پشکۆیەک لە خۆڵەمێشدا

www.iqra.ahlamontada.com

بەشێکی گرنگ لە ژیاننامەی هۆمەر شێخمووس

منتدى إقرأ الثقافي

نەوزاد عەلی ئەحمەد
ئامادەی کردووە

پشکۆیەک لە خۆڵەمێشدا

بەشێکی گرنگ لە ژیاننامەی هۆمەر شێخمووس

نەوزاد عەلی ئەحمەد

ئامادەی کردووە

چاپی دووەم ٢٠١٨

■ کتێب: پشکۆیەک لە خۆڵەمێشدا
■ دیداری رۆژنامەنوسی لەگەڵ هۆمەر شێخمووس
■ ئامادەکردنی: نەوزاد عەلی ئەحمەد
■ کاری هونەری: شۆڕش ئەحمەد
■ چاپی دووەم ٢٠١٨
■ چاپخانەی کارۆ- سلێمانی
■ لەبەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (١٣٩٨)ی ساڵی (٢٠١٨)ی پێدراوە

پێشەکی بۆ دووەمین چاپ

ئەمە چاپی دووەمینی ئەم کتێبەیە، ساڵی ٢٠١٠ دووهەزار دانەی چاپکراو و هەر زوو دانەی لە کتێبخانەکان نەما، لەوساوە، خوێنەر و پسپۆر و رۆشنبیر و سیاسی و حزبییەکان داوای دەکەن، بە تایبەتیش ئەوانەی لە کتێبخانەکانیاندا نیانە، دەمێکە دەمویست جارێکی تر چاپی بکەمەوە بەڵام دەرفەت نەبوو، ئێستا وا چاپێکی تری دەکرێتەوە بە بێ زیاد و کەم تەنیا لە چەند شوێنێکدا چەند هەڵەیەکی چاپ راست کراونەتەوە.
ساڵی پار یاسین حوسێن ئەم کتێبەی بۆ سەر زمانی عەرەبی وەرگێردرا، وابڕیار بوو زۆرترین دانەی بۆ کوردستانی رۆژئاوا بنێردرێتەوە، بەڵام بەداخەوە دوای دوو مانگ چاوەڕوانی دەسەڵاتدارانی سنوور لە خاڵی "سێمالکا"ی سەربە پارێزگای دهۆک بە دیوی کوردستانی باشوور رێگایان نەدا رۆژئاوا بە بیرەوەرییەکانی رۆڵەیەکی خۆی کە عومەر شێخمووس-ە شاد بێتەوە، کە هەموو ژیانی خۆی بە کوردەواری و کوردایەتی بەخشیوە. هەر چۆنێک بێت ئێستا لە هەوڵداین چاپە عەرەبییەکە، لە حەلەب و لە قاهیرە چاپ بکەینەوە تا زۆرترین ژمارەی لە رۆژئاوای کوردستان و سوریا و وڵاتانی عەرەبی دابەش بکرێت. بۆ زانیاری زیاتر هەر ئەمساڵ، دەقی ناوەڕۆکی ئەم کتێبە بە پیتی لاتینی لە سوید یاخود لە باکووری کوردستان چاپ دەکرێت.

نەوزاد عەلی ئەحمەد
هەولێر
باشووری کوردستان
٢٠١٨/٦/١
nawzad.ali@hotmail.com

پێشەکی بۆ یەکەمین چاپ

ئەم کتێبە وەک لەژێر ناونیشانەکەیدا نووسراوە " بەشێکی گرنگ لە ژیاننامەی هۆمەر شێخمووس" و سەرەتا ئاماژە بە ئامانج و گرفتەکان دەدەم، خاڵی هەرە تیشکهاوێژ بۆ نووسینەوەی بیۆگرافیای کەسایەتییکی وەک هۆمەر شێخمووس کۆمەڵێک دەلالەت لە خۆی کودەکاتەوە پێش هەموو دەلالەتەکان هەڵدانەوە و باسکردنی چەندان رووداوە و واقیعە کە تا ئێستا نمانەکراون و کاریان لەسەر نەکراوە، بۆ ئەمە هەوڵم داوە لە دووتوێ ی پرسیارەکاندا چەندان رووداو و مێژوویی بوروژێنم کە وەڵامەکان دەبنە سەرچاوەیەک لە سەرچاوە باوەرپێکراوەکان بۆ نووسینەوەی مێژووی بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کوردستان بە گشتی و مێژووی ژیانی حزبایەتی کوردی بە تایبەتی.

نەهاتووم ژیاننامەی هۆمەر شێخمووس وەک چۆن خۆی دەیەوێت بنووسمەوە، بەڵکو کارێکی رۆژنامەگەریم کردووە و لە هونەری رۆژنامەنووسیدا دەچێتە خانەی چاوپێکەوتنی درێژ، بەلام لەو هونەرەدا سوودم لە هونەری بیۆگرافیانووسین وەرگرتووە و لە هێڵە هونەرییەکانی ئەو کارەدا لام نەداوە، بە کورتی هونەری رۆژنامەگەریی و هونەری بیۆگرافیانووسینم ئاوێزانی یەکتر کردووە و دەکرێت ناوی بنێین هونەری " رۆژنامە- بیۆگرافیا نووسی"، کە وەک دەزانرێت یەکێک لە رەگەزەکانی نووسینەوەی بیۆگرافیانووسین، سوود وەرگرتنە لە زنجیرە رووداوەکانی مێژوو، منیش لەم کارەمدا پێ بە پێ و بە گوێرەی مێژووی ژیانی هۆمەر شێخمووس هەنگاوم ناوە و پرسیارم کردووە، ئەگەرچی لە چەند شوێنێکدا جۆرێک لە بازدان و گەرانەوەی مێژوویی تێدایە، ئەمەش تاوانی من نیە، بەڵکو بەشێکە لە ئاڵۆزییەکانی بزووتنەوەی کوردایەتی.

ساڵێک زیاترە لەم کتێبەدا کاردەکەم، لە ماوەی ئەو ساڵەدا کۆمەڵێک گرفت بوونەتە رێگر، بە تایبەتیش نەبوونی کات، چونکە لەپاڵ کارکردن لەم کتێبەدا لێرە لە سوید دەخوێنم و لە وڵاتێکی وەک سویدیش خوێندن ئەوەندە جدییە پێویستە زۆربەی کاتەکانی بۆ تەرخان بکرێت.

گرفتێکی تر کە بۆ زیاتر لە سێ مانگ کارەکەی پەکخستم، ئەویش بە هۆی ئازاری پشتی هۆمەر شێخمووس بوو کە سەردانی پزیشکی کرد و پێیان گووت: گومان دەکەین تووشی شێرپەنجە بووبێت، دیارە نەخۆشییکی لەوجۆرە مرۆ رووبەرووی کۆمەڵێک پرسیار و کێشەی دەروونی دەکاتەوە. ئەو هەواڵە زۆربەی برادەر و دۆستەکانی دڵگران و غەمبار کرد. نەدەکرا بە بێ بوونی دوا بڕیاری پزیشک لەسەر کارەکەمان

بەردەوام بین، ئەگەرچی هەر ئەو کاتە دووجاری تریش دانیشتین و لەسەر پرسیار و وەڵامەکانمان بەردەوام بووین، هەستم دەکرد زۆر بێ تاقەتە و ناکرێت بەردەوام بین. دوای چەندان پشکنین و سەردانی باشترین و بەناوبانگترین پزیشک، دیار بوو دەستنیشانکردنی نەخۆشییەکەی هەڵە بوو و شوکر شێرپەنجە دەرنەچوو. ئەمە بۆ من هەواڵێکی دڵخۆشکەر بوو.

گرفتێکی تر کە رووبەرووم بووەوە، بە تایبەتیش لە کاتی گواستنەوەی چاوپێکەوتنەکە لە کاسێتەوە بۆ سەر کاغەز، دەبووایە بۆ ماوەی زیاتر لە دوو مانگ هاوسەر و منداڵەکانم فەرامۆش بکەم، یاخود بە گوێرەی دەرفەت تێکستەکە بنووسمەوە، لەو رووەوە پێویستە سوپاسی هەوڵی جوامێرانەی " نازە" ی هاوسەرم بکەم کە لەو ماوەیەدا یارمەتیدەرم بوو، تەواوی کارەکانیماڵەوە و بازاڕکردن و پەروەردەکردنی منداڵەکانی گرتبووە ئەستۆی خۆی، زۆربەی رۆژانی شەممە و یەکشەممەش سەرلەبەیانی تا عەسرێکی درەنگ منداڵەکانی دەبردە دەرەوە.

گرفتێکی تر، کە من بە گرفتێکی سەرەکیم دادەنا، ئەویش ئەوە بوو، تۆ بڵێیت خاوەنی بیۆگرافیاکە رێگا بدات لە پاشکۆی کتێبەکەدا کۆمەڵێک بەڵگەنامەی دانسقە بڵاوبکەینەوە! کە دەمزانی خاوەنی ئەرشیفێکی دەوڵەمەندە! چونکە بیۆگرافیا بەشێکە لە مێژوو، ئەی مێژووش ئەوەندەی پشت بە بەڵگەنامە دەبەستێت ئەوەندە هەڵگری ئیجتهادی شەخسی نیە. لەو رووەوە ئەوەی زۆر دڵخۆشی کردم، مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ٢٠٠٨ هومەر شێخمووس و ئەگنێتای هاوسەری سەردانی کوردستانی باشووریان کرد، پێش ئەوەی سەفەر بکات گووتی: ئەو ماوەیەی ئێمە لێرە نین، ماڵەکەمان و تەواوی ئەرشیف و کتێبخانەکەی ماڵەوە لە خزمەتت دایە و کلیلێکی ماڵەوەی تەسلیم کردم، ئەمە هەم سیقەیەکی گەورە بوو کە پێ ی بەخشیم، هەم بۆ من بووە سەرچاوەیێکی زۆر گرنگ بۆ باشتر ناسینی هۆمەر شێخمووس، بە تایبەتیش لە کاتی داڕشتنی پرسیارەکانمدا.

بەهەرحاڵ ئەم کتێبە بریتیە لە سێ بەش لە بەشی یەکەمدا تێکستی چاوپێکەوتنێکی دوور و درێژە لەگەڵ هۆمەر شێخمووس و زیاتریش گرنگی بە ژیانی سیاسی و حزبی لە کوردستان و خەباتی کوردایەتی لە دەرەوەی کوردستان، بە تایبەتیش لە ئەورووپا و ئەمریکا دراوە. لە بەشی دووەمی کتێبەکەدا کە بەشێکی دیاری کتێبەکەی بۆ تەرخانکراوە دەیان بەڵگەنامانە و نووسراومان بڵاوکردۆتەوە، کە زۆربەیان لەبەر دانە ئۆرجیناڵەکان سکان کراون، ئەو بەڵگەنامە تەواوکەری وەڵامەکانی هۆمەر شێخمووسن، بە تایبەتیش بۆ ئەو وەڵامانەی کە پێویستیان بە بەڵگەنامە هەبووە. لە بەشی سێیەمدا کۆمەڵێک وێنەمان بڵاوکردۆتەوە، کە هەر یەکێک لە ۆێنەکان بریتیە لە چەندان حکایەت و چیرۆک و تەواوی وێنەکان هەڵگری چەندان رووداوی مێژووین و زۆربەی وێنەکانیش یەکەمینجارە بڵاودەکرێنەوە

هیوادارم لە رێگای ئەم بەرهەمەدا کۆمەڵێک تارمایی نێو مێژووی کوردایەتیمان رۆشن کردبێتەوە، چونکە مێژووی ژیانی هۆمەر شێخمووس بەشێکە لە مێژووی بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کوردستان، کە لە کاتی دەورکردنەوە و نووسینەوەی ئەو

بزووتنەوەیەدا ناکرێت ناوی فەرامۆش و پەراوێز بخرێت. لە کەموکورییەکانم ببوورن، چونکە کاری لەمجۆرە ئەستەمە بێ کەموکوڕی تێبپەڕێت، نەخوازەڵڵا کارکردن لەسەر مێژووی کوردایەتی و لەو بوارەشدا ئەمە یەکەمین کتێبی چاپکراوی منە، ئەگەرچی کاتی خۆی چاوپێکەوتنێکی چەندان کاتژمێریم لەگەڵ د. شاکرۆی محۆ کردووە و چەند بەشێکم لە رۆژنامەی کوردستانی نوێ بڵاوکردۆتەوە، بەڵام ئەم کارەم زۆر جیاوازترە لەو کارە.

بۆ زانیاری زیاتری خوێنەرانیش ئەم چاوپێکەوتنە سەرەتا لە سەر کاستێت تۆمارکراوە و بریتیە لە ١٣ کاتژمێر و پاش نووسینەوەی لەسەر کاغەز لێ ی زیاد و کەم کراوە و خودی هۆمەر شێخمووس چەندانجار بە تێکستەکەدا چۆتەوە و منیش مشت وماڵم کردووە.

خوێنەری خۆشەویست: وەک کلیلێک بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە وا بە کورتی پرۆفایلی هۆمەر شێخمووس دەنووسمەوە؛

ساڵی ١٩٤٢ لە شارۆچکەی عاموودە لە کوردستانی رۆژئاوا "سوریا" لە دایک بووە.

لە ١٩٦٢/٢/٧ هاتۆتە ئەوروپا، تەنیا ٢٠ ساڵ لە سوریا ژیاوە.

زیاتر لە ٥ مانگ لە ئەڵمانیا ژیاوە، چونکە کە هاتۆتە ئەوروپا یەکەمینجار چۆتە ئەڵمانیا.

لە ١٩٦٢ تا مانگی ئەیلوولی ١٩٦٧ لە بەریتانیا ژیاوە.

لە ساڵی ١٩٦٧ تا ١٩٧٨ یەکەمینجار، جاری دووەم لە ساڵی ١٩٨٥ تا ٢٠٠١. لە سوید ژیاوە.

لە مانگی کانوونی یەکەمی ١٩٧٨ تا مانگی تەمووزی ١٩٧٩، یەکەمینجار، پاشان لە مانگی شوباتی ١٩٨٠ تا مانگی ئابی ١٩٨١ لە شاخ پێشمەرگە بووە.

جاری یەکەم مانگی ئەیلوولی ١٩٧٦ تا مانگی ئابی ١٩٧٧، جاری دووەم؛ لە ساڵی ٢٠٠١ تا مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ٢٠٠٧ لە ئەمریکا ژیاوە.

ساڵی ١٩٥٨ بۆتە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستان لە سوریا.

ساڵی ١٩٥٩- ١٩٦١ بۆتە ئەندامی " لیژنەی فەرعی" خوێندکاران هی هەمان حزب لە حەلەب.

ساڵی ١٩٦٣- ١٩٦٦ لە ئینگلیستان ئەندامی کۆمیتەی بەڕێوەبەری گشتی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا بووە. لە هەمان کاتدا سکرتێری لقی ئینگلستانی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا بووە.

ساڵی ١٩٦٣- ١٩٦٦ ئەندامی کۆمیتەی ئەوروپای رێکخراوی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق بوو و لێپرسراوی رێکخستنی ئینگلستانیش بووە، کە ئەو کاتە جۆرێک لە نوێنەرایەتی شۆڕشیش بوو.

ساڵی ١٩٦٦ وازی لە کاری حزبی هێناوە.

ساڵی ١٩٧٠ و ساڵی١٩٧٤ بووە بە سکرتێری لقی سویدی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا.

ساڵی ١٩٧٢ لە زانکۆی ستۆکهۆڵم، بڕوانامەی ماجستێری وەرگرتووە، بابەتی بڕوانامەکەی سەبارەت بە کێشەی سنوور بووە لە نێوان چین و یەکێتیی سۆڤیەت.
ساڵی ١٩٧٥ بووە بە ئەندامی دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و ئەندام بووە لە کۆمیتەی پەیوەندییەکانی دەرەوە و لێپرسراوی یارمەتیدەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووە بۆ کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان لە دەرەوەی وڵات- ئەکسا".
ساڵی ١٩٧٦- ١٩٧٧ لێپرسراو و دامەزرێنەری رێکخراوی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووە لە ئەمریکا، هەروەها نوێنەری یەکێتییش بووە لەوێ.
لە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ساڵی ١٩٧٨- ١٩٧٩ لە ناوزەنگ " کوردستانی عیراق" بووە بە ئەندامی کۆمیتەی سەرکردایەتی و لێپرسراوی پەیوەندییەکانی دەرەوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، بەڵام لە دەرەوە زۆر نەماوەتەوە و بۆ بنکەکانی سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە کوردستانی عیراق گەڕاوەتەوە.
لە کۆبوونەوەکانی کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ساڵی ١٩٨٠ دا بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی هەڵبژێردراوە. بۆ ماوەی ساڵ و نیوێک ئەندامی کارگێڕی مەکتەبی سیاسی بووە لە کوردستان هەتا مانگی ئابی ساڵی ١٩٨١ تا ساڵی ١٩٨٦ هەر ئەندامی مەکتەبی سیاسی و بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوە بووە.
لە مانگی نیسانی ساڵی ١٩٨٦ وازی لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هێناوە بەڵام وەنەبێت بە تەواوی لە مەیدانەکە دوور کەوتبێتەوە بەڵکو بەردەوام بووە لە کۆکردنەوەی کۆمەک و یارمەتی مرۆیی و سیاسی و زانستی بۆ بزووتنەوەی کوردایەتی لە تەواوی پارچەکانی کوردستاندا.
لە دوا سەرنجمدا بۆ ئێوەی خوێنەران دەمەوێت پێتان بڵێم کە هۆمەر شێخمووس لە کاتی وەڵامەکانیدا لە دەیان شوێندا بەرامبەر بە هاوڕێ و کەسایەتییەکانی ناو بزووتنەوەی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئەدەبی و رووناکبیریدا زاراوە و وشەی " کاک" یاخود " بەڕێز" یان " شەهید" ئان ژی " رەحمەتی" بەکاردەهێنا، من وەک کارێکی نزیک لە سیبەرەکانی ئەکادیمی ئەو وشەی و زاراوانەم قرتاندووە و بە پێویستم نەزانی. هەر کەس و لایەنێک تێبینی و رەخنەی بەرامبەر بەم جۆرە بیرکردنەوەیە هەیە، ئەوە من بەرپرسم نەک هۆمەر شێخمووس و هەر لە سەرەتاوە بمبوورن.

نەوزاد عەلی ئەحمەد
سوید- ستۆکهۆڵم
زستانی ٢٠٠٩
nawzad.ali@hotmail.com

بەشی یەکەم

دەقی چاوپێکەوتن

باوکم عەلمانی بوو

ناوی تەواوت، کەی لە دایک بوویت، لە کوێ؟

ناوی تەواوم عومەر محەمەد عەلی شێخمووس شویش- ەو لە ١٩٤٢/٢/٧ لە شاری عامووده لە دایک بوومە، لە کوردستانی سوریا، ئەگەر شاری عامووده بە یەکێک لە شارەکانی تری کوردستان بەراورد بکەم وەک شاری کۆیە وایە، ئەویش شارۆچکەیە بە تایبەتیش لەو رووەوە دەتوانم لەگەڵ کۆیە بەراوردی بکەم، کە ژمارەیێک روناکبیرو کەسایەتی و زانای ئاینی و سیاسەتمەداری دیاری تێدا هەڵکەوتووە. دەتوانم بڵێم کە ٪٩٥ تا ٪٩٩ ی شارەکە کوردن، ئەو چەند عەرەبەش کە لە شارەکە دەژیان بریتی بوون لە کارمەندی حکومەت، هەروەها ژمارەیێک لە سریانی و ئەرمەنیش لە شارەکەدا دەژیان کە کاتی خۆی لە تورکیاوە هاتبوونە عامووده. عامووده مەڵبەندێکی گرنگی خوێندەواری بووە. ئەو کاتە واتە ساڵانی پەنجاکانی سەدەی رابردوو ژمارەی دانیشتوانی ١٠ هەزار تا ١٤ هەزار کەس دەبوو. شەش خوێندنگەی سەرەتایی لێ بوو سێیان بۆ کچان، ئەویتر بۆ کوڕان. ئەرمەنییەکان و سریانەکان خوێندنگەی تایبەت بە خۆیان هەبوو. خوێندنگەی ناوەندی و ئامادەییمان نەبوو، بەڵام دوای شەستەکانی سەدەی رابردوو خوێندنگەی ناوەندیشی لێ کرایەوە.

بەڵام تۆ بە تەواوی باسی خۆت و بنەماڵەکەت نەکرد؟

من لە بنەماڵەیەکی دەوڵەمەند لە دایک بوومە، دیارە لەو رووەوە بەختم هەبووە، هەروەها بنەماڵەکەشمان دیار و گەورەیە. ناوی راستەقینەی بنەماڵەی ئێمە شویشە، بنەماڵەی ئێمە یەکێکە لەو بنەماڵانەی کە لەسەرەتاوە شاری عاموودەیان درووست کردووە و دامەزراندووە. ئەو کاتە نزیکەی ١٠ ماڵێک دەبوون، ئێستا بنەماڵەکەمان بە ژمارەش ئێجگار گەورەن، کە دەتوانم بڵێم لە هەزار کەس تا ٢٠٠٠ کەس دەبین، من دایکم هەر زوو کۆچی دوایی کردووە، ئێمە ٦ برا و ٨ خوشکین.

دایکت ناوی چی یە؟

شەریفە، زڕدایکم ناوی حەسیبەیە.

ئایا هەردووکیان بە ئەسڵ خەڵکی کوردستانی سوریان؟

ئێمە بەرەگەز کوردی سوریاین. بنەمەڵەی دایکیشم یەکێکە لەو بنەماڵانەی کە هەر لە سەرەتاوە لە عامووده ژیاون بە ناوی بنەماڵەی "وەتێ". لە یەکەمین دایکماندا واتە دایکی من ٣ منداڵ بووین، من و خوشکێکم و برایەکم. برایەکەم هەر لە تەمەنی یەک ساڵیدا کۆچی دوایی کردووە. بەڵام زڕ دایکم تێکەڵییەکی زۆر سەیرە، دایکی ئەرمەن بوو، باوکی چەرکەز بوو، لە عامووده دەژیان، لە ماڵەوە بە عەرەبی قسەیان دەکرد، بەڵام لەبەر ئەوەی لە عامووده دەژیان زمانی کوردیشیان دەزانی، کە هاتە ناو ماڵی ئێمە بە کوردی قسەی دەکرد، چونکە ئێمە لە ماڵەوە بە کوردی قسەمان دەکرد، من زۆر شت دەربارەی ئەرمەنەکان لەو زڕداپیرەیەم فێربووم، بە تایبەتیش ڕەشەکوژی ئەرمەنەکان، دوای ئەو کارەساتە داپیرەم، واتە دایکی ئەو زڕدایکەم، تورکەکان لە تورکیاوە بە زۆرەملێ بۆ سوریا ڕایانگواستووە و دەریان کردووە، کە ئەو کاتە تەمەنی ٤ تا ٥ ساڵ بووە، ڕەنگە مێژووی لە دایکبوونی لە دەوروبەری ١٩١٠ بووبێت. چیرۆکەکانی کارەساتی ڕەشەکوژی ئەرمەنەکان کاریگەرییەکی ڕاستەوخۆیان لەسەرم دانابوو، بە تایبەتیش دوای ئەوەی داپیرەم بۆی دەگێڕامەوە، وەکو گوتم ئێمە لە ماڵەوە بە زمانی کوردی قسەمان دەکرد، ئەو تاکە کەس بوو کە قسەی دەکرد زمانی کوردی و تورکی و عەرەبی و ئەرمەنی تێکەڵاو دەکرد، هیچ کەسێک لە دەرەوەی ماڵی ئێمەدا تێ ی نەدەگەیشت، با ئەوەشت پێ بڵێم باوکم کەسێکی نیشتمانپەروەر و چالاک بوو.

باوکت دیندار بوو؟

نەخێر، کەسێکی عەلمانی بوو. باپیرم کە ناوی حاجی شێخۆیە. پیاوێکی دینداری بە ناوبانگ بوو، خاوەنی دیوەخان بوو، لە عامووده زۆر خۆشەویست بوو. ساڵی ١٩٣٧ کێشەیەک لە نێوان کورد و فەرەنساوییەکان ڕوویدا بە ناوی ڕاپەڕینی سەعید ئاغای دەقوری لە دژی فەرانساوییەکان. لەشکری فەرەنسا بە تۆپ و فڕۆکە لە شاری عامووده‌ی دا و هێندێ گەڕەکی سووتاند ئەم ڕاپەڕینە لە عامووده پێ ی دەوترێت "تۆشا عاموودێ"، کە ئەو کاتە هەندێک لە مەسیحیە- سریانەکان پشتگیریان لە حکومەتی فەرەنسا دەکرد. بەڵام بنەماڵەی ئێمە لەگەڵ هێزە نیشتمانپەروەرە پێشکەوتنخوازەکاندا بوون، لە پێناوی کۆتایی هێنان بە دەسەڵاتی فەرەنساوی. ئەو کاتە بوو بە شەڕ لە نێوان کورد و مەسیحیەکان، هێندێک لە بنەماڵە مەسیحیەکان هانایان بۆ ماڵی ئێمە هێنابوو، سەرەڕای ئەوەی کە باپیرم دینداریش بوو بەڵام بە تەواوی بەرگری لە بنەماڵەی مەسیحییەکان دەکرد، تا ئێستاش ئەوەی ئەو مەسیحیانە باس لەو ڕووداوە دەکەن، یەکێک لە ئەوەکانیان ئێستا لە ئەمریکا پرۆفیسۆرێکی گەورەیە، لە زانکۆی ئەمریکی لە پایتەختی ئەمریکا واتە لە واشنتۆنە و پلەی زانستی پرۆفیسۆرە و ناوی عەبدولعەزیز سەعید-ە. ئەوە ئەو زانکۆیەیە کە لەسەر پێشنیاری ئەو پرۆفیسۆرە یەکەمین سەنتەری لێکۆڵینەوەی کوردی لە ئەمریکا دامەزراندووە، زۆرجار کە ئەو برادەرە دەبینم بەردەوام باس

لەو ڕووداوە دەکات کە چۆن باپیرم بۆتە هۆی ڕزگارکردنی بنەماڵەی ئەوان لە عاموودە.

باوکم هەرزوو تێکەڵاوی کاری سیاسی و نیشتمانی بوو، لە ناو پارتی خۆیبوون چالاک بوو، لە ساڵی ١٩٣٧- ەوە تەواوی سوریا لەژێر دەسەڵاتی فەڕەنسادا بوو، وڵاتەکە ڕووبەڕووی دیاردەیەک ببووەوە. بە پشتگیری ئەڵمانییەکان، عەرەبە ناسیونالیستەکان کەوتبوونە جوڵە و چالاکی نواندن، نموونەی گەنجەکانی هیتلەریان دروست کردبوو، بەرامبەر بەمەش فەرەنسا بۆ پارسەنگ ڕاگرتنی بارودۆخەکە ڕێگای بە کورد، عەلەوی، دورزی و مەسیحیەکان دابوو، کە ئەوانیش یانە و کۆمەڵە، کەشافە و گروپی گەنجانیان هەبێت. هەر بۆیە لە سوریا بە تایبەتیش لە ناوچە کوردنشینەکاندا بە تایبەتی لە سەرووی حەلەب، لە عەفرین و لە کورداغ و لە جەزیرە ڕێگای دا کە یانەی تایبەت بە خۆمان هەبێت، کە یانەی گەنجانی کوردیان پێ دەوت، لە عامووده باوکم سەرۆکی ئەو یانەیە بوو.

خوێندەواری هەبوو؟

بەڵێ قۆناغی سەرەتایی خوێندبوو، لە کوردستانی سوریا تا ئێستاش خەڵکە بە تەمەنەکان زۆر لەسەر کارو کاریگەریی کوردایەتی ئەو یانانە دەوەستن، کە ئەو کاتە هەبووە. مامۆستا جگەر خوێن ئەوسا کۆمەڵێک سروودی نیشتمانی نووسیوە، کە لە ئەسڵدا بۆ ئەو یانانەی نووسیوە، تا بەیانیان لەگەڵ کردنەوەی دەوامدا خوێندکاران بیڵێنەوە، چونکە لەو یانانەدا وانەی کوردی فێرە خوێندکاران دەکرا، ئەو یانانە لە ساڵی ١٩٣٧ دامەزراون و لە ساڵی ١٩٤١ داخران. ڕۆڵی دکتۆر نورەددین زازا زۆر گرنگ بوو لە دامەزراندنی ئەو یانانە لە حەلەب و شام و جەزیرەدا.

ئێستا دەمەوێ بپرسم، ئایا کوردی سوریا بە ئەسڵ لەوێ ژیاون، یاخود لە تورکیاوە بۆ سوریان کۆچیان کردووە؟ بە تایبەتیش بنەماڵەی ئێوە!

نەخێر، بنەماڵەی ئێمە لە تورکیاوە نەهاتوون، بەڵکو زیاتر لە ناوچەی تەلەعفەر و شەنگارەوە بۆ سوریا کۆچیان کردووە، چونکە ئەسڵی ئێمە هۆزی گەرگەرییە، تا ئێستاش خزمێکی زۆرمان لە ناوچەی تەلەعفەر و شەنگار دەژین، شەهید ئیبراهیم عەزۆ گەرگەری بوو، ڕاستە هەندێک گەرگەریی لە تورکیا هەن، بە تایبەتی لە ناوچەی نادیامان- ی سەربە مالاتیا، بەڵام ئەوانیش وەک ئێمە کۆچیان کردووە. هەندێ کەس دەڵێن گەرگەرییەکانیش لە کوردستانی ئێرانەوە بۆ ناوچەی تەلەعفەر کۆچیان کردووە.

ئایا گەرگەرییەکان گەورەترین هۆزن؟

نەخێر، هۆزی هەرە گەورە لە ناوچەی ئێمە دەقۆری یە. هەروەها ئەم هۆزانەش هۆزی گەورەن؛ میللی، کیکی، ئۆمەری، هەڤێرکان، کۆچەر و میرسینی.

ئایا دەتوانین بڵێین پێش ١٠٠ ساڵ لەمەوبەر کورد بۆ سوریا کۆچی کردووە؟

دوو شت هەیە دەمەوێت ئاماژەی پێ بدەم و پێویستە مرۆڤ لە یەکتریان جیا بکاتەوە. هەندێک ناوچە لە بەشی کوردستانی سوریا، بە تایبەتیش لە سەرووی حەلەب، واتە عەفرین یان کورداغ، لە ناوچەی کۆبانی، ئەوەی کە پێ ی دەڵێن عین العرب و ناوچەی جەزیرە، ئەمانە بەشێکن لە خاکی کوردستان و بەبەر سوریا کەوتن لە ساڵی ١٩٢٠، کە سوریا دامەزرا کێشە سەبارەت بە سنوور هەبوو. حکومەتی بەریتانیا و فەرەنسا بڕیاریان دا کە هێڵی شەمەندەفەری نێوان ئەستەنبوڵ و بەغدا بکرێت بە سنوور، بە بێ ئەوەی حیساب بۆ هیچ فاکتەرێکی جوگرافی یان ئیتنیکی بکەن. کە کێ بەبەر سوریا یان عیراق یاخود تورکیا دەکەوێت، ئیتر ئەو ناوچە کوردنشینانەی کە ئاماژەم پێدان هەر هەموویان بەبەر سوریا کەوتن.

چەمی خابوور سنووره

ئایا لە سوریا هیچ شتێکی سروشتی هەیە کە ناوچەی کوردنشین و ناوچەی عەرەبنشین لە یەکتر جیا بکاتەوە؟

بەڵێ لە ناوچەی جەزیرە، چەمی خابوور سنوورێکی دیارە بۆ جیاکردنەوەی ئەو دوو ناوچەیە. هەروەها شتێکی تری مێژوویی هەیە پێویستە مرۆڤ بیزانێت. ئەگەر سەیری نەخشەی سوریا و تورکیا بکرێت. ساڵی ١٩٣٧ واتە ١٧ ساڵ دوای دامەزراندنی دەوڵەتی سوریا حکومەتی فەرەنسا لیوای ئەسکەندەروونەی دابە تورکیا ئەگەر بە وردی سەیری نەخشەکە بکرێت لە شێوەی چوارگۆشەیەک دایە. بەرامبەر بەم لیوایە لە ناوچەی سنووری کوردستانی تورکیا و سوریا و عێراق ناوچەیەکی جوگرافی بە هەمان قەبارە و شێوە هەیە، ئەگەر بەراورد بکرێت وەک یەکن، لە ناوچەی کوردستانی تورکیا خرایە سەر خاکی سوریا، ئیتر هەر بۆیە ئەم ناوچانە پەیوەندی خێزانی و بنەماڵەیی بە یەکتریان دەبەستێتەوە.

هەروەها ڕاستییەکی تریش هەیە پێویستە باسی بکەم، کە پاش سەرکەوتنی ئەتاتورک و دامەزراندنی کۆماری تورکیا سیاسەتی توندیان بەرامبەر بە کورد و نەتەوەکانی تر گرتەبەر. بە تایبەتیش دوای سەرنەکەوتنی شۆڕشی شێخ سەعید ژمارەیەکی زۆر لە کوردی کوردستانی تورکیا پەنایان بۆ سوریا هێنا، بەڵام ئەمە بەو واتایە نیە کە ئەو ناوچانە بەشێک نین لە کوردستان. یاخود بڵێین کورد لە سوریا نەبووە، پێش ئەوەی ئەوانە بۆ ئەوێ کۆچ بکەن. ئەگەر ژمارەی ئەمڕۆی کوردی دانیشتووی کوردستانی سوریا حیساب بکەم، دەتوانم بڵێم کە دوو لەسەر سێ ی ئەو ژمارەیە بە ڕەگەز خەڵکی کوردستانی سوریان. یەک لەسەر سێ ی لە کوردستانی تورکیاوە هاتوون. ئەمەو لە پەنجاکانی سەدەی ڕابردوودا ژمارەیەکی زۆر لە کوردی کوردستانی تورکیا وەک وەرزەکار روویان لە کوردستانی سوریا یاخود وڵاتی لوبنان دەکرد بە مەبەستی کارکردن، پاشان کە وەرزی کارکردن تەواو دەبوو بۆ

کوردستانی تورکیا دەگەڕانەوە. هەروەها وەک چۆن هاتوچۆ لە نێوان کوردستانی ئێران و عیراقیشدا هەبووە، بە تایبەتی لە سەرەتاکانی سەدەی بیست هەتا سالآنی پەنجاکانی سەدەی رابردوودا.

بۆ دیاریکردنی مافی چارەی خۆنووسین، تا چەند کێشانی ئەو جۆرە سنوورانە بە هەند وەردەگیرێن؟ بە تایبەتیش ئەگەر رەگەزە مێژووییەکان وەربگرین، ئایا هیچ یاسایەک لە جیهاندا لەو رووەوە هەیە، تاکورد پشتی پێ ببەستێت؟ ئایا بۆ دیاریکردنی مافی چارەی خۆنووسین، کورد رووبەرووی دەیان کاری تێکدەرانەی سنوورەکانی نابێتەوە؟

سنوور پەیوەندی بەو خەڵکانە هەیە کە لەسەر ئەرزی واقیع دەژین، لە هەموو جیهاندا مێژووی هاوسنووری نێوان نەتەوە یاخود وڵاتەکان جۆرێک لە تێکەڵی و ئاڵۆزی هەیە، ئەمانە کێشەی زۆر قووڵن کە چارەسەرکردنیان ئەوەندە ئاسان نیە، بۆ نموونە گەڕەکی کوردنشینی شاری دیمەشقی پایتەختی سوریا خێزانی ئاوای تێدایە کە بە رەگەز لە سەردەمی سەلاحەددینی ئەیووبی یەوە لەوێ ژیاون و دەژین، تا پەنجاکانی سەدەی رابردوو ئەو گەڕەکە یەک عەرەبی لێ نەبوو، کورد لە سوریا وەک غەززە و پارچەکانی تری فەڵەستینە و ناوچە کوردنشینەکانی بەسەریەکەوە نین و زۆربەی هەرە زۆری ناوچەکان لە یەکتر جیاکراونەتەوە، بە هۆی کێشەی راکێشانی سنوورەوە. لە سوریا سێ ناوچەی سەرەکی کوردنشینمان هەیە. لە سوریا دەکرێت داوای ئۆتۆنۆمی بکرێت بۆ رایی کردنی کاروبارەکانی خۆیان، هەروەها ئەگەر سەردەمێکی دیموکرات هاتە ئاراوە ئەوە دەتوانرێت، لەو سێ ناوچەیەدا بە شێوەیەکی فیدراڵی ئیدارەی هەر سێ ناوچەکە بکرێت.

بۆ ئەوەی لە بابەتی سەرەکیمان لا نەدەین، ئایا لە ماڵەوەتان کتێب، یاخود کتێبخانەتان هەبوو؟

بەڵێ کتێبی کوردیمان هەبوو، گۆڤارەکان هەبوون، بۆ ئاگاداریت باوکم منی فێرە کوردی نووسین کرد. ئێمە لە خوێندنگا زمانی کوردیمان نەبوو. هەروەها باوکم زۆر کتێبی عەرەبیشی دەخوێندەوە کە بە بەر منیش دەکەوتن.

باوکت بە چ پیتێک فێرە کوردی نووسینی کردوویت؟

بە پیتی لاتینی.

جەلادەت عالی بەدرخان بۆ بڵاوکردنەوەی ئەو جۆرە پیتە کاریگەریی چی بوو؟

بنەماڵەی بەدرخانییەکان لە بیستەکانی سەدەی رابردوودا لە سوریا ژیاون و کار و چالاکیان نواندووە و رۆڵ و کاریگەریی تایبەتییان هەبووە بۆ پێشخستنی زمان و ئەدەبی کوردی بە تایبەتی لەو کاتەی کە گۆڤاری "هاوار" یان دەردەکرد. هەروەها رۆڵێکی باڵایان هەبووە لە درووستکردن و

گەشەکردنی بزووتنەوەی کوردایەتی لە سوریا و تورکیاشدا، بە تایبەتی لەناو حزبی "خۆیبوون" دا.

ئایا بنەماڵەکەی ئێوە هیچ پەیوەندییەکیان لەگەڵ بنەماڵەی بەدرخانیەکان هەبوو؟

پەیوەندیمان زۆر باش بوو. هاوکاری لە نێوانماندا هەبووە. بۆ ئاگاداریت من هەردەم بە د. کامەران بەدرخانم دەگووت "مامە". بەڵام د. جەلادەت ساڵی ۱۹۵۱ کۆچی دوایی کرد کە هێشتا من منداڵ بووم، بۆیە نەمدەناسی.

ئایا هاتوچۆی یەکترتان دەکرد؟

بەڵێ، ئەی چۆن! لەبەر ئەوەی باوکم کەسێکی چالاک بوو لە ناو رێکخراوی خۆیبوون و رێکخراوەکانی دوای ئەمانەدا، ئێمە هەردەم پەیوەندیمان باش بوو لەگەڵ بنەماڵەکانی: بەدرخان، جەمیل پاشا، حاجۆ ئاغا، لەگەڵ دکتۆر نافیز و دکتۆر نورەدین زازا پەیوەندیمان زۆر باش بوو، نورەددین زازا هاورێ ی نزیکی باوکم بوو.

ئایا باوکت هیچ ئاسەوارێکی نووسینی خۆی لە پاش بە جێ ماوە؟

باوکم نووسەر نەبوو. یەک نووسینی باوکم دیوە، بەڵام لەبیرم نیە لە کوێ بڵاوکراوەتەوە، کە لەم دوایەدا کۆپییەکم دەستکەوت، دەبێت لەو گۆڤارانەی بڵاوکردبێتەوە کە لە ۱۹٤۱ تا ۱۹٤۳ فەرەنسییەکان پشتیوانیان لێ دەکرد.

ئەو کاتە رۆژنامەی "رۆژا نوو" دەردەچوو!

دوور نیە، کە ئەو نووسینەی باوکم لەوێ بڵاوکرابێتەوە.

من لە تەمەنی ١٢ ساڵیدا کوردستانم جێهێشتووە

کە خوێندنی سەرەتایت تەواو کرد و قۆناغی ناوەندی لە عاموودە نەبوو چیت کرد؟

من لە ساڵی ۱۹٥٤ خوێندنی سەرەتایم تەواو کرد، لە دەوروبەری ناوچەکانی ئێمەدا تەنیا لە شاری حەسەکە خوێندنی ناوەندی و دواناوەندی هەبوو، ئەویش لەبەر ئەوەی کە حەسەکە وەک بەشێک لە ناوچەی کوردنشین حیساب نەدەکرا. باوکم منی نارد بۆ خوێندنگەیەک کە ئەمریکیەکان لە حەلەب دایانمەزراند بوو، تەواوی خوێندنەکەشی بە زمانی ئینگلیزی بوو، ئەو خوێندنگەیە بەشی ناوخۆشی هەبوو، ناوی خوێندنگەکە "ئەلەپۆ کۆلیج Aleppo Colege" بوو بە عەرەبی پێیان دەگووت "معهد حلب العلمي" . ئەو

خوێندنگەیە بۆ یەکەمینجار لە شاری "ئورفە" لە ساڵی ١٨٧٤ لە کاتی دەوڵەتی عوسمانی دامەزرابوو و لە ساڵی ١٩٣٠ بۆ شاری حەلەب گواسترابووەوە، بەشێک بوو لە زانکۆی ئەمریکی لە بەیروت، من لە ساڵی ١٩٥٤ تا ١٩٦١ قۆناغەکانی ناوەندی و دواناوەندیم لەو خوێندنگەیە خوێند. من بە فیعلی لە ١٢ ساڵیدا کوردستانم جێهێشتووە، تەنیا لە هاوینان دا بۆ عامووده بۆ لای ماڵەوەمان و خزم و دۆستان دەگەڕامەوە.

پێشتر باست لە بنەماڵە کوردە بەناوبانگەکانی سوریا کرد. ئایا هیچ کێشەیەکی گەورە لە نێوان ئەو بنەماڵانەدا روویداوە کە شایان بە گێڕانەوە بێت؟ بە تایبەتیش لەو سەردەمەدا کێشەی زەوی و زار یاخود کێشەی کۆمەڵایەتی هەبوو؟!

ئێمە لەگەڵ بنەماڵەکانی تری دانیشتووی عامووده کێشەمان لەسەر زەوی و زار نەبووە، کێشە لەسەر پێگە هەبوو، واتە کێشەی نفووزمان هەبوو، دەتوانم بڵێم عامووده ببوو بە دوو بەش، بنەماڵەی ئێمە و ژمارەیێک لە بنەماڵەی تر بە یەکەوە لەسەر نفووز بەرامبەر بە نفووزی ئاغاکانی دەقووری کێشەمان هەبوو. بەڵام کێشەکانمان ئەوەندە گەورە نەبوون، بۆ نموونە دوای ئەوەی کە پارتی دیموکراتی کوردی سوریا دامەزرا و ئەندامەکانی ئەو پارتە زیاتر بریتی بوون لە تاکەکانی ئەو بنەماڵانە، زۆر جار وا رێکدەکەوت کە بۆ کاری حزبی خەڵک ئێمەیان پێکەوە دەبینی بەسەرسوورمانەوە باسیان دەکرد، کە ئەم بنەماڵانە لە نێوان خۆیاندا کێشەیان هەیە، کەچی گەنجەکانیان پێکەوە و لە یەک حزبدا کار دەکەن. ئەمە کاریگەرێکی پۆزەتیڤانەی هەبوو.

وەک دوو بنەماڵەی ناکۆک ئایا هیچ کەستان لە یەکتر کوشتووە؟

نەخێر.

ئاستی خوێندەواری براو خوشکەکانت چی یە؟

هەموو خوشک و براکانم خوێندنی ئامادەییان تەواو کردووە، بەڵام هەمانە دوای ئامادەییش لەسەر خوێندن بەردەوام بووە، دوانیان دکتۆرن کە لە مەجەرستان و رووسیا تەواویان کردووە. یەکێک لە خوشکەکانم ئارەزووی بوو ببێتە مامۆستا و تا گەیشتە بەڕێوەبەری خوێندنگا. برایەکم لێرە لە سوید لابەرەتواری "موختەبەر"ی خوێند. ئەوانی تریش تەنیا قۆناغی ئامادەییان تەواو کرد و خەریکی کارو کاسبین. هەروەها یەکێک لە برایەکانم پارێزەرە.

هاوسەری خوشکەکانت لە بنەماڵەی خۆتانن، یان لە بنەماڵەی ترن؟

نا، نەخێر تەنیا چەند دانەیەکیان نەبێت کە لە خزمەکانی خۆمانن، ئەگەرنا زۆربەیان هاوسەرەکانیان لە بنەماڵەی ئێمە نین.

بۆ تێگەیشتن لە داب و نەریت و کولتوری ئەوێ رۆژێ پێم خۆشە باسی حاڵەتێک لە حاڵەتەکانی شووکردنی یەکێک لە خوشکەکانت بکەیت؟

باوکم لەبەر ئەوەی هەستی نیشتمانپەروەری بەهێز بوو حەزی دەکرد، کچەکانی بدات بە بنەماڵە بەناوبانگە نیشتمانپەروەرەکان. بۆ نموونە یەکێک لە خوشکەکانم شووی بە یەکێک لە نەوەکانی ئیبراهیم پاشای مللی کردووە. خوشکێکم شووی بە نەوەی یەکێک لە ئاغاکانی عەفرین کردووە. ئەمە و دوو خوشکم شوویان بە ئامۆزاکانی خۆم کردووە، بە داخەوە لەوێ نەبووم کە خوشکەکانم شوویان کرد، من لە دەرەوەی وڵات بووم. با بە هەقیقەت پێت بڵێم ئەو خوشکەم، کە لە دایک و باوک خوشکمە و پاش من لە دایک بووە، کە شووی بە ئامۆزایەکم کرد نامەیەکی پیرۆزبایمان بۆیان نارد و تا ئێستاش کۆپی نامەکەیانم هەڵگرتووە، هەروەها خوشکێکی تریشم شووی بە کوڕێکی بنەماڵەی موفتی قامیشلو کردووە، خوشکێکی تریشم شووی بە کوڕی یەکێک لە پیاوە دیار و نیشتمانپەروەرەکانی دیاربەکر کردووە، بە ناوی عارف بەگی عەباس کە خێزانی ئەوانیش دوای ساڵی ١٩٢٥ لە تورکیا دەرکراون. براکانیشم هەوڵیانداوە لەگەڵ بنەماڵە تێکۆشەر و نیشتمانپەروەرەکان تێکەڵاو ببن و ژن لەو خێزانانە بخوازن. هەروەها یەکێک لە براکانم ژنێکی عەرەبی هێناوە و یەکێکی تر ژنەکەی رووسە.

دوای بیستەکانی سەدەی رابردوو خەڵکێکی زۆر لە کەسایەتی و نیشتمانپەروەر و تێکۆشەری کوردستانی تورکیا لە ژێر فشار و بە زۆرەملێ بۆ سوریا دەرکراون، ئایا ئەخشی ئەوانە چی بوو بۆ پێشڤەچوونی بزووتنەوەی سیاسی و رۆشنبیری لە کوردستانی سوریادا؟

رۆڵێکی زۆر باڵایان گێراوە، ئەوانەی کە زیاتر ئەو رۆڵە باڵایەیان بینیووە، پێشتریش کاریگەری یان هەبووە. بۆ نموونە بنەماڵەی حاجۆ ئاغا کە ئەوان لە هەردوو سنوورەکە هەن. بە تایبەتیش پێش کێشانی سنووری نێوان تورکیا و سوریا، راستە پێشتر بە هاتن و تێکەڵاوبوونی بنەماڵەی بەرازی و زەعیم هەست بە کاریگەریی دەکرا. بەڵام بە هاتنی بنەماڵەی بەدرخانییەکان و چەند بنەماڵە و کەسایەتییەکی تر وەکو بنەماڵەی جەمیل پاشا بە تایبەتی ئەکرەم بەگ، قەدری بەگ و ممدوح سەلیم کاریگەرییەکە زیاتر بووە. ئەمانە هەر هەموویان بە عامووددا تێپەڕیوون، بۆ نموونە یەکێکی وەک عوسمان سەبری سەرەتا بۆ ماوەیێک هاتووتە عامموودە و دەرباسیە ئینجا چۆتە شام و ناوچەکانی تر، قەدری جان، مەلا حەسەن کورد، رەشیدی کورد و جگەرخوێن لە عاموودە ژیاون، نورەددین زازا و براکەی هاتوونەتە قامیشلی. بۆ ئاگاداریت کە نورەددین زازا ساڵی ١٩٤٢ خۆی لە شەمەندەفەری نێوان قامیشلی و حەلەب فڕێ دەدا بۆ خۆ رزگار کردن لە دەستگیرکردن لە لایەن لەشکری تورکەوە، کە دێتە عاموودە یەکسەر دێتە ماڵی ئێمە. ئەمانە بە دامەزرێنەری هەستی نەتەوایەتی کوردی دەژمێردرێن.

بژێوی ژیانی بنەماڵەکەتان لەسەر چی بوو؟
زیاتر لەسەر کشتوکاڵ بوو.

ئایا لە عاموودە هیچ پیشەسازیێکی سەرەتایی هەبوو؟
نەخێر نەبوو، بەشی هەرە زۆری خەڵکەکە خەریکی کشتوکاڵ بوون، هەروەها ئەو کوردانەی کە لە تورکیاوە بۆ جەزیرە هاتن رۆڵێکی دیاریشیان لە پێشڤەچوونی بواری کشتوکاڵدا بینی، ئەوانە لە سەرەتاکانی ١٩٥٠ ئامێری تازەباوی وەک تراکتۆر و کۆمباین "دەراسەیان" بۆ جەزیرە هێنا. وەک دەزانرێت ئەو ئامێرانەش رۆڵیان هەیە لە پێشخستنی کشتوکاڵ دا. لەو رووەوە پێویستە رۆڵی عارف عەباس، ئەکرەم بەگ جەمیل پاشا لە بیر نەکرێت، کە دوو کوردی کوردستانی تورکیا بوون و لە تورکیا دەرکرابوون و هاتبوونە جەزیرە، هەردووکیان شارەزاییێکی زۆریان لە بواری کشتوکاڵدا هەبوو. هەروەها هەندێک لە کورد و مەسیحیەکانی جەزیرەش هەوڵیان دا گرنگی زیاتر بە کشتوکاڵ بدەن و لەو بوارەدا کوردستانی سوریا توانی سەرنجی تەواوی وڵاتی سوریا بەلای خۆیدا رابکێشێت. راستە ئێمە لە ناوچەی عاموودە موڵکمان زۆر بوو، ئەو موڵکەی کە ئێستا هەمانە لە خوار حەسەکەوە، بە دەیان هەزار دۆنمان هەیە کە موڵکی دەوڵەت بوو بە رێککەوتن لەگەڵ دەوڵەت توانیمان دابەشی بکەین. ئەو موڵکە بۆ ١٠ ساڵ بەکاری بهێنین و پاشان نیوەی ئەو زەوی یە بە تەواوی دەبێت بە هی ئێمە. هەر تەنیا ئێمە ئەو کارەمان نەکردووە، بەڵکو خەڵکی تریش ئەو کارەی کردووە، هەر بۆیە ئێمە لە ناوچەی عاموودە زەویمان زۆر بوو، راستە هەندێک جۆرە بازرگانیان لەگەڵ ماردین و دیاربەکر و موسڵ و حەلەب دەکرد. بە تایبەتیش باپیرم بەڵام ئەمە کاری سەرەکیان نەبوو.

لەگەڵ منداڵی هەژار و نەدار یاریم دەکرد

لە هەلس و کەوتتدا منداڵێکی چۆن بوویت؟
من یەک شتی زۆر خۆشم لەبیرە، بە منداڵی یەک لەو شتانەی کە جولاندومی، مەسەلە کۆمەڵایەتیەکە بووە، مردنی دایکم بوو. لە ساڵی ١٩٤٨ تەمەنم ٦ ساڵ بوو تازە چووبوومە خوێندنگا، دوای ئەوەی کە باوکم ژنی دووەمی هێناو وەک بەشێک لە فەرهەنگی نەتەوە و کۆمەڵگا پاشکەوتووەکانیش، هەستم دەکرد کە بێ دایکم. هەست دەکەم هەر ئەمەیە بوویێتە شتێک کە هەستی کۆمەڵایەتی منی جولاندبێت. بۆ نموونە من بە منداڵی لەگەڵ منداڵی هەژار و نەدار یاریم دەکرد، تا زۆرجار باوکم پێ ی دەوتم ئەوە منداڵی فلان و فیسار هەیە بۆ تۆ تەنیا لەگەڵ ئەو منداڵانە یاری دەکەیت. من ئەمە بە هەستێکی کۆمەڵایەتی دەزانم و دیارە خۆم بە یەکێک لەو

منداڵە هەژارانە دەزانی، یاخود لەبەر ئەوەی دایکم نەبوو!

منداڵێکی چەقاوەسوو نەبووم، منداڵێکی زۆر سەربەخۆ بووم وەک بۆیان باس کردووم، بە هەموو شتێک رازی نەدەبووم، لەوە دەچێت شەرمم نەکردبێت، چونکە وەک بۆیان باس کردووم زۆر ئاگاداری خۆم بووم و لە شەڕ و گێچەڵی ئەم و ئەو خۆم پاراستووە، واتە شەڕانی نەبووم، بەڵام گەورەکان پێیان وتووم کە زۆر کەللە رەق بووم، زۆر قسەم بە گەورەکان وتووە، شتم قبوڵ نەکردووە، کە بووم بە ١٤ ساڵی گۆڕانکاری بەسەر کەسایەتیم داهاتووە و زۆر گۆڕاوم و بوومەتە منداڵێکی گوێڕایەڵ، لە پڕێکدا بوومە گەنجێکی ئارام، نازانم هۆیەکەی چی بوو!

ئایا کاریگەریی خوێندنگا ئەمریکیەکە نەبوو؟

دوور نیە، ئەمە بێت! بەڵام ناتوانم ئەم گۆڕانکارییە لێک بدەمەوە.

بۆ ئەوەی باگراوندێک گەڵاڵە بکەین بۆ سەرەتاکانی سەرهەڵدانی ژیانی حزبایەتی لە کوردستانی سوریا، ئایا سەرەتای حزبایەتی عەرەبی لە کوێوە دەست پێدەکات؟

لە سییەکانی سەدەی رابردوو بزووتنەوەیەکی ناسیونالیستی عەرەبی هەبوو، داوای سەربەخۆییان دەکرد، هەروەها حزبی شیوعی سوریا لەو ساڵانەدا دامەزرا.

ئەمانە هیچ کاریگەرییەکیان لەسەر خەڵکی عامووده هەبوو؟

بەڵێ، ئەو رێبازی سەربەخۆ بوونە لە عامووده پێگەی خۆی داکوتابوو، چونکە چەندان کەس لە عاموودەش داوای سەربەخۆییان بۆ سوریا دەکرد و داوای چوونە دەرەوەی سوپای فەرەنسیان دەکرد. دەتوانم بڵێم ببوونە دوو بەش، بەشێکیان لەگەڵ فەرەنسییەکان بوون و بەشەکەی تریشیان داوای سەربەخۆییان دەکرد، بەڵام حزبە عەرەبییەکان کاریگەرییەکی ئاوایان لەسەر کوردی کوردستانی سوریا نەبوو کە شایان بە باس کردن بێت، مەگەر تەنیا خۆیان وەک تاک هەستی کوردایەتیان جوڵا بێت.

هەروەها پێویستە ئاماژەش بەوە بدەم کە لە چلەکانی سەدەی رابردوودا چەندان حزب وەکو حزبی شەعب و حزبی ئیستیقلال و حزبی ئوممە لە سوریا دامەزراون، ئەو سەردەمە حزبە قەومییەکان زۆر موتەتەریف نەبوون، بۆ نموونە چەندان کورد و مەسیحی ئەندامی حزبی شەعب بوون. لەو سەردەمە تا لە عێراقیش بەوجۆرە حزبەکان هەوڵیان دەدا ئاغا و سەرۆک هۆزەکان بەلای خۆیان دا رابکێشن، ئەمەشیان بە زامنێک دەزانی تا لە کاتی هەڵبژاردندا خەڵک دەنگیان بۆ بدات، دەتوانم بە وردی بڵێم کە ژیانی حزبایەتی لە سوریا لە چلەکانی سەدەی رابردوودا سەریهەڵداوە، با ئەم بۆچوونانەم لەم رستەیەدا کورت دەکەمەوە؛ حزبە عەرەبییەکان هیچ کاریگەرییەکیان لەسەر کۆمەڵگای کوردستانی سوریادا نەبوو، بە تایبەتیش لەسەر نەتەوەی کورددا.

حزبی عەرەبی ئیشتراکی و حزبی بەعس دوو حزبی جیاواز بوون، ئەمانە ساڵی ١٩٥١ یەکیان گرت و حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی پێکهێنا.

ئایا ئەو حزبە عەرەبیانە فشاریان لەسەر کورد، بە تایبەتیش لەسەر ئاغا و سەرۆک هۆزەکان نەبوو؟

نەخێر، چونکە فەرهەنگی دیموکراتیبوونی فەرەنسا کاریگەریی خۆی لەسەر کۆمەڵگا بە جێهێشتبوو.

پەیوەندی باوکت لەگەڵ فەرەنسییەکان چۆن بوو؟

باوکم پەیوەندی بەرژەوەندی و گوماناوی لەگەڵ فەرەنسییەکان نەبوو، بەڵام پەیوەندی لەگەڵ رۆژهەڵاتناسە فەرەنسییەکان باش بوو، دوو رۆژهەڵاتناسی فەرەنسی کاتی خۆی لە ناوچەی عاموودە ژیاون، کە یەکێکیان "پییێر رۆندۆ" و "رۆجر لێسکۆ" بوون. ئەو دوو کەسە چەندان لێکۆڵینەوەی مێژوویی، کۆمەڵایەتیان سەبارەت بە کورد نووسیوە، هەروەها لێکۆڵینەوەیان سەبارەت بە میسۆلۆژیا و حکایەتی کوردی ئەو ناوچەیە کردووە. هەروەها تۆماس بواش سەردانی عاموودەی کردووە، ئەمانە سەردانی باوکمیان کردووە و پەیوەندییان لەگەڵ باوکم هەبووە. پێویستە باسی ئەوەشت بۆ بکەم، کە لە ساڵی ١٩٣٠-ەوە نووسەری بەناوبانگی ئینگلیستان "ئاگاثا کریستی" بۆ ماوەیێک لە شاری عامودە ژیاوە. مێردەکەی لێکۆڵەری شوێنەوار واتە ئارکیلۆگ بووە لە گوندی "چاغر بازار" لێکۆڵینەوەی کردووە.

ئایا ئەو کاتە کورد هیچ بڵاوکراوە یاخود گۆڤارێکیان دەرکردووە؟

ئەوەی لە بیرم مابێت، بەڵێ، بڵاوکراوەی تایبەتیان دەردەکرد، بەڵام بەداخەوە فەوتاون! لە هیچ شوێنێکدا نەپارێزراون، ئەو کاتە شت نەدەپارێزرا. لە ماڵی ئێمەدا کتێبخانەیەکی زۆر باش هەبوو. کودێتایەک لە سوریا روویدا کە کوردێک سەرکردایەتی دەکرد، وەک کودێتاکەی بەکر سدقی لە عێراقدا، ئەو کودێتایەی سوریا ساڵی ١٩٤٩ روویداوە و حوسنی زەعیم کە یەکێک بوو لە سەرکردەکانی کودێتا زۆر بە توندی دژی هێزە چەپ و پێشکەوتنخوازەکان هەڵس و کەوتی کرد. شاڵاوێکی ترسێنەریان دەستپێکرد و خەڵکێکی زۆریان ترساند. من زۆر باشم لە بیرە، ئەگەرچی منداڵیش بووم، باوکم منی بردە چۆڵەوانێک لە دەرەوەی عاموودە، چەندان شتمان لەوێ شاردەوە و پاش چەند ساڵێک لە پەنجاکان دەرمانهێنا.

هەروەها لە ساڵانی شەستەکاندا شاڵاوی "جەمال عەبدولناسر" و بەعسییەکان دەستی پێکرد و بەهێز بوو، دیسان مەجبوور بووین کە کتێبەکان لە شوێنێک لە ژێر زەوی بشارینەوە، ئەمجارە خۆم کتێبەکانم برد و شاردمەوە، بۆ ئەوەی کە بۆ پشکنین هاتنە ماڵی ئێمە هیچ بەڵگەیەکیان دەست نەکەوێت و بەداخەوە لە دوایدا فەوتان.

ئەو گۆڤار و رۆژنامە "هەفتەنامانە"ی کە لە سوریا و لوبنان لە ساڵانی سییەکان و چلەکان لە

لایەن بەدرخانیەکان دەردەچوون ئەمانە بوون: "هاوار" لە شام لە نێوان ساڵانی ١٩٣٢- ١٩٣٥ لە دوایدا لە ١٩٤١- ١٩٤٣ بەسەریەکەوە ٥٧ ژمارەی لێ دەرچووە.

"رۆناهی" لە نێوان ١٩٤٢- ١٩٤٥ بڵاویان کردۆتەوە و ٢٨ ژمارەیە، هەروەها "رۆژانوو" لە بەیروت لە نێوان ١٩٤٣- ١٩٤٦ بڵاویان کردۆتەوە و بریتیە لە ٧٣ ژمارە.

هەروەها هەر لەو ساڵانەشدا شیعرەکانی جگەرخوێن، عوسمان سەبری و قەدری جان بە کوردی بڵاوبیوونەوە. لە ساڵی ١٩٥٨ دا دکتۆر نورەددین زازا داستانی "مەمێ ئالان"ی بە کوردی لە شام بڵاوکردەوە. ئەمەو چەند کتێبی تریش بڵاوبوونەوە وەک: کتێبی "شەرەفنامە" بە زمانی عەرەبی لە لایەن محەمەد عەلی عەونی لە ساڵی ١٩٥٨ لە قاهیرە، کتێبی "مەم و زین" بە زمانی عەرەبی لە لایەن محەمەد سەعید رەمەزان بوطی لە بەیروت چاپکرا، لەگەڵ کتێبەکەی باسیل نیکیتین لەسەر کورد، بەم دوایە بۆم دەرکەوت کە تەرجومەیێکی زۆر خراپ بوو، بە تایبەتی پاش ئەوەی وەرگێرانەکەی د. نوری تاڵەبانیم بینی کە ساڵی ٢٠٠٤ لە هەولێر دەرچوو.

بەشی هەرەزۆری نووسینی ساڵانی پەنجاکانی سەدەی رابردوو بە زمانی عەرەبی بوون، جیا لە بڵاوکراوە نهێنییەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا کە بەشێکی بە زمانی کوردی بوون. ئەو بڵاوکراوانە بۆیە بە نهێنی دەردەچوون چونکە خوێندن و چاپەمەنی کوردی لە سوریا قەدەغە بوو.

باوکم ئەندامی رێکخراوی خۆیبوون بوو

باوکت کەی وازی لە حزبایەتی و کاری سیاسی هێنا؟

پاش ئەوەی خۆیبوون نەما باوکم وازی لە کاری سیاسی هێنا و تەنیا خەریکی کاسبی و ژیانی کۆمەڵایەتی خۆی بوو، بەڵام نەک خۆی بە تەواوی دوورە پەرێز خستبێت، باوکم لە دژی ئەوە نەبوو کە ئێمە کاری سیاسی و حزبایەتی بکەین، لە دوورەوە چاودێری دەکردین، لە باری داراییەوە یارمەتی حزب و کۆمەڵە کوردییەکانی دەدا، بەڵام راستەوخۆ کاری لەگەڵ نەدەکردن، بۆ نموونە کاتی خۆی کە هەژار موکریانی بە هۆی نەخۆشی هاتۆتە سوریا، باوکم یەکێک لەوانە بوو کە یارمەتی داوە و بە مەبەستی چارەسەرکردن رەوانەی لوبنانی کردووە. هەروەها ئەو کاتانەی کە عەبدولرەحمان زەبیحی لە سوریا دەژیا، یارمەتی داوە و هاموشۆی کردووە.

ئایا دەتوانین بڵێین رێکخراوی خۆیبوون سەرەتایەکە بۆ چەکەرەکردنی فکرەی حزبی لە کوردستانی سوریادا؟

بەڵێ. گومانی تێدانیە کە رۆڵێکی دیار و کاریگەرییان هەبوو.

دوای خۆیبوون یەکەمین حزب یاخود ڕێکخراوی سیاسی کە لە کوردستانی سوریا دامەزرابێت ناوی چییە و دەستەی دامەزرێنەری کێن؟

دەتوانم بڵێم خۆیبوون هەر لە ساڵی ١٩٤٣- ەوە نەما، بەڵام تەنیا وەک ناو مابوو، ئەوانەی کە لە ناو خۆیبووندا زۆر چالاک بوون، دکتۆر ئەحمەد نافز، قەدری جەمیل پاشا، ئەکرەم جەمیل پاشا، مەمدوح سەلیم بەگ کە سکرتێریان بوو ئەو کاتە ئەویش لە سوریا دەژیا. کە شاڵاوی حوسنی زەعیم هات و خەڵکی زۆر ترساند، ئەو کاتە ژمارەیێک کورد لەناو ریزەکانی حزبی شیوعی سوری کاریان دەکرد، چونکە حزبی شیوعی سوریش وەک حزبی شیوعی عێراقی هەوڵی دەدا کە کورد بەلای خۆیدا رابکێشێت، تا ساڵی ١٩٥٧ هیچ حزبێکی کوردی لە کوردستانی سوریا نەبوو، لە مانگی حوزەیرانی ساڵی ١٩٥٧ پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا راگەیێنرا و لەسەر بۆچوونێکی کوردستانی کاری دەکرد، بەڵام لە ناوەڕاستی شەستەکاندا حزبی ناوبراو ناوی خۆی گۆڕی و بوو بە پارتی دیموکراتی کورد لە سوریا. حەمید دەرویش لە بیرەوەرییەکانی خۆی باسی ئەوە دەکات کە سەرەتاکانی پارتی لە ساڵی ١٩٥٦ لە لایەن ئەو و عوسمان سەبری دامەزراوە بە راوێژکردن لەگەڵ د. نورەددین زازا. دوای هاتنی رەشید حەمۆ و ژمارەیێک لە ئەندامانی حزبی شیوعی سوری بۆ ناو پارتی بە رەسمی ساڵی ١٩٥٧ دامەزراندنی پارتی راگەیەنرا.

تکایە، وردتر باسی دامەزاندنی پارتی دیموکراتی کوردستان لە سوریا بکە!؟

پێویستە لێرەدا سەرەتایەکت بۆ باس بکەم، ژمارەیێک خوێندکار هەبوون لە دیمەشق لە زانکۆ دەیانخوێند، یەکێک لەو خوێندکارانە حەمید دەروێش بوو، لەگەڵ ژمارەیێک لە خوێندکاری کورد، وەک خوێندکارانی کورد چالاکیان دەنواند. نازانم و هیچ زانیارییێکم نیە، کە مامۆستا عوسمان سەبری چەند خوێندکار و کەسی تری لە دەورەی خۆی کۆکردبووەوە و باسیان لە دامەزراندنی حزبێک دەکرد، بەڵام سەرچاوەی سەرەکی هاندانەکە بەم شێوەیە بوو:

ساڵی ١٩٥٥ و ١٩٥٧ ژمارەیێک لە کوردی عێراق چووبوون بۆ کۆنگرەی لاوان لە وارشۆ و لە دوایدا لە مۆسکۆ دا نەیانتوانی بوو بۆ عیراق بگەڕێنەوە، بۆ ماوەیێک بوون بە پەنابەر لە سوریا، وەک: مام جەلال، دکتۆر کەمال فوئاد، جەمال نەبەز، عەبدولرەحمان زەبیحی و هەژار. پرۆفیسۆر عیزەددین مستەفا رەسووڵ، ئەو کاتە خوێندکاربوو لە زانکۆی دیمەشق، بەڵام زیاتر مام جەلال و دکتۆر کەمال فوئاد و زەبیحی دەستیان بە پەیوەندی کردن کرد لەگەڵ کوردەکانی سوریا، بۆ ئەوەی حزبێک لە شێوەی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق دابمەزرێنن، لە ئەنجامی ئەو پەیوەندیانە و گەڕانەوەی نورەدین زازا لە سویسرا. لە ١٤ی حوزەیرانی ١٩٥٧ پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا دامەزرا، ئەو برادەرانەی کوردستانی عیراق کاریان لەم کەسایەتیانە کرد تا پارتی دابمەزرێنن: حەمید دەروێش، رەشید حەمۆ، عوسمان سەبری، مامۆستا خەلیل محەمەد و محەمەد عەلی خۆجە، هەروەها پەیوەندیشیان بە زۆربەی ئاغا و سەرۆک هۆزەکان کرد بە تایبەتیش ئەوانەی کە لە ناو خۆیبوون دا کاریان کردبوو، بۆ نموونە پەیوەندیان لەگەڵ باوکم، بنەماڵەی

حاجۆ ئاغا، بنەماڵەی بەدرخانیەکان کرد. مام جەلال و برادەرەکانی لە هەوڵی دامەزراندنی ژیانێکی حزبی مۆدێرن بوون بە پێوانەی ئەوێ رۆژێ، نەک لەسەر میتۆدێک برۆن کە خۆیبوون کاری لەسەر دەکرد، دکتۆر نورەددین زازا ماوەیێک دوودڵ بوو تا سەرەتاکانی ساڵی ۱۹۵۸ نەبوو بە سەرۆکی حزب.

یەکەمین سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا کێ بوو؟

لە سەرەتادا سەرۆکیان نەبوو، بەڵکو سکرتێریان هەبوو، کۆمیتەی سەرکردایەتیان هەبوو، کە نورەددین زازا هاتە ناو حزب وەکو گوتم لە سەرەتای ۱۹۵۸ بووە سەرۆکی حزب.

دەزانم پارتی ناوبراو وەک لە ناوەکەی دیارە پارتێکی دیموکرات بووە، دەپرسم ئایا لەگەڵ ئایدیۆلۆژیای مارکسی- لینینی پەیوەندی چۆن بوو، چونکە ئەو کاتە مارکسیەت و شیوعیەت مۆدێلێک بوو، زۆربەی حزبەکان ئەگەر بە دیزێکیش بێت تێهەڵکێشی پەیڕە و پرۆگرامی خۆیان کردووە؟!

پێش ئەوەی وەڵامی ئەم پرسیارە بدەمەوە، با پێت بڵێم، لە ساڵی ۱۹۵۳ کە وەفدی لاوان و خوێندکارانی کورد کە بەشداریان لە کۆنگرەی لاوانی جیهان کرد شیوعیەکان رێگایان نەدان وەک وەفدی کوردی بەشداربن. بەڵام لە ساڵی ۱۹۵٦ دا نەیانتوانی رێگری بکەن. هەر ئەو ساڵانەش لەناو ریزەکانی حزبی شیوعی سوری و حزبی شیوعی عێراقی جۆرە ناکۆکیەک سەریهەڵدابوو، لەوە دڵنیام کە هەر ئەو کاتە ئەو جۆرە ناکۆکیە لە ناو تودەی ئیرانیش هەبوو. زۆربەی هەرە زۆری ئەو کادرە کوردانەی بە ئومێدی خزمەتکردن بە کێشەی کورد چووبوونە ناو حزبە شیوعییەکان، بەڵام پاشان بۆیان دەرکەوت کە نەخێر وانیە و شۆڤێنیستی عەرەبی کۆنترۆڵی ئەو حزبانەی کردووە، گەڕانەوە و بەشداریان کرد لە دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا. بۆ نموونە پێنج شەش کادری سەرەکی لە ناو پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا کۆنە شیوعی بوون، وەک: جگەرخوێن و رەشید حەمۆ... هتد.

ئیتر ئەو لاسایی کردنەوەیە بە پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریاوە دیاربوو کە خۆی بە حزبێکی مارکسی دادەنا، ئەمە بە پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراقیشەوە دیار بوو، بە تایبەتیش لە کوردستان خۆی بە بەدیلی حزبی شیوعی عێراقی دادەنا، ئێمە زۆر گرنگی بە تەقلید دەدەین، بۆ نموونە: یەکێک لەو هۆکارانەی کە تووشی زیندان و ئەشکەنجەدانی کردین، زۆر کارمان لەسەر دروشمەکانی مارکسیەت و شیوعییەت دەکرد و لاسایی حزبی شیوعیمان دەکردەوە.

کەی و چۆن هەستی نەتەوایەتی لەلات گەڵاڵە بوو؟

وەکو لە پێشەوە وتم: باوکم یەکێک بوو لە چالاکەکانی رێکخراوی خۆیبوون و هەر زوو لەگەڵ ژیانی رێکخراوەیی ئاشنا بووم و جۆرێک لە هەستی نەتەوایەتیم لە لا گەڵاڵە بوو. بەڵام قۆناغی خوێندنم لە خوێندنگا ئەمریکیەکە بووە جۆرێک لە کرانەوە و هۆشیاریی، ئەمەش بەندە بە دوو هۆکار؛ یەکەمیان:

جۆرەها خوێندکار لەو شوێنە دەیانخوێند. دووەم: ئەو شوێنە کتێبخانەیەکی زۆر گەورەی لێ بوو، من ئەوسا زۆرم دەخوێندەوە. من و برادەرێکم هەردەم لە پێشبڕکێ دابووین، کە کامەمان زۆرترین کتێب دەخوێنێتەوە، ئەو برادەرەم دوایی بووە بەعسی و بووە بەڕێوەبەری ئێستگەی رادیۆ و تەلەفزیۆنی سوریا، ئێستاش هەر برادەرین. لە کتێبخانەکەدا لە پیتی ئەلفەوە دەستمان پێکرد تا کۆتایی سالی خوێندن کتێبێکی گەلێک زۆرمان خوێندنەوە، نازانم تا چ پیتێک کتێبەکانمان خوێندنەوە. بەڵام دەزانم ئەو خوێندنەوەیە بووە دنیابینیەکی فراوان بۆ ناسین و پێناسە و ئاگابوون بەرامبەر بە رووداوەکان. هەروەها زۆر گوێمان بۆ ئێستگەی رادیۆی بێگانە رادەگرت، بە تایبەتی بی بی. سی ئەو کاتە ئێستگەیەکی لە قوبرس هەبوو بە ناوی "اذاعة الشرق الادنی" بەرنامەکانی بە زمانی عەرەبی بڵاودەکرایەوە و گوێگرێکی زۆری هەبوو و دەنگی ئەمریکا و رادیۆ مۆسکۆش.

لەوێ هەردەم خۆم بە کورد دەزانی، بەڵام هەستی نەتەوایەتیم لە کات و دوای شاڵاوی قەومیە عەرەبییەکان لە سالی ١٩٥٥ باشتر چەکەرەی کرد. لە تیۆرەی سیاسیدا شتێکی زۆر ورد هەیە، کە دەڵێت: هەندێ جار هەستی نەتەوایەتی وەک هەستێکی کاردانەوە وایە. ئێمە تەنیا چەند کوردێک لەو خوێندنگەیە دەمانخوێند. شاڵاوی عەرەبە قەومییەکان لە خوێندنگاکەی ئێمەش هەستی پێدەکرا. زۆرجار لە نێو خۆماندا گفتوگۆمان سەبارەت بەو دۆخە دەکرد. مامۆستایێکی توندڕەوی قەومی عەرەبی لە خوێندگەکەماندا هەبوو ناوی خەربوتلی بوو، ئەو کەسە کوردی خەڵکی خارپوت بوو، کە پێشتر باپیرانیان لە کوردستانی تورکیاوە هاتبوونە سوریا، رۆژێکیان لە منی پرسی خۆت بە چ دەزانیت، وتم: راستە سوریم بەڵام کوردم. لێم پرسی: تۆ خەڵکی خارپوتی ئەرێ لە کێیەوە بوویت بە قەومی عەرەبی! بەم قسەیە زۆر دڵگران بوو.

هەروەها دکتۆر نوردەدین زازا کاریگەریی زۆری لەسەر داناوم، ئەو پیاوە زۆرجار سەردانی ماڵی ئێمەی دەکرد. سالی ١٩٥٦، لەگەڵ باوکم سەردانی دیمەشقمان کرد، لە رێگادا زۆر قسەی لەگەڵ کردم، لە قۆناغی خوێندنمدا لە حەلەب ببوومە جێ سەرنجی شیوعییەکان و پارتییەکان، هەردوولا هەوڵیان دەدا کاریان لەگەڵدا بکەم، چونکە وەک دوایی بۆیان باسکردم، منیان بە کەسێکی هوشیار و بە ئاگا لە قەڵەم دابوو.

سالی ١٩٥٨ بوومە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا

یەکەمین حزب کە کارت لەگەڵدا کردووە، ناوی چییە و کەی بوو؟

من سالی ١٩٥٨ بە رەسمی بوومە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستانی سوریا. ئەو کاتە تەمەنم ١٦ ساڵ بوو. لەو گەنجانەی کە کاریان تێکردم و پێش من ببوون بە ئەندامی پارتی ئەمانە بوون: سەعید بشار، فەیسەڵ دەقوری، حەمید سینۆ و دوو کوڕی پوورم بە ناوەکانی عەدنان عەبدولمەجید و محەمەد کەرۆ.

له خوێندکاران کارت دەکرد، یاخود یەکسەر له ئۆرگانەکانی حزب؟

یەکسەر چوومه ناو شانەی خوێندکاران، که ئەو کاته حزب شانەیەکی تایبەتیان بۆ خوێندکاران هەبوو، من ساڵێک دوای ئەمه بوومه بەرپرسی ئەو شانەیە. ئەو کاته کرێکاران، جوتیاران، خوێندکاران و.. هتد، شانەی تایبەت به خۆیان هەبوو.

ئابوونەتان دەدا؟

بەڵێ.

ئابوونەکه چەند بوو؟

له بیرم نەماوە.

که بڕیارتدا له ریزەکانی پارتی کار بکەیت پرست به باوکت کرد؟

نەخێر، با لێرە ڕووداوێکی خۆشت بۆ بگێڕمەوە؛ دوای چەندان ساڵ وابزانم ساڵی ۱۹۸۱ یاخود ۱۹۸۲ بوو له سویسرا سەردانی دکتۆر نورەددین زازام کرد، بۆی باس کردم و گووتی: که بووم به سەرۆکی پارتی، دەزانی باوکت یەک تکای لێکردم که وازت لێ بێنین و تێکەڵاوی کاری حزبایەتیت نەکەین تا خوێندنەکەت تەواو دەکەیت، به فیعلی دکتۆر نورەددین زازا ئاگادار نەبوو که پەیوەندیم به ریزەکانی پارتی کردووە. بۆ وەڵامی پرسیارەکەشت، نەخێر باوکم ئاگادار نەبوو، بەڵام ڕێگر نەبوو بۆ کاری حزبایەتیم. ساڵی ۱۹٦۰ که دەستگیرکرام و بۆ زیاتر له ۲۰ ڕۆژ له ژێر ئەشکەنجەدا بووم، که ئازاد کرام و هاتمە ماڵەوە باوکم پێ ی گووتم: لێیان داوی، منیش وتم: بەڵێ زۆریان لێداوم، ئەویش وتی: دەستیان خۆش بێت. ئەمەو دیار بوو ئەو ماوەیەی که له زیندان بووم واسیتەی زۆری بۆ کردبووم و پارەیێکی زۆری دابوو تا ئازاد بکرێم!

کۆبوونەوەی حزبیتان له کوێ دەکرد؟

کۆبوونەوەمان زیاتر له ماڵی ئەندامانی شانەکەمان دەکرد. به ماڵی ئێمەشەوە. یان له باخە گشتیەکان و هەندێکجار له قاوەخانه و ریستۆرانی هاویناندا.

له کۆبوونەوەکاندا باسی چیتان دەکرد؟

وەک هەر کۆبوونەوەیەکی حزبی له ژیانی حزبی و له بارودۆخی ئەوێ ڕۆژێ دەدواین، یەکێک لەو شتانەی که کارمان لەسەر دەکرد، چۆنیەتی فێربوون و خوێندنی کوردی بوو، هەروەها ڕێنمایی حزبیشمان هەبوو. هەروەها بەشی سێ یەمی کۆبوونەوەکان هەڵسەنگاندن و لێدوان و وردبوونەوە بوو له مەسەله سیاسی و پێشهات و ئەگەردکان.

ڕێنماییەکان نووسراو بوون، یاخود بە زارەکی بوو؟

زیاتر نووسراو بوون. بڵاوکراوەمان هەبوو، کە لە سەرووی خۆمان ئاڕاستەمان دەکرا.

ڕێنماییە حزبییەکان بە زمانی کوردی بوون؟

بە زمانی کوردی و عەرەبی بوون.

بۆچی دەستگیران و تووشی زیندان بوون؟

ئەو کاتە زیاتر کار لەسەر زۆرینە دەکرا، هەندێک کەسیان لە شانە حزبییەکان وەردەگرت، بە بێ ئەوەی لێکۆڵینەوە و بە دواداچوون سەبارەت بەو کەسانە بکەن. دوای ئەوەی گیراین ئینجا بۆمان بەدەرکەوت کە هەندێک کەس ئەندامی شانە حزبیەکانمان بوون، خەڵکی سیخوڕ بوون و سیخوڕیان بۆ حکومەت دەکرد. ئێمە حزبێک بووین بە نهێنی کارمان دەکرد و مۆڵەتی ڕەسمیان پێ نەدەداین. سەرەڕای ئەمە ئێمە دروشمی ڕووخانی ڕژێمی یەکگرتوومان لە سوریا بەرزکردبووەوە، کە جەمال عەبدولناسر سەرکردایەتی دەکرد.

ئەگەر لە بیرت مابێت، ئایا ژن لە شانە حزبییەکان کاریان دەکرد؟

بەڵێ، ڕێکخستنی ژنانیشمان هەبوو. ئەگەر باسی ناوچەی جەزیرەت بۆ بکەم، پێویستە باسی فەقێ و مەلاکانت بۆ بکەم، کە خەڵکی زۆر چالاک بوون. ئەوان لە ئێمە چالاکتر بوون، چونکە ئێمە زمانی عەلمانیمان بەکاردەهێنا، بەڵام ئەوان بە زمانی خەڵک قسەیان دەکرد و لە گفتوگۆ و چالاکییە حزبییەکاندا قورئان و حەدیسیان بەکاردەهێنا. من زۆر بە ڕێزەوە سەیری مێژووی خوێندکارانی مزگەوت و خوێندگا ئاینیەکان دەکەم. بە هۆی ژنەکانیانەوە لە ناوچەی جەزیرە توانیان کۆمەڵێک ژن لە ڕیزەکانی پارتیدا لە دێهات و شارەکاندا ڕێکبخەن، لەو ڕووەوە بێجگە لە ژنی خوێندکار، ژنی ماڵەوەشیان ڕێکخست.

کێن ئەوانەی لەسەردەستی تۆ بوونەتە حزبی و ئەمڕۆ بوونەتە کەسایەتی یاخود ناوێکی دیار لە مێژووی بزووتنەوەی کوردایەتیدا؟

من کەسم بۆ حزب ڕانەکێشاوە، چونکە من لە ماوەیەکی زۆر کورتدا پلەکانی حزبیم بڕی تا گەیشتم بە ئەندامی لقی خوێندکاران. پاشان کە چوومە ناوچەی حزبی، زیاتر منیان دەنارد بۆ دەورەکانی ڕۆشنبیری. ئەمەش لەوەوە هات، پاش ئەوەی دوو لە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی منیان هەڵسەنگاندبوو، کە کوڕێکی ڕۆشنبیر و بە ئاگام. بڕیاریان دا کاری من زیاتر بڵاوکردنەوەی ڕۆشنبیریی حزبی بێت، بە تایبەتیش لەو دەورانەی کە هاوینان دەکرانەوە. هەر بۆیە بوارم بۆ

نەدەرەخسا کاریکەم بۆ ڕێکخستنی خەڵک. هاوینی ساڵی ١٩٥٩ و ١٩٦٠ منیان دەنارد بۆ ناوچەکانی عامموودە و دەوروبەری بۆ کردنەوەی دەورەی ڕۆشنبیرکردنی ئەندامانی حزب. ئەوەی لەبیرم مابێت، یەکێک لەو موحازەرانەی کە وتوومەتەوە، تیۆری داروین بوو سەبارەت بە گەشە و پێشکەوتنی مرۆڤ، نووسینێکی "لیۆ شاوشای"ی سەرۆکی چین هەبوو و یەکێک بوو لە دامەزرێنەران و تیوریسیەنەکانی حزبی کۆمۆنیستی چین "هەبوو سەبارەت بە ژیانی حزبایەتی، ئەو کاتە ئێمە زیاتر کاریگەریی حزبی شیوعی چینیمان لەسەربوو.

ئایا ئێوە "ماوی" بوون؟

نەخێر، ماوی نەبووین. ئەوکاتە هێشتا ماویزم بڵاونەبووەوە. لەبەر ئەوەی حزبی شیوعی چینی زیاتر لەناو دێهات و لەسەر جوتیاران کاری دەکرد و دۆخی چین زیاتر لەگەڵ ئێمە دەگونجا. هەروەها لە سەرووی خۆمەوە، بێجگە لەو کتێب و وتارانە چەند کتێبێکی تریشان پێ دابووم، کە باسی لە ژیانی حزبی و چۆنیەتی بڵاوکردنەوەی فکرەی ڕێکخراوەیی دەکرد، تا لە دەورەکاندا بیانڵێمەوە. زۆر باشم لە بیرە لە یەکێک لە موحازەرەکانمدا کە باسی تیۆرەکەی داروینم دەکرد چەند مەلایەک وەک ئەندامی حزب دانیشتبوون، کە موحازەرەکەم تەواو کرد، یەکێک لە مەلاکان پێ ی گووتم؛ من باوەڕم بەو تیۆرە نیە، چونکە ئەگەر ئەم تیۆرە ڕاست بێت، ئەوە لێپرساوەکەمان گەشەی دەکرد و دەبووە کەر!! لێپرساوەکە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوو، کە لە موحازەرەکە دانیشتبوو و بووە هۆی پێکەنینێکی زۆر.

ڕووداوێکی تر ئەگەر باس بکەیت؟!

هاوینی ساڵی ١٩٦٠، کە دەورەکەم تەواو کرد، بۆ ئەوەی ڕاپۆرتی خۆم تەسلیم بە سەرکردایەتی بکەم، پێویست بوو سەردانی ماڵێک بکەم، لەو ماڵە گیرام. دوو کەسی مباحث "واتە ئەمن و موخابەرات" لە ماڵەکە بوون، هەر کەسێک دەهاتە ماڵەکە دەست بەسەریان دەکرد، دیار بوو ئەو ماڵەیان خستبووە ژێر چاودێرییەوە، منیش لەوێ دەست بەسەرکرام.

ئەو کاتەی لە ناو خوێندکارانیش کارم دەکرد، خەڵکەکە هەر یەکەو بە ناوێک منیان دەناسی، عومەر محەمەد عەلی، عومەر شێخمووس، یان عومەر شویش، موخابەرات بە دوای ٣ کەسدا دەگەڕان. ئێمە وەک لاسایی کردنەوەیەکی حزبی شیوعی سوری دروشمی ڕووخاندنی حکومەتمان بەرزکردبووەوە، ئیتر دوای بەرزکردنەوەی ئەو دروشمە و پاش هاوپەیمانی میسر- سوریا ئێمەیان خستە ژێر چاودێری خۆیان. ئەگەرچی پێشتریش خەڵکی سیخوڕیان لە نێوان ڕیزەکانی حزبدا چاندبوو، لە چەندان شوێندا سیخوڕیان لە نێو شانەکانمان چاندبوو، من کە لەو ماڵە گیرام هیچ بڵاوکراوە و بەیاننامە و بەڵگەنامەیەکی حزبیم پێ نەگیرا، بۆ ئەو کارەش پێشتر فێریان کردبووم کە ئەگەر بچمە

کۆبوونەوە یاخود وەکرە حزبییەکان هیچ بەڵگەنامەیەکی حزبی هەڵنەگرم.
منیان بۆ زیندانی تایبەتی لە حەلەب برد، کە منیان بۆ سەردابەکە برد نەیاندەزانی من کێم، بە جێیان هێشتم و هیچیان لێ نەپرسیم، ئەوان بە دوای عومەر شیویش دەگەڕان، چونکە من وتم ناوم عومەر شێخمووسە، ئەوان زیاتر تەئکیدیان لەو شوێنە دەکردەوە کە چاپخانەی حزبی لێ یە. من لە یەکێک لە کۆبوونەوەکانی خۆرۆشنبیرکردندا باسم لە چاپخانەی حزب کرد، بەڵام ئەوەی باش بوو سەرکردایەتی بەردەوام جێگۆڕکێ ی بە شوێنی چاپخانەی حزب دەکرد. بەڵام کە سیخوڕەکانیان رووبەڕووم کردەوە ناوەکەیان ئاشکرا کردم، کە عومەر شێخمووس و عومەر شویش هەر یەک کەسە. ئیتر بەرپرسەکەی مەباحث "ئەمن" زۆر تووڕە بوو، گووتم لەو ماڵە مەوعیدم لەگەڵ کەسێک هەبوو تا بچین بۆ سینەما، ئیتر کە زانیان دان بە هیچ شتێکدا نانێم دەستیان بە لێدان و ئەشکەنجەدانم کرد. ئەو زیندانە بۆ من ئەزموونێکی زۆر باش بوو، لەبەر ئەوەی کتێبێکی زۆرم سەبارەت بە زیندان و ئەزموونی گەلان خوێندبووەوە، هەر بۆیە دەمزانی ئەگەر تا بەردەوام بم لەسەر هەڵوێستەکانم و دان بە خۆمدا بگرم ئەوە دەستبەردارم دەبن، لە زیندانەدا ئەندامێکی مەکتەبی سیاسی ئیعترافی کرد و هەر ئەویش زیاتر مەسەلەی شوێنی چاپخانەی حزبی لەسەر من کرد بە ماڵ، ئەمە بووە هۆی ئەوەی لە زیندان زیاتر ئازارم بدەن.

دەتوانیت ناوی ئەو ئەندامەی مەکتەبی سیاسی بڵێیت؟

نەخێر، پێویست ناکات، کوردەکانی سوریا زۆربەیان دەزانن کێ یە! (کۆچی دوایی کردووە).

کەواتە زۆربەتان دەستگیرکران؟

بەڵێ زۆربەی هەرە زۆری بە تایبەتیش سەرۆک و ئەندامانی مەکتەبی سیاسی و ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی و کادرە پێشکەوتووەکان گیران، بۆ نموونە نورەددین زازا سەرۆکی حزب بوو، عوسمان سەبری، رەشید حەمۆ ئەندامی مەکتەبی سیاسی بوون، بەڵام جگەرخوێن و حەمید دەروێش و مامۆستا خەلیل محەمەد دەستگیر نەکران چونکە بە سەردان لە کوردستانی عیراق بوون. پاشان حەمید دەروێش بە نهێنی گەڕایەوە و جگەرخوێن و مامۆستا خەلیل محەمەد لەوێ مانەوە. سەرەتا هەر هەموومان لە حەلەب کۆکراینەوە، پاشان بەسەر زیندانەکانی تردا دابەش کراین.

ژمارەتان چەند کەس بوو کە گیران؟

بە گشتی نزیکەی ۳۰۰ کەس گیران، بەڵام پاش ماوەیەک ژمارەیێکی زۆرمان ئازاد کراین، وابزانم ۱۱۲ کەس بە مەبەستی دادگایی کردن بۆ دادگای باڵای سەربازی ناردران، جۆری حوکمدانەکەیان لە ٦ مانگی تێدابوو تا دوو ساڵ.

لە ناو زیندان لەگەڵ نورەددین زازا کۆبوومەوە

هیچ وەسفێکی زیندانەکەت لە بیر ماوە؟

ئەی چۆن! سەرەتا نەمدەزانی چۆنە. بەڵام دەمزانی ئێمەیان بەرەو سەردابێک شۆڕ کردەوە. بۆ ئەوەی ناڕاستەوخۆ زانیاری سەبارەت بە ئێمە کۆبکەنەوە، کوردێکی تورکیایان تێکەڵاو بە ئێمە کردبوو، کە بە زمانی ئینگلیزی قسەی دەکرد. نورەددین زازاش لە بیرەوەرییەکانی خۆیدا باسی کردووە. تا ئەو برادەرەی مەکتەبی سیاسی ئیعترافی نەکرد، برادەران زۆر بوێرانە دانیان بە خۆیان گرتبوو. بەڵام پاشان شیرازەکە تێکچوو، من کە زانیم ئازاد دەکرێم، فرسەتێکم وەرگرت لە ناو زیندان لەگەڵ نورەددین زازا و برادەرانی مەکتەبی سیاسی و سەرکردایەتی کۆبوومەوە، تا بزانم پەیامیان چیە. پەیامی خۆڕێکخستنەوە و مقاومەت و بەردەوام بوونی خەباتم لێ وەرگرتن و کە هاتمە دەرەوە ئەو پەیامەم تەسلیم بە حەمید دەروێش کرد، کە ئەو کاتە ئەو ببوو بە سکرتێری حزب چونکە بەشی هەرە زۆری سەرکردایەتی لە زیندان بوون.

چۆن حەمید دەرویش دەستگیر نەکرا؟

حەمید دەروێش بۆ ماوەیێکی زۆر بە نهێنی جوولەی دەکرد و بەردەوامیش بوو لەسەر کاری حزبی، دەستگیرکردنەکەی ئێمە لە ١٩٦٠/٨/٥ بووە و لە مانگی ئەیلولی ١٩٦١ کودەتا روویدا، ئیتر باردۆخەکە گۆڕانکاری بەسەردا هات.

ئایا ئەو کاتە حزبی شیوعی بە رەسمی مۆڵەتی کارکردنی هەبوو؟

نەخێر. ئەوانیش وەک ئێمە لە قۆناغی خەباتی نهێنی دا بوون، ئەوان هەر لە دوای ١٩٥٨- ەوە وەک حزبێکی نهێنی خەباتیان دەکرد. حزبی شیوعی سوریش وەک حزبی شیوعی عیراقی زۆر ئیتیهاماتیان بڵاودەکردەوە. زۆرجار بە ئێمەیان دەگووت نەتەوەپەرست و رەخنەیان دەگرت کە بۆچی حزبێکی کوردیمان درووست کردووە و پێویستی نەدەکرد ئەو حزبە درووست بکەن. پێش ئەوەی بگیرێین رێکەوتنێک لە نێوان ئێمەو حزبی شیوعی هەبوو کە لە حاڵێکدا ئەگەر ئێمە بگیرێین ئەوان یارمەتیمان بدەن تا ئەندامانی ئێمە لە ماڵەکانی ئەوان خۆیان حەشاربدەن و بە هەمان شێوە پارتی ئێمەش یارمەتی ئەوان بدات و بڵاوکراوە نهێنییەکانی یەکتر بڵاوبکەینەوە.

ئایا ئەو کاتە کورد لە ناو ریزەکانی حزبی شیوعی سوریدا هەبوو؟

بەڵێ دەتوانم بڵێم کە یەک لەسەر سێ ی ئەندامەکانی کورد بوون.

ئەو کاتە سکرتێری حزبی شیوعی کێ بوو؟

خالید بەگداش بوو.

هەڵوێستی بەرامبەرتان چۆن بوو؟

هەڵوێستی وەک هەر شیوعییەک بوو. ئەو کاتە هەستت نەدەکرد کوردە و رۆژێک لە رۆژان خۆی بە کورد نەزانیوە و وەک کوردێک رەفتاری نەکردووە، خۆی بە سکرتێری حزبی شیوعی وەک قەومییەکی عەرەبی دەزانی. با باسی یەک هەڵوێستی شەخسی خۆم بکەم، کە لەو کەسەم بینیووە. خزمەکانی هەموو کوردبوون، ئەوان لە بنەماڵەی قوطرش بوون. کە زۆربەی خزمەکانی نیشتمانپەروەر بوون، زۆربەی هەرە زۆری خزمەکانی رۆڵیان دیارە لە بزووتنەوەی کوردایەتیدا. بەڵام خالید بەگداش شیوعی بوو، خۆی بە سوری و عەرەب دەزانی. ساڵی ١٩٦٤ من ئەندامی کۆمیتەی بەڕێوەبەرایەتی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا بووم و بە وەفدێک چووین بۆ مۆسکۆ بۆ کۆنگرەی لاوانی شیوعی جیهانی "بە ناوی فۆروم". وەفدەکەی ئێمە من و سەعدی دزەیی، د. سەلاحەددین حەفید بوو، لەگەڵ روشدی عەلی شەریف و شێرکۆ تاهیر. بۆ کۆنگرە کوردە شیوعییەکانیش هاتبوون وەک؛ د. عیزەددین مستەفا رەسووڵ، دارا رەشید جودەت و هتد، لە پڕ بینیمان کە خرۆشۆف و سۆسۆلۆڤ و میکۆیان و خالید بەگداش و وابزانم سکرتێری حزبی شیوعی سودانیشیان لەگەڵدا بوو هاتنە ناو هۆڵەکە. من و سەعدی دزەیی گوتمان با بچین خۆیان پێ بناسێنین، پێش ئەوەی لێیان نزیک ببینەوە هێشتا نزیکەی دوو مەترمان مابوو کەسێک کە پاسەوانی لێ دەکردن ئێمەی راگرت. ئەو پاسەوانە دەتگووت کەرتە شاخە، ئیتر کابرای پاسەوان دوومەتری تر دووری خستینەوە، د. عیزەددین مستەفا رەسووڵ گووتی: بابچینە لای خالید بەگداش کە لە فلان شوێن لەگەڵ ژنەکەی راوەستاوە، لەگەڵ د. عیزەددین بۆ لای چووین، وەک وەفدی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا خۆمان پێشکەش کرد، خالید بەگداش هیچ قسەی نەکرد بەڵام ژنەکەی گووتی: پێخۆشحاڵم کە دەتان بینیم و هیوادارم هەر جێگاتان دیار بێت و ژمارەتان هەر لە زۆری دابێت.

پرسیارێکی زۆر تەقلیدیت لێ دەکەم، ئایا تۆش وەک هەر کەسێکی خوێنەر و رۆشنبیر لە ژیاندا شیعرت نووسیوە، بە تایبەتیش لە قۆناغی ژیانی سوریات؟

بەڵێ، با پێت بڵێم، کوڕێکی عەسکەر کە کاتی خۆی بەرپرسی شانەی ئێمە بوو لە پارتی. ئەو کوڕە بە ناخێری گیانی شاعیر بوو، لە زۆربەی کۆبوونەوەکاندا شیعری خۆی دەخوێندەوە. بە شیعر کۆبوونەوەکانی دەکردەوە و هەر بە شیعریش کۆتایی بە کۆبوونەوەکان دەهێنا.

بە زمانی کوردی شیعری دەنووسی؟

بەڵێ، شیعرەکانی هەمووی قسەی هەڵلەق و مەڵلەق بوون. بەڵام ئێمە ئەو کاتە لەبەر ئەوەی گەنج بووین، شیعرەکانمان زۆر پێ خۆش بوو. ئەوەی زۆر سەیر بوو هانیشی دەداین کە شیعر بنووسین، منیش زۆر حەزم لە شیعری عەرەبی و ئینگلیزی بوو.

شیعری کۆن یان تازە؟

زیاتر حەزم لە شیعرەکانی ئەحمەد شەوقی، زەهاوی و شاعیرە ناسراوەکانی تر دەکرد. چونکە لە کاتی خوێندندا مونافەسەمان هەبوو، لە شاعیرانی تازە، نزار قەبانی کاریگەریی لەسەر هەر هەمووومان هەبوو، مرۆڤ لە تەمەنی ١٥ تا ٢٠ساڵی زۆر حەز لە شیعرەکانی نزار قەبانی دەکات، لە شیعری کوردیشدا ئەوسا زیاتر ئاشنایەتیم لەگەڵ شیعرەکانی قەدری جان، عوسمان سەبری و جگەرخوێندا هەبوو. لە شیعری ئینگلیزیشدا لەبەر ئەوەی لە کاتی خوێندندا وەک وانە دەمانخوێند هەر بۆیە زانیاریم زۆر بوو سەبارەت بە شیعری ئینگلیزی. بۆ نموونە بەشی هەرە زۆری نووسینەکانی شەکسپیرم خوێندۆتەوە. بۆ زانیاریت تەنیا یەک دانە شیعرم نووسیوە، خۆت دەزانی لە قۆناغی هەرزەکاریدا مرۆڤ حەزی لە رۆمانسییەت و شتی غەرامیاتە.

ئەی ئەو کاتە وتارت نەنووسیوە؟

ساڵی ١٩٥٨ سەلاح سەعدوڵلا کتێبێکی بە ناوی "کوردستان وڵاتێکی دابەشکراو لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا" ووسی و کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا بۆیان بڵاوکردەوە و دانەیەکی بۆ د. نورەددین زازا لە سوریا نارد. د. نورەددین گووتی: تۆ ئینگلیزی دەزانی پێویستە ئەو کتێبە بۆ سەر زمانی عەرەبی وەربگێڕی، منیش وەرمگێڕاو بەسەر شانە حزبییەکاندا دابەش کرا. بە داخەوە د. نورەددین لە بیرەوەرییەکانی خۆیدا باسی نەکردووە، لەوەدەچێت لە بیری چووبێت.

ئایا کتێبەکەت هەمووی وەرگێڕا، چەند لاپەڕە بوو؟

بەڵێ هەموویم وەرگێڕا، کتێبێکی بچووکە، بە هەمووی ٥٦ لاپەڕەیە. بەڵام ئێمە بەش بەش بەسەر شانە حزبییەکاندا دابەشمان دەکرد.

پاشان وەک کتێب چاپکرا؟

نەخێر، بە داخەوە چاپنەکراو و نازانم لە لای کەس ماوە یان بە تەواوی فەوتاوە؟ لە بیریشم دەچێت لە حەمید دەروێش بپرسم تا بزانم دانەیەک لە کتێبەکەی نەپاراستووە، ناوی خۆشم لەسەر کتێبەکە نەنووسیوە.

ئەو ماوەیەی کە لە خوێندنگە ئەمریکیەکە دەتخوێند دڵداریت کرد؟

ئەی چۆن! کەس هەیە لەو تەمەنەدا دڵداری نەکردبێت.

لەگەڵ کچێکی ئەرمەنی و کچێکی سریانی دڵداریم کردووە.. !

ئەو کچانە کورد بوون، عەرەب بوون، مەسیحی بوون، ئەرمەنی بوون؟

کچێکی ئەرمەنی و کچێکی تری سریانی بوو! لە پۆلەکەی ئێمە بوون.

لە یەک کاتدا دڵداریت لەگەڵ هەردووکیان دەکرد؟

نەخێر، لە دوو کاتی جیاوازدا.

ماوەکەی چەند بوو؟

لەگەڵ ئەرمەنییەکەدا ساڵێکی خایاند. لەگەڵ سریانەکەش نزیکەی ساڵێکی خایاند. بەڵام دەبێت ئەوە بزانرێت کە ئەوسا لە کۆمەڵگای ئێمەدا زۆر زەحمەت بوو کە پەیوەندیت لەگەڵ کچێکدا هەبێت، ئەو رۆژگارە رۆژگاری گەنجێتی بوو بیرمان لە ژنهێنان نەدەکردەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی ئێمە لە قۆناغی ئامادەیی بووین و خوێندنگەکەمان تێکەڵاوبوو، پەیوەندی لەگەڵ کچان درووست دەبوو.

ئایا ئەو خوێندنگەیە هەموو قۆناغەکانی خوێندنی تێدابوو؟

سەرەتایی تێدابوو. سەربەو خوێندنگەیە بوو بەڵام جیاوازبوو. بەڵێ هەموو قۆناغەکانی تێدابوو.

خوێندنی زانکۆشی تێدابوو؟

نەخێر. بەڵام بە گوێرەی سیستەمی ئەمریکی پۆلی یەک و پۆلی دووی خوێندنی کۆلێجی تێدابوو.

با واز لە کچەکان نەهێنم، ئایا هیچ نامەی دڵداریت لەگەڵ ئەو کچانە گۆڕیوەتەوە؟

ئەی چۆن! بە یەکەوە بۆ ئاهەنگ و یانەکان دەچووین و دانسمان دەکرد! لە شاری حەلەب هەندێک یانەی تایبەت بە خوێندکاران هەبوو بە تایبەتی لە گەڕەکە کریستیانەکان دا. هەروەها کچێک هەبوو هاوڕێ ی هەموومان بوو. ئەو کچە شاجوانی شاری حەلەب بوو. ئێمە گرووپێک

کوڕ و کچ بووین زۆربەی کات کە دەچووینە دەرەوە پێکەوە دەردەچووین.

دیارە ئەو کاتە ئەو جۆرە هەڵس و کەوتانە ئاسایی بوون، بە تایبەتی لە نێوان کوڕ و کچانی ئاسوری، ئەرمەنی، موسڵمان دا؟

بەڵێ، ئاسایی بوون، لەبەر ئەوەی هەموومان لە یەک کۆلێج دەمانخوێند. ئەو کاتە لە سوریا ئاسایی بوو، چونکە خوێندنگەی ئەمریکی، فەڕەنسایی هەبوو، بەڵام پاشان ڕژێمی جەمال عەبدولناسر تێکیدا و هەموویانی میللی کرد.

ئەخشی وێنەی کچەکانی هاوڕێت لە بیر ماوە؟

بەڵێ، دەزانم ئێستا یەکێکیان لە ئەمریکایە. بەڵام بۆ کچە ئەرمەنییەکە یەکێک لەو هۆیانەی کە بووین بە هاوڕێ ی یەک، برای شیوعی بوو، کە بینی منیش زۆر بەلای چەپدا دەڕۆم، بووینە هاوڕێ ی یەکتر. زۆر کەس مرخی لەم کچە دابوو، بەلای برادەرەکانم سەیر بوو دەیانویست بزانن نهێنی ئەو هاوڕێیەتیەمان چییە! کە خوێندنمان تەواو کرد ئەو چووە ئەرمینیا و یەکێتیی سۆڤیەت برایەکەی لەوێ بوو. لە دوایدا زانیم کە هەردووکیان خوێندنیان تەواو کردووە و چوونەتە ئەمریکا. هەر لە کاتی ئەو کۆلیجەدا بەشداریم لە ٣ شانۆدا کرد کە یەکێکیان هی "ئەرثەر میللەر" بوو ساڵی ١٩٤٩ نووسیویەتی کە شانۆی "مردنی دێودرەیەک" بوو.

ئێستا دێینە سەر فشاری حکومەتەکانی سوریا بەرامبەر بە کورد، بە تایبەتیش بنەماڵەی ئێوە؟

ئەمە دوو جۆرە، وەک دەزانرێت، حکومەتی جۆراوجۆر لە سوریا دەسەڵاتی وەرگرتووە. ئەو حکومەتانە زۆربەیان باسیان لە ریفۆرمی کشتوکاڵ دەکرد. سوریا لە ١٩٤٦ سەربەخۆیی وەرگرت، لە ساڵی ١٩٤٩ یەکەمین کودێتا لە سوریا روویدا، پاشان کودێتای دووەم و سێیەم، ئەوسا سوریا بەناوبانگ بوو بۆ کودێتای سەربازی.

تا نوکتەیەک لەناو خەڵکدا بڵاوببووەوە و دەیانووت: ئەفسەرەکان شەو لە یانە دەخۆنەوە و بڕیاردەدەن کە کودێتا بکەن. ساڵی ١٩٥٤ تا ١٩٥٦ بە ماوەی دیموکراتی لە سوریا لە قەڵەم دەدرێت. ساڵی ١٩٥٧ ناکۆکی لە نێوان سوریا و تورکیا روویدا. ساڵی ١٩٥٦ سوریا کە یەکەمین وەجبەی چەکی لە چیکۆسلۆڤاکیا کڕی، کاتی جەنگی سارد بوو. بۆیە ئەمریکا وای زانی سوریا کەوتۆتە ژێر پێگەی سۆڤیەت و وڵاتانی "سنتۆ"- پەیمانی سنتۆ "عیراق، ئیران، تورکیا" هەروەها ئوردنیشی دژی سوریا هاندا و دەیانویست رژێم بگۆڕن. تورکیا و ئیران پەیوەندی خۆیان لەگەڵ ئیسرائیل باش کرد. زۆر چاکم لە بیرە ئەو کاتە میسر بڕیاری دا ئێستگەیەکی رادیۆی کوردی بکاتەوە لە رقی ئیران و تورکیا. ئەمەش دوای کۆبوونەوەی مامۆستا عبدولرەحمان زەبیحی سکرتێری کۆمەڵەی ژێ

کاف لەگەڵ کەمالەدین رەفعەت وەزیری رۆشنبیری و ئیرشاد، کە ئەوکاتە زەبیحی بەشداری لە کۆبوونەوەکانی کۆنگرەی هاوکاری ئاسایی- ئەفریقی لە میسر کرد، کە دوای هێرشە سێ قۆڵییە دوژمنکارییەکان بۆ سەر کەناڵی سوێس ساڵی ١٩٥٦ سازکرابوو.

باڵیۆزی تورکیا بە بێ مەوعید هاتووە

کێ لەو رادیۆیە کاری دەکرد؟

فوئاد مەعسوم لەوێ کاری کردووە، هەروەها شێخ عومەر وەجدی، عەبدولوەهاب محەمەد و هێندێ خوێندکاری تری کورد. سەبارەت بە رادیۆی کوردی لە قاهیرە، ساڵی ١٩٨٢ لە لەندەن مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد شتێکی زۆر خۆشی بۆ گێڕامەوە و گووتی: لەسەر داخوازی و فشاری پارتی، حکومەتی عەبدولکەریم قاسم پاش سەرکەوتنی شۆڕشی ١٩٥٨، بڕیاریدا بۆ گەڕانەوەی مەلا مستەفا و بارزانیەکان بۆ عیراق. بۆیە پارتی بڕیاریدا کە من "ئیبراهیم ئەحمەد" و نوری ئەحمەد تەها بچین بۆ پراگ بۆ دیتنی مەلا مستەفا و تا بەیەکەوە بۆ عیراق بگەڕێینەوە. بەڵام وامان بە پەسەند زانی کە لە رێگای گەڕانەوەدا سەردانی سەرۆک جەمال عەبدولناسر بکەین، ئەمە لە مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٥٨ بوو. کە لەگەڵ مەلا مستەفا بۆ ژوورەکەی جەمال عەبدولناسر چووین زۆر بە گەرمی بە خێرهاتنی کردین و رووی لە مەلا مستەفا کرد و گووتی: زۆر خۆشحاڵ بووم بە دیتنی ئەو جانەوەرەی کە هەموو کاتێک نوری ئەلسەعید ئێمەی پێ دەترساند "انني مسرور جدا للقاء هذا البعبع اللي كان بخو فنا في نوري السعيد". پاشان جەمال عەبدولناسر باسی ئەم رووداوە خۆشەی کرد لەگەڵ باڵیۆزی تورکیا لە میسر سەبارەت بە رادیۆی کوردی لە قاهیرە و گووتی: رۆژێکیان کە تازە رادیۆی کوردی لە قاهیرە دەستی بە پەخش کردبوو لە ساڵی ١٩٥٧ دا، سکرتێرەکەم محەمەد حسنین هەیکەل هاتە لام و گووتی: باڵیۆزی تورکیا بە بێ مەوعید هاتووە و داوا دەکات یەکسەر بتبینێ و لە رەوشێکی سەیر دایە، جەمال عەبدولناسر لە هەیکەلی پرسیوە لەم رۆژانە هیچمان بەرامبەر بە تورکیا کردووە؟ هەیکەل گووتویەتی: نەخێر، ئەویش پێ ی گووتوە بۆ نیو سەعاتێک لە لای خۆت دایبنێ، با کەمێک سارد بێتەوە، ئینجا بیهێنە ژوورەوە. پاش نیو سەعات کە باڵیۆزی تورکیا هاتە ژوورەوە هەر تووڕە دیاربوو و پێ ی گووتم: ئەم هەڵوێستە دوژمنداریەی ئێوە کە بەرامبەرمان دەیکەن قەت قبوڵ ناکەین و کاردانەوەی زۆر خراپی دەبێت لەسەر پەیوەندییەکانی نێوان میسر و تورکیا. سەرۆک عەبدولناسر پێ ی گووتوە: جەنابی باڵیۆز تکایە پێم بڵێ چیمان کردووە لە دژی ئێوە؟. باڵیۆزەکە گووتویەتی: چۆن چیتان کردووە، ئەوە نیە رادیۆی کوردیتان لە قاهیرە داناوە. ئەمە بە هەڵوێستێکی دوژمنانەی توندی دەزانین لە دژی خۆمان.

سەرۆک عەبدولناسر پێ ی گووتوە: جەنابی باڵیۆز تکایە بە حکومەتەکەی خۆت رابگەیەنە کە کردنەوەی ئەم رادیۆیە بە هیچ شێوەیەک دژی تورکیا نیە، لەبەر ئەوەی خۆتان دەڵێن کورد لە تورکیا نیە، ئەم رادیۆیە زیاتر ئاراستەکراوە بۆ کوردی ئیران و عیراق، وایە یان نا؟ لە وەڵامدا باڵیۆزی تورکیا پێ ی گووتوە: راستە کورد لە تورکیا نیە، بەڵام ئەم هەنگاوە هەر بە هەڵوێستێکی دوژمنانەی دەزانین بەرامبەر بە ئێمە. سەرۆک عەبدولناسر بە ئێمەی گووت، بە باڵیۆزی تورکیام گووت: جەنابی باڵیۆز، تکایە بە حکومەتی خۆت رابگەیەنە کە ئەم کارە دژی تورکیا نیە، لەبەر ئەوەی خۆتان دەڵێن کورد لە تورکیا نیە، کەی حکومەتی تورکیا بە رەسمی رایگەیاند کە کورد لە تورکیا هەیە، ئەو کاتە بیر لەوە دەکەینەوە کە رادیۆیەکە دابخەین، یان نا. بەو شێوەیە کۆبوونەوەکە کۆتایی هات و باڵیۆزی تورکیا هەر بە توورەیی کۆبوونەوەکەی بە جێهێشت.

رادیۆی ناوبراو تا ساڵی ١٩٦٩ لەسەر بڵاوکردنەوەی بەرنامەکانی بەردەوام بوو پاشان داخراو، بە تایبەتیش لە کاتی تێکچوونی پەیوەندی نێوان عیراق و میسر ژمارەیێک کەس پەلاماری کارمەندانی رادیۆکەشیان دا.

بەڵام لە ساڵی ١٩٥٦ دا سورییەکان پەیوەندیان بە عوسمان سەبری و نورەددین زازا و حەمید دەروێش کرد و داوایان لێکردبوون کە بۆچی هەوڵ نادەن حزبێک بۆ کوردستانی تورکیا درووست بکەن و "ئێمەش یارمەتیتان دەدەین". ئەو کاتە عەبدولحەمید سەراج وەزیری ناوخۆ بوو، هاوسەرەکەشی لە بنەماڵەی زیلفۆ ئاغا بوو "زیلفۆ ئاغا" یەکێک بوو لە بنەماڵە کوردە گەورەکانی دیمەشق. ئەو کاتە ئەو فکرەیە هاتە ئاراوە بەڵام ئەوان بەم پێشنیارە رازی نەبوون کە حزبێک بۆ کوردستانی تورکیا درووست بکەن. ئەو ئازادییە بەردەوام بوو، بەڵام لە ساڵی ١٩٥٦دا کە ناکۆکی کەوتە نێوان میسر و ئینگلستان لەسەر کێشەی کەناڵی سوێس. سوریاش یەکەمینجار بوو کە دەستی بە کڕینی چەک کردبوو لە چیکۆسلۆڤاکیا و یەکێتی سۆڤیەت. هەر ئەو ماوەیە لە سوریا بەرەیەک پێکهات کە حزبی بەعسیشی تێدابوو. بەعسییەکان وردە وردە دەسەڵاتدار بوون. هەر ئەوان بوون لە ساڵی ١٩٥٨ بەرنامەی یەکێتیی میسر و سوریایان هێنایە ئاراوە، وایاندەزانی ئەگەر لەگەڵ میسر ببن بە یەک جەمال عەبدولناسر پشتیوانیان لێ دەکات و ئیتر ئەوان دەبن بە دەسەڵاتداری سوریا.

ئەو کاتە کێشەی بەعەرەبکردنی ناوچەکانی کوردنشین باس دەکرا، بەڵام بە فیعلی تا ساڵی ١٩٦٢ ئەو پرۆسێسە دەست بە جێ بە جێ کردنی نەکرا. من ساڵی ١٩٦٢ لە مانگی شوباتدا سوریام بە جێ هێشت و رووم لە دەرەوە کرد، کێشەی بە عەرەبکردن و حیزامی عەرەبی لە ساڵی ١٩٦٢ دەستی پێکرد. بە دوای هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوول لە کوردستانی عیراقدا حکومەتی سوریا دەستی بە فشار کرد بۆ سەر کوردەکانی سوریا. ساڵی ١٩٦٣ کە کودەتای بەعسییەکان روویدا. یەک فرقەی عەسکەریان نارد بۆ شەڕکردنی شۆڕشی کوردستانی عیراق بەڵام باش شکان و لە کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٦٣ بەملشۆڕی بۆ سوریا گەڕانەوە ئەو فرقەیە ناوی هێزی "یەرموک" بوو. ئەگەرنا پێشتر فشارێکی ئاوا

نەبوو ئەگەر بەو فشارانە بەراوردی بکەین کە لە پارچەکانی تری کوردستاندا بەرامبەر بە کورد جێ بە جێ دەکران. ئیتر دوای ئەمە و بە تایبەتی ساڵی ١٩٦٥ دەست بەجێ بە جێکردنی حیزامی عەرەبی کرا و رەگەزنامەیان لە ١٠٠٠٠٠ کورد سەندەوە. ئێستا ژمارەی ئەو کەسانەی کە ئەو قانوونە بەسەریاندا سەپێنراوە دەگاتە ٣٥٠ هەزار کەس کە هیچ مافێکیان نیە و لە هەموو مافێکی مەدەنی بێ بەشن. حیزامی عەرەبی مەسەلەی ١٠ کیلۆمەترەکەیە. لە ناوچەی عفرینەوە بگرە تا دەگاتە سنووری عیراق بە درێژایی سنوور لەگەڵ تورکیادا. ئەو ناوچەیە کوردستانە، نەیانووت چۆڵی دەکەین بەڵکو لە نێوان دوو گوندی کورددا گوندێکی عەرەبیان درووست کرد. لە نێوان گوندە عەرەب و گوندە کوردەکاندا جیاوازی زۆریان دەکرد، بیری ئاوی ئیرتیوازیان بۆ هەڵکەندن و چەکیان بەسەردا دابەشکردن، قەرزی کشتوکاڵیان دەدانێ. بەڵام هی کورد جیاواز بوو، ئەو عەرەبانەیان لەو ناوچانە هێنابوو کە بەنداوی رووباری فوراتیان تێدا درووست کردبوو بە تایبەتی لە ناوچەی "الرقة". لە نێوان عەرەب و کورددا دوژمنداری نەبوو، بەڵکو حکومەت هانی دوژمنداری دەدا. زۆربەیان فێری زمانی کوردی ببوون.

لە کاتی ئەو پرۆسەیەدا من لە بەریتانیا دەژیام، بەڵام لە کاتی بریاری ریفۆرمی کشتوکاڵدا من هێشتا لە سوریا بووم. ئێمە دەمانزانی حکومەت بە ناوی ریفۆرمی کشتوکاڵی هەوڵ دەدا غەدر لە موڵکی کورد بکات. بەڵام بۆ ئەو بریارە بنەماڵەی ئێمە بە تایبەیش باوکم لە حکومەت زیرەکتر بوو، پێش ئەوەی بریارەکە جێ بە جێ بکرێت. باوکم زەوییەکانی بەسەر منداڵەکانی دابەشکرد. راستە کە دەست بە جێ بە جێکردنی بریارەکە کرا، زەوییەکی زۆرمان لێ وەرگیرا و بەسەر عەرەبەکاندا دابەشکرا، بەڵام زەوییەکی زۆریش بۆ خۆمان مایەوە.

کە لە زیندان ئازاد بووی، ئایا بەردەوام بووی لەسەر کاری حزبایەتی؟

بەڵێ. هەتا ئەو رۆژەی سوریام بە جێهێشت، بەڵام زۆر بە وریایی کارەکانم ئەنجام دەدا تا حکومەت پێ نەزانێت.

حزبەکەتان وەزعی چۆن بوو؟

رەوشێکی زۆر خراپ رووی لە حزب کردبوو. بە کردەوە حزب ببوو بە دوو حزب.

چۆن لە سوریا دەرچوویت؟

دوای ئەوەی خوێندنی ئامادەیم تەواو کرد، داوای خوێندنم بۆ زانکۆیەک لە ئەمریکا نارد، بەڵام وەڵامەکەم زۆر درەنگ بۆ هاتەوە و ئەو کاتە من خەریک بوو بۆ ئەڵمانیا سەفەرم دەکرد. لەبەر ئەوەی من زیندانی کرابووم، ئەو کێشەیە چووبووە سەر سجلی مەدەنیم و پەساپۆرت و بروانامەکەیان پێ نەدەدام. زۆر هەوڵم دا، هەوڵەکانم بە فیرۆچوون. چونکە ئەوسا لەژێر ناوی "حسن السلوک"

بڕوانامەکانیان دەستبەسەردا دەگرت.

لە ئەیلوولی ساڵی ١٩٦١ کودەتا روویدا کوردێک بووە ئەندام پەرلەمان لەگەڵ حزبی شەعب بوو، لە بنەماڵەی شاهێن بەگە لە ناوچەی کۆبانی ئەویش خوالێخۆشبوو عیسمەت شاهێن بوو، زۆر بەداخەوە بیستم لەم ساڵانەی دواییدا کۆچی دوایی کردووە. مرۆڤێکی نیشتمانپەروەر بوو، زۆر دۆستی باوکم و نورەدین زازا بوو، ئەو کوردە یارمەتی دام. یەکەمین سەرۆکی هەڵبژێردراوی سوریا پاش کودەتای جیابوونەوەی سوریا لە میسر بوو، نازم قودسی بوو، لەگەڵ کوڕەکەی لە یەک پۆل دەمانخوێند. ئیتر ئەو ئەندام پەرلەمانە و کوڕەکەی نازم قودسی یارمەتیان دام و بڕوانامەکەم وەرگرت، مامێکم "مەحمود شێخمووس" ئەوسا لە ئەڵمانیا دەیخوێند و برادەری سەعدی دزەیی بوو، سەعدی ئەوکاتە لە ئینگلستان دەژیا و هەوڵی دا قبوڵی زانکۆیەکی لە ئینگلستان بۆ وەرگرتم و سەرەتا بۆ ئەڵمانیا سەفەرم کرد.

ئەو کاتە پەیوەندی کۆمەڵایەتیت چۆن بوو؟

من هەر لە گەنجێتییەوە پەیوەندی کۆمەڵایەتیم نەک هەر لەگەڵ ماڵی خۆمان، بەڵکو لەگەڵ بنەماڵەکان و خەڵکێکی زۆر لە کورد و ئاسوری و عەرەب و ئەرمەنیش باش بوو. دۆست و هاوڕێیەکی ئێجگار زۆرم هەبوو.

کە خوێندنت تەواو کرد باوکت داوای لێ نەکردی، ژیانی هاوسەری پێکەوە بنێیت؟

نەخێر، بەڵکو ئەو خوا خوای بوو سوریا بە جێ بهێڵم تا تووشی هیچ گیروگرفتێکی سیاسی نەکەم.

ئایا لە بنەماڵە گەورەکانی سوریا هەر تەنیا تۆ دەستگیرکرایت؟

نەخێر لە بنەماڵەکانی تریش خەڵکیان دەستگیر کرد، لەناویاندا نەواف پاشا، کەنعان عەگید و چەند کەسێک لە بنەماڵەی حاجۆ ئاغا بە تایبەتی مەجید حاجۆ و فەیسەڵ کوڕی هادی ئاغای دەقوری و پارێزەر مستەفا ئیبراهیم لە ناوچەی کۆبانی، هەروەها ئامۆزایەکم بە ناوی شویش و دوو کوڕی پووریشم دەستگیرکران. چەند هاوڕێیەکی رۆژگاری زیندانیم هەن ئێستا لە سوید دەژین وەک برا بوون بۆ من، وەک؛ سامی ئەحمەد نامی و عەبدوڵڵا مەلا عەلی.

ئایا پارتی دیموکراتی کوردی سوریا، هەمان کۆپیێ ی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق بوو؟ باشترە بە شێوەیەکی تر پرسیارەکە بکەم، ئایا ئەدەبیاتی پارتەکەی ئێوە هەمان ئەدەبیاتی پارتییەکەی عیراق بوو؟

لە هەندێک رووەوە هیچ جیاوازییەک بەدی نەدەکرا. بەڵێ هەندێک ئەدەبیاتمان لەوێوە بۆ دەهات، یاخود گوێمان لە رادیۆکەیان رادەگرت. جار جاریش کە وتارێکمان لە رۆژنامەی "خەبات"

دەست دەکەوت لە شانە حیزبیەکاندا دەمانخوێندەوە و گفتوگۆمان لەسەر دەکرد. ئێمە هەردوولامان هاوپەیمانی یەکتر بووین.

کە شۆڕشی ئەیلوول دەستی پێکرد، هەندێک ڕێکخراو کە نوێنەریان بۆ کوردستانی عیراق دەچوون بۆ سوریا دەهاتن و ئێمە یارمەتیمان دەدان و بە کوردستانی عیراقمان دەگەیاندن، هەروەها کە وەفدێکی شۆڕش بۆ دەرەوە سەفەریان دەکرد، هەر ئێمە یارمەتیمان دەدان، بە تایبەتی ئەگەر بە سوریا و لوبناندا هاتوچۆیان بکردبوویایە.

یەکەمین کتێبی مارکسی کە خوێندبێتەوە چی بوو؟

زۆر کتێبی مارکسیان دەداینێ بۆ خوێندنەوە، خۆشم بەدوای کتێبی لەو جۆر و بابەتەدا دەگەڕام.

بە زمانی عەرەبی بوون؟

بەڵێ، بە زمانی عەرەبی بوون، وەک بنەچەی خێزان لە نووسینی؛ ئەنجلس، نووسینەکانی لیۆ شاوشی، ئەدەبیاتی حزبە چەپ و مارکسییەکانی وڵاتانی ئەمریکای لاتین، کتێبەکی ستالین سەبارەت بە پرسی نەتەوایەتی.

لە عاموودە خانووێکی زۆر گەورەمان هەبوو

وەسفی ماڵی خۆتان بکە، پێش ئەوەی سوریا بە جێ بهێڵیت؟

لە عاموودە خانووێکی زۆر گەورەمان هەبوو لە نێوان دوو جادەدا بوو، ماڵی باپیرم لە ناوەڕاست، ماڵی مامی گەورەم لە دەستە چەپدا بوو، ماڵی ئێمەش لە دەستە ڕاست بوو. باپیرم دیوەخانێکی گەورەی هەبوو. پێش هەموومان ماڵی مامی گەورەم جیابوونەوە و خانووی تریان بۆ خۆیان دروست کرد. ئێمە لە سەرەتای پەنجاکاندا خانووی ترمان بۆ خۆمان دروست کرد. خانووە کۆنەکەی ئێمە دوو نهۆم بوو، حەمام و شوێنی چێشتلێنان لە خوارەوە بوو، حەوشێکی گەورە بوو لەگەڵ باخێک. هەروەها سەردابێکمان هەبوو بۆ پاراستنی خۆراک و خواردەمەنی چونکە شوێنێکی سارد بوو، نهۆمی سەرەوەی بریتی بوو لە چەند ژوورێک، ژوورێکی گەورە شوێنی میوان و دانیشتنمان بوو. هەروەها هەیوانێک و ژوورێک کە دایکم و باوکم لێ ی دەخەوتن، ژوورێکی تریش بۆ نووستنی ئێمە. لە نهۆمی سەرەوەشدا بەرامبەر بەم ژوورانەش شوێنی نووستنی هاوینمان هەبوو. با لەبیرم نەچێت ئەوەشت پێ بڵێم ئەو کاتە ئۆتۆمۆبێلیشمان هەبوو لە جۆری بیوک هی مامم بوو. هەروەها ئۆتۆمۆبێلەکەی باوکم لە جۆری ئولدزموبیل بوو.

ئەمەو ساڵی ١٩٥٦ بە هۆی خوێندنی منداڵەکان و کاری بازرگانی، تەنها ماڵی ئێمە بۆ شاری حەلەب گواستیانەوە و لە ڤێللایەکی کرێ دەژیان لە ناوچەی سیف الدولة. دوای ئەوەی سوریام بە جێهێشت خانووێکی دوو شوقەییان کڕی بوو، کە بریتی بوو لە هەشت ژوور. من ئەو خانووەم بۆ یەکەمینجار ساڵی ١٩٨٠ بینی.

چەند جار بە دەستی باوکت لێدانت خواردووە؟

زۆر کەم لێ ی داوم، راستە باوکم پیاوێکی توند و تیژ بوو. بەڵام زۆر دیموکراتیش بوو، من و باوکم هاوڕێ ی یەکتر بووین. تۆ لەو رۆژگارە و لە کۆمەڵگای کوردیدا گوێت لێ بووە باوکێک لە تەمەنی ١٦ ساڵیدا بیرە بە منداڵەکەی بدات، من لەو تەمەنەدا بیرەم لەگەڵ باوکم خواردۆتەوە، سەردانی گازینۆکانم دەکرد بە بێ ئەوەی رێگریم لێ بکات.

کەی بۆ یەکەمینجار ئۆتۆمۆبێلتان کڕی؟

ساڵی ١٩٥٢ بۆ یەکەمنجار مامی گەورەم ئۆتۆمۆبێلی کڕی، ئینجا ئێمەش کڕیمان.

رادیۆ لە ماڵەوەتان هەبوو؟

بەڵێ رادیۆمان هەبوو، با نهێنیەکی ئەو رادیۆیەت بۆ باس بکەم. بۆ یەکەمینجار کە رادیۆ هاتە ماڵی ئێمە لە کۆتایی چلەکانی سەدەی رابردوو بوو، زۆر باشم لە بیرە دراوسێکانمان دەیانووت شەیتانێک لە ماڵی فلان هەیە. بەڵام باوکم بۆی باس دەکردن، نەخێر ئەوە شەیتان نیە بەڵکو رادیۆیە دەتوانین لە زۆر رووەوە سوودی لێ ببینین.

پێش ئەوەی بێتە دەرەوە لە ماڵەوە تەلەفزیۆنتان هەبوو؟

نەخێر، تا ساڵانی شەستەکانی سەدەی رابردوو تەلەفزیۆن لە سوریا نەبوو.

من کۆمەڵێک وێنەم لە ئەلبومەکانت بینیووە، کە بنەماڵەکەی ئێوە چەفیە و عەگالیان بەستووە، ئایا ئەمەش جۆرێکە لە بەعەرەبکردن؟ یاخود داب و نەریتێکە؟ ئایا لێکۆڵینەوەت لەو بابەتە کردووە؟

تا ئێستا لێکۆڵینەوەم لەم بابەتەدا نەکردووە. بێگومان نزیکی لە عەرەب کاریگەریی خۆی هەیە، هەروەها بۆ زانیاریت ماوەیێک جلی کوردی قەدەغەکرابوو. نازانم هۆکاری ئەمە چی بوو؟! نێ خۆ ئێزدییەکانی ناوچەی شێخان و زاخۆش عەگال لەسەر دەکەن. کەلەپووری ئێمە لەگەڵ "بەدوەکان" تێکەڵ بووە، وەک هۆزەکانی شەمەڕ و طەیی و گەبارە و هۆزەکانی تر. کورد هەبووە عەگالی لەسەرنەناوە. تەنها مامی گەورەم و جار جاریش باوکم و یەکێک لە مامەکانم عەگالیان لەسەر دەکرد. ئەوانی تر هەر بە جلی ئەورووپی بوون.

باوکت حەجی کردووە؟

نەخێر دایکم و باوکم نەچوونەتە حەج، بەڵام باپیرم و داپیرم چووبوونە حەج، مامی گەورەشم چۆتە حەج، بەڵام مامە بچووکەکانم عەلمانی بوون و نەچوونەتە حەج. باوکم لە تەمەنێکی زۆر گەورە و درەنگ دەستی بە نوێژکردن کردووە، بۆ یەکەمینجار کە باوکم بینی نوێژ بکات ساڵی ۱۹۸۰ بوو.

ئایا پێش ئەوەی باوکت کۆچی دوایی بکات، وەسیەتی نەکرد، کە بەشێک لە سەروەت و سامانەکەی تەرخان بکرێت بۆ درووستکردنی مزگەوت؟

نەخێر وەسیەتی لەو جۆرەی نەکردووە. ئێمە بنەماڵەیەکی عەلمانی بووین، بەڵام هەندێکیان نوێژیان دەکرد و رۆژوویان دەگرت. من بە فێڵ بەرۆژوو دەبووم تا پارە لە باپیرم وەربگرم. وابزانم ساڵی ۱۹٦۱ بوو کە ئەو کاتە ماڵمان لە شاری حەلەب بوو. رۆژێک بەرۆژوو نەبووم باوکم هەستی پێمکرد کە بەرۆژوو نیم، وتی: کورم عەیبە لەبەر دراوسێکانمان بەرۆژوو بە، عەیبە بەرۆژوو نابیت و بەم رەمەزانە جگەرە دەکێشیت. بۆ زانیاریت باوکم لەبەر پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان بەرۆژوو دەبوو، بەڵام نوێژی نەدەکرد، کە پیر بوو ئینجا بە جدی دەستی بە رۆژوو گرتن و نوێژکردن کرد. خوشکەکانیشم ئیجبار نەدەکران تا بەرۆژوو بن، دەتوانم بڵێم لە ماڵی ئێمە مومارەسەکردنی ئاین لە دوای ۱۸ ساڵییەوە دەستی پێدەکرد.

پێشتر وتت، پێش ئەوەی یاسای ریفۆرمی کشتوکاڵ جێ بە جێ بکرێت، باوکت زەوی بەسەر ئێوەدا دابەش کردووە و بە ناوی کردوون، ئایا تۆ چەند دۆنم زەویت بەرکەوت؟

باوەڕ بکە ئێستاش نازانم چەندم بەرکەوتووە، من زەویم بەناوەوە هەیە بەڵام براکانم تەسەڕوفی پێوە دەکەن. من وەکالەتم بۆ برایەکانم کردووە تا زەوییەکەم بەکاربهێنن. چونکە ئەگەر ئەو وەکالەتەیان نەبێت ناتوانن بەکاری بهێنن. لە باری پارەدا دەوڵەمەند نیم بەڵام بەناو و لەسەر کاغەز زۆر دەوڵەمەندم!!

پێش ئەوەی ئەم وێستگەیە جێ بهێڵم، دەپرسم: ئەو کاتەی کە تازە شۆڕشی ئەیلوول دەستی پێکرد، ئایا هەڵوێستی کوردی کوردستانی سوریا بەرامبەر بە شۆڕشی ئەیلوول چۆن بوو؟

خەڵک ئامادەییەکی سەیری تێدابوو بۆ پشتیوانیکردن لە شۆڕش، خەڵکێکی بۆ پێشمەرگایەتی پەیوەندیان بە شۆڕشەوە کرد. هەروەها یارمەتی دارایی و شتومەکیان بە نهێنی بۆ شۆڕش دەنارد. بۆ نموونە مینیان لە سنووری نێوان سوریا و تورکیا دەردەهێنا و بۆ شۆڕشیان دەنارد.

ئایا تەعمیمی پارتی دیموکراتی کوردی سوریا ئەو کاتە چی بوو؟

ئەوەی کە لە بیرم ماوە، حزب بڕیاری دا کە بە هەموو شێوەیێک کۆمەک و پشتیوانی و یارمەتی شۆڕش بکات.

پێش ئەوەی لە سوریا دەربچیت، پارتیەکەی ئێوە هیچ ئینشیقاقی تێکەوتبوو؟

نەخێر، بەڵام هەست بە بەوادری ئینشیقاق دەکرا. ئێمە بووین بە دووبەش بەڵام حیزبەکە ئینشیقاقی تێنەکەوت، یەکەمین ئینشیقاق لە کۆنگرەی دوو لە ١٩٦٥/٢/١٦ڕوویدا، هەر لەناو زیندانەوە لە ساڵی ١٩٦٠ دوو بۆچوون لەناو حزبدا سەریهەڵدا، بۆچوونێک پێ ی وابوو کە هەڵگرتنی درووشمی رووخانی رژێم و دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی دوو دروشمی گەورەن، باشترە ئێمە داوای ئۆتۆنۆمی بکەین بۆ کوردی سوریا و زاراوە و وشەی کوردستان بەکارنەهێنین، لەم قۆناغەدا تەنیا کار لەسەر مافە سەرەتاییەکانی کورد بکەین، بە رای من ئەو بۆچوونە واقیعی بوو، نورەددین زازا و حەمید دەروێش سەرکردایەتی ئەوبۆچوونەیان دەکرد، بەڵام لایەنی تر داوایان دەکرد لەسەر رێبازی پێشوو برۆین، عوسمان سەبری سەرکردایەتی ئەو باڵەی دەکرد.

باوکم منداڵەکانی هاندەدا تا بخوێنن

ئێستا دێینە سەر وێستگەکانی تری ژیانت لە دەرەوەی کوردستان، هۆکار چی بوو کوردستانت جێهێشت، بۆ خوێندن بوو؟ یان مەسەلەی حزبایەتی؟ یاخود باوکت وتی: یا ئەم بەڵایە لە کۆڵ خۆم بکەمەوە؟!

لەبەر ئەوەی باوکم باوەڕی بە خوێندن و خوێندەواری هەبوو، هەموو منداڵەکانی هان دەدا کە خوێندن تەواو بکەن. هەموو خوشک و براکانم خوێندوویانە، بەڵام بە داخەوە هەندێکیان خۆیان بڕیاریان داوە کە خوێندنی بەرز تەواو نەکەن، بە تایبەتی کە مەسەلەی شووکردن هاتۆتە پێشەوە خوشکەکانم وازیان لە خوێندن هێنا. دەنا باوکم زۆری پێخۆش بوو کە هەر هەموومان خوێندنی بەرز تەواو بکەین، بۆ نموونە من و ئەو خوشکەی کە لە دایکیش خوشک و براین هەردووکمان لە کۆلیجە ئەمریکییەکە بووین. خوشکەکانی ترم لە خوێندنگەی فەرەنسایی دەیانخوێند، کە دەهاتینەماڵەوە من لەگەڵ ئەو خوشکەم کە پێکەوە دەمانخوێند بە ئینگلیزی قسەمان دەکرد بۆ ئەوەی تێمان نەگەن، منداڵەکانی تریش بە فەرەنسی قسەیان دەکرد. باوکم زۆر پێ ی خۆش بوو کە بە زمانێکی تر قسە دەکەین، بەڵام لەم ساڵانەی دوایدا کە چاوم پێکەوتن بەشی زۆریان زمانی بێگانەیان لە بیر کردبوو ئەویش لەبەر نەبوونی مومارەسە. باوکم دەیووت هەموو ئاواتم ئەوەیە کە تۆ لە زانکۆی ئۆکسفۆرد بخوێنی.

ئایا لەبەر ئەوەی کوڕی گەورەبوویت؟

بەڵێ لەبەر ئەوەی کوڕی گەورە بووم، بەشی زۆرمان ئەوانەی لەو کۆلێجە ئەمریکیە دەمانخوێند هەر هەموومان چاومان لە دەرەوە بوو تا خوێندن تەواو بکەین. باوکم دەیویست هەم خوێندن تەواو

بکەم، هەم لەو ژیانە دەربازم بێت و لە زینداندا نەڕزێمەوە، چونکە هەستی کردبوو، کە دوای ئازاد بوونم لە زیندان، وازم لە کاری حزبی نەهێنا بوو، ئەو دەیویست زوو بچمە دەرەوە. ئیتر کە قبوڵی بەریتانیام بۆ هات وتی: فرسەتێکی باشە بڕۆ بۆ بەریتانیا بخوێنە و ئەگەر بواریشت هەبوو دوای خوێندنەکەش هەر لەوێ بمێنەوە.

ئەو کۆلێجە ئەمریکییە خوێندنی تێدا بە خۆڕایی بوو؟

نەخێر، بە پارە دەمانخوێند و هەموومان منداڵە دەوڵەمەند بووین، یاخود کوڕی لێپرسراوان بوون. تەنیا بەشێک لە خوێندکارە ئەرمەنییەکان پارەی خوێندنیان وەردەگرت.

تۆ قبوڵەکەت وەک زەماڵەی خوێندن وەرگرتبوو، یان لەسەر حیسابی خۆت بوو؟

من لەسەر حیسابی خۆم دەمخوێند، چونکە زەماڵەی خوێندن بە من نەدەدرا، ساڵی ١٩٦١ کە خوێندنی بەکالۆریای ئامادەیم تەواو کرد، یەک لە پێنجەمین کەسی ناوچەی جەزیرە بووم. پێنج زەماڵە بۆ خوێندکاران دەرچوو بۆ خوێندن لە بەریتانیا. داوام کرد کە مافی خۆمە ئەگەر یەکێک بم لەو کەسانەی بۆ ئەو زەماڵەیە وەردەگیرێن، بەڵام لەبەر هۆی سیاسی نەدرا بە من و بە کوڕی لێپرسراوێکی حکومەت درا کە وەزیر بوو. لە ساڵی ١٩٦٢ تا ١٩٦٥ باوکم ساڵانە پارەی خوێندن و گوزەرانی بۆ دەناردم، لە ساڵی ١٩٦٥ بەولاوە باری ئابووریان تێکچوو، من پێم ناخۆش بوو بەو وەزعە پارەیان لێ وەربگرم، بڕیارم دا کار بکەم. ئەو کاتەش کە پارەیان بۆ دەناردم هاوینان لە کاتی پشوودا کارم دەکرد.

لە ئەورووپا کە بۆ یەکەمینجار دەستم بە کارکردن کرد، هەستم بە شانازییەکی گەورە کرد کە ئێستا کار دەکەم و پێویستم بە یارمەتی ماڵەوە نییە.

ساڵانە باوکت چەند پارەی بۆ دەناردی؟

پارەیەکی باش بوو، دەتوانم بڵێم مانگانە ٤٠ پاوەند بوو، ئەو پارەیەش بۆ ئەو کاتە زۆر باش بوو، وابزانم ساڵانە ٥٠٠ پاوەندیان بۆم دەنارد، ئەو پارەیە دەیکردە ٦٠ تا ٧٠ هەزار کرۆنی سویدی ئەو کاتە.

تۆ سەرەتا دەستت بە خوێندنی زمان کرد، یاخود یەکسەر دەستت بە کۆرسی تر کرد؟

لەبەر ئەوەی خوێندنی ئەمریکی و بەریتانی جیاواز بوو. بە داخەوە قبوڵەکەی ئەمریکام درەنگ بۆ هاتەوە، ئەگەرنا لە ئەمریکا یەکسەر دەستم بە خوێندنی ئاسایی دەکرد و دەچوومە زانکۆ. لە بەریتانیا بڕوانامەی خوێندنی ئامادەیی هیچ وڵاتێک قبوڵ ناکەن، پێویستە سەرەتا "جی سی ئای" بخوێنیت، من دوو ساڵ لە کۆلێجی زانست خوێندم، پاشان ویستم دەست بە خوێندنی ئەندازیاری کیمیایی بکەم.

لەو کاتەشدا لە ناو ڕیزەکانی پارتی و "کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا" زۆر چالاک

بووم، وتم؛ مادام من لە بواری سیاسی و حزبەیاتیدا چالاکم با جۆری خوێندنەکەم بگۆڕم و بیکەم بە زانستی سیاسی. برادەرێکم لە پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان لە زانکۆی لەندەن دەیخوێند و یارمەتی دام و زانیاری پێدام تا روو لە خوێندنی زانستی سیاسی بکەم. ئیتر نووسراوەکانم پێشکەش بەو بەشە کرد و ساڵی ١٩٦٤ دەستم بە خوێندنی زانستی سیاسی و پەیوەندییەکانی نێو دەوڵەتی کرد.

ئایا ئەوسا خوێندن لە بەریتانیا بە خۆرایی بوو؟

بەڵێ بە خۆرایی بوو، تەنیا دەبوو ساڵانە ٣٠ پاوەند بدەیت وەک رسومی یەکێتی خوێندکاران، دوایی ئەو ٣٠ پاوەندەش نەما. بەڵام ئێستا رسومی خوێندن بۆ خوێندکاری بێگانە زۆر بووە. ئەویش لە کاتی هاتنی مارگرێت تاتشەر وەک سەرۆک وەزیران دەستی پێکرد.

ئەو کوردانە کێ بوون هەر زوو لە دەرەوە ناسیت؟

کە هاتمە دەرەوە سەرەتا لە میونیخ لە ئەڵمانیا دابەزیم، چونکە مامێکم بە ناوی مەحمود شێخمووس لەوێ دەیخوێند و ئەندامی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا بوو، خەڵکێکی زۆری دەناسی. با لە بیریشم نەچێت ساڵی ١٩٦٢ کە هاتمە دەرەوە نورەددین زازا لە زیندان ئازاد کرابوو، نامەیەکی تەزکیەی حزبی پێدام تا تەسلیم بە د. کەمال فوئاد- ی بکەم کە ئەوسا بەرپرسی پارتی بوو لە دەرەوەی وڵات، لە هەمان کاتیشدا سکرتێری کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد بوو لە ئەورووپا، تا لە ریزەکانی پارتی کار بکەم.

ساڵی ١٩٥٩ پارتی دیموکراتی کوردی سوریا، حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق رێککەوتنێک لە نێوانیان هەبوو کە هەر ئەندامێکی ئێمەو حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران بچێتە دەرەوە لە رێکخراوی ریزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق دەبنە ئەندام و کاریان لەگەڵ دەکەن. ئەو کاتە سەعدی دزەیی لە بەریتانیا دەژیا، بەڵام پارتی و سەرکردایەتی شۆڕش بریاری دابوو کە لە ئەڵمانیا نووسینگەیەک بۆ شۆڕش بکەنەوە، ئیتر بۆیە ئەو و عیسمەت شەریف وانلی هاتبوونە ئەڵمانیا.

من کە چوومە ئەڵمانیا لە لای ئەرجومەندی مەلا سدیق مامەوە، پاش ماوەیێک جەژنی نەورۆز بوو برادەرانی لقی ئەڵمانیا ئاهەنگێکیان رێکخست بوو کۆنفرانسی. لقیان هەبوو، من چووم بەشداریم لە ئاهەنگەکە و کۆنفرانسەکەدا کرد و هەر لەوێ نامەکەم بە د. کەمال فوئاد دا. د. کەمال وتی: مادام تۆ لێرە نامێنیتەوە و بۆ بەریتانیا دەڕۆیت برادەران لەوێن و برۆ بۆ لایان، بەڵام من لە ئەڵمانیا زۆر مامەوە، من مانگی شوباتی ١٩٦٢ گەیشتم کەچی تا مانگی ئایاری ١٩٦٢ لە ئەڵمانیا مامەوە و لە هەندێ چالاکی لقی پارتی و کۆمەڵەی خوێندکاراندا لەوێ بەشداریم کرد

لە مانگی پێنجی ساڵی ١٩٦٢ بەرەو بەریتانیا رۆیشتم، سەعدی دزەیی لەوێ نەمابوو بەڵکو

یەکێکی تر لەوێ دەژیا ناوی سدقی دزەیی بوو کە ئەویش لەناو خوێندکاران چالاک بوو. ئیتر لە رێگای سدقی برادەرانی ترم ناسی، بۆ یەکەمینجار لە کۆبوونەوەی ساڵانەی خوێندکاران بەشداربووم و لەوێ خەڵکێکی زۆرم ناسی بە تایبەتیش پارتییەکان. هەروەها دەستم بە کاری حزبیش کرد.

تۆ پێشتر کەسێکی حزبی چالاک بوویت، بۆچی بیرت لە خوێندنی ئەندازیاری پترۆکیمیایی کردەوە، ئایا ئەم پسپۆرییەت چ پەیوەندی بە ژیانی حزبیەوە هەبوو؟

ئەمە زیاتر پەیوەندی بە ژیانی گەنجێتیمەوە هەبوو. لەبەر ئەوەی ئەو کاتە تازە پترۆڵ لە وڵاتانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست دۆزرابووەوە، لەبەر ئەوەی لە کۆلێجە ئەمریکیەکەی شاری حەلەب خوێندکاری چەندان وڵاتی لێ بوو، باسیان لە گرنگی ئەندازیاریی پترۆکیمیایی دەکرد بە تایبەتیش بۆ ئەوانەی کە ئینگلیزی دەزانن رەنگە ئەوە یەکێک لە فاکتەرەکان بێت، ئەویش تا دوارۆژ لە سعودیە یان لە لیبیا و یاخود وڵاتانی کەنداو ئیش بکەم.

ئەو کاتەی کە گەیشتیتە بەریتانیا کێ بەرپرسی رێکخستنەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق بوو؟

ئەو وەختە خوالێخۆشبوو حەمە ساڵح قەرەداغی بەرپرسی پارتی بوو، دارا عەتار و لەتیف رەشید دوو کادری دیاری پارتی بوون. ساڵی ١٩٦٢ کۆنفرانسی رێکخراوی بەریتانیای پارتی بەڕێوەچوو، من بە ئەندامی رێکخراو دەرچووم. ئیتر کەوتمە ناو کاری خوێندکاریی و حزبییەوە.

ئەندامی پارتی و کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد بووم

چالاکیەکانیتان چی بوون؟

لە کۆبوونەوە حزبیەکان دا باس لە پەیام و چالاکی و هەواڵەکانی حزب دەکراو هەروەها کاریش بۆ ئەوە دەکرا زۆرترین دۆست بۆ کێشەی کورد کۆبکرێتەوە و پشتیوانی لە شۆڕشی ئەیلول بکرێت. لە ساڵی ١٩٦٢ عەبدولکەریم قاسم ٢٥٠٠ کەسی بە مەبەستی خوێندن بۆ دەرەوە نارد لەوانەی کە بۆ ئینگلیستان رەوانە کران ٢٠٠ تا ٢٥٠ یان کوردبوون، لەو ژمارەیەش ١٨٠ کەسیان سەر بە رێکخستنەکانی پارتی بوون.

ئەو ژمارەیە هەمووی هاتبوونە بەریتانیا؟

بەڵێ هەر هەموویان هاتبوونە بەریتانیا. عەبدولکەریم قاسم شتێکی باشی دەکرد، ساڵانە نزیکەی ١٠٠٠٠ خوێندکاریی بۆ دەرەوە دەنارد.

ئەی لە ریزەکانی خوێندکاران چ بەرپرسیارێتیت وەرگرت؟

لە سەرەتای ساڵی ١٩٦٣ بەشداریم لە کۆنفرانسی لقی بەریتانیای کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا کرد. لەو کۆنفرانسەدا بە سکرتێری لقی بەریتانیا هەڵبژێردرام.

بۆچی ئەو کاتە کارە حزبی و پیشەیەکانتان تێکەڵاوی یەکتر دەکرد. ئایا لەبەر ئەوە بوو کە ژمارەتان کەم بوو؟

فەزای دەرەوە وەک فەزای پارچەکانی کوردستان نیە. تۆ لە دەرەوە بە ئارەزووی خۆت کاردەکەیت و چالاکی دەنوێنیت. بە تایبەتیش کە من لە رۆژگارێکدا هاتمە دەرەوە تازە خەباتی چەکداری شۆرشی ئەیلوول لە کوردستانی عیراق دەستی پێکردبوو. ئیتر مرۆڤ لەو فەزا ئازادە و بە تایبەتی ئەگەر بیرو بیرکردنەوەیەکی کوردستانی هەبێت، هەوڵ دەدات زۆرترین بەرهەم پێشکەش بکات. کاری کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا ئەوەندە زۆر نەبوو، تەنیا لە بۆنە نیشتمانی و نەتەوەییەکاندا چالاکیمان دەنواند و ساڵانەش لە کۆنفرانس و کۆنگرەکان ئامادە دەبووین. ئەو کاتە لە هەموو شوێنێکدا هەر باسی کوردستانمان دەکرد، لە ماڵ، لە جاددە، لە کافێ، رێستۆرانگ. لەسەر کار و لە کاتی خوێندندا، ئەو کاتە کارە حزبیەکەشمان ئەوەندە قورس نەبوو، بە تایبەتی لە بەریتانیا کە وڵاتێکی گەورەیە. ئێمە ئەو کاتە هەموو قورسایی خۆمان خستبووە ناو لەندەنەوە بۆ پەیوەندی لەگەڵ دەزگاکانی راگەیاندن و رێکخراوەکاندا.

ئایا کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا تەنیا سەرۆکی هەبوو، یان سکرتێر؟

دەستەی بەرێوەبەری کۆمەڵە، سەرۆک و سکرتێری هەبوو، بۆ نموونە چەند ساڵێک عیسمەت شەریف وانلی سەرۆک و د. کەمال فوئاد سکرتێر بوو، پێشتریش د. وریا رواندزی بوو.

ئایا هیچ ململانێیەکی فکری لە ناو کۆنگرەکانی کۆمەڵەی خوێندکاران هەستی پێ دەکرا، بە تایبەتیش ئەو ئەندامانەی کە لە یەکێتی سۆڤیەت و لە وڵاتەکانی تری بلۆکی سۆشیالیستی دەهاتن؟

ئەو کاتە لە کۆنگرە و لە کۆبوونەوە ئاساییەکانیشماندا کێشەی سەرەکی لە نێوان ئەندامانی حزبی شیوعی و پارتی هەبوو. راستە ئەوانەی سۆڤیەت زۆرینەیان شیوعی بوون، بەڵام ئەندامی پارتیشی تێدابوو. تا ساڵی ١٩٦٣ ململانێیەکە زیاتر سەبارەت بە حوکمی عەبدولکەریم قاسم بوو کە شیوعییەکان بەرگرییان لێ دەکرد و پارتییەکانیش دژی بوون، چونکە هێرشە سەربازییەکانی بۆ سەر کوردستان دەست پێکردبوو. بەڵام کە ساڵی ١٩٦٣ بەعسییەکان لە عیراقدا کودەتایان کرد و دەستیان بە رەشەکوژی شیوعییەکان کرد، ئیتر دوای ئەمە ئەو ململانێیەش لە ناو ریزەکانی کۆمەڵەی خوێندکاران دا نەما.

تا ساڵی ١٩٦٤ کەسایەتییە دیارەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق لە ئەوروپا کێ بوون؟

کەمال فوئاد، سەعدی دزەیی، روشدی رەحمەتی برای حلمی عەلی شەریف، لەگەڵ چەند کەسێکی تر بە داخەوە ناوەکانیانم لە بیر نەماوە.

لە ئەوروپا چۆن پشتیوانیتان لە شۆڕشی ئەیلوول دەکرد؟

ئێمە وەک باڵیۆزخانە و باڵیۆز بووین بۆ شۆڕش، پڕوپاگەندەمان بۆ شۆڕش دەکرد. لە نێوان لقەکانی کۆمەڵەی خوێندکاران پێشبڕکێمان دەکرد تا بزانین کام لق زۆرترین کۆمەک بۆ شۆڕش کۆدەکاتەوە. ساڵانە هەردەم لقی ئینگلیستان بە یەکەم لق دەردەچوو، چونکە ئێمە وەزعمان لە هەموو لقەکانی تر باشتر بوو، بە تایبەتیش لە لقەکانی وڵاتانی ئەوروپای رۆژهەڵات. پێشبڕکێ گەرمەکە لە نێوان لقی ئێمە لە ئینگلیستان و لقی ئەڵمانیا بوو، چونکە ژمارەی ئەندامەمان لە هەموو لقەکانی تر زیاتر بوو. هەروەها رێکخراوی پارتی بەشی پەیوەندییەکانی هەبوو هەوڵمان دەدا پەیوەندی لەگەڵ حزبەکانی جیهاندا بکەین. ئەمە و لە دەرەوە کەناڵێکی تریش هەبوو کە پێیان دەوت نوێنەرایەتی شۆڕش، کە مەرج نەبوو وەک رێکخستن ئەندامی پارتی بن وەک: عیسمەت شەریف وانلی، کامەران عالی بەدرخان، د. عەبدولرەحمان قاسملو و وریا رواندزی. هەروەها لیژنەیەک هەبوو بەناوی لیژنەی بەرگریکردن لە مافەکانی گەلی عیراق ئەمە پارتی و حزبی شیوعی عیراقی بوون. لیژنەی بەرگریکردن لە مافەکانی گەلی کوردیش هەبوو کە د. وریا رواندزی، کامەران عالی بەدرخان و عیسمەت شەریف وانلی بەڕێوەیان دەبرد.

کارەکان زۆربوون بۆ نموونە ئەو یاداشتنامانەی پارتی کە بە دەستمان دەگەیشتن بۆ سەر زمانەکانی ئینگلیزی، فەرەنسی، ئەڵمانی و رووسی .... هتد وەرماندەگێڕا و بۆ کەناڵەکانی راگەیاندن و سەنتەرەکانی بڕیاری وڵاتان و حزب و رێکخراوە ئەوروپی و ئەمریکیەکانمان دەنارد. لە ساڵانی شەستەوەش کۆمەڵەیەکی خوێندکاران لە ئەمریکا هەبوو زۆر چالاک بوون هەرچەندە ژمارەیان نزیکەی ٥٠ کەس دەبوو و گۆڤارێکیان بە زمانی ئینگلیزی دەرکرد بە ناوی "ذ کوردیش جورناڵ". پەیوەندی زۆر بەهێزمان لەگەڵ یەک هەبوو زۆر هاوکاریمان دەکردن. د. شەفیق قەزاز لەگەڵ هاوسەرەکەی گۆڤارەکەیان دەردەکرد هەر ئەو کاتە بوو هەوڵمان دا کە ئێستگەیەکی رادیۆ بۆ شۆڕش پەیدا بکەین، ئەوە بوو حکومەتی چیکۆسۆڤاکیا ئێستگەیەکی رادیۆی بە شۆڕش دا، بەڵام پاشان بۆم روون بووەوە کە سۆڤییەتیەکان پێیان وتبوون ئەو ئێستگەیەمان بدەنێ، دیارە سۆڤیەتیەکان پێیان باش نەبوو راستەوخۆ ئێستگەکە لەوان وەربگرین، وابزانم عەبدولخالق مەعروف هات ئێستگەکەی بۆ کوردستان گواستەوە و فێری چۆنیەتی بەکارهێنانی بوو.

وەک زانیوومە، ئەدەبیاتەکانی پارتی و شۆڕش کە بە دەرەوە دەگەیشتن جارێکی تر چاپتان دەکردەوە. ئایا لە دەرەوە پارتی چاپخانەی هەبوو؟

ئێمە لە بەرلین ئۆفیسی شۆڕشمان هەبوو. لەوێ ئامێرە سادەکانی چاپکردن وەک تایپ و رۆنیۆ هەبوو. بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کە چاپخانەمان هەبووبێت. ئەوسا سەعدی دزەیی لەوێ بەرپرس بوو. ئێمە لە ئینگلیستانیش ئۆفیسمان هەبوو. یەکێتی قوتابیانی عیراق لە ژێر دەسەڵاتی شیوعییەکان بوو. وەکو لە پێشەوە وتم، دوای ئەوەی ساڵی ١٩٦٣ بەعسییەکان هاتنەسەر حوکم شیوعییەکان دووچاری کوشتن و راوەدوونان و گرتن بوونەوە. ئیتر پەیوەندییان لەگەڵ حکومەتی ناوەندی تێکچوو. بوونە ئۆپۆزسیۆن و دوای ئەم رووداوە پەیوەندییان لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق باش بوو. ئێمە زۆرجار بۆ چاپکردنەوەی بڵاوکراوە و بەیاننامەکانمان ئامێرەکانی ئەوانمان بەکاردەهێنا. هەروەها ئێمە شتێکی ترمان دەکرد. کە پشووی هاوینان دەستی پێدەکرد زۆربەی خوێندکارە کوردەکان بە تایبەتی ئەوانەی لە لەندەن نەدەژیان و لە شارەکانی تر بوون، بڕیارمان دابوو کە لە لەندەن کار بدۆزنەوە تا دوای کارکردن یارمەتیمان بدەن بۆ راپەڕاندنی کاروبارەکانی حزب. ئەو کاتە خەڵک بە دڵ و بە گیان یارمەتی شۆڕشی دەدا.

کام رۆژنامەی گەورەی جیهان هەواڵەکانی شۆڕشیان بڵاودەکردەوە؟

لە بەریتانیا زۆربەی رۆژنامەکان گرنگیان بە بڵاوکردنەوەی هەواڵەکانی شۆڕش دەدا. لە هەموویان کەمتر رۆژنامەی تایمس بوو. هەر ئەو کاتە، واتە ساڵی ١٩٦٣ دوو رۆژنامەنووسی بەریتانی سەردانی کوردستانیان کرد، یەکێکیان گاڤین یەنگ لە رۆژنامەی ئۆبزێرڤەر، ئەویتر دێیڤد ئادیمسن بوو لە رۆژنامەی دەیلی تەلەگراف. ئەو دوو رۆژنامەنووسە کە گەڕانەوە کۆمەڵێک راپۆرتە هەواڵ و نووسینیان سەبارەت بە شۆڕش بڵاوکردەوە و نووسینەکانیان زۆر دەنگی دایەوە. بە تایبەتی لە ساڵی ١٩٦٣. لە ١٠ ی حوزەیرانی ساڵی ١٩٦٣ کە بەعس هێرشی کردە سەر کوردستان، رۆژنامەکانی جیهان بە فراوانی لەسەر شۆڕشیان نووسی و باسی تاوانەکانی حزبی بەعسیان کرد. هەر لەو کاتەشدا بوو کە کۆماری مەنگۆلیای گەلی "لەسەر داخوازی سۆڤیەتییەکان" بۆ یەکەمین جار پرسی کوردی بردە ناو ئەنجومەنی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان و حکومەتی بەعسی بە تاوانی جینۆساید تاوانبار کرد. بەڵام زۆر بەداخەوە پێش ئەوەی کۆبوونەوەی ساڵانەی ئەنجومەنی گشتی لە مانگی ئەیلول ببەسترێت، مەنگۆلیا لەژێر فشاری وڵاتانی عەرەبی و بلۆکی وڵاتانی بێلایەن داخوازییەکەی کێشایەوە.

یەکێتیی سۆڤیەتیش هەمان داخوازی بردە ناو ئەنجومەنی ئابووری و کۆمەڵایەتی سەربە ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان. لەناو کۆبوونەوەکاندا مشت و مڕێکی توند روویدا لە نێوان نوێنەری سۆڤیەت "گرۆمیکۆ" و نوێنەری هیندستان و هەندێ نوێنەری وڵاتانی عەرەبی. لە ئەنجامدا هیچ بڕیارێک وەرنەگیرا.

هەر لە کۆتایی هاوینی ساڵی ١٩٦٣ دا، ئۆپراسیۆنێکی نهێنی پەیمانی سنتۆ لە لایەن یەکێتی

سۆڤیەت ئاشكرا كرا بە ناوی "ئۆپراسیۆنی تایگرس- واتە دیجلە" مەبەستی ئۆپراسیۆنەكە ئەوەبوو كە هێزی لەشكری ئیران و توركیا یارمەتی هێزی عیراق بدەن بۆ پەلاماردان و لەناوبردنی شۆڕشی گەلی كورد لە كوردستان.

هەر بۆیە یەكێتی سۆڤیەت هێزێكی زۆری لەشكری خۆی هێنایە سەر سنوورەكانی توركیا و ئیران هەڕەشەی جدی لە توركیا و ئیران كرد كە پەلاماریان دەدەن ئەگەر كارێكی وا بكەن. بەڵام پێش ئەوەی ئەو ئۆپراسیۆنە جێ بە جێ بكرێت عەبدولسەلام عارف لە مانگی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٦٣ لە دژی بەعس كودێتای كرد، بەو شێوەیە ئەو مەترسییە رەوییەوە.

ئەو هەواڵانە بە شێوەیەكی بەرفراوان لە دەزگاكانی راگەیاندندا لە جیهاندا بڵاودەكرانەوە.

شەمسەدین مفتی
لەگەڵ دەزگای موخابەراتی بەریتانی كۆبووەوە

لە ساڵی ١٩٦٢ تا ساڵی ١٩٦٤ ئایا هیچ وەفدێكی پارتی و شۆڕش سەردانی ئەوروپا، یاخود وڵاتانی تری دەرەوەی كرد؟

مام جەلال سەردانی سۆڤیەت و چیكۆسلۆڤاكیا و فەرەنسا و ئەڵمانیای كرد. هەروەها هاتنی مامۆستا برایم ئەحمەد و سەید عەزیز شەمزینی بۆ فەرەنسا و سۆڤیەت و چیكۆسلۆڤاكیا. ساڵی ١٩٦٦ شەمسەدین مفتی بە نوێنەرایەتی مەلا مستەفا هاتە بەریتانیا لەگەڵ پارتی پارێزگارانی بەریتانیا كۆبووەوە، كەسێک كە لە كۆبوونەوەكە دا ئامادەبوو زاوای چەرچڵ بوو، بەرپرسێكی گەورەی دەزگای موخابەراتی بەریتانی بوو. شەمسەددین خۆی ئەو قسەیەی بۆ گێڕامەوە.

ئەمەو ساڵی ١٩٦٥ مام جەلال و سەید عەزیز شەمزینی بەسەردان بۆ ماوەی مانگێک هاتنە بەریتانیا.

ئەگەر بزانی بۆچی سەردانی بەریتانیایان كرد؟

مام جەلال مۆڵەتی وەرگرتبوو، مانگی نیسانی ١٩٦٥ حكومەتەكەی عەبدولسەلام عارف رێكەوتنەكەی لەگەڵ كورد شكاند و دەستی بە هێرش كرد، هەر ئەو كاتەش مستەفا قەرەداغی سكرتێری حزبەكەی مەلا مستەفاش هاتە بەریتانیا. د. مەحمود عوسمان ساڵی ١٩٦٦ بە ناوی مەلا مستەفا هاتە لەندەن.

دێینە سەر ئینشیقاق، دەمەوێ سەرەتا لێت بپرسم ئەگەر جەنابتان زانیاریت هەبێت سەبارەت بەو کۆمەکە داراییەی کە پارتی لە دەرەوە وەریدەگرت؟!

لەم ساڵانەی دوایدا بۆم دەرکەوت کە یەکێتی سۆڤیەت لە ساڵی ١٩٦٣ تا ساڵی ١٩٧٢ مانگانە حەفتا هەزار دیناری بۆ مەلا مستەفا ناردووە. مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ٢٠٠٩ لە سلێمانی مام جەلال پێی گوتم کە؛ سۆڤیەتیەکان یارمەتی حزبیشی دەدا لە سەرەتادا پەنجا هەزار دیناربوو لە دوایدا بوو بە حەفتا هەزار دینار.

لەبەر ئەوەی ئەندامی سەرکردایەتی پارتی نەبووم بۆیە ئاگام لە زۆر شت نیە، تەنیا ئاگام لەوەیە کە سەرەتای پەیوەندی لەگەڵ ئێران لە لایەن عەلی عەسکەری و عومەر دەبابە لە ساڵی ١٩٦٢ دامەزراوە. ئاگام لەوە نەبووە لە چەند شوێن یارمەتیان وەرگرتووە. پاش ساڵی ١٩٦٤ ئیتر پەیوەندی ئێران تەنیا لەگەڵ مەلا مستەفا بوو، لەبەر ئەوەی بەشی هەرە زۆری سەرکردایەتی باڵی مەکتەبی سیاسی لە ئێران لە شارەکانی هەمەدان و تاران تا ساڵی ١٩٦٦ پەنابەر و دەست بەسەر بوون.

ئینجا لێم پرسی ئایا تۆ هیچ وەفدێکی ئیسرائیلیت نەبینووە؟ یەکسەر وتی:

نەخێر، من هیچ وەفد و کەسایەتیێکی ئیسرائیلیم نەبینووە، بەڵام دەڵێن، ئەمەم تا ئێستا تەئکید نەکردۆتەوە، کە گوایە ساڵی ١٩٦٣ مام جەلال هاتۆتە فەرەنسا مەلیک حوسێن شای ئوردنی بینیووە و لە رێگای ئەو هەر لە فەرەنسا شمعۆن پیرێز- یشی بینیووە.

ساڵی ١٩٦٣ دوو کەس پەیوەندییان پێوە کردووم، یەکێکیان بە ناوی ئاژانسی تاسی سۆڤیەتی، کە رۆژنامەنووسی تاس بوو، دووەم کەس کە پەیوەندی پێوە کردم سەرنووسەری رۆژنامەیەکی جولەکەکان بە ناوی داڤید کیمشە. دوایی بۆم دەرکەوت کە داڤید کیمشە بەرپرسێکی گەورەی ئیسرائیلیەکان بوو. داڤید کیمشە ئەو کاتە سەرنووسەری گۆڤاری "جویش ئوبزرڤەر" بوو لە لەندەن.

بەڵام لە ساڵی ١٩٨٠ دا میناحیم بیگن بە شێوەیەکی رەسمی لە هەموو دەزگاکانی راگەیاندنی ئیسرائیلی بڵاوی کردەوە کە ئیسرائیل لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٥ بە بەردەوامی یارمەتی مەلا مستەفای داوە بە ناردنی چەک و پارە و کردنەوەی مەشق و گۆڕینەوەی زانیاری. بە دوای ئەوەشدا بەشی زۆری رۆژنامەکانی ئیسرائیل "کە هەتا ئەو کاتە نهێنی ئەو کارەیان پاراستبوو" دەستیان کرد بە بڵاوکردنەوەی وردەکارییەکانی ئەو هاوکارییانە. لە ناویاندا پەیوەندیکردنی د. کامەران بەدرخان بە باڵیۆزخانەی ئیسرائیلی لە پاریس لە ساڵی ١٩٦٣ دا بۆ داواکردنی یارمەتی و کۆمەک بۆ شۆڕش لە کوردستانی عیراق و هەروەها بۆ بینینی شمعۆن پیرێز لە لایەن عیسمەت شەریف وانلی لە کاتی کۆنگرەی سۆشیالیست ئینتەرناشناڵ لە سویسرا لە ساڵی ١٩٦٤. هەروەها باسی سەردانەکەی بارزانیان کرد بۆ ئیسرائیل لە ساڵی ١٩٦٨ و ١٩٧٣ دا. ئەمە و باسیان لە ٤ دەورەی مەشق پێکردنی گەورەی ئیسرائیلیەکان دەکەن بۆ هێندێ هێزی پێشمەرگە و پاراستن، جیا لە چەندین دەورەی بچکۆڵەی تر لە ئیسرائیل و ئێران و کوردستان.

بەشی زۆری ئەم هەواڵانە لە رۆژنامەکانی "یدیوت ئاهارۆنۆت" لە ١٩٨٠/٩/٣٠ و "معاریف" و لە ١٩٨٠/١٠/١ "و هاتارتس" لە ١٩٨٠/١٠/١٠ بڵاوکراونەوە.

چەند بیری لێ دەکەمەوە و هەتا ئێستا بۆم ساغ نەبۆتەوە کە بۆچی ئیسرائیلیەکان بە پێویستیان زانی کە ئەو پەیوەندییە نهێنیانە ساڵی ١٩٨٠ بڵاوبکەنەوە! بۆ ئەمە تەنها یەک لێکدانەوەم هەیە ئەویش لە پەیوەندییەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق- قیادەی موەقەتە و جمهوری ئیسلامی ئیران ناڕازی بوون. بەڵام دوور نیە لێکدانەوەی تریش هەبێت کە من دەرکی پێ نابەم.

ئەمە دوای دیدارەکەی مام جەلال و شمعۆن پیریز بوو لە ساڵی ١٩٦٣دا ؟

بەڵێ، بەڵێ، ئەوانیش خۆ گووتیان مستەر تاڵەبانی ناوی تۆی پێداوین. ئەو کابرایەی تاس وتی هەر شتێکت هەبێت تکایە ئاگادارم بکەرەوە، چونکە من لە لایەن ناوەندەوە راسپێردراوم. واتە کۆمیتەی ناوەندی حزبی کۆمۆیستی سۆڤیەتی.

هەر تەنیا بە تەلەفۆن قسەی لەگەڵ کردی؟

سەرەتا بە تەلەفۆن قسەمان کرد پاشان یەکترمان بینی. من هەردووکیانم وەک رۆژنامەنووس بینی. هەستم بەوە نەدەکرد کە ئەوانە لە لایەن مۆسادەوە یان "کەی جی بی" نێردراون.

ئایا هەواڵ و چالاکیەکانی شۆڕشت بە پارە پێدەدان؟

بە خۆڕایی بوو.

داوای پەیوەندی و هاوکاری تریان لێ نەکردوویت؟

ئەو جۆرە پەیوەندیانە مەکتەبی سیاسی و مەکتەبی بارزانی ئاگادار بوون نەک ئێمە!

لە نێوان ساڵی ١٩٦٣ تا ١٩٦٤ لەو بڵاوکراوە و تەعمیمانەی کە لە کوردستانەوە، لە لایەن مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و مەکتەبی سەرۆکەوە بۆتان دەهات. ئایا ئەو بڵاوکراوە و تەعمیمانە بۆنی ئینشیقاق یاخود دووبەرەکیان لێ نەدەهات؟

هەستم بە حاڵەتی لەو شێوەیە نەدەکرد. بەڵام با بە سەراحەت پێت بڵێم ئێمە بۆچوونی جیاوازمان هەبوو. مەلا مستەفا هەردەم توند بوو بەرامبەر بە حزب. دەتوانم بڵێم لە کۆنگرەی چوارەوە کێشەکان بەرەو تەقینەوە چوون، مەلا مستەفا نوێنەرایەتی شتێکی دەکرد، حزب نوێنەرایەتی شتێکی تری دەکرد.

من ساڵی ١٩٦٣ لە کۆنفرانسی حزبدا لە میونیخ لە مام جەلال- م پرسی، دەڵێن ناکۆکی لە نێوان

مەکتەبی سیاسی و مەکتەبی مەلا مستەفا بەهێزە، مام جەلال وتی؛ ناکۆکییەکان ئەوەندە گەورە نین کە چارەسەر نەکرێن، هەندێک کەس لە کۆنفرانسەکەدا کە سەر بە بارزانی بوون پێیان ناخۆش بوو کە ئەم پرسیارەم وروژاند.

رۆڵی کوردەکانی ئیران چی بوو لە تەشەنەکردنی ناکۆکییەکانی ناو پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق، بۆ نموونە عەبدوڵڵا ئیسحاقی؟!

پاش ئینشقاقەکە بە چەند ساڵێک دوای ئەوەی چەند کتێبێکی مێژوویم خوێندەوە باشتر لەو کەسانە گەیشتم. ئەو کاتە برادەرانی ئێمە، واتە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی رقیان لە ئەحمەد تۆفیق "عەبدوڵڵا ئیسحاقی" بوو، بەڵام پێیان نەدەگوتین لەبەرچی رقیان لێیەتی. گوایە دەستی هەبووە لە بەهێزبوونی ئینشقاقەکەدا، بەڵام ئەمە تاکە هۆکاری ئینشیقاقەکە نەبوو.

"دیسان بارزانی" بڵاوکراوەیەکی حزبی نەبوو

بەڵام نزیکەی پێش ئینشیقاقەکە پارتی دوو رۆژنامەی دەردەکرد کە ئاراستەی کارکردنیان جیاواز بوو، ئەو دوو رۆژنامەیەش "خەبات" و "دیسان بارزانی" بوو!

بۆ ئاگاداریت "دیسان بارزانی" وەک بڵاوکراوەیەکی حزبی لە ناو ریزەکانی حزب بڵاونەدەبووەوە.

تۆ موتەئەکیدی لە دەرەوە بڵاوکراوەی "دیسان بارزانی" وەک رۆژنامەی "خەبات" جارێکی تر چاپ نەدەکرایەوە؟!

دڵنیابە، نەخێر جارێکی تر چاپمان نەدەکردەوە، لەبەر ئەوەی "دیسان بارزانی" بڵاوکراوەیەکی حزبی نەبوو، بۆیە لە ریزەکانی پارتیدا دابەش نەدەکرا.

بەڵام بە نووسینەکانی دیارە، کە ئەدەبیاتی پارتی بووە و سەر بە مەکتەبی بارزانی بووە!؟

راستە ئەدەبیاتەکەی بەشێک بووە لە ئەدەبیاتی سەرکردایەتی بارزانی. ئەحمەد تۆفیق بەوە بازاڕی خۆی گەرم دەکرد.

کەواتە ئێوە زیاتر پێڕەوی ئەو ئەدەبیات و تەعمیمانەتان دەکرد کە لە مەکتەبی سیاسییەوە بۆتان دەهات؟

دیسان تەئکید دەکەمەوە، کە بڵاوکراوەی "دیسان بارزانی" لەبەر ئەوەی بەشێک نەبوو لە

ئۆرگانەکانی حزب و لە دەرەوەی حزب دەردەچوو، هەر بۆیە ئێمە فەرامۆشمان دەکرد. ئێمە وەک حزبیی مولزەم نەبووین کە بڵاوی بکەینەوە، راستە ئێمە بڵاوکراوەی بەو ناوەمان بینووە، بەڵام مەجبوور نەبووین کە جارێکی تر چاپی بکەینەوە و بڵاوی بکەینەوە.

ئایا کەسێک نەبوو کە جارێکی تر چاپی بکاتەوە؟

دوور نیە هەندێ کەس هەبووبن لە دەرەوە کە دیسان چاپ و بڵاویان کردبێتەوە، بەڵام بە شێوەیەکی زۆر سنووردار بڵاودەکرایەوە..

ئەو کاتە ئابوونەی حزبیتان دەدا؟

بەڵێ. پێویست بوو ئابوونەی حزبی بدەین.

لە بیرت ماوە، ئابوونەکە چەند بوو؟

بە داخەوە لە بیرم نەماوە، ئەو کاتە ئابوونە دانەکە لە وڵاتێک بۆ وڵاتێکی تر جیاواز بوو. ئەمەمان بە یارمەتی دەزانی بۆ شۆڕش، خۆمان زۆر ماندوو دەکرد بۆ کۆکردنەوەی یارمەتی تر بۆ حزب و شۆڕش.

کە بڕیاری ئینشیقاق درا، تۆ هەڵوێستت چی بوو؟

من هەر لە سەرەتاوە، لەگەڵ خەتی حزب بووم.

مەبەستت لە خەتی حزب چی یە؟

واتە، هەڤاڵانی مەکتەبی سیاسی، من لایەنگری بۆچوونی عەشایری و نامارکسی نەبووم. هەر چەندە حزبەکەی خۆم "پارتی دیموکراتی کوردی سوریا" نووسراوی رەسمی بۆ من و بۆ هەموو ئەندامەکانی خۆی ناردبوو کە لەو ناکۆکیەدا بێلایەن بین. بەڵام من و چەند برادەرێکی تر کە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردی سوریا بووین ئەو بڕیارەم جێ بە جێ نەکرد. ئەگەرچی زۆربەمان لایەنگری حزب بووین واتە باڵی مەکتەبی سیاسی، بەڵام چەند کەسێکیش لایەنگریان لە مەلا مستەفا دەکرد. کە یەکێک لەو خاڵانەی کە ئینشتقاقی خستە ناو برادەرانی پارتیەکەی سوریا ئەو کێشەیە بوو.

بۆ یەکەمینجار کەی مام جەلال- ت بینی ؟

ساڵی ١٩٦٣ بوو لە کۆنگرەی خوێندکاران لە میونیخ بوو.

یەکەمین نامەی مام جەلال دوای ئینشیقاقەکە کەی بۆی ناردووی؟

باش لە بیرم نیە، چونکە من و مام جەلال هەردەم نامەمان لەگەڵ یەکتر گۆڕیوەتەوە.

کەی وازت لە پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق- باڵی مەکتەبی سیاسی هێنا؟

من ساڵی ١٩٦٦ وازم هێنا، ئەو کاتە ئەندامی کارگێڕی لقی ئەورووپای پارتی بووم. ئەو کاتە من چەپێکی توندڕەو بووم، من ساڵی ١٩٦٩ لە وتارەکەی خۆمدا لە کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا رەخنەم لە بارزانی و باڵی مەکتەبی سیاسی گرتووە.

ئەمەو پێویستە لێرەدا باسی ئەوە بکەم کە لەو کاتەی هێشتا لە بەریتانیا بووم واتە ساڵانی ١٩٦٦-١٩٦٧، لەناو کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا هەر چالاک بووم و یارمەتی نوێنەرایەتی شۆڕشیشم دەدا بۆ پەیوەندی کردن و کۆبوونەوە و کاری رێکخستن و ... هتد. لەو رووەوە زۆرجار یارمەتی د. مەحمود عوسمان و عیسمەت شەریف وانلی- م داوە وەک نوێنەرانی شۆڕش. هەر ئەو کاتە مەلا مستەفا یاداشتنامەیەکی بۆ نەتەوەیەکگرتووەکان نارد، من و دانا ئادامز شمیت "ئەو کاتە لە لەندەن دەژیا" بۆ سەر زمانی ئینگلیزیمان وەرگێڕاو بە شێوەیەکی زۆر فراوان لە بەریتانیا و وڵاتانی تردا بڵاومان کردەوە.

هەروەها هەر ئەو کاتەی کە لە بەریتانیا دەژیام پەیوەندییەکی زۆر دۆستانە و گەرم و گوڕم لەگەڵ مامۆستا تۆفیق وەهبی هەبوو، بە هۆی ئەوەوە زۆر لە کەسایەتیە ناوسراوەکانی ئینگلیزم ناسی کە کاتی خۆی لە کوردستان و عیراق بوون، وەک؛ هامیلتۆن خاوەنی پرۆژەی رێگای رەواندز- حاجی ئۆمەران- خانە، ئەدمۆنز، کۆلۆنێل لاین، شوتر و مایجور برتون. کە زۆرجار ئەوانە یارمەتیان دەداین بۆ نامە نووسین بۆ رۆژنامەکان و بۆ رێکخستنی کۆبوونەوە سەبارەت بە کوردستان. ماڵی مامۆستا تۆفیق وەهبی بۆ ماوەی چەندین ساڵ بۆ هەمووومان ببوو بە شوێنی خوێندنی وانەی کوردی و باس و پەیوەندی سەبارەت بە کورد و خەڵکی کوردستان. هەر لەو ماڵەدا چەندین کەسایەتی کوردی عیراقیم ناسی. زۆرجار راوێژمان پێ دەکرد و بەشداری لە ئاهەنگی جەژنی نەورۆز دەکرد کە کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد رێکیدەخست، هەروەها لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورددا وتار و موحازەرەی پێشکەش دەکرد. منی زۆر خۆش دەویست، تا رۆژی کۆچکردنی پەیوەندیمان بەردەوام بوو، زۆر شت لەو پیاوە گەورەیە فێر بووم.

هەر لەو ساڵانەدا ویلیام ئیگلتۆنم ناسی، ئیگلتۆن کتێبی کۆماری مەهابادی نووسیوە. ئەو کاتە سکرتێری یەکەم بوو لە باڵیۆزخانەی ئەمریکا لە لەندەن. هەروەها رۆژنامەنووس دیرک کینەینم ناسی، ناوبراو نامیلکەیەکی سەبارەت بە کوردستان نووسیوە. مامۆستا تۆفیق وەهبی تا ساڵی ١٩٥٨ لە چەندان کابینەی حکومەتی عیراقیدا وەزیر بووە.

دکتۆر نوردەدین زازا لە کتێبی بیرەوەرییەکانیدا دەڵێت؛ کە لە موسڵ ساڵی ١٩٤٣ زیندانی بووم مامۆستا تۆفیق وەهبی زۆر هەوڵیدا تا ئازادم بکات. ئەوکاتە نوردەدین زازا هەوڵیدا بوو پەیوەندی بە

شۆڕشی بارزان بکات. کە بۆ یەکەمجار چوومە لەندەن و لەوێ دەژیام سەردانی مامۆستا تۆفیق وەهبی-م کرد، زۆر بە گەرموگوڕی هەواڵی نوردەین زازای لێ پرسیم کە زانی بووی لە سوریا زیندانی کراوە.

کەی بەریتانیات جێهێشت و هاتوویتە سوید؟

ساڵی ١٩٦٧ هاتمە سوید. سەرەڕای ئەوەی وازم لە ریزەکانی پارتی هێنابوو، بەڵام زۆرجار پەیوەندیان پێوە دەکردم و ئەدەبیات و بڵاوکراوەکانی خۆیان بۆ دەناردم، هەروەها کە گروپەکەی گۆڤاری "رزگاری" شازاد سائیب و نەوشیروان مستەفا درووست بوون. ئەوانیش گۆڤارەکەی خۆیان بۆ دەناردم. من دوای ساڵی ١٩٦٦ پەیوەندی حزبی و شەخسیم لەگەڵیاندا نەما. بەڵام لە ئەورووپا جاربەجار لەگەڵ د. کەمال فوئاد و چەند برادەرێکی تر قسەمان دەکرد.

ئایا ئیلتیزاماتی حزبیت لەگەڵ پارتەکەی سوریا "پارتی دیموکراتی کورد لە سوریا" مابوو؟

پەیوەندیم لەگەڵ پارتی دیموکراتی کورد لە سوریا مابوو، بەڵام لەبەر ئەوەی لە دووبەرەکییەکەی ساڵی ١٩٦٥ حزب ببوو بە دوو باڵ، ئەو کاتە زۆر سارد بووم لە ئیشکردندا لەگەڵیاندا، هەر کاتێک پێویستیان بە هاوکاری و یارمەتی من هەبووایە کۆمەکم دەکردن لە بواری راگەیاندندا. بە تایبەتیش لە کاتی جێ بە جێکردنی حیزامی عەرەبی و دەستگیرکردنی فراوانی خەڵک لە سوریا لە ساڵانی ١٩٦٥ و ١٩٦٦دا، پەیوەندیم لەگەڵ هەر دوو باڵەکە هەبوو و زۆرم هەوڵدا تا یەکبگرنەوە.

لە ساڵی ١٩٧٠ لە کاتی کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ستۆکهۆڵم چاوم بە سەلاح بەدرەدین کەوت ئەو کاتە سکرتێری باڵی چەپی پارتی سوریا بوو. بۆ ماوەی ٣ ساڵ لەگەڵ ئەو باڵە بووم، بەڵام لە ساڵی ١٩٧٣ وازم لەوانیش هێنا، بە تایبەتیش دوای ئەوەی دوا هەوڵمدا بۆ یەکگرتنەوەی حزب، بەڵام بە داخەوە سەری نەگرت.

وازت لە کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد نەهێنابوو؟

بەڵێ، تا ساڵی ١٩٧٠ وازم لە کۆمەڵەی خوێندکارانیش هێنابوو.

واتە لە ساڵی ١٩٦٧ تا ١٩٧٠ وازت لە کۆمەڵەی خوێندکارانیش هێنابوو!

بەڵێ، تا ساڵی ١٩٧٠ کە "کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا" کۆنگرەی ١٣- ەمینی لە ستۆکهۆڵم سازکرد، من وازم لە کۆمەڵەش هێنابوو. بەڵام هەر یارمەتیم دەدان و لە هەندێ لە کۆبوونەوەکانیشدا بەشداریم دەکرد.

ئەو چوار ساڵە، تەنیا کارت دەکرد، یاخود دەتخوێند؟

تەنیا دەمخوێند و وردە وردەش کارم دەکرد، هەروەها یارمەتی کوردی ئیران و تورکیام دەدا. هەندێ جار لە کۆبوونەوەکانی لقی خوێندکارانی سوید بەشداریم دەکرد.

لە چ رووینکەوە؟

ساڵی ١٩٦٧- ١٩٦٨ لە کوردستانی ئیران بە سەرکردایەتی ئیسماعیلی شەریفزادە و مەلا ئاوارە. شۆرش دەستی پێکرد، یارمەتی داراییم بۆ زیندانە سیاسیەکانیان کۆدەکردەوە و کاری راگەیاندنیشم بۆ دەکردن.

کەی بۆ یەکەمینجار د. عەبدولرەحمان قاسملوت بینی؟

ساڵی ١٩٦٥ لە پراگ بینیم، کە ئەو کاتە کۆبوونەوەی دەستەی بەڕێوەبەرێتی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردمان هەبوو.

با دەربازبین بۆ بابەتێکی تر، یەکەمین کچی بەریتانی کە ناسیت کێ بوو؟

زۆر زوو کچێکی بەریتانیم ناسی، کە گەیشتمە بەریتانیا سەردانی باڵیۆزخانەی سوریام کرد تا پێیان بڵێم لەسەر حیسابی خۆم دەخوێنم، کچێکی بەریتانی وەک سکرتێر کاری لەوێ دەکرد، سێ جار سەردانی باڵیۆزخانەم کرد، ئەو کچە نووسراوەکانی لێ وەرگرتم، لە دەرەوە دەعوەتم کرد و ئیتر بووینە هاورێ، هەردووکمان تەمەنمان ٢١ ساڵ بوو.

ئەو کچە جیاوازی چی بوو لەگەڵ کچە ئەرمەنی و ئاسوورییەکەی سوریا کە هاورێت بوون؟

نێ بێگومان! پەروەردەی دوو کولتوری جیاوازبوون و لە هەموو رووێکەوە ئازادتر بوون.

لەو ماوەیەی کە لە بەریتانیا بوویت، لەگەڵ چەند کچ پەیوەندی هاورێیەتیت هەبوو؟

لەبەر ئەوەی من کەسێکی جدی و حزبی بووم، زۆر بەلای ئەو شتانەدا نەدەچووم، بەڵام مرۆڤ گەنج بێت و لە ئەوروپا بژیت رووبەڕووی پەیوەندی لەوجۆرە دەبێتەوە، ئەو چەند ساڵەی لە بەریتانیا بووم، چەندان کچم ناسی.

نامەی هیچ لەو کچانەت هەڵگرتووە؟

وابزانم نامە و وێنەی کچێکی ئەڵمانی و کچێکی رووسیم هەڵگرتووە، بەڵام سەیرە هیچ شتێکی کچە بەریتانیەکانم هەڵنەگرتووە!

ئەو هۆکارە چی بوو، کە ساڵی ١٩٦٦ وازت لە پارتی هێنا، لەبەر ئەوەی ئەو باڵەی پارتی لەگەڵ حکومەتی عیراقدا ڕێککەوتن؟

هۆی سەرەکی هاوکاریان لەگەڵ حکومەتی عیراق بوو. من رام وابوو کە هەر لەناو شۆڕشدا بمێننەوە و وەکو ئۆپۆزسیۆن کاربکەن.

هۆکارەکانی ئینشیقاق چی بوون؟

هۆکارەکانی ئینشیقاقی ساڵی ١٩٦٤ زۆربوون بەڵام بە کورتی دەتوانم ئاماژە بەم فاکتەرانە بکەم:

١- ڕێکەوتنەکەی مەلا مستەفا لەگەڵ عەبدولسەلام عارف زۆر لاواز بوو بووە هۆی رەخنەیێکی زۆری مەکتەبی سیاسی لە مەلا مستەفا.

٢- ماوەیێک بوو مەلا مستەفا رەخنەی لە مەکتەبی سیاسی حزب دەگرت کە بەشی زۆری یارمەتییەکەی شۆڕش تەنیا بۆ ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆیان بەکاردەهێنن.

٣- مەکتەبی سیاسی دەیویست شۆڕش و حزب بە شێوەیێکی رێک و پێک و جەماعی بەڕێوەبچێت، بەڵام مەلا مستەفا ئەو جۆرە کارەی پێ خۆش نەبوو.

٤- لە ساڵی ١٩٥٩ — ەوە مەلا مستەفا پێیخۆش نەبوو بە دەسەڵاتی حزبەوە خۆی ببەستێتەوە و نەیدەهێشت رێکخستنەکانی حزبی لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆی هەبێت یا گەشە بکات، لەبەر ئەوەی بە مەترسی دەزانی لەسەر خۆی و دەسەڵاتەکەی.

٥- مەکتەبی سیاسی لەناو شۆڕشدا لە هێز و توانای خۆی لە خۆی بایی ببوو، وای دەزانی دەتوانێت مەلا مستەفا لابەرێت و بە تەنیا سەرکردایەتی شۆڕش بکەن.

٦- دوور نیە کە هەندێ ناکۆکی کەسایەتیش رۆڵی خۆی بینیبێت. لە ساڵانی دوایدا پەیوەندییەکانی نێوان سکرتێری حزب مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد و سەرۆکی حزب مەلا مستەفای بارزانی بەرەو ناخۆشی و ناکۆکی دەچوو.

دووریش نیە هەندێ هێزی دەرەکیش رۆڵیان هەبووبێت لە قوڵکردنەوەی ناکۆکییەکاندا. بەڵام بە وردی ئاگام لەوە نیە کە ئێران یان لایەنی تر چ رۆڵێکیان هەبووە.

دەستپێشخەری ئینشیقاق لە لایەن برادەرانی مەکتەبی سیاسی بوو، یاخود لە لایەن بارزانییەوە بوو؟

ئەوەندەی من ئاگادارم دەستپێشخەریی ئینشیقاقەکە لە لایەن برادەرانی مەکتەبی سیاسییەوە نەبوو، دەرکردنی بەیاننامەیەک بە ناوی "أصلح أم استسلام"، لە لایەن مەکتەبی سیاسییەوە جۆرێک لە ئاماژەپێدانی تێدابوو بۆ هاندانی جەماوەر و هێزی پێشمەرگەی بەرامبەر بە رێکەوتنەکەی بارزانی و حکومەتی عێراقی. هەروەها پێویستە ئاماژەش بەوە بدەم کە هەر دوای راگەیاندنی رێکەوتنەکە مەکتەبی سیاسی بە بێ ئامادەبوونی بارزانی کۆبووەوە، لە کۆبوونەوەکەدا نوری شاوێس لە هەموو

ئەندامەکانی تری مەکتەبی سیاسی توندتر بوو بەرامبەر ئەو هەڵوێستەی مەلا مستەفا، کەچی پێش هەموو ئەندامانی مەکتەبی سیاسی گەڕایەوە لای مەلا مستەفا.

کەواتە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی هەموویان لەگەڵ یەکتردا کۆک نەبوون؟

بۆچوونی جیاواز هەبوو، تا بە شێوازی جیاوازی جیابوونەوەکەش دەگات. هەندێکیان تا ئاستێک لەگەڵ جیابوونەوە نەبوون بەڵکو لەگەڵ چارەسەرکردنی گرفتەکانی حزب بوون بە هاوبەشی لەگەڵ مەلا مستەفادا، بەڵام پاش ئەو راگەیاندننانە، مەلا مستەفا بڕیاری دا کە پەلاماری بنکەکانی مەکتەبی سیاسی بدات.

ساڵی چەند بوو مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد بە هاوڕێیەتی وەفدێکی پارتی سەردانی وڵاتانی سۆشیالیستی کرد؟

ساڵی ۱۹٦۳ بوو "کۆتایی ساڵی ۱۹٦۳ تا سەرەتای ۱۹٦٤"

هەر لەو پێودانگەوە، بەڕای تۆ، ئەو دوو نامەیەی کە لە ناوەڕاستی پەنجاکانی سەدەی رابردوودا مام جەلال بۆ بارزانی نارد کە ئەو کاتە لە یەکێتیی سۆڤیەت دەژیا، تۆ ئەو دوو نامەیە بە نامەی حزبی دەزانیت، یاخود نامەی شەخسین؟

ئەمانە، نامەی حزبی بوون، مام جەلال وەک ئەرکێکی حزبی ئەو دوو نامەیەی ناردووە بۆ ئاگاداربوونی مەلا مستەفا سەبارەت بە وەزعی حزب و کوردستان و عیراق.

ئایا فاکتەری دەرەکی رۆڵی چی بوو لە ئینشیقاقەکەدا؟ بۆ نموونە رۆڵی ئیران؟

زۆر لایەن هەبوون لەناویاندا ئیران، لە بۆچوونەکانی چەپ و حزب و مەکتەبی سیاسی دەترسان. بۆیە بە لایانەوە باشتربوو پشتیوانی لە مەلا مستەفا بکەن و یارمەتی بدەن بۆ کەم کردنەوەی پێگەی حزب لەناو شۆڕشدا. بە حیسابی خۆیان دەتوانن بە شێوەیەکی ئاسانتر سیاسەتەکانی خۆیان بەسەر سەرکردایەتی مەلا مستەفا دابسەپێنن. ژمارەیێک لە رۆژنامەنووسی ئەمریکی و ئینگلیزیش وەکو دانا ئادامز شمیت لە رۆژنامەی نیویورک تایمز و داڤید ئادامسۆن لە رۆژنامەی دیلی تەلەگراف بە زەقی باسیان لە بۆچوونە جیاوازەکانی حزب و مەلا مستەفا دەکرد.

سەبارەت بە رۆڵی ئیران، لەسەرەتادا بە تایبەتیش لە ساڵی ۱۹٦۲ پەیوەندی لەگەڵ حزب دامەزراند، بەڵام دوایی زیاتر پشتیوانیان لە مەلا مستەفا کرد. هەر چەندە عیسا پێژمان- ی ساواک لە کتێبەکەیدا دەڵێت؛ ئیران هیچ رۆڵی نەبووە لە ناکۆکی نێوان حزب و مەلا مستەفادا، بەڵام بەڵگە زۆرە بۆ پشتوانیکردنی ئیران لە مەلا مستەفا. عیسا پێژمان کوردێکی خەڵکی سنەیە و یاریدەدەری

"صیدیان" بووە بۆ دارشتنی سیاسەتی ئیران بەرامبەر بە بزووتنەوەی کوردستانی عیراق هەتا ساڵی ١٩٧٥.

هەروەها ئیسرائیلیش بۆ ماوەیێکی دیاریکراو پەیوەندیان لەگەڵ مەلا مستەفا هەبووە، ئاگاداری بەریتانیا و ئەمریکاش نیم. بەڵام لەسەر داخوازی شای ئیران ساڵی ١٩٧٢ ئیدارەی نیکسۆن لە ئەمریکا یارمەتیێکی باش و هەمەجۆری پێشکەش بە شۆڕشی کوردستانی عیراق کرد بە سەرۆکایەتی مەلا مستەفای بارزانی، هەروەها ١٦ ملیۆن دۆلاریشی پێی دان. ئەمەش بە گوێرەی راپۆرتی لیژنەی سیناتۆر بایک لە کۆنگریسی ئەمریکی لە شوباتی ١٩٧٦. هەروەها سۆڤیەتیەکانیش وەک رۆژنامەی پراڤدا لە مانگی نیسانی ساڵی ١٩٦٥ ئاشکرای کردووە کۆمەکیان بە مەلا مستەفا کردووە.

بە ناوی شۆڕشی کوردستان پوول چاپ دەکەم!

تکایە ئەگەر چەند رووداوێکی خۆشی ئەو ساڵانەم بۆ باس بکەیت؟

لە شەستەکانەوە کە بە ناوی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد، کۆمەک و یارمەتیم بۆ شۆڕش و حزب کۆدەکردەوە، ئەوسا تەها محێدین مەعروف وەک نوێنەری نهێنی شۆڕش پەیوەندی بە حکومەت و دیپلۆماتەکانی جیهان لە لەندەن دەکرد. ساڵی ١٩٦٣ مام جەلال رایسپارد بوو ئەو کارە بکات. تەها محێدین مەعروف پێشتر دیپلۆمات بوو بە پلەی سکرتێری یەکەم لە باڵیۆزخانەی عیراق لە بەریتانیا بەڵام حکومەتی عەبدولکەریم قاسم دەریکرد لەسەر هەڵوێستەکانی کە پشتیوانی لە شۆڕشی خەڵکی کوردستان دەکرد، لە بیریشمان نەچێت کە ئەو تێکۆشەرێکی دێرین بوو، ئەندامی کۆنگرەی یەکەمی دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق لە ساڵی ١٩٤٦ دا. ماوە ماوە وەک کۆمیتەی کارگێڕی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد بانگهێشتی دەکردین بۆ راوێژکردن سەبارەت بە کارەکانمان، ئەوە بوو لەگەڵ دارا عەتار و بەختیاری ئەحمەد رەفیق چەندینجار چاوم پێ ی کەوت.

هەر لەو ماوەیەدا کەسێکی سەیر زۆر بە نهێنی پەیوەندی پێوەکردم و لە هاید پارک کاتی بۆ دانام بۆ یەکتر بینین. کە چاوم پێیکەوت گوتی: پێشنیارێکم هەیە بۆ ئێوە بۆ پەیداکردنی پارەیێکی زۆر بۆ شۆڕشەکەتان. هەتا ئێستا یارمەتی چەندین بزووتنەوەی بەرگریم داوە لە یەمەن و بیافرا و شوێنی تر بۆ پەیداکردنی پارە و پێداویستی، ئەویش بەو شێوەیە: من خاوەنی کۆمپانیای چاپکردنی پوولی پۆستەم و دەتوانم بە ناوی شۆڕشی کوردستان پوول چاپ بکەم و لە هەموو جیهاندا بیفرۆشم پارەکەش نیوە بە نیوەی دەکەین، واتە نیوەی پارەکە بۆ ئێوە بێت. من بیرۆی شۆڕشم لە بەرلین ئاگادار کردەوە، ئەو کاتە د. کەمال فوئاد، عیسمەت شەریف وانلی و سەعدی دزەیی لەوێ دەوامیان دەکرد، لە وەڵامدا گوتیان: بە داخەوە ناتوانین کاری لەمجۆرە بکەین لەبەرئەوەی ئێمە داوای

ئۆتۆنۆمی لە چوارچێوەی عیراقدا دەکەین، نەک دەوڵەتی سەربەخۆ. ئێمە وەکو بیافرا و یەمەن نین و داوای رووخانی حکومەت ناکەین یان خۆمان لە بەغدا دەسەڵات بگرینە دەست. کابرام ئاگادار کردەوە. د. کەمال فوئاد ئەو قسەیەی کابرای بە بەشیریات لە قەڵەم دا، دووریش نیە هەروا بووبێت.

ساڵی ١٩٦٤ یان ١٩٦٥ بوو کە هێشتا لە بەریتانیا دەژیام، لەگەڵ مام رەشید عارف و هاواری کاکەزیاد کە ئێستا بالیۆزی عیراقە لە ولاتی کەنەدا، چاومان بە نوێنەرانی کۆمپانیای نەوتی بەریتانی "بی. پی. شێل" کەوت. مام رەشید عارف کە کاردار "بازرگانێک"ی بەناوبانگی نیشتمانپەروەر بوو زۆر یارمەتی پارتی و شۆڕشی دەدا. پێشنیاری کرد کە بە ناوی شۆڕش هەڕەشەیان لێ بکەین بۆ یارمەتیدانی شۆڕش ئەگەرنا بیرە نەوتەکانیان لە عیراق و بۆرییەکانیشیان لە نێوان تورکیا و عیراق دەتەقێنینەوە. نانی نیوەڕۆمان بەیەکەوە خوارد. کە هەڕەشەکەمان کرد. کابرای ئینگلیز زۆر بە هێمنی وەڵامی داینەوە و گووتی: ئێمە بە هیچ شێوەیێک یارمەتیتان نادەین و هەرچیتان لە دەست دێت بڕۆن بیکەن، ئێمە دەزانین هێزی شۆڕشەکەتان چەندە و باش دەزانین کە ئەو کارەتان پێ ناکرێت. ئەوەبوو هەڕەشەکەمان بە فیڕۆچوو.

کابرای ئینگلیز راستی دەکرد، لەبەر ئەوەی هەتا ساڵی ١٩٦٩ شۆڕش نەیتوانی دەست لە بیرە نەوتەکانی کەرکوک بوەشێنێت، ئەویش بە یارمەتی هێندێ پسپۆری ئیسرائیلی بوو بە سەرپەرشتی سامی عەبدولرەحمان لەگەڵ هێزێکی پێشمەرگەی کوردستان دەستیان وەشاند. لە دوای ناوەڕاستی هەشتاکانیش هێزی پێشمەرگەی کوردستانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بە یارمەتی هێزێکی پاسدارانی ئیران هێرشێکیان بۆ سەر کێڵگە نەوتییەکانی کەرکوک کرد، بەڵام زیانی دوژمن ئەگەر بە هێزەکەی پێشمەرگە بەراورد بکەین ئەوەندە زۆر نەبوو.

مام رەشید عارف پیاوێکی زۆر قسەخۆش بوو. زوو زوو بە تایبەتی لە وەرزی هاویناندا سەردانی ئەورووپای دەکرد و زۆر یارمەتی خوێندکارانی کوردی دەدا. کە هاتە بەریتانیا و زانی زۆربەمان چەپین، دەیگووت: "کوڕینە ئەو گەنجەی هەتا تەمەنی ٢٥ ساڵی نەبێتە کۆمۆنیست نەوە کەرە. بەڵام ئەگەر پاش ئەو تەمەنە بە پێنج ساڵ هەر بە کۆمۆنیستی مایەوە ئەوە بزانن کەرترە".

قسەیەکی تری مام رەشید عارف زۆر بەناوبانگە کە کاتی خۆی بە رۆژنامەنووسی فەرەنسی "ئەریک روولۆ" لە رۆژنامەی "لۆمۆند" لە ساڵی ١٩٦٤ ی گووتوە و رۆژنامەکەش بڵاویکردۆتەوە، مام رەشید گووتویەتی: عەرەبەکانی عیراق لێمان دەپرسن کە چۆن دەزانن سنووری ناوچەی ئۆتۆنۆمی لە کوردستان لە کوێ یە، لە وەڵامدا پێیان دەڵێم حەکەمێک لە خۆتان هەڵدەبژێرین، ئەویش حوشترە. با حوشترێک لە بەغداوە بەرەو کوردستان بنێرین، لە کوێ حوشترەکە راوەستا ئەوە سنووری کوردستانە، لەبەرئەوەی دەزانم لە چیای حەمرین بەولاوە ناڕوات.

قسەیێکی تری خۆشی مام رەشید؛ لە ساڵی ١٩٥٩ "میکۆیان" وەکو وەزیری بازرگانی یەکێتی سۆڤیەت سەردانی عیراق دەکات و لە یەکێک لە مەراسیمەکاندا چاوی بە وەفدێکی کارداری

بازرگانی" عیراقی دەکەوێت. مام رەشید یەکێک لە بازرگانە ئامادەبووەکان دەبێت. کە مام رەشید پێشکەش بە میکۆیان دەکەن و دەڵێن: ئەمەش سەرمایەدارێکی کوردە. میکۆیان بە گاڵتە دەڵێت: لە هەموو جیهاندا ئەوە یەکەمین سەرمایەداری کوردە کە دەیبینم، مام رەشید یەکسەر وەڵامی دەداتەوە و دەڵێت: "تۆ یەکەمین کۆمۆنیستی ئەرمەنی لە ژیانمدا بیبینم".

بەعسییەکان پەیوەندیان لەگەڵ پارتی هەبوو

ئایا ساڵی ١٩٦٣، پێش ئەوەی بەعسییەکانی عیراق کودێتا بکەن، هیچ رێککەوتنێکیان لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق هەبوو؟

ئەوەندەی من بزانم، بەڵێ پەیوەندییان هەبوو، پەیمانیان بە سەرکردایەتی پارتی دابوو کە کودێتاکەیان سەرکەوت و هاتنە سەرحوکم بەیانێک دەربکەن، وەکو ئاگادارم هێندێ گفتوگۆ لەناو عیراقدا کرابوون. قیادەی قەومی حزبی بەعس رۆڵێکی دیاری بینیبوو لەم گفتوگۆیەدا لەگەڵ مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد قەول وابوو کە لە یەکەم بەیاننامەدا بەعسییەکان دان بە مافی ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کورد بنێن. فوئاد عارف لە بیرەوەرییەکانی خۆیدا باسی ئەحمەد حەسەن بەکر و عەلی ساڵح سەعدی و تاهیر یەحیا دەکات کە چۆن پەیوەندی بۆ لەگەڵ ساڵح یوسفی رێکخستوون بە رێگای شەوکەت عەقراوی و گفتوگۆ لە نێوانیان دامەزراوە، لەو رووەوە ساڵح یوسفی، مەلا مستەفا و مەکتەبی سیاسی لێ ئاگادار دەکاتەوە و جۆرە رێککەوتنێک درووست دەبێت. بەعسییەکانی عیراق قەسابخانەیەکیان بۆ شیوعییەکان هەڵخست کە تێیدا سەدان کەسیان لە شیوعییەکان کوشت و لە سێدارەدا و زیندانیکردن، بۆیە شیوعییەکان دەستیان بەراکردن کرد بۆ کوردستان، بەڵام سەرەتا سەرکردایەتی پارتی ئەوەندە گرنگی پێنەدەدان و تا هاتووچۆشیان لێ سنووردار کرابوو. چونکە پێشتر هەڵوێستیان زۆر خراپ بوو بەرامبەر بە پارتی و پارتیان بە داردەستی بێگانە دەزانی. هەروەها هەڵوێستیان بەرامبەر بە هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلوول ١٩٦١- ١٩٦٣ زۆر خراپ بوو، بە کورتی شیوعیەکان بە دڵ و بە گیان بەرگریان لە عەبدولکەریم قاسم دەکرد، ئیتر پاش ماوەیێک ئینجا مەلا مستەفا باوەشی بۆکردنەوە و یارمەتیدان.

لە سەردانەکەی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد و وەفدەکەی پارتی بۆ یەکێتیی سۆڤیەت و وڵاتانی تری بلۆکی سۆشیالیستی چۆن باسی هەڵوێستەکانی حزبی شیوعییان کردووە؟

وەفدەکەی پارتی لە دانیشتنەکانیاندا زۆر توندبوون بەرامبەر بە هەڵوێستەکانی حزبی شیوعی عیراقی، بەڵام لێرەدا هەقیقەتێک هەیە پێویستە باسی بکەم ئەویش ئەمەیە؛ سۆڤییەتەکان زۆر

گرنگیان بە وەفدەکەی پارتی نەدا. ئەگەرچی یەکەمینجاربوو کە وەفدێکی لەو شێوە و ئاستە سەردانیان بکات. هەندێ لێکدانەوە هەیە کە گوایە هەڵوێستی توندی پارتی بەرامبەر بە حزبی شیوعی عیراقی سەردانەکەیان بێ ئەهمیەت کردوون.

ئەی پەیوەندی پارتی و وڵاتانی رۆژئاوا چۆن بوو؟

پێش ساڵی ١٩٦٤ پەیوەندییەکی ئەوتۆ نەبوو. تەنها لەگەڵ میدیا و هێندێ رێکخراوی مرۆیی و حزبە چەپەکان بوو. هەروەها هێندێک پەرلەمانتار دۆستی کورد بوون. بەڵام بۆ یەکەمینجار ساڵی ١٩٦٦ پارتی و بەریتانیەکان پەیوەندییان گرێدا. مەلا مستەفا بۆ یەکەمجار سکرتێرەکەی خۆی نارد کە مستەفا قەرەداغی بوو. پاشان شەفیق لاینی نارد. ئینجا شەمسەددین مفتی نارد.

ئەگەر بزانی، پەیوەندییەکە هیچی لێ سەوز بوو؟

بەڵێ، ئەوەی من دوایی زانیم، سەبارەت بە چەند مەسەلەیەک گفتوگۆیان لەگەڵ حزبی کۆنسەرڤاتیف کردبوو. هەروەها لەگەڵ دەزگا تایبەتییەکانی بەریتانیادا.

مەلا مستەفا ١٠ هەزار دۆلاری بە عیسمەت شەریف وانلی دا

لە دەرەوە ئەو کەسایەتیانە کێ بوون کە پشتگیریان لە مەکتەبی سیاسی دەکرد؟

زۆربەی هەرە زۆرمان پشتگیریمان لە بڕیارەکەی مەکتەبی سیاسی کرد. ٩٠٪ ی رێکخراوی پارتی لە دەرەوەی وڵات هەڵوێستمان وەرگرت و پشتگیریمان لە مەکتەبی سیاسی کرد. لە کەسایەتیە دیارەکانی ئەوسای پارتی: د. کەمال فوئاد، سەعدی دزەیی، روشدی عەلی شەریف، من، عیسمەت شەریف وانلی لەسەرەتادا ئەویش پشتگیری لە مەکتەبی سیاسی دەکرد.

لە کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا لە هانۆڤەر ساڵی ١٩٦٤ بڕیارماندا وەفدێک دەستنیشان بکەین، تا ناوبژی لە نێوان هەردوو باڵەکەی پارتیدا بکات. وەفدەکە پێکهاتبوو. لە عیسمەت شەریف وانلی و د. کەمال فوئاد. عیسمەت شەریف وانلی تا نەچوو بۆ کوردستان زۆر توند بوو بەرامبەر بە مەلا مستەفا. لەو سەفەرەدا مەلا مستەفا ١٠ هەزار دۆلاری بە عیسمەت شەریف وانلی دابوو و کردی بە نوێنەری تایبەتی خۆی لە دەرەوەی وڵات. ئەو وەفدە پێش ئەوەی بچێتە کوردستان لە تاران چاویان بە مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد و مام جەلال کەوتبوو.

لە دانیشتنەکاندا عیسمەت شەریف وانلی هەڵوێستی توند بووە بەرامبەر بە مەلا مستەفا بەڵام کە چاوی بە مەلا مستەفا کەوتووە و پارەکەی وەرگرتووە هەڵوێستی گۆڕاوە و لە گەڕانەوەشدا هەر لە تاران مام جەلال- ی بینیبوو. کە هەستی کردبوو هەڵوێستی گۆڕابوو، مام جەلال شەڕی لەگەڵ کردبوو پێ ی گوتبوو، تۆ هەڵوێستی خۆت بە پارە گۆڕییەوە. لە دەرەوە چەند کەسێک مابوون کە پشتگیریان لە هەڵوێستی مەلا مستەفا دەکرد، وەک: سیامەند بەنا کە ئێستا باڵیۆزی عیراقە لە وڵاتی هۆڵەندا، لەسەرەتادا رەحمەتی حەمە ساڵح قەرەداغی، دارا عەتار و چەند کەسێکی تر لە بەریتانیا وەک هادی رەحمان برای حەبیب محەمەد کەریم.. لە هێندێ وڵاتی تری ئەورووپاش وردە وردە خەڵکی تری پەیدابوون.

ئەو پارەیە مەبلەغێکی زۆرە بۆ ئەو کاتە، تۆ لە ژمارەکە دڵنیایت؟

بەڵێ، دڵنیام، ١٠ هەزار دۆلارەکە تەواوە، بەڵام نازانم چی تریشی پێداوە، بۆ ئەو مەبلەغە عیسمەت شەریف وانلی خۆی ئەمەی پێ گووتوم.

ئایا کامەران عالی بەدرخان و نورەددین زازا هەڵوێستیان بەرامبەر بە ئینشیقاقەکە چۆن بوو؟

نورەددین زازا ئەو کاتە لە دەرەوەی وڵات نەبوو بەڵکو لە لوبنان دەژیا. نورەددین هیچ کاتێک لەگەڵ ناکۆکی و دووبەرەکی نەبووە، هەڵوێستی لەو ناکۆکیەدا نەبوو، پارتی کورد لە سوریا بە گشتی پشتگیریان لە مەکتەبی سیاسی دەکرد، لە ساڵی ١٩٦٥ کە ئینشیقاق لەناو پارتیەکەی سوریاش روویدا، ئەو کاتە چەند کەسێکی وەک عوسمان سەبری و سەلاح بەدرەدین پشتگیریان لە مەلا مستەفا کرد، بەڵام د. کامەران عالی بەدرخان نوێنەری شۆڕش بوو ئەو پیاوە بە تەبیعەت لایەنگری مەلا مستەفا بوو، زۆری هەوڵدا تا پارتی بە یەکگرتوویی بمێنێتەوە، کە نەیتوانی ئەو کارە بکات، بە تەواوی پشتگیری لە مەلا مستەفا کرد.

دەڵێن مەلا مستەفای بارزانی زمانی زۆر توند و زبر بووە؟

ئەوەی جێگای داخە، مەلا مستەفا بەردەوام بەو زمانە قسەی دەکرد، ئەوەی من بزانم ئەم شێوازی قسەکردنە لە سۆڤیەت فێر ببوو. رووسەکان تا بە سیاسییەکانیشیان دەگات زۆر جوێن و قسەی رووشکانەوە بەکاردەهێنن.

با لەو رووەوە شتێکت بۆ باس بکەم. من برووسکەی مەلا مستەفام بینیووە کە بۆ مستەفا قەرەداغی ناردووە، ئای چەند برووسکەیەکی ناشیرین بووە، پێویست ناکات باسی ناوەرۆکی بکەم. مام جەلال و سەید عەزیز شەمزینی بە ئیجازە هاتبوونە دەرەوە و مانگێک لە بەریتانیا مانەوە، من ژوورێکم بۆ بەکرێ گرتن. زۆرجار کە لە دەوامی خوێندن دەگەڕامەوە، مام جەلال خواردنی ئامادەکردبوو. نیسانی ساڵی

١٩٦٥ شەڕ لە نێوان حکومەت و پارتییەکەی مەلا مستەفا دەستی پێکردەوە. لەدەرەوە کۆبوونەوەیەکمان کرد و پێشنیاری ئەوەمان کرد، کە هەردوو باڵەکەی پارتی لە ژێر سەرکردایەتی مەلا مستەفا شەڕی حکومەت بکەن. ئێمە ئەو پێشنیارەمان کردە برووسکە و بۆ مەکتەبی سیاسی پارتیمان لە تاران نارد. هەر ئەو کاتەش مستەفا قەرەداغی کە سکرتێری پارتیەکەی مەلا مستەفا بوو، بە سەردان لە بەریتانیا بوو منیش لە هەمان بلۆک کە مام جەلال و سەید عەزیز شەمزینی لێ دەژیان ژوورێکم بۆ ئەویش بە کرێ گرت، ئەو کاتە من پەیوەندیم لەگەڵ کۆمەڵێک برادەری پارتییەکەی مەلا مستەفاش باشبوو، چونکە هاوڕێ ی یەکتر بووین. لەبەر ئەوەی مستەفا قەرەداغی کاتی خۆی یاریدەدەری مام جەلال بوو لە چەمی ڕێزان بۆیە ئەویش هاتە لای من. هەردوولا داوایان کرد، کە چەند کۆبوونەوەیەکیان بۆ لەگەڵ بەریتانیەکان بۆ ڕێک بخەم، ئیتر واکەوتەوە، هەردوولایان پێکەوە لە پەرلەمانی بەریتانیادا کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەنووسیان بەست، میدیای بەریتانی زۆر گرنگیان بە کۆنگرە ڕۆژنامەنووسییەکە دا، بەڵام لە میدیادا زیاتر قسەکانی مام جەلال گرنگی پێدرا و دەنگی دایەوە. با باسی نموونەیەکی توڕەبوونەکانی مەلا مستەفا و شێوەی ڕەفتارکردنەکانی لەگەڵ سەرکردایەتیت بۆ بکەم، لە ڕێگای د. شەفیق قەزاز کە ئەو کاتە نوێنەری مەلا مستەفا بوو لە تاران برووسکەیەکی بۆ مستەفا قەرەداغی نارد و بێجگە لە توڕەبوونەکانی باسی لەوە کردبوو، کە تۆم ناردووە بە ناوی من قسە بکەیت، نەک بەناوی جەلال تاڵەبانی. مەلا مستەفا تەغتیە ئیعلامییەکەی پێ ناخۆش بوو کە زیاتر گرنگی بە مام جەلال درابوو.

ئەوە ڕاستە دەڵێن مەلا مستەفا نامەیێکی زۆر توندی بۆ کامەران بەدرخان ناردووە؟

لە ڕاستیدا ئەو نامەیە کە بۆ میری بۆتان نووسراوە بۆ د. کامەران بەدرخان نەبووە. ساڵی ١٩٦٣ کابرایێکی ئینگلیز پەیدابوو نامەی بۆ ڕۆژنامەکان دەنووسی و ناوی لە خۆی نابوو "میری بۆتان" ئیدیعای پاشایەتی کوردستانی عیراقی دەکرد. زۆر تەسریحاتی سەیرشی دەدا. نامەکەی مەلا مستەفا بۆ ئەو کابرایە بوو بۆ شکاندنی.

تۆ ئەو کاتە لە بەریتانیا دەژیایت، ئینشیقاقەکە چ ڕەنگدانەوەیەکی هەبوو لە میدیای بەریتانیدا؟

زۆر زیانی بە شۆڕشی گەلی کورد و ناوبانگەکەی دا و کاریگەریی لەسەر قورسایی شۆڕش هەبوو. من یەک شتت بۆ باس دەکەم کە پێویستە ئاماژەی پێ بدەم. بەشی زۆری ڕۆژنامەنووسە بێگانەکان بۆ نموونە وەک: دێڤید ئادەمسون، دانا ئاداشمیت ئەوانە ئەو مەسەلەیان زۆر بە زەقی باس کرد، ئەمانە کە سەردانی ناوچەکانی پارتیان دەکرد و لەگەڵ ناوچەکانی ژێر پێگەی مەلا مستەفا بەراوردیان دەکرد، زیاتر تەئکیدیان لە لایەنی باشی و ڕێک و پێکی ڕێکخراوەیی و ئاستی ڕۆشنبیری سەرکردایەتی پارتی دەکردەوە. ئەو دوو ڕۆژنامەنووسە دوو کتێبیان نووسی و کتێبەکانیش لە ساڵی ١٩٦٣ و ساڵی ١٩٦٤ نووسران.

ئەو بۆچوونانە مەلا مستەفای شپرزە کردبوو. کە لای مەلا مستەفا باسی رۆژنامەنووسیان دەکرد، دەیووت پیاوی موخابەراتە. دووریش نیە، هەندێک لەو رۆژنامەنووسانەی کە سەردانی کوردستانیان کردووە سەربە دەزگای موخابەراتی ولاتەکانیان بن. بەلام هەموو رۆژنامەنووسێك پیاوی دەزگاکانی موخابەرات نیە. بەلام لەبەر ئەوەی دێڤید ئادمسون وەک رۆژنامەنووسێکی رۆژنامەی دێلی تەلەگراف و دانا ئاداشمیت لە لایەن رۆژنامەی نیویورک تایمز سەردانی کوردستانیان کردووە، مەلا مستەفا بەو بەراورد کردنە زۆر نارەحەت ببوو.

ئەی ولاتانی وەک فەرەنسا و ئەلمانی هەلوێستیان چی بوو؟

بۆ ئەلمانیا زیاتر سەعدی دزەیی و د. کەمال فوئاد دەزانن و من ئاگادار نیم و موتابەعەشم نەدەکرد، ئاگاداریی فەرەنسییەکانیش نەبووم، بۆ بەریتانیاش لەبەر ئەوەی من ئەو کاتە زۆر چەپ بووم، بۆیە هەر حەزم نەدەکرد کە بەریتانیا پشتیوانی لە هەلوێستی ئێمە بکات.

هیچ جارێک پۆلیس یاخود دەزگایەکی حکومی بەریتانی پەیوەندی پێوەکردووی تا وریای خۆی بیت؟

هەر ئەو کاتە رۆژێکیان پۆلیسی بەریتانی هاتە مالەوە و گوتیان ئێمە ئاگادارین کە بالیۆزخانەی عیراقی موتابەعەت دەکات، یاخود کە بۆ خۆپیشاندان دەچووین ئیجازەم لە پۆلیس وەردەگرت، پێیان دەوتین کە هەمان رۆژ و لە نزیک ئێوەش بالیۆزخانەی عیراقی خۆپیشاندانێکی دژی ئێوە رێکخستووە. بەلام ئێستا کە بەلگەنامەکانی حکومەتی بەریتانیا ئاشکرا بوونە، دەزانم چەند بە وردی چاودێری جموجولی ئێمەیان دەکرد.

کەی بۆ یەکەمینجار ناوی مام جەلالت بیست؟

من بۆ یەکەمینجار لە سالی ١٩٥٦ لە سوریا ناوی مام جەلال- م بیست، بەلام بۆ یەکەمینجار لە کۆنگرەی کۆمەلەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا لە میونیخ لە سالی ١٩٦٣ مام جەلال- م بینی و ناسی.

ئایا مام جەلال لەو کۆنگرەیەدا نوێنەری پارتی دەکرد؟

بەلێ نوێنەری پارتی دەکرد، ئەمە دوای ئەوەبوو، کە لە کۆنگرەیەکی جەماوەری لە کۆیە هەلبژێردرایەوە و بووە وەفدی پارتی بۆ گفتوگۆ لەگەل حکومەت و پاشان سەردانی میسر و جەزائیری کرد و دوایی چووە لوبنان و لە لوبنانەوە هاتە کۆنگرەی خوێندکاران و ئینجا چووەوە ولات.

ئەگەر ئاگادار بیت، مام جەلال بە پەساپۆرتی کام ولات هاتبووە دەرەوە؟

من نازانم، بەلام خۆ بە رەزامەندی حکومەتی عێراق هاتبووە دەرەوە. وەکو باسم کرد، ئەو سەرۆکی وەفدی گفتوگۆ بوو. دوور نیە بە پەساپۆرتی عیراقی هاتبێت.

ئەو ماوەیەی کە لە بەریتانیا لەگەڵ مام جەلال بوویت، باسی چیتان دەکرد، بە تایبەتیش سەبارەت بە ئینشیقاقەکە؟

لە چەند رووێکەوە باسی هەڵوێستی برادەرانی مەکتەبی سیاسی کرد سەبارەت بە ئینشیقاق. ویستی زانیاری ئەوەم بداتێ، کە ئەو لەگەڵ ئینشیقاق نەبووە. ئەو لەگەڵ ئەوە بوو، کە کێشەکە لەگەڵ مەلا مستەفا چارەسەر بکرێت. بەڵام دوای ئەوەی لەناو مەکتەبی سیاسی رەخنەی لێگیرا بە تایبەتیش کە پێیان گووت تۆ هەردەم لەگەڵ باڵی راستڕەو بوویت، سەرەڕای کۆمەڵێک رەخنەی تر. ئەویش هەڵوێستی خۆی روونتر کردەوە و کاردانەوەی نیشان دا و هەڵوێستی توندی نواند بەرامبەر بە سەرکردایەتی بارزانی.

ئایا ئەو کاتە ببووە زاوای مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد؟

نەخێر.

ئەی بۆ واباوە کە بۆ ئینشیقاق کردنەکە کاریگەری مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد- ی بەسەرەوە بووە؟

مامۆستا برایم کاریگەریی لەسەر هەموویان هەبووە، لە هەموویان روناکبیرتر بوو، هەروەها یەکێک بوو لە دامەزرێنەرانی پارتی، رۆڵێکی باڵای هەبوو لە بەڕێوەبردن و پێشخستنی حزب، هەموویان رێزێکی زۆریان لێ دەگرت. هەروەها سکرتێری حزب بوو.

بۆچی بە پارتییەکەی مەکتەبی سیاسیان نەدەوت، ئیبراهیمی، کەچی پێیان دەوتن جەلالی؟

ئەگەر تۆ سەیری ئەدەبیاتی پارتی سەر بە مەلا مستەفا بکەیت، بەردەوام دەیان نوسی "زومرة ابراهیم احمد و جلال". بەڵام پاشان لەناو خەڵکدا ئەو زاراوەیە جێگیر کرا، چونکە مام جەلال کەسایەتییێکی کاریزما بوو، لەناو خەڵک خۆشەویست بوو.

ئەو ماوەیەی کە لەبەریتانیا لەگەڵ مام جەلال بوویت، بە تەواوی بۆت ساغ بووەوە کە مام جەلال؛ مارکسی، نەتەوەیی، چەپی توندڕەو، لیبراڵ یاخود تێکەڵە لە چەندان ئایدیۆلۆژیا و فەلسەفەی کارکردن؟

هەموومان تێکەڵ و ئاوێتە بووین لە کۆمەڵێک ئایدیۆلۆژیا و فکر. بەڵام بۆ ئاگاداریت هەر هەموومان خۆمان بە چەپ و مارکسی دەزانی. بەڵام نەک مارکسی- لینینی. ئەو کاتە چین گیوارا ئەستێرەیەکی درەوشاوە بوو، باش لەبیرمە زۆرجار لەگەڵ مام جەلال باسی چێ گیوارامان دەکرد. مام جەلال لەبەر ئەوەی ئەندامی مەکتەبی سیاسی و سەرکردە بوو، لە زۆر شتدا خۆی دەپاراست و لە وەڵامدا خۆپارێزی دەکرد. بەڵام من لەبەر ئەوەی پلەی حزبیم بەرز نەبوو، وەک کادرێکی رەخنەگر خۆم دەنواند. لە بیریشت نەچێت هەر ئەو کاتە خەریک بوو، لە وڵاتی چین ماو و ماویزم نەخشی لەسەر کۆمەڵگای چین و دەرەوەی چینیشدا جێ دەهێشت. بۆچوونی چینیەکان بە تایبەتیش ماویزم زیاتر لە کۆمەڵگای ئێمە نزیک بوو، بەڵام ئەگەر

هەقیقەتت دەوێت ئەو کاتە ئێمە زیاتر چێ گیوارایست بووین. واتە لایەنگیریمان لە چێ گیوارا دەکرد، نەک ماویزم. مەسەلەی ماویزم پاشان کاریگەریی خۆی هەبوو، بە تایبەتیش ساڵی ١٩٦٥ کە باڵێک لە حزبی تودەی ئێرانی بە ناوی تودەی ئینقلابی جیابوونەوە ئەوانە ماویی بوون. دوای ئەوەی پەیوەندییان لەگەڵ مام جەلال و برادەرانی مەکتەبی سیاسی دامەزراند. ئەوانە کاریگەرییان لەسەر مام جەلال و برادەرانی گۆڤاری "رزگاری" هەبوو. باڵی مەکتەبی سیاسی لە ژێر کاریگەری ئەو باڵە جیابووەوەی حزبی تودەدا بوون.

یەکێک لە شتە خۆشەکانی سەردانەکەی مام جەلال لە ساڵی ١٩٦٥ بۆ بەریتانیا. رۆژێکیان گوتی با بچین سەردانی گۆڕی مارکس بکەین کە لە ناوچەی "های گەیت" بوو. کە چووینە سەر گۆڕەکە. مام جەلال دەستی بەرزکردەوە و گوتی: "الفاتحة" بووە پێکەنینمان و منیش گووتم: رۆژانی یەکشەممە کە کەش و هەوا خۆش دەبوو مارکس لەگەڵ منداڵەکانی دەچوو بۆ باخی "هامستید هیث" بۆ ئەوەی لەگەڵیان سواری کەر ببێت. با ئێمەش بچین بۆ ئەو پارکە و گوندرێژێک بە کرێ بگرین بە یادی ئەو و کوردستان!!

مام جەلال بە دەروێشی کوردایەتی بەناوبانگ بوو

لەو سەفەرەدا مام جەلال پارەی زۆر پێ بوو؟

نەخێر پارەی زۆری پێ نەبوو، ئەو ماوەیە زیاتر خۆمان چێشتمان درووست دەکرد و زۆر کەم لە دەرەوە نانمان دەخوارد. مام جەلال زۆر دەروێشانە هەڵس و کەوتی دەکرد، با وەکو جەمال ئاغا نەڵێم سواڵکەرانەبوو!!

ئایا لە بازاڕە گرنبەهاکان جلی دەکڕی؟

ئەو کاتە لە نێو ئێمەدا مام جەلال بە دەروێشی کوردایەتی بەناوبانگ بوو، زۆر پیاوێکی سادە و ساکار بوو، حەزی لە فەخفەخە نەدەکرد بەڵام زۆر کتێب دۆست بوو خۆی فێری زمانی ئینگلیزی دەکرد. ئەوەندەی بیری لە رەوشی وڵات و نەتەوەکەی دەکرد، زۆر ئەوەندە گرنگی بە جلی جوان و خواردنی خۆش و گەڕان نەدەکردەوە. زۆر خەریکی کۆبوونەوە و موتابەعە کردنی وەزعی وڵات بوو. بۆ نموونە ئەو کاتە چەند کۆبوونەوەیەکم بۆ رێکخست لەگەڵ ئەو باڵەی کە لە حزبی شیوعی عیراقی جیابببوونەوە، هەروەها لەگەڵ باڵی چەپی حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی کۆبووینەوە، ئەو باڵەی کە هانی فەکیکی و عەلی ساڵح سەعدی سەرکردایەتیان دەکرد.

نەچوون بۆ دیسکۆ؟

قەت، قەت نەچووین بۆ دیسکۆ! یان بۆ گازینۆ یاخود شوێنی تری لەوجۆرە. ئەو کاتە هێشتا "دیسکۆ" بە واتای ئەمڕۆ درووست نەببوو. لە کۆتایی شەستەکاندا ئەو دیاردەیە هاتە کایەوە. ئەو کاتە تەنیا شوێنی هەڵپەڕکێ هەبوو.

هیچ هەستت کردووە ئەو پیاوە رۆژێک لە رۆژان رۆمانسی بێت؟

بە گاڵتە باسی کچ و جوانیمان دەکرد، چونکە هەردووکمان گەنج بووین، بەڵام ئەو کەسە بەراورد بە خەڵکی تر زۆر جیاواز بوو. بەڵام لێپرسراوی تر هاتووە و داوای لێکردووم کە بیبەمە گازینۆ بۆ نموونە شەوکەت عەقراوی هاتە بەریتانیا گووتی هەر دەبێت بمبەیتە گازینۆ، منیش بە برادەرەکانم وت، باوەڕ بکەن پارەم نیە بیبەمە گازینۆ. بەڵام مام جەلال رۆژێک لە رۆژان داوای شتی لەو جۆرەی لێ نەکردم. پارەم لە برادەران کۆکردەوە تا شەوکەت عەقراوی دەعوەت بکەم، هەروەها داوای لێکردم کە بیبەمە چێشتخانەیەکی بەناوبانگ. بەڵام باوەڕ بکە، مام جەلال، یاخود سەید عەزیز شەمزینی رۆژێک لە رۆژان داوای شتی لەو شێوەیان لێ نەکردووم.

ئەو کاتە راستە من هاورێ ی کچم هەبوو، بەڵام زۆر دەروێش و شۆڕشگێڕانە بیرم دەکردەوە. جارێکیان لە لەندەن ساڵی ١٩٦٥ عیسمەت شەریف وانلی و سەعدی دزەیی کە بە وەفد بۆ نیویۆرک چووبوون بۆ نەتەوەیەکگرتووەکان و لە دوایدا عیسمەت شەریف وانلی بۆ لەندەن هات بۆ پەیوەندیکردن بە کۆبوونەوەی سەرانی وڵاتانی کۆمینویلث کە لەندەن دەبەسترا. من و عیسمەت شەریف وانلی پیاسەمان دەکرد، عیسمەت وتی: عومەر سەیر بکە ئەو کچە چەند جوانە، منیش وتم: تۆ نوێنەری شۆڕشی نابێت قسە و هەڵس و کەوتی لەو شێوەیە بکەیت. ئەمە دوایی بووە نوکتەیەکی خۆش لە نێوان هەردووکماندا.

ئەی بۆ خۆت هاورێ ی کچت هەبوو؟

کچەکانی هاورێشم زۆربەی هەرە زۆریان چەپ بوون. هەروەها خوێندکار بوون.

ئەوانیش چێ گیوارایی بوون؟

نەخێر، زۆربەیان لەناو رێکخراوە چەپە جۆراوجۆرەکان کاریان دەکرد. من ئێستا باسی ساڵی ١٩٦٥ دەکەم، لەو ماوەیەدا من سێ گۆڕانم بەسەردا هات وەکو مارکسیێک، لەسەرەتادا حزبە شیوعیەکانم بەلاوە خراپ نەبوو، بەڵام کە سەردانی سۆڤیەتم کرد ساڵی ١٩٦٤و لە مۆسکۆ وەزعەکەم بەدڵ نەبوو، دوای ئەوەی کە سۆڤیەت پشتیوانی رەسمی لە مەلا مستەفا کرد لە کاتی ئینشیقاقەکەدا ئەمە وەکو شۆکێکی گەورە بوو بۆ من، ئەو کاتە من لە ناو چەپی نوێ ی بەریتانی زۆر چالاک بووم، بە تایبەتیش لەناو خوێندکارانیاندا. لەو خۆپیشاندانانەی کە وەک پشتیوانیکردن بوو لە ڤێتنام و کوبا بەشداریم دەکرد، رێکخراوێک دروووست ببوو ناوی چەپی نوێ بوو پەیوەندیمان لەگەڵیاندا زۆر باش بوو. لەگەڵ حزبی شیوعی تەقلیدی بەریتانی هیچ پەیوەندیم نەبوو تەنیا لەو کاتانەی کە نوێنەرانی شۆڕش دەهاتن یەکترمان دەبینی. جارێکیان لەگەڵ مام جەلال چووین هەندێک لە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی حزبەکەمان بینی، جارێکی تریش لەگەڵ عیسمەت شەریف وانلی بوو یاخود د. مەحمود عوسمان سەردانم کردن.

من رقم لەو حزبە شیوعیانە بوو کە سەر بە سۆڤیەت بوون. ئەو ماوەیەی کە لە چەپی نوێ نزیک بووم بەرهەمەکانی ترۆتسکی و ئەدەبیاتی رەخنەگرانەم زۆر دەخوێندەوە. پاش ماوەیەک بە دڵ و بە گیان بووم بە کەسێکی چی گیوارایی. هەروەها ماوەیەتیش لە کاتی شۆڕشی فەرهەنگیدا شتی سەیری لە لا درووست کردم، کە لە ئەسڵدا باوەڕم پێ ی نەبوو. بەڵام لە باری تیورییەوە زۆر بیرم لە پەلاماردانی بنکەکانی حزب و شۆڕشی بەردەوام و نوێکردنەوەی حزب دەکردەوە.

دەتوانم بڵێم لە ساڵی ١٩٦٤ بەولاوە هیچ قەناعەتم بەو حزبانە نەما کە سەربە سۆڤیەت بوون. بەڵام لەگەڵ حزبەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا لەگەڵ ئیرانییە چەپەکان پەیوەندیم زۆر باش بوو بە تایبەتی تودە ئینقلابییەکان. هەروەها لەگەڵ قیادەی مەرکەزی حزبی شیوعی عیراقی پەیوەندیم ئێجگار باش بوو بە تایبەتیش لەگەڵ شەهید خالید ئەحمەد زەکی کە کەسی دووەم بوو دوای عەزیز ئەلحاج. خالید هاوڕێیەکی زۆر نزیکم بوو، پاشان کە بە مەبەستی خەباتکردن بۆ کوردستان و زۆنگاوەکانی خوارووی عیراق چووەوە و بەشداری لە شۆڕشدا کرد زۆر خەفەتبار بووم کە شەهید کرا.

با باسی چەپی وڵاتی سوریاشت بۆ بکەم، چەپی سووری کە لە دەرەوەی حزبی شیوعی بوون بە تایبەتی ئەوانەی کە رەخنەیان لە حزبی شیوعی سووری دەگرت پەیوەندیم لەگەڵیاندا باش بوو. من لە ناو ئیرانی، عیراقی، سوری، میسری، سودانیەکاندا زیاتر هاوڕێ ی چەپە تازەکان بووم. تا ئەو کاتەی لە ناو ریزەکانی پارتیش بووم لەگەڵ خەتی چەپ بووم، بۆ نموونە ساڵی ١٩٦٦ کە وازم لە پارتی هێنا و رەخنەم لە مەکتەبی سیاسی گرت، بەڵام پشتیوانیم لە مەلا مستەفا نەکرد و بەلای چەپدا رۆیشتم.

حکومەتی سوریا
بە رەسمی رەگەزنامەیان لێ سەندمەوە

حکومەتی سوریا چۆن لە باوکتیان قبوڵ دەکرد، لە کاتێکدا تۆ کەسێکی ئەوەندە چالاک بوویت؟

لەبەر ئەوەی لە دەرەوەی وڵات بووم حکومەتی سوری فشاریان بۆ باوکم نەدەهێنا. ئەمە لە لایەک، لە لایەکەی ترەوە ئێمە بنەماڵەیەکی بەناوبانگ و خاوەن پێگەی جەماوەری بووین. بەڵام ساڵی ١٩٦٦ مامی گەورەم دەستبەسەرکرا هەر ئەو کاتە زۆربەی بنەماڵە گەورەکانی سوریا بە بەر شاڵاوی حکومەتەکەی سەلاح جەدید و جەماعەتەکەی کەوتن، بەوە تاوانباریان کردن کە یارمەتی شۆڕش لە کوردستانی عیراق دەدەن و پارەیان بۆ دەنێرن. ئەمە راست بوو بەڵێ یارمەتی شۆڕشیان دەدا، بەڵام باوکمیان دەستگیر نەکرد، باوکم دەیگووت ئەو کوڕە هەر لە گەنجییەوە خەریکی ئەو شتانە بووە و پەیوەندیم پێوە نەماوە.

لەو ماوەیەدا واتە لە ساڵی ١٩٦٣ تا ساڵی ١٩٦٦ سەردانی سوریات کرد؟

نەخێر، سەردانی سوریام نەکردووە، بۆ ئاگاداریت ساڵی ١٩٦٥ حکومەتی سوریا بە رەسمی رەگەزنامەی سوریان لێ سەندمەوە و یارمەتی ماڵەوەشم لێ بڕا. قونسلی باڵیۆزخانەی سوریا برایەکەی لەگەڵم بوو لەو کۆلیجەی کە دەمخوێند. ئەو قونسلە راستە بەعسی بوو بەڵام لەگەڵ ئەو باڵە نەبوو کە لەسەر حوکم بوون. من سەردانی باڵیۆزخانەم کرد و داوای بڕیاری سەحبکردنەوەی رەگەزنامەکەم لێکردن، گوتیان ناتوانین پێت بدەین. ئەو بڕیارە لە رۆژنامەی رەسمیدا بڵاوکرابووەوە. گوتیان ئەگەر راستیت دەوێ پێویستە ئێستا پەساپۆرتەکەشت لێ بسێنینەوە لەبەر ئەوەی تۆ ئێستا هاوڵاتی سوری نیت. ئەو کاتە حکومەتی سوریا بۆ ماوەی ٥ ساڵ پەساپۆرتیان دەدا، من لە ساڵی ١٩٦٢ پەساپۆرتیان دامێ، کەواتە پەساپۆرتەکەم تا ساڵی ١٩٦٧ ماوەی هەبوو، کە گوتیان پێویستە ئێستا پەساپۆرتەکەت لێ بسێنینەوە من بە خێرایی لە ئۆفیسەکە هاتمە دەرەوە.

ئەی ئەو کاتە وەزعی حزبایەتی لە کوردستانی ئیران چۆن بوو؟

حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران هەبوو، کە دوو باڵ بوون، باڵێکیان بە سەرکردایەتی ئەحمەد تۆفیق "عەبدوڵڵای ئیسحاقی" بوو، قاسملوش لەگەڵ کۆمەڵێک کەس ئەوانیش باڵێکی تر بوون. ساڵی ١٩٦٣ کە مام جەلال سەردانی چیکۆسلۆڤاکیای کرد قاسملوی کرد بە نوێنەری شۆڕش "شۆڕشی کوردستانی عیراق" لە چیکۆسلوڤاکیا. هەر چەندە چەند ئەندامێکی مەکتەبی سیاسی لەگەڵ ئەو بڕیارە نەبوون. قاسملو ئەو کاتە ناوی عەباسی ئەنوەری بوو، بەڵام کە ساڵی ١٩٦٤ ناکۆکی کەوتە نێوان ریزەکانی سەرکردایەتی پارتی، قاسملو لەگەڵ باڵەکەی زیاتر لە تودە نزیک بوونەوە. تودەش نزیک بوو لە حزبی شیوعی عیراقی، ئیتر کە بینیان سۆڤیەت پشتیوانی لە مەلا مستەفا کرد، ئەوانیش هەر هەموویان پشتیوانیان لە مەلا مستەفا کرد. بەڵام قاسملو بە تەواوی پەیوەندی خۆی لەگەڵ باڵی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق نەپچڕاند بوو، هەندێک لە کادرەکانی لە مەکتەبی سیاسی نزیک بوون. وەک؛ محەمەدی موهتەدی کە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران باڵەکەی قاسملو بوو بەڵام لە مام جەلال نزیک بوو. پاش ماوەیێک باڵێکی تر لە حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران لە باڵەکەی عەبدوڵڵا ئیسحاقی جیابوونەوە و کۆمیتەی شۆڕشگێڕیی حزبی ناوبراویان درووست کرد وەک؛ سلیمانی موعینی، مەلای ئاوارە، ئیسماعیلی شەریفزادە پاشان دەستیان بە خەباتی چەکداری کرد. ئەو باڵە هەر زۆر نزیک بوون لە باڵی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق، من تازە هاتبوومە سوید، لە سوید زۆر یارمەتیم دەدان و پشتیوانیم لێ دەکردن.

ئەگەر بە وردی پێم بڵێیت بۆ ساڵی ١٩٦٦ وازت لە کاری حزبایەتی هێنا بە تایبەتی لەگەڵ حزبی کوردی؟

من ڕێککەوتنی نێوان باڵی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و حکومەتی عەبدولرەحمان بەزاز زۆر سەغڵەتی کردبووم، بە تایبەتی کە چوونەوە بەغدا و هاوکاری سوپای حکومەتی ناوەندییان کرد. ساڵی ١٩٦٦ وەزعێکی زۆر ئاڵۆز ڕووبەڕووی کورد و بزووتنەوەی کوردایەتی ببووەوە، هەردوو باڵەکەی پارتی، باڵی مەکتەبی سیاسی و باڵی مەلا مستەفا ڕێکەوتنی عەبدولرەحمان بەزازیان قبوڵ کردبوو، کە بە ڕێکەوتنی ١٩ ی حوزەیران بە ناوبانگە. بەڵام من چەپ بووم و بەلامەوە زۆر خراپ بوو کە مەکتەبی سیاسی ئەو ڕێکەوتنەی قبوڵ کردووە! من لەگەڵ ئەوەبووم سیستەم و ڕەوتی بزووتنەوەی کوردایەتی بگۆڕن. نەک بچن لەگەڵ حکومەتێکی داگیرکەری کوردستاندا دەست تێکەڵاو بکەن و ئەو ڕێکەوتنە قبوڵ بکەن، بە تایبەتیش کە ئێمە لەناو باڵی مەکتەبی سیاسیدا بە هەڵگری بیروباوەڕی چەپ بە ناوبانگ بووین.

بەرای من قبوڵکردنی ڕێکەوتنی بەزاز هەڵەیەکی گەورەی ئایدیۆلۆژی و سیاسی بوو. هەروەها من هەستم کرد ڕاستە هەندێک لە برادەرانی مەکتەبی سیاسی خاوەنی بیروڕای ڕاست و جێگیرن، بەڵام زۆربەی هەرە زۆریان خاوەنی بیروباوەڕی ناجێگیرن و نەمتوانی وەکو حزبی لەگەڵیاندا درێژە بە خەبات بدەم.

ئایا بە ڕەسمی و بە نووسراو وازت هێنا؟

بەڵێ، بە نامەیەکی ڕەسمی برادەرانم ئاگادار کردەوە، لە ئەورووپا کۆنفرانسیان هەبوو بە ڕەسمی بانگهێشتیان کردم نەچووم، کۆنفرانسێکی نهێنیان لە بەرلین هەبوو، لەو کۆنفرانسەدا هەڵیانبژاردبووم وەک ئەندامی کۆمیتەی ڕێکخستنەکانی دەرەوە بەڵام من ئەمەشم ڕەتکردەوە. پاشان کە حکومەتی بەزاز گۆڕا و حکومەتی تاهیر یەحیا هات و لە کوردستان شەڕ درووست ببووەوە و ئەو برادەرانە هاوکاری حکومەتی بەعسیان کرد، پەیوەندی برادەرایەتیشم لەگەڵیان پچڕاند. تەنیا ڕەنگە هەندێک جار وەک دوو برادەر و بە شێوەی شەخسی نامەم لەگەڵ کەمال فوئاد و سەعدی دزەیی گۆڕیبێتەوە. ئەو برادەرانە بیرکردنەوەیەکی زۆر سەیریان هەبوو، هاوکاری حکومەتی عیراقیان دەکرد بۆ ڕووخاندنی مەلا مستەفا، کە مەلا مستەفا نەما ئینجا دەست بە شۆڕشێکی کوردستانی بکەن لە کوردستانی عیراقدا، بەڵام بۆ زانیاریت من ئەو کاتەش هەر ناکۆک بووم لەگەڵ سەرکردایەتی بارزانی.

ئایا باڵەکەی بارزانی دوای ئەوەی ئەو هەڵوێستەت نواند پەیوەندیان پێوە نەکردی؟

لە ڕێگای د. مەحمود عوسمان و عیسمەت شەریف وانلی، مستەفا قەرەداغی پەیوەندیان پێوەکردم، بە تایبەتیش کە بۆ جەولە هاتبوون بۆ ئەورووپا. ئەو وەفدانە کە دەهاتنە ئەورووپا زۆربەی هەرە زۆریان پەیوەندیان بە منەوە دەکرد، چونکە ئەندام و لایەنگرەکانیان وەکو من شارەزا نەبوون، بەڵام هەندێک

پەیوەندی زۆر تایبەتیان هەبوو زیاتر لەگەڵ دارا عەتار و چەند برادەرێکی تر دەردەچوون. هەموو کاتێک دەمویست خزمەتی بزووتنەوەی گەلی کورد بە گشتی بکەم.

تا ساڵی ١٩٦٦ هیچ کاتێک لە لایەن ئەندام یاخود هەوادارانی باڵەکەی بارزانی رووبەرووی هەڕەشە نەبوویتەوە؟

نەخێر، هەموو لایەنەکان رێزیان لێ دەگرتم، تا ئەو کاتەش کە سەر بە باڵی مەکتەبی سیاسی بووم. بۆ زانیاریت پارتی بۆ کۆنگرەی ٨ کە ساڵی ١٩٧٠ سازیان کرد، بە رەسمی دەعوەتیان کردم، بەڵام هەڵوێستم وەرگرت و نەچووم.

کۆنگرەی ٨، کۆنگرەی تێکەڵاوبوونەوەی هەردوو باڵەکە بوو؟

راستە، لەو کۆنگرەیەدا هەردوو باڵەکە تێکەڵاوبوونەوە.

تۆ چەپی بۆیە مافی پەنابەرێتیت پێ نادەین!

وێستگەی ژیانت لێرەوە لە بەریتانیا کۆتایی دێت و روو لە وڵاتی سوید دەکەیت، بۆچی وڵاتی بەریتانیات جێهێشت؟

خوێندنم تەواو کردبوو.

چیت تەواو کرد؟

بەکالۆریۆس لە پەیوەندییەکانی نێو نەتەوەیی. کە خوێندنم تەواو کرد لە بەریتانیا داوای مافی پەنابەرێتیم کرد. بەڵام رەفزیان دامێ، گوتیان تۆ کەسێکی چەپی بۆیە مافی پەنابەریت پێنادەین، بەڵام مافی مانەوە و مۆڵەتی کارکردنیان پێدام. من پێشتر دالغەم لەوەدابوو کە مادام پەیوەندییەکانی دەرەوەم خوێندووە، بیستبووم کە ئینستیتۆیەک لە مۆسکۆ هەیە بۆ ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی حزبە شیوعییەکانی جیهان و بۆ منداڵانی بەرپرسە گەورەکان بوو. وەکو لە پێشەوە وتم من هێشتا پەیوەندی شەخسیم لەگەڵ د. کەمال فوئاد و سەعدی دزەیی مابوو، نامەیەکم بۆ نووسین، کە من لە بەریتانیا خوێندنم تەواو کردووە و ناتوانم لە بەریتانیا بمێنمەوە، ئەگەر دەتوانن زەمالەیەکم بۆ وەربگرن، زەمالەکەیان بۆ وەرگرتم، بەڵام پێش ئەوەی بۆ مۆسکۆ بچم، مانگی ئابی ١٩٦٧ چوومە بەرلین تا فیزە بۆ مۆسکۆ وەربگرم.

ئەوان تەزكیەی حزبیان بۆ كردی؟

بەڵێ تەزكیەی حزبیان بۆ كردم و زەماڵەكەیان لەرێگای حزبەوە وەرگرت.

ئایا باڵەكەی مەكتەبی سیاسی پەیوەندی لەگەڵ سۆڤیەتیەكان مابوو؟

پەیوەندییان لەگەڵ كۆمیتەی دەرەوەی حزبی شیوعی سۆڤیەتی هەبوو. با بۆت تەواو بكەم چوومە بەرلین، بۆ بەختی من لە بەرلین كەسێكم بینی كاتی خۆی لە بەریتانیا بوو، ناوی نەوزاد مفتی بوو، خەڵكی ناوچەی بادینان بوو. لە كۆمیتەی حزبی شیوعی عیراقی لە لەندەن كاری دەكرد، ئەو برادەرە گوتی: چ دەكەیت لێرە، گوتم بە نیازم بۆ خوێندن بۆ مۆسكۆ بچم، خۆی لە مۆسكۆ دەیخوێند، پێ ی گوتم: عومەر من لە نزیكەوە تۆ دەناسم تۆ تەحەمولی سۆڤیەت ناكەیت، ئەگەر بۆچوونەكانی كاتی خۆت لە بەریتانیا ماوە باشترە نێیتە سۆڤیەت، چونكە یان خۆت وازدەهێنیت یاخود دەردەكرێیت. ئەو دەیزانی من پەیوەندیم لەگەڵ برادەرانی حزبی شیوعی عیراقی- قیادەی مەركەزی باشە، هەروەها زۆر رەخنەشم لە سۆڤیەت دەگرت. هەر بە رێكەوت دوو كوردم بینی كە لە سوید دەژیان، یەكێكیان جەمال عەلەمدار بوو، ئەویتر سەعید دزەیی بوو، كە لە كۆنگرەی خوێندكاران لە یوگسلاڤیا دەهاتنەوە، من سەعیدم لە بەریتانیا دەناسی. هەردووكیان گووتیان بۆ نایەیتە سوید، ئێمە شەش حەوت كوردین و تۆ لەناو خوێندكاراندا چالاک بوویت، منیش هێشتا ئیقامەكەی بەریتانیام مابوو، بەڵام پەساپۆرتەكەم بەسەر چوو بوو. خۆم ماوەكەم درێژ كردبووەوە، ئەو كاتە لە سوید یاسایەكی نوێ دەرچووبوو، كە هەموو خوێندكارێكی بێگانە لە ١٥ ی مانگی مایسی تا ١٥ ی مانگی ئەیلولی دەتوانن سەردانی سوید بكەن و هاوینان لەوێ كار بكەن، منیش چوومە باڵیۆزخانەی سوید و داوای ڤیزای توریستیم كرد و وابزانم ١٩٦٧/٩/١٢ گەیشتمە سوید. ئەو رۆژانە بۆ یەكەمینجار لە سوید ترافیک لە لای راستەوە بۆ لای چەپ گۆڕا. ئیتر كە گەیشتمە سوید برادەران یارمەتیان دام بە تایبەتی جەمال عەلەمدار و سەعید دزەیی. ساڵی ١٩٦٣ جەمال عەلەمدار لەگەڵ ژمارەیێک لە تێكۆشەرانی كوردستانی توركیا لە توركیا گیرابوون. ئەوەی لە بیرمە ٢٣ كەس بوون. من لە بەریتانیا كەمپینێكی باشم بۆ كردن بە مەبەستی ئازاد كردنی گیراوەكان، ئەو لە سوید بە رێگای كونسولخانەی یۆنان هەر لە توركیاوە وابزانم ساڵی ١٩٦٤ مافی پەنابەرێتی لە سوید بۆ وەرگیرابوو، ئەو دوو برادەرە یارمەتیان دام تا داوای مافی پەنابەرێتی بكەم.

كەیسەكەت چی بوو؟

مەسەلەیەكی سیاسی بوو، كە من كەسێكی چالاک بووم و حكومەتی وڵاتەكەم رەگەزنامەی لێ وەرگرتوومەتەوە، لە بەریتانیش رەفزیان پێداوم. سویدییەكان گوتیان دەرتناكەین، بەڵام ئێستاش مافی پەنابەرێتیت پێ نادەین، لەبەر ئەوەی تۆ هێشتا ئیقامەی مانەوەی بەریتانیت ماوە و پەساپۆرتەكەشت

بەسەر نەچووە. ئیتر کە لە مانگی شوباتی ساڵی ١٩٦٨ ماوەی پەساپۆرتەکەم و مافی مانەوەی بەریتانیام تەواو بوو، ئۆتۆماتیک مافی پەنابەرێتیم لە سوید وەرگرت.

ئەو کاتە سوید، سویدی ئەمڕۆ نەبوو، با دوو شتی خۆشت بۆ باس بکەم. کە سویدییەکان گووتیان تا ماوەی پەساپۆرتەکەت تەواو نەبێت هیچ وەڵامێکت نادەینەوە خەریک بوو پێیان بڵێم کە خۆم پەساپۆرتەکەم تازە کردۆتەوە، بەڵام نەدەکرا ئەوێ ڕۆژێ ئەو هەقیقەتە باس بکەم.

کاتی خۆی لە بەریتانیا سەردانی کونسلخانەی سوریام کرد بە مەبەستی تازەکردنەوەی پەساپۆرتەکەم، گووتیان تۆ ڕەگەزنامەت لێ سەندراوەتەوە ناتوانین پەساپۆرتت بۆ تازە بکەینەوە، منیش هەر بەرچاوی کابرای کۆنسولخانە خۆم پەساپۆرتەکەم تازە کردەوە، چونکە ئەو کاتە هیچی نەدەویست تەنیا مێژووەکەت دەگۆڕی.

لە سوید یەکسەر دەستم بە خوێندن کرد

لە سوید، سەرەتا کارت کرد، یاخود دەستت بە خوێندن کرد؟

ئەو کاتە لە سوید یاسای خوێندن زۆر ئاسان بوو، یەکسەر دەستم بە خوێندن کرد، بەڵام مافی وەرگرتنی قەرزم نەبوو، چونکە هێشتا ئیقامەکەی بەریتانیام مابوو. ئەو کاتە دەرسی ڕۆژانە نەبوو، لە ماڵەوە دەتخوێند، کە ئامادە دەبوویت پەیوەندیت بە مامۆستاکەت دەکرد و داوای تاقیکردنەوەت دەکرد. بۆ یەکەمینجار ساڵی ١٩٦٩ ڕۆژانە وانە بە خوێندکاران وترایەوە. تا زانکۆش ئازاد بوو، بۆ نموونە لە مانگێکدا دوو سیمینار هەبوو تۆ بەشداریت تێدا دەکرد.

لە ستۆکهۆلم لە کوێ دەژیایت؟

سەرەتا لە ئالڤیک لە ساختمانە بەرزەکەی نزیک وێستگەی شەمەندەفەر دەژیام، سەعید دزەیی- یش لەوێ دەژیا، ماڵی ئاوابێت و خوا لێی خۆشبێت زۆر یارمەتی دام. برادەرەکانی تریش زۆر یارمەتیاندام و چاکەیانم لەبیر نەکردووە. وەک؛ سەعید عەبدولڕەحمان، دکتۆر ئیبراهیم مام خدر، مەمۆ یەتکین، بەدۆ عەنتەر و جەمال عەلەمدار.

پارەت پێ بوو، کە هاتیە سوید؟

پێش ئەوەی بەریتانیا بە جێ بهێڵم داوام لە ماڵەوە کرد کە هەندێک پارەم بۆ بنێرن چونکە بە مەبەستی خوێندن دەچوومە مۆسکۆ. ئەوەبوو پارەیان بۆ ناردم، کە پارەکەم تەواوبوو، سەعید دزەیی قەرزی خوێندنی وەرگرت، پارەکەی نیوە بە نیوە کرد، نیوە بۆ خۆی، نیوەکەی تریشی بە قەرز بە من دا.

بۆ کارت نەکرد؟

بۆم نەبوو، کار بکەم، چونکە هێشتا ئیقامەکەی بەریتانیام مابوو، تا ساڵی ١٩٦٨ کەوتمە ژێرباری قەرز، بەڵام دوای ئەو ماوەیە کە قەرزی خوێندنم وەرگرت و هاوینانیش کارم دەکرد، دەستم بە دانەوەی قەرزەکان کرد.

ئەو کاتە لە سوید، زۆرترین ژمارەی بێگانە کام نەتەوە بوون؟

بە پلەی یەکەم فنلەندی بوون، لە پلەی دووەمدا دانیمارکی بوون، پاشان نەرویجی بە پلەی سێیەم، ئینجا ئیتالی و یوگسلاڤی و تورکیایی دەهاتن، چونکە لە کۆتایی پەنجاکانەوە تا ساڵی ١٩٦٥ وەک زۆربەی هەرە زۆری وڵاتانی ئەوروپا، سوید دەچوو کرێکاری بێگانەی دەهێنایە وڵاتەکەی، ئەگەرچی سوید ئەو خەڵکانەی بەکۆنتراکت هێنابوو، بەڵام پاشان بەشی هەرەزۆریان بۆ وڵاتەکانی خۆیان نەگەڕانەوە.

کەی سەردانی کوردستانی خواروت کرد؟

من دوای ئەوەی ساڵی ١٩٧٢ لێرە لە سوید بڕوانامەی ماجستێرم وەرگرت، ویستم لە زانکۆی سلێمانی دەرس بڵێمەوە، بڕوانامە و نووسراوەکانی خۆم بۆ د. کەمال فوئاد نارد کە لە زانکۆی سلێمانی دامەزرابوو، بەڵام دوایی بیستمەوە هەندێک لە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی پارتی رازی نەبوون کە بۆ کوردستان بگەڕێمەوە و لە زانکۆ وانە بڵێمەوە! دیارە ئەوان وەک مەسەلەیەکی حزبی سەیری داخوازیەکەیان کردبووم کە بۆ ماوەی چەندان ساڵ دژی بۆچوون و سیاسەتی ئەوان بووم. ئەوەبوو ساڵی ١٩٧٨ بۆ یەکەمینجار بۆ کوردستان گەڕامەوە و ئەو کاتەش بۆ پێشمەرگایەتی.

بابەتی ماجستێرەکەت چییە؟

من لە سوید زانستی سیاسیم خوێندووە، بابەتی ماجستێرەکەم[1] سەبارەت بە ناکۆکییەکانی سۆڤیەت و چین بوو سەبارەت بە سنووری نێوان هەردوو وڵات کە لە ساڵی ١٩٦٩ بوو بە هۆی شەڕی گەرم لە نێوانیاندا.

ئایا بڕوانامەی ماجستێرەکەت وەکو کتێبێکی سەربەخۆ چاپکراوە؟

بڕوانامەکەم بە زمانی ئینگلیزی نووسیوە و تا ئێستاش وەک کتێب چاپم نەکردووە.

ئایا کەی هەستت کرد خەڵکێک هەیە نە لەگەڵ باڵی مەکتەبی سیاسییە، نە لەگەڵ باڵی بارزانی؟

ماوەیێک بوو هەستم بەم حاڵەتە کردبوو، بەڵام کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە

١ - ساڵی ٢٠١١ لە سلێمانی خانەی وەرگێڕانی سەر بە وەزارەتی رۆشنبیری حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ سەر زمانی کوردی وەریگێڕاو و وەک کتێب چاپی کرد.

ئەوروپا کە ساڵی ١٩٧٠ لە سوید کاروبارەکانی بەڕێوەبرد. ئەو کۆنگرەیە بووە دەرفەتێک بۆ ئەوەی هەر هەمووومان بتوانین ئەگەر سەرپێیش بێت یەکتر ببینین، کە چووینە ناو کۆنگرە هەستمان کرد کە خەتی ئۆپۆزسیۆن زۆر بەهێزە، من بووم بە سەرۆکی خەتی ئۆپۆزسیۆن لەناو کۆنگرەدا.

ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤ چیت دەکرد؟

ئەم مێژووە بەندە بە گفتوگۆی نێوان پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و حکومەتی عیراق، لەو چوار ساڵەدا زیاتر کارم دەکرد و خەریکی نووسینی وتار و بە دواداچوون بووم لە رۆژنامە سویدییەکاندا. هەروەها یارمەتی کوردی پارچەکانی تری کوردستانم دەدا، بە تایبەتیش چەپ و چەپخوازەکان، بەڵام سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق پێویستی بە یارمەتی ئێمە نەمابوو، چارەی ئێمەی نەدەویست.

ئەی کە شەڕی نێوان حکومەتی عیراق و کورد دەستی پێکردەوە، تۆ هەڵوێستت چی بوو؟

لە بیرمە کە شەڕی دەستی پێکردەوە، لە ساڵی ١٩٧٤، سامی عەبدولرەحمان و موحسین دزەیی سەردانی سویدیان کرد، کۆبوونەوەیەکیان بۆ سازکردن، ئێمەش هەمووومان چووین لەو کۆبوونەوەیەدا بەشداریمان تێدا کرد، من پێم وتن مادام ئێوە رووبەڕووی شەڕ بوونەتەوە لەگەڵ حکومەتی عیراق من بە هەموو شێوەیێک یارمەتیتان دەدەم.

ئایا لەگەڵ حزبە سویدییەکاندا کارت کردووە؟

من وەک ئینتیمای حزبی لەگەڵ حزبە سویدییەکان کارم نەکردووە، بەڵام ماوەیێک لەگەڵ چەپەکان بووم. ساڵی ١٩٦٧ بزووتنەوەی چەپ لێرە بەهێز بوو، تا لەناو حزبە شیوعییەکەی ئێرە کە سەر بەسۆڤیەت بوو جۆرە ئازادیێک لەناو گەنجەکانیان هەبوو. قاوەخانەیەکیان هەبوو. ناوی قاوەخانەی مارکس بوو، ئێمە لەوێ دادەنیشتین کە ببووە شوێنێک بۆ کۆکردنەوەی زۆربەی هەرە زۆری رووناکبیرە چەپ و چەپە چالاکەکان. ئەو قاوەخانەیە سیمینار و کۆبوونەوەشی رێکدەخست. بە رەگەز بێگانەکانیش کە چەپ بوون لەوێ دادەنیشتن. سەرۆکی گەنجانی سەر بە حزبی شیوعی سوید زۆر رادیکاڵ بوو تا وایلێهات لە ریزەکانی حزب دەریانکرد. هەر ئەو کاتە من پەیوەندیم لەگەڵ ترۆتسکیەکان و ماوییەکانیش باش بوو. من ئەو کاتە بە جۆرێک بیرم دەکردەوە کە خەریک بوو بچم بۆ کوبا بۆ پەیوەندیکردن بە بزووتنەوەکەی چی گیوارا کە پێیان دەگووت ترایکۆنتینتاڵ. کە ئەو کاتە هەوڵیان دەدا خەڵک لەسەرتاسەری جیهان پەیوەندی بەو بزووتنەوەیە بکات بە مەبەستی رزگاریی گەلان لە ئاسیا و ئەفریقیا و ئەمریکای لاتین.

ئەو کاردنەوەیەی تۆ لە چییەوە سەرچاوەی گرتبوو؟ ئایا هەر تەنیا مۆدێلێک بو؟

بە رای من مۆدێل نەبوو. مەسەلەی گەڕان بوو بۆ خۆدۆزینەوەیەکی فکری، هەروەها جۆرە بێ

ئومێدیەکیش بوو لە بزووتنەوەی کوردایەتی. ئەمەو زۆریەی هاوڕێیەکانم لە بەریتانیا و لە سوید هەمان بۆچوونیان هەبوو، یان ئەگەر ڕستەکە بە شێوەیەکی تر دەربڕم کە ڕەنگە خۆم بە دوای ئەو جۆرە کەسانە گەڕابم. بۆ زانیاریت لە ناو ئەو بزووتنەوانەشدا هەر خۆم بە کورد دەزانی.

کەی هەستت کردووە کە هەڵە بوویت؟

نەمزانیوە و قەتیش نەمزانیوە کە هەڵە بووبم. (ئێستا بۆچوونم گۆڕاوە).

ئەی هەست بە پەشیمان بوونەوە نەکردووە؟

هەستم بە پەشیمان بوونەوەش نەکردووە، چونکە بزووتنەوەی کوردایەتیم فەرامۆش نەکردبوو. ئەی پێم نەوتی ساڵی ١٩٧٤ کە شەڕ دەستی پێکردووە، من هەموو هەوڵەکانی خۆم بۆ پشتیوانی و خزمەتکردنی شۆڕش تەرخان کرد. هەر ئەو کاتەش بوو کە سێ وتارم لە ڕۆژنامە گەورەکانی سوید نووسی بۆ پشتیوانیکردن لە شۆڕشی خەڵکی کوردستان، هەروەها یارمەتی بزووتنەوەی گەلی کوردستان لە ئیران و تورکیا و سوریام دەدا.

کەی خۆت دۆزییەوە؟

کە شۆڕش تێکچوو، ئاشبەتاڵ ڕوویدا، ئینجا خۆم دۆزییەوە، بە تایبەتیش لەگەڵ دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا.

تۆ کەسێکی زۆر کۆمەڵایەتی! ئەمەت لە کوێ هێناوە؟

ئەوە یەکێکە لە خاسیەتە هەرە باشەکانم، من کە لە سوریاش بووم هەر بەم شێوەیە هەڵس و کەوتم دەکرد، بە تایبەتیش کە خوێندکاربووم دۆستێکی ئێجگار زۆرم هەبوو. کە: شیوعی، بەعسی، قەومی عەرەبی، کورد، ئاسوری، ئەرمەنی، عەرەب بوون، تۆڕێکی دۆستانەی فراوانم هەبووە و هەیە، تا ئێستاش هەر بەردەوامم.

لە برا و خوشکەکانت لەگەڵ کامەیان زۆرترین پەیوەندیت هەیە؟

بە بێ جیاوازی، بەڵام پاشان کە حکومەتی سوری منی خستە ناو لیستی ڕەشی خۆی، هەموو پەیوەندییەکانم پچڕاند. تاک تاک پەیوەندیم لەگەڵ دەکردن. ساڵانی حەفتاش دوو برام هاتنە دەرەوە بۆ خوێندن.

ساڵی چەند ئەگنێتات ناسی؟

٣١ ی ئابی ١٩٦٨ بوو، کە لە زانکۆی ستۆکهۆڵم ناوی خۆم قەیدکرد، ئەگنێتا ئەوسا لە بەشی تۆماری زانکۆ کاری دەکرد. ئەگنێتا نووسراوەکانی لێ وەرنەگرتم، بە ڕێکەوت کچێکی

تری هاورێ ی نووسراوەکانی وەرگرت. کوردێکی کوردستانی تورکیا کە ناوی مەمۆ یەتکینە هاورێم بوو، کچێکی هاورێ ی هەبوو هەر لەو بەشە کاری دەکرد، مەمۆ گووتی؛ ئەو هاورێ یەم کچێکی رەفیقی هەیە تازە دایکی ئەمری خوای کردووە. ئێمە دەچین بۆ ئەوێ و پاشان بۆ ئاهەنگێک دەچین بۆ تۆش نایێیت!؟ منیش گووتم دێم، ئیتر لەوێ ئەگنێتام ناسی.

لە سوید پێش ئەگنێتا هیچ هاورێ تری کچت هەبوو؟

بەڵێ هاورێ ی ترم هەبوو، کەم نەبوون.

تۆ چوویتە هەر شوێنێک زوو هاورێ ی کچت دۆزیوەتەوە، ئایا ئەمە بەشێک نیە لە کولتوری بۆرژوا و دەوڵەمەندەکان؟

باوەڕ ناکەم ئەمە پەیوەندی بەو شتانەوە هەبێت، ئێ گەنج و چالاک و چەپ بووم. شتی وا کەینێ پەیوەندی بە پرسی چینایەتییەوە هەیە. ئەمە پەیوەندی بە سروشتی تاکەوە هەیە.

بە رای تۆ بۆچی سەرکردە چەپ و مارکسیەکانی هەموو جیهان زۆربەی هەرە زۆریان لە کوڕە مەلاک و دەوڵەمەند و بۆرژوا و کوڕە ئاغاکانن؟

ئەمە سێ هۆی هەیە؛ ئەگەر لە سەرکردەی حزبە شیوعیەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بکۆڵینەوە زۆربەی هەرە زۆریان لە بنەماڵە گەورە و بژاردەکانن، چونکە من مێژووی حزبی شیوعی سوری، میسری و عیراقیم خوێندۆتەوە، کە زۆربەی سەرکردەکانیان یان کوڕە دەوڵەمەند بوون، یان لە نوخبەی رووناکبیران بوون، ئەمەش لەبەر ئەوەی پارەیان هەبووە بخوێنن و درێژە بە خوێندنەکەیان بدەن. ئەمەش دنیابینیان فراوانتر دەکات. ئەو کاتە ئایدیۆلۆژی باو ئایدیۆلۆژی چەپ بوو.

ئەندامانی زۆری ئەو حزب و گروپانە بریتی بوون لە کەمە نەتەوەییەکان و ئاینەکانی تر سەرەڕای ئیسلام وەک: جولەکە، مەسیحی، کورد، لەبەر ئەوەی چەپەکان ئایدیۆلۆژیێکی جیهانیان هەبوو، نەک ناسیونالیستی. چونکە لە حزب و بزووتنەوە ناسیونالیستەکاندا جێگای جولەکە، مەسیحی و کورد نەدەبووەوە و نابێتەوە، هەر بۆیە دەبینین کە سەرکردەی ئەو حزبانە بریتی بوون لە بژاردەی ئەو کەمایەتیانە. منیش جیا لەوەی کە لە بنەماڵەیەکی دەوڵەمەند بووم و رووم لە کاری سیاسی و حزبی کردبوو. ئەو کۆلیجە ئەمریکیەی کە لێم دەخوێند، کتێبخانەیەکی گەورەی هەبوو، ئاستی خوێندنەکەشی لە ئاستی خوێندنەکانی تر زۆر بەرزتر بوو. ئەو کتێبخانەیە دەروازەیەکی گەورە بوو.

هەروەها کە شۆڕش لە کوردستانی عیراق هەڵگیرسا هەموومان خۆمان بە شۆڕشگێڕ دەزانی، پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق ئەگەرچی چەپ نەبوو، بەڵام ئێمە بە مارکسی و چەپمان دەزانی و بە حزبێکی شۆڕشگێڕیشمان دەزانی. هەر بۆیە ئێمەش لەگەڵ ئەو رەوتە رۆیشتین و بەردەوام بووین. هەروەها من

لە بەریتانیا ماوەیەک لەگەڵ بزووتنەوەی ئەنتی ئاپاردایت- ی خوارووی ئەفریقیا بووم. لە قۆناغی کۆلیجیش هەر لە بەریتانیا چەند برادەرێکم هەبوو کە خەڵکی ئەفریقیا بوون، کە پاشان هەندێکیان بوون بە ئەندامی سەرۆکایەتی "ئەی ئێن سی "و بزووتنەوەی ئەریتێریا و کۆمەڵەیەکی ماویست لە خوارووی ئەفریقیا. هەروەها لە سوید لە زانکۆ خوێندکارێکم هەبوو خەڵکی نامیبیا بوو، پاشان بووە هاوڕێم، وابزانم ئێستا جێگری سەرۆک وەزیرانی نامیبیایە. یەک دووجار دەعوەتی نامیبیای کردم بەڵام نەمتوانی بچم. بەریتانیا ببووە مەڵبەندێک بۆ ئۆپۆزسیۆنی گەلان و منیش کە لە ناو بزووتنەوەی چەپی تازەی بەریتانی زۆر چالاک بووم هاوڕێیەتیم لەگەڵ رێکخراو و کەسایەتییە چالاکەکانی زۆربەی ئەو گەلانە پەیدا کرد کە لە بەریتانیا دەژیان و چەپ بوون. هاوڕێ ی سودانی، میسری جەزائیریم زۆر بوو، ئەوانیش لەناو بزووتنەوەی چەپدا بوون.

ئەگنێتا لە کاتی هەڵبژاردنەکاندا دەنگی بە کۆنسەرڤاتیڤەکان دەدا

تۆ لە سوید پێش ئەگنێتا چەندان کچی تر هاوڕێت بوون، چۆن بوو تاسەر لەگەڵ ئەگنێتا مایتەوە و ژیانی هاوسەریتان پێکەوەنا. ئایا لەبەر ئەوەی ئەگنێتاش وەک تۆ کچە بۆرژوا بوو؟

لەو رووەوە زۆر ناکۆک بووین، نەخێر بوونی بۆرژوازییەت خاڵێک نەبوو بۆ ئەوەی تاسەر پێکەوە بژین. ئەگنێتا لە کاتی هەڵبژاردنەکانی سویددا دەنگی بە کۆنسەرڤاتیڤەکان "راستڕەو"ەکان دەدا. من زۆرم هەوڵم لەگەڵدا. ئینجا گووتی: من لە پارتی لیبراڵ "فۆلک پارتی" زیاتر نایەمە خوارەوە. واتە زیاتر ناچمە خوارەوە بۆ لای چەپەکان. من رێزم لە بۆچوونەکانی دەگرت. ئیتر دوای چەند ساڵێک هەردووکمان گۆڕاین ئەو بەرەو سۆسیال دیموکراتەکان چوو، منیش گۆڕانکاری بەسەر فکر و بیرکردنەوەمدا هاتوو و بووم بە سۆسیال دیموکرات. ئێستا هەردووکمان سۆسیال دیموکراتین. بەڵام ئێستا وا دیسان خەریکە بۆ کۆنسەراڤێزم بگەڕێتەوە.

ئەو گۆڕانکارییە فکرییە کەی روویدا؟

ئەو دوای ئەوەی ساڵی ١٩٨١ هاتە کوردستان و بووە پێشمەرگە. کە سەردانی کوردستانی ئێرانی کرد. هەروەها کاریگەریی ئەمریکاشی بەسەرەوە بوو. چونکە ئێمە ساڵی ١٩٧٦ تا ١٩٧٧ لە ئەمریکا بووین، بە تایبەتی لە ساڵی ١٩٧٧ زۆر لە ئەمریکا گەڕاین. سەردانی زۆربەی ویلایەتەکانمان کرد و رەوشی هەژاری و جیاوازی لە کۆمەڵگای ئەمریکادا بینی.

ئەگنێتا لە بنەماڵەیەکی ئەرستۆکراتی سویدی یە. لە میراتی بنەماڵەکەی چی بۆ ماوەتەوە؟

هیچی ئاوانەبوو. تەنیا چەند مافوور و وێنەیەک. هەروەها چەند میراتێکی لە باپیر و داپیری بۆ مایەوە.

لە ساڵی ١٩٦٧ تا ساڵی ١٩٧٠ بارودۆخی ئابووری سوید چۆن بوو؟

زۆر باش بوو، دوای وڵاتی سویسرا یەکێک بوو لە وڵاتە هەرە دەوڵەمەند و باشەکانی جیهان.

یەکەمینجار کەی لە سوید سواڵکەرت بینی؟

تا هەشتاکانی سەدەی رابردوو من لە سوید سواڵکەرم نەبینیووە، لە شەستەکان و هەفتاکانی سەدەی رابردوو، لە کەنیسە یارمەتی کۆمەڵێک کەس دەدرا بەڵام ئەوان سواڵکەر نەبوون، بەڵکو زۆربەیان بریتی بوون لە ئەلکهولیەکان "مودمین" . هەروەها هەندێک گەنجی بێگانە کە مۆسیقایان لێ دەدا و خەڵک پارەی پێ دەدان، بەڵام ئەمانە سواڵکەر نەبوون.

ئەی ئەو کاتە لەشفرۆش هەبوو؟

لەشفرۆشی هەر زۆر شورەیی بوو، قەدەغەش بوو. سێکس ئازاد بوو، وەک تابۆیەکی کۆمەڵایەتی سەیری نەدەکرا. لە سوید ساڵی ١٩٦٨ شۆڕشی سێکسی روویدا، هەروەها بزووتنەوەی فیمینستی زۆر بەهێز بوو. لەشفرۆشی ئابڕووچوون بوو، بە چاوێکی زۆر سووک سەیری ئەو کەسانەیان دەکرد، کە لەشی خۆیان دەفرۆشت یان ئەو پیاوانەی کە سێکسیان دەکڕی.

ئایا تۆ هەست بەوە ناکەیت، کە تا ئێستاش خەڵکی ئەسکەندەنافیا خۆی لە کەنیسە دانەشۆریوە؟

ئەمە یەکێکە لە شتە سەیرەکانی وڵاتانی ئەسکەندەنافیا، ئەو وڵاتانە سەرەڕای ئەوەی زۆر سیکۆلارن بەڵام شتە ئاینیەکانیان هەر بە دەوڵەتەوە بەستراوەتەوە. من لە ئەمریکا ژیاوم و بەوە بەناوبانگە کە وڵاتێکی زۆر ئاینیی یە، تۆ سەیر بکە کریسمس و پۆسک کە دەکاتە "جەژنی لە دایک بوونی مەسیح و رۆژی لە سێدارەدانی مەسیح" لە ئەمریکا لەو دوو بۆنەیەدا خەڵکەکە ئەوەندە مۆڵەت وەرناگرن تا یادی بکەنەوە، بەراورد بە وڵاتانی ئەسکەندەنافیا. هەروەها یۆل، کە جەژنێکی پێش لە دایک بوونی مەسیحە، بەڵام بۆتە بەشێک لە فەرهەنگیان، ئەو هەموو جەژنە ئاینیانەی کە لە سوید هەیە و خەڵک مۆڵەت وەردەگرێت تا یادیان بکاتەوە، لە ئەمریکا بەو شێوەیە نیە.

تا پەنجاکانی سەدەی رابردوو کەنیسە بە دەوڵەت بەسترابووەوە بەڵام ریفۆرمی ئاینی کرا و دەسەڵاتەکانی کەنیسە سنووری بۆ داندرا. تا ساڵی ١٩٥٣ ئاینی رەسمی سوید پرۆتستانت بوو، بەڵام وابزانم کە ریفۆرمی ١٩٥٣ روویدا ئاین لە دەوڵەت جیاکرایەوە و رێگا بە ئاینەکانی تریش درا کە مومارەسەی خۆیان بکەن.

لە سەرەتادا چ سیفەتێکی ئەگنێتا سەرنجی راکێشایت؟

جوانی رۆڵی خۆی هەبوو، بەڵام تەبیعەتێکی زۆر باشی هەبوو بە پێچەوانەی کچەکانی تر، بە

تایبەتی ئەو کچە چەپانەی کە تێکەڵاویم لەگەڵیاندا هەبوو، تا لە جل لەبەرکردنیشدا جیاواز بوو. هەڵس و کەوتی زۆر جیاواز و ڕێک و پێک بوو.

بۆچی زۆربەی هەرە زۆری کچە ئەرستۆکرات و بۆرژوازییەکان تا لە جل لەبەرکردنیشدا لەگەڵ چین و توێژەکانی تردا جیاوازن؟

ڕەنگە ئەمە بەشێک بێت لە کولتوریان، تا شێوەی ڕەفتار، قسەکردن، هەڵسوکەوتیان لە چینەکانی ناوەڕاست و خواروو جیاوازترە. زۆرجار ئەگنێتا بۆم باس دەکات کە بە چ ڕەوشت و ڕێزێک لەگەڵ باوک و دایک و خاڵ و پوورەکانی ڕەفتاری کردووە.

ئەگنێتا دایک و باوکی لە بنەماڵە ئەرستۆکراتیەکانی سویدن، باوکی دایکی بازرگانێکی گەورە بووە لە شاری یۆتۆبۆری، لە شەستەکانی سەدەی رابردوو کە کۆچی دوایی کرد، ئەو میراتەی کە بەبەر ئەگنێتا کەوت نزیکەی ٢٠ هەزار کرۆن بوو، بیست هەزار کرۆنی ئەو کاتە، لەگەڵ هەندێک پشکی بازرگانی، بۆ نموونە ئێمە سەردانی ماڵی باپیری باوکیمان کرد لە سمۆلاند، باپیری باوکی لە سوپای سویدا ئەفسەر بووە، ڤێللایەکی گەورە و چەندان خانووی لە دوا بەجێمابوو.

ئەو مولکە چی بەسەرهات؟

جارێک بۆی باس کردم، باپیری ئەگنێتاش ئەفسەر بووە، بەڵام مێباز و قومارچییەکی گەورە بووە، دیارە ئەو جۆرە ڕەفتارە وەک ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەناو سنفی سوپادا باوبووە. ئەگنێتا تا ساڵی ١٩٦٨ کاری نەکردووە، لە ماڵەوە خزمەتی کراوە. ساڵی ١٩٦٨ چەند ساڵێک بوو، دایک و باوکی جیاببوونەوە، پاشان دایکی دووچاری شێرپەنجە بوو، بۆیە ئەگنێتا مەجبوور بوو دەست بەکارکردن بکات، یەکەم ئیشی لە بەشی تۆمارکردنی زانکۆی ستۆکهۆڵم بوو.

کەی لە دایک بووە؟

ساڵی ١٩٤٣ لە دایک بووە، یەک ساڵ لە من بچووکترە. بۆ ئەو تەمەنە ڕووداوێکی خۆش هەیە، کە تازە یەکترمان بینی، نەیدەزانی من ساڵێک لەو گەورەترم، بە هاوڕێ کچەکەی خۆی وتبوو، دەترسم من لە عومەر گەورەتربم، پاشان ڕۆژێک بە ڕێکەوت پەساپۆرتەکەی منی بینی بوو، کە ئەو یەک ساڵ لە من بچووکترە، پاش چەند ساڵێک ئینجا پێ ی وتم؛ پێخۆشحاڵ بووم کە من لە تۆ بچووکترم.

ساڵی چەند بوو کە بڕیارتاندا پێکەوە بژین و هەردوو ماڵەکەتان بکەن بە یەک ماڵ؟

زۆرجار پێمدەوت، تۆ حیسابی ئەوە مەکە تاسەر پێکەوە بژین. من چەپم نازانم بەیانی لە چین، یاخود لە کۆبا خەبات دەکەم یان بۆ کوردستان دەگەڕێمەوە. بەڵام ئەو دەیوت من بە هەموو شتێکی

تۆ رازیم، تا زۆرجار پێمدەوت رەنگە رۆژێک لە رۆژەکان بێت و بچین لە شاخەکانی کوردستاندا ببین بە پێشمەرگە و لەناو ئەشکەوتدا بژین دەیگووت قبوڵمە.

تا ساڵی ۱۹۷۰ من لەو ساختمانانە دەژیام کە بۆ خوێندکاران تەرخان کرابوو. ئەگنێتاش لە خانووەکەی دایک و باوکی دەژیا. بەڵام پاش ئەوەی برایەکەی بڕیاریدا لەگەڵ هاوڕێ کچەکەی بژیت، خانووەکە بۆ ئەگنێتا بە تەنیا زۆر گەورە بوو. ئەو حەزی دەکرد پێکەوە لەو خانووە بژین، بەڵام من زۆر کوردانە بیرم دەکردەوە و رازی نەبووم کە بچم لەو خانووە بژیم. ئێستاش زۆر پەشیمانم کە ئەو کارەم کرد و نەچووم لەو خانووە بژیم.

ساڵی ۱۹۷۰ هەندێک خوێندکاری کورد بۆ سوید هاتن. یەکێکیان کوڕی پوورم بوو، هەندێکی تر خەڵکی عامووده بوون ناسیاوم بوون. ئەوانە بۆ کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا هاتن و نەگەڕانەوە و داوای مافی پەنابەرێتیان کرد. من بۆ ئەوەی یارمەتیان بدەم، ژوورەکەی خۆم بەو خوێندکارانە دا، تا ماوەیێک هەر خۆشم کرێ ی خانووەکەم دەدا. ئیتر چووم لەگەڵ ئەگنێتا ژیام. ئەو کاتە دەمخوێند و ناوە ناوەش کارم دەکرد. لە کۆمپانیای شەمەندەفەر "میترۆ" کارم دەکرد. ماوەیەکیش لە کارگەی بیرە کارم دەکرد. بەڵام دوای ئەوەی ئەو شوققەیەکی بۆ خۆی گرتبوو، چونکە دوای برایەکەی ئەویش خانووەکەی دایک و باوکی بە جێهێشت. ئەو خانووەیان بە دوو شوققە گۆڕیەوە. یەکێکیان بۆ ئەگنێتا، ئەویتریش بۆ برایەکەی.

لە ساڵی ۱۹٦۸ تا ۱۹۷۰ چەندجار بۆ دەرەوەی سوید پێکەوە سەفەرتان کردووە؟

ساڵی ۱۹٦۹ بۆ ڤیەننا چووین، ساڵی ۱۹٦۹ بۆ لینینگراد چووین.

کەی زەواجتان کرد؟

ساڵی ۱۹۷٤، من زۆر سوور نەبووم لەسەر زەواجکردن، چونکە من هەردەم چاوم لە وڵات بوو، کە رۆژێک دابێت لە کوردستان خەبات بکەم، بەلامەوە گرنگ نەبوو لە کام پارچە خەبات بکەم!

بۆچی بڕیارت نەدابوو، رۆژێک دادێ، لە کوردستانی سوریا خەبات بکەیت؟

دەمزانی رژێمی دیکتاتۆری و بەعسی لە سوریا ناگۆڕێت، ئەگەر بارودۆخ بەرەو باشی بڕۆشتبایە، حەتمەن بۆ سوریا دەگەڕامەوە.

بۆچی بزووتنەوەی کوردایەتی لە سوریا بەرەو پێش نەچووە؟

سەرەڕای سیستەمی حوکمی دیکتاتۆریانەی دەسەڵاتداران، بەڵام نابێت خودی سەرکردەکانی کوردیش لە بیر بکەین، بۆ نموونە ساڵی ۱۹۷۰ هەوڵمدا حزبە کوردییەکانی سوریا ئاشت بکەمەوە لە ساڵانی ۱۹۷۳ و ۱۹۹۲ و ۲۰۰٦ و ۲۰۰۸ هەمان هەوڵم دا بەڵام بە داخەوە دیسان سەرکەوتوو نەبووم. پاش

ئەوەی ئینشیقاقەکان زیاتر دەبن و ناکۆکییەکان ڕێگری سەرەکی دەبن لەبەردەم پێشڤەچوونی بزووتنەوەی کوردایەتی لە کوردستانی سوریادا. بۆیە دڵم ساردبۆتەوە لە خەباتکردن لەو بەشەی کوردستاندا، ئەوە بەو واتایە نیە کە یارمەتیان نەدەم. بەڵکو بەردەوامم لەسەر راوێژکردن و یارمەتی دانیان.

با پرسیارێکی تر سەبارەت بە کۆتایی شەستەکانی سەدەی رابردووت لێ بکەم، ئایا ئەو ماوەیە کوردە چالاکەکان لە سوید کێ بوون؟

جەمال عەلەمدار، سەعید دزەیی، مەمۆ یەکتین، برازاکەی موسا عەنتەر "بەدۆ عەنتەر" منداڵەکانی موسا عەنتەر، سەعید عەبدولرەحمان، دکتۆر ئیبراهیم مام خدر و فاروق رەشید، پاشان مەحمود باکسی هاتە ئێرە. چەندان کەسی تر کە بەداخەوە ناوەکانیانم لە بیر نەماوە.

ئایا ئەو کوردانەی کوردستانی تورکیا کە لێرەبوون، ئەوانیش چەپ بوون؟

زۆربەی هەرە زۆریان لەگەڵ پارتی کرێکارانی تورکیا کاریان کردبوو. یاخود زۆر چەپ بوون، وەک: یەڵماز گونەی، کەمال بورقای، نەجۆ "نەجمەددین بیوکەکایا"، پاشان هوشیاری نەتەوەیی لەناو ئەوانیش پەرەی سەند.

دەتوانم بڵێم تەسلیم بە مەلا مستەفا بوونەوە

سەبارەت بە باڵەکەی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق، ئایا دەتوانین بڵێین ساڵی ١٩٧٠ تەسلیم بە بارزانی بوونەوە؟

دەتوانم بڵێم تەسلیم بوونەوە. بە تایبەتی دوای گفتوگۆکانی بەعس و باڵی بارزانی بۆ گەیشتنە ئەنجامێک کە بەیاننامەی ١١ی ئازاری لێکەوتەوە. ئەوان زۆربەیان بێ ئومێد ببوون لە سەرکەوتنی پەیامەکەیان، چونکە بەرەو هەڵوەشانەوە دەچوون. تێکەڵاوبوونەوەیان لەگەڵ بارزانی بۆ خۆدەربازکردنیان بوو لە هەڵوەشانەوە. تەماشا بکە؛ سەرکردایەتی و کادرە پێشکەوتووەکانیان چیان لێهات: چەندان کەسیان بە نهێنی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستانیان دامەزراند، کە پاشان بوون بە کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان. هەندێکی تریان لەگەڵ حکومەتی بەعس مانەوە. ژمارەیەکیشیان دانیشتن و خۆیان دووردەپەرێز راگرت. وەک دەزانرێت، دەستەیەکیشیان چوونەوە ناو باڵەکەی بارزانی. ئەگەر لە رووی زانستییەوە بۆی بچین ئەوە هەڵوەشانەوەی ئەو حزبە بوو، واتە پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق، کە پێش تێکەڵاوبوونەوەکە و بۆ تێکەڵاوبوونەوەکە ناوی خۆیان بۆ پارتی شۆڕشگێڕی کوردستان گۆڕی.

تۆ کەی زانیت کە لە کوردستانی خوارووودا بزووتنەوەیەکی چەپی ناوێزان بە کۆمەڵگای کوردستانی چەکەرەی کردووە؟

ئەگەر راستیت دەوێ، جیا لە گۆڤاری رزگاری کە ئەو برادەرانە بۆیان دەناردم، لەگەڵ چەند کەسێک کە لە ریزەکانی یەکێتی قوتابیانی کوردستان کاریان دەکرد و بڵاوکراوەکانیان بۆ دەناردم کە بۆنی چەپی لێدەهات. هەتا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانمان دامەزراند زانیاری وردم سەبارەت بە بزووتنەوەکانی چەپ نەبوو، کە لە سەرەتای هەفتاکانی سەدەی رابردوو لە کوردستانی عیراق دامەزرابوون، پەیوەندیشیان لەگەڵ نەکردووم. من بە ناو چەندان کەسم دەناسی کە رووناکبیری چەپ بوون. دوای چوونی مام جەلال بۆ ناو فەڵەستینەکان نامەیەکی بۆم نوسی و هەستم بە سەرەتای بزاڤێک کرد! تا لە نامەکەدا گلەیم لێ دەکات و دەڵێت وامدەزانی تۆ حەز ناکەیت پەیوەندیمان بەردەوام بێت.

ئایا مام جەلال بۆی باس کردووی کە خەتەر لەسەر ژیانی هەبووە بۆیە دوای تێکەڵاوبوونەوەکە وڵاتی بە جێهێشتووە؟

بۆی باس نەکردووم بەڵام لە چەند سەرچاوەیەکەوە ئەو مەسەلەیان بۆ باس کردووم. مام جەلال کە رووی لە شام کرد و چووە لوبنان یەکسەر لە فەڵەستینەکان نزیک بووەوە.

ساڵی ١٩٧٢ کە یان گیبۆ و ژنەکەی مارینا‌ستاغ کە سویدین سەردانی فەڵەستینیەکان لە لوبنان کرد کە گەڕانەوە سڵاوی مام جەلالیان بۆ هێنابووم.

لە کاتێکدا مام جەلال نوێنەری بارزانی بوو لە لوبنان، بەڵام لەگەڵ بریماکۆف- یش دانیشتبوو، کۆمەڵێک وردەکاریی هاوکاریان باسی کردبوو؟

ئەو دیدارە ساڵی ١٩٧٥ بووە و زیاتریش پەیوەندیی بە شۆڕشەوە هەبوو. بریماکۆف، پێ ی باش بوو ئەو پەیامە بە مام جەلال بگەیەنێت نەک عەزیزی شێخ رەزا، چونکە ئەوساش زۆر وڵات و کەسایەتی حیسابیان بۆ مام جەلال دەکرد. مام جەلال پەیامەکەی بریماکۆف- ی بە مەلا مستەفا گەیاندووە و لێ ی نەشاردۆتەوە. بریماکۆف بە مام جەلال- ی وتبوو، ئەوە خەریکە لەسەر حیسابی شۆڕشی کورد شای ئێران و سەددام حوسێن رێکدەکەون، با مەلا مستەفا بەردەوام بێت لەسەر شۆڕش ئێمە ئامادەین یارمەتی بدەین.

لەگەڵ ئەوەی کە لە ساڵی ١٩٧٢- وە سۆڤیەتیەکان پەیوەندی خۆیان لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق پچراندبوو، تا یارمەتیەکەشیان لێ بڕی بوون. لە ساڵی ١٩٧٣ کە حزبی شیوعی عیراقی لەگەڵ حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی بەرەیان پێکهێنا، سۆڤیەتیەکان پشتیان لە مەلا مستەفا کرد و هاوکاری بەعسیان کرد. ئەو کاتە مەلا مستەفاش ئیشی بە سۆڤیەتیەکان نەمابوو، چونکە پەیوەندی لەگەڵ ئەمریکا دامەزراندبوو. سۆڤیەتیەکان رێکەوتنی ٦ ی ئازاری ١٩٧٥ یان پێ

ن خۆشبوو، بە تایبەتیش کە شۆڕش تێک بچێت. ئەمریکا زاڵ بێت و پێگەیان لە عیراقدا کەم دەبێت.
بۆ ئاگاداریت مام جەلال دوای ئەوەی لەگەڵ بریماکۆف کۆبووەوە نامەیەکی تایبەتی بۆ مەلا مستەفا نووسی. مام جەلال لە بیرەوەرییەکانی خۆی لەگەڵ رۆژنامەی "الشرق الاوسط" دا کە لە مانگی ئابی ٢٠٠٩ بڵاوکراوەتەوە دەڵێت: نامەم بۆ مەسعود و ئیدریس بارزانی نووسی نەک مەلا مستەفا و بە هێرۆ خان بۆ مەلا مستەفای نارد و وردەکاریی کۆبوونەوەکەی خۆی و بریماکۆفی تێدا نووسی بوو، کە دڵنیام ئەو نامەیە لە ئەرشیفە زۆر تایبەتییەکانی ماڵی مەلا مستەفا پارێزراوە.

کە نامەکەی نارد، هێشتا شۆڕش تێک نەچوو بوو؟

نەخێر، هێشتا شۆڕش تێک نەچووبوو، ئەوەی من ئاگادارم، هێرۆخان لەگەڵ مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد- ی باوکی نامەکەیان بۆ مەلا مستەفا بردبوو "یان بۆ مەسعود و ئیدریس"

وەڵامی مەلا مستەفا بۆ پەیامی سۆڤیەتیەکان چی بوو؟

کێشەکە لێرەدایە، نەک پەیامی سۆڤیەتیەکان، بەڵکو سوری و لیبیەکانیش هاتبوونە سەر خەت و داوایان لە مەلا مستەفا کردبوو کە بەردەوام بێت لەسەر شۆڕش، هەروەها فاروقی مەلا مستەفاش وەک قیادەی مەرکەزی و شەهاب شێخ نوری وەک کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان بە مەلا مستەفایان گوتووە کە با بەردەوام بین لەسەر بەرگری و شۆڕش. گوایە مەلا مستەفا سەرەتا رازی بووە، بەڵام کە لەگەڵ ئیرانیەکان قسەی کردووە، بڕیاریداوە کە لەسەر شۆڕش بەردەوام نەبێت و وەک بینیمان چ کارەساتێک روویدا و گوایە شای ئیران هەڕەشەی لێکردووە کە رازی نابێت شۆڕش بەردەوام بێت.

لە سەرەتای هەفتاکاندا تا ناوەڕاستەکانی هەفتاکان چەندان کورد لە سوید بوونە پەنابەر، بە تایبەتیش کوردەکانی کوردستانی رۆژهەڵات و باکوور بۆچی زیاتر روویان لە تۆ دەکرد، سەرەڕای ئەوەی کە نوێنەری چەندان حزب و رێکخراوی کوردی لێرە هەبوون؟

لەبەر ئەوەی ئەو نوێنەرانە ئەوەندە پەرۆشی ئەو کوردانە نەبوون و زۆربەیان پێش ئەوەی بگەنە ئێرە پەیوەندیان پێوەکردووم بە مەبەستی کۆمەک و یارمەتیدانیان. دوور نیە لەبەر ئەوەش بووبێت کە شارەزایم لە وڵاتی سوید زیاتر بووبێت و دەیانزانی کە بیرکردنەوەیێکی کوردستانیانەم هەیە و جیاوازی ناکەم لە نێوان تێکۆشەرانی هەموو پارچەکانی کوردستان.

بیرم لە دەوڵەمەند بوون نەکردۆتەوە

قەت ڕۆژێک لە ڕۆژان ڕووبەڕووی کێشەی دارایی بوویتەوە؟

بەڵێ، ئەی چۆن! من قەت ڕۆژێک لە ڕۆژان بیرم لە پارە کۆکردنەوە و دەوڵەمەند بوون نەکردۆتەوە. ئەگەر وەکو چەندان کەسی تر، بۆ پارە و دەوڵەمەندبوون هەوڵم بدابووایە، رەنگە وەزعم زۆر باشتر دەبوو!

ساڵی چەند تۆ و ئەگنیتا حیسابتان تێکەڵاوی یەکتر کرد، لێرەدا مەبەستم پارەیە؟

هەر لەسەرەتاوە.

لە ٦/٤/ ١٩٧٤ کە بەرەسمی ئەگنیتات مارەکرد، ئایا چوون بۆ کەنیسە؟

نەخێر، نەچووین بۆ کەنیسە، نەخێر هەردووکمان لە دژی ئەوە بووین و تەنیا لە دادگا ماردم کرد و لە شارەوانی ستۆکهۆڵم مەراسیمەکە بەڕێوەچوو.

لە ئاهەنگەکەتاندا تەنیا کوردت دەعوەت کردبوو؟

کورد و سویدی، بەریتانی و ئەمریکی، خەڵکی چەپ و لیبراڵ و دیموکرات و ئاهەنگێکی کۆکتێل بوو.

ئاهەنگەکەتان چەندی تێچوو؟

ئێمە دوو ئاهەنگمان کرد، دوای مارەکردنی لە دادگا لە ماڵەکەی ئەو کۆبووینەوە نزیکەی ٣٠ تا ٤٠ کەسمان دەعوەتکردبوو، باوکی، هاوڕێ یەکانی، چەند خزمێکی ئامادەبوون، ئەو کاتە دایکی نەمابوو، سەلاح- ی برام لێرە بوو ئامادەبوو، لەگەڵ ئەمیری قازی و چەند برادەرێکی تر، بۆ شەوەکەی کوردەکانی سوید هۆڵێکیان گرتبوو ئاهەنگێکی زۆر رێک و پێکیان سازکرد.

قەت گریاوی؟

ئەی چۆن، چەندانجار بە خوڕ فرمێسک لە چاوم هاتۆتە خوارەوە. بە تایبەتی کە بیر لەو هاوڕێیانەم دەکەمەوە کە شەهید کراون، یان هەندێ جار کە رەوشی خراپی کۆمەڵایەتی و هەژاری هەندێ ناوچەی جیهان دەبینم. هەندێ جاریش کە هاوپشتی و هاوکاری بەهێز لە نێوان مرۆڤدا دەبینم لە خۆشیاندا چاوم پڕ دەبێت لە فرمێسک. هەروەها هەندێک جار کە گوێم لە گۆرانییە

غەمگینەکانی ناسری ڕەزازی و شڤان پەروەر گرتووە گریانم هاتووە.

بە مردنی دایکت، یاخود باوکت زۆرتر دڵگران بوویت؟

کە دایکم مرد، من منداڵ بووم، ئەو ڕۆژە لە دەوامی خوێندنگا بووم، مامۆستا گووتی تۆ برۆ بۆ ماڵەوە، دەڵێن کە هاتمە ماڵەوە هەستم بە هیچ نەکردووە، بەڵکو لە حەوشەی ماڵەوە دەستم بە یاریکردن کردووە. کە باوکم مرد من لە سوید دەژیام زۆر نارەحەت بووم، بەڵام لە هەردووکیان زیاتر باپیرم خەفەتبارتری کردووم، چونکە باپیرم لەسەردەستەکانی من کۆچی دوایی کرد، وابزانم ساڵی ١٩٦١ بوو.

پەیوەندیت لەگەڵ باوەژنت چۆن بوو؟

پەیوەندیم زۆر باش بوو.

ئەی پەیوەندیت لەگەڵ ماڵی ئەگنیتا چۆن بوو؟

برایەکی لە ئەمریکایە پەیوەندیمان زۆر باشە. لەگەڵ برایەکەی تری پەیوەدیم باش نەبوو ئەو ساڵی ٢٠٠٠ کۆچی دوایی کرد، چونکە لە دژی ئەوە بوو ئەگنیتا شوو بە خەڵکی بێگانە بکات. بەڵام باوکی پیاوێکی زۆر باش بوو، زۆر سەردانی دەکردین. لەگەڵ پوورەکانی و براژنەکانی پەیوەندیم زۆر باشە.

تا ساڵی ١٩٧٥ چەندجار پۆلیس بانگی کردووی و لێکۆڵینەوەی لەگەڵ کردووی؟

دووجار. جاری یەکەم لەبەر ئەو خۆپیشاندانە گەورەیە بوو کە دژی لە سێدارەدانی ئەندامێکی کۆمیتەی ناوەندی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران سازمان کردبوو بە ناوی قادر وردی، ڕێپێوانێک بوو لە ئوپسالا بۆ ستۆکهۆڵم لە ١٩٧٣/٥/٤. جاری دووەم برادەرانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق سکاڵایان دژم تۆمار کردبوو.

ئەو دوو لێکۆڵینەوەیەی پۆلیس چەندی خایاند و پرسیارەکانیان چی بوو؟

زیاتر سەبارەت بە هەردوو خۆپیشاندانەکە بوو. وێنەی خۆپیشاندانەکیان پیشاندام، کە لە چەندان شوێندا وێنەگرەکە تەرکیزی لەسەر ڕۆڵی من کردبووەوە. لە خۆپیشاندانەکدا چەندان ڕۆژنامەنووس وێنەیان دەگرت، دیارە یەکێکیان بۆ سێپۆ "پۆلیسی پاراستنی ئەمنیەتی سویدی" کاری دەکرد و وێنەی بۆ "سێپۆ" گرتبوو. یەکێک لەو وێنانەی کە پۆلیس پیشانیدام هەمان ئەو وێنەیە بوو کە لە ڕۆژنامەی داگێزنیهێتەر لەگەڵ هەواڵی خۆپیشاندانەکە بڵاوبببووەوە.

ئەو وێنەیە بوو کە تۆ لە ستۆکهۆڵم لە ڕیزی پێشەوەی خۆپیشاندانێکدا دەڕۆیت؟
نەخێر، ئەو وێنەیەی کە تۆ باسی دەکەیت، ئەوە ڕێپێوانی ١ی ئایارە بە بۆنەی جەژنی کرێکارانی جیهان، وابزانم ساڵی ١٩٦٨- ە.

تۆ لە پێشەوە باسی ئەوەت کرد، کە پارتی شکایەتی لێکردووی، ئایا ئەوسا پەیوەندی "سێپۆ" و پارتی ئەوەندە بەهێز و جێ ی متمانە بوو تا تۆ بۆ لێکۆڵینەوە بانگی پۆلیس بکرێیت؟
بەڵێ، بەڵێ! چونکە وەکو نوێنەرایەتی شۆڕش لێرە چالاک بوون و پەیوەندییان لەگەڵ زۆربەی کەناڵەکانی حکومەتدا هەبوو.

لە ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤ لە بەرپرسەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق کێ سەردانی سویدی کرد؟
سامی عەبدولرەحمان، موحسین دزەیی. هەروەها حەبیب محەمەد کەریم بۆ کۆنگرەی خوێندکارانی ساڵی ١٩٧٠ هاتبوونە سوید.

ئایا هەستت دەکرد کە باڵیۆزخانەکانی وڵاتە داگیرکەرەکانی کوردستان موتابەعەت دەکەن
سوریا تا سەرەتای نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوو لە سوید باڵیۆزخانەی نەبوو. باڵیۆزخانەی عیراق و ئیران و تورکیا چالاک بوون، باڵیۆزخانەی عیراق نەیدەزانی کە من خەڵکی سوریام. دوای ڕێکەوتنی ١١ی ئازاری ساڵی ١٩٧٠ حکومەتی عیراق باڵیۆزێکی کوردی لێرە دانا. کە چەندانجار لە بۆنەکاندا منیشی دەعوەت دەکرد، زۆرجار من و جەمال عەلەمدار و چەند کەسێکی تر بۆ بۆنەکانیان دەچووین. لە جاری یەکەمدا زانیان کە من کوردی سوریام، نەک عیراق، ئینجا جارێکیان ئەو باڵیۆزە کوردە پێ ی گووتم؛ دەزانیت جارێک لە بەغداوە بڕیارێک ناڕاستەی باڵیۆزخانە کراوە و داوایان کردووە، کە ڕەگەزنامەی عیراقیت لێ بسێننەوە وایانزانیوە تۆ کوردی عێراقیت، نەک سوریا. بە داخەوە ناوی تەواوی ئەو باڵیۆزەم لە بیر نەماوە، وابزانم پاشناوەکەی باباجان بوو، تا نورەددین زازای باش دەناسی و لە ساڵانی چلەکاندا لە بەیروت پێکەوە دەیانخوێند.

ئەو کاتە لە سوید خەڵکی بێگانە دەیتوانی کار بدۆزێتەوە؟
ئەگەر زمانی سویدیت بزانیبایە، دەتتوانی کار بدۆزیتەوە. زۆرجار بە تایبەتی لە هاویناندا پێویستیان بە خەڵک هەبوو ئەگەر زمانیشیان نەزانیبایە کاریان دەستدەکەوت.

بڕیارم نەدابوو تا سەر لە سوید بژیم

لەبەر ئەوەی جەنابت زمانی ئینگلیزیت دەزانی، ڕەنگە زوو فێری زمانی سویدی بوویت، چونکە زیاتر لە ٪۲۵ ی وشە و زاراوەی سویدی ئینگلیزی یە؟

من زۆر زوو کۆرسەکانی زمانی سویدیم تەواو کرد. لە بەهاری ۱۹٦۸ دەستم بە خوێندنی زمانی سویدی کرد، چونکە پێشتر بڕیارم نەدابوو تاسەر لە سوید بژیم. من لە ساڵی ۱۹٦۹ بەولاوە زمانە سویدییەکەم باش بوو دەمتوانی وتاری پێ بنووسم. وابزانم ساڵی ۱۹۷۲ یەکەمین وتارم لە یەکێک لە ڕۆژنامە سویدییەکان بڵاوبۆتەوە بەڵام ناوی ڕۆژنامەکەم لەبیر نەماوە، بەڵام دەزانم کە لە ڕۆژنامەی "فتون بلادێت" یەکەمین وتارم ساڵی ۱۹۷۳ بڵاوبۆتەوە. هەروەها ساڵی ۱۹۷۳ و ۱۹۷٤ دوو وتارم لە ڕۆژنامەی داگیزنیهێتەردا بڵاوکردۆتەوە.

ئایا تۆ ئەوسا لەگەڵ ڕەتکردنەوەی پرۆژەکەی بەعس بوویت بۆ ئۆتۆنۆمی ساڵی ۱۹۷٤؟

ئەو کاتە منیش لەگەڵ بەندەکانی پرۆژەکە نەبووم. شەڕ بوونەوەکە فەرز کرا، بەڵام بیرکردنەوەی ئەمرۆم جۆرێکی ترە و بە ڕای من پرۆژەکەی بەعس باشتر بوو لە شەڕ بوونەوە، واتە قبوڵکردنی پرۆژەکە باشتر بوو. بە تایبەتی کە بیر لە ئەنجامەکەی دەکەمەوە.

ئایا بە ڕای تۆ ئیسرائیلیەکان ئاگاداری ڕێکەوتنی نێوان شای ئێران و سەددام حوسێن بوون لە ساڵی ۱۹۷۵ دا؟

ئیسرائیلیەکان دەڵێن شا ئێمەی ئاگادار نەکردبووەوە، بەڵام باوەڕ ناکەم ئاگایان لێ نەبووبێت.

لە مانگی شوباتی ساڵی ۱۹۷٤ تا مانگی مارسی ۱۹۷۵، کە شەڕ لە نێوان حکومەتی بەعس و پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق درووست بووەوە تۆ لێرە ڕۆڵت چی بوو؟

من لێرە لەگەڵ کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا لقی سوید دەستم کرد بە کۆمەک و پارمەتیدانی شۆڕش. ئەو کاتە پارتی لە بەریتانیا بیرۆی نوێنەرایەتی شۆڕشی هەبوو، جەمال عەنەمداریش لێرە نەمابوو، لەو نوێنەرایەتیە دەوامی دەکرد. ڕەمزی شەعبان لێرە بوو، کە ئێستا ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی یە، کاتی خۆی لە چیکۆسۆڤاکیا دەرکرا، من یارمەتیمدا تا هاتە ئێرە. ئەو کاتە ژنەکەی تاریق عەقراوی کە ناوی شیرین بوو ئەندامی ڕێکخراوی ئەوروپای پارتی بوو، بە سەردان هاتە سوید. چەندان کۆبوونەوەمان بۆ لەگەڵ حزبە سویدی و چەند ڕێکخراوێکی خێرخواز

بۆ ڕێکخست. هەر ئەو ماوەیە چەند وتارێکم سەبارەت بە شۆڕشی کورد لە ڕۆژنامە سویدییەکان نووسی، کە لە یەک دوو وتاردا وەڵامی چەند نووسەر و ڕۆژنامەنووسێکی سویدیم دایەوە. ئەو کاتە سەرکردایەتی پارتی زۆر لە خۆی ڕازی بوو، هەروەها مەغروریش ببوون، کە سەردانی ئەوروپایان دەکرد تەنیا پشتیان بە چەند کەسێک دەبەست بۆ کۆبوونەوە و دیدارەکانیان. پێگەی کوردی دەرەوەیان فەرامۆش کردبوو. ئەگەرچی ژمارەی کورد لە دەرەوە زۆر نەبوو، بەڵام دەکرا بەرامبەر بە کوردی دەرەوە هەڵس و کەوتیان باشتر بێت. لەو ماوەیەدا خاچی سووری سویدی بە دەرمان و کەلوپەلی تر کۆمەکێکی زۆری بە شۆڕشی کوردستانی کرد. هەروەها کۆمەڵەی منداڵپارێزی سویدی، کۆمیتەی دۆستایەتی کورد- سویدی، لاوانی لیبراڵ و ڕێکخراوێکی حزبی سۆسیال دیموکرات و چەندان لایەن و نووسەر و ڕۆژنامەنووس. هەم بە کۆمەک هەم بە نووسین و بەدواداچوون و چاپکردنی کتێب پشتیوانیان لە شۆڕش دەکرد. لە بەریتانیاش کۆمەڵەی دۆستایەتی کورد کە چەندان کەسایەتی ناسراو و بەناوبانگی بەریتانی تێدابوو کۆمەکێکی باشی شۆڕشیان کرد.

ئەو کۆمەکانەیان چۆن بۆ کوردستان دەگواستەوە؟

بە ڕێگای ئێران.

کەی لەگەڵ مام جەلال پەیوەندییەکانتان گەرمتر کردەوە؟

بۆ زانیاریت لە هاوینی ساڵی ١٩٧٤ نامەیەکم بۆ مام جەلال نارد لە ڕێگای دۆستێکی هەردووکمان ئەویش مستەفا جاف بوو، گلەییم لە نوێنەرانی شۆڕش کردبوو لە ئەوروپا. ئەم نامەیەم لەگەڵ نامەی پێشووتری مام جەلال کە بۆی ناردبووم بووە هۆی زیندووبوونەوەی پەیوەندی نێوانمان. لە مانگی شوباتی ساڵی ١٩٧٥ کارتێکی مام جەلال- م بە دەست گەیشت، کە لە پاریسی پایتەختی فەرەنساوە بۆی ناردبووم، بوار نەبوو کە پەیوەندی لەگەڵ بگرم تا مانگی نیسانی ساڵی ١٩٧٥. هاتبووە بەرلین لەگەڵ د. کەمال فوئاد تەلەفۆنیان بۆ کردم.

لە کاتی هەڵگیرساندنەوەی شەڕی نێوان حکومەتی بەعس و پارتی، وەک دەزانرێت هەڵوێستی حزبی شیوعی عیراقی زۆر خراپ بوو، هەڵوێستی شیوعییەکانی دەرەوە چۆن بوو! مەبەستم ئەندام و لایەنگر و باڵە جیابووەکانی حزبی شیوعی یە؟

بەربووکی حزبی بەعس بوون، بە تایبەتی لە وڵاتانی بلۆکی سۆشیالیستیدا، بەڵام لە وڵاتانی ڕۆژئاوا جووڵەیان کەم بوو، ئەگەر باسی سوید بکەم، ئەوە لێرە ئەندامیان زۆر کەم بوو، ئەندامەکانیان زیاتر کورد بوون و ئەوانیش سەر بە باڵی حزبی شیوعی عیراقی- قیادەی مەرکەزی بوون.

ئایا ئەو ماوەیە خۆپیشاندان و ڕێپێوانتان دەکرد؟

چەندان خۆپیشاندانمان دژی باڵیۆزخانەی عیراقی کرد.

ئاشبەتاڵ ناخۆشترین ڕۆژ بوو لە ژیانمدا

ئەو ساتەی ئاشبەتاڵی ساڵی ١٩٧٥ ڕاگەیێنرا، تۆ لە کوێ بوویت، کێ هەواڵەکەی پێ گووتی، هەستت بە چی کرد؟

ناخۆشترین ڕۆژ بوو لە ژیانمدا، ئەو کاتە لە زانکۆ دەوامم هەبوو، ڕۆژنامەنووسێکی بەریتانی کە ناوی جۆن ستاثاتوس بوو، ئەو کاتە لە شارۆچکەی "شنۆ"ی کوردستانی ئیران بوو هەواڵەکەی بە جیهان ڕاگەیاند. ئەو ڕۆژنامەنوسە بۆ ڕۆژنامەی سەندای تایمز کاری دەکرد. ئەو پیاوە بە کاری ڕۆژنامەنووسی خزمەتێکی زۆری بە کورد و کێشەی کورد کردووە. هەر ئەو ساتە لەگەڵ ئەو ڕۆژنامەنووسەدا دوو ڕۆژنامەنووسی تر لە شنۆوە هەواڵەکەیان بە جیهان ڕاگەیاند کە یەکێکیان سویدی بوو بە ناوی ستافان هایمرشۆن بۆ ڕۆژنامەی "ئافتۆن بلادێت"ی سویدی کاری دەکرد، سێیەم ڕۆژنامەنووس جیم هوگلاند بوو کە بۆ ڕۆژنامەی "واشنتۆن پۆست" کاری دەکرد، من بۆ یەکەمینجار لە ڕێگای ڕۆژنامەی "ئافتۆن بلادێت"ی سویدی هەواڵەکەم زانی.

ئینجا چیت کرد؟

لە ڕێگای تەلەفۆنەوە دەستم پەیوەندی کردن کرد و داوای کۆبوونەوەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا لقی سویدمان کرد. کۆبوونەوەکەشمان لە شاری ئۆپسالا، یاخود لە زانکۆی ستۆکهۆڵم کرد!! بۆ کۆبوونەوەکە من هەواڵەکانی هەموو جیهانم کۆکردبووەوە، ئەوانەی سەربە پارتی بوون و کاریان بۆ پارتی دەکرد هەر زوو رووخان، ئێمە کە سەربەخۆ و ئۆپۆزسیۆن بووین کەوتینە چالاکی نواندن.

کاردانەوەکەی لە ناو کوردی نیشتەجێ ی ئەورووپا چۆن بوو؟

کاردانەوەیەکی زۆر توند و خراپی لێکەوتەوە، بە تایبەتی بەرامبەر بە بارزانی و پارتی، بە تایبەتیش کە بڕیاری بەردەوام نەبوونی شۆڕشیاندا. هەر زوو لەناو کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد شتێک گەڵاڵە بوو بە ناوی بەرەی ئۆپۆزسیۆنی خوێندکارانی کورد، کە پێکهاتبوو لە کوردی سوریا، تورکیا، ئیران و عیراق. ئەو بەرەیە کەوتە جموجۆڵ و لە کۆنگرەی ١٧ ی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا کە لە بەرلین سازکرا من بە ناوی ئەو بەرەیە قسەم کرد. ئاشبەتاڵ

بووە هۆی هەڵوەشاندنەوە و ئینشیقاق لە ریزەکانی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپادا..

ئەگەر لە بیرت مابێت، ناوی چەند کەسێکم پێ بڵێیت کە لە بەرەی ئۆپۆزسیۆن بوون؟

لە کوردی سوریا؛ جومعە سەعید، محەمەد کامل، ئیسماعیل کامل، موعینی حەمە و لەیلا. لە کوردی ئیران؛ سەلیم بابان، محەمەد موهتەدی، ئەمیری قازی. لە ناو کوردەکانی تورکیا؛ مەحمود باکسی، میرۆ یگیت و چەندان کەسی تر و لەگەڵ چەندان حزبی وەک؛ حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، هەڤرا کە سەر بە پارتی سۆسیالیستی کوردستانی تورکیا بوو، دێ دێ کا دێ. رێکخراوەکانی کوردی سوریا، کۆنە جەلالییەکان، ئەوانەی کە لە پارتی هەڵگەڕابوونەوە.

ئێوەی ئۆپۆزسیۆن بۆ پەناهەندەکانی ناو ئیران چیتان کرد، چونکە وەک دەزانرێت، بە هۆی هەرەسی هەزاران کورد ئاوارەی ئیران بوون؟

کارێکی زۆر باشمان کرد، تا سوید ژمارەیەکی باش لەو پەناهەندانە وەک پەنابەر وەربگرێت و لەو رووەوە پەیوەندیمان بە لایەن و وەزارەتە پەیوەندیدارەکان کرد، ئەوە بوو سوید بڕیاریدا کە ١٠٠ کەس وەربگرێت. ئەو ١٠٠ کەسە کە گەیشتنە سوید، ئێمە چووینە فڕۆکەخانە و پێشوازیمان لێکردن و بەردەوام سەردانمان دەکردن تا ئەو کاتەی پێویستیان بە ئێمە بوو. چەند کەسێکمان لەوانە بۆ کۆبوونەوەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لقی سوید هێنا تا باسی کارەساتەکە بکەن. لە میانی قسەکانیاندا زۆربەی هەرە زۆریان سەرکردایەتی بارزانی و شۆڕشیان تاوانبار دەکرد. لە کۆنفرانسێکدا لقی سویدی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردمان لە ژێر دەستیان دەرهێنا، بەڵام ئەو چەند کەسەی کە دروێشی بنەماڵەی بارزانی بوون زۆر قسەی ناشیرین و جنێویان پێماندا. من لە کاتی خوێندنەوەی وتارەکەمدا یەکێک لەو کەسانە پەلاماری کاغەزەکانی دام و هەمووی فڕێدا سەر زەوییەکە. بەڵام من بە ئەعسابێکی زۆر سارد مامەڵەم لەگەڵیدا کرد. پێشتر برادەرانی خۆمانم هەمووی ئاگادار کردبووەوە، کە رەنگە رووبەڕووی هەڕەشە. قسەی ناشیرین، هەڵس و کەوتی نامەسئولانە ببینەوە بەڵام تکاتان لێ دەکەم وەڵامیان نەدەنەوە و ئەعسابتان زۆر سارد بێت.

ئەوانەی ئەو هەڵسوکەوتەیان نواند ئایا ئێستاش هەر پارتین؟

نەخێر زۆربەی هەرەزۆریان وازیان هێنا و لەسەر ئەو رەفتارە زۆر پەشیمان بوونەوە.

تەنیا هەرسێکمان بووین، دوو ڕۆژ پێکەوە بووین

یەکەمین پەیوەندیتان بۆ دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کەی بوو؟ لە کوێ بوو؟ چۆن بوو؟

یەکەمین پەیوەندی من و مام جەلال و د. کەمال فوئاد لە مانگی نیسانی ساڵی ١٩٧٥ بوو کە تازە هەرەس ڕوویدابوو. مام جەلال هاتبووە بەرلین و د. کەمال فوئادیش بە ئیش بۆ ئەورووپا گەڕابووەوە. لە تەلەفۆنێکدا مام جەلال و د. کەمال فوئاد ئەو پرسیارەیان کرد، چی بکەین باشە و ئاییندەی کورد و خەڵکی کوردستان چۆن دەبێت! داوایان لێکردم کە یەکسەر بچم بۆ بەرلین ئیتر منیش سواری ئۆتۆمۆبیل بووم بۆ بەرلین بەڕێکەوتم، لەوێ چاومان بە یەکتر کەوت.

هەرتەنیا ئەو سێ کەسە بوون؟

بەڵێ، هەر تەنیا هەرسێکمان بووین، دوو ڕۆژ پێکەوە بووین. سەرەڕای قسەو گفتوگۆی نێوانمان، پەیوەندیمان بە چەندان کەسایەتی کرد، بە تایبەتی ئەوانەی لە بەرلین و ئەڵمانیا دەژیان، بۆ نموونە ڕەئوفی برای مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد، جەبار شەریف و د. حەسەن محەمەد عەلی. لە دیدارەکانم لەگەڵ مام جەلال و د. کەمال فوئاددا، مام جەلال وێنەیەکی سەبارەت بە وەزعی کوردستان، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست پێشکەشکردین، هەروەها باسی لەو کەس و لایەن و وڵاتانەش کرد کە پەیوەندیان پێوەکردووە بە مەبەستی دروستکردنەوەی شۆڕش، بە تایبەتی سۆڤیەت، سوریا، لیبیا. لەو دانیشتنانەدا زیاتر لەسەر پلان و نەخشەی داهاتوو قسەمان کرد. ئایا تەنیا لە کوردستانی عیراق دەست بە خەباتی چەکداریی بکەینەوە، یاخود کام پارچەی کوردستان ئەمڕۆ لەبارە بۆ شۆڕش کردن؟! بیرمان لە ئەڵتەرناتیفێک دەکردەوە. لەسەر هیچ شتێک ساغ نەبووینەوە، بەڵام بڕیارماندا بە ئامادەبوونی خەڵکی تر کۆبوونەوەی تر بکەین. مام جەلال وتی؛ چەندان کەس لە ئەندامانی مەکتەبی سیاسی و کۆمیتەی ناوەندی پارتی پەیوەندیان پێوەکردووم وەک سامی عەبدولڕەحمان، نوری شاویس، د. مەحمود عوسمان، ئامادەیی خۆیان دەربڕیوە کە بێنە ناو هەر بزووتنەوەیەک کە بەردەوامی بە شۆڕش بدات. لەو برادەرانەی کە لە ئیرانەوە هەر زوو خۆیان گەیاندە سوریا عەبدولڕەزاق فەیلی، عادل موراد و ژمارەیێک لە خەڵکی تر، لە میسر فوئاد مەعسوم هاتبووە سوریا. لە کۆبوونەوەکەدا لەگەڵ مام جەلال و د. کەمال فوئاد لیستێکمان دروست کرد و ناوی چەندان کەسمان نووسی کە وابزانم ١٤ یاخود ١٥ کەس بوون تا مانگی مایس کۆبوونەوەیەکی کەمێک فراوان بکەین، لەو لیستەدا تەنیا ناوی ئەو برادەرانەمان نووسی کە لە ئەورووپا دەژیان. بەڵام بۆ شام و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بڕیارماندا کە لیستی تر دروست بکرێت و کۆبوونەوەی خۆیان بکەن.

ئایا لیستی ناوی ئەو کەسانەت ماوە کە بڕیارتاندا ئاگاداریان بکەنەوە تا لە مانگی مایس کۆببنەوە؟

وابزانم لە ئەرشیفەکەم پارێزراوە! هەروەها زانیاریشمان هەبوو کە هەر لە ئێران مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد، عەلی عەسکەری، د. خالید سەعید، عومەر دەبابە، ساڵح یوسفی، ڕەسوول مامەند، لەگەڵ چەند کەسێکی تر پارتێکیان دروست کردووە بە ناوی حزبی سۆسیال دیموکراتی کوردستان. بڕیاریشیان دابوو کە بۆ عیراق بگەڕێنەوە.

ئەگەر بزانیت دوای ئەوەی کە مام جەلال بۆ سوریا گەڕایەوە چی کرد؟

دەستی بە پەیوەندیکردن کرد. ئەو پێ ی وابوو کە پێویستە بزووتنەوەیەک دروست بکەین هەر تەنیا کۆنە جەلالییەکان نەبن و لە کوردستانی عیراق خەبات بکەین، ئیتر مانگی مایس مام جەلال بۆ بەرلین هاتەوە و دەستمان بە کۆبوونەوە کرد.

سوریا و لیبیا یارمەتیان دەدایین

ئەگەر زانیاریت هەبێت مام جەلال پارەی سەفەرەکانی لە کوێ تەرتیب دەکرد؟

ئێمە شتێکی شاراوەمان نەبوو، سوریا و لیبیا یارمەتیان دەدایین، مام جەلال بە پەساپۆرتی سوری هاتوچۆی دەکرد.

بە چ ناوێکی خوازراو پەساپۆرتیان بۆ دروست کردبوو؟

وابزانم هەر بە ناوی جەلال حسام الدین بوو.

کەی کۆبوونەوەکەی بەرلین- تان کرد؟

لە ١٦-١٩٧٥/٥/٢٠، کە تەنیا ئەو کەسانەمان بانگهێشت کردبوو کە پێشتر لەسەر ناوەکان ڕێککەوتبووین، بەڵام پێمان باش بوو کە لە پارچەکانی تری کوردستانیش چەند کەسێک ئامادەبن. بۆ نموونە لە کوردستانی ئێران بڕیار بوو محەمەدی موهتەدی ئامادە بێت، بەڵام بە داخەوە نەیتوانی، لە کوردەکانی تورکیاش سەردار ئاراراتی وەکو چاودێر هات. منیش خەڵکی کوردستانی سوریا بووم. ئەوانی تر زۆربەی هەرە زۆریان لە برادەرانی کۆنە جەلالی بوون. لە کۆبوونەوەکەدا گفتوگۆیەکی زۆر دوور و درێژمان کرد سەبارەت بە چەند تەوەرێک؛ چی بکەین، لە کام پارچەی کوردستان شتێک بکەین، زۆربەمان پارچەی کوردستانی ئێرانمان پێ باشتر و واقیعیتر بوو. ئایا ئەو حزبە کۆمۆنیستی

کوردستانی بێت؟ یان سۆسیالیستی بێت؟ یاخود بەرەیەکی فراوانی ناسیونالیست بێت؟ من رام وابوو کە ئێستا کاتێکی باش نیە بۆ دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکداری لە کوردستانی عیراق، پێویستە ڕێکخراوێک بۆ کوردستانی عیراق درووست بکرێت، بەڵام پێویستمان بە ڕێکخراوێکی کوردستانی سەرتاسەری هەیە و داوای سەربەخۆیی بۆ کوردستان بکات. هەروەها لایەنگری ئەوە بووم کە ڕێکخراوەکە سۆسیالیستی بێت.

لە کۆبوونەوەکەدا روونم کردەوە کە بۆچی ئەمڕۆ ناتوانین شۆڕشی چەکداریی لە کوردستانی عیراقدا بکەین، چونکە؛ خەڵک وردەی رووخاوە و باوەڕی بە هیچ سەرکردەیەک نەماوە. لە رووی تەکنۆلۆجییەوە جەماوەر ئامادەنیە پشتگیری لە ڕێکخراوێک بکات کە یەکسەر دوای هەرەس دەست بە خەباتی چەکداری بکاتەوە. دەبێ ڕێکخراوێک بێت تەرکیز لەسەر کاری سیاسی و نهێنی بکاتەوە، بۆ ماوەی چەند ساڵێک لەسەر ئەو خەباتە بەردەوام بێت تا جەماوەر لە چەند بواردا سازو ئامادە بکات ئینجا دەست بە خەباتی چەکداریی بکاتەوە. بەڵام ئێمە ئەگەر بمانەوێت شتێک بکەین دەتوانین تەرکیز لەسەر کوردستانی ئیران بکەینەوە، لەبەر ئەوەی رەوشەکە لەوێ باشترە و پشتیوانی جیهانی بە ئاسانی بۆی دەستەبەر دەکرێت.

لە کۆبوونەوەکەدا زۆرکەس پشتیوانیان لە بیروبۆچوونەکانم کرد، بەڵام مام جەلال وتی؛ ئەخیر برادەرانی رۆژهەڵاتی ناوین و ناوەوەی کوردستان و ئەوانەی لە ئیران پەناهەندەن ئامادەی دەستپێکردنەوەی شۆڕشن و سوریا و لیبیا و تا رادەیەکیش سۆڤیەت گفتیان پێداوین کە کۆمەک و پشتیوانیمان بکەن. لەسەر ئەوە ساغ بووینەوە کە دەست بە درووستکردنی مەفرەزەی چەکدار بکەینەوە و ئەمەش سوود لە برادەرانی ناوەوە واتە کوردستانی عیراق وەربگرین.

دوای مناقەشەیەکی زۆر مام جەلال گوتی؛ من و فوئاد مەعسوم، عەبدولرەزاق فەیلی، عادل موراد و چەند برادەرێکی تر کە هەموومان لە سوریاین پێشنیارێکمان هەیە، ئەویش ئەوەیە کە ڕێکخراوێکی نیمچە بەرەیی درووست بکەین بە ناوی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، پاش ئەوەی دوو رۆژ کۆبوونەوەمان کرد بەیاننامەکەی لە جانتاکەی دەرهێنا، گوتی: ئێمە لە سوریا کۆبوونەوەمان کردووە و لەسەر ئەم بەیاننامەیە ساغ بووینەتەوە و داوایان لێکردووم ئەم پرۆژەیە بخەمە بەردەستی ئێوەش تا بزانین چ دەڵێن، بەیاننامەکەش بە زمانی عەرەبی نووسرابوو بە ناوی" الاتحاد الوطني الكردستاني وتی: رای ئێوە بەرامبەر بەمە چییە! لە بیرمە ژمارەیەک لە ئێمە وەک ناوێکی ساردمان پێدابکەن، بە تایبەتیش کە بەیاننامەکە بە زمانی عەرەبی نووسرابوو، ئەرجومەندی مەلا سدیق گوتی؛ "مام جەلال ئەوە چەندان ساڵە دوورکەوتوومەتەوە ئامادەم چەندان ساڵی تریش دوور بکەومەوە بەڵام ئامادەنیم عەرەبچێتی بکەم". لە کۆبوونەوەکەدا سووکە دەستکارییەکی بەیاننامەکەمان کرد و گوتمان مادام ئێوە و برادەرانی ناوەوەی وڵات لەسەر ئەم بەیاننامەیە ساغ بوونەتەوە ئێمەش پێمان باشە، بەڵام با ئەو نیمچە بەرەیە تایبەت بێت بە کوردستانی عیراق.

کێشەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەوەدایە کە ئێمە لەسەر فکرێک ساغ بووینەوە نەک لەسەر رێکخستنێک. مەسەلەکانی رێکخستن دوایی باسکران.

هەست ناکەیت سەرەتا کارێکی عەفەویتان کرد؟

راستە سەرەتا کارەکەمان عەفەوییانە بوو، بەڵام پێویستە واقیعی دوای هەرەست لە بیربێت، ئەمە کاردانەوەیەک بوو بۆ هەرەس.

ئایا لە کۆتایی کۆبوونەوەکەدا هیچ بڕیارێکتاندا؟

سێ بڕیارماندا، با ئەم رێکخراوە نیمچە بەرەیی بێت و تایبەت بێت بە کوردستانی عیراق، ناوی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بێت. با جارێ تەرکیز لەسەر رێکخستنەوەی خەڵک بکەین و دوای ساڵێک یاخود زیاتر ئینجا مەفرەزەی چەکدار درووست بکەین، خاڵی سێیەم بەیاننامەکە مێژووی ١٩٧٥/٥/٢٢ ی لەسەر داندرابوو واتە رۆژی دەرچوونی بەیاننامەکە. بەڵام ئێمە دوای ئەوەی کە لە چەند شوێنێکدا چەند شتێکمان لە بەیاننامەکە گۆڕی بڕیارماندا کە مێژووی ١٩٧٥/٦/١ لەسەر بەیاننامەکە دابندرێت و ئەو رۆژە بڵاوبکرێتەوە، بەڵام برادەرانی شام پەلەیان کرد و ٥/٢٢ بەیاننامەکەیان بڵاوکردبووەوە. گوتمان لە رووی مەبدەئەوە وا رێککەوتین کەرۆژی ١٩٧٥/٦/١ ببێت بە رۆژی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و رۆژی ١٩٧٦/٦/١ یش ببێت بە رۆژی راگەیاندنی خەباتی چەکداریی. هەر لە کۆبوونەوەکەدا یەک دوو کۆمیسیۆنیشمان درووست کرد بۆ پەیوەندیکردن لەگەڵ کوردەکانی تورکیا و ئیران بە مەبەستی گەیاندنی پەیامی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. هەروەها پێیان رابگەیەنین کە ئەگەر ئێوە بە نیازن شۆڕش لە پارچەی کوردستانی ئیران یاخود تورکیا بکەن ئەوە ئێمە دەست بە شۆڕش ناکەینەوە و هەموو هێزی خۆمان لە خزمەتی شۆڕشەکەتاندا دادەنێین.

ئایا تۆ و مام جەلال و د. کەمال فوئاد ئیدارەی کۆبوونەوەکەی بەرلین- تان دەکرد؟

باشم لە بیر نەماوە وابزانم هەندێک دانیشتن من و هەندێک دانیشتنی تر د. کەمال فوئاد بوو.

من کرام بە لێپرسراوی پەیوەندیکردن لەگەڵ کوردەکانی ئیران لەبەر ئەوەی پەیوەندیم لەگەڵیاندا باش بوو. کە لە بەرلین بۆ سوید گەڕامەوە بە رێکەوت لە سوید کۆمیتەی ناوەندی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران کۆبوونەوەیان هەبوو، من بە رەسمی لەگەڵیاندا دانیشتم. کۆبوونەوەکەمان لە ماڵی ئەمیر قازی بوو لە ستۆکهۆڵم پێم راگەیاندن کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دامەزراوە و ئەم بڕیارانەمان داوە: ئەگەر ئێوە بەرنامەیەکتان هەیە تا لە کوردستانی ئیران دەست بە شۆڕشی چەکداری بکەنەوە ئەوە ئێمە دەست پێ ناکەین و چاوەڕوانی ئێوە دەکەین. هەروەها مام جەلال و

برادەرانی تر لە شام و سوریا لە پەیوەندی دابوون لەگەڵ دەیان کەسایەتی و حزب و ڕێکخراوەکانی کوردستانی تورکیا و سوریا. د. کەمال فوئادیش لە ئەڵمانیا دەستی بە پەیوەندی و کۆبوونەوە کردبوو لەگەڵ نوێنەری حزبە کوردی و کوردستانیەکانی کوردستانی تورکیا.

کێ مەسروفی ئەو کۆبوونەوانەی دەکێشا؟ بۆ نموونە مەسروفی کۆبوونەوەکەی بەرلین؟

مام جەلال مەسروفی دەکێشا.

پارەی ڕێگاشی دانەوە؟

نەخێر، خۆمان مەسروفی ڕێگامان کێشابوو.

تکایە ئەگەر بە وردی باس لە دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بکەیت؟

لە کۆبوونەوەکەی بەرلین دوای ئەوەی لەسەر چەند شتێک ڕێککەوتین مام جەلال وتی؛ ئێمە پڕۆژەیەکمان هەیە ئەویش ئەمەیە: تا کۆنگرە دەبەستین دەستەیەک دەستنیشان دەکەین بە ناوی دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان" لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو وتی: ئێمە لەگەڵ برادەرانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەسەر ئەم ناوانە کۆکین حەز دەکەم رای ئێوەش بزانم، گوتی: ئێمە ئەم ناوانەمان دەستنیشان کردووە؛ فوئاد مەعسووم، عەبدولرەزاق فەیلی، مام جەلال، عادل موراد، لە ئەورووپاش ئەم سێ برادەرەمان دەستنیشان کردووە: د. کەمال فوئاد، عومەر شێخموس، نەوشیروان مستەفا. بە برادەرانی ئامادەبووی کۆبوونەوەکەی گووت: ئێوە راتان چۆنە!؟ ئەوانیش هەموویان ڕازی بوون. بۆ ناوەوەی وڵاتیش گووتی: لە برادەرانی حزبی سۆسیالیست و برادەرانی شێخ شیهاب دەستەیەک درووست دەکەن بە ناوی دەستەی دامەزرێنەری ناوەوەی وڵات. بەڵام هەردووڵا سەبارەت بە کارو چالاکی و بڕیاردان سەربەخۆ دەبین چونکە ئەمڕۆ پەیوەندی بەردەوام زۆر زەحمەتە.

کۆبوونەوەکە کۆتایی هات و مام جەلال بۆ سوریا گەڕایەوە. ئێمەش بۆ وڵاتەکانی خۆمان گەڕاینەوە تا کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا لە مانگی ئابی هەمان ساڵ لە بەرلین بەڕێوەدەچوو لەسەر پەیوەندییەکانمان لەگەڵ کوردەکانی تورکیا و ئێران بەردەوام بین و هەموو هێز و توانای خۆمان خستەگەڕ بۆ کۆنگرەکەی خوێندکاران تا هەوڵ بدەین سەرۆکایەتی کۆمەڵە لە ژێر ڕکێفی برادەرانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق دەربێنین. ئەو هەوڵە بڕیاری ئەو بەرەی ئۆپۆزسیۆنی کوردستانیەش بوو کە لەناو کۆمەڵەی خوێندکاران درووست ببوو کە لە پێشەوە ئاماژەم پێدا. دوای ئەوەی مام جەلال بۆ سوریا گەڕایەوە و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ڕاگەیێنرا. لە مانگی ئابیش هەموومان چووین بۆ کۆنگرەکەی خوێندکاران لە بەرلین. لە دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان مام جەلال و کەمال فوئاد و نەوشیروان مستەفا و من

لە کۆنگرەکەدا ئامادە بووین. هەروەها ئەم برادەرانەش لە کۆنگرەکەدا ئامادەبوون کە لە کۆبوونەوەی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا بەشداربوون وەک؛ د. حەسەن محەممەد عەلی، جەبار شەریف، لاوچاک فەهمی، نەرجومەند سدیق و کەسانی تر.

مام جەلال بە چ سیفەتێک بەشداری لە کۆنگرەی ناوبراودا کردبوو؟

وەک میوان بەشداری لە کۆنگرەکەدا کردبوو. بەڵام د. کەمال فوئاد و نەوشیروان مستەفا و من ئەندامی کۆنگرە بووین. لە کۆنگرەکەدا سەلیم بابان بە ناوی برادەرانی کوردستانی ئێران قسەی دەکرد، کوردەکانی تورکیا یەکێک و کوردەکانی سوریاش یەکێکیان دانابوو. ڕۆژانەش لە کاتی پشوودانیدا لە باخەکەدا بەردەوام لەگەڵ مام جەلال کۆدەبووینەوە. وابڕیاربوو کە عەبدولڕەزاق فەیلی و عادل موراد و فەرەیدون عەبدولقادر هەر ئەو کاتە بێنە بەرلین بەڵام تەنیا فەرەیدون عەبدولقادر توانی بە ڕەسمی بگاتە بەرلین کە لە لایەن برادەرانی ناوەوە ناردرابوو. فەرەیدون- مان لە ماڵی د. حەسەن محەممەد عەلی دابەزاند. تەنیا مام جەلال و نەوشیروان مستەفا لەگەڵی دادەنیشتن، لەسەر ئەوە ڕێکەوتین کە چەند برادەرێکیان بێنە دەرەوە و داوامان لێکردن کە بە هیچ شێوەیێک بەرێگای ئێران نێن، باشترە بە ڕێگای ئوردن یاخود بە ڕێگای بیابانەکانی نێوان عێراق و سوریا بێنە سوریا. چەند کادرێکیان وەک تەنسیق و بۆ کاری هاوبەش بێنە سوریا یاخود ئەوانە بێنە سوریا کە ناتوانن لە وڵات بمێننەوە. فەرەیدون عەبدولقادر بە نهێنی هاتبوو و لە لایەن سەرکردایەتی کۆمەڵە لە وڵات ڕەوانە کرابوو بۆ پەیوەندی کردن لەگەڵ دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

ئێستا ڕێکخراوێکی مارکسی لە کوردستاندا هەیە..!

تۆ ئەو کاتە زانیاریت سەبارەت بە کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان هەبوو؟

یەکێک لەو شەوانەی لە کاتی کۆنگرەکەی خوێندکاراندا کە لە نێوان خۆماندا کۆدەبووینەوە، باسمان لە درووستکردنی ڕێکخراوی هەمەجۆر و هەمە فکر و هەمەچەشن دەکرد، کە باسمان لە بوونی ڕێکخراوێکی مارکسی کرد. نەوشیروان مستەفا درکاندی کە لە ساڵی ١٩٧٠- ەوە کار بۆ درووستکردنی ئەو ڕێکخراوە کراوە و ئێستا ڕێکخراوێکی مارکسی لە کوردستاندا هەیە.

با باسێکی یەکەمین ڕۆژی کۆنگرەکەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردت بۆ بکەم. ڕۆژی یەکەم کە چووینە هۆڵی کۆنگرە بۆ ئیستیفزاز وێنەیەکی گەورەی مەلا مستەفایان لە هۆڵەکەدا هەڵواسیبوو. ئەو دەستەیەی کە ئیدارەی کۆنگرەکەیان دەکرد سیامەند بەننا و تاریق عەقراوی و چەند کەسێکی تر ئەو کاریان کردبوو، من وتەبێژی بەرەی ئۆپۆزسیۆنی خوێندکاران بووم کە لە

بەشەکانی پێشوودا باسم کردووە. بە دەستەی ئیدارەی کۆنگرەم وت؛ ئەگەر ئەم وێنەیە لانەدەن ئێمە لە هۆڵەکە دەچینە دەرەوە. ئێمە وەکو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەرامبەر بە بوونی وێنەکە نەمانکردە هەڵلا. بەڵام حزبەکانی تر زۆر سوور بوون کە وێنەکە ببرێتە دەرەوە. ئێمە وەکو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بڕیارماندا با دان بە خۆماندا بگرین تا سەرۆکایەتی کۆمەڵە لەژێر دەستیان دەردێنین، بەڵام کوردەکانی ئیران و ئەندامانی بەرە لە سوریا و کوردەکانی تورکیاش زۆر توند بوون. سەلیم بابان دەمڕاستی کوردەکانی ئیران بوو گووتی؛" ئێمە لە ژێر یەک سەقف لەگەڵ ئەم کۆنەپەرستانە دانانیشین" ئەوان لەبەر ئەوەی وێنەکەیان بە ئەنقەست دانابوو گوتیان وێنەکە لانادەین. تارق عەقراوی چووبووە ئیران و پاشان یەکسەر هاتبووە کۆنگرە و لە ئیران بەیاننامەیەکی هێنابوو بە ئیمزای پارتی دیموکراتی کوردستان- دەستەی کاتی "قیادەی مؤقتة" کە گوایە بەردەوامبوون بە شۆڕش دەدەن، ئێمەش وەک ئەندامانی کۆنگرە پێمان گووتن ئێوە باسی چی دەکەن، چەند هەفتەیەک لەمەوپێش مەلا مستەفا گووتویەتی "کارمن تمام شد". ئیتر ئێمە لە کۆنگرە کشاینەوە و چووین بۆ شوێنێکی تر کۆبوونەوەیەکمان کرد و دەستەیەکی ئامادەکردنمان بۆ کۆنگرە دانا و ئەو کۆنگرەیەمان بە شەرعی نەزانی.

نورەددین زازا بۆ کۆنگرە هاتبوو؟

بەڵێ، هاتبوو.

ئەی عەبدولرەحمان قاسملو؟

نەخێر ئەو نەهاتبوو. بەڵام ئەمیری قازی، سەلیم بابان، محەمەد موهتەدی نوێنەرایەتی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران- یان دەکرد، ئێمە زۆر هەوڵماندا کۆنگرە رووبەڕووی لێکترازان نەبێتەوە. کۆنگرە فەشەلی هێنا بەڵام پاشماوەی پارتییەکان و چەند ئەندامێکی حزبی شیوعی عیراقی دزێژەیان بە بەرنامەی دانیشتنەکانی کۆنگرەدا.

کام باڵی حزبی شیوعی عیراقی؟

ژمارەیێک لەوانەی کە سەر بە لیژنەی مەرکەزی بوون.

ئەی ئەوان لەگەڵ بەعسییەکان لە بەرەدا نەبوون؟

ئەوان ئەندامی حزبی شیوعی عیراقی بوون، بەڵام لە هەمان کاتدا ئەندامی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردیش بوون لە ئەورووپا.

ئایا ئێوە بە هەمان ناو کەوتنە چالاکی نواندن؟

ئێمە لە نێوان ١٣- ١٧ ی مانگی ئابی ساڵی ١٩٧٦ لە شاری فرانکفۆرت- ی ئەڵمانیا کۆنگرەمان بەست و ناوی ڕێکخراوەکەمان گۆڕی بۆ (کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان لە دەرەوەی وڵات "ئەکسا") ئێمە تا ئەو مێژووە زۆر هەوڵماندا کە کۆنگرەیەکی یەکگرتوو ساز بکەین بەڵام ئەو برادەرانە هەر بەردەوام بوون لەسەر بیروڕا کۆنەکانیان و ئەوەبوو "ئەکسا" مان درووست کرد.

ئایا دوای هەرەس بێجگە لەو هەوڵانەی دران بۆ درووستکردنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئایا هیچ هەوڵێ تر درا بۆ درووستکردنی ڕێکخراو و حزبی تر، یاخود دەرکردنی بەیاننامە و بانگەواز؟

چەند بەیاننامەیەک بڵاوکرانەوە، بە تایبەتیش ئەوەی لە بیرمە چەند بەیاننامەیەک بە ناوی "لفیف من المثقفین الاکراد" بڵاوکرانەوە.

بۆچی لە کاتی دامەزاندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئیبراهیم ئەحمەدتان دوورەپەرێز خست؟

با شتێکت پێ بڵێم. ئێمەی دەستەی دامەزرێنەر و ئەندامانی کۆبوونەوەکەی بەرلین و برادەرانی ڕۆژهەڵاتی ناوین، بڕیارێکماندا کە هەتا پێمان دەکرێت ئەو برادەرانەی کە لە سەرۆکایەتی پارتی بوون و لێپرسراوێتیان هەبوو نەیەنە ناو سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. بۆ نموونە د. مەحمود عوسمان، سامی عەبدولڕەحمان، نوری شاوێس و ... هتد، کە ئەمانە زۆر هەوڵیاندا بێنە ناو سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

ئەی ئەو کاتە کەمال فوئاد ئەندامی کۆمیتەی سەرکردایەتی پارتی نەبوو؟

نەخێر. بەڵام یەک شت هەبوو، ئێمە ئەوەمان دانا کە بۆ نموونە ئەوانەی کە ئێستا حزبی سۆسیالیستی کوردستان- یان پێکهێناوە و بێنە ناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، ئەندامی سەرکردایەتی و مەکتەبی سیاسییان لەناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەبێت. ئێمە ئەماندەزانی وەزعی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان و حزبی سۆسیالستی کوردستان چۆنە و پێگەی جەماوەریان چییە! ئێمە بە هەموو شێوەیەک هەوڵمان دەدا کە خەباتی سیاسی و چەکداریی ئەمجارەمان دەستپێکردنەوەیەکی نوێ بێت. بەردەوامبوونی جەلالیەت نەبێت و لەسەر ڕێبازێکی نوێ خەبات بکەین. هەر ئەو کاتە حکومەتی عیراق عومەر دەبابەی نارده دەرەوە بۆ پەیوەندیکردن لەگەڵ مام جەلال و برادەرانی تر لە شام. مام جەلال و عومەر دەبابەی ئەو جەولەیەیان بە فرسەت زانیبوو کە باس لە چۆنیەتی هەڵگیرساندنەوەی شۆڕش بکەن. عومەر دەبابە و چەند برادەرێک تازە بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان- یان دامەزراندبوو. ئەو کاتە من بە مەبەستی کڕینی ئێستگەیەکی رادیۆ بۆ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان چووبووم

بۆ لەندەن، چونکە لە سوید زەحمەت بوو ئێستگەی رادیۆیی بکڕدرێت. لە لەندەن عومەردەبابەم بینی هەرچەندە زۆر هەوڵی دا باسی سیاسی لەگەڵ بکاتەوە بەڵام من خۆم لەو بابەتە دوور دەخستەوە.

ئەمە ساڵی چەند بوو؟

ساڵی ١٩٧٥ بوو.

ئەو زانیاری هەبوو کە تۆ یەکێکی لە ئەندامانی دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان؟

بەڵێ.

ئایا ئێوە لە دەرەوە چۆن کارەکانتان بەسەر خۆتان دابەش کرد؟

هەر لە ساڵی یەکەمەوە دەستمان بە دامەزراندنی کاری ڕێکخراوەیی کرد. من سەردانی چەند وڵاتێکم کرد و د. کەمال فوئاد و نەوشیروان مستەفا بە هەمان شێوە دەست بەکاربوون. دوای ماوەیەک ڕێکخراوی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانمان لە زۆربەی وڵاتانی ئەورووپا و ئەمریکا دامەزراند.

ئایا تۆ ئەو کاتە کارت دەکرد؟

من خوێندکاری دکتۆرا بووم. ئەو کاتە کە لە خوێندنی دکتۆرا وەردەگیرایت مووچەی مانگانەت هەبوو، بۆ ماوەی چوارساڵ ئەو مووچەیەت وەردەگرت، بە مەرجێک هەفتەی بیست کاتژمێر کاری ئیداری بکەیت و وانە بڵێیتەوە.

بۆ کڕینی ئێستگەی رادیۆ، لیبیەکان یارمەتیان داین

پارەت وەرگرتبوو بۆ کڕینی ئەو ئیستگەیە؟

بەڵێ، عادل موراد پارەکەی بۆ ئێرە هێنا، لیبیەکان یارمەتیان دابووین.

لە سوید پەیوەندیت لەگەڵ باڵیۆزخانەی لیبیا هەبوو؟

نەخێر.

ئیستگەکەتان لە کوێ کڕی؟

ئێستگە و ژمارەیێک ئامێری هۆکی تۆکیم لێرە لە سوید کڕی. هۆکی تۆکیەکان بۆ مەفرەزە

سەرەتاییەکانی شۆڕشی نوێ بوون.

چۆن ئەو نامێرانەتان گواستەوە؟

لێرە بە شەحنی فڕۆکە زۆر بە ئاسایی بۆ سوریامان نارد.

دیارە سورییەکان ئاگاداربوون کە ئێوە ئێستگە دەکڕن؟

بەڵێ ئاگاداربوون. بەڵام لەبەر ئەوەی ئێستگەیەکی زۆر پێشکەوتوو بوو بە داخەوە برادەران نەیانزانی سوودی لێوەربگرن، من لێرە لە شارەزایەکی تەکنیکیم پرسی لەگەڵ ڕۆژنامەنووسێک ئینجا کڕیم. برادەران گوتیان ئەمە ئێستگە نیە لاسلکی یە. پاشان لە لایەکی تر ئێستگەیەکی تریان پەیدا کرد، ئێستگەی دووەم ڕەوانەی وڵات کرا بەڵام تا بەهاری ١٩٧٩ کاریان پێ نەکرد.

بنەماڵەکەتان ئاگاداری ئەوە بوون کە تۆ لە دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان- یت؟

بەڵێ، ئاگاداربوون. یەکێک لە مامەکانم کاتی خۆی کە لە ئەڵمانیا دەیخوێند لە نزیکەوە مام جەلال- ی دەناسی، ئەو لە سوریا هاتووچۆی دەکردن.

تا مام جەلال چووەوە کوردستان چەند جاری تر مام جەلال- ت بینی؟

هیچ جاری تر نەمبینی، بەڵام لە ڕێگای نامە بەردەوام پەیوەندیمان بە یەکترەوە دەکرد.

بۆ دکتۆراکەت چیت کرد؟

تا ساڵی ١٩٧٦ یەک لەسەر سێ ی نامەکەم نووسیبوو. من کۆمەکی خوێندنم لە سوید بۆ ماوەی ساڵێک لە پایزی ١٩٧٦ تا هاوینی ١٩٧٧وەرگرت تا لە ئەمریکا نامەی دکتۆرایەکەم تەواو بکەم. من لە زانکۆیەک دەستم بە خوێندن کرد کە نزیکەی ١٥ کیلۆمەتر لە دەرەوەی واشنتۆن بوو ئەویش زانکۆی ماریلاند بوو. بۆ بەختی من هەر ئەو پایزە مەلا مستەفا بە نەخۆشی هاتە واشنتۆن. هەروەها نزیکەی ٨٠٠ پەنابەر هاتن بۆ ئەمریکا و لەسەر هەموو ئەمریکا دابەشکران. بۆیە پێویست بوو موتابەعەی جموجۆڵی مەلا مستەفا بکەم و برادەرانی لێ ئاگادار بکەمەوە. من بەردەوام لەسەفەر بووم بۆ ڕێکخستن و ڕوونکردنەوەی سیاسەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ ئەو پەنابەرانەی کە لە ئێرانەوە هاتبوون.

لە ماوەی ئەو ساڵەدا توانیم نزیکەی ١٥٠ کەس لەو پەنابەرانە بۆ ڕیزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ڕێک بخەم. کچێک کە کاتی خۆی لە یەکێک لە سەنتەرەکانی لێکۆڵینەوە ئیشی

دەکرد بەردەوام زانیاری لەسەر وەزعی مەلا مستەفا پێدەدام. لە ڕێگای ئەو کچەوە ئەو نامانەم دەستکەوت کە مەلا مستەفا بۆ کارتەری ناردبوو. هەروەها ڕاپۆرتەکەی سناتور پایک- یشم دەستکەوت. لەبەر ئەوەی ئیش و کارەکانم بەجۆرێک زۆر بوون نەمتوانی لەسەر خوێندن و نووسینی نامەی دکتۆرایەکەم بەردەوام بم.

هەر لە ئەمریکا دەستم بە دەرکردنی زمانحاڵی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بە زمانی ئینگلیزی "ذ سپارک" کرد. هەروەها هەر لەوێ دۆکۆمێنتە بنەڕەتیەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان- م بۆسەر زمانی ئینگلیزی وەرگێڕا لە ژێر ناونیشانی "شۆڕش لە کوردستان" چاپ و بڵاوم کردەوە. لەگەڵ یاداشتێکی دوور و درێژ بە بەڵگەنامەوە سەبارەت بە ڕەوشی کوردستانی عیراق درا بە نەتەوە یەکگرتووەکان.

تۆ پەروەردەکراوی سیستەمەکانی وڵاتانی پێشکەوتووی ڕۆژئاوابوویت. لە ڕەشنووسی بەیاننامەی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان چیت دەستکاری کرد؟

لە ڕەشنووسی بەیاننامەی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا تەنیا لە یەک دوو شوێندا لەگەڵ د. کەمال فوئاد ڕستە و دەستەواژەکانمان گۆڕی. ڕەشنووسی یەکەمین کەمێک عەرەبچێتی تێدابوو، من بە گشتی لە جێگیرکردنی لایەنی کوردستانیبوونی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا ڕۆڵم بەرچاوبوو، کە ڕێکخراوێک بێت ناوەڕۆکە کۆمەڵایەتییەکەی دەوڵەمەند بێت. ئەمەو ئەوەی زۆر شانازی پێوە دەکەم کە ئەم کارەم بە هاوکاری برادەران بووە کە لە ساڵی ١٩٨٢-ەوە فکری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەرەو فکری سۆسیال دیموکرات ببەم و خەڵکێکی زۆر ئاشنای ئەو فکرە بکەم.

ئایا هەوڵت نەدا لە سەنتەرەکانی بڕیار لە ئەمریکا نزیک ببیتەوە؟

من تەنیا پەیوەندیم لەگەڵ چەندان سیناتورێک باش بوو. هەوڵم دەدا لەگەڵ ڕۆژنامەنووسە بەناوبانگەکان پەیوەندیم هەبێت. ڕۆژێک لەگەڵ ڕۆژنامەنووسێک بە ناوی جاک ئەندرسن مەوعیدم هەبوو، ئەو زیاتر ڕۆژنامەنووسێکی ڕەخنەگر بوو کاری لەسەر ئاشکراکردنی مەسەلە حەساسەکان دەکرد. هەندێک زانیاریم دەستکەوتبوو هەر بۆیە هەوڵمدا ببینم. زۆر قسەمان کرد و لە میانی قسەکانمدا زانی زۆر چەپم لێ ی پرسیم ئەرێ چۆن توانیت فیزای ئەمریکا وەربگریت، پێمگووت بۆ من زۆر ئاساییە چونکە من هاوڵاتی سویدیم و فەرموو سەیری پەساپۆرتەکەم بکە.

من هەردەم لە پەیوەندی و گەڕان دابووم. یەکێک لەو سیناتورانەی کە بینیم ئیدوارد کەنەدی بوو. ئێمە ئەو کاتە لە ئەمریکا لەسەر چەند تەوەرێک کارمان دەکرد، وەک؛ فرۆشتنی چەکی ئەمریکا بە عیراق و پەیوەندی ئابووری و بازرگانی نێوان ئەمریکا و عیراق و کوشتنی خەڵکی

ئۆپۆزیسیۆن، لەو رووەوە یاداشتێکمان نووسی و نزیکەی ۲۰ سیناتۆر ئیمزایان کرد. هەروەها یارمەتیدانی پەنابەرانیش تەورێکی تر بوو.

رێککەوتنی سنووری نێوان عیراق و تورکیا تا چەند دژی جموجۆڵی هێزی پێشمەرگەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوو؟

ساڵی ۱۹۷۸ حکومەتی عیراق بۆ شەڕکردن و گەمارۆدانی هێزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەگەڵ حکومەتی تورکیا رێککەوتنێکی مۆر کرد لەسەر رێگادان بە هێزی لەشکری تورکیا کە تا قووڵایی ۳۰ کیلۆمەتر بۆی هەیە بچێتە ناو خاکی عیراق لە کاتی پێویستدا. ساڵی ۱۹۸۳ کە رەوشی عیراق بەرەو خراپی دەچوو لە جەنگەکەیدا لەگەڵ ئیراندا و چاوەڕێ دەکرا ئیران خاورووی عیراق داگیر بکات. تورکیا و سوریاش خۆیان ئامادە کردبوو بۆ داگیرکردنی چەند ناوچەیەکی عیراق. تورکیا خۆی ئامادە کردبوو کە کوردستانی عیراق داگیر بکات بە تایبەتی ناوچەکانی موسڵ و کەرکوک، سوریاش مەبەستی بوو ناوچەکانی رۆژئاوا و ناوەڕاستی عیراق داگیر بکات.

لە سەرەتای ساڵی ۱۹۸۳ رۆژنامەنووسێکی ئەمریکی بە ناوی "روبین رایت" کە بۆ رۆژنامەی لوس ئەنجلیس تایمز کاری دەکرد، لە گۆڤاری نیوستایتمان- ی بەریتانی وتارێکی نووسی باسی لە پلانێکی نهێنی تورکیا کردبوو بۆ داگیرکردنی کوردستانی عیراق. لە کاتی چوونی هێزەکانی ئیران بۆ ناو خاکی عیراق، واشی نووسی بوو کە ئەمریکا سەبارەت بەو پلانەی لەشکری تورکیا رەزامەندی دەربڕیوە. روبین رایت ئێستا سەرپەرشتی بەشی هەواڵەکانی جیهان دەکات لە رۆژنامەی واشنتۆن پۆست و چەندین کتێبی سەبارەت بە رەوشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست نووسیوە.

لەو ماوەیەی کە بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوەی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان بووم، پەیوەندییەکی باشم لەگەڵ رۆژنامەنووسە بیانییەکان هەبوو. هەروەها هەر لە شەستەکانەوە پەیوەندم باش بووە لەگەڵ چەندان رۆژنامەنووسی وەک دانا ئدامس شمیت، داڤید هیرست، فرید هالیدای، ئیریک روولۆ، پاتریک سیل و ئیدوارد مورتیمر و ... هتد.

لە سەرەتای هاوینی ساڵی ۱۹۸۳ لەگەڵ رۆژنامەنووسێکی ئەمریکی بەناوبانگ کە ناوی جۆن کوولی بوو ئەو کاتە پەیامنێری بەشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی رۆژنامەی کریستیان ساینس مونیتر بوو، یەکترمان دەناسی، تەلەفۆنی بۆ کردم و گووتی: رۆژنامەنووسێکی تورک حەز دەکات قسەت لەگەڵدا بکات، گووتم بەسەرچاو کاتمان لە ریستۆرانێکی ئیتاڵی کە دەکەوتە ناوەڕاستی لەندەن دانا. ئەو ریستۆرانە بە برژاندن و لێنانی بۆق بەناوبانگ بوو.

بە ئامادەبوونی رۆژنامەنووسە ئەمریکیەکە، لە رۆژنامەنووسە تورکەکەم پرسی تۆ کێیت و بە ناوی کێ قسەم لەگەڵ دەکەیت؟ لە وەڵامدا گووتی: من رۆژنامەنووسم و بەس، گووتم نەخێر

ـەوەر ناکەم و پێویستە راستییەکەم پێ بڵێیت هەتا بتوانین لەسەر گفتوگۆکانمان بەردەوام بین. لە قسەکانیدا دانی بەوەنا کە لایەن سەرۆکایەتی لەشکری تورکیا راسپێردراوە کە هێندێ پرسیارم لێ بکات وەکو نوێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان سەبارەت بە پلانی چوونە ناو خاکی کوردستانی عیراق، لە کاتی ئەگەری شکانی عیراق و داگیرکردنی لە لایەن ئیرانەوە. ئینجا پرسی هەڵوێستی ئێوە چی دەبێت بەرامبەر بە ئەگەرێکی لەوجۆرە. لە وەڵامدا پێم گووت؛ بە وردی قسەکانم بنووسەوە ئەوە بیروڕای سەرکردایەتی وڵاتیشە؛ "ئێمە لە خوامان دەوێ تورکیا هەڵەیەکی وا گەورە بکات و سنوورەکانی پاش شەڕی جیهانی یەکەم تێک بدات و لە ئەنجامی ئەوەدا خەڵکی کوردستانی عیراق و تورکیا ببن بە یەک و بکەونە ژێر دەسەڵاتی یەک دەوڵەت. ئێمە دژی هاتنی ئێوە نین، بە تایبەتیش ئەگەر ئیران لە شەڕەکانی سەرکەوێت و بیەوێت عیراق داگیر بکات و رژێمێکی ئیسلامی لە عیراقیش دابمەزرێنێت. بەڵام باش بزانن بۆ دواڕۆژ بەڵایەکی زۆر گەورە بۆ خۆتان درووست دەکەن. لەبەر ئەوەی هەستی نەتەوایەتی لە کوردستانی عیراقدا زۆر بەهێزە و ئەزموونێکی دەوڵەمەندیان هەیە لە بەرگری و شەڕی پارتیزانیدا، وا بە ئاسانی بۆتان ناچێتەسەر ئەگەر هەمان سیاسەت کە ئێستا دژی کوردی تورکیا پێڕەوی دەکەن بە هەمان شێوەش لەگەڵ کوردی کوردستانی عیراق هەڵس و کەوت بکەن". سەبارەت بەو بۆچوونانەم پێشتر لەگەڵ سەرکردایەتی وڵات قسەم کردبوو، مام جەلال خۆی وەڵامی دابوومەوە و گووتبوی رازین لەسەر بۆچوونەکانت.

کابرا حەپەسا، گووتی؛ باش لە قسەکانت تێگەیشتم و ئاگاداریان دەکەمەوە.

کۆمیتەی ئەورووپا بەشی هەرەزۆریان وازیان لە یەکێتیی هێنا

لە کاتی هەڵگیرساندنەوەی شۆڕشدا ئایا هیچ رێککەوتنێک لە نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە هەبوو؟

من ئەو کاتە لە ئەمریکا بووم، ساڵی ١٩٧٧ بوو. بە هۆی ئەو نامەیە ئاژاوەیەکی گەورە لەناو ریزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ئەورووپا درووست بوو، دەتوانم بڵێم کۆمیتەی ئەورووپامان بەشی هەرەزۆریان وازیان لە یەکێتیی هێنا، بە تایبەتیش لەسەر ئەو رێکەوتنەی کە لە نێوان یەکێتیی نیشتمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە ئیمزا کرا. لە سوریا و لە بەریتانیا دوو کۆبوونەوە لە نێوان یەکێتیی و پارتی کرا. کۆبوونەوەکان بە ناوبژی مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد و عەلی سنجاری و تەجەموعی عیراقی بوون. من ئەو کاتە نامەیەکی توندی نارەزایم بۆ

برادەران نووسی و خەریک بوو واز لە یەکێتیی بهێنم، بەڵام لەبەر پەرۆشیم بۆ وەزعەکە و دەمزانی کە پارتی ئیلتیزام بە بەندەکانی ڕێکەوتنەکە ناکات بۆیە تۆزێک ساردبوومەوە. دوای چەند مانگێک پارتی بەندەکانی ڕێکەوتنەکەی شکاند. دوایی بیستمانەوە کە لەناو قیادەی موەقەتەشدا چەند کەسێک دژی ئەو ڕێکەوتنە بوون یەکێک لەوانە سامی عەبدولرەحمان بوو.

ئایا مام جەلال ئاگرەوانە ئەو ڕێکەوتنەی ئیمزا کرد؟

نەخێر، برادەران ئاگاداربوون و رازی بوون.

دیارە تۆیان ئاگادار نەکردبووەوە؟

منیان ئاگادار نەکردبووەوە، لە ناڕەزایی نامەکەمدا گلەیی ئەمەشم نووسیبوو. بەڵام پێویستە ئەوەش بڵێم ئێمە لەسەر ئەوە ڕێککەوتبووین کە لە کاتی مانەوەم لە ئەمریکا پێویست ناکات بۆ هەندێک شتی حەساس ئاگادارم بکەنەوە.

کارگێڕانی کۆمیتەی ئەوروپا کێ بوون کە وازیان هێنا؟

ئەوانەی لە بیرم ماون کە وازیان هێنا؛ جەبار شەریف، د. حەسەن محەمەد عەلی، د. محەمەد بکرۆ، لاوچاک فەهمی، زاهیر حەمەد، منیش بۆ ماوەیەک خۆم کەنارگیرکرد.

ئایا تۆ لە ئەمریکا هەر بە تەنیا کارت بۆ یەکێتیی دەکرد، یاخود هاوکار و کەسی تر هەبوون کە یارمەتیت بدەن؟

هەموو ئیشەکانم بە تەنیا دەکرد. بەڵام ژمارەیێک لە کوردەکانی ئیران کە مرۆڤی نیشتمانپەروەر و پێشکەوتنخواز بوون زۆر یارمەتیان دەدام، وەکو؛ ئەمیری حەسەنپوور، جەمیل مەردووخ و کەمال کەریمی و هاشم ئەحمەدزادە کە بە داخەوە ساڵی ١٩٧٩ لە رەزائیە شەهید کرا. قسە هەبوو کە بە دەستی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق- قیادەی موەقەتە کوژرابێت. زۆر گرنگیشە لێرەدا باسی ئەوە بکەم کە لە ناو کوردەکانی ئیران بە گشتی هەر لە سەرەتاوە حەسەنی قازی، محەمەدی موهتەدی، سەلیم بابان و ئەمیری قازی زۆر یارمەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیان دەدا. بۆ نموونە حەسەنی قازی بەشی هەرەزۆری دوکیومنت و بەلاغەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانی کردە فارسی و بە شێوەیەکی فراوان بڵاوکردەوە و پاشان هەمووی لە کتێبێکی سەربەخۆدا بڵاوکردەوە بە ناوی "ئینتشاراتی شەریفزادە". ئەو کتێبە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئیران لە ساڵی ١٩٧٩ دا، جارێکی تر چاپکرایەوە و لە ئیراندا بە شێوەیەکی بەرفراوان بڵاوکرایەوە ئەمە و حەسەنی قازی و محەمەدی موهتەدی لە ناو ریزەکانی فیدراسیۆنی خوێندکارانی ئیراندا زۆر چالاک بوون،

پشتوانی زۆریان بۆ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان پەیدا کرد.

پێویستە ئاماژەش بەوە بدەم کە بۆ چەند کارێک ئەگێنێتا یارمەتی دەدام. ئەو ماوەیە لە ئەمریکا ڕێکخستنێکی باشم بۆ یەکێتیی درووست کرد. لە ناو کوردەکانی عیراقیش کە دەمێک بوو لە ئەمریکا دەژیان زۆر یارمەتیان دام بۆ پێشخستنی کارەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، لەوانە چالاک ئەحمەد فەهمی "جوانڕۆیی" کە لە نێوان ساڵی ١٩٧٤- ١٩٧٥ نوێنەری شۆڕشی خەڵکی کوردستان بوو لە نەتەوە یەکگرتووەکاندا، هەروەها پرۆفیسۆر ئەسعەد خەیلانی کە یەکێکە لە تێکۆشەرە دێرینەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق لە ساڵانی پەنجاکان و شەستەکانی سەدەی ڕابردوو لە بەغدا. لەوانەی کە یارمەتی داراییان داین پێویستە باسی د. ئەحمەد عەلی عوسمان "برای د. مەحمود عوسمان" و د. جەلال ساڵح "برای دارا تۆفیق" بکەم. هەروەها لە تێکۆشەرانی کوردستانی تورکیا ڕەمزی بوچاک. زۆر بە داخەوە مام ڕەمزی بوچاک لە هەشتاکان و چالاک جوانڕۆیی و د. ئەحمەد عەلی عوسمان لەم ساڵانەی دوایدا کۆچیان کرد.

خەڵک هەبوو هەر لە ئێرانەوە بۆ ناو ڕیزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ڕێکخرابوو، بەڵام خۆیان ئاشکرا نەکردبوو، بۆ نموونە ڕێکخراوی فلۆریدا و تەکساس لەو کەسانە بوون کە هەر لە ئێرانەوە ڕێکخرابوون. سەبارەت بە قیادەی موەقەتە با لەبیرم نەچێت، کە لەناوەوەی وڵاتیش عەلی عەسکەری، خالید سەعید و عومەر دەبابە چاویان بە هەندێک کەسی قیادەی موەقەتە کەوتبوو لەسەر ئەوە ڕێکەوتبوون کە شەڕی یەکتر نەکەن، وەکو ئەنجامێکیش بۆ ئەو یەکتر بینیانە عومەر دەبابە و جەوهەر نامیق پێکەوە چوون بۆ سوریا بۆ دیداری برادەران، بەڵام لە دوایدا قیادەی موەقەتە ئەو ڕێکەوتنەشیان شکاند، بە تایبەتیش هەر دوای چەند مانگێک چەندان برادەری ئێمەیان شەهید کرد کە لە سوریاوە بۆ کوردستانی عیراق ئاودیو دەبوون. ئەو ماوەیە عەبدولڕەزاق فەیلی و د. کەمال خۆشناو لێپرسراوی بنکەی قامیشلوی یەکێتیی بوون بۆ ناردنەوەی پێشمەرگە بۆ کوردستانی عیراق، ئەوان زۆر دڵنیا بوون کە قیادەی موەقەتە ئەو کارانەیان دەکرد.

پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە، پەیوەندیان لەگەڵ سورییەکان چۆن بوو؟

سەرەتا پەیوەندیان زۆر خراپ بوو. ئێمە لەناو تەجەموعی وەتەنی عیراقی بووین، حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی- قیادەی عیراق یەکێک بوو لە لایەنەکانی ناو ئەو تەجەموعە. قیادەی موەقەتە پەیوەندیان لەگەڵدا هەبوون، ئەو بەعسیانە دەیانووت ئەمانەش هێزێکی ئۆپۆزسیۆنن و لە پارتیەکەی پێشوو جیاوازترن. بەڵام ئێمە دەمانزانی بەرنامەی ئەوانە چیە! ئیتر باش بوو لە ئینقلابی ئێراندا چەندان فەردە بەڵگەنامەمان دەستکەوت کە چەند لە لایەن ئێرانەوە یارمەتی دەدران بۆ ئەوەی شەڕی ئێمە بکەن. هەروەها کارەساتی هەکاری بەڵگەیەکی زیندووترە بۆ زیانەکانی قیادەی موەقەتە بەرامبەر بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، ئەمە و پەیوەندیان لەگەڵ دەزگاکانی ساواک و میت-

یش هەبوو، بۆ نموونە بە ئاگاداریی موخابەراتی عیراقی سەلاح بەدرەدین هاتە دیاربەکر و ماردین و چووە سەر سنوور و پەیوەندی لەگەڵ عومەر چەتین کرد، سەلاح بەدرەدین ئەو کاتە بۆ هاوکاری موخابەراتی عیراقی هاتبووە کوردستانی تورکیا، عومەر چەتین سکرتێری "دێ دێ کا دێ" بوو.

ئایا "دێ دێ کا دێ" پەیوەندی لەگەڵ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەبوو؟

چۆن! بەڵێ پەیوەندیان هەبوو. کاتی خۆی ئێمە هاوپەیمان بووین و لە چەندان کات و بواردا یارمەتیان داوین، بەڵام لە دوایدا لێمان هەڵگەڕانەوە و ڕێکەوتنیان لەگەڵ ئێمەدا شکاند. هەر بۆیە نەجۆ وازی لێهێنان. پێویستە ئەوە بۆ مێژوو تۆمار بکرێت، مام جەلال بۆ یەکەمینجار لە کاتی شۆڕشی نوێ دا کە بۆ کوردستان گەڕایەوە، زۆربەی سەرکردایەتی ئەو حزبە لە پێشوازی مام جەلال بوون و تا سێ سنوور لەگەڵ مام جەلال چوون، بە تایبەتیش نەجۆ.

ئایا ئێوە دەتانزانی ژمارەی هێزەکانی پارتی چەندە؟

لەناوچەی سێ سنووردا "عیراق- تورکیا- سوریا" هێزێکیان هەبوو، لە چەند گوندێکی تورکیاش هێزیان هەبوو، لەگەڵ ناوچەی هەوراماندا، بەڵام هێزێکی ئەوەندە گەورە نەبوو.

ڕەشەکوژی هەکاری...!!

ئایا ئەو قسەیە ڕاستە کە گوایە جاشەکانی تورکیا لە کاتی کارەساتی هەکاریدا یارمەتی قیادە موەقەتەیان داوە؟

ئەمە ڕاستە! بەڵام پێویستە بزانرێت کام هۆز! هۆزەکانی سەرسنووری عیراق هەر لە کۆنەوە پەیوەندیان لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و سەرکردایەتی بارزانی باش بووە، بەشی زۆریشیان هاوکاریان لەگەڵ میت هەبووە. هێزە سیاسییەکانی کوردستانی تورکیا زۆربەی هەرە زۆریان لەگەڵ ئێمە بوون، بەڵام هۆزە دواکەوتووەکانی سەرسنوور وایاندەزانی شۆڕشی کۆن ماوە و ئاشبەتاڵی نەکردووە. هۆکاری تریش هەبوو بۆ ڕوودانی کارەساتی هەکاری، لە کاتی پەڕینەوەی کاروانی پێشمەرگەکانماندا ئێران تۆپبارانێکی زۆر خەستی کردبوون. هەروەها عیراقیش تۆپبارانی هێزەکەیان دەکرد. سەلاح بەدرەدین کەوتبووە پەیوەندی گرتن و کۆبوونەوە لەگەڵ هێزە سیاسییەکانی کوردستانی تورکیا تا یارمەتیمان نەدەن. میت کەوتبووە هاوکاریکردنی جاش و هێزەکانی پارتی، لە قۆڵی لای عیراقیش موخابەراتی عیراقیش لەسەر سنووردا کەوتبووە جووڵە و چالاکی نواندن. لە ناوچەکانی چەڵی، تەرگەوەڕ، گەڤەر، میتی تورک هاوکاری قیادەی موەقەتەیان کردووە

دوای ئەوەی هێزەکانی ئێمە رووبەرووی کارەساتی قەتل و عام و لەناوبردن و زیندانیکردن و کوشتن بوونەوە. چەند کەسێک وازیان لە قیادەی موەقەتە هێنا و زانیاری زۆر وردیان درکاند سەبارەت بە شوێنی چالاکییەکانی قیادەی موەقەتە کە لە ناو خاکی تورکیادا بوون. تا خودی کارەساتەکەش هەر لە ناو خاکی تورکیا روویداوە. دوای ئەوەی زۆربەی سەرکردایەتی هێزەکانمان دەستگیرکران بە تایبەتی؛ عەلی عەسکەری، خالید سەعید، حسین بابەشێخ. من نامەیەکم بۆ ئەجەوید نووسی بە ناوی سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کە ئەو کاتە سەرۆک وەزیرانی تورکیا بوو. نووسی بووم کە ئێوە بەرپرسن لە رووداني ئەو کارەساتە و بەرپرسیشن لە پاراستنی ژیانی ئەو کەسانەی کە دەستگیر کراون، تا بۆم نوسیبوو کارەساتەکە لە فلان گوند و فلان شوێندا روویداوە، کە ئەم ناوچە و گوندانە خاکی کوردستانی تورکیان.

ئەگەر بە کورتی حکایەتی گەڕانەوەی مام جەلال بۆ کوردستان بگێڕیتەوە؟

مام جەلال پێش ئەوەی بۆ کوردستان بگەڕێتەوە جەولەیەکی بۆ ئەورووپا کرد د. کەمال فوئاد لەگەڵی بوو. من دەستم بە دەرکردن و بڵاوکردنەوەی رۆژنامەی "ذ سپارک" کردبوو، مام جەلال نەیبینی بوو، من ژمارەکانم بۆ د. قاسملو دەنارد. مام جەلال سەرەتای جەولەکەی لە فەرەنسا دەست پێکرد، دیاربوو لە فەرەنسا "ذ سپارک"ی بینی بوو، لە فەرەنساوە نامەیەکی بۆ ناردبووم و دەستخۆشی لێکردبووم، داوای کردبوو کە لەسەر دەرکردنی بەردەوام بم.

مام جەلال ماوەیێک لە میونیخ مایەوە و بە تەلەفۆن قسەم لەگەڵی کرد لەبەرئەوەی رۆژنامەنووسێکی ئەمریکی دەیویست گفتوگۆی رۆژنامەنووسی لەگەڵدا بکات ئەمە لە مانگی تەمووزی ساڵی ١٩٧٧ بوو.

مام جەلال لە تورکیاوە بەرەو خاڵی سێ سنووری تورکیا- عیراق- ئیران کەوتە رێ و هێزێکی زۆری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هاتبوونە پێشوازی و بە گەیشتنی کۆمیتەی سەرکردایەتی لە ناوچەی برادۆست کۆبووەوە.

ئایا هەر ئەو کاتەش د. فوئاد مەعسوم گەڕایەوە؟

نەخێر، فوئاد مەعسوم دوای کارەساتی هەکاری گەڕایەوە، لە کۆتایی ١٩٧٨پێکەوە گەڕاینەوە. چونکە دوای ئەو کارەساتە برادەران نامەیان بۆ دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی و کادرە پێشکەوتووەکان لە دەرەوە نارد تا بۆ کوردستان بگەڕێنەوە، تەنیا من نەبێت، کە ئەو کاتە لێپرساوی دەرەوە بووم. من ئەو بڕیارەم قبوڵ نەکرد و خۆم ئامادەکرد تا بگەڕێمەوە و بڕیارماندا رێگای جۆراو جۆر هەڵبژێرین بۆ گەڕانەوە. هەندێک برادەر بە رێگای ئیران رۆیشتنەوە، هەندێکی تریشمان بە رێگای تورکیا چوونەوە، د. فوئاد مەعسوم و عومەر دەبابە، من و عادل عەبدولمەهدی کە ئەو کاتە سکرتێری

باڵی "وحدة القاعدة"ی قیادەی مەرکەزی حزبی شیوعی عیراقی بوو بە ڕێگای تورکیا گەڕاینەوە.

بۆ عادل عەبدولمەهدی ئەو کاتە لە سوید دەژیا؟

ئەو لە فەرەنسا بوو. لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستیش دەژیا. عومەر دەبابە و د. فوئاد مەعسوم لە شامەوە بەڕێکەوتن. منیش لە سوید بەڕێکەوتم، عادل عەبدولمەهدی- یش لە فەرەنساوە، هەموومان لە ئەستەنبوڵ یەکترمان گرتەوە. ئەو شوێنە پێشتر برادەرانی کوردی تورکیا بۆیان دانابووین، بەڵام لە هۆتێلی جۆراو جۆر دابەزین.

ئەگەر دەکرێت ناوی ئەو کەسانە ئاشکرا بکەیت، کە لە تورکیا پێشوازیان لێکردن؟

ناتوانم ناوەکانت بۆ ئاشکرا بکەم. بەشی زۆربەیان برادەرانی شەهید نەجو بوون لە "دێ. دێ. کا. دێ". هەروەها برادەرانی پارتی "پێشمک". ئەمە و محامی مەدەد سەرحات زۆر یارمەتی داین.

ئایا چەند ڕۆژ لە ئەستەنبوڵ مانەوە؟

نزیکەی ١٠ ڕۆژ.

تۆ چ پەساپۆرتێکت پێ بوو؟

من پەساپۆرتی سویدیم پێ بوو. بەڵام نازانم برادەرانی تر چ پەساپۆرتێکیان پێ بوو.

پەساپۆرتەکەت لەگەڵ خۆت برد یان لە تورکیا بە جێتهێشت؟

پەساپۆرتەکەم و چەند شتێکی زیادەم لە لای "مەدەد سەرحات" بە جێهێشت. ئەو پەساپۆرتی یەکێک لە وڵاتانی ئەوروپای بۆ تەرتیب کردم. بە پاس بەرەو سنووری ئیران بە ڕێکەوتین، لە ناو پاسەکەدا بە جیا دانیشتبووین. لە بازگای سنووردا بە ئیرانیەکانم گووت؛ لە وڵاتەکەی خۆم مۆڵەتم وەرگرتووە و هاتووم بۆ گەشت و گەڕان و بە ڕێگای ئیراندا دەچم بۆ هیندستان.

بۆ پەساپۆرتەکەی سویدت بە پەساپۆرتێکی تر گۆڕیوە؟

لەبەر ناوەکەم.

هەموویان بکەن بە سەفیر!

پێش ئەوەی باسی ژیانی پێشمەرگایەتیت بکەیت، چەند پرسیارێکت لێ دەکەم، زۆر ئاساییە وەڵامیشم نەدەیتەوە. ئەمساڵ ۳۱ ساڵە کارەساتی هەکاری روویداوە، بەرامبەر بە روودانی ئەو کارەساتە کێ تاوانبارە؟

پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە.

کەسە تاوانبارەکان ناسراون؟

ژمارەیێکی زۆریان ئاشکرا بوونە. کەسەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە کە بەرپرسیارن لە دادگایی کردن و ئیعدام کردنی عەلی عەسکەری، د. خالید سەعید و حوسێن بەشێخ، وەک لە بەڵگەنامەکاندا هاتووە ئەمانەن:

- دارا: سامی عەبدولرەحمان.
- سەربەست: ئازاد بەرواری.
- سەعید: حەمە رەزا.
- ئەحمەد: دڵشاد میران.
- کەمال: کەمال کەرکوکی.
- سەلیم: جوهەر نامیق.
- هەژار: عەبدولرەحمان پێداوی.
- سلێمان: غازی زێباری.

بۆ تا ئێستا ئەو کەسانە گۆڕبزرن؟

نازانم. قسە هەیە کە گوایە دوای ئەوەی پرس بە مەلا مستەفا کراوە. عەلی عەسکەری و خالید سەعید و حوسێن بابەشێخ جیاکراونەتەوە و بە ئار پێ چی شەهید کراون. دوای ئەوەی سامی عەبدولرەحمان لە قیادەی موەقەتە جیابووەوە و حزبی خۆی دامەزراند سەبارەت بەو کۆمەڵکوژییە چەند قسەیەکی کردووە.

ئایا کە پێشمەرگەکان دەستبەسەر کران، یەکسەر ئیعدام کران؟

نەخێر، مەحکەمەیەکی شکلیان بۆ پێکهێناون و جێ بە جێ کردنەکە کەمێکیش دوا کەوت. ئێمە کاتی خۆی چەند نامەیەکی مەسعود و ئیدریس بارزانیمان دەستکەوت کە بۆ سامی عەبدولرەحمان- یان ناردبوو، دەڵێن باوکم گلەیی هەیە، ماوەیێک لەمەوبەریش داوای لە ئێوە کردبوو، کە هەر

هەموویان بکەن بە سەفیر "واتە بیانکوژن" بەڵام تا ئێستا ئەو داوایەتان جێ بە جێ نەکردووە!

ئایا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هیچ جارێک داوای شوێنی کۆمەڵکوژیەکەی نەکردووە؟

چەندینجار داواکراوە، تا خودی مام جەلال داوای کردووە. هەروەها سەبیحە خانی خێزانی شەهید عەلی عەسکەری و چەندان کەسی تریش داوایان کردووە و پەیمان دەدەن بەڵام جێ بە جێ ی ناکەن.

منداڵ و کەس و کاریان بۆ نموونە کە ئێستا هەندێکیان سویدین، ئایا ناتوانن لێرە دەعوا لەسەر ئەو کەسانە تۆمار بکەن کە لەسەر حوکمی ئیعدامکردنی کەس و کاریان ئیمزایان کردووە؟

لە سوید ناتوانن دەعوا تۆمار بکەن. چونکە رووداوەکە لە سوید روونەداوە. بەڵام لە تورکیا دەتوانن ئەو دەعوایە تۆمار بکەن.

بۆ ئێوە کاتی خۆی هەوڵی لەو جۆرەتان نەدا؟

من ئاگاداری ئەمە نیم! لە ئەورووپا لە رێگای حزبەکان و دۆستە ئەورووپییەکانمان و خەڵکی تر هەوڵێکی زۆرماندا کە ئیعدام نەکرێن. بەڵام بە داخەوە حوکمەکەیان زوو جێ بە جێ کردن. لە بیرمە، عومەر دەبابە لە رێگای عەلی عەبدوڵڵا هەوڵێکی زۆریدا بەڵام بێ ئاکام بوو. من سەردانی د. کامەران عالی بەدرخان و د. عەبدولرەحمان قاسملوم کرد، تا داوا لە مەلا مستەفا بکەن هیچیان لێ نەکەن. برادەرانی رۆژهەڵاتی ناوەراستیش زۆر هەوڵیاندا، وابزانم مام جەلال- یش نامەی بۆ مەلا مستەفا نووسی تا هەرەشیشی لێکردبوو.

٢٠ هەزار مارکەکەیان خوارد

ئێستا باسی گەرانەوەی جەنابت دەکەم بۆ کوردستان لە شاری ستۆکهۆڵمەوە تا گوندی ناوزەنگ چەند رۆژت پێچوو؟ لە رۆیشتن و هەڵگەران بە شاخدا چۆن بوویت؟ تا دوایی·!

ئەو سەفەرە بۆ من ئەوەندە زەحمەت نەبوو. لە ستۆکهۆڵم راستەوخۆ بە فرۆکە بۆ ئەستەنبۆڵ چووم. لە فرۆکە کەیا ئیزۆل لەگەڵم بوو. ئینجا خۆشیەکەی لەوەبوو. لەبەر ئەوەی من لە ئەورووپا بە تایبەتیش لە سوید زۆر چالاک بووم. بە کەیام وت؛ ئەگەر لە فرۆکەخانە گیرام تەلەفۆن بۆ فلان بکە. ئەگەرچی ئەو کاتە تورکیا وڵاتێکی لیبراڵ و بەرەڵڵا بوو. بەڵام ئێمە بۆ هەموو ئەگەرەکان خۆمان ئامادەکردبوو. من بە بێ کێشە لە کۆنترۆڵ تێپەریم. بەڵام سەیر دەکەم کەیا ئیزۆل- یان دەستگیر کردووە. کەیا دیارییەکی زۆری بۆ خزم و کەس و کاری بردبووەوە. پاشان وازیان لێهێنا، ئەو چووە ئەنقەرە بۆ ئەوەی

ـجێتە دیاریەکر. من لە ئەستەنبۆڵ مامەوە و برادەران گەیشتبوون، عومەر دەبابە چووبووە دیاریەکر تا ـگەڵ "دێ دێ کا دێ" کۆببێتەوە و تا ئەو ٢٠ هەزار مارکە[٢] وەربگرێتەوە کە لە کاتی کارەساتی ـەکری سالار عەزیز و د. کەمال خۆشناو بە ئەمانەت لە لای پارتی ناوبراویان دانابوو. ئەو پارەیە بۆ ـێکە ئەوێ داندرابوو تا بە دەستیان بگات، کە هێزەکانمان رووبەرووی ئەو کارەساتە بوونەوە، ئێمە ـەویست ئەو پارەیە لە عومەر چەتین وەربگرینەوە، بەڵام بەداخەوە برادەرانی "دێ دێ کا دێ" تا ئێستا ـکەین گل داوەتەوە و بە نەگەیشتنی ئەو پارەیە ئەوسا زیانێکی زۆری لە هێزەکانماندا.

بۆچی ئەو پارەیەیان بۆ هێزەکە رەوانە نەکردبوو؟ چونکە هێزەکە لە باری خواردن و تەقەمەنیدا ـوضیان زۆر خراپ بوو؟

ـەوێدەچێت لەژێر کاریگەریی سەلاح بەدرەدین ئەو کارەیان کردبێت، چونکە وەکو لە پێشەوە ـوتـ: یەکێک لە کارەکانی سەلاح هەڵگەڕانەوەی دۆستەکانمان بوو لە ناو حزب و هێزەکانی ـوردستانی.

چونکە بە گوێرەی نامەیەکی سەرکردایەتی هێزەکە داوای پارە دەکەن؟

ـەمە راستە! یەکەمینجار د. کەمال خۆشناو و سالار عەزیز لە دیوی کوردستانی تورکیاوە لە ـی سنوور بە هێزەکانمان گەیشتن و خواردن و تەقەمەنیان بۆ بردن. بەڵام بۆ دووەمینجار هەوڵیاندا ـ هێزەکانمان نەگەیشتن و ئەو پارەیان لە لای عومەر چەتین دانا.

ئێوە چۆن گەیشتنە سنووری ئێران؟

ـە ئەستەنبوڵ ویستمان بە فڕۆکە بۆ ئەرزەڕۆم بچین، بەڵام بەفرێکی زۆر لە ئەرزەڕۆم باریبوو، بۆ ـڕین و نیشتنەوەی فڕۆکە کێشە بوو، بۆیە بڕیارماندا بە پاس تا سنووری ئێران بچین، ئەو کاتەش ـە ئێران خۆپیشاندان و رێپێوان دەستی پێکردبوو، جۆرێک لە فەوزا درووست ببوو.

مانگی چەند بوو کە تۆ گەیشتیە تورکیا؟

ـانگی ١٢ ی ساڵی ١٩٧٨ بوو.

[٢] - دوای چاپی یەکەمینی ئەم کتێبە عومەر شێخمووس زانیاری تری سەبارەت بەو پارەیە دەستکەوت. موراد جوان کە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی (دێ دێ کا دێ) بوو، بەم شێوەیە باس لە پارەکە دەکات؛ بەشێک لەو پارەیە ناردرا بۆ هێزی پێشمەرگەی کوردستان سەر بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، ١٤ هەزار مارک مابووەوە، بە چەند سەرکردەیەکی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان درا کە ساڵی ١٩٧٨ سەردانی دیاریەکریان کرد.

دوا پەیوەندی تەلەفۆنیت لەگەڵ ئەگنیتا لە کوێ بوو؟

وابزانم لە ئەستەنبۆڵ بوو.

ئایا تۆ بڕیارت دابوو کە بەیەکجاری پەیوەندی بە ژیانی پێشمەرگایەتی بکەیت؟

من هەر زوو داوام لەبرادەران کرد، کە دەمەوێت پەیوەندی بە ژیانی پێشمەرگایەتی یەوە بکەم، بەڵام ئەوان ئەو داوایەی منیان ڕەتکردەوە.

وابڕیار بوو لەگەڵ گەیشتنی هێزەکانمان بۆ سێ سنووری سوریا- عیراق- تورکیا، ئێمەش وەک دەستەی دامەزرێنەر لە دەرەوەی وڵات بە هێزەکان بگەین و لەوێ کۆبوونەوەیەکی فراوانی سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بکەین. بەڵام دواکەوتنی هێزەکان و هێرشە یەک لە دوای یەکەکانی ئێران، تورکیا، عیراق، قیادەی موەقەتە، جاش و چەند هۆزێکی تورکیا بۆ سەر هێزەکانمان خشتەی هەموو کارەکانیان ئاڵۆز کرد، بۆیە ئێمەش نەماندەزانی کەی جووڵە بکەین تا بە هێزەکانمان بگەین. خالید سەعید لە نامەیەکدا بۆ ئێمە نووسیویەتی؛ زۆر چاوەڕوانمان کردن ئێوە نەگەیشتن و کۆبوونەوەکە بۆ کاتێکی تر دواخرا. ئیتر دوای ئەو کارەساتە و بۆ گۆڕینەوەی بیروڕا و تەشکیلکردنەوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و هەڵسەنگاندنی بارودۆخەکە، بڕیارماندا کە هەموومان بۆ کوردستان بگەڕێینەوە و بە گەیشتنی ئێمە دەست بە کۆبوونەوەکانمان بکەین. من لەو سەفەرەدا وابڕیاربوو تەنیا چەند هەفتەیەک بمێنمەوە و پاشان بگەڕێمەوە.

شەوێکی زۆر درەنگ گەیشتینە ناوزەنگ

تکایە بەردەوام بە لەسەر چۆنیەتی گەڕانەوەت بۆ کوردستان؟!

لە ئەستەنبۆڵەوە بە پاس گەیشتینە ئەرزەڕۆم، ئامۆزایەکی مەدەد سەرحات لەوێ هۆتێلی هەبوو شەو لەو هۆتێلە ماینەوە. لە ئەرزەڕۆم تا ناوچەی سەرسنوور دیسان بە پاس ڕۆیشتین. لە سنووریش چەند دۆستێک هاتبوون ئێمەیان بە بێ کێشە تێپەڕاند. لەودیو چەند برادەرێکی کوردستانی ئێران چاوەڕوانیان دەکردین، ئەم برادەرانە مرۆڤی نیشتمانپەروەری سەربەخۆ بوون. پەیوەندییان بە سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە قەندیل کردبوو و یارمەتیان دەدان. بە ناوی "کۆمەڵەی ڕاپەڕین" کاریان دەکرد و لێپرسراویان مراد قادری بوو کە ناوی نهێنی "لەتیف" بوو. پاسی بچووکیان بۆ ئامادەکردین و بەرەو شاری شنۆ بەڕێکەوتین. لە شنۆ بەسەر چەند ماڵێکدا دابەشیان کردین، من بەبەر ماڵی برادەرێک کەوتم بە ناوی نەبیە قادری کە پاشان بووە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. بە داخەوە ماوەی چەند ساڵێکە کۆچی

دوایی کردووە خوا عەفوی بکات. ئەو کاتە چەند ڕۆژێک بوو غەنی بلووریان لە زیندان ئازاد ببوو. بڕیارماندا بچینە شاری مەهاباد و سەردانی غەنی بلووریان بکەین، من و عومەر دەبابە سەردانمان کرد و بە ناوی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەخێرهاتنەوەمان کرد. بۆ ڕۆژی دواتر ئێمە بۆ شنۆ گەڕاینەوە. لە سەفەرەکانماندا لە کوردستانی ئێران چەند گەنجێکی چوست و چالاک یارمەتیان دەداین، بە ناوی؛ عەبدوڵڵا جراحیان و کەریم دانشیار و کەریم قادری و باقی نەغەدە. ئیتر لە شنۆوە بە ڕێگای قاچاغ لەگەڵ چەند قاچاغچییەک ئێمەیان بەرەو سنوور برد، لە بیرمە شەو ئێمەیان بە نزیک پایگایەکی سوپای ئێران برد. من لە هەورازەکە زۆر ماندووبووم پەکم کەوت، یەکێک لەو گەنجە ئێرانیانەی لەگەڵمان بوون زۆر بە هێز و توانابوو، پشتەملی چاکەتەکەمی گرت و بە دوای خۆیدا ڕایکێشام تا سوپاکانی ناو پایگاکە هەستمان پێ نەکەن، کە گەیشتینە ئەودیو شەو لە ماڵی قاچاغچییەکە ماینەوە کە ناوی عەبباس بوو، لەوێوە بە وڵاغ بەڕێکەوتین تا ناوچەکانی ناوزەنگ. شەوێکی زۆر درەنگ گەیشتینە ناوزەنگ، یەکسەر چووینە خانووەکەی مام جەلال. برادەران هاتن بەخێرهاتنیان کردین، زستانێکی زۆر سەخت بوو. هەموو بارەگاکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان تەنیا بریتی بوو لە سێ چوار چادر. ئەوەی لەو سەفەرەدا کە بۆ برادەران زۆر گرنگ بوو ٣٥ هەزار دیناری عێراقیمان لەگەڵ خۆمان بۆ برادەران بردبوو، کە پارەکەیان بینی لە خۆشیاندا خەنی بوون، هەروەها هەندێک پارەی بێگانەشمان لەگەڵ خۆمان بردبوو.

ئەو ٣٥ هەزار دینارەتان لە کوێ پەیدا کردبوو؟

بریتی بوو لەو یارمەتیەی کە لە سوریاکانمان وەردەگرت.

کەواتە د. فوئاد مەعسوم لە سوریاوە هێنابووی؟

ڕاستە، ئەو لە سوریاوە هێنابووی لەگەڵ عومەر دەبابە.

عادل عەبدولمەهدی تا ناوزەنگ لەگەڵتان بوو؟

بەڵێ! دوای چەند ڕۆژێک وەکو یەکێتیی نیشتمانی کوردستان دەستمان بە کۆبوونەوە کرد لەگەڵ عادل عەبدولمەهدی. کە ماوەیێک بوو لە چین گەڕابووەوە و ئەوان ماویست بوون. لە کۆبوونەوەکەدا پرسیاری زۆر سەیری لە هەر هەمووومان دەکرد. نازانم بۆ ئەو پرسیارانەی دەکرد. لە یەکێک لە تەوەرەکاندا باسی لە تیۆری سێ ی جیهانی کرد لە مام جەلال و نەوشیروان مستەفای پرسی ئێوە چۆن دەڕوانن ئەو تیۆرە! نەوشیروان مستەفا وەڵامی دایەوە؛ ئێمە لەم شاخانە تیۆری سێ ئەسپەکە، تیۆری ٣ کلاشینکۆف و ٣ بار فیشەکمان هەیە بەڵام تیۆری ئاوامان نیە کە جەنابت باسی دەکەیت! ئێمە لەم شاخانە زیاتر کاری عەمەلی شۆڕشگێڕانە دەکەین نەک تیۆریزەکردنەوەی شتەکان.

ئەو حزب و هێزانە کێ بوون کە تەجەموعیان پێک هێنابوو؟

حەرەکەی ئیشتراکی عەرەبی، حەرەکەی قەومی عەرەبی، جەیشی تەحریری شەعبی عیراقی، حزبی شیوعی عیراقی- قیادەی مەرکەزی "پاشان بوو بە کێشەیان تەنیا وحدەت ئەلقاعیدە لە تەجەموع مانەوە"، حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی- قیادەی قوتری عیراقی کە موعارەزەی حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی عیراقی بوون، بە خۆیان دەگووت باڵی چەپی حزبی بەعس، لایەنە هەرە گرنگەکەیان کە لە سوریا وەزعیان باش بوو حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی- قیادەی قوتری عیراقی بوو. ئەوانە وەک مەرجێک بۆ یارمەتیدانمان مەسەلەی شۆڕشی عیراقیان بەسەرماندا فەرز کرد، سەرەتا مەجبوور بووین لە نەدەبیاتەکانمدا بنووسین "ئەو شۆڕشە عیراقیەی کە لە شاخەکانی کوردستاندا سەریهەڵداوە" هەروەها ئێمەش مەرجمان بۆ ئەوان دانا کە پێویستە ئەوانیش بۆ شاخەکانی کوردستان بگەڕێنەوە و دەست بە خەباتی چەکداری بکەن، نەک هەر ئێمە لە شاخ بین. هەندێکیان هاتن و بە داخەوە چەند کەسێکیان لە ڕێگای هاتنیان بۆ کوردستان شەهید بوون، زۆربەیان بۆ سەردان دەهاتن تەنیا ساڵی ۱۹۸۰ و ۱۹۸۱ چەند لایەنێکیان بارەگایان لە زەڵێ و ناوزەنگ کردەوە، بە تایبەتیش بەعسییەکان بەڵام نەیانتوانی تاسەر بمێننەوە.

دوای ساڵی ۱۹۸۱ دەستەواژەی "شۆڕشی عیراقی لە شاخەکانی کوردستاندا" وردە وردە بەرەو کاڵ بوونەوە چوو، پاشان دەبینین ئەو دەستەواژەیە نامێنێت. بە تایبەتیش دوای ساڵی ۱۹۸۲ ئێمە لە لایەک و ئەوان لە لایەکی تر دوو بۆچوونی زۆر جیاوازمان هەبوو، ئەمەش زیاتر دوای سەرکەوتنی سوپای ئیران هات لە چەند بەرەیەکی شەڕدا لەگەڵ عیراق، کە خەریک بوو سوپای ئیران بەسەر سوپای عیراقدا سەردەکەوێت و سەرکردەکانی حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی- قیادەی قوتری عیراقی هەڵوێستی توندیان نواند بەرامبەر بە ئیران و دژی داگیرکردنی عیراق بوون لە لایەن ئیرانەوە. بەڵام ئێمە دژ نەبووین. ئەو کاتە لیبیەکان لە جاران باشتر دەستیان بە یارمەتیدانمان کرد، ڕەنگە ئەمەش هۆکارێکی تر بێت، کە ئەوەندە پێویستیمان بە یارمەتیی سورییەکان نەمابێت.

ئەی بۆ دەڵێن ساڵی ۱۹۸۰ تا ۱۹۸۲ لە دۆڵی نێوزەنگ و زەڵی دا ۱۸ حزب و ڕێکخراو بارەگایان هەبوو؟

ئەمانە هەموو هێزی ئۆپۆزسیۆنی ئیرانی و عیراقی بوون و ناویان لێنابوو: "دۆڵی حزبەکان". تەنیا هێزی عیراقی نەبوون، ئەمە دوای پەلاماردانی کوردستان ئیران بوو لە لایەن هێزەکانی جمهوری ئیسلامی ئیران لە مانگی ئابی ساڵی ۱۹۷۹.

ئەندامانی سەرکردایەتی و مەکتەبی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئەو کاتە کێ بوون؟

ئێمە تا ئەو کاتەش ئەندامی دەستەی دامەزرێنەری یەکێتی بووین لە دەرەوەی وڵات. دوای گەیشتنەوەی هەموو برادەران کۆبوونەوەکان دەستیان پێکرد، کە نزیکەی سێ مانگی خایاند. من

ئەگێنتام لە سوید جێهێشت و پێمگووت؛ سێ هەفتەم پێ دەچێت، کەچی ٧ مانگم پێ چوو، ئێستاش ئەگێنتا هەندێکجار باس دەکات و دەڵێت؛ تۆ بۆ سێ هەفتە چوویت کەچی نزیکەی ٧ مانگت پێچوو. لە ماوەی ئەو سێ مانگەدا جۆرەها کۆبوونەوەی سەرکردایەتیمان کرد. ئەوانەی کە ئەندامی مەکتەبی سیاسی بوون؛ عەلی عەسکەری، رەسوول مامەند، سالار عەزیز، مامۆستا جەعفەر، مام جەلال، نەوشیروان مستەفا.

سەبارەت بە پلەی حزبی خالید سەعید قسەیەک هەیە، لە کۆبوونەوەکەی سێ سنووردا لە ناوچەی برادۆست دوای گەیشتنەوەی مام جەلال بۆ کوردستان لە ساڵی ١٩٧٧ دا لەوێ چەند کۆبوونەوەیەکیان کردبوو بۆ دابەشکردنی ئیش و کار و لەسەر بنەمای باڵەکانی ناو یەکێتیی، ئەندامانی مەکتەبی سیاسیان دەستنیشان کردبوو، دوای دانانی ئەندامانی مەکتەبی سیاسی و دابەشکردنی ئەرک و کاروبارەکان، خالید سەعید و نەوشیروان مستەفا بێ بەرپرسیاریی مانەوە. مەکتەبی سیاسی یەکێتیی بەم شێوەیە بوو؛ دوو کۆمەڵە، دوو خەتی گشتی، دوو بزووتنەوە، ئەندامانی سەرکردایەتیش بە یەکسانی لە نێوان هەر سێ باڵەکەدا دابەشکرابوو. وابزانم سێ بە سێ بە سێ بوو، یان چوار بە چوار بە چوار ئەندامی سەرکردایەتی بوو. ئەم دوو برادەرە هیچ ئەرکێکیان لەو دوو ئۆرگانە پێ نەسپێردرا، دوای کۆبوونەوەکان خالید سەعید گووتی؛ ئەوە من هیچ ئەرکێکم پێ نەسپێردرا، بەڵام برادەرینە باش بزانن من بچمە هەر شوێنێک خۆم بە لێپرسراوی ئەو شوێنە دەزانم!

ململانێی توند لە نێوان باڵەکاندا

بۆ ئەو کۆبوونەوانە زیاتر لە ٣ مانگ درێژەیان کێشا؟

سێ هۆکار هەبوون بۆ درێژبوونەوەی ئەو کۆبوونەوانە. یەکێکیان بوونی ململانێی توندی نێوان باڵەکان بوو، دووەم هۆکار شۆڕشی ئیران بەرەو سەرکەوتن دەچوو، ئێمە چەندان بەرپرس و پێشمەرگەی خۆمان بۆ هاوکاریی خەڵک و حزبەکانی کوردستانی ئیران بۆ شارەکانی کوردستانی ئیران نارد بوو، کوردێکی زۆری ئیران سەردانی بارەگاکانی ئێمەیان دەکرد، کە هەندێک لەو کوردانە ئەندام و دۆست و لایەنگری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوون، برادەران ئەو کارەیان بە من و نەوشیروان مستەفا سپارد و رۆژانە لەگەڵیان کۆدەبووینەوە، دکتۆر جەعفەری شەفیعی وەک نوێنەری کۆمەڵەی کوردستانی ئیران لەگەڵ من و نەوشیروان مستەفا بوو، لە کۆبوونەوەکاندا یارمەتیمان دەدان وەک رێپیشاندەر و چۆنیەتی خۆدەربازکردن لەو بارودۆخە، بە تایبەتیش هێشتا تودە خۆی ساغ نەکردبووەوە و بەرگری لە حوکمی تازەی ئیران دەکرد. تودە ئەو کاتە لە کوردستانی ئیران خاوەنی پێگەی خۆی بوو، ئەو ماوەیە تا مانگی شوبات زۆربەی کاتەکانمان بۆ کوردستانی ئیران تەرخان کردبوو. رێکەوتێکی زۆر باشیش بوو بۆ ئێمە

تا لە باری خۆراک و تەقەمەنیدا وەزعمان باش بکەین. رۆژێک لە دەمم دەرچوو بە چەند گەنجێکم گووت کە سەردانیان کردبووین، وەزعی پارە و ئازوقەمان خراپە، سێ هەفتەی پێ نەچوو ئازوقەیەکی زۆر و شتی تریان بۆ هێناین، چونکە ئەو کاتە پادگانەکانی سوپای ئیران کەوتبوونە ژێر دەستی خەڵک، لە زۆر شوێن کە پادگا و باسگاکانیان دەگرت فیشەک و چەکیان بۆ دەناردین. لە گرتنی پادگا گەورەکاندا لە مەهاباد مولازم عومەر، لە سنە عەلی شیعە، لە سەردەشت عەلی نامەخان لەگەڵیان بوون و هاوکاریان دەکردن. ئەمانە هەریەکە و دەیان پێشمەرگەی لەگەڵدا بوو. هەر ئەو کاتە بوو کە نەجۆ "نەجمەددین بیوکەکایا و برادەرەکانی ٩٦ کلاشینکۆفیان بۆ هێناین. هەر ئەو کاتە هەندێک لە برادەرانی ئێمە کە لە کارەساتی هەکاری بریندار ببوون و گەیشتبوونە سوریا بە چەکەوە لە سوریا گەڕانەوە.

هۆکاری سێیەم کە کۆبوونەوەکانی ئێمەی بەو شێوەیە دواخست و درێژ کردەوە، ناکۆکیەکی توند کەوتبووە نێوان برادەرانی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان، ماوەیەکی باشیش خەریکی دۆزینەوەی چارەسەرێک بووین بۆ ئەو ناکۆکیانە. ئیتر واکەوتەوە رەسوول مامەند و برادەرانی جیابوونەوە و چوونە دیوی ئیران و لە بێدەڵان بارەگایان دانا. هەر لەسەر مەسەلەی بزووتنەوە عادل موراد تۆراو چوو بۆ تاران و وازی لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هێنا.

ئەو کاتە پەیوەندی ئێوە و قاسملو چۆن بوو؟

لە ساڵی ١٩٧٥ تا ساڵی ١٩٧٨ باش بوو. پاشان خراپ بوو. دوو هەفتە پێش ئەوەی ئێمە بگەینە زەڵێ، قاسملو و برادەرانی بۆ ناو ئیران گەڕابوونەوە و شەو لە زەڵێ مابوونەوە، بەڵام سەردانی برادەرانی ئێمەیان نەکردبوو لە ناوزەنگ. لە سەرکردایەتی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران کە لە عیراق بۆ ئیران گەڕانەوە تەنیا هێمن موکریانی شاعیر هاتە لای ئێمە و شەوێک میوانی مام جەلال بوو. شەوێکی زۆر مێژوویی بوو شیعرێکی تازەی بۆمان خوێندەوە کە بۆ شەهابی شێخ نوری نووسی بوو، وتی؛ چۆن دەبێ بەلای ئێوەدا بڕۆم و سەردانتان نەکەم.

ئەی باسی رۆڵی کۆمەڵەی زەحمەتکێشی شۆڕشگێڕی کوردستانی ئیرانت نەکرد؟

چەند باسی بکەم هێشتا هەر کەمە! بە تایبەتی بۆ یارمەتی و هاوکاری و پشتیوانی کردنیان لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. بە مادده و بە مەعنەوی، بە پارە، بە شتومەک، بە کادری سەرکردایەتی، بە هێنان و بردنی چەک و تەقەمەنی و درووستکردنی پەیوەندی بۆمان. هەروەها لە یارمەتیدان و حەواندنەوەی بریندارەکانمان لە کاتێکی زۆر سەختدا.

کۆمەڵە وەکو بزووتنەوەیێکی مارکسی لە کۆتایی ساڵی ١٩٦٩ دا لە کوردستانی ئیراندا بە شێوەیەکی زۆر نهێنی دامەزراوە. ئەمەش لە ئەنجامی پرۆسەیەکی چەند ساڵە لە گفتوگۆ و بیروڕاگۆڕینەوە و لێکۆڵینەوە لە نێوان ئەم کەسانەدا کە دامەزرێنەری بوون: ساعیدی وەتەندۆست

"مامۆستا برایم"، فوئاد سوڵتانی، عەبدوڵڵا موهتەدی، حەمە حوسێنی کەریمی، فاتحی شێخوئیسلامی، موسلیحی شێخوئیسلامی، یەدوللا بیگلەری و شوعیبی زەکەریا. کەواتە کۆمەڵەی ئیران یەک ساڵ پێش کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان/ عیراق "کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان" و شەش ساڵ پێش دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دامەزراوە. ئەمەش پێچەوانەی ئەو پڕوپاگەندانەیە کە ناحەزانی کۆمەڵە دەیکەن و گوایە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئیرانی بەرامبەریان قووت کردۆتەوە.

پاش دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کۆمەڵەی ئیران دەستی کرد بە کۆکردنەوەی زانیاری و دەنگوباس لەسەر یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ ئەوەی بڕیار بدەن تا چەند دەتوانن هاوکاری لەگەڵ یەک بکەن. هەر بۆیە ساڵی ١٩٧٧ یەکێک لە کادرە پێشکەوتووەکانی خۆیان نارد بۆ پەیوەندی و گفتوگۆ ئەویش خانەی موعینی بوو، زۆر بەداخەوە لە کاتی گەڕانەوەیدا لە کوردستانی عیراق شەهید کرا. پاش کارەساتی هەکاریش برادەرانی کۆمەڵەی ئیران بە پەلە دەستیان کرد بە ناردنی یارمەتی بۆ سەرکردایەتی یەکێتیی لە قەندیل و چەند کادرێکی سەرکردایەتی خۆیان نارد بۆ یارمەتیدانمان. ئەوە بوو کە ساعیدی وەتەندۆست "مامۆستا برایم" چوو بۆ بارەگای مام جەلال و نەوشیروان مستەفا لە قەندیل. حەمەسوور "بە ناوی ئیسماعیل" لەگەڵ هاوسەرەکەی خوشکە شەهین "بە ناوی رووناک" هاتنە سوید و پەیوەندیان پێوەکردم و منیش بە د. کەمال خۆشناوم ناساندن تا بەرەو کوردستان بچنەوە. هەروەها دکتۆر جەعفەری شەفیعی "د. عەزیز" رەوانەی ناوزەنگ کرا بۆ یارمەتیدانی مەکتەبی سیاسی و هەروەها کاری پزیشکیش بکات. بە درێژایی سنووریش حەمە حوسێنی کەریمی و حەمەسوور دەستنیشان کران بۆ ئیشکردن لەناوچەکانی خانێ تا سەردەشت تا رێگایان لە هێزەکان و رەوشی ئێمە بێت، هەروەها لە ناوچەکانی مەریوان تا بانە فوئاد سوڵتانی پەیوەندی لەگەڵ بەکر حاجی سەفەر دامەزراند لە ناوچەکانی پێنجوین و بانە بۆ هاوکاری و یارمەتیدان.

وەکو بنەماڵەش، چەندین بنەماڵەی دۆستی کۆمەڵەی ئیران زۆر یارمەتی و پشتیوانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیان دەکرد وەکو ماڵی سەلاحی موهتەدی، ماڵی مەلا رەحمان، ماڵی خوشکەزاکانی مامۆستا زەبیحی "حوسێن و عەلی و عەباسی کەریمی" و ماڵی سلێمانی بلووری.

جیا لە برادەرانی کۆمەڵەش، سەلاحی شەمس بورهان کە یەکێک بوو لە سەرکردەکانی رێکخراوی ئیتحادییەی کۆمینیستهای ئیران، هەموو رێکخراوەکەی خستبووە گەڕ بۆ یارمەتی و پشتیوانیکردن لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

با پرسیارێکت لێ بکەم، سەبارەت بە پەیوەندی عادل موراد و مونزر نەقشبەندی؟

من بە وردی ئاگاداری ئەو پەیوەندییە نیم، من نازانم کە ئایا عادل موراد، مونزر نەقشبەندی هێنابووە ناو دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان یان نا! مونزر لە لایەک پەیوەندی

بە پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادە موەقەتە هەبوو لە لایەکی تر پەیوەندی بە بەعسەوە هەبوو.

ئەو کەسە لەگەڵ ئەو برادەرانە بوو، کە لە ئێرانەوە دوای هەرەس هاتبوونە سوریا، یاخود لە عیراقەوە راستەوخۆ هاتبووە سوریا؟

پاش پرسیارکردن لە ئەحمەد بامەڕنی بۆم دەرکەوت کە مونزر نەقشبەندی ساڵی ١٩٧٤ بە راسپاردەی موخابەراتی عیراقی پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە و توانی بووی خۆی بخزێنێتە ناو ریزەکانی پاراستن و دەزگاکانی تری شۆڕش. ساڵی ١٩٧٤- ١٩٧٥ بەرپرسی ئەو وەرگێڕانە "موتەرجم" انە بوو کە لە "قصر السلام" دەوامیان دەکرد بۆ یارمەتیدانی ئەو رۆژنامەنووسە بیانیانەی کە سەردانی ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی شۆڕشیان دەکرد. دوای ئاشبەتاڵ چووە ئێران و لەوێوە هاتە سوریا و دیسان هەر بە راسپاردەی موخابەراتی عیراقی پەیوەندی بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە کرد بۆ کاری تێکدەرانە. دیاربوو خۆی کەسێکی چالاک و بزێو بوو، ببووە جێگای متمانەی برادەران. سیخوڕی بۆ عیراق دەکرد، کۆپی ئەو نووسراوەی بۆ موخابەراتی عیراقی ناردبوو کە ئێمە یەکەمین یارمەتی دارایمان لە لیبیەکان وەرگرتبوو، ئەمە بووە هۆی بڕینی یارمەتی لیبیەکان هەتا ساڵی ١٩٨١. هەروەها سۆڤیەتیەکان ساڵی ١٩٧٥ گفتیان بە مام جەلال دابوو کە یارمەتیمان بدەن بەڵام زۆر بە نهێنی و بە مەرجێک حکومەتی عیراق پێ ی نەزانێت، عادل موراد بەرپرسی ئەو پەیوەندییە بوو لەگەڵ سۆڤیەت، مونزر نەقشبەندی ئەوەشی زانیبوو و حکومەتی عیراقی لێ ئاگادار کردبووەوە، سۆڤیەت بە هیچ شێوەیەک یارمەتی نەداوین. موخابەراتی عیراقی ئەو کەسەی راسپاردبوو کە مام جەلال بکوژێت، تا جارێک پێکەوە بۆ لوبنان چووبوون و شەو لە هوتێل لەگەڵ مام جەلال لە یەک ژووردا بوون بەڵام نەیوێرا ئەو کارە بکات. مونزر لە ئەستەنبوڵ و پاریس موخابەراتی عیراقی دەبینی، دیارە پاش ماوەیێک موخابەراتی سوری زانیویەتی کە بۆ موخابەراتی عیراقی ئیش دەکات دەستگیریان کرد، بەڵام دوای ماوەیێک بەرەڵڵا کرا. برادەرێکم لە پاریس مونزری بینی بووی، کە نامەوێت ناوی ئەو برادەرەم بێنم، وابزانم دوای مۆرکردنی میساق لە نێوان سوریا- عیراق لە کۆتایی ساڵی ١٩٧٨ دا بەرەڵڵا کرابوو، چونکە دوای مۆرکردنی ئەو میساقە هەردوولایان هەندێک لە سیخوڕ و گومانلێکراوە دەستگیرکراوەکانی هەردوولایان بەرەڵڵا کرد، بەڵام دیاربوو برادەران ئاگادار نەبوون کە بەرەڵڵا کراوە، من ئەو هەواڵەم پێ ڕاگەیاندن، پاشان بەدواداچوونیان بۆ کرد و وتیان راستە بەرەڵڵا کراوە.

لە کۆبوونەوە دوورو درێژەکانی نێوان ساڵی ١٩٧٨ و ١٩٧٩ باسی ئەو کەسەتان نەکرد؟

نەخێر، لەبەر ئەوەی گرفت و کێشەمان ئەوەندە زۆربوو، نەدەپرژاینە سەر هەموو شتێک، لەو کۆبوونەوانەدا زیاتر لەسەر ئەرزی واقیع کارمان دەکرد.

من کەسی سێیەمی ناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووم

لەو ٧ مانگەی کە لە ناو هێزی پێشمەرگە و لە ناوەندەکانی سەرکردایەتی مایتەوە، کێشەی تۆ و برادەرانی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان چی بوو؟

من لەگەڵ برادەرانی کۆمەڵە ناکۆکیم نەبوو. بەڵام بۆچوونی جیاوازمان هەبوو. من بە راستی لە سەرەتای دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانەوە زۆر خۆشحاڵ بووم بەوەی کە گروپێکی مارکسی- لینینی لە ناو یەکێتیی هەبوون. چونکە خۆم مارکسی بووم بەڵام لینینی نەبووم. پێشتر دەمزانی کە مام جەلال، نەوشیروان مستەفا، شەهابی شێخ نوری لەناو کۆمەڵەدا چالاک بوون. لە رێگای نووسینەکانی گۆڤاری "رزگاری"یەوە دەمزانی چۆن بیر دەکەنەوە. بۆچوونە فکرییەکانیان لە من نزیک بوون، ئەمە و دیسان پێمخۆش بوو کە بزووتنەوەیەکی سۆسیالیستیش لە ناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانن.

لە سەرەتاکاندا لەبەر ئەوەی هێزی بزووتنەوە زاڵ بوو لەناو یەکێتیی دا، لە رووی ژمارەوە زیاتر بوون، بۆ هاوسەنگ راگرتن دیفاعم لە برادەرانی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان دەکرد. چونکە ئەوسا کۆمەڵە کەمینە بوو ئەمە لە لایەک، لە لایەکی ترەوە ساڵی ١٩٧٩ وەزعەکە گۆڕا، بە تایبەتیش کە بەشێکی هەرە زۆری بزووتنەوە لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان چوونە دەرەوە. کارەساتی هەکاریش رۆڵێکی تری هەبوو کە تیایدا ژمارەیەکی زۆر لە سەرکردەکانی بزووتنەوە شەهید کران، ئەمە تەرازووەکەی گۆڕی.

لە دەرەوەی وڵات هەندێک لە ئەندامانی سەرکردایەتی کۆمەڵەم بینی لە رووی تیورییەوە، رەفتار و هەڵس و کەوتەکانیانم بە دڵ نەبوو، لەگەڵ لایەنە تیورییەکەدا نەدەگونجا، ببوورە نامەویت ناوی کەس بهێنم، بۆم دەرکەوت کە رەنگە سەرکردایەتی کۆنی کۆمەڵە شتێکی تر بووبێت، بەڵام سەرکردایەتی تازەیان پاش دروستکردنی هەرێمەکان کە ژمارەیێک گەنجی ناشارەزا سەرکردایەتیان گرتبووە دەست، زۆر توندڕەو بوون، لە رووی تیۆریشەوە زۆر قووڵ نەبوون، بە رای من تێگەیشتنیان سەتحی بوو، من کە ئەمانەم بینی وردە وردە دوو دڵ بووم کە لە ئایندەیەکی نزیکدا بتوانم کاریان لەگەڵدا بکەم.

هەتا لە دەرەوە بووم سەفەری کوردستانم نەکردبوو، دڵم بۆ ئەوە لێیدەدا لە کوردستان دا لەگەڵ برادەرانی کۆمەڵە کار بکەم، بەڵام دوای ئەوەی لە دەرەوە هەندێک لە سەرکردەکانیانم بینی و لەسەر ئەرزی واقیعیش رەفتاری ئەوانم بینی بە دڵم نەبوون. بە رای من بۆچوونەکانیان لەگەڵ رێکخستنێکی مارکسی- لینینی تێکدی نەدەکردەوە ئەمە خاڵی یەک بوو، خاڵی دوو،

کە کاردانەوەی لە لا درووست کردم ئەوان لە ساڵی ١٩٧٩ بەولاوە کەمێک لەخۆ بایی ببوون، بە تایبەتیش کە بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان کز و لاواز ببوو، چونکە لە کاتی جیابوونەوەی باڵێکی بزووتنەوە بە سەرکردایەتی ڕەسوول مامەند کۆمەڵە بە نفوزتر بوو لەو باڵەی بزووتنەوە کە لەناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان مابووەوە، سەرکردایەتی کۆمەڵە هەوڵیان دەدا کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان مۆنۆپۆڵ بکەن، هەروەها بۆچوونێکی تری فکریان هەبوو کە هەمیسان بە دڵم نەبوو، ئێمە لە دەرەوە بیرمان لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان وەکو ڕێکخستنێکی یەکگرتوو کردبووەوە، بەڵام بەداخەوە برادەرانی وڵات کردیان بە تەیاراتی ڕێکخراو و هێزی پێشمەرگەی ڕێکخراو.

ڕاستە ساڵی ١٩٧٧ کە مام جەلال و نەوشیروان مستەفا بۆ وڵات گەڕانەوە وەزعەکەیان کەمێک گۆڕی، بەڵام تەیاراتی ڕێکخراو لە ناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا هەرمایەوە و برادەرانی کۆمەڵە بۆچوونێکی فکری وایان هەبوو کە لەبەر ئەوەی ئەوان ڕێکخراوێکی مارکسی- لینینین مافی ئاسایی خۆیانە کە بە گوێرەی ئەو تیۆری یە دەتوانن سەرکردایەتی بەرەیەکی لە شێوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بکەن. هەموو ڕێکخراوە مارکسی- لینینی یەکانی جیهان بەو شێوەیە بیریان دەکردەوە، ئەوان سەرۆکی بەرەکە دەبەن و خەڵکی تر و جەماوەر پشتیوانیان دەبن و پێویستە تەواوی دەسەڵاتەکان لە ژێر دەستی ئەواندا دەبێت. ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە لەگەڵ بۆچوونی من نەدەگونجا.

سێیەم خاڵ من جیاوازیەکانم لە ڕووی نووسین و تیۆری و کردەوەی ڕۆژانەیاندا دەبینی، کە ئەمەش وایلێکردم زۆربەی بۆچوونەکانیان قبوڵ نەکەم. لە هەمووی سەیرتر بە جۆرێک غرور ببوون و بە جۆرێک هەڵس و کەوتیان دەکرد کە دەتوانن مام جەلال و ئەوانیتر فت بکەن و خۆیان هەموو شتێک بن و دەسەڵات بەسەر یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا بکەن. لەو ڕووەوە زۆر نامۆژگاریم کردن و پێمگووتن کە ئەمە لێکدانەوە و بۆچوونێکی هەڵەیە، هەموو جارێک مەکتەبی سیاسی کۆنی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق- م بە نموونە بۆ دەهێنانەوە، کە ویستیان خۆیان لە مەلا مستەفا ڕزگار بن، یان مەلا مستەفا لاببەن. پێمگووتن کە حەز دەکەم زۆر واقیعبینانە بیر بکەنەوە. ئەو قسانەم پێدەوتن لەبەر ئەوە نەبوو کە من لەگەڵ خەتی گشتی بووم، بەڵکو لەبەر ئەوەی کارگێری مەکتەبی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووم و مام جەلال لە دەرەوەی وڵات بوو، من ئەوکاتە کەسی سێیەمی ناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووم، ئەوەی باس دەکەم ساڵی ١٩٨٠- ١٩٨١ بوو.

ببوورە ئێمە تا ئێستا نەگەیشتووینەتە ساڵی ١٩٨٠، چونکە لەو مێژووەدا تۆ دووەمجاربوو بۆ کوردستان گەڕایتەوە. ئێستا چەند پرسیارێکی تر لێ دەکەم کە پەیوەندی بە پێش ساڵی ١٩٨٠-ەوە هەیە. تۆ "ئارام"ت بینی بوو؟

نەخێر بە داخەوە نەمبینی بوو.

بۆچی ئارام نەهاتە لای مام جەلال؟

ئارام لە ناوچەی قەرەداغ بوو. ئەوسا گەڕان و جەولە کردن لەو ناوچەیەدا زۆر ئاسان نەبوو. پاشان کە ویستی بەرەو ناوچەکانی سەرکردایەتی بەڕێ بکەوێت بە داخەوە شەهید کرا.

ئەوسا ئەوانەی سەرکردایەتی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان کێ بوون؟

من کە چوومەوە وڵات هەموویانم بینی.

ئەگەر دەکرێت ناوەکانم پێ بڵێیت؟

سالار عەزیز. مەلا بەختیار. فەرەیدون عەبدولقادر. عومەری سەید عەلی. نەوشیروان مستەفا. مامۆستا جەعفەر. عومەر عەبدوڵلا و... هتد.

نەوشیروان مستەفا باوەڕی بە فکری مارکسی- لینینی نەبوو

بە رای تۆ ئەو کاتە نەوشیروان مستەفا چەپ بوو؟!

نەوشیروان مستەفا هەر چەپ بووە. بەڵام باوەڕی بە فکری مارکسی- لینینی نەبووە. ئەو لە یەکەمین کۆبوونەوەی فراوانی کادیرانی کۆمەڵەدا پێ ی وتبوون کە من باوەڕم بە مارکسی- لینینی نیە. ئەگەر هەقیقەتت دەوێت لە ناخەوە من و نەوشیروان مستەفا چەپی سۆسیال دیموکرات بووین. واتە سۆسیال دیموکراتی چەپ بووین. ئەو ماوەیەی کە لە ڤیەننای پایتەختی نەمسابوو، منیش لە سوید بووم بۆچوونی سۆسیال دیموکراتەکان زۆر کاری تێکردبووین. جارێکیان خوشکە خەجۆی "ئاڵای رزگاری" بە راشکاوی ئەمەی بە نەوشیروان گوتبوو وەکو خۆی بۆ باس کردووم.

بەڵام ئەگەر سەیری ئەو رۆژنامەیە بکەین کە ئارام بە ناوی "ئاڵای شۆڕش" دەریکردووە، لەگەڵ ژمارە سەرەتاییەکانی گۆڤاری "کۆمەڵە" هەست بە دوو ئەهجی جیاواز دەکرێت. ئەوەی بیری منی خەریک کردووە و گومانێکم لە لا درووست بووە کە "کۆمەڵە"کەی شەهید ئارام، ئاگاداری ئەو "کۆمەڵە"یە نەبووە. کە تۆ لە ناوچەیەکی تری کوردستان لە کاتی گەڕانەوەی یەکەمینجارتدا بینیووتە. مەبەستم لە "کۆمەڵە" واتە کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان؟

بە وردی ئاگاداریی ئەوەنیم. بۆیە نامەوێت باسی بکەم. بەڵام دوایی بیستم کە بۆچوونی جیاواز

لە ناو کۆمەڵەدا هەبووە. دوای گرتنی شەهابی شێخ نوری و برادەرەکانی کۆمەڵە رووبەڕووی گرفت و قەیرانێکی زۆر گەورە بووەوە، تا کۆمیتەی هەرێمەکان درووست بوون، کۆمیتەی هەرێمەکانیش لە رەوشێکی زۆر ئاڵۆزدا درووست بوون، ژمارەیێکیان لەگەڵ نارام بوون، ژمارەیێکی تریشیان لەگەڵ کادرەکانی تر بوون. بۆ نموونە گروپەکەی زیندان کە لەگەڵ شەهابی شێخ نوری بوون بۆچوونی تایبەت بە خۆیان هەبوو، هەردەم وەک گروپی زیندان خۆیان دەناساند و بیروڕایان لەگەڵ برادەرانی شاخ ناکۆک بوو. چۆن بۆچوونی جیاواز لە ناو ریزەکانی خەتی گشتی، لە ناو ریزەکانی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان هەبوو، بە هەمان شێوەش بۆچوونی جیاواز لەناو ریزەکانی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستانیشدا هەبوو، ئینجا دوور نیە نارام خۆی بە لێپرسراوی یەکەمی درووستکردنەوەی کۆمەڵە زانیبێت، بە تایبەتی دوای گرتن و شەهید کردنی شەهاب و برادەرەکانی، رەنگە پێ ی خۆش نەبووبێت کە خەڵکی تر شوێنی ئەو بگرێتەوە، بەڵام لەم قسانەمدا دڵنیانیم.

رای مام جەلال چی بوو سەبارەت بە نارام؟

رۆژێک لە رۆژان قسەیەکم سەبارەت بە نارام لە مام جەلال نەبیستووە، کە خراپ بێت، بەڵکو هەر قسەی چاکی بەرامبەر بە نارام کردووە.

تۆ لە وەڵامەکانتدا باست لە باڵی زاڵی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان و کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان کرد. ساڵی ١٩٧٨مام جەلال نامەیەکی بۆ ئەحمەد حەسەن بەکر ناردووە. ئایا هەمووتان، هەر سێ باڵەکەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هاوڕابوون سەبارەت بە ناردنی ئەو نامەیە؟

ئەو کاتە من لە دەرەوەی وڵات بووم، بەڵام من دەزانم ئەو نامەیە ساڵی ١٩٧٨ ناردراوە، بە تایبەتیش دوای ئەوەی ئەنوەر سادات سەردانی ئیسرائیلی کرد لە پەرلەمان "واتە لە کەنیستی ئیسرائیل" دا قسەی کرد. یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەڵوێستێکی دەربڕی، کە ئامادەیە شەڕ رابگرێت و گفتوگۆ لەگەڵ حکومەتدا دەست پێ بکات. گوایە حکومەتی عیراق دەیویست لەشکر بۆ بەرەی فەڵەستین بنێرێت، لەسەر ئەو نامەیە هەموومان رازی بووین، بۆچوونەکە راست بوو. زۆر سوودیشی هەبوو بۆ ناو رای گشتی فەڵەستینی و عەرەبی.

ئەمە هەڵوێستی هەر سێ باڵەکەی یەکێتیی بوو؟

بەڵێ هەڵوێستی هەموو باڵەکان بوو.

هەڵوێستی کۆمەڵە و بزووتنەوەی سۆسیالیستی چی بوو؟

لە دژ نەبوو، من یەک شتت پێ بڵێم کە پێویستە مرۆڤ بیزانێت ئێمە هەر لە ڕۆژی یەکەمەوە کە برادەرانی بزووتنەوە هاتنە ناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆچوونی جیاوازمان هەبوو، لەسەر سێ مەسەلە: یەک؛ ڕووخانی حکومەت، ئێمە ئیلتیزاماتمان هەبوو لەناو تەجەموعی عیراقی، کە دروشمی ڕوخانی ڕژێممان هەڵگرتبوو، بەرنامەی ڕاپەڕینی جەماوەریمان هەبوو، ئەو شۆڕشەی کە لە کوردستان دەستی پێکردبوو بە ناوی شۆڕشی عیراقی لە شاخەکانی کوردستانەوە بێت. برادەرانی بزووتنەوە دژی هەڵگرتنی ئەو دروشمە بوون، دەیانگووت بەم دروشمە دەرگا لەسەر گفتوگۆ لەگەڵ حکومەت دادەخەین.

دووەم؛ سەبارەت بە پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادە موەقەتە بۆچوونمان جیاواز بوو، هەڵوێستی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان زۆر توند بوو بەرامبەر بە دامەزراندنەوەی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق، لە ژێر ناوی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق- قیادەی موەقەتە، بەڵام برادەرانی بزووتنەوە پەیوەندیان لەگەڵ قیادەی موەقەتە هەبوو، کۆبوونەوەشیان لەگەڵ دەکردن و دژی توندکردنی پەیوەندییەکانمان بوون لەگەڵ قیادەی موەقەتەدا. سێ یەم؛ هەر لەسەرەتاوە ئەوان لایەنگری دروستکردنی ڕێکخستنی جیاوازبوون، ئەوان و پاشان برادەرانی کۆمەڵەش پشتگیریان لەو بۆچوونە دەکرد، کە پێویستە ڕێکخستنی پەرەلێلی جیاوازمان هەبێت، بەڵام نوێنەرایەتیان لە سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا هەبێت. پێشتر خەتی گشتی نەبوو هەموومان بە ناوی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کارمان دەکرد. بەڵام کە مام جەلال ساڵی ١٩٧٧ بۆ کوردستان گەڕایەوە و لە سێگۆشەکەی سنووری تورکیا- عیراق- ئیران یەکەمین کۆبوونەوەی سەرکردایەتیان کرد، کۆبوونەوەکە لە ٨/٣١- ١٩٧٧/٩/١٢ خایاند. لەو کۆبوونەوەیەدا ئەو مەسەلەیە باسکرا، کە بزووتنەوە دەیەوێت وەک تەیارێکی ڕێکخراو کاربکەن، هەروەها کۆمەڵەش دەیەوێت وەک تەیارێکی ڕێکخراو کاربکات. مام جەلال ببێت بە سکرتێری گشتی. بێجگە لەو سێ کێشەیە، کێشەیەکی تریشمان هەبوو، بەیاننامەیەکی زەرد بڵاوکرایەوە بە ناوی بزووتنەوە کە داوای گفتوگۆیان دەکرد لەگەڵ حکومەت، من لێرە لە سوید، لە ماڵی خۆم لەگەڵ ڕەحمەتی ڕەسوول مامەند سەبارەت بەو بەیاننامەیە موناقەشەمان کردووە، دوایی بۆم دەرکەوت کە ئەو بەیاننامە زەردە لە بەیروت سەلاح بەدرەدین و کەریمی حیسامی یارمەتیان داون بۆ دەرکردنی ئەو بەیاننامەیە، کە ئەمە لەگەڵ هێڵی کاری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان نەدەگونجا.

بەڵام ئەو کاتە بزووتنەوە گفتوگۆی لەگەڵ حکومەتی بەعسدا کرد؟

دێمە سەر ئەو باسە، باجارێ بێمەوە سەر نامەکەی مام جەلال بۆ ئەحمەد حەسەن بەکر، ساڵی ١٩٧٧ کە ئەنوەر سادات سەردانی ئیسرائیلی کرد، بەیاننامەیەکمان بڵاوکردەوە و تێیدا هاتبوو کە ئێمە ئامادەین شەڕ ڕابگرین و گفتوگۆ بکەین و پشتیوانی لە مەسەلەی فەلەستین بکەین، لە ئەنجامی ئەو بەیاننامەیەدا حکومەت وەڵامی دایەوە و عەلی عەسکەری سەردانی بەغدای کرد.

عەلی عەسکەری وەک بزووتنەوە بۆ بەغدا چوو؟ یان بە نوێنەرایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان؟

بە نوێنەرایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان سەردانی بەغدای کرد.

کەواتە بەیاننامەکەی بزووتنەوە زەرد نەبوو، ئەوان راستیان کرد؟!

بەیاننامەکەی بزووتنەوە ساڵی ١٩٧٨ بوو نەک ساڵی ١٩٧٧، ساڵی ١٩٧٧ گفتوگۆکرا، نزیکەی ساڵێک دواتر ئینجا بزووتنەوە ئەو بەیاننامە زەردەی دەرکرد.

لەو گفتوگۆیەدا، داخوازییەکانتان چی بوون؟

سەرەتا عەلی عەسکەری چووە کەرکوک لەگەڵ چەند ئەفسەرێکی گەورە کۆبووەوە و پاشان هەر لە کەرکوکەوە چوو بۆ بەغدا و بۆ ماوەی سێ سەعات گفتوگۆی لەگەڵ سەددام حوسێن کردبوو. پێش بەڕێکەوتنی عەلی عەسکەری بۆ گفتوگۆ سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کۆبووەوە و کارنامەیەکیان ئامادەکرد، داخوازییەکان دیارن؛ کە پێویستە حکومەتی ناوەند هەڵوێست و کرداری خۆی بەرامبەر بە گەلی کورد بگۆڕێت، ئۆتۆنۆمی قبوڵ بکات، راگواستنی گوندەکان رابگرێت، لەگەڵ چەند داخوازێکی تر، بەڵام حکومەت ئامادە نەبوو ئەو داخوازییانە جێ بە جێ بکات.

خەتای ئەو کاسکێتە حیزەیە!!

کاتی خۆی لە شارەکاندا خەڵک بە جۆرێک باسی بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان-ی دەکرد، کە گوایە بزووتنەوە بە ئاگاداری حزبی بەعس دامەزراوە، ئایا ئێوە وەک دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لەو رووەوە هیچ بەڵگەنامەیەکتان هەیە؟

نەخێر! ئەمە بوختانێکی گەورەیە، من بە بوختانێکی زۆر گەورەی دەزانم، بەڵام یەک شت هەیە پێویستە ئاماژەی پێ بدەم، لەبەر ئەوەی بۆچوونی جیاوازیان هەبوو، بۆ نموونە چەند ئەندامێکی سەرکردایەتیان نەیاندەویست لەگەڵ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کاربکەن، بە عەقڵیەتی من ئەوانە هەر پەیوەست بوون بەعەقڵیەتە کۆنەکەی کوردایەتی، وەک سەردەمی مەلایی و جەلالی. ئەوانە رقیان لە مام جەلال بوو، بە تایبەتیش؛ کاردۆ گەلاڵی و عەلی هەژار، رەنگە ئەو پروپاگەندەیە لەوەوە سەرچاوەی گرتبێت، هەروەها سکرتێری بزووتنەوە کە سەیدا ساڵح یوسفی بوو لە بەغدا و کەرکوک دەژیا. دووریش نیە هێندێکیان پەیوەندییان بە حکومەتەوە هەبووبێت.

ئایا سەیدا ساڵح یوسفی چۆن دەیتوانی ئیدارەی ئەم حزبە بکات، لە کاتێکدا لە کەرکوک و بەغدا دەژیا؟

دیارە وا رێکەوتبوون کە سەرکردایەتیەکەی شاخ ئیدارەی حزبەکە بکات، بەڕای من ئەو وەک سیمبۆلێک بوو بۆ بزووتنەوەی سۆسیالیستی کوردستان، بۆیە دەڵێم حزبی بەعس دەستی نەبووە لە دامەزراندنی بزووتنەوە چونکە هەر بەعس بوو کە سەیدا ساڵح یوسفی شەهید کرد. بەڵام پێم سەیر بوو بۆچی سەیدا ساڵح یوسفی لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی حزبی بەعس مابووەوە! لە کاتێکدا دەیتوانی بچێتە شاخ و لەگەڵ پێشمەرگە بژیت.

ئایا ئەو ٧ مانگەی لە ناوزەنگ بوویت هەستت بە بێ ئومێدی و ماندووبوون نەکرد؟

بۆ من ئەزموونێکی تازە بوو، چونکە من لە ساڵی ١٩٦٢ تا ١٩٧٨ لە تاراوگە ژیابووم، لە وڵاتی ئارام و خۆشی وەک سوید و بەریتانیا. من کە بڕیارمدا بۆ کوردستان بگەڕێمەوە زۆر دڵخۆش بووم. لە کوردستان رووبەڕووی کۆمەڵێک کێشە بوومەوە، کە بۆ من ژیانێکی تازە بوو. من زۆر بە ئومێد بووم، چونکە کوردستانی ئیران رزگارببوو، شای ئیران رووخاو پشتمان کرایەوە، چونکە پێشتر هەرچوار دەورمان بە دوژمن تەنرابوو. ئەمەو خۆشییەکە لەوەدابوو بە چاوی خۆم دەمبینی کە چۆن شۆڕش بەرێوەدەچێت و گەشە دەکات.

تۆ کەی بۆ سوید گەڕایتەوە؟

من لە مانگی کانوونی یەکەمی ساڵی ١٩٧٨ گەیشتمە ناوزەنگ، لە مانگی ئابی ١٩٧٩ بۆ سوید گەڕامەوە.

کە گەیشتیەوە سوید چەند پارەت پێ بوو؟

وابزانم پێش ئەوەی کوردستان جێ بهێڵم دوو هەزار دۆلارم وەرگرت بە مەبەستی سەفەرکردن بۆ تورکیا و لوبنان و سوید.

کێ پارەی بلیتی فرۆکەی بۆ دایت؟

ئێمە کە لە وڵات دەرچووین، بەرەو تاران بە رێکەوتین. من و نەوشیروان مستەفا و نەجۆ بووین، ئیرانییەکان نەوشیروان مستەفایان دەناسی کاری سەفەرەکەیان بۆ جێ بە جێ نەکرد. من چوومە لای پۆلیسی کاروباری بێگانە، گوتم من هاوڵاتییێکی سویدیم ئەوە سێ مانگ زیاترە هاتوومەتە تاران دوای بینینی ئەو وەزعە تازەیە دەمەوێت بۆ سوید بگەڕێمەوە، غەرامەم دا و سەفەرم کرد، بەڵام رێگایان بە نەوشیروان نەدا کە سەفەری دەرەوە بکات.

ئەی پەساپۆرتەکەت لە تورکیا جێ نەهێشتبوو؟

راستە، من هەر بەو پەساپۆرتە چوومە تورکیا، کە کاتی خۆی لە تورکیا بۆیان درووست کردبووم. نەوشیروان و نەجۆ بە قاچاغ چوونە تورکیا و پاشان دەربازی سوریا بوون. ئێمە وا رێکەوتبووین کە دەچینە ئەستەنبۆڵ ئەگێنتا دەبینم و پاشان دەچین بۆ بەیروت وەک وەفدێک تا لەگەڵ هێزە فەڵەستینەکان دیدار و کۆبوونەوە بکەین. ئیتر دوای ماوەیێک وەفدێکمان سەردانی لوبنانی کرد. وەفدەکە پێکهاتبوو لە شازاد سائیب، عومەر دەبابە، نەوشیروان مستەفا و من. کۆبوونەوە و دیدارمان لەگەڵ زۆربەی هەرە زۆری هێزە فەڵەستینیەکان کرد وەک جۆرج حەبەش، نایف حەواتمە، یاسر عەبد رەببە و ژمارەیێک لە هێزی نیشتمانیی لوبنانیمان بینی، لە کۆبوونەوەکاندا سەرەرای باسکردنی وەزعی کوردستان و عیراق و ئیران، داوای کۆمەک و پشتیوانی و یارمەتیشمان لێدەکردن. لە ئەنجامی ئەم جەولە و کۆبوونەوانەدا بوو، پاشان هەندێک پێشمەرگەمان نارد تا بەشداری لە دەوری مەشق و راهێناندا بکەن. شتێک هەیە با لە بیرم نەچێت، من پێش ئەوەی بگەرێمەوە کوردستان منحەی خوێندنی دکتۆرام وەردەگرت، ئەو ماوەیەی لە کوردستان بووم منحەکە نەبرابوو، بەڵام کە هاتمەوە سوید پێم گووتن من ناتوانم درێژە بە خوێندنەکەم بدەم و پارەی منحەکەم بڕی.

کەی جارێکی تر بۆ کوردستان گەڕایتەوە؟

لە مانگی شوباتی ١٩٨٠ بۆ کوردستان گەڕامەوە، بەڵام پێشتر بۆ سوریاچووم ئەوەش یەکەمین جاربوو بچمەوە سوریا پاش هاتنە دەرەوەم لە ساڵی ١٩٦٢ دا. هەر چەندە ئەمری گرتنم لەسەر بوو، بەڵام لەبەر ئەوەی لەناو وەفدی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووم رێگایان دام. ئەمری گرتنەکانم تا ساڵی ٢٠٠٠ هەر مابوو. گفتوگۆمان سەبارەت بە دامەزراندنی جوقد "جبهة وطنية و قومية و ديمقراطية " کرد. نزیکەی دوو هەفتە لەوێ ماینەوە، بەڵام کۆبوونەوەکانمان ئەنجامی نەبوو. لەگەڵ نەوشیروان مستەفا و مولازم عومەر بە رێگای ئیران بۆ کوردستان گەڕاینەوە، ئەمجارە تا مانگی ئابی ١٩٨١ لەگەڵ ئەگێنتا لە کوردستان ماینەوە.

لە مانگی ئابی ١٩٧٩ تا مانگی شوباتی ١٩٨٠ کە لە ئەوروپا بوویت، ئیشە دیارەکانت چی بوون؟

من هەر بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووم. ئەو ماوەیە کۆنفرانسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لقی دەرەوەمان سازکرد. سەردانی چەند وڵاتێکم کرد، بە مەبەستی بەسەرکردنەوەی رێکخراوەکانی یەکێتیی. هەروەها پێش ئەوەی بگەرێمەوە کۆمەڵێک نامە و راسپاردەم بۆ حزب و هێزەکانی ئەوروپا و دەرەوە بە تایبەتیش دۆستەکانمان هێنابوو. بەردەوامیش بووم لە سەربەرشتی کردنی چاپکراوەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە دەرەوە. هەروەها کۆمەک و یارمەتیمان لە چەند رێکخراوێکی خێرخواز کۆکردەوە بە مەبەستی ناردنەوەیان بۆ کوردستان،

وەجبەی یەکەممان ناردە سوریا بەڵام نەمانتوانی وەجبەکانی تر بنێرین. هەر ئەو ماوەیە ڕێکخراوێکمان دامەزراند بە ناوی ڕێکخراوی مانگی سووری کوردستان بەڵام دانیان پێدانەدەنا. لە هەمان کاتدا، لە کاتی هێرشەکانی جمهوری ئیسلامی ئیران بۆ سەر کوردستانی ئیراندا لە مانگی ئابی ساڵی ١٩٧٩ تا مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٧٩ کە شەڕ راوەستا و گفتوگۆ دەستی پێکرد لە نێوان نوێنەرانی گەلی کورد و حکومەتی خومەینی، لە وڵاتانی ئەوروپادا لەگەڵ نیشتمانپەروەرانی کوردستانی ئیراندا چالاکی زۆرمان نواند بۆ پشتیوانیکردن لە خەباتی نەتەوەکەمان. چالاکیەکانمان زیاتر بریتی بوون لە خۆپیشاندان و ڕێپێوان و پەیوەندی گرتن لەگەڵ میدیا و ناردنی کۆمەک و یارمەتی، هەروەها ناردنی ڕۆژنامەنووسی بێگانە.

جارێکی تر لەگەڵ تۆ سەفەر ناکەم

ئەی پەیوەندیتان بە هیچ ڕێکخراوێکی چەکدار لە جیهاندا هەبوو؟

ئەو ماوانەی کە بەرپرسی پەیوەندییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بووم لە دەرەوە، جیا لە پەیوەندیکردن لەگەڵ حزب و حکومەت و ڕێکخراوە مرۆییەکان لە ئەوروپادا، پەیوەندیم لەگەڵ چەندین ڕێکخراوی توندڕەوی وەکو لەشکری جمهوری ئیرلەندی "ئی. ئار. ئەی"، ئاسالای ئەرمەنییەکان "ئاسالا"، ڕێکخراوی ئیتای باسکەکان لە ئیسپانیا کرد بە مەبەستی هاوکاری و یارمەتیدانی یەکتر. هەندێکیان لە لیبیا پەیوەندیم لەگەڵ کردن و ئەوانی تر لە سوید و ئینگلیستان. لە ئەنجامی ئەوەدا خەریک بوو بەڵایەکی گەورە بۆ ئەحمەد بامەڕنی درووست بکەم، ئەحمەد بامەڕنی کە ئێستا باڵیۆزی عیراقە لە سوید و ئەو کاتە نوێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوو لە فەڕەنسا و ئەندامی کۆمیتەی ئەوروپامان بوو. لەبەرئەوەی بۆ ئەوجۆرە پەیوەندیانە لەگەڵ ئەو ڕێکخراوانەدا ئەحمەد بامەڕنیم لێ ئاگادار دەکردەوە بۆ یەکتربینین و کاری پێویست لەگەڵیاندا، بەهۆی ئەمە ئەحمەد بامەڕنی لە لایەن دەزگا ئەمنیەکانی فەرەنسا کەوتە ژێر چاودێری و لێپرسینەوە و تا وایلێهات هەموو ماڵەکەیان پشکنی. سەیر لەوەدابوو من قەت ڕووبەڕووی لێپرسینەوە نەدەبوومەوە لە لایەن ئەو جۆرە دەزگایانە. بەڵام لە کاتی هاتوچۆدا لە زۆربەی هەرەزۆری فڕۆخانەکانی ئەوروپادا ڕایاندەگرتم و لێپرسینەوەیان لەگەڵدا دەکردم، هەتا وایلێهات عومەر دەبابە کە یەک دووجار بەیەکەوە سەفەرمان کردبوو گووتی: من جارێکی تر لەگەڵ تۆ سەفەر ناکەم، لەبەر ئەوەی دیارە تۆ بە مافیا یان تیرۆریست دەزانن. کە بەتەنها سەفەر دەکەم تووشی هیچ گیروگرفتێک نابم، بەڵام کە لەگەڵ تۆدا سەفەر دەکەم ڕامدەگرن. من ئەو کاتە کاسکێتم لەسەر دەکرد، بە گاڵتە دەیگووت: "هەموو خەتای ئەو کاسکێتە حیزبیە وا دەزانن مافیایت".

جارێکیان کە لە سویسرا بەرەو پاریس دەچووم، ئیشم لەگەڵ ئازاد خۆشناو هەبوو کە ئەو کاتە ئەندامی کۆمیتەی ئەورووپامان بوو، بە ڕێگای فرانکفۆرت لە ئەڵمانیا بۆ فەرەنسا چووم، لە کاتی دەرچووونمدا ٥- ٦ پۆلیسی ئاسایشی سیڤیل "مەدەنی" دەورەیان دام، ئازاد خۆشناو چاوەڕوانی دەکردم، بە چاو ئیشارەتم بۆ کرد کە لێم نزیک نەبێتەوە. من نیو ملیۆن دۆلاری کاشم پێ بوو بۆ فەرەنسام دەبرد، بۆ ئەوەی لەوێ تەسلیم بە برادەرانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران یاخود کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشی کوردستانی ئێران بکەم تا بۆ سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ببەن لە کوردستاندا. پۆلیسەکان دەستیان کرد بە لێکۆڵینەوە و لێپرسینەوە کە ئەو برە پارەیە چییە و بۆ چیتە؟ منیش لە وەڵامدا گووتم: من ناقانوونیم نەکردووە، تەنها بە شێوەی ترانزێت لە وڵاتی ئێوە لە ئەڵمانیا بۆ فەرەنسا دەچم. کۆمپانیای کۆمپیوتەرم لە کوێت هەیە و لە فەرەنسا بەو پارەیە هەندێک کەلوپەلی ئەلیکترۆنی دەکڕم" گووتیان: باشە ئەو هەموو پارەیە بۆ بە کاش دەبەیت؟! ئەمە یان بۆ کڕینی چەکە یاخود موخەدەرات، گووتم: نەخێر، ئێمە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەشی زۆری کارەکانی بازرگانی خۆمان بە پارەی کاش دەکەین، ویستیان سەیری دەفتەری ئەدرێسەکانم بکەن نەمهێشت و پێمگووتن: مافتان نیە لەبەر ئەوەی من کارێکی ناقانوونیم نەکردووە، ئەگەر بە بێ ڕەزامەندی من سەیری شتەکانم بکەن ئەوە شکایەتتان لێ دەکەم. یەک دوو کەس هاتن بە ئەڵمانی بە پۆلیسەکانیان گووت: ناوی لە هیچ سجلێکدا نیە، نەیاندەزانی کەمێک زمانی ئەڵمانی دەزانم لەبەرئەوەی هەر بە ئینگلیزی قسەم لەگەڵ دەکردن. لە پڕێکدا لە سووچێکی دەرەوەی جانتاکەمدا وتارێکیان بینی کە لەسەر کوردستانی عیراق بوو، کۆپیم کردبوو تا لە ڕێگادا بیخوێنمەوە. گووتیان بۆ تۆ کوردیت، گووتم بەڵێ کوردم. ئینجا لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی ئەڵمانیا قسەیان کرد، کابرای لێپرسراوی بەشی فایلی کوردستان لە وەزارەتی دەرەوەدا پێ ی گوتبوون: وازی لێ بێنن ئێمە دەیناسین و جێگای مەترسی نیە و ئەمە بەرپرسێکی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانە و نەیویستووە ڕاستییەکەتان پێ بڵێت. کە هاتینە دەرەوە پۆلیسەکان زۆر تووڕە ببوون و گووتیان بۆ گاڵتە بەعەقڵمان دەکەیت، گووتم: ببوورن هیچ مەبەستێکم نەبوو ئیهانەتان بکەم، هیچ بە پێویستم نەزانی لە هیچ و خۆڕایی زانیاریتان بدەمێ، بە تایبەتی کە هیچ کارێکی ناقانوونیم نەکردووە.

ئومێد دەکەم لەسەر گێڕانەوەی ئەوجۆرە ڕووداوانە بەردەوام بیت، چونکە دیدارەکەمان دەوڵەمەندتر دەکات!؟

کەواتە با دوو ڕووداوی ترت بۆ باس بکەم. لە ساڵانی ١٩٨٢- ١٩٨٥ کە لە دەرەوە بووم خەڵکێکی سەیر و عەجایب پەیوەندییان پێوە دەکردم، لە ناویاندا قاچاغچی چەکی جیهانی تێدابوو، هەندێکیان پێشنیاری ئەوەیان دەکرد کە دەتوانن ڕاکێتی سام- ی سۆڤیەتی و ڕاکێتی سترانگەر- ی ئەمریکی لە ئەفغانستانەوە بۆ لای ئێمە ببەن. واتە بۆ بارەگاکانی ئێمەی بگوازنەوە، بەڵام داوای پارەیێکی

ئێجگار زۆریان دەکرد. زۆر بەداخەوە ئەو کاتە پارەیێکی ئەوەندە زۆر لە دەرەوە لەژێر دەستمان نەبوو، لەبەر ئەوەی ئەو پارانەی وەک کۆمەک کە وەرماندەگرت زۆربەمان بۆ کوردستان دەناردەوە.

ساڵی ١٩٨٣ برادەرانی سەرکردایەتی لە کوردستان داوایان کرد کە من و د. فوئاد مەعسوم بە زووترین کات بۆ کوردستان بگەڕێینەوە، چونکە هەردووکمان بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی هەڵبژێردرابووینەوە و دیاربوو زۆر پێویستیان بە ئێمە بوو. داوام لە هێندێ لەو قاچاغچیانە کرد کە بمانگەیەنن بەڵام دیسان داوای پارەیێکی زۆریان کرد و ئەو پارەیەشمان نەبوو.

هەر ئەو کاتانەش بە تایبەتی ساڵی ١٩٨٣- ١٩٨٥ زۆر هەوڵم لەگەڵ هێندێ لە وڵاتانەدا کە نامادەبوون هاوکاری و یارمەتیمان بدەن، کە فڕۆکەیەکی پڕ لە چەک و تەقەمەنی بۆ کوردستان بنێرن لە ناوچە ئازادکراوەکانی ژێر کۆنترۆڵی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، یاخود هێندێ شوێن کە بۆیان دیاری دەکەین چەکەکان دابەزێنن، بەڵام ئەو کارە مومکین نەبوو چونکە نەدەکرا فڕۆکەی لەوجۆرە بە خشکەیی بەسەر ئاسمانەکانی ئێران یان تورکیا یاخود سوریا یان عیراق بفڕێت و بگاتە ناوچە ئازادکراوەکانی ئێمە.

با شتێکی سەیرترت بۆ باس بکەم. ساڵی ١٩٨٥ کۆنە برادەرێکی سەردەمی خوێندم لە سوریا کە خزمی حافیز ئەسەد بوو هاتە لەندەن و پەیوەندی پێوەکردم. نامەی رەسمی وەزیری بەرگری سوریای پێ بوو بە مەبەستی کڕینی چەکێکی زۆری رۆژئاوایی وەکو فڕۆکەی ئەمریکی و تانکی ئەڵمانی و ... هتد بۆ سوریا، بەو بۆنەیەی کە سوریا بیر لەوە دەکاتەوە کە لە پشت بەستن بە یەکێتیی سۆڤیەت و وڵاتانی رۆژهەڵاتی ئەوروپا خۆی رزگار بکات. کۆنتراکتی کڕینی چەکەکە زۆر گەورە بوو، منیش بەو ئومێدە یارمەتیم دا کە پارەیێکی زۆر لە کۆمیسیۆنی کۆنتراکتەکە "ئەگەر سەری گرت" وەربگرم تا بۆ سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانی بنێرمەوە، چونکە ئەو کاتە زۆر پێویستمان بە پارە هەبوو، یارمەتی سوریا و لیبیامان لێ بڕابوو. بۆ کۆنە برادەرە سورییەکەم پەیوەندیم بۆ لەگەڵ کوردێک و ئینگلیزێک درووست کرد، کە خەریکی کاری وا گەورە بوون، ئەوانیش پەیوەندیان بە کابرایەکی ئەڵمانی کرد. چەندینجار کۆبوونەوەمان کرد، لە ئەنجامدا کابرای ئەڵمانی گووتی: لەبەر ئەوەی ئەمە کارێکی زۆر گەورەیە و پەیوەندی بە سوریا هەیە، پێویستە پرس بە ئەمریکا بکەین. جۆرج بۆش دۆستمە کە ئەو کاتە جێگری سەرۆک ریگەن بوو. پاش ماوەیێک کابرای ئەڵمانی لە ئەمریکا گەڕایەوە و گووتی: زۆر بەداخەوە ئەمریکییەکان رازی نەبوون و دەڵێن ئەو چەکانە بۆ ئێرانە نەک بۆ سوریا بەو شێوەیە کۆتایی بەو کارە هات.

سویدییەکان گووتیان پیلانێك لە ئارادایە بۆ کوشتنی مام جەلال

ئایا هەوڵت نەدا لەگەڵ حزبی کۆمۆنیستی سۆڤیەتی کۆببیتەوە؟

ئەوان لەبەر ئەوەی پەیوەندییان لەگەڵ رژێمی سەددام حوسێن هەبوو، بۆیە هەردەم خۆیان لە ئێمە دەدزییەوە، هەروەها لەو رووەوە رۆڵی حزبی شیوعی عیراقیش زۆر خراپ بوو. با وەک نموونە یەکێک لە دیدارەکانت بۆ باس بکەم، لە مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٨٣ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران بۆ کۆنگرەی پارتی سۆسیالیستی فەرەنسی بانگهێشت کرابوون. ئەمە دووەمین کۆنگرەی پاش سەرۆک میتران بوو لە هەڵبژاردنەکانی فەرەنسای ساڵی ١٩٨٠. د. عەبدولرەحمان قاسملو خۆی نوێنەرایەتی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیرانی دەکرد. من و ئەحمەد بامەرنی نوێنەرایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانمان دەکرد. لە دانیشتنێکدا لەگەڵ د. قاسملو رێککەوتین کە بەیەکەوە بە ناوی بزووتنەوەی گەلی کوردستان لە ئیران و عیراق پەیوەندی لەگەڵ وەفدەکانی بەشداربووی کۆنگرەکە بکەین. یاداشتێکمان نووسی و لەگەڵ زۆربەی وەفدەکاندا بەیەکەوە دانیشتین. لەناو ئەو وەفدانەدا وەفدی یەکێتیی سۆڤیەت بوو بە سەرۆکایەتی پۆنۆماریف ئەندامی مەکتەبی سیاسی و بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوەی حزبی کۆمۆنیستی سۆڤیەت بوو. هەروەها لەگەڵ وەفدی چینیش کۆبووینەوە کە ئەویش ئەندامی مەکتەبی سیاسی بوو. لەگەڵ هەردوو وەفدەکەدا بە جیا و بۆ ماوەیێکی زۆر کورت دانیشتین چونکە ئامادەنەبوون کاتی زیاترمان بدەنێ. داوامان لێکردن کە پێمان خۆشە پەیوەندی و هاوکاریمان هەبێت و بانگهێشتمان بکەن بۆ وڵاتەکانتان بۆ گفتوگۆی زیاتر. زۆر سارد بوون لەگەڵماندا و گووتیان دوایی پەیوەندیتان پێوە دەکەینەوە، ئەوەشیان نەکرد.

هەر سەبارەت بەم کۆنگرەیە با ئەمەشت بۆ باس بکەم؛ لە مانگی ئابی ساڵی ١٩٨٣ کە لە شاخ گەڕامەوە و هاتمەوە ئەوروپا، یەکێک لە کوردەکانی دانیشتووی سوید کە دۆستێکی نزیکم بوو پێ ی گووتم بەشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستی دەزگای ئاسایشی سوید داوات دەکەن بتبینن، منیش لە سەرەتای مانگی تشرینی دووەم گەیشتمە سوید و سویدییەکان پێیان گووتم؛ بە وردی ئاگامان لە جموجۆڵی عیراقە و پیلانیان داناوە بۆ کوشتنی مام جەلال لە کاتی بەشداربوونی لە کۆنگرەی پارتی سۆسیالیستی فەرەنسی دا. زۆر سوپاسم کردن بۆ زانیارییەکە و پێم راگەیاندن کە مام جەلال نەیتوانی بەشداری لە کۆنگرەکەدا بکات و من لە جیاتی ئەو چووم و کۆنگرەکە لە مانگی تشرینی یەکەم بەسترا و هیچ نەقەوما.

ئایا هیچ جاری تر دەزگا ئەمنیەکانی سوید پەیوەندیان پێوە کردووی؟

ساڵی ١٩٨٥ پەیوەندیم پێوەکردن چونکە ئەندازیارێکی کیمیایی کورد کە پسپۆر بوو لە بواری کیمیایدا لە عیراق رایکرد و پەنای بۆ سوید بردبوو بە مەبەستی وەرگرتنی مافی پەنابەرێتی، ئەو ئەندازیارە لە دەزگا نهێنییەکانی دروستکردنی چەکی کیمیایی لە عیراق کاری دەکرد. داوام لە دەزگا ئەمنیەکانی سوید کرد تا مافی پەنابەرێتی پێ بدەن. کارەکەیان زۆر دواخست و منیش بە بەریتانییەکانم ناساند و لەوێ مافی پەنابەرێتی وەرگرت.

تۆ تەئلیفی بکە من ئیمضای دەکەم

ئێستا دێینە سەر وێستگەیەکی تری ژیانت کە کاری رۆژنامەگەری یە. کەی یەکەمین ژمارەت لە رۆژنامەی "ذ سپارک" دەرکرد؟

لە مانگی شوباتی ١٩٧٧.

کێ یارمەتی دەدایت و هاوکارت بوو؟

هەر خۆم بە تەنیا دەرمدەکرد، بەڵام یەک شت هەیە دەمەوێت بۆ مێژوو مافی ئەگنێتای هاوسەرم نەخورێت و فەرامۆش نەکرێت. ئەگنێتای هاوسەرم لە ماڵەوە بە بەشی هەرە زۆری چاپەمەنییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا دەچووەوە و ئاماژەی بە هەڵەکان دەکرد. چونکە من دەمنووسی و کاتم نەبوو پیاندابچمەوە. هەروەها بابەتەکانی تایپیش دەکرد. هەموو ژمارەکانی رۆژنامەی "ذ سپارک" و "یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆچی؟" بە زمانی ئینگلیزی. "ئەرکی ئێستای خەباتمان" بە زمانی ئینگلیزی. پێرەوی ناوخۆی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان" بە زمانی ئینگلیزی. لەگەڵ یاداشتێک بۆ نەتەوەیەکگرتووەکان بە زمانی ئینگلیزی بوو، هەر هەموومان کردە کتێبێک بە ناوی "شۆرش لە کوردستان" لە ئەمریکا چاپمان کرد. ماوەیەک لەمەوبەر شتەکانم بە ئەگنێتا پیشان دا و پێموت: سەیرکە چەند کارت کردووە کەچی کەس ئاماژە بە کارەکانت ناکات و لەناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیش کەس دان بە ئیشەکانت نانێت!! پێکەنی و گووتی بە خۆشییەوە ئەوەم کردووە و بە ئەرکی خۆمی دەزانم قەتیش چاوەڕوانی هیچ شت و پاداشتێکم نەکردووە.

دەیان بەیاننامە و نامەی مام جەلال وەک سکرتێری یەکێتیی نیشتمانی کوردستان من نووسیومە، زۆربەیانم هەڵگرتووە، بۆ نموونە ئەو نامە و بەیاننامە و بانگەوازانەی کە ئاراستەی نەتەوەیەکگرتووەکان و رێکخراوە خێرخواز و حزب و لایەنە ئەوروپی و وڵاتانی ئەوروپا و ئەمریکا کراون من نووسیومە، یان ئیمزای مام جەلال- م لەسەردانراوە، یاخود ئیمزای مەکتەبی سیاسیم لەسەردانراوە، برادەران وەک

قسەیەکی نەستەقیان لێکردبوو بەشیرانە دەیانووت؛ "تۆ تەئلیفی بکە من ئیمضای دەکەم".

ئایا ئەگێنتا وەکو ڕێکخراو یەکێتیبی بوو؟

نەخێر، بەڵام حەزی لە کورد دەکرد، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانی خۆشدەویست.

ڕۆژنامەی الاتحاد و صوت الاتحاد کێ سەرپەرشتی دەرچوونی دەکردن؟

کۆمیتەی ئەورووپای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان سەرپەرشتی دەکرد. بابەتەکانیان بۆ د. کەمال فوئاد دەنارد و ئەو سەیری دەکردن ئینجا چاپ و بڵاودەکرایەوە. زاهیر حەمەد، فوئاد حوسێن، ئازاد خۆشناو "کوڕی مستەفا خۆشناو"، لاوچاک فەهمی، جەبار شەریف، حەسەن محەمەد عەلی، عەبدولخالق مەعروف، د. محەممەد بکرۆ و جەمیل شەرەف بوون، ئەمانە هەموویان ئەندامی کۆمیتەی ئەورووپای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوون. لە سوید من و حەمە سابیر و فازیلە ڕەش یارمەتیمان دەدان و وەکو کۆمیتەی چاپەمەنی و کۆمیتەی ڕێکخستن کارمان دەکرد.

ئایا هەر ئەو گروپە ڕۆژنامەی "دەنگی یەکێتی"یشی دەکرد؟

بەڵێ، هەر ئەو گروپە دەنگی یەکێتی- یشی دەردەکرد.

ئایا بۆ ئەو کاتە عەبدولخالق مەعروف لە دەرەوە بوو؟

ئەو کاتە لە دەرەوە بوو، ئەندامی کۆمیتەی ئەورووپا بوو، پاشان بۆ وڵات گەڕایەوە و لە ناوەڕاستی هەشتاکاندا لە ژێر دەسەڵاتی بەعسدا شەهید کرا. کتێبێکی ڕەخنەیی سەبارەت بە ئیسلام نووسی بوو (ئادەمیزاد لە کۆمەڵی کوردەواریدا).

ئایا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئەرشیفی بەڵگەنامەکانی هەیە؟

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئەرشیفی نیە. ئێمە کاتی خۆی ئەرشیفێکی زۆر باشمان لە سوریا هەبوو، ئەگەرنا ئەرشیفەکانی تر، ئەرشیفی تایبەت و شەخسین، ئەرشیفەکەی من و د. کەمال فوئاد و د. فوئاد مەعسوومە. جێگای داخە زۆربەی هەرە زۆری بەڵگەنامەکانمان فەوتاون. لەبەر خەباتی نهێنی شۆڕشگێڕانەش بە پەسەند نەدەزانرا ئەرشیفمان هەبێت.

ئایا مام جەلال ئەرشیفی هەیە؟

ئەرشیفەکەی مام جەلال لە سوریا بوو. ساڵی ١٩٨٣ کە لەگەڵ حکومەتی بەغدا دەستمان بە گفتوگۆ کرد، موخابەراتی سوریا ماڵەکەی مام جەلال- یان تاڵان کرد. زۆربەی هەرە زۆری

شتەکانیان برد. لە شاخ بە هۆی گواستنەوە و جێگۆڕکێ کردن بارەگاکەی تێکچووە. بۆ نموونە لە گوندی یاخسەمەر بارەگاکەی بە هۆی تۆپباران تەفروتونا بوو. بارەگاکەی کیمیابارانیش کرا. هەروەها یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە دوای راپەڕینی ١٩٩١ لە شاری هەولێر ئەرشیفێکی گەورەی هەبوو، دوای گرتنی هەولێر لە لایەن هێزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و حکومەتی عیراق لە ١٩٩٦/٨/٣١ ئەو ئەرشیفەش بە تەواوی سووتێنرا.

تۆ لە ساڵی چەندەوە خەریکی کۆکردنەوە و ئەرشیفکردنی ئەدەبیاتەکانی کوردایەتیت؟

من لە ساڵی ١٩٦٢- ەوە کە هاتوومەتە ئەورووپا هەر چ نووسراو و بەیاننامە و گۆڤار و رۆژنامە و بڵاوکراوەیەکم کەوتۆتە بەردەست هەڵم گرتووە، و خەریکی کۆکردنەوە و ئەرشیفکردن و دەوڵەمەندکردنی کتێبخانەکەم بووم، رەنگە ئەمەش زیاتر پەیوەندی بە باگراوندی شەخسیمەوە هەبێت. من لە ناو کتێب و کتێبخانەی ماڵەوەماندا چاوم کردۆتەوە و هەروەها لە قۆناغەکانی خوێندنیشمدا زۆر عاشقی کتێب و خوێندنەوە بووم، هەروەها رەنگە حەزێکی تریش هەبێت و بە بێ ئاگا ئەم کارەی پێکردبم کە دوای ماوەیێک هەوڵ بدەم بۆ لێکۆڵینەوە و بە دواداچوون و نووسینەوەی بیرەوەرییەکانم سوود لە کتێبخانەکەم و ئەرشیفەکەم وەربگرم. بە پلان و نەخشە ئەم ئەرشیفەم دانەناوە. ئێستاش لەبەر نەبوونی شوێن هەموویم بە سەنتەری لێکۆڵینەوەی کوردی لە زانکۆی ئێکسیتر لە بەریتانیا بەخشی بە مەبەستی سوود لێوەرگرتن لە لایەن لێکۆڵەران.

ئایا کاتی خۆی قەت بیرتان لەوە نەکردەوە کە ئەرشیفێک لە ئەورووپا بۆ بەڵگەنامەکانتان دابنێن؟

بڕیاردرابوو کە هەوڵبدەین ئەرشیفێکمان هەبێت، چ لە شاخ، چ لە دەرەوەی وڵات، بەڵام بە داخەوە کارەکە ئەنجام نەدرا.

بەرای تۆ، ئەگەر شۆڕشی خەڵکی ئیران لە ساڵی ١٩٧٩ سەرکەوتوو نەبووایە، ئایا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەو هێز و پێگەیە دەمایەوە؟

من بە زمانی ئینگلیزی شتێکم نووسیوە، لە یەکێک لە کۆنفرانسە نێو دەوڵەتییەکان پێشکەشم کرد، ئاماژەم بە کاریگەرییەکانی شۆڕشی ئیران داوە. دوای کارەساتی هەکاری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان قۆناغی کەوتنی بڕیبوو، هەڵسابووەوە. ژمارەیێک لەو پێشمەرگانەی کە لەو کارەساتەدا نەبوون، لە ناوچەی قەرەداغ و شارەزوور و دەشتی کۆیە و دەشتی هەولێر مابوونەوە، لەسەر چالاکییەکانیان بەردەوام بوون. هەروەها ژمارەیێک لەو پێشمەرگانەی کە لە کارەساتی هەکاری رزگاریان ببوو تەسلیم بوونەوە. بەڵام هەندێکیان جارێکی تر پەیوەندییان بە شۆڕش کردەوە، چەند کەسێکیشیان ئازاد کردن و یەکسەر هاتنەوە سنووری چالاکییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی

کوردستان. ئەمەو رێکخستنی ناوشارەکان کەوتنە گەڕ و لە جاران چالاکتر و باشتر ئەرکەکانی خۆیان رادەپەڕاند بۆ هەڵسانەوە و زیندووکردنەوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، ژمارەیێکی گەلێک زۆریان پەیوەندیان بە شاخ کرد و بوونە پێشمەرگە. خاڵی سێ یەم ئەوەبوو کە پێویستە ئێمە لە دەرەوەی وڵات پەیوەندی بە سەرکردایەتی شۆڕش و هێزی پێشمەرگەی کوردستان بکەین، وەک لە پێشەوە باسم کرد زۆربەی هەرەزۆرمان لە دەرەوە پەیوەندیمان بە شۆڕشەوە کرد، تەنیا د. کەمال فوئاد لە دەرەوە مایەوە بۆ سەرپەرشتیکردنی کار و چالاکیەکان.

ئەو قسەیەی نەوشیروان مستەفا بە ناوبانگە، دوای کارەساتی هەکاری لە بناری قەندیل تەنیا مەفرەزەیەکی بچووکی لەگەڵ مابوو، کە ئەوانیش هەندێکیان گەنج و نەخۆش و پەککەوتە بوون، لە پڕێکدا چەندان کەس چوو بوون بۆ پەیوەندیکردن بە شۆڕش، پێش ئەوەی لێیان نزیک ببنەوە وایانزانی بوو جاشن یاخود هێزی حکومەتن، بەڵام کە باشتر لە یەکتر نزیکتر بوونەتەوە دەبینن کە دەیانەوێت پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگەوە بکەن، یەکێک لەوانە ئێستاش ناویم لەبیرە، وابزانم ناوی شێخ ئۆمەر بوو، نەوشیروان بە تەنیا بۆ پێشوازی کردنیان چووبوو، پێ ی گوتبوون؛ ئێمە وەزعمان خراپە، چەکمان نیە، گوتبوویان "قەرەبروو" تەعویزمان وەرگرتووە هاتووین دەمانەوێت بە چەکی خۆمان پەیوەندی بکەین و ببین بە پێشمەرگە. نەوشیروان چۆتە لای مام جەلال مەسەلەکەی پێ گووتبوو؛ مام جەلال گووتبوی؛ "ئاخر بۆیە ئەم میللەتە سەگ و سەگبابەی ئێمە هەتا ئێستا لەناونەچووە لەبەر ئەوەی ئەم رۆحیەتە شۆڕشگێڕی و فیداکارییەی هەیە".

بزانە ئەو میللەتە چەند گەورەیە ئێمە رووبەڕووی کارەساتێکی گەورەی وەک هەکاری ببووینەوە، بە پارەی تەعویزی دێهاتی خۆی چەک دەکڕێت و دەیەوێت پەیوەندیمان پێوەبکات، ئەمە کاری رێکخستنەکانی ناوشار بوو کە هانی خەڵکی دەدا تا پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگەی کوردستانەوە بکەن. بۆ هەڵسانەوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان پێویستە ئاماژە بە ناوی چەند قارەمانێک بدەم جەمالی عەلی باپیر، سیروان تاڵەبانی و حەمەی حاجی مەحموود، لەگەڵ چەندان قارەمانی تر بمبوورن ناوەکانیانم لە بیر نەماوە.

ئەوەی لە هەموو شتێک زیاتر یارمەتی ئێمەی دا روخانی رژێمی شای ئیران بوو، لەگەڵ سەرکەوتنی شۆڕشی ئیران، بە تایبەتیش دوای ئەوەی کوردستانی ئیران رزگاربوو، ئەو گەمارۆیانەی کە لەسەر یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەبوو تێکشکا، بەهۆی شۆڕشی ئیران پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق- قیادەی موەقەتە زۆر زۆر لاواز ببوو، کە شا رووخا، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان یەکێک بوو لە هێزە خۆشەویستەکانی کوردستانی ئیران.

ئێمە وەک یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان یارمەتی خەڵکی کوردستانی ئیرانمان داوە بۆ گرتنی دەیان پادگای سوپای ئیران لە خانێ، لە مەهاباد، لە سەقز و چەندان شوێنی تر. ئێمە یارمەتی کۆمەڵە و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران- یشمان دا بۆ گرتنی چەند پادگایەکی سەرەکی، چەک و تەقەمەنییەکی ئێجگار زۆرمان دەستکەوت.

قیادە موەقەتە هەڵوێستی چی بوو؟

قیادە موەقەتە پەرت و بڵاوبووەوە، ئەو یارمەتی سوپای شای دەدا بۆ سەرکوتکردنی خۆپیشاندەران بە تایبەتی لە ناوچەکانی ئازەربایجانی غەربی. تا مەلا مستەفا کۆچی دوایی نەکرد، پەیوەندییان لەگەڵ حکومەتی تازەی ئیران بە تەواوی پچرابوو، ئەوەبوو ڕێگایان دان تەرمەکەی مەلا مستەفایان بۆ شاری شنۆ هێنایەوە و وردە وردە دەستیان لەگەڵ ئەو حکومەتەش تێکەڵاو کرد، کە شا رووخا تەواوی پەیوەندییە نهێنییەکانیان لەگەڵ شا ئاشکرابوو، زۆربەی هەرە زۆری بەڵگەنامەکان کەوتنە ژێر دەستی حکومەتی تازەی ئیران. لەبەر ئەوەی وەزعیان خراپ بوو دەستیان کرد بە نامە نووسین بۆ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. خەڵکی شارەکانی کوردستانی ئیران خۆپیشاندانیان دەکرد و داوایان دەکرد کە دەبێت قیادە موەقەتە لە ئیران بچێتە دەرەوە، زۆربەی هێزە ئیرانیەکانیش داوایان دەکرد کە پێویستە خاکی ئیران بە جێ بێڵن. زۆربەی هەرە زۆریان لە شاری کەرەج و دەوروبەری رەزائیە دەژیان، لەو رووەوە تەنیا حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران بێ هەڵوێست بوو.

وایاندەزانی ئێمە کۆمەڵەی ئیرانمان درووست کردووە

تۆ پەیوەندی قیادەی موەقەتە و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران چۆن لێک دەدەیتەوە؟!

چونکە هەردوولایان پراگماتیست بوون. راستە حزبی دیموکرات پەیوەندی دۆستایەتی لەگەڵ ئێمە هەبوو. سەرەڕای هەڵوێستە خراپەکانی ئەوسای قیادەی موەقەتە بەڵام پەیوەندیان لەگەڵ ئەوانیش نەپچڕاندبوو، حزبی دیموکرات وای دەزانی ئەو خۆشەویستیەی کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ناو کوردەکانی ئیراندا هەیەتی لەسەر حیسابی پێگەی ئەوانە، هەروەها وایاندەزانی ئێمە کۆمەڵەی ئیرانمان درووست کردووە. ئەو وەختە ئێمە پەیوەندیمان لەگەڵ چریکەهای فیدائی ئیران و لەگەڵ موجاهیدینی خەڵکی ئیران باش بوو. حزبی دیموکرات ئەمەشی پێ باش نەبوو. چونکە ئێمە دەورەی پێشمەرگایەتی و سەربازیمان بۆ زۆربەی هەرە زۆری هێز و حزبە ئیرانی و کوردستانییەکان کردۆتەوە، بە تایبەتیش چریکەهای فیدائی و کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشی کوردستانی ئیران.

بۆ زانیاریت ئەوکاتە حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران. حزبێکی لاواز بوو، بە تایبەتیش ئەگەر بە کۆمەڵە و هێزەکەی مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی و چریکەهای فیدائی و هێزەکانی تر بەراوردیان بکەین. کە شۆڕشی ئیران سەرکەوت حزبی دیموکرات بە هەمووی ٨٠ کادری هەبوو، لەبەر ئەوەی لە کاتی راپەڕین و خۆپیشاندانەکاندا. سەرکردایەتی و کادرەکانیان لە دەرەوەی وڵات بوون لە عیراق و بە تایبەتیش لە ئەوروپا دەژیان، هەر بۆیە خەڵکەکە پشتگیریان لێ نەدەکردن و دژیان بوون. حزبی دیموکرات پەیوەندی خۆی لەگەڵ قیادەی موەقەتە تێکنەدەدا تا قیادەی موەقەتە شەڕی پێ فرۆشتن.

ئایا بۆ موجاهیدینی خەڵکی ئێرانیش دەورەی سەربازیتان کردۆتەوە؟

موجاهیدین پێویستیان بە ئێمە نەبوو.

بۆیان باس نەکردووی، ئایا پەیوەندی نێوان مام جەلال و عەلی عەسکەری چۆن بوو؟

بۆیان گێڕاومەتەوە کە هەردەم پەیوەندییان باش بووە. لەناو مەکتەبی سیاسی یەکێتیی دا ناکۆکی و بۆچوونی جیاواز هەبووە، ئەمە شتێکی ئاسایییە بە تایبەتیش بۆ هێزێکی نیمچە بەرەیی وەک یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

کێ بڕیاری دا لە کاتی ڕۆیشتنی هێزەکاندا بۆ بادینان مام جەلال لەگەڵ ڕەتلی سێ دا بە ڕێبکەوێت؟

نازانم، هیچ زانیارییەکم لەو ڕووەوە نیە، زیاتر پیر و پەککەوتە و نەخۆشەکان لەگەڵ هێندێ گەنج تازە ببوون بە پێشمەرگە لەگەڵ ڕەتلی مام جەلال مابوون. لە نامەکانی ئەو کاتەدا دەردەکەوێت کە بڕیاری مەکتەبی سیاسی بووە کە مام جەلال سەرکردایەتی ڕەتلی سێیەم بکات.

ئایا تا چەند ئەو قسەیە ڕاستە کە لە کاتی کارەساتی هەکاری دا مامەڵەی پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە بە تایبەتیش بنەماڵەی بارزانی لەگەڵ ئەندامانی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان باشتر و نەرمتر بووە، بە بەراورد لەگەڵ کۆنە جەلالی و خەڵکەکانی تردا؟!

ئەگەرچی باشترە ئەو پرسیارە لە شێخ عەلی و مولازم عومەر و شۆڕش ئیسماعیل و ئەندامەکانی تر کۆمەڵە بکرێت کە لەلای قیادە موەقەتە زیندانی بوون. قیادەی موەقەتە ئەوکاتە خۆیان بە چەپ و بە باڵی مارکسی ناو پارتی دەزانی، بە حیسابی خۆیان ئەوانەی کۆمەڵە جەلالی نین و دەتوانن پێکەوە هاوکاری لەگەڵ یەکدا بکەن. بەڵام ئەوانەی بزووتنەوە بەشێکی هەرە زۆریان جەلالی- ن.

کەسی یەکەم لە مەیداندا لەناو قیادەی موەقەتە کێ بوو؟

سامی عەبدولڕەحمان بوو.

ئایا ئەو قسەیە ڕاستە، کاتێک کە مولازم عومەر ئازاد کراوە نامەیەکیان بۆ سەرکردایەتی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان پێداوە؟

ڕاستە نامەیەکیان پێدابوو، زیاتریش بۆ چاکردنەوەی پەیوەندییەکانی نێوانیان بوو، چونکە دەیانزانی ئیعدامکردنی عەلی عەسکەری و خالید سەعید و برادەرانی تر زۆریان لەسەر دەکەوێت، هەر واش دەرچوو. تا ئێستاش ئەو برینە سارێژ نەکراوە. من کاتی خۆی سەبارەت بە کارەساتی هەکاری بە

وردی لەگەڵ ئازاد هەورامی و شێخ عەلی قسەم کردووە، بەڵام ئێستا باشم لەبیرنەماوە. لە دوا سەفەری کوردستانمدا ویستم چەند پرسیارێک لە مولازم عومەر بکەم، بە تایبەتیش سەبارەت بە ناوەرۆکی ئەو نامەیەی کە تۆ باسی دەکەیت، بەڵام بە داخەوە کاتم زۆر کەم بوو، بوارەکەشم بۆ نەڕەخسا. بەڵام سەرکردایەتی کۆمەڵە لە وەڵامدا زۆر مەبدەئیانە وەڵامیان دانەوە و داواکەیان ڕەتکردنەوە.

بابەتی کارەساتی هەکاری پێویستی بە دیدار و چاوپێکەوتن و بینینی زۆرترین بەڵگەنامە و لێکۆڵینەوەی زانستی هەیە، من ئەم بابەتە جێدێڵم بۆ مێژوونووسان، لێت دەپرسم بۆچی بۆ دووەمینجار بڕیارت دا بەرەو کوردستان و بۆ ژیانی پێشمەرگایەتی بەڕێ بکەویتەوە؟

من کە بارودۆخی شۆڕشی ئێرانم بینی و گەشەکردنەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیشم بینی، زۆر حەزم لە کوردستان بوو، زۆر بە ئومێدیش بووم، چاکم دەزانی کە عیراق و ئێران ناکۆکیەکانیان پەرە دەسێنێت، ئەگەرچی کۆمیتەی سەرکردایەتی بڕیاری دابوو، کە تەنیا من لە دەرەوە بمێنمەوە و بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوە بم. ئەو کاتە ئەندامی مەکتەبی سیاسی بووم. گەشەکردنەکانی یەکێتیی ئەوەندە دڵخۆشیان کردبووم و وای لێکردم بۆ کوردستان بگەڕێمەوە، ئەو کاتە هەندێک برادەر لە دەرەوە بوون و بۆ گەڕانەوە زۆر دواکەوتن، منیش پرسیارێکم لە خۆم کرد، ئایا من لە سوید چی بکەم! لە کوردستان باشتر دەتوانم خزمەت بکەم. لەگەڵ ئەگنێتای هاوسەرم دانیشتم و بابەتی گەڕانەوەکەم لەگەڵ باس کرد، ئەگنێتاش بڕیاریدا کە لەگەڵم بۆ کوردستان بگەڕێتەوە، بە برادەرانم وت کە یەکێکی تر وەک بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوە دابنێن.

پەیوەندی عومەر دەبابە لەگەڵ پارتی بە گشتی و بنەماڵەی بارزانی بە تایبەتی چۆن بوو؟

عومەر دەبابە لەبەر ئەم شتانە پەیوەندی لە ئێمە باشتر بوو؛ ناوەڵزاوای عەلی عەبدوڵلا بوو، هەروەها کۆنە برادەریشی بوو. ئێمە لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئەگەر شتێکمان لەگەڵ قیادەی موەقەتە هەبووایە لە ڕێگای عومەر دەبابە پەیامەکانمان دەگەیاند، بەڵام لە دوایدا هەوڵماندا شێوازی ئەو پەیوەندییە بگۆڕین. ساڵی ١٩٨١ کە قیادەی موەقەتە هێزەکانی خۆی کۆکردەوە تا پەلاماری ناوزەنگ و دەوروبەری بدات، حزبی شیوعی عیراقی کەوتە نێوانمان، لە مەکتەبی سیاسی بڕیارماندا فەرەیدوون عەبدولقادر بۆ لای قیادەی موەقەتە بنێرین، من خۆم بە ناوی مەکتەبی سیاسی نامەکەم نووسی، قیادەی موەقەتە گوایە دەیانویست هێز بنێرنە خوارەوە، منیش بۆم نووسین بۆچی بە بادینان ئەو هێزەتان نانێرن، ئەگەر نیاز و بەرنامەی شەڕ و پەلامارتان نیە! هەر بۆیە لە سەرەتادا هیچ پەیوەندیمان نەبوو، هەموو شتەکانمان بۆ قیادەی موەقەتە لە ڕێگای عومەر دەبابە بوو یان هێندێ کەناڵی تری پەیوەندی. بێگومان ناسیاوی عومەر دەبابە لەگەڵ بەشی زۆری لێپرسراوانیان هی کاتی ١٩٦٠ تا ١٩٧٥ بوو، ئەمەش ڕۆڵی خۆی هەبوو.

ئێمە ڕێکخراوێکی شۆڕشگێڕین یاخود عەشایر!

من لە یەک دوو ئەندامی حزبی شیوعی عیراقیم بیستووە کە گوایە ئەگەر ڕۆڵی ناوبژی حزبی شیوعی نەبووایە، هێزەکانی قیادەی موەقەتە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیان تەفروتوونا دەکرد؟!

ئەم قسەیە هیچ بنەمایەکی ڕاستی تێدانیە، چونکە هێزەکانی قیادەی موەقەتە بەرامبەر بە هێزەکانی ئێمە هیچیان پێ نەدەکرا، لێرە هاوکاری حزبی بەعس و قیادەی موەقەتە و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران ئاشکرا دەبێت. ئێمە چەندانجار بە حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانمان وت؛ بۆچی لە ناوچە پان و بەرینەکانی کوردستان دا پێتان گوتوون تەنیا بێرەدا بچنە خوارەوە. ئێمە ئەمەمان بە بەرنامەی شەڕ دەزانی. بۆ ئاگاداریت حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران ڕێگای بۆ قیادەی موەقەتە دانابوو بە سنووری بارەگاکانی ئێمەدا تێبپەڕن، من ئەمەم بە هەماهەنگی نێوان حزبی بەعس و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران دەزانی، تا ئێمە و قیادەی موەقەتە تووشی شەڕ بکات. بۆ زانیاریت و وەک ڕاستکردنەوەیەک بۆ ئەو قسەیەی حزبی شیوعی عیراقی، ئێمە هێزێکی زۆرمان هێنایە ناوزەنگ و ناوچەکانی تر، نزیکەی ١٥٠٠ پێشمەرگەمان هێنا، بێجگە لەو هێزانەمان کە لە شێنێ و زەڵێ و ناوزەنگ و توژەڵە بوون، لەگەڵ هێزەکانی سنووری قەڵادزێ و هێرۆ و هەڵشۆ و بەری ئاسۆس کۆکردەوە. دوایی قیادەی موەقەتە هێزەکەی ئەوەندە نەبوو تا بتوانن ئێمە لەناو ببەن، تەنیا فشە فشیان دەکرد. هێزێک بوو زۆرترین ژمارەیان بریتی بوون لە پیر و پەککەوتە و هێزێکی بێ دەسەڵات و بێ ورە بوون. هێشتا پەیوەندییەکانیان لەگەڵ حکومەتی تازەی ئێران باش چاک نەکردبووەوە، ئەمە پایزی ١٩٨٠ بوو. ڕاستە خەریک بوو تووشی شەڕ ببین، ڕوونەدانی شەڕەکە هونەری حزبی شیوعی عیراقی نەبوو. ئەوان لە کۆتایی مانگی ئەیلوول هاتبوونە ناوچەکە. بەو حیسابەی ئاوو هەوا گۆڕاوە و وەرزی هاوینە، خۆیان بۆ گۆڕانی کتوپڕی ئاوو هەوا ئامادە نەکردبوو، بەڵام لە پڕێکا بەفرو بارانێکی زۆر سەیر باری، هێزەکەیان ڕووبەڕووی بڵاوەبوونێکی زۆر سەیر بوو لەبەر ئەو ڕەوشە مەجبوور بوون ناوچەکان چۆڵ بکەن و بکشێنەوە. ئێمە بۆ شەڕەکە باش خۆمان ئامادەکردبوو، چادر، خواردەمەنی، تەقەمەنی هەمووی ئامادەکرابوو. گومانی تێدا نەبوو کە لە شەڕەکەدا سەردەکەوتین، بەڵام پێمان ناخۆش بوو شەڕ ڕووبدات.

ئێستا باسی تووڕەبوونەکەی خۆم دەکەم بەرامبەر بە دلێری سەید مەجید. پایزی ١٩٨٠ من ئەو کاتە کارگێری مەکتەبی سیاسی بووم، نەوشیروان جێگری سکرتێری گشتی بوو. مام جەلال لە دەرەوەی وڵات بوو. لەبەر ئەوەی ئەو هێزە زۆرەمان بۆ ناوچەکانی سەرکردایەتی دەهێنا پێویستیمان بە پەتوو و چادر و ئازوقە و تەقەمەنی هەبوو. سێ کەسم بۆ ئێران نارد تا ئەو پێویستیانە بکڕن؛ مام ئەحمەدی دادی، محەمەد سیاسی، دلێری سەید مەجید. لە ماوەی دوو هەفتەدا مام ئەحمەدی دادی

و محەمەد سیاسی ئیش و کارەکانی خۆیان جێ بە جێ کرد و ئەو شتانەی پێیان سپێردرابوو کریان و هێنایانەوە. دلێری سەید مەجید بە بێ ئاگاداری ئێمە چوو بوو بۆ تاران. پاشان بۆم دەرکەوت کە سالار عەزیز و مەلا بەختیار بە کاری تایبەتی خۆیان بۆ تارانیان ناردبوو. نەوشیروان قسەیەکی بۆ دروست کردبوو؛ هەموو رێگاکانی دلێری سەید مەجید دەچنەوە تاران لەسەر بنەمای ئەو قسەیەی کە لە کاتی ئیمپراتۆریەتی رۆم بابوو "هەموو رێگاکان بەرەو رۆم دەچن". کە دلێر گەڕایەوە زۆر لێ ی تووڕە بووم، بە تایبەتیش سالار عەزیز دیفاعی لێکرد. منیش لە وەڵامی سالاردا وتم؛ ئێمە رێکخراوێکی شۆڕشگێڕین یاخود عەشایر. من ئەرکێکم بەو برادەرە سپاردووە و جێ بە جێ نەکردووە.

ئیتر لە ئەنجامدا من زۆر تورەبووم و ئیستیقالەم لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کرد. بەڵام پێموتن لەبەر ئەوەی مام جەلال لە دەرەوەی وڵاتە و بەرپرسیارێکی گەورەم لەسەر شانە و تا مام جەلال نەگەڕێتەوە بەجێیناهێڵم. بە نووسراو وازهێنانەکەم پێشکەشکرد. زۆر هەوڵیاندا بە تایبەتی نەوشیروان مستەفا، مولازم عومەر، حەمەی حاجی مەحمود بەڵام من سوور بووم لەسەر بڕیارەکەی خۆم و پێموتن من ناتوانم لەگەڵ خەلکێکی لەوجۆرە کاربکەم.

ئایا دلێری سەید مەجید ئەندامی کۆمەڵە بوو؟

بەڵێ. کادری کۆمەڵە بوو.

لە مەکتەبی عەسکەری داوای مافی پەنابەرێتی دەکات

تۆ لە ریزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئیستیقالەت کرد. یاخود لە کارگێڕیەتی مەکتەبی سیاسی؟

وازم لە یەکێتیی هێنا. من لە نزیک بارەگای مەکتەبی سیاسی لە زەڵێ بە تەنیا پیاسەم دەکرد. نەوشیروان مستەفا بە برادەرانی وتبوو. برادەرینە وابزانم جەمال ئاغای بۆ بنێرم رەنگە عومەر شێخموس بە قسەی ئەو بکات و لەو بڕیارەی پەشیمان ببێتەوە. ئیتر جەمال ئاغا هاتەلام وتی: "ئەرێ بادینی بیستوومە تووڕە بوویت و وازت هێناوە، منیش زۆر بە تووڕەبوونەوە پێموت جەمال ئاغا هەمووی سووچی خۆمە و ئەگەر سەگ و سەگباب نەبم، من کارم چییە لێرە. من کوردی سوریام و لە سوید دادەنیشم و مامۆستای زانکۆم و دیارە سەگ و سەگبابم و سووچی خۆمە و خۆم تووشی ئەم وەزعە کردووە". جەمال ئاغاش لە وەڵامدا پێ ی وتم: "بۆ تازە زانیووتە". ئیتر کە وای وت دەستم کرد بە پێکەنین و نووسراوی وازهێنانەکەم دڕاند و بۆ سەر کارەکەی خۆم گەڕامەوە. هەتا ئێستاش مام جەلال باسی ئەو قسەیە دەکات.

ئەمە دووەمجاربوو کە ئیستیقالە لە یەکێتیی بکەم، با جاری یەکەمیشت بۆ بگێڕمەوە: وابزانم

مام جەلال تا ئێستاش نامەکەی هەڵگرتووە، وا بەناوبانگ بووم کە من لە هەر هەموویان ئارامتر و پشوو درێژترم. ساڵی ١٩٧٨ کە بۆ وڵات چوومەوە پێشمەرگەیەک هەبوو لە دەستەی مام جەلال بوو، خەڵکی شاری کۆیە بوو، وابزانم خزمی خالید سەعید بوو، ناوی محەمەد خالید بوو، کوڕێکی زۆر دڵسۆز و گوێڕایەڵ بوو، کارێکی کرد مام جەلال لێ ی تووڕە بوو، چەکی کرد. بۆ پێشمەرگەی گەنجیش چەککردن زۆر شوورەییە و پێشمەرگە هەست بە شەرمەزاری دەکات. من ئەو بڕیارەم بە غەدر زانی، یەکەمینجاریش بوو لە نزیکەوە تووڕەبوونەکانی مام جەلال ببینیم. ئەو کاتە من و مام جەلال و عومەر دەبابە لەیەک ژوور دەخەوتین. ئەو کاتەش هەر ئەو ژوورەمان هەبوو. وابزانم ئەو کاتە عومەر دەبابەش لەوێ نەبوو سەردانی تارانی کردبوو، سەبارەت بەو بڕیارە نووسراوێکم نووسی و وازم لە یەکێتیی هێنا و نوسراوەکەشم بە خودی مام جەلال دا، بارەگاکەی مام جەلال- م بە جێهێشت و چووم بۆ بارەگای مەکتەبی عەسکەری بۆ لای مولازم عومەر و سەید مەجید و برادەرانی تر. مولازم عومەر بە قسەی خۆش بەناوبانگە و گووتی: "ئەی قوڕ بەسەرم خەڵک لێرە رادەکات و لە سوید داوای مافی پەنابەرێتی دەکات، کەچی ئەم برادەرە لە سوید رایکردووە و لە مەکتەبی عەسکەری داوای مافی پەنابەرێتی دەکات". دەستمان کرد بە پێکەنین. دوای یەک دوو رۆژ بۆ سەر کارەکەم گەڕامەوە. مام جەلال وتی: ئەوە نامەکەی تۆم هەڵگرتووە بە حیساب تۆ حەلیمەکەی ئێمە بوویت. هەرجارێک کە تووڕە بوویت نامەکەت پیشان دەدەم، یاخود کە من تووڕەبووم و تۆ رەخنەت لێگرتم ئەوە نامەکەی تۆم هەڵگرتووە و پیشانت دەدەم.

د. موکەرەم تاڵەبانی
یەکێتیی و پارتی بە سەگ چواندووە

لە کاتی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا، حزبی شیوعی عیراقی لەگەڵ حزبی بەعس لە یەک بەرەی کاری هاوبەشدا بوون، هەر ئەو کاتە کۆمەڵێک کادری حزبی شیوعی لە دەرەوەی عیراق دەژیان، ئایا هەڵوێستی ئەو کادرانە بەرامبەر بە یەکێتیی چۆن بوو؟

با پێش ئەوەی وەڵامی ئەم پرسیارەت بدەمەوە، دەمەوێت درێژە بەو وەڵامەی پێشەوە بدەم، کە حزبی شیوعی گوتبوویان ئەگەر ئێمە نەبواین قیادەی موەقەتە یەکێتیی یان لەناودەبرد. من بەڵگەنامەم هەیە، کە ئەوان حزبی سۆسیالیست و قیادەی موەقەتەیان هاندەدا تا دژی ئێمە شەڕ بکەن، بەڵام کە لەگەڵ ئێمە کۆبوونەوەیان دەکرد وایان نیشان دەدا کە ناوبژی دەکەن. حزبی شیوعی دەیویست ببێتە

کوێخامان و خۆی بە برا گەورە بزانێت، من هەتا جارێک لە کۆبوونەوەی مەکتەبی سیاسیدا پێموتن؛ ئێمە لە رووی فکری و سیاسییەوە نەک ئێوە بە برا گەورە نازانین بەڵکو حیسابی برا بچووکیشتان بۆ ناکەین، لەبەر ئەوەی ئێوە هەڵەیەکی زۆرتان بەرامبەر بە بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کوردستان و هەروەها بەرامبەر بە مێژووی سیاسی و فکری خۆتان کردووە.

ئینجا با بێمەسەر وەڵامی ئەو پرسیارەت، لە سەرەتای دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا نەک ئەندامەکانیان بەڵکو هەوڵیان دەدا خەڵکی تریش دژمان هان بدەن، هەر ئەو کاتە د. موکەڕەم تاڵەبانی وتارێکی زۆر ناشیرینی سەبارەت بە سەگەکانی شێخ رەزا نووسی، لێرەدا مەبەستی ئێمە و قیادەی موەقەتە بوو کە هەردوولامانی بە سەگەکانی شێخ رەزا چواندبوو.

ئایا ئەو وتارەی بە زمانی عەرەبی نووسی بوو! لە کوێ بڵاویکردۆتەوە؟

وابزانم وتارەکەی بە زمانی عەرەبی نووسی بوو، لە یەکێک لە رۆژنامەکانی بەغدا بڵاویکردبووەوە، دەزانم لە رۆژنامەی "طریق الشعب" نەبوو، وابزانم لە گۆڤاری رۆژی کوردستان بڵاویکردۆتەوە، ئێمە لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئەو وتارەمان ئێجگار پێ ناخۆش بوو. من ئەو وتارەم بە غەدر دەزانی. ئێستاش کە د. موکەڕەم تاڵەبانی دەبینم ئەو وتارە ناشیرینەم بە بیر دێتەوە. هەروەها هەموو رێکخراوەکانی خۆیان دژی ئێمە هاندابوو، بەڵام کە حزبی بەعس راوینان من ئەو کاتە لە شاخ بووم. یەکەمین گروپ بە سەرکردایەتی فاتح رەسووڵ گەیشتنە لای ئێمە، لەگەڵ چەند کەسێکیان لە رێکخراوی قەڵادزێ. ئێمە لە مەکتەبی سیاسی بریارێکماندا کە لە هەموو ناوچەکان یارمەتیان بدەین و بیانحەوێنینەوە، بۆچی! ئێمە دەمانوویست ئەو بەرەیەی کە هەر لە ساڵی ۱۹۷۳ لەگەڵ حزبی بەعس درووستیان کردووە هەڵبوەشێتەوە.

وا بزانم سەرەتا، تەنیا وەک هەرێمی کوردستان پەیوەندییان بە شاخ کرد؟

راستە سەرەتا تەنیا هەرێمی کوردستانیان هاتن، کە بینیان لە هەموو ناوچەکاندا ئێمە باوەشمان بۆ کردوونەتەوە و هەڵوێستمان دۆستانەیە، چەک و پارە و ئازوقە و چادر و چەندان پێداویستی ترمان دانێ. دوای فاتیح رەسووڵ، مەلا ئەحمەدی بانیخێلانی گەیشت، پاشان کەریم ئەحمەد بە سەردان هات. لە دوایدا ئەندامانی تری مەکتەبی سیاسی وەکو عومەری مام شێخ، بەهائەدین نوری و عەزیز محەمەدیش هاتن.

ڕۆڵی حزبی شیوعی عیراقی پۆزەتیڤ نەبوو

بە ڕای تۆ یەکەمینجار کە فاتح ڕەسووڵ گەیشت بۆ تاقیکردنەوەی نێوە نەبوو تا بزانن هەڵوێستی ئێوە چییە و فاتیح- یش چی پێ دەکرێت، چونکە فاتیح ڕەسووڵ برادەر و دۆستی نزیکی مام جەلال بوو؟

لێرەدا پێویستە باسی چەند شتێک بکەم؛ ئەوان دوو باڵیان لە ناودابوو. باڵێکیان نەیاندەویست لەگەڵ حزبی بەعس تێکی بدەن، ئەمانە زیاتر عەرەبەکان بوون. سەرەڕای ئەوەی هەر ئەو کاتە حزبی بەعس زیندانیان دەکردن و لە سێدارەشیان دەدان، بەڵام هەر لایەنگری ئەوە بوون کە لەگەڵ حزبی بەعس لە بەرەکەدا بمێننەوە. دووەم شت: حزبی شیوعی سۆڤیەتی و وڵاتانی ئەورووپای ڕۆژهەڵات هەموویان لەگەڵ ئەوەبوون کە حزبی شیوعی عیراقی پەیوەندییەکانی خۆی لەگەڵ حزبی بەعس بپارێزێت و تێکی نەدات. ئێمە زۆر هەوڵماندا کە پەیوەندی لەگەڵ وڵاتانی سۆسیالیست گرێ بدەین، وەڵامی نامەکانیشیان نەدەدایەوە. سێیەم شت: دەیانویست بزانن کە هەڵوێستی ئێمە چۆنە، کە بینییان هەڵوێستی ئێمە دۆستانەیە. وردە وردە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندیان پەیوەندیان بە شاخ کرد. بەڵام هێشتا هەڵوێستی خۆیان بەرامبەر بە بەعس ڕوون نەکردبووەوە. ئێمە بەرامبەر بەو هەڵوێستە بێدەنگیمان هەڵبژاردبوو، ڕەخنەی توندمان لێ نەدەگرتن، هێندێ برادەری توندڕەوی کۆمەڵەی مارکسی- لینینی کوردستان نەبن. ئێمە هەوڵمان دەدا کە باشتر سەرنجیان بەلای خۆمان ڕابکێشین و بە تەواوی دەستبەرداری حزبی بەعس ببن، بەڵام ماڵی حزبی بەعس ئاوابێت دەریانکردن. چونکە ئەو کاتە سەددام حوسێن پەیوەندی لەگەڵ ئەمریکا درووست کردبوو، کارێکی ئەوتۆی بە وڵاتانی بلۆکی سۆسیالیستی نەمابوو.

شتێکی تریش ماوە با باسی بکەم. ساڵی ١٩٨١ کە زۆربەی هەرەزۆری سەرکردایەتی و مەکتەبی سیاسی حزبی شیوعی عیراقی گەیشتبوونە شاخ. لە نۆکان و پشتی نۆکان بارەگایان دانا. ئەوان بە جۆرێک کاریان دەکرد، کە زۆر پشت بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان نەبەستن. هەردەم پردێکی پەیوەندییان لەگەڵ قیادەی موەقەتە و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و حزبی تودەی ئێرانی هەبوو، هەر بۆیە چەندان بارەگای خۆیان لە نۆکان بۆ ناوچەکانی هەورامان گواستەوە. هەتا لە نۆکان بوون وابزانم دووجار من وەفد بووم کە سەردانمان کردن، جارێکیان من و نەوشیروان سەردانمان کردن، ئەو کاتە وەفدێکیان سەردانی وڵاتانی ئەورووپای ڕۆژهەڵاتی دەکرد. هەروەها خەریکی سازکردنی کۆنگرە بوون. بۆ زانیاریت مام جەلال لە مانگی ئایاری ساڵی ١٩٨٠ تا هاوینی ساڵی ١٩٨١ لە دەرەوەی کوردستان بە تایبەتیش لە وڵاتانی ئەورووپادا لە جەولەدا بوو یان لە سوریا و لیبیا بوو. هەر بۆیە ئەو ماوەیە زیاتر تەئکیدم لە ناوی نەوشیروان کردۆتەوە، کە وەفدەکەی حزبی شیوعی

گەڕانەوە زۆر بێدەنگ بوون. لێمان پرسین ئەرێ ئەو وڵاتانە هەڵوێستیان چۆن بوو، وتیان؛ داوا دەکەن هەرچۆنێک بێت نابێت پەیوەندیمان لەگەڵ حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی لە عیراق بپچڕێنین و لەگەڵ ئەوەنین کە هەڵوێستێکی دوژمندارانەمان بەرامبەر بە حکومەتی عیراق هەبێت. لەبەر ئەوە بۆ زۆر مەسەلە خۆیان یەکلانەکردبووەوە، لەگەڵ ئێمە و چەند لایەنێکی تر "جوقد" یان درووست کرد، دوای ماوەیەکی زۆر کورت لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و چەند حزبێکی تر "جود" یان درووست کرد. بەرای من رۆڵێکی زۆر تێکدەرانەیان لە ناو ریزەکانی ئۆپۆزسیۆنی عیراقی بینی. هەر چەندە تا ئێستاش هەڵوێستێکی زۆر دۆستانەم لەگەڵ بەشێکی زۆر لە سەرکردایەتی یان هەیە. من خۆم لەگەڵ ئەوەبووم کە دالدەیان بدەین و بەلای خۆماندا رایانکێشین. بەڵام بە داخەوە رۆڵیان پۆزەتیڤ نەبوو.

من پلانێکی جەهەننەمیم هەبوو

تکایە حکایەتی ناردنەوەی ئێستگە رادیۆییەکانی یەکێتیی نیشتمانی کوردستانم بۆ بگێڕەوە. مام جەلال لە ناردنی هەر نامەیەکدا باسی لە پەیداکردنی ئێستگە و کەلوپەلەکانی چاپ و چاپخانە کردووە؟

ئێمە سێ ئێستگەی رادیۆمان کڕی، ئێستگەی یەکەم ساڵی ۱۹۷۷ بوو، وەکو لە پێشەوە باسم کرد عادل مراد پارەکەی بۆ هێنام، هەر لەگەڵ ئەو ئێستگەیەدا کۆمەڵێک نامێری پەیوەندیکردنی هۆکی هۆکیم بۆ ناردن. نەوشیروان مستەفا لە بیرەوەرییەکانیدا دەڵێت عومەر شێخموس کۆمەڵێک هۆکی هۆکی بۆ ناردین سوودمان لێ نەبینی، بەڵام هەر ئەو کاتەی ناردمە سوریا پێشمەرگەکان بۆ پەیوەندی بە یەکتر کردن بەکاریان هێنابوو و زۆری لێ رازی بوون. نەوشیروان ئەمەی بەخۆم گوتووە، ئەمە و پاش ساڵی ۱۹۸۱، دوو ئێستگەمان کڕی، برادەرانی بەریتانیامان راسپارد کە ئێستگەیەک بکڕن، برادەرێکمان هەیە بە ناوی تەڵعەت گلی ئەویشمان راسپارد کە ئێستگەیەک بکڕێت، تەڵعەت خۆی ئەندازیاری میکانیکە و ئێستگەی یەکەمی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ساڵی ۱۹۷۹ دا ئەو برادەرە دایمەزراند. ئێستگەی دووەممان کە ناردە سوریا، هەر لە فڕۆکەخانە دەستی بەسەردا گیرا. ئێستگەی سێیەممان ناردە ئیران، کە ئەو کاتە د. فوئاد مەعسووم بەرپرسی نوێنەرایەتی یەکێتیی بوو لە تاران، ئەو ئێستگەیەش دەستی بەسەردا گیرا و د. فوئاد مەعسووم نەیتوانی لە فڕۆکەخانە دەریبهێنێت، ئیتر نامەیەکم بۆ مام جەلال نارد و نووسیم؛ ئەو ئێستگانەمان لە هیچ و خۆڕایی دەفەوتێن، هەقە بەرنامەی تر دابنێین. ئێمە پێشتر یەک فڕۆکەی پڕ لە چەک و تەقەمەنی کە لیبیا بۆی ناردبووین بە رێگای ئیراندا، ئیرانییەکان دەستیان بەسەرداگرت و نەیاندایەوە. بەنی سەدر کە ئەو کاتە سەرۆک کۆمار بوو، بەڵێنی پێدابووین کە دەماندداتەوە، پاسداران دەستیان

بەسەرداگرت و نەیاندایەوە، دوای ئەوەی ئێستگەکانمان دەستی بەسەرداگیرا لە ساڵی ١٩٨٢ و ١٩٨٣ مام جەلال بەردەوام نامەی دەنارد و داوای ناردنی ئێستگەی رادیۆی دەکرد.

ئەمجارە ئێمە رێگایەکی ترمان دۆزییەوە، من لەگەڵ د. جەعفەری شەفیعی، ئەندام دەفتەری سیاسی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشی کوردستانی ئیران رێککەوتم، ئێمە بۆ سێ شت لەگەڵیان رێککەوتین، یەک؛ من پەیوەندیم لەگەڵ یۆنانیەکان باش بوو، پاپاندریۆی سەرۆک وەزیران پێشتر مامۆستام بوو، پرۆفیسۆری ئابووری بوو، ساڵی ١٩٦٧ کە لە یۆنان کودەتا روویدا هاتە سوید و بووە پەنابەر، لە زانکۆی ستۆکهۆڵم بووە مامۆستا، پاش ماوەیەک بووینە دۆستی یەکتر، بۆماڵی یەکتر دەعوەتی یەکترمان دەکرد، زۆر کەم لە سوید مایەوە وابزانم هەر ساڵێک دەبوو، بەڵام دۆستایەتیەکەمان هەر بەردەوام بوو. ساڵی ١٩٨١ بووە سەرۆک وەزیران، کە هاتمەوە ئەوروپا مام جەلال وتی؛ پێمخۆشە سەردانی بکەیت چوومە یۆنان و پەیوەندیم لەگەڵ زۆر لە لێپرسراوانی حزبی پاسۆکی پاپاندریۆ بەست. دارۆی شێخ نوری و ئەحمەد بامەرنیش لەگەڵم بوون، سەرەتایەکی هاوکاریم دامەزراند.

ساڵی ١٩٨١ بۆ کۆنگرەی حزبی سۆسیال دیموکراتی بەریتانی (پارتی کرێکاران) بانگهێشت کرابووین، بەرهەم ئەحمەد ساڵحم لەگەڵ بوو، یۆنانیەکان وەزیری بەرگریان ناردبوو، پێموت ئێمە حەز دەکەین لەگەڵ قوبرسیەکان پەیوەندی ببەستین تا یارمەتی کوردی تورکیا بدەن تا دەست بە خەباتی چەکداری بکەن، من ناوی کەمال بورقای، خەجۆ، نەجۆم پێدا، نەجۆ پەیوەندی پێوەکردن، حزبەکەی خەجۆ بەرەو هەڵوەشاندنەوە دەچوو، کەمال بورقای پەیوەندی پێوەکردن و گوتیان ئێمە دژی خەباتی چەکدارین، بەڵام لە بواری راگەیاندن و کاروباری سیاسیدا یارمەتیان وەرگرت.

من پلانێکی جەهەننەمیم هەبوو، لەگەڵ لیبیەکانیش قسەم کردبوو، دەمانویست بە رێگای کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی کوردستانی ئیران یەک فرۆکەی پڕ لە چەک و تەقەمەنی لە لیبیاوە بۆ قوبرس بنێرین و لەوێوە بە ناوی قوبرسیەکان کە گوایە یارمەتی بۆ کوردەکانی ئیرانە. لیبیا بە رێگایماڵتاوە بۆ قوبرسی بنێرێت و کۆمەڵەش لە قوبرس چەک و تەقەمەنیەکان وەربگرێت و بە رێگای فرۆکەخانەی بەغدا بیبەن بۆ عێراق، لەوێش نیوە بۆ ئێمە بێت نیوەکەیتریش بۆ برادەرانی کۆمەڵە بێت. بەڵام پاشان کارەکە جێ بە جێ نەکرا.

بۆ زانیاریت برادەرانی کۆمەڵەی ئیران، مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی و برادەرەکانی و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، نامە و پارە و شتی چاپکراویان بە رێگای بەغدا زۆر بە نهێنی بۆ دەبردینەوە. جارێک لە لیبیەکان لەگەڵ د. فوئاد مەعسوم دوو ملیۆن دۆلارمان وەرگرت، من ئەو پارەیەم بە وەجبە دەناردەوە، جارێکیان لەگەڵ مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی چوارسەد هەزار دۆلارم ناردەوە، بە داخەوە زۆریش لەسەری کەوت. ئەمە ساڵی ١٩٨٢ بوو. ئەو لە سعودییەوە بە رێگای فرۆکەخانەی بەغدا داخیلی عیراق ببوو، لە فرۆکەخانە سەیری شتەکانیان دەکرد، ئەو چوارسەد

هەزار دۆلاریان پێ بینی بوو، پێیان وتبوو ئەو پارەیەت لە کوێ هێناوە گوتبووی لە سعودیە وەک کۆمەک و پشتیوانی وەرمگرتووە. دوای ماوەیەک برادەرەکانی کە لەگەڵ خۆی کاریان دەکرد بڵاویان کردەوە کە گوایە مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی پارەی وەرگرتووە و تەسلیمی ناکات، تا من لەم دوایانەدا سەبارەت بەو پارەیە روونکردنەوەیەکم بڵاوکردەوە، بۆ ئەوەی پارەکە لە بەرائەت و ذمەی ئەو دەربچێت.

ئایا هەر چوارسەد هەزارەکەی تەسلیم بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کرد؟

بەڵێ، تەسلیمی کردن. هەروەها دوای ئەوەی برادەران چەند ئەندازیارێکی ژاپۆنی و ئەڵمانیان فراند لە بری ئازادکردنیان پارەمان وەرگرت، ئەو پارەیەم لە رێگای برادەرانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران بۆ برادەرانی خۆمان ناردەوە.

درێژە دەدەم بەم باسە: سەبارەت بە فڕاندن و دەستبەسەرکردنی پسپۆرە بێگانەکان، بۆ زانیاری هەر لە سەرەتادا ئەمە پێشنیاری من بووە، من کە ئەو پێشنیارەم کرد بیرم لە وەرگرتنی پارە نەکردبووەوە، بەڵکو دەمویست هەڵمەتێکی پروپاگەندەیی بۆ شۆڕش بکەین. مام جەلال لە دەرەوە بوو لە کۆبوونەوەی مەکتەبی سیاسی ئەو پێشنیارەم کرد و گوتم؛ ئێمە لەم شۆڕشەدا ئەم خەبات و تێکۆشانە دەکەین و شەهید دەدەین کەچی هیچ دەزگایەکی راگەیاندنی دەرەوە باسمان ناکات، با دەست بە فڕاندنی کۆمەڵێک خەڵکی پسپۆری ئەو وڵاتانە بکەین کە لە عیراقدا کاردەکەن، وەک: چیکۆسلۆڤاکیا، رووسیا، فەرەنسا، ئەڵمانیا، پۆڵۆنیا، رۆمانیا، ژاپۆن و چەند وڵاتێکی تر کە لە عیراق کاریان دەکرد. با بیانهێنین و ماوەیەک لە لای خۆمان بیانهێڵینەوە و بە بەردێک دوو چۆلەکە دەپێکین؛ یەکەم: دەنگانەوەیەکی گەورەی راگەیاندنی لێدەکەوێتەوە، دووەم: رەنگە دەبێتە رێگاخۆشکەرێک بۆ پەیوەندیمان لەگەڵ ئەو وڵاتانەدا.

ئەو پارەیە چەند بوو؟

ئەوەی ژاپۆنیەکان یەک ملیۆن دۆلار بوو، بە رێگای حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران ناردمانەوە. بەڵام پارەی ئەڵمانیەکان بە تەواوی نازانم چەند بوو.

تۆ هاوڵاتی سویدی بوویت ئایا فڕاندن و دەستبەسەرکردنی ئەو پسپۆرە بێگانانە بۆ تۆ خراپ نەبوو، لە کاتێکدا تۆ بەرپرسی پەیوەندیەکانیش بوویت، ئایا رووبەرووی گلەیی یاخود لێپرسینەوەی وڵاتان نەبوویتەوە؟

ساڵی ١٩٨٢ کە بەتەواوی لە دەرەوە مامەوە و سەرپەرشتی رێکخستنەکانم دەکرد و بەرپرسی پەیوەندییەکانیش بووم. برادەران کە ئەو بێگانانەیان دەستبەسەر دەکرد و داوای پارەیان دەکرد هەستم

بە شەرمەزارییەکی گەورە دەکرد، لەبەر ئەوەی بەرپرسی پەیوەندییەکان بووم مەجبوور بووم گفتوگۆ لەگەڵ ئەو وڵاتانەدا بکەم کە خەڵکیان لەلای ئێمە دەستبەسەرە، لە دەروونەوە زۆر زۆرم پێناخۆش بوو، زۆر هەوڵمدا کە برادەران رازی بکەم داوای وەرگرتنی پارە نەکەن لە بری ئازادکردنی ئەو کەسانە بەڵام زۆربەی هەرە زۆریان دژی ئەو بۆچوونەی من بوون. بۆ ئازادکردنی پۆڵۆنیەکان ساڵی ١٩٨٥ من و عومەر دەبابە لە ستۆکهۆڵم باڵیۆزی پۆڵۆنیامان بینی کە ژنێکی زۆر بە شەخسیەت بوو، لە بری ئازادکردنیان تەنیا داوای دەرمان و کۆمەکی مرۆییمان کرد و ساڵانەش ٥ زەمالەی خوێندنمان بدەنێ. بۆ ئازادکردنی رووسەکان، رووسیا ئامادە نەبوو هیچمان بۆ بکات، منیش نامەیەکم بۆ مستەفا چاوڕەش نارد کە ئەو کاتە رووسەکان لە لای ئەو بوون و بەرپرسی هەرێمی قەرەداغ بوو. داوام لێکرد کە ئازادیان بکات، ئەویش ئازادی کردن.

هەندێک فەرەنسی لە لایەن حزبی سۆسیالیستی کوردستان فڕێندرابوون، فەرەنسییەکان پەیوەندیان بە ئێمەوە کرد بۆ ئازادکردنیان و ئێمەش هەوڵی خۆمان خستەگەڕ تا ئازاد کران.

لەبەر ئەوەی ئەو جۆرە کارانە پێش ئێمە لە لایەن بزووتنەوە شۆڕشگێڕەکانی تری جیهان کرابوون، من رووبەڕووی هیچ لێپرسینەوەیەک لە لایەن وڵاتانی ئەوروپی بە تایبەتیش سوید نەبوومەوە، راستە ئەو کاتە هاوڵاتی سویدی بووم، بەڵام ئەو جۆرە کارانە کاری ژێر بە ژێر بوون. باوەڕ بکە بۆ وەرگرتنی پارە بەرامبەر بە ئازادکردنی ئەو کەسانە هەستم بە سووکایەتی دەکرد و تا بە ئەمڕۆش دەگات. گۆڕینەوەی بارمتە بە پارە رەتدەکەمەوە و بۆ منیش زۆر جێگای شەرمەزاری بووە.

ئێمە لە دەزگاکانی راگەیاندندا دوای ئازادکردنی ئەو پسپۆرانە بڵاومان دەکردەوە کە لەبەر لایەنی ئینسانی ئەو کەسانەمان ئازاد کردووە و خۆ هەردەم ئینکارمان کردووە کە پارەمان وەرگرتبێت.

ئەی بۆ گواستنەوەی ئێستگەی رادیۆیەکە چۆن لەگەڵ د. جەعفەری شەفیعی رێککەوتن؟

برادەرانی کۆمەڵە ئەندازیار و خەڵکی شارەزایان زۆر بوو، من کە لە ناوەوە داوایان لێدەکردم، ئێستگە یاخود جیهازی راکاڵ و پەیوەندی تر بکڕم، یاخود کە داوای ئامێری تایپ و چاپیان دەکرد، لیست و جۆر و مۆدێلەکانم تەسلیم بە برادەرانی کۆمەڵە دەکرد و ئەوان دەیانکڕی و لە رێگای بەغدا بۆ برادەرانی ئێمەیان دەگواستەوە و منیش لێرە پارەکەم دەدانێ. زۆربەی هەرە زۆری ئەو کەلوپەلانەی لە نێوان ساڵی ١٩٨٣ و ١٩٨٤ کە پێویستمان بووە برادەرانی کۆمەڵە بۆ گواستنەوە یارمەتیان داوین. بێگومان هەمووی نهێنی بوو حکومەتی عیراق بە هیچ شێوەیەک ئاگادار نەبوو.

١٠٠ هەزار دۆلارم بە قەرز بە کۆمەڵەی ئیران دا

یارمەتی و قەرزتان بە کام لەو حزبانە داوە کە یارمەتی ئێوەیان داوە؟

من ئاگادار نیم ئایا لە ناوەوە مام جەلال یارمەتی داون یان نا. بەڵام جارێکیان مام جەلال پێ ی وتم، کە سەد هەزار دۆلار وەک قەرز بە برادەرانی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشی کوردستانی ئیران بدەم، منیش سەد هەزار دۆلارەکەم پێدان. ئێمە دوای ئەوەی لە ساڵی ١٩٨٥ و ١٩٨٦ وەزعی دارایمان باش نەبوو، داوای پارەکەم کردەوە، گووتیان بەسەرچاو دیاربوو دوای ماوەیێک پارەکەیان پێ دابین نەکرا، مام جەلال ئاگاداری کردمەوە، کە واز لە وەرگرتنەوەی قەرزەکە بێنم.

ئێستا بابەتێکی تر دەوروژێنم، ئەگنێتای سویدی چۆن بڕیاریدا بیبێتە پێشمەرگە لە شاخەکانی کوردستاندا؟

ئەگنێتا ئەگەرچی پێشتر تورکیا و لوبنانی بینی بوو، پێشبینی نەدەکرد، کە ژیانی پێشمەرگایەتی ئەوەندە سەخت بێت. پێشتر زۆرم بۆ باسکرد کە ژیان لەوێ بەم شێوە و جۆرەیە و زۆر سەختە. گووتی، دەتوانم و تەحەمول دەکەم. کە هاتە ناوزەنگ، ئێمە بە رێگای تاران دا رۆیشتین، چووین بۆ سوریا بۆ گفتوگۆی دامەزراندنی "جوقد" دوو هەفتە لە سوریا ماینەوە، سوریایەکان بۆ ماوەی هەفتەیەک رێگایان پێدام کە سەردانی کەس و کارم بکەم بە مەرجێک هەر لە ماڵەوە بم و نەچمە دەرەوە. لە سوریا بۆ ئیران چووین، لە تارانەوە بۆ مەهاباد چووین، لە مەهاباد چاومان بە مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی و عەبدولرەحمان زەبیحی کەوت.

هەر تەنیا تۆ و ئەگنێتا بوون؟

من و ئەگنێتا و نەوشیروان مستەفا و مولازم عومەر بووین، تا سەردەشت و بێوران بە ئۆتۆمۆبێل چووین، پاشان بە پیادە رۆیشتین، لەسەرەتا ئەگنێتا هەر سوور بوو لەسەر ئەوەی ئەویش بە پێ رێگا ببڕێت، بەڵام ئەومان سواری وڵاغ کرد.

لە کوێ جلی کوردیتان لەبەر کرد؟

لە مەهاباد جلەکانمان گۆڕی و جلی کوردیمان لەبەر کرد. قسەیەکی زۆر خۆشم لەبیرە، کە گەیشتینە ناوزەنگ، لە خوارەوەی بازاڕی ناوزەنگ بارەگای بەعسییەکانی لێ بوو، ئەبو فلانێکیان هەبوو ئێستا ناوەکەیم لەبیر نەماوە، زۆر قسەخۆش بوو گووتی: "من ئێستا تێگەیشتم کە تۆ لە

سویدەوە دێیت، بەڵام ئەو مسکینە چییە لەگەڵ خۆت هێناوتە" قسەکەم بۆ ئەگنێتا بۆ سەر زمانی سویدی وەرگێڕا، ئەگنێتا پێ ی گووت؛ خۆم بڕیارم داوە. ساڵی ١٩٧٩ تازە هێرۆخان هاتبووە شاخ، مام جەلال کە بیست بووی ئەگنێتا دێت، لە پشت خانووەکەی خۆیان خانووێکی بۆ ئێمەش درووست کردبوو، پاسەوان و خواردنمان پێکەوە بوو. ئەگنێتا زۆر بە سادەیی سەیری وەزعەکەی دەکرد، لە رووی دەروونییەوە بۆ ئەو جۆرە وەزعە خۆی ئامادە کردبوو، لە رێگای بڵاوکراوەکانمانەوە وەزعی ئێمەی دەزانی و ئاگاداری بۆچوونەکانیشمان بوو. پێشتر لە ئەوروپا چەندان کەسی لە برادەران بینی بوو، وەک: رەسوول مامەند، د. کەمال فوئاد، د. فوئاد مەعسووم، سالار عەزیز، عادل موراد .... هتد. هەروەها چەندین کتێبی سەبارەت بە رەوشی سیاسی و کۆمەڵایەتی کوردستان خوێندبووەوە.

Under The cigarette

لەگەڵ مشک و پێشوولە و جورج چۆن بوو؟

ئەو جۆرە شتانە زۆر زۆر بوون، شەوێک نووستبووین، جورجێک لە بنمیچی ژوورەکەماندا کەوتبووە خوارەوە و کەوتبووە سەر دەمی ئەگنێتا، ئەو جورجە زۆر ناڕەحەتی کرد. دوای بەربوونەوەی ئەو جورجە، لە بنمیچەکدا پلاستیکمان دانا، بەڵام لەودیوی پلاستیکەکانەوە خشە خشی زۆر ناخۆشیان دەکرد. ژوورەکەمان زۆر پاک بوو، لەبەر ئەوەی ژوورەکەمان لە نزیکی بارەگاکەی مام جەلال بوو، زۆرجار کە پێشمەرگە دەهاتنە خوارەوە، دەچووین بۆ میوانخانە، رۆژێک ئەسپێ کەوتبووە لەشی، هەندێک شوێنی لەشی سووربووبووەوە، گوتی: عومەر ئەمە چییە، گوتم لەوەدەچێت ئەسپێ بێت و ئەمەش نیشانەکانی بوونی ئەسپێ یە، ئیتر هەموو جلەکانی ئێمەی کوڵاند، سەرەتا خۆی لەزۆر شت دەپاراست، بەڵام دوای ماوەیێک ئەویش وەکو ئێمە راهات.

چەند مانگ لە شاخ مایەوە؟

جاری یەکەم لە مانگی شوبات تا مانگی ئاب لە ساڵی ١٩٨٠ لەوێ بوو، جاری دووەم لە مانگی مارس تا مانگی ئابی ساڵی ١٩٨١ لەوێ مایەوە.

کاتەکانی شاخی بە چی بەسەردەبرد؟

جاری یەکەم، هێرۆ خان لەوێ بوو، برادەرانی زیندانیش کە بەر لێبووردنەکە کەوتن لە مانگی ئابی ١٩٧٩ دا دوای ماوەیەک چەند کەسێکیان ژیانی هاوسەریان پێکهێنا، پاشان مەلا بەختیار روناک خانی شێخ جەنابی گواستەوە، هەروەها نەرمین عوسمان و نازەنین- ی خوشکیشی هاتن،

خێزانی فەرەیدون عەبدولقادر پاکیزە خان لەوێ بوو لەگەڵ دڵگیرخانی خێزانی سالار عەزیز. ئەگنێتا بە تەنیا نەبوو لەگەڵ ئەو ژنانە تێکەڵاو بوو. ئێمە نەخۆشخانەمان دانابوو، د. شالاو، د. شادمان، د. هەژار لەوێ بوون، ئەو پێ ی خۆش بوو لە نەخۆشخانەکە ئیش بکات. هەر ئەو کاتە ویستمان ژنەکان ڕێکخراوێکی ژنان بۆ خۆیان دابمەزرێنن، ئەو باسی خەبات و مێژووی ژنانی سویدیان بۆ بکات. هەروەها وابڕیاربوو کە کۆرسی فێربوونی زمانی ئینگلیزیان بۆ بکاتەوە و ئەوانیش ئەو فێرە زمانی کوردی بکەن، ئەو بە زمانی ئینگلیزی قسەی لەگەڵ دەکردن، بەڵام ئەوان ئەویان فێرە کوردی نەکرد. کاتێکی تری خۆی بۆ خوێندنەوە تەرخان کردبوو. لەگەڵ روناک خانی شێخ جەناب "هاوسەری مەلا بەختیار" نوکتەیێکی زۆر خۆشیان هەبوو. ڕۆژێکیان روناک خان داوای تەبلەی جگەرە "ژێر سیغار" لە ئەگنێتا دەکات و پێ ی دەڵێت؛

Can you please give me " under The cigarette

دیارە شتی وا بە زمانی ئینگلیزی نیە و روناک خان تەرجەمەی حەرفی کردبوو.

جیا لە مام جەلال و هێرۆخان کە زۆر یارمەتی و ڕێزیان لە ئەگنێتا دەنا، مەلا بەختیار و ڕووناک خان لە هەموو کەسێک زیاتر یارمەتی ئێمەیان دەدا و زۆر پەرۆشی ڕەوشی ئێمە بوون. نەوشیروان مستەفا بە زمانی ئەڵمانی لەگەڵ ئەگنێتا قسەی دەکرد و فێری بەکارهێنانی دەمانچە و کلاشینکۆفی کرد. نەوشیروان کە دەچووە پیاسە چەندین جار گوڵی زۆر جوانی کێوی لە شاخەکان بۆ ئەگنێتا دەهێنا، ئەمەی زۆر پێخۆش بوو و وەکو دیاردەیێکی شارستانی لەو کاتانەدا سەیری دەکرد. ملازم عومەر واز لە بەزم و قسە خۆشەکانی خۆی ناهێنێ. شەوێک لەگەڵ چەند کەسێکی تر دەعوەتی نانی ئێوارەمان کردبوو لە ژووری خۆمان. لە ناو قسەکاندا بۆم باس کرد کە لە سوید عادەتە پاش دەعوەت دەبێ لە ماوەی حەفتەیێک دا تەلەفۆن بۆ خاوەنماڵەکە بکەیت و سوپاسی بکەیت بۆ دەعوەتەکە. ئەو کاتە تازە تەلەفۆنمان دانابوو لە نێوان بارەگاکاندا لە ناوزەنگ. پاش ٢- ٣ ڕۆژ دەبینم ملازم عومەر تەلەفۆن بۆ ئەگنێتا دەکات و بە ئینگلیزییە شڕەکەی سوپاسی دەکات بۆ دەعوەتەکە ئەمە بوو بە هۆی پێکەنین و گاڵتە و گەپی زۆر.

کتێبی سویدی و ئینگلیزیتان لەگەڵ خۆتان بردبوو؟

کتێبمان لەگەڵ خۆمان بردبوو، لەوێش من کۆمەڵێک کتێبم هەبوو، هەروەها زۆرجار لەگەڵ هێرۆخان جەولەی دەوروبەری دەکرد. لەگەڵ ئێمەش کورتە جەولەی دەکرد.

تۆ ئەت جەولەی دوور و درێژت لەگەڵ هێزی پێشمەرگەدا کردووە؟

زۆر حەزم دەکرد، بەڵام بە داخەوە برادەران نەیانهێشت، هەتا لەو ڕووەوە بەسەرهاتێک هەیە با بۆت بگێڕمەوە؛ جارێکیان ئاغاکانی مەنگوڕ لە "کانی کنێر" دەعوەتیان کردبووین، مام جەلال،

هێرۆ خان، مەلا بەختیار، روناک خان، من و ئەگنێتاش بووین، لە رێگادا ژنەکانمان پێشدەخست، پێشمەرگەکان لە دواوە دەستیان کردبوو بە پێکەنین ئای لەو سەرکردانە ژنەکانی خۆیان پێشدەخەن! ئەمە یەکێکیان. دووەمیان؛ مەنگورەکان پێیان سەیر بوو کە ئێمە چەند رێز لە ژنەکانی خۆمان دەگرین، لە دانیشتنەکەدا یەکێک لە مەنگورەکان کە باسی ژنی کرد گوتی؛ "عەیب نەبێت" خێزانەکەم! منیش بۆ ئەگنێتام تەرجومە کرد، ئەگنێتا بەو قسەیە زۆر پەست بوو. هەروەها ئەگنێتا بە شتێکی تر زۆر تووڕە دەبوو، کە میوان دەهاتن ئەو وەک هەر ژنێکی تری سویدی مامەڵەی دەکرد، تەوقەی لەگەڵ دەکردن، بەڵام هەندێک پێشمەرگەمان هەبوو کە ئاغا یاخود زۆر عەشایر بوون تەوقەیان نەدەکرد، گووتی؛ دیارە ئەوانە بە چاوێکی زۆر خراپ سەیری ژن و بە تایبەتیش سەیری من دەکەن، جارێکیان زۆر تووڕە بوو، گوتی؛ داوای مافی ژنایەتی خۆم و مافی مرۆڤایەتی خۆم دەکەم. پێش ئەوەی بۆ کوردستان سەفەر بکەین ئەو حاڵەتانەم هەمووی تێگەیاندبوو، لەو رووەوە زۆرجار مام جەلال و هێرۆخان و نەوشیروان گاڵتەیان لەگەڵدا دەکرد، بەڵام هەر هەموویان زۆر رێزیان لێدەگرت. من ئەوەم قەت لەبیرناچێتەوە، جارێکیان زۆر بە خەستی تۆپبارانکراین، حەمەی حاجی مەحمود و مەفرەزەکەی لە توژەڵە کونە فرۆکەیان بۆ درووست کردبووین. فرۆکە هاتن هەشت جار بەسەر ناوچەکەماندا سووڕانەوە. ئەگنێتا زۆر ئازا بوو نەترسا، لە کونە فرۆکەکە سەری دەردەهێنا تا بزانێت فرۆکەکان چۆن بۆردوومانی ناوچەکە دەکەن. ئێمە وامان مەزندە کردبوو کە هەر ئەمجارەیە زۆربەی برادەرانی مەکتەبی سیاسی بەرەو ژێر ئەو کەپرە چووین کە بۆ هاوینان ئامادەمان کردبوو، کۆبوونەوەکەمان لەوێ دەکرد، کە بۆمبارانەکە تەواو بوو، من چوومە لای ئەگنێتا بزانم سەلامەتە، کە بە داخەوە شەهید و بریندارمان هەبوو، بڕیارماندا کە بریندارەکان و ژنەکان بۆ "کانی زەرد" بنێرین، تا لەوێوە بریندارەکان بۆ نەخۆشخانەی سەردەشت بنێرین، ئەگنێتا گووتی؛ من ناڕۆم، منیش وتم ئاگاداری تۆ بم یاخود پێشمەرگەکان، بەسەریدا قیژاندم، هەڵوەستەکی کرد و گووتی ئەوە لەگەڵیان دەڕۆم بەڵام ئەوە دواجارە لەسەرم هاوار دەکەیت!!

ئێمە ئەگەری ئەوەمان دانابوو کە فرۆکەکان ئینزالی سوپا دەکەن هەر بۆیە دابەش ببووین، دوای سێ رۆژ بە ژنەکانمان گووت بگەڕێنەوە، من بە سلێمانی لالە عەباسیم گووت کە لای خۆمان لە نەخۆشخانەکە کاری دەکرد نامەیەکم بۆ ئەگنێتا نووسی کە وا باشترە بچێتە تاران و لەوێوە بۆ سوید بگەڕێتەوە، ئەویش داواکەی قبوڵ کرد و بۆ سوید .گەڕایەوە. من لەوەدا هەردەم مەمنوونی سلێمانی لالە عەباسی دەبم کە زۆر بە رێک و پێکی و بە سەلامەتی لە کاتێکی پڕ لە مەترسیدا بۆ خۆی ئەگنێتای گەیاندە تاران. تا ئەو هاتەوە سوید بە داخەوە ماڵەکەمان لە دەست چوو بوو، بێ تاقەت بوو، نەیتوانی بوو جارێکی تر ماڵ درووست بکاتەوە. ماوەیەک لە بەریتانیا بوو، ماوەیەک لە ئەڵمانیا بوو لە لای خوشکەکەم، ماوەیەک لە فەرەنسا لە ماڵی د. قاسملو بوو، بەڵام تەحەمولی نەکردبوو، گوتی بۆ کوردستان دێمەوە.

بۆ مشاغەبە زمانی هەموو دنیا دەزانێت!

چۆن نامەتان دەگۆڕییەوە؟

ئێمە لە مەهاباد سندوقێکی پۆستمان هەبوو، کە حسێن و عەلی کەریمی بۆ ئێمەیان جێ بە جێ دەکرد. یاخود لە رێگای مەکتەبی نوێنەرایەتیمان لە دیمەشق، یاخود لە تاران نامەمان بە دەست دەگەیشت. دوای ئەوەی ئەگنێتا بڕیاری دا بۆ کوردستان بگەڕێتەوە، پێموت بگەڕێوە، چوو بۆ سوریا، لە سوریا نزیکەی مانگێک لە ماڵی شێخ دارۆ و نەرمین خان مایەوە، تا ڤیزای ئێرانی وەرگرت، لە تارانیش چاوەڕێ ی کرد هەتا یەکێک لەگەڵی بێت. لە کوردستانی ئێران شەڕ دەستی پێکردبووەوە، زۆر سوپاسی ئیبراهیم جەلال دەکەم گووتی من دەچم دەیهێنم، جلی ئێرانی لەبەرکردبوو، بە سەلامەتی تا ناوزەنگی هێنا. هەروەها دەبێت سوپاسی سلێمانی لالە عەباسیش بکەم کە هاوکاری ئیبراهیم جەلال- ی کردبوو.

ئەگنێتا لەگەڵ ئیبراهیم جەلال بەسەرهاتێکی خۆشیان هەبوو، ئەگنێتا لە هۆتێل پارس لە تاران دابەزی بوو، نووسینگەی نوێنەرایەتی یەکێتیی- ش لەو هوتێلە بوو، ئەوسا د. فوئاد مەعسووم لەوێ بوو، ئیبراهیم جەلال زمانی ئینگلیزییەکەی ئەوەندە باش نەبوو، د. فوئاد- یش زمانی ئینگلیزییەکەی شڕ بوو. ئەگنێتا جگەرەی دەکێشا، د. فوئاد لە دەمی دەرچوو بوو، وتبووی من زۆر رقم لە ژن دەبێتەوە کە جگەرە دەکێشێت. ئیبراهیم جەلال بە ئینگلیزییە شڕەکەی قسەکەی د. فوئادی بۆ ئەگنێتا تەرجەمە کردبوو، ببوو بە پێکەنین، د. فوئاد بە گشتی قسەی کردبوو، مەبەستی ئەگنێتا نەبوو، ئیتر وا کەوتەوە مامۆستا موحسین و د. فوئاد بە ئیبراهیم جەلال- یان دەگوت؛ "بۆ مشاغەبە زمانی هەموو دنیا دەزانێت".

سێ شتی تریش روویدا با باسی بکەم، لەگەڵ ئەو ژنانەی دوای بۆردومانەکە، کە بۆ کانی زەردمان ناردن، ژنەکان خۆیان بۆیان باس کردووم، گووتیان هەردەم وردی ئێمەشی بەرز دەکردەوە، کە بڕیاریدا بۆ سوید بچێتەوە پێش ئەوەی بچێتە مەهاباد چوو بووە سەردەشت لە نەخۆشخانە سەردانی بریندارەکانی کردبوو، کە گەیشتبووە تاران خێزانی ئیبراهیمی قوربان و خێزانی رەحمەتی جەبار فەرمان- ی بینی بوو کە هەوڵیان دەدا بێنە سوید ڤیزایان نەدەدانێ، ئەگنێتا لەگەڵیان چوو بووە لای قونسولی سوید و قەناعەتی پێهێنابوو کە ڤیزایان بداتێ.

هەروەها دەمەوێت باس لە ئازایەتیەکی تری ئەگنێتا بکەم، ساڵی ١٩٨١ کە لە ناوزەنگ دەرچووین تا بەرەو سوید بگەڕێینەوە. دەچووین بۆ مەهاباد تا جانتا و شتەکانی خۆمان لە ماڵی محەمەدی حاجی شاتری، ئامۆزای سەلاحی موهتەدی هەڵبگرین. ویستمان لەسەردەشتەوە بە تاکسی بۆ

مەهاباد بڕۆین، لەسەردەشت تووشی مولازم عومەر و سەید کەریم و هێزێکی زۆری یەکێتیی بووین هاتبوون بۆ گواستنەوەی ئەو ١٥٠ پارچە چەکەی کە مام جەلال لە جێگای چەکەکانی لیبیا لە ئیرانیەکانی وەرگرتبوو، ئێمە ویستمان لە هوتێل بێینە دەرەوە لەو کاتەدا پاسدارێک کوژرا لە لایەن پێشمەرگەکانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران.

من پێشتر سەردانی مامۆستا شێخ عیزەدین حوسێنی- م کردبوو و دوو نامەی پێدام کە بۆ سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان و ئەوی تر بانگەوازێک بوو بۆ رای گشتی جیهان لەسەر رەوشی کوردستانی ئیران. هەر ئەو نامانە بوون کە چەند مانگ پێشتر بە دۆستێکی زۆر ئازیزی ئێمەیدا ویستبووی رەوانەی بکات و لە رێگای تاران گیرا و ئیعدام کرا، ئەویش قەرەنی کەریمی بوو.

نامەکان لە لای من بوون، بەڵام لە نزیک سەردەشت پاسدار ئێمەیان وەستاند و ویستیان بمانپشکنن منیش نامەکانم بە ئەگنێتا دا و داوام لێکرد کە بیانشارێتەوە. تەماشامان کرد ژنێکی پاسداریان هێنا بۆ پشکنینی ئەگنێتا و داوای لێکرد کە گیرفانەکانی بەتاڵ بکات. ئەویش نامەکانی لەناو هێندێ کلینکسی لە گیرفانی شاردبووەوە، هیچ خۆی تێک نەدا و بە تووڕەییەوە بە ژنە پاسدارەکەی گووت؛ ئەوە چیە دەتەوێت تەماشای کلینکسەکەش بکەیت. ئیتر ژنە پاسدارەکە وازی لێ هێنا و تەماشای هیچی تری نەکرد.

لە تاران ئەگنێتا پێش من بۆ ڤیەننا دەرچوو. لە ڤیەننا لە ماڵی حوسێن سنجاری دابەزیبوو. لەبەر ئەوەی خزمایەتیمان لەگەڵ لەیلا خانی خێزانی ئەو کاتەی حوسێن هەیە، خێزانی مامی گەورەم ساڵح لەگەڵ دایکی خێزانی سامی عەبدولرەحمان، فەوزیەخان و خێزانی ئەو کاتەی حوسێن سنجاری خوشکن، واتە لەگەڵ ئامۆزاکانم کە دوانیان زاوای منیشن کوڕ و کچە پوورن. ئەگنێتا لە ڤیەننا چاوی بە سامی عەبدولرەحمانیش کەوتبوو کە ئەو کاتە سکرتێری پارتی گەل بوو، چاوەڕێ ی منی کردبوو بەڵام من زۆر دوا کەوتم.

من لە تاران دواکەوتم لەبەر ئەوەی پاسداران دەیانویست بمگرن و نەمدەتوانی دەربچم. بەڵام باڵیۆزخانەی سویدی پەساپۆرتێکی تازەیان بۆ درووست کردم. پاش بینینی باڵیۆز، سکرتێری یەکەمی باڵیۆزخانە لەگەڵم بۆ فرۆکەخانە هات. دوای ئەوەی گەیشتمەوە ئەورووپا لەسەر داوای مەکتەبی سیاسی دەستم بە سەردانی چەند وڵاتێک کرد وەک: یۆنان، ئەڵمانیا، فەرەنسا، سوید، ئینگلتەرا، ئیتاڵیا، هۆڵەندا و سویسرا بۆ پەیوەندیکردن لەگەڵ ئەو وڵاتانە و سازکردنی کۆبوونەوە لەگەڵ رێکخستنەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

لە زۆربەی هەرە زۆری ئەو سەردانانەدا من و ئەحمەد ئەسکەندەری نوێنەری مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی پێکەوە بووین، تا لە زۆر شوێندا کۆڕیشمان پێکەوە گرتووە.

لە بەهاری ساڵی ١٩٨٢ کە گەیشتینە ئیتاڵیا بە تەواوی پەیوەندیمان لەگەڵ حکومەتی ئیراندا تێک چوو بوو، نەمتوانی جارێکی تر بۆ کوردستان بگەڕێمەوە، هەر بۆیە مەکتەبی سیاسی بڕیاریدا کە بچمە

بەرلین و لەگەڵ د. کەمال فوئاد و سەڵاح ڕەشید بە یەکەوە کاربکەین وەکو بوونی نیمچە بیرۆیەک لە بەرلین بۆ ڕاپەڕاندنی کاروباری پەیوەندییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە دەرەوەی وڵاتدا.

هێزی پشتیوان بیری کوردستانی و ئایندەخوازی یەکێتیی بوو

ساڵی ١٩٨٢ هێزێکی گەورەتان بۆ کوردستانی ئێران نارد، بۆ پشتیوانیکردن لە خەڵک و لە حزب و لایەنە سیاسییەکان و بۆ بەرگریکردن لە هێرشەکانی جمهوری ئیسلامی ئێران، ئایا ئەم بڕیارە یەکدەنگی مەکتەبی سیاسی بوو، یاخود بڕیارێکی تاکڕەوانەی سکرتێری گشتی بوو؟

ئەمە پرۆسەیەک بوو ڕۆژ بە ڕۆژ لە نێو هێزەکانماندا گەڵاڵە دەبوو، وەکو پێشتریش بۆم باسکردی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان لەناو جەماوەری کوردستانی ئێراندا زۆر خۆشەویست بوو، هەڵوێستیان توند بوو بەرامبەر بە قیادەی موەقەتە، یارمەتییەکی زۆری ئێمەشیان دابوو، چونکە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیان بە هێزێکی نیشتمانپەروەری کوردستانی دەزانی، هەروەها پەیوەندییەکانی ئێمە لەگەڵ لایەنە کوردستانییەکان زۆر باش بوو. ئێمە هەردەم هەوڵماندەدا و دەمانوویست پەیوەندییەکانمان لەگەڵ هێز و لایەنەکانی هەر چوار پارچەکەی کوردستاندا باش بێت، بەڵام هەندێک لە حزبەکان هەڵوێستی نادۆستانەیان وەردەگرت، یاخود زۆر لێمان نزیک نەدەبوونەوە. پەیوەندی ئێمە لەگەڵ حکومەتی تازەی ئێران هەوراز و نشێوی تێدابووە، لە سەرەتادا هەوڵمان دا پەیوەندییەکانمان لەگەڵیاندا باش بێت، تا بەنی سەدر سەرۆک کۆمار بوو پەیوەندیمان خراپ نەبوو، بەڵام لە دوایدا لەناو حکومەتی تازەی ئێراندا بە تایبەتیش لەناو پاسداراندا هەڵوێستێکی زۆر دوژمنکارانەیان بەرامبەر بە مەسەلەی کورد هەبوو، بە تایبەتیش بەرامبەر بە یەکێتیی نیشتمانی کوردستان، چونکە ئەوان لە خەیاڵی خۆیاندا وایان دانابوو کە ڕژێمی سەددام حوسێن دەروخێنن و حکومەتێکی ئیسلامیش لە عیراق دادەمەزرێنن، هەر بۆیە هەر ڕێکخراوێکی چەپ و عەلمانی لە دیوی عیراقیش هەبووایە ئەوان لە دژی بوون. ئێمە چەندانجار بە وەفد سەردانمان دەکردن، زۆربەی کات د. فوئاد مەعسووم و عومەر دەبابە لە تاران بوون. چەند جارێک وەفد لەسەر ئاستی مەکتەبی سیاسی سەردانی تارانی دەکرد، تا جارێک منیش وەفد بووم. جارێکیان نەوشیروان مستەفا چوو. مام جەلال دووجار خۆی سەردانی کردن و بە تایبەتیش بە مەبەستی سەردانی خومەینی، بەڵام هەر دادی نەبوو.

هەڵوێستی حکومەتی تازەی ئێران هەر دوژمنکارانە بوو. دیارە دەیانزانی ئێمە یارمەتی کۆمەڵە و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و جەماعەتەکەی مامۆستا عیزەددین حوسێنی و چەندان لایەن و

گرووپی تر دەدەین، چونکە لە هەقیقەتدا ئێمە پێمان ناخۆشبوو حکومەتێکی جمهوری ئیسلامی لە ئێران دابمەزرێت، ئێمە پێمانخۆش بوو حکومەتێکی دیموکراتی عەلمانی لە ئێران و لە عێراقیشدا دابمەزرێت. هەروەها ژمارەیێک لە بەرپرسی پاسداران وەک د. چەمران زۆر دژی مەسەلەی کورد بوون.

حەز دەکەم پێش ئەوەی بچمە سەر ئەو باسە، دوو رووداوی مێژوویی لە ساڵی ١٩٨٠ و لە ساڵی ١٩٨١ باس بکەم:

١- کە شەڕی ئێران و عێراق دەستی پێکرد لە ساڵی ١٩٨٠ دا مام جەلال لە دەرەوەی وڵات بوو، لەگەڵ برادەرانی مەکتەبی سیاسی چەندین باس و لێکۆڵینەوەمان کرد و باسی چەند ئەگەرێکمان کرد، یەکێکیان ئەوەبوو کە ئەمە دەرفەتێکی مێژووییە بۆ یەکگرتنەوەی بزووتنەوەکانی گەلی کوردستان لە ئێران و عێراق بۆ داواکردنی دەوڵەتێکی کوردی سەربەخۆ. لەبەر ئەوەی وڵاتانی رۆژهەڵات و رۆژئاواش دژی رژێمەکانی ئێران و عێراقن و دووریش نیە یارمەتیشمان بدەن، بۆ ئەو مەبەستە برادەرانی مەکتەبی سیاسی داوایان لێکردم کە سەردانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران و مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی بکەم بۆ زانینی هەڵوێستیان بەرامبەر بەو پرسە. سەرەتا سەردانی بنکەی کۆمەڵە و مامۆستا شێخ عیزەددینم کرد لەبەر ئەوەی لە ئێمە نزیک و تا ئاستێک هاوپەیمانمان بوون، ئەو کاتە بارەگایان لە "بەردەسوور" بوو، هەڵوێستی هەردوولا زۆر باش بوو، بەڵام گووتیان پێویستە هەڵوێستی حزبی دیموکراتیش بزانین لەبەر ئەوەی بێ ئەوان ئەو کارە ناکرێت. کە چوومە لای حزبی دیموکرات و ئەو باسەم لەگەڵ دکتۆر قاسملو کردەوە، بە راشکاوی پێ گووتم: عومەر !! بەرەو هەڵگیرسانەوەی شەڕ دەڕۆین لەگەڵ دەوڵەتی ئێراندا هیچ دەوڵەتێک ئێستا جیا لە عێراق نیە کە یارمەتیمان بدات، ئێستا ناتوانین هەنگاوی لەو جۆرە بنێین، حەز دەکەیت بچۆ بۆ دەرەوە و دەتوانی بە ناوی ئێمەش قسە بکەیت و پەیوەندی لەگەڵ سۆڤیەت و ئەمریکا و ئینگلیز و فەرەنسا بگرە، ئەگەر ئامادەبوون پشتیوانی لە هەنگاوێکی وا بکەن، ئەو کاتە دەتوانین بیر لە شتی وا بکەینەوە، واتە جاڕدانی دەوڵەتی کوردی سەربەخۆ. مام جەلال ئەو کاتە لە دەرەوەی وڵات بوو. لە قسەکانی دکتۆر قاسملو تێگەیشتم کە ئەم هەنگاوە ئێستا بۆ ئەوان پەسەند نیە. قسەکەشی مەعقولیەتی زۆری تێدا بوو.

٢- لە بەهاری ساڵی ١٩٨١ دکتۆر قاسملو بۆ ماوەیێک پێشتر سەردانی ئەورووپای کردبوو. مام جەلال زۆر هەوڵی دابوو کە بۆ کوردستان بگەڕێتەوە بەرنامە هەبوو هەتا سۆڤیەت و ئازەربەیجانیش بچێت بۆ ئەوەی بە قاچاغی بە ناو ئێراندا بگاتەوە لای ئێمە بەڵام سەری نەگرتبوو، برادەرانی مەکتەبی سیاسی گووتیان دکتۆر قاسملو زۆر رەفیقتە سەردانێکی بکە و بزانی دەنگ و باسی جیهان چیە. لەگەڵ مامۆستا جەعفەر و عەلی حەوێز بە ناوی مەکتەبی سیاسی چووینە لای. پاش باسکردنی رەوشی جیهان و ئەورووپا، ئینجا گووتی: لە گەڕانەوەمدا لە بەغدا چاوم بە سەددام حوسێن کەوت. رایسپاردووم کە لەگەڵتان قسە بکەم سەبارەت بە گفتوگۆ، هەروەها گوایە سەددام گوتوویەتی

"یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان جەماعەتێکی نیشتمانپەروەرن و هەتا ئێستا هیچ هاوکاری رژێمی ئێرانیان نەکردووە دژی ئێمە، بۆیە ئامادەین گفتوگۆ لەگەڵیاندا بکەین". منیش لە وەڵامدا بە قاسملوم گووت: "ئێمە لە نیشتمانپەروەری خۆمان ئەمینین بەڵام گومانمان لە نیشتمانپەروەری سەددام حوسێن هەیە" لە دوایدا داخوازییەکانمان دیارن و چەندین جار رامانگەیاندووە و پێمان گووتون: ئۆتۆنۆمییە، دیموکراتییە، راگرتنی راگواستن و چەندان داخوازی تره. لە وەڵامدا دکتۆر قاسملو گووتی: "ئێوە هەڵەی گەورە دەکەن، هیچ حکومەتێک لە دونیادا ئامادە نیە ئەو داخوازییانە قبوڵ بکات"، منیش لە وەڵامدا گووتم: "خۆ ئێمەش مردووی مفاوەزات نین"

لە رێگای گەڕانەوەدا مامۆستا جەعفەر بە گاڵتە گووتی: "من ئەو وەڵامەی تۆ بەو برادەرانە ناڵێم کە مردووی مفاوەزاتن!!. هەروەها دکتۆر قاسملو گووتی: عیراق لەم شەڕەدا سەردەکەوێت و ئێران بۆ چەند وڵاتێک دابەش دەکرێت، بۆیە ئێوە هەڵە دەکەن. بەڵام ئەو قسەیەی دکتۆر قاسملو وا دەرنەچوو!!

ساڵی ١٩٨٢ هێزەکانی جمهوری ئیسلامی ئێران بە هاوکاری هێزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق پەلاماری کوردستانی ئێرانیان دا، خەریک بوون تەواوی ناوچە ئازادکراوەکان داگیر بکەنەوە، ئێمەش هەم لەسەر داوای خەڵک، هەم لەسەر داوای هێز و حزبەکانی کوردستانی ئێران هێزێکی زۆری خۆمان بە مەبەستی بەرگریکردن لە کوردستانی ئێران بۆ شارەکانی مەهاباد، سەردەشت، سنە، سەقز و چەندان شوێنی تر نارد، هێزەکانمان لەگەڵ هێزەکانی کۆمەڵە و حزبی دیموکرات و چەند هێزێکی تر لە یەک سەنگەردا بوون، بڕیاری ناردنی هێز بۆ کوردستانی ئێران، بڕیارێکی گشتی سەرکردایەتی و مەکتەبی سیاسی بوو، نەک هەر تەنیا بڕیاری مام جەلال، هیچ کەسێکمان دژی ئەو بڕیارە نەبووین.

ئەگەر لە بیرت مابێت، ژمارەی ئەو هێزە چەند بوو کە ناردتان؟

زیاتر لە ٢٥٠٠ پێشمەرگەمان بۆ زۆربەی بەرەکان نارد، بە تایبەتی بۆ ئەو شوێنانەی کە پێویست بوون، بە بێ جیاوازیش هێزەکان لە نێوان کۆمەڵە و دیموکراتدا دابەش کران. ناردنی ئەو هێزە پێویستییەکی مێژوویی و کوردستانی بوو. ئێمە لە زۆر رووەوە حیسابمان بۆ کوردستانی ئێران دەکرد، ئەوێ بۆ ئێمە ببووە قوڵاییەکی ستراتیژی، مانەوەی ئەو ناوچەیە وەک خاکێکی ئازادکراو بۆ ئێمەش زۆر پێویست بوو. هەندێک برادەر مانەوەی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستانی ئێرانیان وابەستە دەکرد بە مانەوەی ئێمە، هەروەها ئێمە پاراستنی هەر پارچە خاکێکی کوردستانمان بە ئەرکی خۆمان دەزانی. ناردنی ئەو هێزە بیری ئایندەخوازی ئێمە بوو بۆ هەموو کوردستان، هەنگاوێکیش بوو بۆ یەکخستنی هێزەکانی بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کوردستان، هەر بۆیە لە پارچەکانی کوردستاندا یارمەتی هێزە کوردستانیەکانمان دەدا تا بزووتنەوەی چەکداری شۆڕشگێر چەکەرە بکاو سەرهەڵبدا و تۆکمە بێت.

بۆچی لە ئەدەبیاتی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران دا بە تایبەتیش لە لای هەندێک لە سەرکردەکانیان بوونی مێژوویی هێزی پشتیوانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان فەرامۆش دەکرێت و نادیدەی دەگرن؟

ئەمە لە کەسێک بۆ کەسێکی تر جیاوازی هەیە، بۆ نموونە جەلیل گادانی، مەلا عەبدوڵڵای حەسەن زادە لە نووسین و بیرەوەرییەکانیاندا باسی ئەو هێزەیان کردووە و وەک خاڵێکی پۆزەتیڤیش ئاماژەیان بە رۆڵی مێژوویی هێزەکە داوە، د. قاسملو لە نووسین و وتار و لە چاوپێکەوتنە رۆژنامەگەرییەکانیدا قسووری نەکردووە.

ئەمە راستە لە لای چەند سەرکردەیەکیاندا ئاماژە بە رۆڵی مێژوویی هێزەکە دراوە، بەڵام بنکەی حزب زۆر بێئاگان!

ئەمە جۆرێکە لە کەموکورییەکانی ناو حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، بە داخەوە هەر لە کۆنەوە ئەندام و لایەنگر و پێشمەرگەکانی خۆیان بە رۆحێکی زۆر ناوچەگەریی پەروەردە کردووە، نەک بە رۆحێکی کوردستانی. کاتی خۆی بە نووسین ئاماژەم بەم کردەوەیەی حزبی دیموکرات داوە. ئێمە بە پێچەوانەی ئەوان بیرمان دەکردەوە، ئێمە زۆر کوردستانی بیرمان دەکردەوە، بەڵام ئەوان زۆر لۆکاڵی "مەحەلی" بیریان دەکردەوە. لە چەندان کۆبوونەوەی مەکتەبی سیاسی نێوان هەردوو لاماندا کە لە چەند کۆبوونەوەیەکدا خۆم بەشدار بوومە، وەک دوو هێزی کوردستانی داوامان کردووە کە هاوکاری یەک بکەین و بەیەکەوە کاربکەین، ئەوان دەیانووت ئێمە خۆمان بە بەشێک لە ئیران دەزانین و چارەنووسی ئێمە زیاتر بە ئیران بەستراوەتەوە و ئایندەی کاری ئێمە زیاتر بەندە بە هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئیرانی نەک هێزەکانی بەشەکانی کوردستان.

تکایە ئەگەر هەر ئەو ساڵانە باسی پەیوەندی خۆت لەگەڵ رۆژنامەنووسە ئەوروپییەکان بکەیت؟

رەنگە لەم چاوپێکەوتنەدا لە چەندان شوێندا باسم لە پەیوەندی خۆم لەگەڵ رۆژنامەنووسانی بیانیدا کردبێت و بکەم، بەڵام با بۆ ئەم پرسیارە ئەم رووداوە بگێڕمەوە نەک لە بیرم بچێتەوە. لە ساڵانی ١٩٨٢ و ١٩٨٣ لەگەڵ چەندین رۆژنامەنووسی ئینگلیزی، ئەڵمانی، ئیتاڵی قسەم کرد و رێکەوتین کە بەرەسمی سەردانی عیراق بکەن و ئێمەش ئاگاداری جموجۆڵەکانیان بین بۆ ئەوەی هێزی پێشمەرگەی کوردستان بیانفڕێنن تا لە ئەوروپا دەنگانەوەیەکی راگەیاندن.درووست بکات و نیشانی رای گشتی جیهانی بدەین کە ئێمە وەک یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان چەند بەهێزین لەناو عیراقدا. تەنها لورد کیلبراکنی لە رۆژنامەی ئیڤنینگ ستانداردی بەریتانی توانی ئەو کارە بکات، بەڵام بە داخەوە بە هۆی نەگونجانی کات بۆ رێکخستنی ئەو کارە چالاکیی فڕاندنەکە سەری نەگرت.

من لە سیاسەتی دووفاقی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران تێ ناگەم

هەر لەو کاتەدا کە ئێوە هێزی پشتیوانتان نارد، هێزەکانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران لە چەند ناوچەیەکی ئازەربەیجانی غەربی رووبەڕووی شکستێکی گەورەی هێزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق بە هاوکاری هێزەکانی جمهوری ئیسلامی ئیرانی بوونەوە! بەڵام ئەوان ئێستاش پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق بە دۆستی خۆیان دەزانن نەک یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان؟

ئەوە شتێکی ترە. ئەوسا حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران کتێبێکی بەڵگەنامەییان دەرکرد دەربارەی ئەو تاوانانەی کە هێزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق دەرهەق بە حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران ئەنجامیان داوە. دەبێت ئاماژە بە سێ هێزی پراگماتیک بکەم کە لە کوردستاندا هەبوون بەرامبەر بە هێزی ئیدیالی و شۆڕشگێری. بەڕای من سێ هێزە پراگماتیکەکە ئەم هێزانەن؛ پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق، پارتی کرێکارانی کوردستان، حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران. د. قاسملو بەوە بەناوبانگە کە کەسێکی پراگماتیستە. کەسێک بوو لە باری سیاسی ستراتیژییەوە بیری لە دوارۆژ دەکردەوە. ئەوان ویستی شەڕ و بەرگری نەبوون بەڵام کە شەڕەکە رووبەڕوویان بووەوە مەجبوور بوون هەڵوێست وەربگرن و شەڕ بکەن و بەرگری بکەن. بەڵام تا بە ئەمڕۆش دەگات ژمارەیێک لە ئەندامەکانیان دۆستی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانن. هەندێک جار بیری سیاسییان زۆر کورتە. بە تایبەتیش خەڵکە عامەکە، حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران تا نەگەیشتە سەر ئێسقانیان هەڵوێستێکی توندیان بەرامبەر بە پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق-قیادەی موەقەتە وەرنەگرت. من ئێستاش لە سیاسەتی دووفاقی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران بەرامبەر بە پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان تێ ناگەم.

ئایا تۆ ئەم جۆرە هەڵوێستانە بە شەڕی کۆن و نوێ لێک نادەیتەوە؟

ئەمە یەکێک لە بۆچوونەکانە.

کێ لە سەرکردەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەرپرسی هێزی پشتیوان بوون؟

لەبیرم نەماوە، مولازم عومەر، مولازم خولە. لەگەڵ چەندان عەسکەریی تر، ببوورە ناوەکانم باش لە بیر نەماوە.

چەندان کەس باس لەوە دەکەن، کە ناردنی هێزی پشتیوان جۆرێک بوو لە مەرجەبای نێوان بەعس و یەکێتیی نیشتمانی کوردستان، تۆ چی دەڵێیت؟

ئەمە پەیوەندی بە سەرەتای مەرجەباکەوە نیە، بەڵام سەرەتای قینی ئێمە بوو بەرامبەر بە دەسەڵاتدارانی ئیران و بەشێکی گرنگ بوو لە ڕێبازی ڕاستەقینەی کوردستانیبوونی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا. ئەمەمان بە بەشێک لە ئەرکی نەتەوەیی خۆمان دەزانی. ئەگەرچی هەوڵێکی زۆرمان دا تا پەیوەندیەکانمان لەگەڵ ئیران ئاسایی بێت، ئەوان بەردەوام بوون لەسەر هەڵوێستی دوژمنکارانەیان و عەبدولرەزاق فەیلی و لاوکۆ و چەندان برادەری تری ئێمەیان خستە زیندان و هەروەها مەکتەبی پەیوەندی ئێمەیان لە تاران تالان کرد. ئێمە ئەو کاتە سەبارەت بە هەڵوێستە خراپە یەک لە دوای یەکەکانی جمهوری ئیسلامی ئیران لە نێوان خۆماندا کەوتینە گفتوگۆ. منساڵی ١٩٨١ ویستم لە ڕێگای تارانەوە بێمە دەرەوە پاسدارەکان هەوڵیاندا دەستگیرم بکەن. بەڵام هەوڵەکەیان سەری نەگرت و باڵیۆزخانەی سوید لە تاران ڕزگاریان کرد. من ئەو ماوەیە نامەیەکم بۆ برادەرانی مەکتەبی سیاسی نارد و پێشنیارم کرد کە باشترە بەرەی شەڕ لەگەڵ حکومەتی بەغدا کەمێک سارد بکەینەوە و لەگەڵ هێزەکانی کوردستانی ئیران پەلاماری هێزەکانی جمهوری ئیسلامی ئیران بدەین، چونکە سەرەڕای هەموو هەوڵەکانی ئێمە هەڵوێستەکانی دەسەڵاتدارانی جمهوری ئیسلامی ئیران زۆر نامەنتیقی و نامەعقوڵ و ناواقیعی بوو.

ئێستا دێمە سەر ڕێککەوتنی ئێمە و بەعس، من بە پێچەوانەوە سەیرم دەکرد، گفتوگۆی ساڵی ١٩٨٣ لەگەڵ بەعسدا لە ئەنجامی یارمەتییەکانی ئێمە بووە لە کوردستانی ئیران وەک هێزی پشتیوان، نەک بەشداربوونمان بەشێک بێت لە ڕێککەوتنێکی ژێر بە ژێر.

ئەم قسانەتان، ڕای مەکتەبی سیاسی بوو ئەو کاتە، یاخود ڕای شەخسی خۆتە!؟

من و د. کەمال فوئاد وەک دوو ئەندامی مەکتەبی سیاسی لە دەرەوە بووین، ئێمە پشتیوانیمان لە ناردنی هێزی پشتیوان کرد و لەگەڵ گفتوگۆش بووین وەک شێوەیێک لە شێوەکانی خەبات، بەڵام بۆ ئاگاداریت ئێمە ئاگاداری سەرەتاکانی گفتوگۆی بەعس و یەکێتیی نەبووین. لە کۆتاییەکانی مانگی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٨٣ کە فەرەیدوون عەبدولقادریان بۆ ئەوروپا نارده لای ئێمە، ئێمەش زۆربەی هەرە زۆری کادرە پێشکەوتووەکانی خۆمان لە دەرەوە کۆکردەوە تا زانیاریان سەبارەت بە گفتوگۆکە هەبێت و بزانین هەڵوێستیان چۆنە!

کۆبوونەوەکە کەی بوو؟

لە کۆتاییەکانی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٨٣، لە پاریس بوو.

ئایا فەرەیدوون عەبدولقادر بە ڕێگای بەغدا هاتە ئەوروپا؟

بەڵێ، بە ڕێگای بەغدا هاتە دەرەوە، بە تایبەت هاتە لای ئێمە تا سەبارەت بە گفتوگۆ ئاگادارمان بکاتەوە، کە گفتوگۆکە ئاشکرابوو حکومەتی سوریا نووسینگەی پەیوەندییەکانی داخستین. پێشتر حکومەتی ئیرانیش لە تاران نووسینگەکەی داخست بووین. هەروەها نووسینگەکەی وڵاتی لیبیاشمان داخرا، من لە هەوڵی ئەوەدابووم کە ئەگەر برادەرانی نووسینگەکانمان هیچ ڕێگایەکی گەڕانەوەیان بۆ شاخ نەبێت، هەوڵ بدەن لە ڕێگای نووسینگە نێو دەولییەکانی پەنابەرانی سەر بە نەتەوەیەکگرتووەکان خۆیان تەسلیم بکەن و داوای مافی پەنابەرێتی بکەن، تا من لە دەرەوە لەو ڕووەوە کاریان بۆ بکەم. ئەگەرچی سەرەتا گفتوگۆکە بە بێ ئاگاداری ئێمە دەستی پێکرد، بەڵام پاشان فەرەیدوون عەبدولقادریان نارد تا بۆچوونی ئێمە وەربگرن.

هەندێک لە پێشمەرگەکانی هێزی پشتیوان کە لە شەڕەکانی کوردستانی ئیران گەڕانەوە، دەیانووت جۆرە سەموونێکمان دەخوارد زۆر لەو سەموونە دەچوو کە سوپای عیراق دەیخوارد!؟

دوور نیە! چونکە حکومەتی عیراق یارمەتی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران و کۆمەڵە و دەفتەرەکەی مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی دەدا و ئیدارەی بەرەکانی شەڕیش زیاتر برادەرانی کوردستانی ئیران دەیانکرد، دوورنیە ئەو سێ هێزەی کە ناوم بردن لە باری خۆراک و تەقەمەنی یارمەتی هێزەکانی ئێمەشیان دابێت.

سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کاتی خۆی بە ڕێکخستنەکانی خۆی گووت: ئێمە گەمارۆ درابووین و وەزعی خراپی دارایی و فشارێکی زۆرمان لەسەر بوو بۆیە ڕێگای گفتوگۆمان لەگەڵ بەعس هەڵبژارد؟

شەڕی لایەنەکانی "جود" لەگەڵ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، هێزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیان ماندوو کرد، ئینجا نازانم لەو شەڕانەدا تا چ ئاستێک دەستی حکومەتی ئیرانی تێدا بووە! ئەو شەڕانە هێزی هەردوولای ماندوو کرد، شەڕێکی بێ واتا بوو بە واتای شەڕ، لە جیاتی هەموو لایەکمان پێکەوە هاوکاری بکەین بۆ لێدانی هێزەکانی بەعس. بە تەواوی و بە وردی نازانم چ دەوڵەت و لایەنێک دەستی تێدابوو، ڕاستە لە کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٨٣ ئێمە گەیشتینە ئەو قەناعەتەی کە هێزەکانمان زۆر ماندوون. دەمێک بوو بیرمان لەوە دەکردەوە ئەگەر بۆ ماوەی ساڵێکیش بێت ئاگربەستێک لەگەڵ حکومەتی عیراقی بکەین بە بەرژەوەندی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان تەواو دەبێت، تا بتوانین پارە و چەک و هەندێک کەرەستە پەیدا بکەین کە پێداویستی پێویستن، تا بۆ جەولەیەکی تری شەڕ خۆمان ئامادە بکەین، ئێمە وەک پرانسیپ دژی گفتوگۆ نەبووین. لە بیریشت نەچێت لە ساڵی ١٩٨٢ ئیران لە جەنگەکەیدا لەگەڵ عیراق سەرکەوتنی گەورەی

بەدەستهێنا بە تایبەتی لە خوارووی عیراقدا، مەترسی هەبوو کە حکومەتی عیراق بڕووخێت و هێزی ئێران بۆ عیراق بخشێت و لە عیراقدا جمهورییەکی ئیسلامی دابمەزرێنێت، بۆچوونی ئێمە لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان وەک هێزێکی عەلمانی لایەنگری ئەوە نەبووین کە ئێران سەربکەوێت و لە عیراقیشدا جمهورییەکی ئیسلامی دابمەزرێنێت و سەر بە ئێرانیش بێت، بەمەش هەموو دەرگاکانمان لێ دادەخرێت و ئایندەمان تا ڕۆشنتر دەبێت.

لە کاتی گفتوگۆدا، لە ئەوروپا تۆ کام بەرپرسی بەعست بینی؟

من لە ژیانی خۆمدا هیچ بەرپرسێکی بەعسم نەبینیووە.

ئەی پەیوەندیت لەگەڵ کام لە باڵیۆزخانەکانی عیراقی هەبوو؟

من لە ژیانمدا سەردانی هیچ باڵیۆزخانەیەکی عیراقم نەکردووە، بەڵام ڕەنگە دوای ڕووخانی ڕژێمی سەددام حوسێن لە ساڵی ٢٠٠٣، دوای ئەو مێژووە هەندێک لە باڵیۆزەکانی عیراقم بینی بێت، ئەمەش ڕەنگە ئاسایی بێت، چونکە زۆربەیان برادەری خۆم بوون، یاخود ئەندامی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. من لێرەدا دەتوانم بە ناوی د. کەمال فوئادیش قسە بکەم، کە ئەگەر هەواڵێکی بەو شێوەیەت بیستووە، کە ئێمە لەگەڵ فلان بەرپرسی بەعس دانیشتووین یاخود سەردانی فلان باڵیۆزخانەمان کردبێت هیچ ئەسڵ و ئەساسێکی نیە. چونکە ئەوان لە عیراق گفتوگۆیان دەکرد. تەنیا دوای ڕاگەیاندنی بەیاننامەی ئازاری ١٩٧٠ و دانانی چەند کوردێک بە باڵیۆز ئەوکاتە سەردانی ئەو برادەرە کوردانەم کردووە لە باڵیۆزخانەکانی عیراق.

بڕیاردرابوو کە من سەرۆکی وەفدی یەکێتیی بم بۆ گفتوگۆ لەگەڵ حکومەت

ئایا پێشتر مام جەلال ڕای تۆ و د. کەمال فوئاد- ی وەرگرتبوو؟

لە ڕێگای هاتنی فەرەیدوون عەبدولقادر بە ڕەسمی ئێمەیان ئاگادار کردەوە. با بە بە کورتی باسی کۆبوونەوە فراوانەکەی ئەورووپات بۆ بکەم، کە لە پێشەوە ئاماژەم پێدا، لە کۆبوونەوەکەدا مناقەشەیەکی فراوانمان کرد و نامەیەکی دوور و درێژمان نووسی، لە چەند خاڵێکدا بیروڕای خۆمان وەک کۆمیتەی دەرەوەی یەکێتیی تێدا نووسی بوو، کە بە داخەوە کۆپی ی ئەو نامەیەم نیە. پاشان لە ڤیەننای پایتەختی نەمسا سەبارەت بە گفتوگۆی نێوان یەکێتیی و حزبی بەعس کۆنفرانسێکمان

بۆ ئەندامانی ڕێکخستنەکانی دەرەوە ڕێکخست، لە کۆنفرانسەکەدا ڕەخنەمان لێگرتن کە بۆچی پێشتر ئێمەتان سەبارەت بە گفتوگۆکە ئاگادار نەکردۆتەوە. لە دژی ئەوەش نین کە گفتوگۆ دەستی پێکردووە، بەڵام دەبێت ئەوەمان لەبەرچاو بێت کە ئەو گفتوگۆیە لە ساڵێک زیاتر ناخایەنێت، ڕەنگە ببێت بە ساڵ و نیوێک، بۆیە پێویستە لەو ماوەیەدا پێشمەرگە پشوو بدات، تا بۆ جەولەی تری شەڕ و بەرگری خۆمان ئامادە بکەین. کە فەرەیدوون عەبدولقادر هات گووتی؛ برادەران بڕیاریان داوە کە تۆ سەرۆکی وەفدی گفتوگۆ بیت لە بەغدا، من لە دژی ئەو بڕیارە نەبووم، خۆم ئامادەکرد بۆ ئەوەی بۆ کوردستان بگەڕێمەوە، ئەو کاتە د. فوئاد مەعسوم لە دەرەوە بوو، لە ڕێگای سوریا هاتبووەوە ئەوروپا، پاشان برادەران ئاگاداریان کردمەوە کە پێویست ناکات تۆ بێیت با د. فوئاد مەعسووم بێت، د. فوئاد مەعسوم دوودڵ بوو لە گەڕانەوە.

د. فوئاد مەعسووم دژی گفتوگۆ بوو؟

دژ نەبوو، بەڵام نەیدەویست لە جێگای من ئەو ببێت بە سەرۆکی وەفدی گفتوگۆ. پاشان بۆمان روون بووەوە تاریق عەزیز کە سەرۆکی وەفدی گفتوگۆی حکومەت بوو قبوڵی نەکردووە کە من سەرۆکی وەفد بم، گوتبووی؛ ئێمە قبوڵمان نیە عومەر شێخمووس سەرۆکی وەفدی ئێوە بێت چونکە عومەر شێخمووس کابرایەکی سورییە، مام جەلال زۆر تووڕە ببوو، گوتبووی کەواتە ئێوەش دەبێت هەموو ئەندامەکانی قیادەی قەومیتان دەربکەن چونکە عیراقی نین، بەڵام برادەران بەم بڕیارەی وەفدی بەرامبەر رازی ببوون، من بەم رازی بوونەی برادەران دڵتەنگ بووم، چونکە من رێگای گەڕانەوەم بۆ کوردستان نەمابوو. زۆر هەوڵم دا بە ڕێگای تورکیا یاخود ئیران بگەڕێمەوە بەڵام نەمتوانی. ساڵی ١٩٨٣ د.عەبدولرەحمان قاسملو ویستی بە ڕێگای تورکیا بمگەڕێنێتەوە بەڵام سەری نەگرت، پاشان هەر لە ماڵی خۆمان لە لەندەن لەگەڵ د. فوئاد مەعسووم دانیشتین و ڕێککەوتین کە ئەو ئەرکە وەربگرێت و ببێتە سەرۆکی وەفد، ئەویش رازی بوو، گەڕایەوە و بووە سەرۆکی وەفد.

ئایا ئەو برادەرانە بە بەغدا هاتووچۆیان دەکرد؟

بەڵێ.

بەڵام د. کەمال فوئاد بەرامبەر بە گفتوگۆکە توند بوو؟

د. کەمال هەردەم بەوجۆرە بووە. ئەو کەسێکی سیاسی دووربینە، دەیگووت؛ ئاساییە گفتوگۆ دەستی پێکردووە، بەڵام وەکو خوا دەزانم کە سەددام حوسێن بەڵێنەکانی جێ بە جێ ناکات، ئەو خوێندنەوەیەکی وردی بۆ عەقڵیەتی سەددام حوسین هەبوو.

ئەگەر بزانیت، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان پێش ئەوەی دەست بە گفتوگۆ بکات، ئایا حزبەکانی ناو "جود"ی ئاگادار کردەوە؟

زانیاریم نیە و ئاگادار نیم، بەڵام زۆر بە دووری دەزانم، لەبەر ئەوەی ماوەیێک بوو پەیوەندی نێوان یەکێتیی و جود زۆر خراپ بوو بەڵکو لە شەڕدا بوون. کاتی خۆی کە لە شاخ بووم، پێش ئەوەی عەلی عەسکەری بە مەبەستی گفتوگۆ بچێتە بەغدا د. مەحمود عوسمان و برادەران کە لە سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق- لیژنەی ئامادەکردن بوون ئاگادار کرانەوە. هەروەها ساڵی ١٩٧٩ پێش ئەوەی د. مەحمود عوسمان بۆ گفتوگۆ بۆ بەغدا بچێت لەگەڵ برادەرانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و حزبی شیوعی عیراقی کۆبووەوە، برادەران قبوڵیان نەبوو. هەروەها لەگەڵ حزبی شیوعی عیراقی بەیاننامەیەکیان دژی ئەو گفتوگۆیە دەرکرد.

ئەگەری بەکارهێنانی چەکی کیمیاییمان دانابوو

لە گفتوگۆیەکەی ساڵی ١٩٨٣ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان چی قازانج کرد، چ زیانێکیشی لێکەوت؟

من ئەگەر لە رووی مێژووییەوە سەیری بکەم، یەکێتیی لە دوو سێ لاوە قازانجی کرد، پشوودانێکی باشی بە هێزەکانی خۆیدا چونکە هێزەکانی زۆر ماندوو ببوون، پێداویستیشی زۆر سنووردار بوو، توانرا بەو شێوەیە گەمارۆدانی هێزەکانی ئیران و "جود" لەسەر خۆی لاببات. جەماوەرێکی زۆر لە دەوری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کۆبووەوە و گفتوگۆیان پێخۆشبوو، هەروەها توانی سوود لەو ساڵەی گفتوگۆیەکە وەربگرێت. لەو ساڵەدا توانرا پێداویستی کۆبکرێتەوە، پارەیەکی باشیش پەیدا بکرێت، پێش گفتوگۆیەکەش هەر ئەمە پلان و بەرنامەی ئێمە بوو.

بەڵام لەرووی سیاسییەوە زیانمان لێکەوت، چونکە چەندان هێز تەواوی ئیمکانیاتی خۆیان خستبووە گەڕ بۆ دوژمنایەتی ئێمە و تەکاندنەوەی دۆستەکانمان، بە تایبەتیش حزبی شیوعی عیراقی لە رێگای حزبە شیوعییەکانی جیهان، هەروەها زیانێکی تری گفتوگۆکە تێکچوونی پەیوەندییەکانمان بوو لەگەڵ وڵاتانی سوریا و لیبیا.

دوای کۆتایهێنانی گفتوگۆ من و د. کەمال فوئاد بۆ ئاسایی کردنەوەی پەیوەندییەکانمان ساڵی ١٩٨٥ و ساڵی ١٩٨٦ پێکەوە سەردانی سوریا و لیبیامان کرد، هەردولا پێیان گووتین ئێمە دژی گفتوگۆ نین، بەڵام ئەوەی ئێمەی نیگەران کرد، ئێوە پێشتر هیچ پرس و رایەکتان بە ئێمە نەکرد، هەتا ئاگاداریشتان نەکردینەوە، کە بە حیساب ئێمە هاوپەیمان و دۆستی ئێوەین و لە نێوانماندا رێککەوتن هەبووە. ئێمەش پێمان وتن ئێوە سوریا و لیبیا تا ئێستا چەندانجار گفتوگۆتان لەگەڵ عیراق کردووە بۆچی بۆ ئێمە حەرامە. لە وەڵامدا پێیان گووتین ئێمە دژی گفتوگۆ نین و لە رەوشی

ئێوەش تێدەگەین. دوای ماوەیەک پەیوەندییەکانمان لەگەڵ سوریا و لیبیا ئاسایی بووەوە. ئێمە زیانێکی ترمان کرد کە پێشتر ئەو ئەگەرەمان دانابوو، کە دوای وەستانی گفتوگۆیەکە بەعس بە درندەترین شێوە دەست بە هێرش و پیلانگێڕان دەکات، بۆ نموونە ئێمە تا ئەگەری بەکارهێنانی چەکی کیمیایشمان دانابوو، هەر بۆیە من چەند بابەت و نامیلکەیەکم سەبارەت بە چۆنیەتی خۆپاراستن لە کیمیایی ئامادەکرد و بۆ برادەرانم ناردەوە.

ئایا تۆ بابەت و نامیلکەکانت نووسی بوو؟

نەخێر، داوام لە چەند مامۆستایەکی زانکۆ و خەڵکی پسپۆر کرد، ئەو جۆرە بابەتانە ئامادە بکەن و بنووسن. چەند دانەیەکم بە هێرۆ خان ناردەوە، کە ئەو کاتە بە سەردان لە بەریتانیا بوو، ئەوانیتریشم بە ڕێگای جۆراوجۆر بۆ برادەران ناردەوە، ئەوانیش بابەتەکانیان هەم وەک نامیلکە چاپ کرد و هەم لە بەرنامەکانی ڕادیۆدا ڕۆژانە بۆ ئاگادارکردنەوەی خەڵک بڵاویان دەکردەوە. هەروەها لە بەریتانیا و ئەڵمانیاش کەوتینە جموجۆڵێکی باش بۆ کڕینی ماسک "قیناع" تا بۆ ناوەوەی بنێرینەوە. من لە بەریتانیا لەگەڵ چەند پسپۆرێکی چەکی کیمیایی قسەم کرد و زانیاری زۆریان پێدام و منیش بۆ برادەرانم ناردەوە.

ئایا ئەو پارەیە چەند بوو کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە کاتی گفتوگۆدا لە حکومەتی عیراقی وەرگرت؟

وابزانم بڕیار بوو کە مانگانە دوو ملیۆن دینارمان بدەنێ. من سەبارەت بە چۆنیەتی بەکارهێنانی ئەم پارەیە پێشنارم کرد، کە لەم دوو ملیۆنە هەوڵ بدەین مانگانە تەنیا ملیۆنێک بەکاربهێنین و ملیۆنەکەی تر پاشەکەوت بکەین، هەروەها بە برادەرانم گووت ئەگەر لەگەڵ چەند کاردار و بازرگانێکی کوردی عیراقی ڕێکبکەون و بە ڕێگای تەحویلی دەرەوە پارەکە بۆ دەرەوەی بنێرن هەر ملیۆنێک دینار دەبێت بە سێ ملیۆن دۆلار، چونکە ئەو کاتە کاردارەکان و بازرگانەکان بە بازرگانی کوردیشەوە هەقی ناردنە دەرەوەی پارەیان هەبوو.

دەمەوێت بیروبۆچوونت سەبارەت بە جیابوونەوەکەی "ئاڵای شۆڕش" لە "کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان" بزانم؟

ئەوان لە ساڵی ١٩٨٤ جیابوونەوە، جیابوونەوە کارێکی ئاساییە، بەڵام دەستیان بە دیعایەی زۆر ناشیرین کرد بەرامبەر بە مام جەلال و سەرکردایەتی و مەکتەبی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان، هەروەها دەستیان لەگەڵ حزبی شیوعی عیراقی و پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق تێکەڵاو کرد و زیانێکی گەورەیان بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان گەیاند.

هەڵوێستت چی بوو بەرامبەر بە دەنگۆی لە سێدارەدانی مەلا بەختیار و چەند کەسێکی تر کە لە سەرکردە دیارەکانی "ئاڵای شۆڕش" بوون؟

زۆر دژ بووم و بە نامە و قسە هەڵوێستم وەرگرت و داوای ئازادکردنیانم کرد.

ئایا هیچ فشارێکی نێو دەوڵەتی نەبوو تا ئازاد بکرێن؟

نازانم و ئاگادارنیم. بەڵام بێگومان هەندێ هەوڵ هەبوو.

بە گوێرەی زانیاری من، ساڵی ١٩٨٦ جەنابت لەگەڵ وەفدێکی مەکتەبی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان سەردانی وڵاتی لیبیات کرد، گوایە لە فڕۆکەخانەی تەرابلووس وەفدێکی پارتی و ئاڵای شۆڕش و حزبی سۆسیالیستت بینیووە، تکایە ئەو ڕووداوە باس بکە؟

ئێمە بە ڕەسمی لە لایەن وڵاتی لیبیا بانگهێشت کرابووین، لە کاتی چوونە ژوورەوەمان لە فڕۆکەخانە، لە بەشی ترانزێتدا لە بەشی دەرچوون لە فڕۆکەخانە بە ڕێکەوت وەفدێکمان بینی کە بریتی بوون لە ئیدریس بارزانی، ڕەسووڵ مامەند، سالار عەزیز، کە دیاربوو لە لیبیا دەڕۆیشتنەوە، یەک جامی گەورە لە نێوان هەردوو بەشی ترانزێتەکەدا بوو، ئەوان هیچ جووڵەیەکیان نەکرد، بەڵام ڕەسووڵ مامەند لەو دیوی جامەکە زۆر بە گەرمی سڵاوی لێکردین. کە برادەران گوتیان سالار عەزیز یان لەگەڵ دایە زۆر تووڕە بووم، گووتم ئەوان گووتیان ئێمە لەسەر مەسەلەی فکری جیابووینەتەوە و برادەران وازیان لە مارکسیەت هێناوە، کەچی ئێستا هاوپەیمانی چەند لایەنێک دەکەن کە زۆر ڕاسترەون.

وەفدەکەی ئێوە کێ بوو؟

د. کەمال فوئاد، عومەری سەید عەلی و د. ئەحمەد بامەڕنی و من.

نامەیەکی مام جەلال هەیە، کە تۆی تەخویل کردووە بۆ وەرگرتنی بڕێک پارە، ئەمە چییە؟

ئەمە کارێکی زۆر نهێنی بوو، ئەمە دوایی بۆم ئاشکرا بوو، پێشمەرگەیەک کە لە لای عومەر فەتاح بوو، باوکی لە بانکی ناوەندی عیراق کاری دەکرد، کە بڕێک پارە بۆ دەرەوە تەحویل بکات.

ئەمە ساڵی چەند بوو؟

لە کۆتایی ساڵی ١٩٨٤ بوو.

کۆمپانیای ئاگۆم

کەواتە هێشتا گفتوگۆ تێک نەچوو بوو!

نەخێر، تا ئەو کاتە تێکچوونی گفتوگۆ رانەگەیێنرابوو. ناتوانم بڵێم مام جەلال ئەو نامەیەی بە دەستی کێ بۆ من ناردبوو، بۆ پاراستنی نهێنی کارەکە. بە داخەوە من زۆربەی نامەکانم لە ترسی پۆلیسی بەریتانی سوتاند تا نەبێتە بەڵگەنامە و ئەو پرۆسەیە بەسەرماندا ساغ ببێتەوە، ئەگەرنا پێشتر هەموو نامەکانم هەڵگرتبوو. نامەکەی مام جەلال تەنها سێ چوار دێر بوو. مام جەلال لە نامەکەیدا نووسی بووی؛ بە زووترین کات کۆمپانیایەک دابمەزرێنە و حیسابێکی بانکیش بکەرەوە، کۆمپانیای چیمەنتۆ یاخود کۆمپانیای شەکر، پارەیەکت بۆ تەحویل دەکرێت، کە پارەکە تەحویل کرا بە زووترین کات بیگوازەوە و هەڵیبگرە، نابێت ئەم بابەتە بە هیچ کەسێک بڵێیت. من نەمویست ئەو بابەتە لە چەند کەسێک بشارمەوە، چونکە زۆرجار پرس و رامان بە یەکتر دەکرد، بە تایبەتی بۆ ئەو بابەتە پێویستیم بە رای خەڵکی تر هەبوو، چووم لەگەڵ بانکێک دانیشتم و ژمارەیەکی حیسابم کردەوە بە ناوی کۆمپانیایەک بۆ کڕینی شەکر و ناردنی بۆ عیراق، ناویشم لە کۆمپانیایەکە نا "ئاگۆم" .

ئایا ئەو کاتە لە بەریتانیا دەژیایت؟

من لە کۆتایی ساڵی ١٩٨٢ هەتا کۆتایی ساڵی ١٩٨٣ لێپرسراوی بیرۆی جوقد بووم لە لەندەن کە پێکهاتبوو لە نوێنەرانی پارتی گەلی دیموکراتی کوردستان و بەعس و تورکمان و حەرەکەی ئیشتراکی عەرەبی و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان .

با بگەڕێمەوە سەر مەسەلەی پارەکە، من نەمویست ئەو بارە هەر هەمووی بخەمە سەرشانم، من نەمزانی ئەو پارەیە دەدزرێت و بۆ من تەحویل دەکرێت، ئەگەر بمزانی بایە خەڵکی تر هەبوو ئەو کارەی دەکرد و پارەکەی وەردەگرت و پاشان شتێکمان دەدایێ. خەیاڵم بۆ دزی نەچوو. بۆ وەرگرتنی بیرورا لەگەڵ مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد و عومەر دەبابە دانیشتم، پێموتن نامەیەکم بۆ هاتووە لە نهێنییەکەی ناگەم و دەمەویت بیروڕای ئێوە بزانم. نامەکەم پیشاندان و پێمووتن ئێوە چی لێ تێدەگەن، پێم گووتن کە پێشتر پێشنیارم بۆ برادەران کردووە لەو پارەیەی کە مانگانە لە حکومەتی عیراقی وەریدەگرن نیوەی لە ڕێگای بازرگانی کورد بۆ دەرەوە تەحویل بکەن. هەرسێکمان هیچ خەیاڵێکمان بۆ دزی نەدەچوو. ئەوان گوتیان یان ڕێکەوتنە لە نێوان یەکێتیی و بەعس، یاخود برادەران پێشنیارەکەی منیان قبوڵ کردووە و هەندێک بازرگانی کوردیان دۆزیوەتەوە و نایانەوێت ئاشکرابین، چونکە ئەگەر ئەو بازرگانانە ئاشکرا ببن یەکسەر لە سێدارە دەدرێن. من وەک کارێکی

ئیحتیات نامەیەکم بە ئیکسپرێس بۆ د. کەمال فوئاد بۆ ئەڵمانیا نارد و نووسی بووم کە نامەیەکی مام جەلال- م بۆ هاتووە، ناوەڕۆکەکەی بەو شێوەیەیە، نامەوێت بە تەنیا بڕیار بدەم دەمەویت سوود لە عەقڵی ئێوەش وەربگرم، لێرەش لەگەڵ مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد و عومەر دەبابە دانیشتووم چونکە ئەزموونیان لە من زیاترە، ئەوە ناوەڕۆکەکەم بۆ تۆش نارد تۆ چۆن لەم مەسەلەیە تێدەگەیت!

ئەگەرچی مام جەلال نووسی بووی نابێت لەگەڵ کەس باسی بکەیت و بۆ ئەو مەسەلەیە تەلەفۆن بەکارمەهێنە، ئێمە نەماندەزانی کە تەلەفۆنەکانی ئێمە لە لایەن دەزگا سیخورییەکانی چەند وڵاتێکی ئەورووپی تۆمار دەکرا و پاشان گوێ ی لێ دەگیرایەوە و حکومەتی عیراقیان لێ ئاگادار دەکردەوە، چونکە کە د. کەمال فوئاد نامەکەی بە دەست گەیشت بە تەلەفۆن پەیوەندی پێوەکردم و رای خۆی لە ڕێگای تەلەفۆنەوە پێوتم، دوای ئەمە سەددام حوسێن بەڕێوەبەری بانکی ناوەندی بانگ دەکات و دەڵێت پرۆسەیەک دژتان کراوە لێی بکۆڵنەوە.

ئێمە کەسمان خەیاڵمان بۆ دزی نەدەچوو، هەموو تەفسیرێکمان هەر تەنیا بۆ بازرگانەکان بوو، چونکە ئەو کاتە یەک دیناری عیراقی سێ دۆلار و سی سەنت بوو.

ئینجا با شتێکی ترت پێ بڵێم من کۆمپانیاکەم دامەزراند، مستەفا چاوڕەش بۆ کوردستان دەگەڕایەوە، بۆ شاری فرانکفۆرت لە ئەڵمانیا چووم تا بەدەست ئەو نامەیە بۆ برادەران بنێرم کە ناوی کۆمپانیاکە و ژمارەی حیسابەکەم تێدا نووسی بوو، تەسلیم بە مستەفا بکەم.

مستەفا چاوڕەش بە بەغدا بۆ کوردستان گەڕایەوە؟

بەڵێ، ئەو کاتە برادەران زیاتر بە بەغدا هاتووچۆیان دەکرد، بەڵام مستەفا نامەکەی باش شاردبووەوە، پێموت ئەگەر بشکوژرێیت نابێت ئەم نامەیە بکەوێتە دەستی حکومەت، ئەو نامەیەم لە ١٩٨٤/١٢/١٩ نووسی بوو، سەری ساڵ نزیک بووەوە، هەروەها لە نامەکەدا بۆم نووسی بوون کە برادەرانی سوید زۆر تەکلیفیان لێ کردووم بۆ جەژنی سەری ساڵ سەردانیان بکەم، هەندێک گیروگرفتی ڕێکخستنیان هەیە هەوڵ دەدەم بۆیان چارەسەر بکەم، من تا ١٩٨٥/١/١١ لە سوید دەبم. ئەو چەند هەفتەیەی کە لە سوید بووین خانووێکمان بە کرێ گرتبوو، ژمارەی تەلەفۆنی ئەو خانووەشم بۆ نووسی بوون کە من و ئەگنێتا بە کرێمان گرتبوو، بەڵام ئەوان لە نێوان کریسمس و سەری ساڵ تەلیفۆنیان بۆ کردم کە پارەکە تەحویل کراوە، من لە سوید نەمدەتوانی ئەو مەسەلەیە بە برادەران بڵێم.

لە سوید کۆبوونەوەیان ڕێکخست بوو، ئەندامانی زۆربەی شارەکانیان هێنابووە ستۆکهۆڵم تا قسەیان بۆ بکەم، پێویست بوو لە کۆبوونەوەکەدا پێیان رابگەیەنم وا گفتوگۆ بەرەو کۆتایی دەچێت و شەڕ لە نێوان ئێمە و بەعس دەست پێدەکاتەوە، لە سویدەوە تەلەفۆنم بۆ بانکەکەم لە بەریتانیا کرد، گوتیان پارەکە گەیشتووە.

پارە دزراوەکە ١٢ ملیۆن دۆلار بوو

پارەکە چەند بوو؟

١٢ ملیۆن دۆلار بوو. من ئەو بانکەم نەدەناسی سەباح سابیر پێ ی ناساندم ئەو منی وەک بازرگانێکی گەورە ناساند، بەڵام بە سەباح- م نەگووت بۆ چیمە! بانکەکە ناوی "بی سی سی ئای" بوو، پاشان بۆمان دەرکەوت کە ئەو بانکە موڵکی وڵاتانی کەنداوە، من لە تەلەفۆنەکەمدا لەگەڵ بەرپرسی حیسابەکەم قسەم کرد، پێ ی وتم بەڵێ پارەکە گەیشتووە.

برادەران رۆژی هەینی تەلەفۆنیان بۆ کردم. رۆژی شەممە و یەکشەممە رۆژی پشووە، من رۆژی هەینی لەگەڵ بانکەکەم قسەم کرد و پێمووت رۆژی دووشەممە خۆم دێمەلاتان بۆ ئەوەی پارەکە تەسلیم بەو شوێنە بکەم کە شتی لێ دەکڕم، کابرا پێ ی گووتم باشە بەسەرچاو، بەڵام هاتنەکەت سوودی نیە چونکە هەتا ئێمە کۆنترۆڵ و کلیرینگ دەکەین دوو هەفتەی دەوێت. ئەم قسەیەم بە لاوە غەریب نەبوو، چونکە من و د. فوئاد مەعسووم لە وڵاتی لیبیا بووین چەکی رەسمی دەوڵەتی لیبیامان پێ بوو بۆ بانگی هانوڤەر ئینتەرناشناڵ لە ئەمریکا، چەکەکە بایی یەک ملیۆن دۆلار بوو، کە چووین بۆ لقی بانکەکە لە سویسرا تا پارەکە وەربگرین گووتیان ١٠ رۆژی دەوێت تا پارەکە وەربگرن. کەمال فوئادیش شتی ئاوای بەسەر هاتبوو، ئێمە پێشتر ئەزموونی لەو شێوەیەمان هەبوو. دوایی زانیم کە بانکەکەی من درۆیان لەگەڵ کردووم، کارمەندی بانکەکە لەگەڵ بەڕێوەبەری بانکەکە پارەکەیان دەرهێنابوو خستبوویانە حیسابێکی تر، بۆ ئەوەی ئەو ١٠ رۆژە سوود لە زیادەکەی وەربگرن بۆ خۆیان. من بلیتی فڕۆکەشم بڕی، تاکسیشم داوا کرد، تا دووشەممە بۆ بەریتانیا بگەڕێمەوە، رۆژی دووشەممە کە تەلەفۆنم بۆ بانکەکەم کرد، گووتی؛ تا دوو هەفتەی تر سوودی نیە بێیت و برادەرانی سویدیش هەر سوور بوون لەسەر سازکردنی کۆبوونەوەکەی خۆیان. ئیتر گەڕانەوەکەم دواخست و بە کارمەندی بانکەکەم وت، تا رۆژی ١٠ یاخود ١١ ی مانگی کانوونی دووەمی ١٩٨٥ پارەکەم بۆ ئامادە بکەن. بەڵام لەو کاتەدا زۆر تەلەفۆنم بە نهێنی بۆ کرا، تا جارێکیان فەرەیدوون عەبدولقادر تەلەفۆنی بۆ کردم، جارێکی تر کافیە خانی هاوسەری عومەر فەتاح تەلەفۆنی بۆ کردم، هەموویان لە سلێمانی یەوە تەلەفۆنیان بۆ دەکردم و زۆر بە نهێنی دەهاتنە ناوشار.

فەرەیدوون عەبدولقادر لە تەلەفۆنەکەدا چی گووت؟

بە نهێنی هاتبوو بۆ سلێمانی تا تەلەفۆنم بۆ بکات و بڵێت ئەمانەتەکە ناردراوە و بۆ تا ئێستا

ئەرۆیشتووی بۆ وەرگرتنی. منیش پێموتن مەعمیلەکەم دەڵێت تا ١٠ رۆژیتر ناتوانم جێ بە جێ ی بکەم. تا قسەیەکی بێ جێم بە کافیە خان وت، پێموت بە دۆستەکەم بڵێ چیتر ئەوەندە جرت و فرت نەکات خۆم دەچم وەریدەگرم. لە دوایدا داوای لێبووردنم لێکرد.

من کە بۆ بەریتانیا چوومەوە، بە تەنها بۆ بانکەکە نەچووم، بە عومەر دەبابەم وت، مەسەلەیەکی بەوجۆرە لە ئارادایە حەز دەکەم لەگەڵم بێیت، ئەوە دنیایە شتێک ببێت چونکە پارەکە زۆرە. من و عومەر چووین بۆ بانکەکە، من پێشتر بە بانکەکەم وتبوو، ئەم ژمارە بانکەم دابخەن و پارەکە بخەنە فلان حیساب لە ولاتی پەنەما، هەر بە ناوی کۆمپانیاکەی خۆم. گووتیان بەسەرچاو سبەینێ وەرە جێ بە جێ ی دەکەین. ئەوان ئەو کارەیان نەکرد و درۆیان لەگەڵ کردم. حکومەتی عیراق لەو ماوەیەدا چی کردبوو! کە سەددام حوسێن بە بەرێوەبەری گشتی بانکی ناوەندی گوتبوو کارێک لە ئارادایە وریا بن، ئەوان دەیانزانی کارێک کراوە بەڵام نەیاندەزانی چییە، ئەو برادەرەی کە پارەکەی ناردبوو، نووسراو و فاکسەکەی شاردبووەوە، واتە بڕیاری ناردنی پارەکە.

فەرەیدوون عەبدولقادر لە سلێمانی یەوە بۆ جاری دووەم تەلەفۆنی کردەوە و گوتی: باشترین پارێزەر بگرە، یان ئەوروپا بە جێبهێلە و برۆ بۆ ولاتی تر خۆت بشارەوە، یەکسەر هەستم کرد کە کارێکی ناقانوونی کراوە. ئایا لە دنیای حزبایەتیدا شتی لەوجۆرە بووە کە تۆ ئەندامێکی مەکتەبی سیاسی و بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوە بیت خۆت تووشی تاوانێک بکەیت و جۆری تاوانەکەشت لێ بشاردرێتەوە.

ئەو کەسە کورد بوو؟

کورد بوو، نووسراوەکانی شاردبووەوە، تا ئێمە پارەکە وەربگرین و ئەویش بۆ دەرەوە رابکات، لە ئەنجامیشدا هەر مەجبوور بوو کە رابکات. لەو ماوەیەدا حکومەتی عیراق کەوتبووە لێکۆڵینەوە و بەدواداچوون، دوای سێ رۆژ فاکسی نووسراوی ناردنی پارەکەیان دۆزیبووەوە، یەکسەر لەگەڵ بانکەکە پەیوەندی دەکەن و دەڵێن ئەو دەفعە پارەیە رابگرن. چۆنیش رایانگرتووە! ئەو بانکە کە من حیسابم لێکردبووە، بانکێکی بەلجیکی بوو، واتە "بی سی سی ئای" مولکی بانکی "ذ گۆلف ئینتەرناشناڵ" بوو کە کەنداوییەکان خاوەنی بوون و بانکی رافیدەینی عیراقی لەگەڵ بانکی "ذ گۆلف ئینتەرناشناڵ" قسە دەکات و داوا دەکات کە ئەو دەفعەیە رابگرن و پێیان گوتبوون ئەو پارەیە شەرعی نیە کە ناردراوە. بەڵام بانکەکەی من نەیووت گومانێک لەسەر ئەو پارەیە هەیە. رۆژی یەکەم هیچیان نەووت، بەڵام رۆژی دووەم کە سەردانی بانکەکەم کردەوە بە عومەر دەبابەم گووت تکایە تۆ لەگەڵم نێیت چونکە من گومانم کەوتۆتە سەر ئەو پارەیە، ئەگەر گیرام با تەنها من بگیرێم و هەردووکمان نەگیرێین! کە چوومە بانکەکە گوتیان پارەکەمان بۆت تەحویلی پەنەما کردووە، هەر لە بانکەکە کابرایەکی عەرەب هات قسەی لەگەڵ کردم و باسی پارەکەی کرد منیش بە

تووڕەبوونەوە پێمگووت تۆ پەیوەندیت بەو کارە چیە! گوتی من بەڕێوەبەری بانکی رافیدەینی عیراقیم لە بەریتانیا. کە لە بانکەکە دەرچووم هەستم کرد خەڵکم بەدواوەیە. بۆ ئێوارە ئازاد خۆشناو و سەلاح رەشید لە ماڵەوە میوانم بوون، هەروەها عومەر دەبابەش.

تۆ تا ئەو کاتە نەتزانی بوو کە ئەو پارەیە دزراوە؟

نەخێر، تا ئەو کاتەش مەسەلەکەم زۆر بە ئاسایی وەرگرتبوو!من هێشتا لە حەمام بووم لە دەرگا درا، ئەگنێتا هات گووتی، هەندێک کەس هاتوون دەیانەوێت بەزۆر بێنە ژوورەوە. پارێزەری بانکی رافیدەین ئەمری دادگایان هێنابوو تا ماڵی ئێمە بپشکنن. دوایی بۆم دەرکەوت پارێزەرەکە جوولەکە بوو، تۆزێک شارەزاییم لە یاسادا هەبوو، هەر لەو کاتەشدا ئازاد و سەلاح هاتن بە حیساب دەعوەتی نانخواردنی ئێوارەن، لەبەر دەرگا ئیشارەتم بۆ کردن ئێوە بە خێرا خۆتان ون بکەن، رۆیشتن. بە موحەقیقەکەم وت ئێوە چیتان دەوێ و من رێگا نادەم بێنە ژوورەوە تا لەگەڵ پارێزەرەکەی خۆم قسە دەکەم. تا پارێزەرەکەم نەگاتە ئێرە ئێوە بۆتان نیە ماڵی من بپشکنن، من پارێزەرم نەبوو، کەسیشم نەدەناسی، هەر ئەو کاتە تەلەفۆنم بۆ دارا عەتار کرد و پێمگووت باشترین پارێزەر کێ یە؟! گوتی کوڕێکی ئینگلیزە زۆر زیرەکە و زۆر یارمەتی منی داوە، تەلەفۆنم بۆ کرد، گووتی رێگا نەدەیت تا من و یاریدەدەرێک دەگەین رێگا مەدە دەست لە هیچ شتێک بدەن، دوای ماوەیەک گەیشتن.

دوای کاتژمێرێك ئینجا پارێزەرەکە گەیشت

ئایا ئەوانیش هەر لەبەر دەرگا وەستابوون؟

نەخێر هاتنە ژوورەوە، ویستیان قسە لەگەڵ من و ئەگنێتا بکەن، پێمگووتن تا پارێزەرەکەم نەگات وەڵامی هیچ پرسیارێکتان نادەمەوە. دوای کاتژمێرێک ئینجا پارێزەرەکە گەیشت. فەرەیدون عەبدولقادر لەو تەلەفۆنەی کە لە سلێمانییەوە بۆی کردم گوتی: ئەگەر شتێک هاتە سەر رێگات بڵێ ئەم پارەیە رێکەوتنی نێوان ئێمە و بەعسە کە مانگی دوو ملیۆن دینارمان بدەنێ و برادەران زۆربەی پارەکەیان کۆکردۆتەوە و نیوەی پارەکەیان ئێستا بۆ من ناردووە. ئەو قسەیە درووست کرابوو. هەر لە تەلەفۆنەکەدا پێ ی وتم کە پارەکەت وەرگرت بە زووترین کات بەریتانیا بە جێبهێڵە و لە وڵاتێکی تر بژی، ئەو قسەیە گومانی لە لا درووست کردم، کە ئەو پرۆسەیە پرۆسەیەکی ناشەرعییە، کە پارێزەرەکەم گەیشت ئینجا رێگام دان پرسیار بکەن و گوتم ئەم پارەیە دزراو نیە بەڵکو بە گوێرەی رێکەوتن ناردراوە، حکومەتی عیراق درۆ دەکات. پارێزەرەکەی بانکی رافیدەینی عیراقی گوتی؛ ئێمە دزیمان لێکراوە بۆیە بە دواداچوون دەکەین، منیش وتم راست ناکەن و بەڵگەتان چییە

گوتیان ئەم فاکسەیە، گوتم راست ناکەن. ئێمە رۆژی ۱۹۸۵/۱/۱۵ گفتوگۆمان لەگەڵ حکومەتی عیراقی کۆتایی پێهێناوە و ئەو پارەیەش پێش کۆتایی هێنانی گفتوگۆ بۆمان تەحویل کراوە و ئێمە رێکەوتنمان لەگەڵ حکومەتی عیراقی هەبووە کە پارەمان بداتێ و پارەکەش بۆ دەرەوە تەحویل بکرێت. ئەم فاکسە تەزویرە، ئەو مەسەلەیە تا لە دادگاش بەو شێوەیە بەردەوام بوو. ئێمە هەردەم تەئکیدمان لەوە دەکردەوە، کە ئەمە بەشێک بووە لە رێکەوتنی نێوان هەردوولامان، بەڵام لایەنی عیراقی دەیانووت ئەم پارەیە دزراوە.

لەو رووەوە من لە نامەیەکی دوور و درێژدا بۆ برادەرانی مەکتەبی سیاسی باسم لەوە کردووە کە چۆن بانکەکە درۆیان لەگەڵ کردم. بۆچی من لە سوید دواکەوتم. بەڵام بەداخەوە ئەو برادەرانەی کە رقیان لێم بوو بە جۆرێکی تر دیعایەیان بۆ هەڵبەستم، کە دەیانزانی من لەناو هێزی پێشمەرگە و لە ناو خەڵک و کادرە پێشکەوتووەکاندا زۆر خۆشەویستم. ئەو کارەیان کرد تا پێگەی من لاواز بکەن. هەروەها پێوەندیشم لەگەڵ مام جەلال زۆر باش بوو، دەیانوویست لە هەموو لایەک لە کەسایەتیم بدەن. وایان بڵاوکردبووەوە کە ئێمە ۱۲ ملیۆن دۆلارمان پەیداکردووە، بەڵام عومەر شێخمووس فەرامۆشی کردووە و نەچووە وەریبگرێت، وایان بڵاوکردبووە لەبەر ئەوەی پارەی سەددام حوسێن بووە بۆیە وەرمنەگرتووە.

لە کاتی دادگایی کردنەکەدا کە گوتم ئەمە بەشێک بووە لە رێکەوتنی نێوان هەردوولامان گوتیان بەڵگەت چییە، منیش بە پشت بەستن بە قسەکانی فەرەیدون عەبدولقادر گووتم لە کۆنووسی کۆبوونەوەکانی گفتوگۆدا "پرۆتۆکۆڵ"ی نێوان هەردوولاماندا نووسراوە، من لەبیرم بوو کە لە یەکێک لە کۆبوونەوەکاندا باسی شتێکی لەو جۆرە کرابوو. من وامدانابوو کە ئەو شتە لە پرۆتۆکۆلی نێوان هەردوولاماندا هەیە، چوزانم زۆربەی شتەکان هەرەمەکی کراون. دوای ئەوەی ئەو بەڵگەیە نەبوو، ئەو قسەیە بووە خاڵێکی زۆر گەورە لەسەر من لە دادگادا و داوایان کرد ئەو پرۆتۆکۆلە بهێنم کە باسی ئەو پارەیە کراوە.

دەقی ئەو دەعوایە چی بوو کە لەسەر تۆ تۆمار کرابوو؟

بانکی رافیدەینی عیراقی لە بەریتانیا لە دەعوایەکدا بەرامبەر بە من نووسیبوویان، دزێک لە بانکەکەی ئێمە کراوە کە فلانی کوڕی فلان شەریکە دزە لەو پرۆسەیەدا، هێنان و بردن و درێژەکێشانی ئەو دادگایە زۆر لەسەرمان کەوت چونکە نووسینگەی ئەو پارێزەرانەی کە بەرگریان لێدەکردین نووسینگەیەکی .زۆر بەناوبانگ بوو، کرێ ی کارەکەشیان زۆر گران بوو، ئێمە توانیمان ئەو دادگایە لە ساڵی ۱۹۸۵ تا مانگی حوزەیرانی ۱۹۹۰ درێژ بکەینەوە و پارەکەش هەر لە بانک مابووەوە و تەحویلی عیراق نەکرابووەوە. دادگاکە بە قازانجی ئێمە تەواو دەبوو ئەوان ئیستیئنافیان دەکردەوە، کە بە قازانجی ئەوان تەواو دەبوو ئێمە ئیستیئنافمان دەکردەوە. کرێیەکی زۆری پارێزەرەکان کەوتەسەرمان، من بە قەرزی ئەم برادەر و ئەو برادەر ناوە ناوە کەم شتێکم بە پارێزەرەکان دەدا، هەندێک پارەی پاشەکەوتکراومان هەبوو ئەویشمان بەکارهێنا. بۆ باشتر بەڕێوەچوونی کارەکانمان برادەران کۆمەڵێک

بەڵگەنامەی ڕۆژانی گفتوگۆیەکەیان بۆ ناردین، بەڵام ئەو پرۆتۆکۆلە نەبوو کە تێیدا نووسرابێت لە فلان ڕۆژ لەسەر ئەوە ڕێکەوتین کە مانگانە ئەوەندە پارەیە بدەین بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

بەڵام عیزەت دووری لە نامەیەکدا دەڵێت، ئۆتۆمۆبیلێک و ئەوەندە پارە و کەلوپەلەمان بە یەکێتیی نیشتمانی کوردستان دا!

دەزانم! ئەم بەڵگەنامەیەمان بەکارهێنا، لە ماوەی دادگاکەدا نەوشیروان و د. فوئاد مەعسووم هاتنە دەرەوە وەک شاهید هاتنە بەردەم دادگا و شاهیدیشیان دا بە قازانجی مەسەلەکە، دوای ئەوەی من ماڵم بۆ سوید گواستەوە لە ساڵی ١٩٨٥، دادگاکە هەر درێژەی کێشا و دوو برادەرمان ببوونە لێپرساوی ئەو فایلە، بەڵام بەداخەوە بە هۆی تەزویرکردنی بەڵگەنامەیەک و دوای ئاشکرابوونی بەڵگەنامەکە کە تەزویرە لە دادگا دۆڕاندمان و پارەکە بە حکومەتی عیراق درایەوە و هەر لایەنە و خۆی مەسروفی پارێزەرەکانی بدات. بەڵام ئەوەی جێگای داخ بوو ئەو بڕیارە لە ناوەڕاستی مانگی حوزەیرانی ١٩٩٠ دەرچوو، ئەوەبوو دوو مانگ دوای ئەو بڕیارە سەددام حوسێن کوێتی داگیر کرد و تەواوی دزی و ناقانوونی و ساختەییەکانی حکومەتی عیراقی ئاشکرابوو. پارێزەرەکانمان گوتیان ئەگەر دوو سێ مانگی تر دادگاکە درێژ بکرابایەوە بڕیاری دادگا بە قازانجی ئێوە تەواو دەبوو. ئیتر دوای ئەوەی کە دادگا بڕیاری خۆی دا، پارێزەرەکانمان لە زۆربەی مەسروفەکەیان لە ئێمە خۆشبوون، چونکە دەیانزانی ئێمە هێزێکین خەبات بۆ نەتەوەکەمان دەکەین و من تا ئێستاش پێم نەگوتوون کە ئەو پارەیە بە ناشەرعی بۆمان تەحویل کرابوو، کە پارەکە بۆ حکومەتی عیراق تەحویل کرایەوە وابزانم ببووە ١٩ ملیۆن دۆلار چونکە زیادەی هاتبووەسەر.

ئەو کەسەی کە پارەکەی لە بەغدا بۆ تەحویل کردن، ئایا گەیشتە دەرەوەی وڵات؟

بە ڕێگای ئێران گەیشتە ئەڵمانیا و بە داخەوە لە ئەڵمانیا کۆچی دوایی کرد، پێویست بە ناوهێنانی ناکات، هەموو سامان و موڵک و ماڵی لەناوچوو. هیوادارم یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان قەرەبووی ئەو زیانەی بۆ کردبێتەوە، کاتی خۆی من لە ئەڵمانیا هاوسەر و منداڵەکانیم دیت، ئومێد دەکەم یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان تۆڵەی ئەو زیانەی بۆ کردبنەوە. هەروەها یەکێک لە منداڵەکانیم لە سوید دیت.

پێم باشە باسی دوا دانیشتنی دادگاکە بکەیت؟

ساڵی ١٩٩٠ پارێزەرەکان بە ئێمەیان وت؛ بواری بردنەوەتان نەماوە و لە دادگادا دەدۆڕێنن، کە چووینە دادگاکە، هۆڵێکی زۆر بچووک بوو، حاکمەکە یەکێک بوو لە حاکمە کۆنەکانی بەریتانیا بە جلی ڕەسمی دادگا دانیشتبوو، پێشتر پارێزەرەکەم پێی وتم ئەم حاکمە حاکمێکی توندە. ئەوەی لە بیرم بێت، د. فوئاد مەعسووم لەگەڵم بوو، هاتە هۆڵی دادگایی کردنەکە. پارێزەرەکەی خۆم لە

تەنیشم دانیشتبوو. بەڕێوەبەری بانکی رافیدەین لقی بەریتانیا ئەویش لە لایەکەی ترم دانیشتبوو. بە پارێزەرەکەم گووت؛ ئێستا دوا هەوڵی خۆم بەکاردەهێنم بەڵکو پارەکە رزگار دەکەم، رووم لە بەڕێوەبەری بانکی رافیدەینی عیراقی کرد و بە چرپە پێمووت، ئەو بەڕێوەبەرە کابرایەکی مەسیحی بوو، پێمووت؛ تۆ دەزانی حکومەتی تۆ درۆ و ساختەچێتی دەکات و ئەو فاکسەی کە ناردبوویان دروست کراو بوو، تۆ چ زیانێکت کردووە، ئەگەر ئێستا ئیفادەکەی خۆت بگۆڕی من ئامادەم لە هەر وڵات و شوێنێک دەتەوێت بژی، مافی پەنابەرێتیت بۆ وەردەگرم، لە ئەمریکا، لە کەنەدا، لە ئوستراليا، لە بەریتانیا، لە سوید، لە هەر شوێنێک داوای بکەیت، کابرا حەپەسا و سەرەڕای ئەوەی کە هۆڵەکە زۆر بچووک بوو، چەندان مەتر لێم دوورکەوتەوە!

ئەم قسەیەت بە گاڵتە پێووت، یاخود بە جدیت بوو؟

زۆر بە جدیم بوو.

چۆن دەتتوانی مافی پەنابەرێتی بۆ وەربگریت؟

بەرامبەر بە کەیسەکەی، چونکە ئەو مەسەلەیە کەیسێکی زۆر باش بوو، دەیووت حکومەتی عیراقی درۆ دەکات و ئەو فاکسە درۆیە و منیش ناتوانم بۆ عیراق بگەڕێمەوە. ئەمە هەوڵێک بوو، گووتم بەڵکو بە پێشنیارەکەم رازی بێت.

ئەگەر بزانیت، ئایا لە گفتوگۆی ساڵی ۱۹۹۱ دا سەددام حوسێن مەسەلەی ئەو پارەیەی بە مام جەلال نەگوتبوو؟

نەمبیستووە کە باسیان کردبێت.

نامەیەکم بۆ حافیز ئەسەد نووسی

لە ماوەی ساڵی ۱۹۷۵ تا ساڵی ۱۹۹۱ بە هەمووی چەند پارەتان لە سوریا و لیبیا وەرگرت؟

ئەوەی کە من لە بیرمە و ئاگادارم، لە سەرەتادا سورییەکان مانگانە ۱۵ هەزار دینارمان دەدایێ، پاشان لە ساڵی ۱۹۷۸ کە بوو بە ۳۵ هەزار دینار خەنی بووین. بە تایبەتیش دوای کارەساتی هەکاری، ئەمە بەردەوام بوو. مام جەلال لە بیرەوەرییەکانی خۆی کە لە رۆژنامەی "الشرق الاوسط" بڵاوبۆتەوە دەڵێت؛ لیبیا بڕیاری دابوو مانگانە پەنجا هەزار دیناری لیبیمان بداتێ، بەڵام پاش چەند مانگێک کە منذز نەقشبەندی بڕی پارەکەی بۆ موخابەراتی عیراقی ئاشکرا کرد، لیبیا

یارمەتیەکەی راگرت، دوای ساڵی ١٩٨١ جارێکی تر دەستی بە یارمەتیدانمان کردەوە، لیبیەکان ئەوەی کە من ئاگادارم بەڵام سەد دەر سەد لەم قسەیەم ئەمین نیم، مام جەلال جارێکیان ٥ ملیۆن دۆلاری وەرگرتبوو، جارێکیان د. فوئاد مەعسووم ٢ ملیۆن دیناری هێنابوو. جارێکیان من و د. کەمال فوئاد ملیۆنێک دۆلارمان وەرگرت، هەروەها جارێک د. ئیبراهیم بلەڕەش نوێنەری ئێمە بوو لە لیبیا ملیۆنێک دۆلاری وەرگرت، هەروەها خۆیان ملیۆنێک دۆلاریان گوایە تەحویلی یەکێک لە بانکەکانی ئیران کردبوو، بەڵام ئێستاش وەرمان نەگرت و بانکەکە گوتی تەحویلیان نەکردووە. بەڵام ئەوان گوتیان ناردوومانە. بە تەخمینی خۆمان یەکێک لە جەنەڕاڵە لیبیەکان خواردبووی.

ئایا پەیوەندییەکانی ئێوە تەنیا لەگەڵ دەزگا سیخوڕی و ئەمنیەکان بووە؟

نەخێر، پەیوەندی ئێمە لەگەڵ حافیز ئەسەد و موعەمەر قەزافی بوو. لە سوریا ئێمە سەرەتا راستەوخۆ پەیوەندیمان لەگەڵ حافیز ئەسەد بوو، پاشان عەلی دوبە کە بەرپرسی ئیستیخباراتی عەسکەری بوو ئەو لێپرسراوی فایلەکەی ئێمە بوو. هەروەها ئێمە زیاتر لە رێگای حزبی بەعسی عەرەبی ئیشتراکی "عیراقی"- قیادەی قوتری کە ئەندامی قیادەی قوتری سەر بە سوریا بوون، کاروبارەکانی خۆمان رایی دەکرد. بۆ نموونە بۆ چاکردنەوەی پەیوەندییەکانمان دوای تێکچوونی گفتوگۆمان لەگەڵ حزبی بەعسی عیراقی، من سەردانی سوریام کرد و بۆ ئەو مەبەستە کۆنە پەیوەندییەکانی خۆمان بەکارهێنا نامەیەکم بەناوی مەکتەبی سیاسی بۆ حافیز ئەسەد نووسی و نامەکەم دا بە کوڕە خەزووری حافیز ئەسەد، واتە برای ژنەکەی. من ئەو کاتە بۆ پرسەی باوکم سەردانی سوریام کردبوو، ئەو کاتە پایزی ساڵی ١٩٨٥ بوو، نامەکەم بەجێهێشت و لە مانگی شوباتی ساڵی ١٩٨٦ بانگهێشتی سوریا کراین. بۆ ئاسایی کردنەوەی پەیوەندییەکانمان لەگەڵ لیبیا د. کەمال فوئاد سەردانی نەمسای کرد و چاوی بە معمر قەزافی کەوت. عومەر دەبابەش چوو بۆ لیبیا و چاوی بە ئامۆزایێکی قەزافی کەوت لەگەڵ چەند لێپرسراوی تر. منیش چووم بۆ نەمسا بۆ دیتنی ئامۆزایێکی تری قەزافی، هەروەها د. فوئاد مەعسووم و د. کەمال فوئاد جارێکی تر چوون بۆ لیبیا و چاویان بە زۆر لێپرسراوی لیبیا کەوتبوو.

ئایا هیچ جارێک موعەمەر قەزافی- ت بینی؟

نەخێر، قەول بوو چاومان بە معمر قەزافی بکەوێت لە کاتی کۆنگرەی گەلی عەرەبی دوای هێرشەکەی ئەمریکا بۆسەر لیبیا لە ساڵی ١٩٨٦ دا بەڵام نەکرا. لەبەر هێرشی فڕۆکەکانی ئەمریکا و کوشتنی یەکێک لە منداڵەکانی قەزافی لەو هێرشەدا. چاومان بە زۆر لێپرسراوی تر کەوت. وەفدەکەی ئێمە لە کەمال فوئاد، عومەری سەید عەلی، ئەحمەد بامەڕنی و من پێک هاتبوو. مام جەلال و د. فوئاد مەعسووم و د. کەمال فوئاد، معمر قەزافیان بینیووە، مام جەلال جارێک لە ساڵی ١٩٨١ دا سێ چوار مانگ لە لیبیا مایەوە، هەروەها لەگەڵ چەند دەزگایەکی تریشدا پەیوەندیمان هەبوو.

لە دەرەوە هەستت بە هەڕەشەکانی باڵیۆزخانەی سوریا و عیراق بەرامبەر بە تۆ نەکردووە؟

سورییەکان هیچ هەڕەشەیەکیان نەدەکرد. ئێمە پەیوەندیمان لەگەڵ قیادەی قەومی حزبی بەعس هەبوو. زۆرجار لە ڕێگای باڵیۆزخانەکانیان پەیوەندیان دەگرت. من دووجار لە بەریتانیا باڵیۆزی سوریم بینی. باڵیۆزخانەکانی عیراق زۆر بە دوام دەگەڕان. بە تایبەتیش دوای ئەوەی فایلەکانیان ئاشکرابوون، زۆر هەوڵیان دابوو زانیاری بەرامبەر بە من کۆبکەنەوە.

ئایا لە کاتی ڕاپەڕینەکانی ساڵی ١٩٩١ و دوای ڕووخانی ڕژێمی سەددام حوسێن لە ساڵی ٢٠٠٣ برادەران هیچ فایلێکیان پێت نیشان داوە کە موتابەعەی تۆیان کردبێت؟

ئەوانەی ساڵی ١٩٩١ بەدەستم گەیشتووە، لە دوا سەردانمدا بۆ کوردستان ساڵی ٢٠٠٨ فاروقی مەلا مستەفا پێ ی گووتم فایلەکەی تۆم بینیوە زۆر گەورە بوو، بە برادەرانم گوت دانەیەکم بۆ فۆتۆکۆپی بکەن، بەڵام دیاربوو ئەو کاتە فریا نەکەوتن کە بەدەستم بگات.

بۆ فاروقی مەلا مستەفا لە دەزگای زانیاری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کاردەکات، یاخود بەرپرسی فایلەکانە؟

نەخێر، فاروق بۆ بەغدا چوو بوو، بینی بووی کابرایەک ژمارەیێک لەو فایلانە بە پارە دەفرۆشێت، ئەویش چەندان فایلی لەو فایلانە کڕی بوو. تەسلیم بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانی کردبوو. بەڵام پێ ی گووتم کە فایلەکەت زۆر گەورە بوو و زۆر بە وردی تەعقیبی جموجۆڵی تۆیان کردووە. دیارە بوو فایلەکەی خوێندبووەوە. هەتا ئێستاش ئەو فایلەم نەدیوە.

ئامادەبووم ملی خۆم لە چەقۆ بسووم!!

ساڵی چەند وازت لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هێنا؟

لە مانگی مایسی ساڵی ١٩٨٥. لە سوید کۆبوونەوەمان کرد، لە کۆبوونەوەکەداکە د. مال فوئاد، ئەحمەد بامەڕنی، عومەری سەید عەلی، عومەر دەبابە، شێخ دارۆ، حەمە سابیر وەک کۆمیتەی ئەورووپای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کۆبووینەوە، برادەرانم تەبلیغ کرد کە من واز دێنم، بەڵام پێموتن من ئەرکێکی ئەدەبیم لەسەر شانە چونکە تازە شەڕی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و حکومەتی عیراقی دەستی پێکردۆتەوە. من لە تەواوی بەرپرسیارییەکان وازدەهێنم. تەنها بەدواداچوون بۆ ئەو شتانە دەکەم کە لە نێوان من و مام جەلالە. من لە ١٩٨٦/٤/٦ بە ڕەسمی دەستم لە هەموو کارەکان کێشایەوە، ئەو ڕۆژە ڕۆژی ژنهێنانمە و ئەو ڕۆژەشە کە مام جەلال بوو بە سەرۆک کۆماری عیراق، واتە لە ساڵی ٢٠٠٥ دا

نامەی وازهێنانەکەت زۆر توندە؟!

بۆ نامەکەت بینیووە!

بەڵێ!

راستە من لە چەند بوارێکدا بۆچوونم لەگەڵ چەند برادەرێکدا جیاواز بووە، بەرامبەر بە هەندێک رووداو و گۆڕانکاریی بە تایبەتیش لە وڵاتدا، هەروەها زۆرجار شت بووە بە دڵم نەبووە، ئەمە و لە سەرەتای دەستپێکردنی گفتوگۆدا ئاگادار نەکرامەوە، من بە ئیهانەم دەزانی کە بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوەبم و هەموو رێکخستنەکانی دەرەوەش لە ژێر سەرپەرشتی من دابێت کەچی بۆ پرسی گفتوگۆ و چەندان پرسی تر پرسم پێ نەکرێت. ئەمانە هەموویان کاریگەریی خۆیان هەبووە. بەڵام خاڵ و کێشەی هەرە سەرەکی کە بووە هۆکارێکی گەورە بۆ وازهێنانم، سەبارەت بە مەسەلەی ١٢ ملیۆن دۆلارەکەیە، پاش ئەوەی قسە و قسەلۆکەکانی وڵاتم بیست، هەروەها بۆ مەسەلەی دادگاکە وەڵامیان بۆم ناردبوو، کە نەدەتوانین یارمەتی خۆت بدەین نە پارەی دادگاکەشمان پێ دەدرێت، تۆ ئازادی بۆ خۆت چ دەکەیت بیکە، ئەمە لە هەموو مەسەلەکانی تر زیاتر دڵگرانی کردم، ئەو کاتە ئەگەر هەندێک برادەری دڵسۆز و بە وەفا نەبووایە دەکەوتمە ژێر قەرزێکی زۆرگەورە کە من تا دنیا دنیایە نەمدەتوانی لە ژێر باری ئەو قەرزە رزگارم ببێت.

ئەمە بڕیاری چەند کەسێک بوو، یاخود تەنیا بڕیارێکی زارەکی بوو؟

مام جەلال بە نامەیەک ئاگاداری کردمەوە، بێجگە لەو نامەیە نەوشیروان مستەفا و کۆسرەت رەسوول عەلی و فەرەیدوون عەبدولقادر چەند قسەیەکی ناهەقیان کردبوو. زۆر بەو قسانەش نارەحەت بووم، دوای وازهێنانەکەم کار گەیشتە ئەو رادەیە لەناو خەڵک بڵاویان کردبووەوە کە عومەر شێخموسمان دەرکردووە چونکە نەچووە پارەکە وەربگرێت. پاش ئەمە نامەیەکی شەخسیم بۆ مام جەلال و د. نەوشیروان نووسی و پێموتن من ئامادەبووم بۆ ئێوە ملی خۆم لە چەقۆ بسووم کەچی ئێوە بەو شێوەیە مامەڵەتان لەگەڵ کردم، من هەر بێ دەنگ بووم ئەمە یەکەمینجارە باسی هەندێک شت دەکەم، باوەڕ بکە کە لە بەریتانیا بۆ سوید گەڕاینەوە دوای ماوەیەکی باش ئینجا کارم دۆزییەوە، برادەران یەکسەر یارمەتیەکەیان لێم بڕی و ئەم هەڵسوکەوتەیان زۆر کاری تێکردم. کاتی خۆی زۆر کەس دەیووت بۆ بەرگری لەخۆت ناکەیت بەرامبەر بەو قسە و قسەلۆکانە، دەمووت ئەوە کێشەیەکە لە نێوان من و ئەو برادەرانە دایە، بەڵام ئێستا کاتی ئەوە هاتووە وەڵامم هەبێت، چونکە نزیکەی ٢٥ ساڵ بەسەر کێشەکەدا تێپەڕیوە، هەر کێشەیەک دوای تێپەڕبوونی ٢٠ ساڵ یاخود ٢٥ ساڵ دەتوانرێت بخرێتەڕوو و قسەی دەربارە بکرێت و لێکۆڵینەوە و بەدواداچوونی بۆ بنووسرێت.

من عومەری بووم... !

دەڵێن جەلالییەکان ئەگەر کێشەی گەورەش بکەویتە نێوانیان ئیسقانی یەکتر ناشکێنن، ئایا تۆش پێڕەوی ئەو راستیەت کردووە؟!

من رۆژێک لە رۆژان جەلالی نەبوومە و نووسینم دژی جەلالییەکان هەیە و بۆتم داناوە ئەگەر باش بوو، ئەوە لە پاشکۆی ئەم کتێبەدا بلاویدەکەینەوە. لە کۆبوونەوەی رەسمی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا لە ساڵی ١٩٦٩ وتارم خوێندۆتەوە. من ساڵی ١٩٦٦ وازم لە پارتی دیموکراتی کوردستان "باڵی مەکتەبی سیاسی" هێنا، وازم لە سەرۆکایەتی کۆمەڵەی خوێندکاران و رێکخراوی ئەورووپای پارتی هێنا لەسەر هاوکاریان لەگەڵ بەعسدا. من بە ئیهانەی تێدەگەم کە کەسێک پێم بڵێ "جەلالی"، چونکە هیچ رۆژێک لە رۆژان من جەلالی نەبووم. بۆ بەکارهێنانی وشەی جەلالی لە لایەن پارتی دیموکراتی کوردستان "باڵی بارزانی" بەرامبەر بە ئەندام و لایەنگرانی باڵی مەکتەبی سیاسی، من ئەمە بە ئیهانە و سووک کردن دەزانم. واتە ئەو هەموو خەڵکە گێلە و بەدوای تەنیا شەخسێک کەوتووە، نەک بە دوای رێبازێک. من زۆرجار برادەران کە بە گاڵتەش پێم دەڵێن ئەرێ کاتی خۆی تۆش جەلالی بوویت، پێیان دەڵێم نەخێر من "عومەری" بووم، من کە دژی هاوکاری باڵی مەکتەبی سیاسی و بەعس ئیستیقالەم کرد، ئیستیقالەکەم دژی بارزانیش بوو، چونکە من لە روانگەی چەپەوە سەیری مەسەلەکانم دەکرد.

تۆ ساڵی ١٩٨٦ بە تەواوی وازت لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هێنا، بەڵام هەست دەکەم هەندێک لە سەرکردایەتی یەکێتیی وازیان لە تۆ نەهێناوە، ئەمە بۆ؟

من تا ساڵی ١٩٨٧ هەندێک فایل هەبوو هەر کارم تێدا دەکرد، ناتوانم باس لەو فایلانە بکەم. بەڵام کە مام جەلال ساڵی ١٩٨٧ هاتە دەرەوە دەورو تەسلیمم لەگەڵ کرد. ئەمە و بۆ ئەم پرسیارە پێویستە ئاماژە بە برادەرایەتی بدەم، من لەناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کۆمەڵێک برادەرم هەبووە و هەیە سەرەڕای وازهێنانم نەمتوانیوە دەستبەرداری برادەرایەتی ببم، وەک چۆن برادەرم هەبووە و هەیە شیوعی بووە، پارتی بووە.

دوای ئەوەی وازت لە ریزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هێنا بۆ نەبوویت بە پارتی، دیارە مەبەستم لە پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراقە؟!

ئینتیمابوونی حزبی پەیوەندی بە بیروباوەڕەوە هەیە، پارتی لەگەڵ بیروباوەڕی من ناگونجێت. دوای

ئەوەی وازم لە ریزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هێنا، گەیشتبوومە ئەو رایەی کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بە تەواوی لەگەڵ بیروباوەڕی من ناگونجێت. من لەناو یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا بەرپرسیاری ئەخلاقیم هەبووە و هەیە، چونکە من لە دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانم، من بەرپرسیاری ئەخلاقیم هەیە بەرامبەر بەو گەلە، بەرامبەر بە شەهیدان، بەرامبەر بە ئەندامانی یەکێتیی، هەر بۆیە ناتوانم و نەمتوانیووە هەر وا بە ئاسانی دەستبەرداری ببم، هەر کاتێک یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان رووبەڕووی گرفت و کێشەی گەورە بۆتەوە نەمتوانیوە دەستەو ئەژنۆ دابنیشم، بۆ نموونە لە ١٩٩٦/٨/٣١ کە پارتی دیموکراتی کوردستان بە هاوکاری رژێمی بەعس دەستی بە هێرشکردن کرد بۆ سەر بارەگاکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و هێزەکان لە زەڵێ و ناوزەنگ خۆیان گرتەوە، د. بەرهەم ساڵح ئەحمەد لە دەرەوە بوو، گوتم: بە برادەران بڵێ من ئامادەم پەیوەندی دەکەمەوە و دەڕۆم بۆ زەڵێ و ناوزەنگ، لە کاتی پێویستدا هەردەم یارمەتیم داون. ئەمە و زۆر لە برادەران بوون بە دۆستی شەخسیم و دۆستی ژیان وەک؛ مام جەلال، د. کەمال فوئاد، د. فوئاد مەعسووم، عومەر دەبابەی رەحمەتی بوو و مولازم عومەر و هەموو ئەوانی تر.

ساڵی ١٩٨٦ تا ساڵی ١٩٨٨ چیت دەکرد؟

سەربەخۆ بووم بەڵام باوەڕ بکە هەر بەردەوام بووم لەسەر یارمەتیدانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، ئەو ماوەیە کۆمەڵێک بەیاننامە و نامەم بە ناوی مام جەلال و بە ناوی مەکتەبی سیاسی نووسیووە و تەسلیم بە د. حەمە سابیرم کردووە و ئەویش وەک کەسێکی بەرپرس بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکانی دەنارد، ئەو ماوەیە لە زانکۆی ستۆکهۆڵم وەک لێکۆڵەری زانستی کارم دەکرد و و موحازەرەشم دەوتەوە.

کار دەکەم و شانازی بە خۆمەوە دەکەم

لە ساڵی ١٩٦٣ تا ساڵی٢٠٠٧ تا خانەنشین بوویت چەند ساڵ کارت کردووە، مەبەستم لە کاری حزبی نیە، بەڵکو کاری ئاسایی ترە؟!

من هەردەم کارم کردووە، تەنیا چەند ساڵێک نەبێت، کە کاتەکانم زیاتر بۆ کاری حزبی تەرخان کردووە، ئەویش ساڵی ١٩٨١ تا ساڵی ١٩٨٥ نەبێت.

وەکو لە وەڵامی پرسیارێکی پێشوودا وتم بنەماڵەکەی ئێمە زۆر دەوڵەمەند بوو، ساڵی ١٩٦٢ کە هاتمە دەرەوە باوکم ٣ هەزار دۆلاری دامێ، بۆ ئەوەی بچم لە بەریتانیا بخوێنم، ئەو کاتە مامێکم لە ئەڵمانیا دەیخوێند ناوی مەحمودە وتی چەند پارەت پێیە. منیش وتم ٣ هەزار دۆلار، وتی پارەکەم

بدێ من قەرزارم. ئینجا وتی برۆ کار بکە، ئەو کاتە لە ئەڵمانیا پێویستت بە مۆڵەتی کارکردن نەبوو، چووم لە فابریقەیەک دەستم بە کارکردن کرد، سێ چوار مانگ کارم کرد تا هەندێک پارە کۆبکەمەوە بتوانم سەفەری بەریتانیای پێ بکەم.

کە هاتمە دەرەوە بینیم زۆربەی هەرە زۆری گەنجی ئەورووپی کاردەکەن. منیش هەر لەسەرەتاوە حەزم دەکرد کاربکەم و پشت بە خۆم ببەستم و شانازیم بەخۆمەوە دەکرد، کە کار دەکەم و پارە کۆدەکەمەوە. باوکم لە ساڵی ۱۹٦۲ تا ساڵی ۱۹٦٥ مانگانە پارەیەکی دیاریکراوی بۆ دەناردم، بەڵام وەنەبێت هەموو مانگێک پارەکە بنێرن، بەڵکو ساڵێ جارێک یاخود دوو جار پارەکەیان پێکەوە بۆ دەناردم.

لە بەریتانیا وەک هەر گەنجێکی بەریتانی رۆژانی شەممە و یەک شەممە کارم کردووە، چونکە لە رۆژی دووشەممە تا رۆژی هەینی دەمخوێند. جۆرەها کارم کردووە، لە کۆگای گەورە و بچووک کارم کردووە، نەوتم فرۆشتووە، لە کارگەی ئایس کریم کارم کردووە، هیچ پێم شوورەیی نەبووە کە کار دەکەم. لە بەریتانیا. لە ساڵی ۱۹٦٥ باوکم وتی ئەمساڵ بەروبوومی کشتوکاڵیم زۆر خراپە و وەزعی دارایمان خراپە ناتوانین پارمەتیت بدەین ئەمجارە باشتر مشووری خۆم خوارد، تا ساڵی ۱۹٦۷ کە هاتمە سوید لە بەریتانیا جۆرەها کارم کردووە. کە هاتمە سوید سەرەتا لە فابریقەی بیرە کارم دەکرد، پاشان لە فابریقەیەک کارم دەکرد تەنیا کاغەز و کارتۆنم کۆدەکردەوە و رێکم دەخستن. لە ساڵی ۱۹۷۰ لە کۆمپانیای هێڵی گواستنەوە واتە شەمەندەفەر کارم دەکرد و بلیتم دەفرۆشت، بەڵام ساڵی ۱۹۷۳ دوای ئەوەی لە خوێندنی دکتۆرا وەرگیرام سەرەتا بە یاریدەدەر لە زانکۆ دامەزرام، پاشان دەستم بە وتنەوەی موحازەراتیش کرد، بەردەوام بووم لە زانکۆ تا چوومەوە وڵات و بۆ سوید گەڕامەوە بەردەوام پارەی مۆڵەتی خوێندنی دکتۆرام وەردەگرت. لە ساڵی ۱۹۸٥- ەوە تا ئەو رۆژەی کە خانەنشین بووم بەردەوام کارم کردووە.

ساڵی ۱۹۷۸ لە سوید مووچەت چەند بوو؟

وابزانم ۳٦۰۰ کرۆن بوو. مەبەستم مووچەی مانگانەیە.

ئەی ساڵی ۲۰۰۱ پێش ئەوەی بۆ ئەمریکا بچیت و لە بەشی کوردی رادیۆی ئەمریکا کار بکەیت کە لە زانکۆی ستۆکهۆڵم کارت دەکرد، ئایا مووچەت چەند بوو؟

۱۸ هەزار کرۆن بوو پێش باج دان. ئەمەش هەر مووچەی مانگانەیە. لە بیریشت نەچێت هاوسەرەکەشم کار و داهاتی هەبوو.

چیت بۆ کارەساتی کیمیابارانکردنی هەڵەبجە کرد؟

کاتژمێر ٥ ی سەرلەبەیانی برادەران لە تارانەوە تەلەفۆنیان بۆ کردم گوتیان سەددام حوسێن شاری

هەڵەبجەی کیمیاباران کردووە و خەڵکێکی زۆر شەهید و بریندار بووە، داوایان کرد کە پەیوەندییە شەخسییەکانی خۆم بەکاربهێنم بۆ ئاگادارکردنەوەی حکومەت و دەزگاکانی راگەیاندنی دەرەوە. هانی چەندان رۆژنامەنووسی سویدی و وڵاتانی ئەورووپیم دا تا سەردانی هەڵەبجە بکەن. هەروەها رێکخەری چەندان خۆپیشاندان و رێپێوانم کرد و لە رێگای رێکخراوی منداڵپارێز و خاچی سوورەوە کۆمەکم کۆکردۆتەوە.

لە میحنەتدا نەمتوانیوە دەستەو ئەژنۆ دابنیشم

ئەی لە کاتی ئەنفالەکاندا، وەک کوردێکی ناسراو و چالاک رۆڵت چی بوو؟

راستە من وەک کەسێکی رێکخراوی حزبی وازم هێنابوو، بەڵام زۆرجار برادەران پەیوەندیان پێوە دەکردم. ساڵی ١٩٨٦ من بەیاننامەیەکم نووسی کە لە شێوەی بانگەوازدا بوو، زیاتر مەبەستم لە ریسواترکردنی رژێمی سەددام حوسێن بوو، بەیاننامەکە بۆ برادەرانی کۆمیتەی رێکخستنی دەرەوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بوو. دۆستێکی دەوڵەمەندم لە بەریتانیا هەبوو، کە ناسیاوی د. بەرهەم ئەحمەد ساڵح- د. وەک جوامێرێک ئەو بەیاننامەیەی لە شێوەی ریکلامدا لە رۆژنامە گەورەکانی بەریتانیا و کەنەدا وەک گاردیان و چەند رۆژنامەیەکی تر بە پارەی خۆی بڵاوکردەوە، کە سەددام حوسێن گوندی شێخ وەسانان و چەند ناوچەیەکی تری کیمیابارانکرد برادەران ئاگاداریان کردمەوە کە هاوکاریان بکەم لە ئاگادارکردنەوەی وڵاتان و میدیا و ناوەندەکانی بڕیاری ئەورووپی و ئەمریکی، منیش دەستم بە نووسین و پەیوەندیکردن کرد. ئەگەر سەیری ئەو نووسین و بەیاننامانەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بکەیت کە زیاتر بە زمانی ئینگلیزی دەرچووە، زۆربەی هەرە زۆریان من نووسیومە و بە تایپەکەی خۆم لە ماڵەوە تایپم کردووە. لە میحنەتدا نەمتوانیووە دەستەو ئەژنۆ دابنیشم و تەسلیم بە واقیعی داگیرکەرانی کوردستان ببم. من وازم هێنابوو ساڵی ١٩٨٨ مام جەلال لە بەریتانیا بوو نیازی هەبوو سەردانی سوید بکات، من سەفەرەکەی ئێرەم بۆ رێکخست و کاتم بۆ لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی سوید وەرگرت. هەروەها ئەو کۆبوونەوانەی کە لە بارەگای نەتەوەیەکگرتووەکان کردی، من بە هەماهەنگی لەگەڵ یان ئەلیاسۆن باڵیۆزی سوید لەوێ رێکمخست.

هەر لەو کاتانەشدا دەستم بە پەیوەندیکردن کرد لەگەڵ خاچی سووری سویدی بۆ ناردنی کۆمەک و یارمەتی مرۆیی بۆ بزووتنەوەی بەرەنگاریی لە کوردستانی ئێران و عێراق، لە ئەنجامی کۆبوونەوەیەکدا لە پاریس لە لایەن سکرتێری گشتی رێکخراوەکە "ئاندرش ڤیکمان" و بە ئامادەبوونی مام جەلال، د.عەبدولرەحمان قاسملو، عەبدوڵڵا موهتەدی، نوێنەرێکی حکومەتی سویدی و من، بڕیاردرا کە رێکخراوەکە وەفدێک رەوانەی ئێران بکات بۆ شێوە و جۆری یارمەتیەکە لە ساڵانی ١٩٨٨ و ١٩٨٩ دا.

پاش راپەڕینی ساڵی ١٩٩١ لە کوردستانی عیراق و کۆچڕەوە گەورەکە، هەوڵێکی زۆرمان دا تا کۆنفرانسی ستۆکهۆڵممان لە مانگی مارتی ١٩٩١ رێکخست و توانیمان کۆمیتەیەکی پشتیوانی لەگەڵ سویدییەکان درووست بکەین، کە ناوەکەی بەمجۆرە بوو؛ "کۆمیتەی سویدی بۆ مافی مرۆڤی گەلی کورد" کە نوێنەری هەموو حزبەکانی ناو پەرلەمانی سویدی تێدابوو، لەگەڵ چەندان کەسایەتی فەرهەنگی و روناکبیری بەناوبانگی سویدی.

لە ئەنجامی ئەوەشدا، رێکخراوی ناوەدانی "قەندیل" درووست بوو، کە تا ئێستا لە کوردستان چەندان پرۆژەی کردووە و لەسەر کارەکانیشی بەردەوامە، نەخۆشخانەی هەڵەبجە یەکێک لە کارەکانی رێکخراوی "قەندیل"ی سویدی.

هەروەها هەوڵێکی زۆرم لەگەڵ رێکخراوی منداڵپارێزی سویدی دا تا رێکخراوێکی هاوشێوە لە کوردستان درووست بکەن یاخود پشتیوانی لە درووستکردنیدا بکەن. یەکەمین یارمەتی دارایم بۆ دامەزرادنی ئەو رێکخراوە لە رێکخراوی منداڵپارێزی سویدی وەرگرت. بۆ ماوەی چەند ساڵێک رێکخراوی کریستیانەکانی سۆسیال دیموکراتی سویدی یارمەتی دەرچوونی گۆڤارێکیان بۆ منداڵان دەدا کە لە شاری سلێمانی دەردەچوو.

پێش ئەوەی باسی ویستگەیەکی تری ژیانت بکەین، ئایا لە بەریتانیا یاخود لە سوید ئەندامی حزبەکانی ئەو دوو وڵاتە نەبوویت؟

لە بەریتانیا تەنیا ئەندامی یەکێتیی خوێندکارانی زانکۆکانی بەریتانیا بووم، بەڵام لە سوید ئەندامی حزبی سۆسیال دیموکرات بووم.

ساڵی چەند بوو؟

وابزانم لە نێوان ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٧ بوو، بەڵام پەیوەندی دۆستانەم لەگەڵ سۆسیال دیموکراتەکانی سوید زۆر بەهێز بووە.

ئەو کاتە بەشداریت لە کۆبوونەوەکانیان دەکرد؟

بەڵێ، لە ساڵی ١٩٨٥- ەوە لە زانکۆی ستۆکهۆڵم شانەیەکی حزبیمان هەبوو لە نێوان مامۆستایەکانی زانکۆ، ناوە ناوە کۆبوونەوەمان دەکرد، یەک دوو جاریش لە گەرەکەکەی خۆمان بەشداریم لە کۆبوونەوەکاندا کردووە.

دەڵێن شیعری کوردیت بۆ سەر زمانی سویدی و ئینگلیزی وەرگێڕاوە، ئەمە چۆن بوو؟

لە ساڵانی حەفتاکانەوە، لەگەڵ ئەگنێتای هاوسەرم چەند شیعرێکی کوردیمان کردە سویدی

و لەو شەوە کوردییانە دەخوێندرانەوە کە بۆ سویدییەکان رێکدەخران. لەو شیعرانەش کە ئەوسا وەرمانگێرا، شیعری "کوردم ئەمن"ی هێمن، "لای لایە"کەی هەژار و "دایە تو مەگری" و "من گول فرۆشەک دیت" هی جگەرخوێن. لە ساڵانی هەشتاکاندا ئەو شیعرانە لە کتێبێکی "ئێلین کلاسۆن و مەحمود باکسی" کە لەسەر کوردستانە بڵاوکرانەوە.

لە نەوەدەکانیشدا لەگەڵ هاوسەرەکەم بە یارمەتی دوو کەسی سویدی چەندین شیعری شێرکۆ بێکەس- مان کردە سویدی و بە ناوی "ئاوێنە بچکۆڵەکان" وەکو کتێب بڵاوکرایەوە. دوو شیعری تری شێرکۆ بێکەس- م بۆ سەر زمانی سویدی وەرگێڕاوە کە یەکێکیان سەبارەت بە کارەساتی هەڵەبجە و ئەویتر لەسەر کوشتنی "ئۆڵف پاڵمێ" سەرۆک وەزیرانی سوید بوو، هەردوو شیعرەکە لە گۆڤارێک و کتێبێکدا بڵاوکراونەتەوە.

لە کۆتایی نەوەدەکانیشدا ئەم شیعرانەم بۆ سەر زمانی ئینگلیزی وەرگێڕا، شیعرێکی نالە "ناسر حەفید" کە بەراوردی رەوشی منداڵێکی کورد و ئەورووپی کردووە، شیعرەکە بە ناوی "هەناسەیەک لە کوردستانەوە"، هەردوو شیعری "سەربازی ون" و منالەکان"ی عەبدوڵلا پەشێو و شیعرێکی رەزا چوڵپان تا لە ئوسترالیا لە کتێبێکدا بڵاوبکرێنەوە، بەڵام بە داخەوە تەنیا شیعرەکەی رەزا چوڵپانیان بڵاوکردەوە.

لەناو حزبی سۆسیال دیموکرات ببووم بە راوێژکار

لە ناو حزبی سۆسیال دیموکراتی سویدی پەیوەندیت لەگەڵ کام لە کەسایەتی و سەرکردەکانیان هەبووە و هەیە؟

ئۆڵف پاڵمێ، بیرنت کارلسۆن سکرتێری پەیوەندیی جیهانی حزبی سۆسیال دیموکراتەکان بوو کە لە فرۆکەکەی لۆکەربی کوژرا، گوننار ستینارڤ سەرۆکی لاوانیان بوو لە دوایدا لەگەڵ کۆنی فریدریکسۆن بوو کە بۆ ماوەیەک بەرپرسی پەیوەندییەکانی دەرەوەی حزب بوو، ئینجا بووە سەرۆکی کۆمیتەی کوردستان لە ناو رێکخراوی سۆشیالیست ئینتەرناشناڵ، لەگەڵ زۆربەی هەرە زۆریان پەیوەندیم باشبوو، لەگەڵ هەندێکیان پەیوەندییەکانم بە جۆرێک بوو سەردانی یەکترمان دەکرد و یەکترمان بۆ نانخوارد دەعوەت دەکرد. پەیوەندی من و سۆسیال دیموکراتەکان لە ساڵی ١٩٧٠ دەست پێدەکات، ساڵی ١٩٧٠ بوو بۆ یەکەمینجار کە ئۆڵف پاڵمی- م ناسی، ئەو کاتە رەحمەتی؛ نورەددین زازا هاتە سویسرا و داوای مافی پەنابەرێتی سیاسی کرد، دوای ئەمە ویستی بێتە سوید من نامەیەکم بۆ ئۆڵف پاڵمێ نارد و سکرتێرەکەی هات منی بینی. ساڵی ١٩٧٣ کە ئەمیری قازی هاتە سوید بۆ وەرگرتنی مافی پەنابەرێتی بەڵام لەبەر ئەوەی پاسپۆرتەکەی ناشەرعی بوو پۆلیس دەستگیر و

زیندانی کرد، رۆژانی پشووی پۆسک بوو تەلەفۆنم بۆ ماڵی ئۆڵف پالمێ کرد، قسەم لەگەڵی کرد و داوای هاوکاریم لێکرد گوتی؛ خەمت نەبێت دوای جەژن هاوکاری دەکەین. من زۆرجار دەوری مامۆستایەتیم بینیووە بۆ سەرکردەکانیان و دەیانجار سەبارەت بە مەسەلەی کورد داوای زانیاریان لێکردووم. زۆرجار کۆبوونەوەیان دەکرد منیان بانگهێشت دەکرد وەک پسپۆڕێک قسەم بۆیان دەکرد. زۆربەی هەرە زۆری حزب و رێکخراوەکانی هەر چوار پارچەکەی کوردستان کە سەردانی سویدیان دەکرد داوای کۆبوونەوەیان لەگەڵ دەزگاکانی راگەیاندن و حزب و ناوەندەکانی بڕیاری سوید دەکرد من بە بێ جیاوازی کۆبوونەوەکانم بۆ رێکدەخستن. ماوەیەک لەناو حزبی سۆسیال دیموکرات ببووم بە راوێژکار بەڵام نەک بە رەسمی و بۆچوونەکانی منیان بە نەزەری ئیعتبار وەردەگرت.

بۆچوونت سەبارەت بە ئەننا لیند وەزیری دەرەوەی سوید چییە؟

سەرەتای دەرکەوتنی ئەننا لیند لە ریزەکانی رێکخراوی لاوانی سۆسیال دیموکراتەکان بوو، بە تایبەتیش ئەو کاتەی کە بوو بە سەرۆکی رێکخراوی ناوبراو. زۆرچاکم لەبیرە، بە گوننار ستینارڤ و تۆماس هامەریاریم گوت، ئەو کچە زۆر زیرەکە و ئایندەیەکی گەش چاوەڕێ ی دەکات، بەرای من پێویستە هەر لە ئێستاوە رێگای پێ بدەن تا باشتر بێتە پێشەوە و سوودی لێ ببینین. پاشان دوای ئەوەی ئاننا لیند زوو دەرکەوت و بووە کەسایەتیەکی دیاری سۆسیال دیموکراتەکان یەک دووجار گوننار ستینارڤ لە دانیشتنەکانماندا تەئکیدی لە بۆچوونەکانی من دەکردەوە سەبارەت بە ئاننا لیند، بۆ ئاگاداریت من تەنیا دووجار ئاننا لیندم بینیووە و دەمزانی زۆر دۆستی ئالین باکسی یە. بیست بووم کە بیروڕای سەبارەت بە کورد باشە و قسەی باشیشی کردووە.

ئەگەر باسی یەکێک لە دیدارەکانی خۆت و ئۆڵف پالمێ بکەیت؟

ساڵی ١٩٨١ کە لە شاخ گەڕامەوە، گوننار ستینارڤم بینی، سکرتێری پەیوەندیی جیهانی حزبی سۆسیال دیموکرات بوو، پالمێ نوێنەری سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان بوو، بۆ ناوبژی شەڕی عیراق و ئیران، گوتی؛ بۆ ئۆڵف پالمێ نابینی، ئەو قسانەی کە دەیکەیت رەنگە زۆر سوودی لێ ببینێت و پێشی خۆشە، گوتم باشە و خۆ دەیناسم بەڵام شتێک هاتە پێشەوە نەمتوانی بیبینم، خەبەری بۆ جێهێشتم با لەگەڵ سڤین ئەندرشون دابنیشێت کە وەزیری پێشووی دەرەوە بوو، ئەو کاتە خانەنشین بوو، کە یەکێک بوو لە راوێژکارەکانی پالمێ، سەردانی ماڵەکەیم کرد و لەوێ قسەم بۆ کرد و قسە و بۆچوونەکانی زۆر پێ خۆشبوو، گوتی؛ قسەکانت دەکەم بە راپۆرتێک و دەیدەم بە پالمێ.

یەکێک لەو بۆچوونانەی کە هەردەم لەگەڵ سویدی و ئەورووپییەکان تەئکیدم لێ دەکردەوە و لە تەلەفزیۆن و رۆژنامەکانی سویدیشدا باسم کردووە کە هەڵەیەکی زۆر گەورەیە ئەگەر ناوبژی بکرێت و شەڕی عیراق- ئیران رابوەستێت و مەسەلەی کورد نەبێت بە بەشێک لە چارەی وەستاندنی

شەڕەکە، واتە کێشەی کورد لە کوردستانی عیراق و لە کوردستانی ئیران دا. چونکە یەکێک لە فاکتەرەکانی هەڵگیرساندنی شەڕەکە کێشەی کوردە. بۆ نموونە ڕێکەوتنی جەزائیر لە ٦ ی حوزەیرانی ساڵی ١٩٧٥ و ڕەتکردنەوەی ڕێکەوتنەکە. هەروەها بوونی بزووتنەوەی کوردایەتی لە هەردوو پارچەکەی کوردستاندا، بۆیە پێویستە وەک چۆن هەوڵ دەدرێت بۆ وەستاندنی شەڕەکە، بە هەمان شێوە پێویستە لە هەمان کاتدا کێشەی کوردیش چارەسەر بکرێت.

کە وازم لە ریزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هێنا و ماڵمان لە بەریتانیا بۆ سوید گواستەوە، لە سوید زۆر هەوڵمدا کارێکم دەست بکەوێت، بەڵام هەوڵەکانم هیچیان لێ سەوز نەبوو، دەستم بە پەیوەندیکردن کرد لەگەڵ کۆنە دۆستەکانم لەناو سۆسیال دیموکراتەکاندا نامەیەکم نارد بۆ ئەو بیرنت کارلسۆنەی کە بە داخەوە دوایی کوژرا و گووتم؛ بە دوای ئیشدا دەگەڕێم، ئەو کاتە ئەو راوێژکاری ئۆلف پالمێ بوو بۆ کاروباری رۆژهەڵاتی ناوەڕاست، دوای ماوەیێکی زۆر ئینجا بینیمەوە وابزانم دوو مانگ پێش ئەوەی بکوژرێت، گووتی، بە داخەوە نەمزانی چۆن پەیوەندیت پێوە بکەم، چونکە ژمارەی تەلەفۆنەکەتم نەدەزانی، گوتم بۆ ناونیشانی خۆم لەسەر نامەکە نەنووسی بوو، گوتی؛ نەخێر، تا ژمارەی تەلەفۆنەکەشت نەنووسی بوو، گوتی ئێمە ئەو کاتەی کە نامەکەت نارد ئامادەبووین کە لەگەڵماندا لە کۆمیسیۆنی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست کاربکەیت. ئیتر دوای ماوەیەک دیسان لە زانکۆی ستۆکهۆڵم کارم دەستکەوتەوە.

ئایا وتار و بابەتت لە رۆژنامە گەورەکانی بەریتانیا و سوید نووسیوە؟

لە سوید لە هەردوو رۆژنامەی بەناوبانگ داگیزنیهێتەر و ئافتۆن بلادێت چەند جارێک وتارم نووسیوە، ئەوەی ئافتۆن بلادێت ساڵی ١٩٧٤ بوو بەرگریم لە شۆڕشی کوردستان لە کوردستانی عیراق کردووە. هەروەها بە ناوێکی خوازراوی "ئۆ، ئێس، شوێش" لە رۆژنامەی داگیزنیهێتەر وەڵامی "پیر گاتون"و چەند نووسەرێکی تری سویدیم داوەتەوە، وەڵامی ئەو ناوبراوانەم داوەتەوە کە دژی شۆڕشی کوردستان نووسینیان بڵاوکردبووەوە.

ساڵی چەند بوو؟

ئەویش ساڵی ١٩٧٤ بوو.

بۆ بە ناوی خوازراو وەڵامت داونەتەوە؟

ئێستاش نازانم بۆچی! ئەگەرچی ئەمە ناوی راستەقینەی خۆمە، بەڵام باوەڕ بکە لە بیرم نەماوە بۆچی ئەو کارەم کردووە، وتاری زۆرم نووسیوە، هەروەها چاوپێکەوتنی رۆژنامەگەریم لە رادیۆ و تەلەفزیۆن و رۆژنامەدا زۆر لەگەڵ کراوە بە تایبەتیش لێرە لە سوید. هەروەها رۆژنامە و گۆڤارەکانی بەریتانیا، ئەڵمانیا و ئیتاڵیا چەندانجار چاوپێکەوتنیان لەگەڵ سازکردووم.

تا ئێستا چەند کتێبت نووسیوە؟

وەک کتێبی سەربەخۆ تەنیا یەک کتێبم هەیە، بەڵام کتێبی هاوبەشم هەیە بە زمانی سویدی و ئینگلیزی، کە زۆربەیان لێکۆڵینەوەی ئەکادیمین.

ئەوەی من بزانم تۆ خاوەنی دەیان و بگرە سەدان لێکۆڵینەوە و وتاری رۆژنامەگەریت، بە هەر چوار زمانی؛ کوردی، عەرەبی، ئینگلیزی، سویدی، بۆچی تا ئێستا بیرت لەوە نەکردۆتەوە، کە نووسینەکانت لە چەندان بەرگی کتێبدا چاپ و بڵاوبکەیتەوە؟

تەنیا و تەنیا مەسەلەی کاتە، بەداخەوە کاتم زۆر کەمە. بەڵام ئێستا کاتم زۆرە و ئامادەیان دەکەم و ئومێدەوارم لە ساڵی ئایندەدا وردە وردە بڵاویان بکەمەوە.

باوەڕم بە کاری حزبی نەماوە

ئێستا وێستگەی ژیانت گەیشتە ۱۹۹۱، لە کوردستانی خواروو گۆڕانکاریی گەورە روویدا و کوردستان ئازاد بوو، ئایا ئازادی کوردستان جارێکی تر عومەری تەسلیم بە کاری حزبایەتی کوردی، بە تایبەتیش یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان نەکردەوە؟

نەخێر دەستم بە کاری حزبی نەکردەوە، بەڵام دیسان دەگەڕێمەوە سەر وەفاداریم بۆ ئەو رێکخراوەی کە لەدەستەی دامەزراندنیم واتە؛ یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. بۆ زانیاریت من ساڵی ۱۹۹۳ بۆ یەکەمینجار دوای راپەڕینی ۱۹۹۱ سەردانی کوردستانم کرد. بەڵام قەت رۆژێک لە رۆژان بیرم لەوە نەکردۆتەوە کە جارێکی تر کاری حزبی بکەمەوە، باوەڕم بە کاری حزبی نەماوە. بە تایبەتیش وێنە ناشیرینەکانی دوای راپەڕین کە لەسەر دەستی حزبی کوردی روویاندا دڵتەنگتریان کردم، بە تایبەتی شەڕی ناوخۆ لە ساڵی ١٩٩٤ تا١٩٩٨.

ئایا بۆ کۆنگرەی گشتی "یەکەمین"ی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ساڵی ۱۹۹۱- ۱۹۹۲ بانگهێشت کرایت؟

بەڵێ، بانگهێشتیان کردم بەڵام نەمتوانی بچم لەبەر کارەکانم، دوور نیە بەرنامەیان هەبووبێت کە هەڵمبژێرن، رەنگە لەو ترسە نەچووبم تا جارێکی تر رووبەڕووی کاری حزبی نەبمەوە. بەڵام پەیامم بۆ ناردن.

تا چەند پێت خۆش بوو، یاخود نیگەران بوویت، کە کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان هەڵوەشایەوە؟

مەسەلە دڵخۆش بوون نیە. بەڵام لە هەقیقەدا ساڵی ۱۹۹۱ کە کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان

و یەکێتیی شۆڕشگێڕانی کوردستان بڕیاریان دا کە خۆیان وەک دوو ڕێکخراو هەڵبوەشێننەوە و ببن بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان پێمخۆش بوو، من هەر لەسەرەتاوە پێمخۆش بووە کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان تەنیا یەک ڕێکخراو بێت. بەڵام بواری فرەمینبەری تێدابێت وەک حزبی سۆسیالستی فەڕەنسی.

بەڵام ئێوە لە بەیاننامەی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا دەڵێن ئێمە ڕێکخراوێکی نیمچە بەرەیین؟

بەڵێ وایە، بەڵام ئێمە بیرمان لە تەیاراتی ڕێکخراو نەکردبووە، ئێمە بیرمان لە تەیاراتی فکری کردبووەوە، تا بوارێک هەبێت بۆ فرە بۆچوونی و فرە بیروڕای جیاواز.

کەی بۆ یەکەمینجار دیدارت لەگەڵ کەسێکی نزیکی بنەماڵەی مەلا مستەفای بارزانی هەبووە؟

ساڵی ١٩٨٨، بۆ یادی ١٠٠ ساڵەی دامەزراندنی حزبی سۆسیال دیموکراتی سویدی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق بانگهێشت کرابوون. وەفدەکەی پارتی بریتی بوو لە مەسعود بارزانی و د. ڕۆژ نوری شاویس، وەفدی یەکێتیش بریتی بوو لە نەوشیروان مستەفا و هێرۆ خان. بەڵام مام جەلال کاتی نەبوو بوو کە بێت، وەفدی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانیش بە سەرۆکایەتی د. عەبدولڕەحمان قاسملو بوو. شەوێکیان لە ماڵی تۆماس هامەرباری هەموو وەفدە کوردییەکانیان دەعوەت کرابوون، مەسعودم لەوێ بینی.

تۆ ساڵانێکە لە سەنگەرێکی دژی سەنگەری بنەماڵەی بارزانی، ئایا هیچ ڕۆژێک کەسێکی ئەو بنەماڵەیە گلەیی لە جەنابتان کردووە؟!

من بە گشتی دژی بۆچوونەکانیانم و لە دژی هیچ کەسێک و تاکە کەسێک نیم. نەمبیستووە، کە گلەییان کردبێت. یەک شتت پێ بڵێم، ئەوەی کە من بیستوومە، ئەوان دەیانزانی لە ڕووی فکریی و سیاسییەوە زۆر دژی بۆچوونەکانیانم، من لە کەسێکی دەورو پشتی خۆیانم بیستووە، تەنیا بیستوومە، کە ڕێزی بۆچوونەکانم دەگرن، چونکە گوتبوویان ئەو لە پارچەیەکی تری کوردستان هاتووە و لە کوردستانی عیراق خەبات دەکات، بەڵام گوتبوویان دەزانین دژمانە. بەڵام ڕێزمان بۆی هەیە. کەچی لە ڕۆژنامەی خەبات وتاریان دژی من نووسیوە.

من نەمبینووە و نەمبیستووە، ئایا دەکرێت ئاماژە بەو نووسینە بدەیت!؟

ئەی چۆن، لە ٢٠٠٠/١٠/٦، ڕۆژنامەی "خەبات"ی ئۆرگانی پارتی دیموکراتی کوردستان عیراق وتارێکی دژی من بڵاوکردۆتەوە، ئەو کاتە مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد کۆچی دوایی کردبوو، لە

سوید چووم بۆ بەریتانیا بۆ بەشداریی کردن لە پرسەکەیدا. لە تەلەفزیۆنی "مەد تی ڤی" بەرنامەکیان تایبەت بە مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد ئامادەکرد، لەو بەرنامەیەدا منیان بانگهێشت کردبوو. منیش لە لەندەنەوە راستەوخۆ چووم بۆ بروکسل. لە بەرنامەکەدا پرسیارێکیان سەبارەت بە ساڵ و رووداوەکانی ١٩٦٤ و ١٩٦٦ لێکردم. من رووداوەکان چۆن بوون وەکو خۆی باسم کردن. ئیتر دوای ئەمە رۆژنامەی "خەبات" لە یەکێک لە ژمارەکانیدا لەسەرم نووسی.

ئایا لە وتارەکەدا ناوی جەنابت هاتووە؟

ئەی چۆن! هەروەها چەندانجاری تریش خەڵکیان هانداوە کە دژی من شت بنووسن.

قەت رۆژێک داوای ئاشت بوونەوە و کۆبوونەوەی لێکحاڵیبوون لەگەڵ تۆ، یاخود خەڵکی وەکو تۆیان کردووە؟

بەرامبەر بە من تا ئێستا هیچ دەستپێشخەرییەکیان نەنواندووە. کە رەنگە من وەک تاک دەستپێشخەریم کردبێت، بەڵام ئەوان نەخێر. لە کاتی سەردانی مەسعود بارزانی وەک سەرۆکی هەرێمی کوردستان بۆ واشنتۆن سڵاوم لێکرد و وەڵامەکەی دۆستانە بوو. لە پایزی ساڵی ٢٠٠٨ کە سەردانی کوردستانم کرد نێچیرڤان بارزانی لە یەکێک لە بارەگاکانی خۆی پێشوازی لێکردم و زۆر رێزی لێنام.

تۆ ساڵانێکە وازت لە ژیانی حزبی هێناوە و لە دەرەوە کەسایەتی خۆت پاراستووە و بۆچوونەکانیشت جێ ی روانین و لێوردبوونەوەن، ئایا هیچ جارێک هەوڵت نەداوە کە نامە یاخود پەیامێک بۆ سەرکردایەتی پارتیش بنێری، لەو جۆرە پەیام و بیروبۆچوونانەی کە بەردەوام بۆ سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و حزبە کوردییەکانی تری دەنێری؟

نەخێر، هەوڵم نەداوە، چونکە زانیومە بێسوودە. هێندێ نووسراو نەبێت کە بۆ راگرتنی شەڕی ناخۆ بوون لە ساڵی ١٩٩٤ دا بەوڵاوە. هێندێ جاریش بە رێگای عەلی سنجاری قسە و راسپاردە لە نێوانماندا هەبووە.

تۆ زیاتر لە پەنجا ساڵە خەریکی کاری کوردایەتی و کاری سیاسی، لەو پەنجا ساڵەدا ئەوە چل ساڵە لەگەڵ ئەگنێتا دەژی، ئایا رۆژێک لە رۆژان گلەیی لێ نەکردووی؟ چونکە من هەست دەکەم لەو رووەوە تۆ ئەگنێتات زۆر ماندوو کردووە!

راستە ئەم هاوسەرەی خۆم لەو رووەوە زۆر ماندوو کردووە! زۆرجار ماندوو بووە، کاتی خۆی گلەیی نەدەکرد. ئێستا جار بە جار گلەیی دەکات و دەڵێت؛ هەرچی هەمانبووە و نەمانبووە لەسەر

کوردایەتیمان دانا، کاتی خۆی خەڵک هەبووە وەزعی لە ئێمە زۆر خراپتر بووە کەچی ئەمڕۆ بوونەتە ملیۆنێر، منیش پێ ی دەڵێم؛ راستە بەڵام گرنگترین شت کە بۆ ئێمە ماوەتەوە سەربەرزی و ناوبانگە، هەندێکجاریش کە زۆر پەست دەبێت دەڵێت؛ لەسەر حیسابی ئێمە هەموو ژیانی خۆت بۆ مەسەلەی کورد تەرخان کردووە و ماڵی ئێمەت وێران کردووە.

منداڵتان نیە، هۆکارەکەی چییە؟

لە سەرەتادا من رازی نەبووم کە منداڵمان هەبێت، چونکە نەماندەزانی چارەنووسمان بە کوێ دەگات، کاتی خۆی لەگەڵ نەوشیروان مستەفا دروو‌شمێکمان بۆ گاڵتە هەڵگرتبوو؛ یان ژن و منداڵ، یان شۆڕش. ئەو کاتەی بڕیارماندا کە منداڵ درووست بکەین، چەند جارێک منداڵی لەبەردەچوو، بەداخەوە پاشان ئەگنێتا تووشی شێرپەنجەی رەحم بوو، جار ناجار گلەییم لێ دەکات کە من هۆکارم بۆ نەبوونی منداڵ.

کەی نەشتەرگەریی بۆ دەرهێنانی رەحمەکەی کرا؟

ساڵی ١٩٧٥لەگەڵ نەشتەرگەرییەکەدا منداڵێکی سێ مانگی لە سکی بوو، مرد بوو.

بیرتان لەوە نەکردۆتەوە کە منداڵ تەبەنی بکەن؟

ساڵی ١٩٨٨، دوای روودانی کارەساتی کیمیابارانکردنی شاری هەڵەبجە، لەگەڵ هێرۆ خان قسەمان کرد، کە "کچ و کوڕێک"ی هەڵەبجەمان بۆ بدۆزێتەوە تا تەبەنیان بکەین، هێرۆ خان کارەکەی کرد و لەگەڵ خێزانەکە قسەی کرد، ئەوانیش رازی بوون، بەڵام بە داخەوە خزمەکانیان پەشیمانیان کردنەوە.

دوای چەندان ساڵ خەبات لە ریزەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا، ئێستا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، حکومەتە، حزبێکی گەورەیە، ئیدارەیە، دەسەڵاتە، چی بۆتان کردووە؟

بە خۆم داوام لێ نەکردوون، ئەگەرنا دەزانم هەردەم ئامادەن بە تایبەتی ئەگەر پێویستم بە یارمەتی بوو‌بێت. ساڵی ١٩٩٢ نازانم چۆن بوو چۆن نەبوو، پێشنیارێک کرابوو، پێیان وتم؛ ئامادەیت ببیتە سەرۆک وەزیرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، لە وەڵامدا وتم؛ چۆن دەبێت، حکومەتێکی هەرێمی کوردستانی ناو عیراق کوردێکی سوریا ببێت بە سەرۆک وەزیرانی، بە مەنتیقی و بە مەعقوڵم نەزانی. سەبارەت بە یارمەتیش من پێویستم بە یارمەتی نەبووە، چونکە من هەردەم کارم کردووە، بەڵام لەو کاتانەی کە وەزعی داراییان باش بووە، دووجار داوای یارمەتیم لێ کردوون هەردووجارەکەش یارمەتیان داوم. ساڵی ٢٠٠٥ ویستم لە ئەمریکا خانوو بکڕم، داوای قەرزێکی ٣٠

هەزار دۆلاریم لێکردن پارەکەیان نارد و گوتیان ئەمە قەرز نیە بەڵکو یارمەتییە. هەروەها ساڵی ۲۰۰۷ بە رەسمی بڕیاریان دابوو کە خانەنشینم بکەن، چونکە ئەو کاتە بڕیاریان دابوو هەموو ئەندامانی دەستەی دامەزرێنەر و ئەندامانی مەکتەبی سیاسی و ئەندامانی سەرکردایەتی مافی خانەنشینیان هەبێت، لە هەقیقەتدا من داوام لێ نەکردبوون کە خانەنشینم بکەن، بەڵام دوای ئەوەی لە ئەمریکا هاتینەوە و کارم نەدەکرد و ئەوانیش وتیان هەقی خۆتە بۆ داوایەک نانووسی، ئیتر ساڵی ۲۰۰۷ نامەیەکم بۆ ناردن و بە رەسمی نامەیەکم بۆ مام جەلال و مەکتەبی سیاسی یەکێتی نووسی و داوای خانەنشینیم کرد. پاشان مەکتەبی سیاسی بڕیاری دا وەک حزب مووچەیەکی خانەنشینی بۆ من و ئەگنێتا ببڕێتەوە، لە مانگی ئەیلوولی ساڵی ۲۰۰۷ تا ئێستا مانگانە بە هەردووکمان سێ هەزار دۆلارمان دەدەنێ. من پێم خۆش بوو لە لایەن حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەو مووچەمان بدرێتێ، بەڵام گووتیان لەبەر ئەوەی عیراقی نین ئەوە ناکرێ.

فەرهەنگی سیاسی لە سوید و ئەمریکا زۆر جیاوازە

ویستگەیەکی تری ژیانت کارکردن بووە لە ئێستگەی رادیۆی دەنگی ئەمریکا، ئەمە چۆن بوو لە سویدەوە رووت لە ئەمریکا کرد؟

لێرە ئیش و کارم باش بوو لە سەنتەری لێکۆڵینەوە لە زانکۆی ستۆکهۆڵم کارم دەکرد. جەوێکی کارکردنی زۆر خۆشم هەبوو، بەڵام ماوەیێک بوو پێمخۆش بوو کە شوێنگۆڕکێ بکەم. ئەگەر سەیری کێرڤی ژیانم بکەیت ناوە ناوە شوێن و وڵاتم گۆڕیوە، دواجار کە بڕیار بوو لە ئەمریکا بگەڕێینەوە، ئەگنێتا وتی؛ بەسە ئەوە هەشت ماڵە بیگۆڕین، شوێن گۆڕین ئاساییە بەڵام ئەوە هەشت جارە ماڵ دەکڕین و تێکی دەدەین و کەلوپەلەکان دەبەخشینەوە، یاخود فڕێ ی دەدەین. ویستم لە ژیانمدا شتێکی تریش تاقی بکەمەوە. ساڵی ۲۰۰۰، عومەر دزەیی ئەو کاتە تازە ببوو بە سەرۆکی بەشی کوردی رادیۆی دەنگی ئەمریکا، تەلەفۆنی بۆ کردم و وتی؛ پێویستیمان بە کارمەند هەیە پێمانخۆشە ئەگەر بێیت ماوەیەک لە رادیۆ کاربکەیت، گوتم چ کارێک بکەم، گوتی؛ بێژەری. گوتم ببوورە نایەم، شەش مانگ بەسەر یەکەمین تەلەفۆنی تێنەپەڕی بوو عومەر دزەیی جارێکی تر تەلەفۆنی کردەوە گوتی: ئێستا جێگای سەرنووسەر و کاری تر هەیە، پێمخۆشە ئەمجارە رازی بیت، چونکە من بڕیارمداوە دوای دوو ساڵی تر داوای خانەشینی بکەم و دڵنیاشم دوای من تۆ شوێنەکەی من دەگریتەوە. من لەسەر ئەو قسەیە رازی بووم و باوەڕ بکە باسی مووچەم نەکرد چەندە، لەبەر ئەوەی پێشتر هەموو شتێکم نەبراندەوە هەر بۆیە لە رووی مادییەوە زۆر زەرەرم کرد. چونکە مەرجەکانی خۆم بەسەریان نەچەسپاند، لەبەر ئەوەی ئیشەکەم پێخۆش بوو. ئێستگەی رادیۆیەکە لە واشنتۆن بوو،

هەروەها کە بۆشی کوڕیش بوو بە سەرۆکی ئەمریکا هەستم دەکرد گۆڕانێک لە جیهان روودەدات و ئەگەر لە بەشی کوردی رادیۆکەش کار بکەم دەتوانم خزمەتێکی تر بە مەسەلەی نەتەوەکەم بکەم.

زۆر قسە و قسەڵۆک بڵاوکرانەوە، کە گوایە مام جەلال منی لەوێ داناوە، ئەسڵەن مام جەلال هەر ئاگاداریش نەبوو، پرسیشم پێ نەکرد، پاش ماوەیێک کە دەستم بەکار کردن کرد، ئینجا پێموت، چونکە ئەو زۆر داوای لێدەکردم کە بۆ کوردستان بگەڕێمەوە و لەوێ کارێک بکەم، بڕیاربوو عومەر ساڵی ٢٠٠٢ خۆی خانەنشین بکات بەڵام ئەو تا مانگی نیسانی ساڵی ٢٠٠٥ مایەوە. فەرهەنگی سیاسی لە سوید و ئەمریکا زۆر جیاوازە، لە دوو هەفتەی سەرەتادا کارەکە تۆزێک بۆ من جێگای شۆک بوو، ئەو ئازادییەی لە سوید لە شوێنی کارکردندا هەیە لە ئەمریکا نەبوو. رێکخستنی کارەکەیان زۆر هەرەمی بوو، ئەمریکا بە وڵاتێکی زۆر دیموکراتی بەناوبانگە، بەڵام لە شوێنی کارکردندا جۆرە سیستەمێکیان هەیە لە چۆنیەتی ئیدارەکردنی ناو حزبەکانی خۆمان زۆر خراپترە. سەرۆک بەشەکان زۆر تەدەخولی کاروبارەکانیان دەکردین، ئێمە لە ناو بەشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا بووین، دوای مانگێک خەریک بوو وازبهێنم، بەڵام کارمەندەکان زۆرباش بوون، هەموومان شانازیمان بە کارەکەمانەوە دەکرد چونکە بەرنامەکان ئاڕاستەکراو بوون بۆ کوردستان، هەر بۆیە ئەوەندەی بیرمان لە سەرکەوتنی کارەکە دەکردەوە ئەوەندە بیرمان لە پارەکە نەدەکردەوە، راستە من مووچەکەم زۆر باش بوو، دوو بە قەد مووچەکەی سویدم بوو، سەرەتا ساڵانە ٥٣ هەزار دۆلار بوو، کە بەجێمهێشت مووچەکەم ببوو بە ٨٨ هەزار دۆلار لە ساڵێکدا.

من بۆ پێشکەوتنی بەرنامەکانی ئێستگەکە پلانێکی تازەم دانابوو، وەک زیندووترکردنی بەرنامەکان، تەنیا ئاڕاستەکراو نەبێت بۆ کوردستانی عیراق، بەڵکو لە هەواڵ و بەرنامەکاندا پارچەکەکانی تریش فەرامۆش نەکەین. بە خشکەیی چەند بەرنامەیەکی تازەمان خستە سەر لیستی بەرنامەکان وەک؛ مێزگرد، گفتوگۆی رۆژانە، بە هاوکاری عومەر دزەیی و تەواوی ستافی ئێستگەکە لە ماوەی ئەو شەش ساڵ و نیوەی کە لەوێ بووم توانیمان بەشی کوردی زۆر گەشە پێ بدەین.

لە ساڵی ٢٠٠١ دا رۆژانە تەنیا یەک سەعات بەرنامەمان هەبوو، بەڵام لە سەرەتای ساڵی ٢٠٠٣ ماوەی بەرنامەکانمان بوو بە چوار سەعات، لە نۆ کارمەندەوە ستافەکە بوو بە ٢٢ کارمەند، بەرنامەکانمان زۆر دەوڵەمەند ببوون، توانیمان سوود لە کۆمەڵێک گەنجی کورد وەربگرین کە لە ئەمریکا دەژیان، هەروەها ژمارەی پەیامنێرەکانیشمان زیادی کرد چ لە کوردستان، چ لە وڵاتانی ئەوروپادا.

فلتەرەکانی بەشی کوردی رادیۆی ئەمریکا چی بوون؟

فلتەری وامان نەبوو. سەرۆکی بەشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست کەسێکی عەرەبی بەرەگەز ئوردونی بوو. وەک هەر دەزگایەکی تری راگەیاندن ئێمە دەستووری کارکردنمان هەبوو پێویست بوو رەچاوی خاڵەکانی بکەین. بۆ نموونە پێویست بوو بەرنامەکانمان هەمەلایەن بن، بۆچوونی جیاوازی تێدابێت،

دەبێت بێلایەنانە مامەڵە لەگەڵ رووداوەکاندا بکەین. بە گشتی پێویستی دەکرد پێوانەکانی کاری رۆژنامەگەریی رەچاو بکەین، رۆژانە پێویست بوو بیست دەقیقە لە بابەتی بەرنامەکانمان تایبەت بکرێت بە بەرنامەکانی ناوەندی هەواڵ. وتاری رۆژ "سەروتار" کە گوزارشتی لە سیاسەتی رۆژی حکومەتی ئەمریکا دەکرد، بە مەرکەزی بۆمان دەهات و بۆ سەر زمانی کوردی وەرماندەگێڕا.

هەر لە رادیۆی دەنگی ئەمریکا بەشێکی تایبەت هەبوو کە وتاری رۆژی دەنووسی و بۆ وەزارەتی دەرەوەیان دەنارد و پاش خوێندنەوە ئینجا بڕیار دەدرا کە بخوێندرێتەوە، ئێمە پەیوەندیمان لەگەڵ ئەو بەشەی کە وتاری رۆژی دەنووسی زۆر باش بوو، رازیمان کردن کە ساڵانە لە یادی دەستپێکردنی یەکەمین پەخشی زمانی کوردی سەروتاری رۆژ تایبەت بێت بەو یادکردنەوەیە، هەروەها لە رۆژی کیمیابارانکردنی هەڵەبجەدا ساڵانە سەروتاری "وتاری رۆژ"ی رادیۆی ئەمریکا تایبەت بێت بە رۆژی کیمیابارانکردنی هەڵەبجە. ساڵانە کە وتارەکەیان دەنووسی پێش بڵاوکردنەوە بە ئێمەیان پیشان دەدا ئینجا بڵاویان دەکردەوە. بۆ زانیاریت وتاری رۆژ واتە "سەروتار"ی رۆژانە لە تەواوی بەشەکان واتە "بە زمانە جیاجیاکان" دا دەخوێندرایەوە، تا ئێستاش لە رۆژی هەڵەبجەدا ساڵانە ئەو سەروتارە دەنووسن. ئەمە و زۆرجار ناوەندی سەرەکی هەواڵ لە رادیۆی ئەمریکا بەشێک لە هەواڵەکانی ئێمەیان وەردەگرت و بەسەر بەشەکانی تردا تەعمیمیان دەکرد.

ئایا ئێوە هیچ جارێک رووبەرووی لێپرسینەوە بوونەتەوە؟

پێش من کێشەیەک روویدا بوو، دیارە ئەو کاتەی عەبدوڵڵا ئۆجەلان گیرابوو برادەران شتێکیان بڵاوکردبووەوە و ئەوانەی سەرووی خۆیان بە دڵیان نەبووە. هەروەها لە کاتی منیش برادەرانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق شکاتیان کردبوو، کە گوایە لەناو رادیۆکەدا پێگەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەهێز بووە، بەڵام دوای لێکۆڵینەوە ئەو شکاتەیان پووچەڵ بووەوە، چونکە دەستیان بە پێداچوونەوە و گوێگرتن لە چەند بەرنامەیەکدا کرد و دیاربوو بوو شکاتەکەیان سەری نەگرت و راست دەرنەچوو.

لە کاتی هێرشەکانی ئەمریکا بۆسەر ئەفغانستان بەشی ئەفغانی لە رادیۆی دەنگی ئەمریکا گفتوگۆیەکیان لەگەڵ مەلاعومەری رابەری تاڵیبان بڵاوکردەوە، سەرۆکایەتی دەنگی ئەمریکا بە بڵاوکردنەوەی ئەو گفتوگۆیە زۆر پەست ببوون. بەڕێوەبەری گشتی رادیۆی دەنگی ئەمریکا کۆبوونەوەیەکی بە هەموو سەرۆک و سەرنووسەری بەشەکان کرد، گوتی بە چ هەقێک ئەو گفتوگۆیەتان بڵاوکردۆتەوە ئەوانە تیرۆریستن و لە کۆبوونەوەکەدا مناقەشەیەکی زۆر توندمان کرد. دوای ئەمە بڕیارێک دەرچوو، کە نابێت گفتوگۆ لەگەڵ هیچ کەس و لایەنێکی تیرۆریستدا بکرێت، ئەو بڕیارەمان پێناخۆش بوو، بەڵام مەجبوور بووین کە پێڕەوی بکەین، دوای ئەم بڕیارە نەمانتوانی هیچ گفتوگۆیەک لەگەڵ نوێنەرانی "پە کە کە"دا بکەین، چونکە "پە کە کە "بە رێکخراوێکی

تیرۆریستی لە قەڵەم درابوو، بەڵام ئەگەر هەواڵێک هەبووایە و پەیوەندی بەوانەوە بووایە لەگەڵ دۆستەکانیان گفتوگۆمان دەکرد، یاخود لە سەرچاوەی تر هەواڵەکانمان وەردەگرت، یاخود لە ناوەندی هەواڵەکانی رادیۆی دەنگی ئەمریکا وەرماندەگرت.

ئایا رۆژانە کۆبوونەوەتان دەکرد؟

هەموو رۆژێک کاتژمێر نۆی سەر لەبەیانی سەرۆکی بەشەکان لەگەڵ سەرۆکی بەشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بۆ ماوەی نیو کاتژمێر کۆدەبووینەوە، لە کۆبوونەوەکەدا بە کورتی پلانی کاری رۆژی بۆ باس دەکردین، کە چیمان هەیە و ئەمڕۆ چ پێشکەش بکەین، ئەگەر شتێکیش جێگای سەرنج بووایە گفتوگۆی لەسەر دەکرا. کاتژمێر نۆ و نیویش هەموو سەرۆک بەشەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست، خوارووی ئاسیا، ئەمریکای لاتین، شوێنەکانی تر لەگەڵ بەڕێوەبەری گشتی یاخود جێگرەکەی رادیۆی دەنگی ئەمریکا بە هەمان شێوە بۆ ماوەی نیو کاتژمێر کۆدەبوونەوە، هەر بەشە و بەرنامەی رۆژی خۆی بە کورتی بۆ بەڕێوەبەری گشتی دەخستەڕوو، لەو کۆبوونەوانەدا زۆرجار بەشەکان سوودیان لە یەکتر دەبینی. بە تایبەتیش ئەو گفتوگۆیانەی کە رۆژانە ئامادەمان دەکردن.

بەرنامەکانتان کە بڵاودەکرانەوە، لایەنێک نەبوو وەک چاودێر گوێ ی لێ بگرێت؟

ئەگەر مەبەستت دەزگا ئەمنیەکان بێت، زانیاریمان نیە، بەڵام حکومەتی ئەمریکا دەزگایەکی گەورەی ئەنساتی هەیە، کە رۆژانە گوێ لە تەواوی ئێستگە رادیۆیەکانی جیهان دەگرێت، بنکەی ئەنساتەکە لە وڵاتی قوبرس و لە خوارووی رۆژهەڵاتی ئاسیایە، وابزانم پێشتر لە هۆنگ کۆنگ بوو، بەڵام نازانم ئێستا لە کوێیە. ئەو دەزگایە "ئێف بی ئای ئێس"ی پێ دەڵێن و لەسەر تۆڕی ئەنتەرنێتیش هەیە. ئەو دەزگایە ناوە ناوە بەشێکی گرنگی بەرنامەکانی ئێمەشی بڵاودەکردەوە، بۆ نموونە کە مام جەلال بوو بە سەرۆکی ئەنجومەنی حوکمی عیراق و هەروەها کە بوو بە سەرۆک کۆماری عیراق گفتوگۆم لەگەڵ کرد، هەروەها کە عەبدولحەلیم خەدام پەیوەست بوو بە ئۆپۆزسیۆنی سوری گفتوگۆم لەگەڵی کرد، یاخود ئەو رۆژەی کە ئانا لیند کوژرا بۆ بەدواداچوونی رووداوەکە من گفتوگۆم لەگەڵ "یان ئەلیاسۆن" باڵیۆزی سوید لە ئەمریکا کرد. ئەو هەواڵانە هەمووی لەو دەزگایە لە "ئێف بی ئای ئێس" بڵاوکرانەوە. هەواڵی تری بەشی ئێمەش بڵاوکرانەوە.

چەند زمان دەزانیت؟

کوردی، عەرەبی، ئینگلیزی، سویدی، لە زمانی ئەڵمانی و فارسیش تێدەگەم.

چۆن فێرە زمانی فارسی بوویت؟

ئەو دوو ماوەیەی کە لە شاخ بووم، رۆژنامە و گۆڤارە فارسییەکانمان بۆ دەهات، بە تایبەتیش کە شۆڕشی گەلانی ئیران سەرکەوت تەنیا رۆژنامە و گۆڤاری فارسیمان بۆ دەهات، دوای ماندووبوونێکی زۆر شتێک لە زمانی فارسی فێربووم تا بتوانم رۆژنامە فارسییەکان بخوێنمەوە و تا بزانم لە دنیا چ باسە و هەر تەنیا پشت بە هەواڵەکانی رادیۆ نەبەستم، هەروەها زۆرکات گوێم لە رادیۆ فارسییەکانیش دەگرت بە تایبەتی بۆ هەواڵەکان. بەڵام پەشیمانم کە خۆم فێرە فارسی و ئەڵمانی نەکرد.

لە کاتی خۆی لە سوید لەگەڵ حەسەنی قازی رێککەوتم کە وانەی فێربوونی زمانی فارسیم پێ بڵێ بەڵام هەر تەنیا مانگێک بەردەوام بووین.

بەشی کوردی خەڵاتی زێڕینی وەرگرت

ئاستی بەشی کوردی چۆن بوو؟

عومەر دزەیی و من و هاوکارانمان دەتوانین شانازی بەوە بکەین کە بەشی کوردی لە ئاستێکی مام ناوەنجی بۆ ئاستی پلە دووەمینی باشترین بەش لە نێو بەشەکانی رادیۆی دەنگی ئەمریکا بەرز بکەینەوە. تەنها بەشی چینی لە پێش ئێمە بوون. کاتی خۆی رادیۆی دەنگی ئەمریکا ٥٥ بەشی هەبوو، واتە بە ٥٥ زمان بڵاودەکرایەوە. ساڵی ٢٠٠٧ کە وازم لە کارەکەم هێنا ببوون بە ٤٥ یاخود ٤٦ زمان. هەر لە ئەنجامی ئەو پێشکەوتنە بوو کە ساڵی ٢٠٠٥ بەشی کوردی باشترین خەڵاتی تایبەتی وەرگرت، کە خەڵاتێکی زێڕین بوو.

ئەو هەڵسەنگاندنە کێ دەیکرد؟

خۆیان لە بەشی پێداچوونەوە بڕیاریان لەسەر دەدا. بەشی پێداچوونەوە ساڵانە لە باری ناوەڕۆک و تەکنیکدا بەرنامەکان هەڵدەسەنگێنن. هەروەها ساڵانە یاخود دوو ساڵ جارێک لێکۆڵینەوە لەو وڵاتانە دەکەن، کە گوێ لە ئێستگەی رادیۆیەکە دەگرن. جارێکیان لە سوریا، جارێکیان لە تورکیا لێکۆڵینەوەیان لەسەر بەشی کوردی کردبوو تا بزانن ئاستی گوێگرتن لە بەشی کوردی چۆنە! جارێکیان لێکۆڵینەوەیان کردبوو، تەنیا ١٠٪ کەس گوێیان لە بەرنامەکانمان گرتبوو، بەڵام دوای چەند ساڵێکی تر لێکۆڵینەوەیان لە کوردستانی عیراق کردبوو. بە پێش رادیۆیەکانی "بی بی سی" و "مۆنتیکارلۆ"ش کەوتبووین. تەنیا رادیۆ "سەوا" لە پێش ئێمە بوو. کێرڤی گوێگرتن لە بەشی کوردی بە جۆرێک بەرز ببووەوە کە لە کوردستانی عیراق بووە ٣٢٪. بەڵام بەشی تورکی تەنها ٢٪ بوو، ئەویش لە تورکیا.

ئەمەش بۆ ئێمە ببووە جێگای شانازی. بە جۆرێک خۆمان ماندوو دەکرد. زۆرجار پێیان دەگووتین ئێوە بە جۆرێک خۆتان ماندوو دەکەن وا دەزانن بۆ ئێستگەی رادیۆیەکی کوردستانی کاردەکەن. بە داخەوە لەبەر کەمی بودجە نەمانتوانی بە گوێرەی ویست و داخوازی خۆمان گەشە بە بەرنامەکانمان بدەین.

من پلانی ئەوەم دانابوو کە کەناڵێکی تەلەفزیۆنیش دابنێین. هەر لەو ماوەیەدا توانیمان بەشی ئەنتەرنێتی بەشی کوردی گەشە پێ بدەین، چونکە پێشتر بەشی کوردی، بەشی ئەنتەرنێتی نەبوو. بۆ دامەزراندنی تەلەفزیۆن دووجار هەوڵماندا بەڵام سوودی نەبوو. بەڕێوەبەری گشتی رادیۆی دەنگی ئەمریکا رازی بوو، بەڵام دەزگایەکی تر هەبوو لەسەرووی بەڕێوەبەری گشتی بوو ئەو دەزگایە رازی نەدەبوو.

کە بەشی کوردیت بە جێهێشت ماوەی بەرنامەکانی چەند کاتژمێر بوو؟

ماوەی بەرنامەکانی ببووە چوار کاتژمێر، بەڵام ماوەیەکە کراوە بە سێ سەعات.

ئایا پێشتر هیچ ئاماژەیەکیان پێتاندا کە ئەمریکا دەست بە هێرش دەکات بۆ سەر رژێمی سەددام حوسێن لەعێراقدا؟

مانگی دوانزدەی ٢٠٠٢، بە عومەر دزەیی یان وت؛ خۆتان ئامادە بکەن ماوەی بەرنامەکانتان زیاد دەکات و دەبێت بە دوو کاتژمێر. بەڵام لە مانگی ١ی ساڵی ٢٠٠٣ گوتیان کاتی بەرنامەکانتان لە ٢٠٠٣/٢/١ دەبێت بە سێ کاتژمێر. خێرا کارمەند بدۆزنەوە و پلان دابنێن، بەو دوو کات گۆڕینە هەستمان کرد کە ئەمریکا بەرەو شەڕ دەچێت لە عێراقدا و لە جیاتی سێ کاتژمێر بووە چوار کاتژمێر.

لە کۆشکی سپی بە زمانی کوردی پرسیارم کرد

بەرنامەتان بۆ شەڕەکە و کاتی شەڕەکە چۆن بوو دیارە مەبەستم لە شەڕی ئەمریکایە لە عێراقدا؟

هەروەکو جاران بوو، بەڵام دەنگ و باس لەسەر عێراق زیادی کردبوو.

ئەو هۆکارە چی بوو لە کۆشکی سپی بە زمانی کوردی پرسیارت لە مام جەلال سەرۆک کۆماری عێراق کرد؟

کە مام جەلال بوو بە سەرۆک کۆماری عێراق، جیا لەوەی کە وابزانم یەکەمین کەناڵی دەرەوەی عێراق بووین کە توانیمان چاوپێکەوتن لەگەڵ مام جەلال بکەین، پاشان کە پایزی ساڵی ٢٠٠٥ هاتە ئەمریکا لەگەڵی رێکەوتم و لەگەڵ بەرهەم ئەحمەد ساڵح و کامەران قەرەداغی و هیوا مەحمود عوسمان قسەم کردبوو کە پێمان خۆشە ببێت بە میوانی دەنگی ئەمریکا، مام جەلال بەو

پێشنیارە رازی بوو، ئەمە زۆر دەنگی دایەوە، من کۆبوونەوەکەم بەڕێوەدەبرد. دوایی کە چوو بۆ کۆشکی سپی، لە کۆنگرە رۆژنامەنووسیەکەی مام جەلال و جۆرج دەبلیو بۆش دا لە کۆشکی سپی ئەمدەزانی ئایا رێگام دەدەن کە پرسیار بکەم، مام جەلال نەیدەزانی پرسیاری لێ دەکەم من تەنیا بە دوو کارمەندی رادیۆم وتبوو کە بەڵێن ئەحمەد سالح و بروسک تۆغان بوون. کە ئەگەر رێگام بدەن بە زمانی کوردی پرسیار دەکەم. ئەو دوو کارمەندەش ئەو رۆژە بەرپرسی بەرنامەکان بوون و پێموتن ئەگەر پرسیارم کرد تۆماری بکەن و یەکسەر بڵاوی بکەنەوە، ئەوانیش موتابەعەی چەند کەناڵێکی تەلەفزیۆنیان کردبوو کە کۆنگرە رۆژنامەنووسیەکەی راستەوخۆ بڵاودەکردەوە. کە پرسیارەکەم کرد ئەوانیش وەریانگرتبوو پاشان یەکسەر بڵاویان کردبووەوە.

کە چوومە کۆشکی سپی و سەیری هۆڵەکەم کرد، گوتم ئەگەر لەناو رۆژنامەنووسە ئەمریکیەکان دابنیشم رەنگە بوار نەبێت پرسیار بکەم، چووم لەگەڵ رۆژنامەنووسە بێگانەکان دانیشتم، کە تەنیا کچێکی لێ بوو ئەویش پەیامنێری تەلەفزیۆنی ئەلعەرەبیە بوو. ئەوەی کە بووە جێگای سەرنجی من کە بە زمانی کوردی پرسیار بکەم، کچەکەی تەلەفزیۆنی ئەلعەرەبیە بە زمانی عەرەبی پرسیاری کرد، ئیتر گوتم من هەر خۆم ئامادە کردووە کە پرسیار بکەم، بۆ مێژوو دەبێتە کارێکی گرنگ با بە زمانی کوردی پرسیارەکەم بکەم. کە نۆرەم هات پرسیارەکە بکەم، سەرەتا بە زمانی ئینگلیزی گووتم؛ جەنابی سەرۆک بۆش ببوورە و رێگام بدە کە بە زمانی کوردی پرسیارەکەم بکەم، کە ئەمە یەکەمینجارە لە کۆنگرەیەکی لەو جۆرە لە کۆشکی سپی دا رۆژنامەنووسێک بە زمانی کوردی پرسیار دەکات، مام جەلال کەمێک حەپەسا و گووتی؛ ئەو سەرۆکی بەشی کوردی دەنگی ئەمریکایە، بۆیە بە زمانی کوردی پرسیار دەکات. پرسیار کردنەکەم بە زمانی کوردی دیار بوو لە کوردستان دەنگدانەوەیەکی باشی لێکەوتبووەوە، زیاتر ئەو کارەم بۆ مێژوو کرد، کە رۆژنامەنووسێکی کورد لە کۆشکی سپی بۆ یەکەمینجار بە زمانی کوردی پرسیاری کردووە.

ئایا سەرۆکی بەشی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بڕیاری دا، کە لە بەشی کوردی یەکێک بەشداری لەو کۆنگرە رۆژنامەنووسیەدا بکات؟

ئێمە خۆمان زۆر هەوڵماندا تا بەشداری بکەین. من خۆم پەیوەندیم لەگەڵ بەشی میدیا لە کۆشکی سپی کرد، پێشتر دوو سێ جار پەیوەندیم پێوە کردبوون، چونکە پێشتر دووجار لە دوو بۆنەی جیاوازدا دوو رۆژنامەنووسم بۆ کۆشکی سپی ناردبوو.

ئێستا دەگەڕێینەوە بۆ سوید پرسیارێکت لێ دەکەم سەبارەت بە سەنتەری لێکۆڵینەوە لە زانکۆی ستۆکهۆلم، ئایا تۆ لەم سەنتەرەدا کارت چی بوو؟

من لەم سەنتەرەدا لێکۆڵەرم بوو، لەسەر چەند فایلێک کارم دەکرد و چەند پرۆژەیەکمان هەبوو،

یەکێکیان بەرنامەی وەرگرتنی پەنابەران بوو. من لێکۆڵینەوەم لەسەر پەنابەرانی کورد کرد. کوڕێک لەسەر چیلی یەکان و یەکێکی تریش لەسەر پۆڵۆنیەکانی کرد. پرۆژەی دووەممان مومارەسەی ئاینی بوو لەناو پەنابەراندا. پرۆژەی سێیەممان کە دوو ساڵ کارمان لەسەر کرد سەبارەت بە فێندەمەنتیلزم بوو. ئێمە دەمانوویست خوێندنەوەیەکی تازە بۆ دیاردەی فێندەمەنتیلزم لە زۆربەی ئاینەکاندا بکەین نەک هەر تەنیا لە ئاینی ئیسلامدا. پرۆژەکەمان ئەوەندە فراوان بوو دەمانوویست لەسەر فێندەمەنتیلزمی سیاسی و لەناو بزووتنەوەی سەوز و ژنان و چەندان بواری تریشدا کار بکەین. بەڵام بەداخەوە پارەی پێویستیان سەرف نەکرد تا پرۆژەکەمان تەواو بکەین. ئەوەی بۆ من گرنگ بوو هەر لەو سەنتەرەدا من دوو کاری تریشم دەکرد. یەکەم؛ سەرپەرشتی بروانامەی دوا ساڵی زانکۆی خوێندکارانم دەکرد لە بەشی زانستی سیاسی. هەر لەم سەنتەرەدا کۆرسێکی خوێندنم سەبارەت بە کۆچ لە جیهاندا ڕێکخست، هەروەها ئازادیش بووم ئەگەر لێکۆڵینەوەی تر بکەم، لە ماوەی کارکردنمدا لەم سەنتەرەدا چەندان لێکۆڵینەوەم کردووە. ئەمە و کاری ئیداری و سەرپەرشتی کۆرسێکی ماجستەر و دکتۆراشم دەکرد.

یارمەتی نەجۆ و کەمال بورقام داوە

تۆ هەموو تەمەنت لە ناو کاری حزبی و سیاسی بەسەر بردووە و دۆستی نزیکی زۆربەی کەسایەتیە سیاسی و حزبیەکانی هەر چوار پارچەکەی کوردستانی. نەخش و جێ دەستی تۆ لە ناو حزبە کورستانییەکانی تردا چییە؟

من ئەوەی لە دەستم هاتووە و پێمکراوە و لە توانامدا بووە کۆمەک و یارمەتی زۆربەی هەرە زۆری حزبە کوردی و کوردستانییەکانم کردووە، بە تایبەتی دوای ساڵی ١٩٦٦ کە لە ریزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق "باڵی مەکتەبی سیاسی" ئیستیقالەم دا و سەربەخۆ و بێلایەنیم هەڵبژارد، هەوڵم دەدا کە بە کەسایەتی و حزب و ڕێکخراو و دەزگاکانی راگەیاندنی ئەوروپیان بناسێنم، هەروەها لە چەندان بواری تردا کارم بۆ کردوون، بۆ نموونە؛ حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران ساڵی ١٩٧٣ کۆنگرەی سێ یان سازکرد هەموو دۆکیۆمێنتەکان من بۆ سەر زمانی ئینگلیزی وەرمگێڕاون. بۆ ڕاپەرینەکەی مەلا ئاوارە و ئیسماعیلی شەریف زادە و برادەرەکانیان من لێرە لە سوید زۆر یارمەتیم داون. هەروەها چەندانجار یارمەتی دارایم بۆ زیندانیانی سیاسی کوردی ئیران کۆکردۆتەوە، هەروەها کۆمەکی دارایم کاتی خۆی بۆ زیندانیانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و کوردەکانی سوریاش وەرگرتووە، هەروەها لە زۆر ڕووەوە یارمەتی کوردی تورکیاشم داوە، بە تایبەتیش حزبەکانیان و کەسایەتیە ڕووناکبیر و سیاسییەکانیان.

رەنگە ئێرە بواری باسکردنی هەموو ئەو کۆمەک و هاوکاریانە نەبێت، چونکە من بە جۆرەها شێوە

و شێواز یارمەتی کورد و خەڵکی کوردستانم داوە، با چەند نموونەیەکی ترت بۆ باس بکەم، کاتی خۆی کە مەهدی زانا بە سەرۆکی شارەوانی دیاربەکر هەڵبژێردرا و لەگەڵ د. ئیبراهیم تۆران سەردانی سویدیان کرد و هاتنە ماڵی ئێمە. من بە چەندان شارەوانی سویدم ناساند و کۆبوونەوەم بۆ لەگەڵ چەند بەرپرس و حزبێکی سویدی رێکخست. هەروەها لە چەندان بواردا یارمەتی نەجۆ و کەمال بورقای و پارتی سۆسیالیستی کوردستانی تورکیام داوە. هەروەها حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران کاتی خۆی کە دەهاتنە دەرەوە لە بەریتانیا و لە سوید من کۆبوونەوەم بۆ لەگەڵ دامو دەزگاکانی حکومەت و حزبەکان رێکدەخست. ساڵی ١٩٧٩ کە هێزەکانی جمهوری ئیسلامی ئیران پەلاماری کوردستانی ئیرانی دا، ئێمە لە هەموو وڵاتانی ئەوروپا و ئەمریکا چالاکانە بەشداریمان لەو خۆپیشاندانانەدا کرد کە دژی هێرشەکانی جمهوری ئیسلامی بوون، زۆرجاریش رێکخەری سەرەکی خۆپیشاندانەکانمان دەکرد و ئەوەندە گوێشمان بە تێکچوونی پەیوەندییەکانمان نەدەدا لەگەڵ جمهوری ئیسلامی ئیران. بەشداربوونمان بە ئەرکێکی نەتەوەیی و کوردستانی دەزانی، زۆرجار من ئەندامی کۆمیتەی رێکخەری خۆپیشاندانەکان بووم.

لە ماڵەکەتدا لە سەرکردە کوردەکان تەنیا وێنەیەکی د. عەبدولرەحمان قاسملوت هەڵواسیووە، ئەمە دەلالەت لە چی دەکات؟

من هەر لە ساڵی ١٩٦٥- وە دۆستایەتی نزیکم لەگەڵ د. قاسملو هەبووە، لەگەڵ مام جەلال چەند برادەر و دۆست و هاورێین لەگەڵ قاسملوش بە هەمان شێوە. ئەوەندە لەگەڵ قاسملو لە یەکتر نزیک بووین بێ سنوور قسەمان لەگەڵ یەکتر دەکرد و بیروڕامان دەگۆڕییەوە. ئەوەم قەت لەبیر ناچێت ئێمە وەفدێکی مەکتەبی سیاسی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بەشداریمان لە کۆنگرەی چواری حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران کرد، کۆنگرەکە لە شاری مەهاباد سازکرا، وابزانم لە نیسانی ١٩٨٠ بوو.

وەفدەکەی ئێمە بۆ کۆنگرەی ناوبراو پێکهاتبوو لە نەوشیروان مستەفا، مولازم عومەر، جەمال ئاغا و من، ئەگێنیتاشم لەگەڵ بوو، د. قاسملو پێ ی گووتم؛ عومەر تۆ کاتی خۆی زۆر یارمەتی ئێمەت داوە بڕیارمان داوە وەفدی ئێوە لەو کۆشکە دابەزێت کە کاتی خۆی بۆ شا دروووستکراوە و دەکەوێتە ناوچەی بەنداوەکەی مەهاباد. بۆ تۆ و ئەگێنیتاش هەر لە هەمان کۆشک ژوورەکەی شا و شابانوومان بۆتان تەرخان کردووە. بۆ مێژوو پێویستە بڵێم کە زۆر رێزی لێگرتین، بەڵام ئەوەی جێگای داخە لە ساڵی ١٩٨٥ بەولاوە چەند کەسێک هەندێک قسە و قسەڵۆکیان لە نێوان من و شەهید قاسملو هێناوبرد و بە هۆی ئەو قسانە بۆ ماوەیەک دۆستایەتیەکەمان ساردی تێکەوت، بەڵام دوای ئەوەی لە قسەکانم کۆڵیەوە ئەسڵ و ئەساسی نەبوو. ئەو هەرجارێک کە دەهاتە سوید پەیوەندی پێوەدەکردم، یەک قسەی د. قاسملو و سامی عەبدولرەحمان هەیە قەت لە بیرم ناچێتەوە: زۆر راوێژیان پێ دەکردم، کە دوور نیە وەکو نوێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هێندێجار پێویست بکات لەگەڵ نوێنەرانی دوژمن دابنیشم، بەڵام دەیانگووت قەت بە تەنها نەچیت، هەردەم

٢- ٣ کەس لەگەڵ خۆت ببە بۆ ئەوەی لە دوورەوە ئاگایان لێت بێت. کەچی بە داخەوە لە ساڵی ١٩٨٩ لە ڤیەننا دکتۆر قاسملو خۆی وای نەکرد و بە دەستی پیاوکوژەکانی ئیران شەهید کرا.

هەروەها پەیوەندیم لەگەڵ کەمال بورقای زۆر باشە. پەیوەندیم لەگەڵ شەهید نەجۆ بێ سنوور بوو، لەگەڵ برادەرانی ئاڵای رزگاری پەیوەندیم باش بوو، لەگەڵ کوردی سوریا پەیوەندیم زۆر باش بوو بە تایبەتی لەگەڵ نورەددین زازا و حەمید دەروێش زۆر زۆر باش بوو، ماوەیێک پەیوەندیم لەگەڵ سەلاح بەدرەدین باش بوو. بەڵام پاشان بۆم دەرکەوت کەسێکە جێگای متمانە نیە، چونکە لەگەڵ جۆرەها دەزگای سیخوڕی دەستی تێکەڵاو کردبوو.

تۆ کوردی سوریایت لە دەرەوە چیت بۆ ئەو پارچەیەی کوردستان کردووە؟

من بە بێ جیاوازی بۆ هەموو پارچەکانی کوردستان کارم کردووە، بەڵام مرۆڤ هەندێکجار رووبەرووی واقیعێک دەبێتەوە بە گوێرەی پێویست نابێت خۆتی لێ لادەیت، لە ماوەی ژیانمدا زۆر هەوڵمداوە کە حزب و رێکخراوە سیاسی و رۆشنبیری و کۆمەڵایەتیەکانی کوردستانی سوریا یاخود سەر بەو پارچەیە تووشی لێکترازان و پارچە پارچە بوون نەبن، بەڵام وەک کردمیەکی مێژوویی ئەوانیش نەیانتوانیوە خۆیان بپارێزن. بۆ نموونە ساڵی ١٩٧٠، ساڵی ١٩٧٣، ساڵی ١٩٩١ لە سوید لە کۆنفرانسەکەی ستۆکهۆڵدا زۆر هەوڵمدا کە یەکریزی خۆیان بپارێزن بەڵام بە داخەوە هەوڵەکانم بە فیڕۆچوون. هەروەها لە ساڵانی ٢٠٠٦ و ٢٠٠٧ و ٢٠٠٨ هەوڵمدا، دیسان هەوڵەکانم بە فیڕۆچوون بۆیە ساردبوومەتەوە.

زۆر گەشبینم..!

چەند بێ ئومێدی لە دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی؟

تۆ پرسیارێکی سەیرم لێ دەکەیت، من کەسێکی گەش بینم. من هەردەم بە گەشبینی لە ژیان دەڕوانم، فەلسەفەی ژیان پێمان دەڵێت ئەگەر لە ژیان گەش بین نەبیت ناتوانیت ژیان بگۆڕیت، مرۆڤی رەش بین ناتوانێت دنیا بگۆڕێت، من کاتی خۆی زۆر باوەڕم بەوە بوو کە دەوڵەتی کوردی دادەمەزرێت.

لە مێژووی کورددا چەندان فرسەتم هەست پێکردووە بۆ دامەزراندنی دەوڵەتی کوردی، با واز لە کات و دوای هەردوو شەڕی گەورەی جیهانی بێنین. من باسی سێ فرسەتی تری مێژوویی دەکەم؛ کاتی شەڕی عیراق- ئیران، جەنگی کەنداوی یەکەمین ساڵی ١٩٩١. رووخانی رژێمی سەددام حوسێن ساڵی ٢٠٠٣، بەڵام من بۆچوونەکانم وەک شارەزایەک دەخەمەروو کە زانیارم سەبارەت بە سیاسەتی نێو دەوڵەتی هەیە. من وای دەبینم کە وڵاتە زلهێزەکانی جیهان رێگا نادەن

کە سنوورەکانی ولاتانی رۆژهەلاتی ناوەراست بگۆرن یاخود دەستکاریی بکەن، بەلام لە هەمان کاتدا ئەزموونێکم لەبەرچاوە کە ئەگەر جەماوەری گەلێک بیەوێت دەولەتی خۆی دابمەزرێنێت، ئەوە دەولەتە زلهێزەکان ناتوانن رێگربن، وەکو ئەو هەموو ولاتانەی کە لە یوگسلافیا جیابوونەوە و دەولەتی خۆیان دامەزراند. ئەو ولاتانەی دوای رووخانی یەکێتی سۆڤیەت دامەزران. من باشم لە بیرە سەرۆک بۆش داوای لە ولاتانی بەلتیق کرد کە لە یەکێتی سۆڤیەت جیانەبنەوە و بارودۆخەکە ئالۆز نەکەن، بەلام نەتەوەکانی ئەوێ گوێیان بەو قسەیە نەداو دەولەتی سەربەخۆیی خۆیان راگەیاند و سۆڤیەتیش نەیتوانی هیچ بکات.

ئێمەش، ئەگەر لە کاتی هاتنە پێشەوەی فرسەتەکان دا یەکگرتوو بوونایە و یەکدەنگ داوای دەولەتی خۆمان بکردبووایە، ئەو کاتە رای گشتی جیهانیمان بەلای خۆمان رادەکێشا و کەس نەیدەتوانی رێگری بکات، بۆ نموونە سالی ١٩٩١ لە کات و دوای کۆرەوەکەدا بە رای من سەرکردەکانی کورد هەلەیەکی زۆر گەورەیان کرد کە دەستیان بە گفتوگۆ کرد لەگەل سەددام حوسێن دا، من لە وەزعەکەیان تێدەگەم کە زیاتر لە دوو ملیۆن و نیو کەس ئاوارەی سنوورەکانی ئیران و تورکیا ببوون، کوردستان خەریک بوو چۆل دەبوو. سەرەرای مردن و باری گوزەران و دەروونی ئەو خەلکە. بە رای من ئەگەر تەنیا دوو هەفتە گفتوگۆیەکەیان دواخستبایە کێشەی کورد لە کێشەیەکی ئیقلیمی دەبووە کێشەیەکی جیهانی و هەر لە کاتی کۆرەوەکەدا پێشنیاری جۆراوجۆری نێودەولەتی هەبوو بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد.

بەلام ئەو کاتە نێوەی دانیشتووی هەندەران بە چ هۆکارێک دەتانتوانی پەیوەندی بە سەرکردایەتی کورد لە کوردستان بکەن؟

چۆن نەماندەتوانی پەیوەندی بکەین، پەیوەندیشمان کرد و هەولماندا و پێمانوتن ئەوە یەکێتی ئەوروپا خەریکە دەجوولێت، بەلام بەرەی کوردستانی بریاری دابوو کە دەست بە گفتوگۆ بکات لەگەل حکومەتی بەعسدا، ئەو کاتە بەرەی کوردستانی باوەری بە پەیمانەکانی دەرەوە نەمابوو، بە قەناعەتی من ئەگەر تۆزێک چاوەرێیان بکردبوویایە مەسەلەی ئێمەش وەک مەسەلەی تیموری رۆژهەلات و کۆسۆڤۆ و بۆسنیا دەبووە مەسەلەیەکی جیهانی.

بە رای من رەنگە لە داوارۆژدا لە یەکێک لە پارچەکانی کوردستاندا قەوارەیەکی سەربەخۆی کوردستان دابمەزرێت. بەلام بۆ هەموو پارچەکانی کوردستان ببن بە یەک و قەوارەیەکی یەکگرتووی کوردستانی دابمەزرێت، راستە ئەمە کارێکی ئەستەم نیە بەلام تۆزێک زەحمەتە. وەک چۆن ئێستا ئازەربێجان دوو بەشی هەیە و بەشێکی سەربەخۆیە، ئەرمینیا هەمان شت، ئەلبانیەکانیش بە هەمان شێوە، ئەلبانیا هەیە و کۆسۆڤۆش هەیە، لە چەندان ولاتدا بە هەمان شێوەی کوردستان و نەتەوەی کورد کێشە هەیە. ئەمرۆ هەندێک کەس دەیانەوێت پارۆلی دەولەتی سەربەخۆی کوردستان، لە کوردستانی

عیراق بهێننە دی من ئەمە بە واقیعی نابینم، چونکە پشتیوانی جیهانیمان بۆ ئەو قەوارەیە نیە. بە داخەوە تا ئێستا هێزەکانمان یەکگرتوو نین، وڵاتانی دراوسێ زۆر بەهێزن، من قەت ناڵێم لە ئایندەدا ناتوانرێت دەوڵەتی کوردی رابگەیەنرێت بەڵام ئەگەر دەرفەتی مێژوویی نەبێت چی بکەین!؟ ئێستا و پێشتریش من لەو قەناعەتە بووم، ئەگەر میللەتی کورد بتوانێت لە هەر بەشێکی کوردستاندا کار لەسەر فیدراڵیەت بکات رەنگە بتوانێت ئەو مافە بەدەستبهێنێت و ئەگەر لە رۆژهەڵاتی ناوەراستدا شتێکی لە شێوەی یەکێتیی ئەورووپا دابمەزرێت ئەو کاتە کوردیش لەو چوارچێوەیەدا دەتوانێت نیمچە سەربەخۆییێک بۆ قەوارە فیدراڵیەکانی دەستەبەر بکات، بە بێ ئەوەی سنووری ئەو وڵاتانە تێک بدات.

ساڵی ١٩٧٤ سەرکردایەتی کورد هەڵەیەکی زۆر گەورەی کرد

ئەو فیدراڵیەتەی باسی دەکەیت دەکرێت لە کوردستانی باشوور بە بێ کەرکوک و لە کوردستانی رۆژهەڵات بە بێ کرمانشان کاری لەسەر بکرێت و کورد رازی ببێت؟

نەخێر، من قەت لەگەڵ پرۆسەی لەو شێوەیەدا نیم، بەڵام یەک شت هەیە سیاسەت گەمەی بەدەستهێنانی ئیمکانیاتەکانە. لە سیاسەتدا ئەگەر فەرامۆش ناکرێت، من لە گفتوگۆی لەو شێوەیەدا هەردەم نموونەی فەڵەستینیەکان دەهێنمەوە، فەڵەستینیەکان لە ساڵی ١٩٤٨ دا ئیمکانی ئەوە هەبوو کە هەندێک شت بەدەستبهێنن، بەڵام ئەوان هەر گوتیان نا نا نا. بەرای من پێویستە سەرەتا کار لەسەر ئەوە بکرێت کە ئەمڕۆ ئیمکانی ئەوە هەیە چ بەدەستبهێنی و لەسەر کارەکانی تریشدا بەردەوام بێت، واتە سوود لە ئیمکانیاتی رۆژ وەربگیرێت. من کاتی خۆی زۆرجار بە کوردی تورکیام دەووت پێوانەی هەموو شت یاخود هیچ پێوانەیەکی هەڵەیە، نەک هەر کوردی تورکیا لەسەر ئەو جۆرە پێوانەیە کاری کردووە بەڵکو سەرکردایەتی کورد لە هەموو پارچەکاندا کاری بەو پێوانەیە کردووە. بە قەناعەتی من ساڵی ١٩٧٤ سەرکردایەتی کورد هەڵەیەکی زۆر گەورەی کرد کە دەستی بە شەڕکردن کردەوە. راستە ئۆتۆنۆمیەکە پووچەڵ بوو، بەڵام لە شەڕکردنەوە باشتر بوو، وەک بینیمان شۆڕشەکە بە ئاشبەتاڵ کۆتایی هات. ئەگەر بەو ئۆتۆنۆمیە رازی ببووایە دەیتوانی کار لەسەر ئاوەدانی و هوشیاریی نەتەوەیی بکات و بۆ مەسەلەی کەرکوکیش لەسەر گفتوگۆکانی بەردەوام ببووایە، رەنگە بۆچوون هەبێت بڵێت ئێمە حکومەتی بەعسی سەددام حوسێنمان دەناسی و هەر زوو دەمانزانی ئەنجامی گفتوگۆیەکان بە کوێ دەگەن.

ئێستا روونتر لەسەر مەسەلەی کەرکوک و کرمانشان دەوەستم، ئەگەر بوارت نەبوو بۆ نموونە

ئەمڕۆ ئەم دوو شارە بەدەستبهێنیت نابێت بڵێیت هیچمان ناوێت! من دەڵێم با پرۆسەی کێشەی کەرکوک و شارەکانی تر کە کێشەیان لەسەرە درێژ بکەینەوە و دەستیان لێ هەڵنەگرین، با پێنج ساڵی تر، دە ساڵی تر بەدەستی بهێنین، بەڵام نابێت هەموو دەستکەوتەکانی تر لەبەر کەرکوک رەتبکەینەوە. من هیچ رۆژێک لە رۆژان نەمووتوە با واز لە کەرکوک و شەنگار و مەندەلی و ناوچەکانی تری کوردستان بێنین، پێویستە بۆ بەدەستهێنانی ئەم شار و شارۆچکانە سەرنجی رای بەرامبەرەکەت و دنیای دەرەوە بەلای خۆت رابکێشیت.

پەیوەندیت لەگەڵ رۆلف ئیکیۆس چۆن بوو؟

دەمناسی و چەند جارێک پێکەوە دانیشتووین، با لە پەراوێزی ئەم پرسیارەدا ئەمەت بۆ باس بکەم. هەر لەسەرەتاکانی هاتنی حزبی شیوعی عیراقی بۆ شاخ لە ساڵی ١٩٧٩- ەوە پەیوەندییەکی زۆر دۆستانەم لەگەڵ فاتح رەسووڵ "ئەبو ئاسۆس" و مەلا ئەحمەدی بانیخێلانی "ئەبو سەرباز" پەیدا کرد، ئەوسا هەردووکیان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی شیوعی عیراقی بوون. لە کاتی ناکۆکی و ناخۆشی نێوان حزبی شیوعی و یەکێتیی دا پەیوەندی دۆستانەمان هەر بەردەوام بووە. لە ساڵانی نەوەدەکانی سەدەی رابردوودا رۆلف ئیکیۆس کە دیپلۆماتێکی سویدییە بوو بە سەرۆکی کۆمیتەی نەتەوەیەکگرتووەکان بۆ پشکنین و لەناوبردنی چەکە کۆمەڵکوژییەکانی عیراق. ئەبو سەرباز ئاگاداری کردمەوە، کە سەددام حوسێن هێندێ چەکی قەدەغەکراوی لەناو شاخی حەمرین شاردۆتەوە، منیش سەبارەت بەو زانیارییە نامەیێکم بۆ رۆلف ئیکیۆس نارد، لە وەڵامدا زۆر سوپاسی کردبووم وبەدواداچوونی بۆ زانیارییەکە کردبوو.

کە رۆلف ئیکیۆس خانەنشین کرا و بۆ سوید گەڕایەوە و چەندینجار چاومان بە یەکتر کەوت و سەبارەت بە رەوشی کوردستان و عیراق زۆر قسە و باسمان گۆڕیوەتەوە. زۆر هەوڵم لەگەڵیدا کە ناوی هێندێ لەو کۆمپانیا رووسی، ئەڵمانی، هۆڵەندی، بەریتانی، ئیسپانی، ئیتالی، فەرەنسی و ئەمریکی ... هتدم بداتێ کە یارمەتی عیراقیان داوە و کەرەستەیان پێ فرۆشتووە بۆ دروستکردنی چەکی کیمیایی و بایۆلۆجی، تا خەڵکی کوردستان بتوانن لە دادگای جۆراوجۆردا شکایەتیان لێ بکەن، گووتی زۆر بەداخەوە ناتوانم چونکە ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیەکگرتووەکان بڕیاری داوە کە ئەو لیستە ئاشکرا نەکرێت و هەر بە نهێنی بمێنێتەوە.

حەز دەکەم بیرورات بەرامبەر بە پێ کە کە و عەبدوڵڵا ئۆجەلان بزانم؟

پێش ئەوەی راستەوخۆ وەڵامی ئەم پرسیارەت بدەمەوە، پێویستە باسی ئەو راستییە مێژووییە بکەم کە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەر لە سەرەتای دامەزراندنییەوە باوەڕی بە بۆچوونی کوردستانی بوون هەبووە و بەهێزبوونی بزووتنەوەی گەلی کوردستانی لە هەموو بەشەکانی کوردستاندا بە هێز و

توانای خۆی دەزانی، هەر بۆیە هەوڵێکی زۆری دا بۆ هاوکاری مەتین لەگەڵ حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران و کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشی کوردستانی ئیران و پارتی چەپ و پێشڤەرۆ و حزبی سۆسیالیستی کورد لە سوریا. لە کوردستانی تورکیاشدا هەر لە سەرەتاوە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هاوکارییەکی بەهێزی لەگەڵ "د. د. ک. د"و پارتی شۆڕشگێڕی میللی کوردستانی تورکیا "پشمک"، و هەڤرا و پارتی سۆسیالیستی کوردستانی تورکیا "پسکت" هەبووە، لە دواییشدا پەیوەندی لەگەڵ کۆمەڵەی ئازادی کوردستان- ی نەجمەددین بیو کەکایا "نەجۆ"و ئاڵای رزگاری و کاوا دامەزراند. بۆچوونی هاوکاری و هاوپەیمانی و پێکەوە کارکردن بەشێکی گرنگ و زیندوو بووە لە خەباتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان خەباتی گەلی کوردی لە هەموو بەشەکانی کوردستان بەیەکەوە گرێدراو دەزانی. جیا لەوەش لە مەیدانی عەمەلیشدا پێویستیمان بەو بزووتنەوانە هەبوو لەبەر ئەوەی قوڵاییەکی ستراتیجییان بۆ خەباتی ئێمە لە کوردستانی عیراق درووست کردبوو.

فاکتەرێکی تریش رۆڵی خۆی بینی لەو بارو بوارەدا. وەکو ئاشکرایە زۆر بە داخەوە سەرکردایەتی بارزانی لەساڵی ١٩٦٤ بەولاوە پەیوەندییەکانی خۆی لەگەڵ بزووتنەوەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ئیران و تورکیا و سوریا تێکدابوو. لە جیاتی ئەمە پەیوەندییان لەگەڵ حکومەتەکانی ئەو وڵاتانەدا گرێدابوو، کە وەک دەزانرێت هەر لەو ماوەیەدا دەستیان لە شەهیدکردنی سلێمانی موعینی، مەلا ئاوارە و ئیسماعیلی شەریفزادە و هەروەها دکتۆر شڤان و سەعید ئاڵچیان هەبوو. بۆیە ئێمە وەک یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بە پێویستمان زانی ئەو میراتە خراپە بگۆڕین و کار بە سیاسەتی خەباتی هاوبەش بکەین و پشت بە یەکتر ببەستین. لە جیاتی ئەوەی ئاکۆک بین پشت بە یەکتر ببەستین، تا رادەیەکیش لەو بۆچوونەماندا سەرکەوتوو بووین، سەرەڕای ئەوەی هێندێ جار وردە ناخۆشی و لێکترازان لە نێوانماندا درووست بووە.

هەر لەبەر ئەمەش بوو کە زۆرجار یارمەتی بەشی زۆری ئەو بزووتنەوە کوردستانیانەمان دەدا بۆ ناسینی دۆستەکانمان لە ئەوروپا و لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا.

بۆیە کە ساڵی ١٩٧٨ پ. ک. ک دامەزرا و عەبدوڵڵا ئۆجەلان هاتە سوریا و لوبنان، پەیوەندیمان لەگەڵ کردن و یارمەتیمان دان بۆ ناسینی هێزی جۆراوجۆر لە ناو فەلەستینیەکان. وەک بشزانم لە سەرەتادا بۆ ماوەیێک عەبدوڵڵا ئۆجەلان لە ماڵی شازاد سائیب و دارۆی شێخ نوری کە لێپرسراو و نوێنەرمان بوو لە دیمەشق ماوەتەوە. یارمەتی زۆربەی کادرەکانمان داون بۆ وەرگرتنی مافی مانەوە لە سوریا، پاشان خۆیان پەیوەندییان لەگەڵ سورییەکان دامەزراند و پێویستیان بە ئێمە نەما.

پاش کودەتای لەشکری تورکیاش لە ساڵی ١٩٨٠ دا، مام جەلال کە ئەو کاتە لە سوریا بوو، هەوڵێکی زۆری لەگەڵ هەموو هێزەکانی کوردستانی تورکیا دابوو بۆ دامەزراندنی بەرەیەکی فراوان لە نێوان خۆیاندا. بەڵام بە داخەوە لەبەر هەڵوێست و بۆچوونە جیاوازەکانی پ. ک. ک لە نێوان

خۆیاندا ڕێک نەکەوتن. وەک ئاگادارم هێزەکانی تریش مەرجی زۆر قورسیان لەسەر پ. ک. ک دانابوو، بۆیە ئەو هەوڵە سەری نەگرت، بەشی زۆری ئەو هێزانە ئێستا پەشیمانن، بە تایبەتیش د. د. ک. د و پارتی سۆسیالیستی کوردستانی تورکیا.

ئەگەر بە شێوەیێکی ئوبجیکتیف "مەوزوعی" سەیری ڕۆڵی عەبدوڵلا ئۆجەلان و پ. ک. ک هەڵبسەنگێنم دەتوانم بڵێم: کە چەند قازانجیان هەبووە بۆ کێشەی گەلی کورد بایی ئەوەندەش زیانیان هەبووە. ئەوەی کە ناتوانرێت نکوڵی لێ بکرێت ڕۆڵی پ. ک. ک- یە لە هوشیار کردنەوە و خستنەگەڕی جەماوەرێکی زۆری گەلی کورد بۆ خەبات و تێکۆشان و شانازی کردن بە کەسایەتی، زمان و فەرهەنگی کوردی، بە تایبەتی لە تورکیادا بەرامبەر بە سیاسەتی توندی حکومەتە جیاوازەکانی تورکیا سەبارەت بە بوون و مافەکانی نەتەوەی کورد. هەروەها بەرزکردنەوەی دروشمی دامەزراندنی دەوڵەتی کوردیی سەربەخۆ، کە کێشەی گەلی کوردی بە شێوەیێکی تر و لە ئاستێکی تردا هێنایە سەر ئەجێندای سیاسەتی جیهانی یەوە. ئەمەش بووە هۆی خستنەگەڕی جەماوەرێکی زۆری گەلی کورد لە دەرەوە و لە بەشەکانی تری کوردستان. لە لایێکی ترەوە دەستپێکردنی خەباتی چەکدارانە لە کوردستانی تورکیادا لە ساڵی ١٩٨٤ بەولاوە دیوارێکی سایکۆلۆجی گەورەی رووخاند سەبارەت بەو دوو ئەفسانەیەی کە لە تورکیادا زاڵ بوو: یەکێک لە ئەفسانەکان ئەوەبوو کە هێزی لەشکری تورکیا زۆر بە توانایە و کەس ناتوانێت بەرامبەری بوەستێتەوە، هێزی پارتی کرێکارانی کوردستان "پ. ک. ک" توانی ئەوە نیشان بدات کە هێزی لەشکری تورکیا ئەو دێوەزمەیە نیە کە لە شەڕدا نەشکێنرێت، پ. ک. ک توانی بەرەنگاریی ئەو هێزە ببێتەوە و تا ئێستاش بەردەوامە. ئەفسانەی دووەم ئەوەیە کە توانی سامی ترسی گەلی کورد بەرامبەر بە دەوڵەتی تورکیا بشکێنێت کە ئەو ترسە لە ساڵی ١٩٤٠ — ەوە بەسەر تاکی کورد زاڵ بووە. هەروەها لەو ماوە دوور و درێژەدا بزووتنەوەی بەرەنگاری لە کوردستانی تورکیادا توانیویەتی کادری سیاسی و عەسکەری لێوەشاوە پەروەردە بکات.

ئەمە و دەتوانم لایەنە زیانبەخشەکانی پ. ک. ک لەم خاڵانەدا کۆبکەمەوە:

١- توندکردنی ناکۆکی و شەڕ لەگەڵ بەشی هەرەزۆری هێز و لایەنە نیشتمانپەروەرەکانی تر لە کوردستانی تورکیادا کە زیانی گەورەی بە بزووتنەوەکەدا و ڕێگای هاوکاری ئایندەی لە نێوانیاندا زۆر ئاڵۆز و قورس کرد. ئەمەش لە ئەنجامی بۆچوونی کێخوایەتی پ. ک. ک بوو بۆ مۆنۆپۆڵکردنی کاری سیاسی و عەسکەری لە کوردستاندا کە تەنها ئەوان نوێنەرایەتی گەل دەکەن و هیچ کەسێکی تر مافی نیە بۆ گەلی کورد خەبات بکات یان داوای مافی گەلی کورد بکات یان بە ناوی گەلی کورد قسە بکات.

٢- پ. ک. ک ڕێکخراوێکی توتالیتێر و ستالینستە و ڕێگا بە هیچ جۆرە بیرو بۆچوونێکی جیاواز یان ئۆپۆزیسیۆن لە ناو ریزەکانی خۆی نادات، ئەو مافە بە خۆی دەدات کە لەناویان بەرێت لەبەر ئەوەی بە حیساب لە ڕێبازی گشتی چوونەتە دەرەوە.

٣- شەخس پەرستی لە ناو پ. ک. گەیشتۆتە ئاستێک کە لە هی ستالین و ماوتسی تونگ و کیم ئیل سونگ زۆر خراپترە.
٤- ڕێباز و ئایدولوجی پ. ک. جێگیر نیە و تێکەڵ و پێکەڵە. ڕۆژێک مارکسی یە، ڕۆژی تر شتێکی تر، ڕۆژێک داوای دەوڵەتی سەربەخۆیی کوردستان دەکات، ڕۆژێکی تر تەنها داوای زمان و فەرهەنگ دەکات. ڕۆژێک دەوڵەتی کەمال ئەتاتورک بە دەوڵەتێکی فاشستی دەزانێت، ڕۆژێکی تر بە دەوڵەتێکی پێشکەوتنخوازی دەزانێت. ڕۆژێک حکومەتی هەرێمی کوردستانی عیراق بە باش دەزانیت، ڕۆژێکی تر بە نوێنەری فیودال و دواکەوتوویی کوردستانی دەزانێت و دەڵێن پێویستە لەناو ببردرێت،.... هتد.
٥- بزووتنەوەی گەلی کوردستان بۆ ماوەیێکی درێژخایەن ناوبانگی باشی پەیدا کردبوو، ئەویش لەبەر پەنانەبردنە بەر کاری تیرۆریستی، بەڵام پ. ک. ئەو ناوبانگە باشەی ناشیرین کرد، لەبەر بەکارهێنانی هێندێ میتۆدی تیرۆریستی لە ناوەوە و دەرەوەی کوردستاندا. ئەمە ڕەوشی هەموو بزووتنەوەکانی گەلی کوردی تێکدا بە تایبەتیش بەرامبەر بە ڕای گشتی لە جیهاندا.
سەبارەت بە عەبدوڵڵا ئۆجەلان: لە کاتی دەستگیرکردنەکەیدا دەیتوانی بە قارەمانێکی بێ وێنە لە مێژووی گەلی کورددا خۆی بنواندبایە، بەڵام بەداخەوە وادەرنەچوو. بە ڕای من ئێستا دەتوانێت گەورەترین خزمەت بە گەلی کورد بکات، وەک نیلسۆن ماندێلا بکات لە کاتی گرتنەکەیدا. ئەویش ئەوەیە کە واز لە بزووتنەوەکە چ لە شاخ چ لە تورکیا و دەرەوە بهێنێت با خۆیان ڕێبازی خەباتی خۆیان دیاری بکەن، نەک هەر ڕۆژە و بە ڕێگای پارێزەرەکانی پەیامی جیاواز و جۆراوجۆریان بۆ بنێرێت.

کۆمیتەی مافی مرۆڤی سوید لە کوردستان دا!

زۆر بە کورتی بۆم باس بکە، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە کەیەوە لە ناوەوەی خۆی تووشی نەخۆشی بووە؟ ئایا هەر لەسەرەتای دامەزراندنیەوە نەخۆش بووە!؟
ناتوانم ئەوە بڵێم، یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان سەرەڕای گیروگرفتەکانی، ڕێکخراوێکی شۆڕشگێڕ بووە، ڕێکخراوێکی زیندوو بووە، جوولەیەکی تازەی خستە نێو جەماوەر و بەگەڕی خست. نەک هەر لە کوردستانی عیراق بەڵکو لە هەموو بەشەکانی کوردستاندا، ببوو بە جێگای ئومێدێکی تازەی هەموو خەڵکی کوردستان لە هەموو دنیادا. لە ساڵی ١٩٨٠ کە لە کوردستان بووم و لەناو جەرگەی واقیعەکە بووم هەندێک شتی ناشیرینم بینی بە دڵم نەبوو، کە قەناعەتم نەدەکرد شتی ئاوا لەناو ڕێکخراوێکی شۆڕشگێڕی وەک یەکێتیی نیشتمانیی کوردستاندا هەبێت، ڕەنگە پێداویستیەکانی خەبات ئەو شتانەی بەسەرماندا فەرز کردبێت، یاخود ڕەوشەکە وایدەخواست کە نەتوانین کۆنترۆڵی هەموو هێزەکانمان بکەین. بۆ نموونە بوونی ڕاوڕووت لە لایەن مەفرەزەکانی

ئێمە یاخود مەفرەزەی لایەنەکانی تر، بۆ یەکەمینجار کە پێیان وتم راوڕووت لە نێو هێزەکانی ئێمەدا دەستی پێکردووە خەریک بوو شێت دەبووم. هەروەها بیستم کە چەند کەسێکی سەربازی ئێمە بە بێ پرسی ئێمە و بە بێ ئەوەی رووبەڕووی دادگایان بکەنەوە خەڵکیان ئیعدام کردووە. دوای ئەوەی دەزگای دادگامان دانا رێنمایمان بۆ تەواوی هێزەکانمان ناردە خوارەوە کە کەس بۆی نیە خەڵک ئیعدام بکات ئەگەر دادگایی نەکرێن بە تایبەتیش لە دادگای باڵادا. بۆ یەکەمینجار کە بیستم هێزەکانمان خەڵکیان ئیعدام کردووە ئەوە ئەگنێتا شاهیدە، زۆر نارەحەت بووم و وەزعی دەروونیم زۆر تێکچوو، برادەران تەعلیقیان لێدەدام و بە گاڵتە پێیان دەوتم؛ کۆمیتەی مافی مرۆڤی سوید لە کوردستان. تا وایلێهاتبوو هەر کەسێک گلەیی یاخود سکاڵای هەبووایە، مام جەلال و برادەران دەیانگووت بڕۆن بۆ لای عومەر شێخمووس ئەو کۆمیتەی مافی مرۆڤە.

ئەمجۆرە شتانە ئاماژەیەک بوون بۆ ئەوەی کە رێبازەکەمان لە شیرازە دەترازێت و کێرڤەکەی بەرەو خوارەوە دەچێت، پێویست بوو هەر ئەو کاتە هەموو هەوڵێکمان بخستبایە گەڕ بۆ تەشەنەنەکردنی ئەو جۆرە کارە ناشیرینانە. من دوایی بیستم لە کاتی گفتوگۆیەکەی ساڵی ١٩٨٤ دا گەندەڵی وردە وردە سەریهەڵدەدا، هەر ئەو کاتە ببووە پێشبڕکێ لە نێوان بەرپرسەکاندا کە کێ فەرشی جوان و خانووی گەورە و مووچەی زۆری بەردەکەوێت. مەسەلەی گەندەڵی و خزم خزمێنە ئەگەر هەر لە سەرەتاوە بەری لێ نەگیرێت ئەوە تەشەنە دەکات.

ئایا هەر تەنیا گەندەڵی و پێگەی سەرکردە کێشەی سەرەکی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانن؟

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کێشەی زۆرە، وەک خزم خزمێنە، پارە، دەسەڵات، مۆنۆپۆڵی حزب، رێگاگرتن لە نوێبوونەوە و ریفۆرم، رێگاگرتن لە نەوەی نوێ و ژنان، نەبوونی بەرنامەیەکی هەمەلایەنی کۆمەڵایەتی..

ئایا ئەو سەرکردانەی ئەمڕۆی یەکێتیی کۆکن لەسەر لەناوبردنی ئەو کەموکوڕیانە و کارکردن بۆ نوێکردنەوەی رێکخراوەکەیان؟

بەڵێ هەندێکیان بە جدی کار بۆ دەربازبوونی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دەکەن لەم وەزعەدا بە مەرجێک رێکخراوەکە بەرەو نوێبوونەوە بچێت. بەڵام هەندێکیان رێگرن، چونکە سوودمەندن لەم وەزعە چەقبەستووەدا.

ئەگەر یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لاواز ببێت، ئایا بەم زووانە دەتوانرێت هێزێکی تر دروست بکرێتەوە، کە شان لە شانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق بدات؟

باوەڕ ناکەم و زەحمەتە کە ئەڵتەرناتیفێکی بەهێز لە چەشنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دروست ببێتەوە. من بە جۆرێکی تر لەو مەسەلەیە دەڕوانم یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ناو

ناچێت. ڕەنگە تووشی گێروگرفت ببێت، بەڵام بە جۆرێک لاواز نابێت کە پارتی حیسابی بۆ نەکات. یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان خاوەنی میراتێکە.

ئایا ئەو میراتەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان هەر ئەو میراتە نیە، کە کۆمەڵگای کوردستانی باشووری بەسەر دوو ئەقڵیەتی بیرکردنەوە و بەسەر دوو کولتوری حزبایەتی و بەسەر دوو پرۆسە و جووڵەدا دابەشکردووە؟

من ئومێد دەکەم لە نێوان ئەو دوو جەمسەرییەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق هێزی تر درووست ببێت. ئەمە بۆ پرۆسەی دیموکراتیزەکردنی کوردەواری کەرەسەیەکی زۆر پێویستە. من لە ساڵی ١٩٩٣- ەو بە تایبەتیش دوای جێگیربوونی دیاردەی پەنجا پەنجا ئومێدم خواستووە کە هێزی سێیەم و چوارەمیش درووست ببێت بۆ ئەزموونەکەمان باشە، ئەو هێزانەش پێویستە لە باری فکر، ڕێباز، کردەوە و کارکردندا لە یەکێتیی و پارتی جیاوازتربن.

پێویستە پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق خۆی ساغ بکاتەوە!

لێکنزیکبوونەوەی فکر و ئایدیۆلۆژیا و کردەوەی حزبەکانی کوردستان بەشێکە لە پرۆسەیەک بە ناوی مەرگی ئایدیۆلۆژیا. بۆ نموونە لە وڵاتێکی وەکو سوید خەریکە هەردوو حزبی گەورەی سۆسیال دیموکرات و مۆدێراتەکان لە فەلسەفەی کارکردندا هیچ جیاوازی لە نێوانیاندا بەدی ناکرێت. کە لە بنەمادا دوو حزبی جیاوازن و بە ڕاستڕەو و چەپڕەو ناودێرکراون. لە کوردستانی خوارووشدا خەریکە مەودای جیاوازییەکانی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق کەم دەبێتەوە. ئایا بەڕای تۆ لە کوردستاندا هێزی سێ لەژێر کام ئایدیۆلۆژیا و فەلسەفەی کاردندا دەتوانێت پێگەی خۆی بەهێز بکات؟

ئەو نموونەیەی کە باسی دەکەیت تەنیا لە سوێد بەوجۆرەیە. من لەگەڵ زاراوەی مەرگی ئایدیۆلۆژیادا نیم. ڕاست دەکەیت ڕەنگە بەرەو لاوازی و کزی بچێت بەڵام هێشتا شتێک هەیە کە حزبەکان کاری لەسەر بکەن کە ئەویش فکر و ئایدیۆلۆژیایە بە تایبەتیش دوای نەمانی شەڕی سارد. بۆ نموونە؛ لە لای چەپەکان، سەوزەکان، فێمینیستەکان، لیبراڵەکان، مۆدێراتەکان، سۆسیال دیموکراتەکان ئایدیۆلۆژیا هێشتا بوونی هەیە. پێمخۆشە لە کوردستانیشدا بزووتنەوەی سۆسیال لیبراڵ، بزووتنەوەی سەوز، پەیدابێت. یەکێتیی نیشتمانیی کوردستانیش خۆی بە ڕێکخراوێکی سۆسیال دیموکرات دەزانێت، پێویستە لەو ڕووەوە باشتر گەشە بە خۆی بدات، پارتی دیموکراتی

کوردستانیش لە رووی ئایدیۆلۆژییەوە خۆی ساغ بکاتەوە، ئایا کۆنسەرڤاتیڤە یاخود شتی ترە.

ئایا کورد پێویستی بە رێکخراو یاخود حزبێکی نەتەوەیی رەگەزپەرست هەیە؟

نەخێر، من لەگەڵ ئەوەدا نیم کە رێکخراوی لەو جۆرە لە کوردستاندا دابمەزرێت، من بە شتێکی باشی نازانم، بەڵام دوور نیە رۆژێک بێت رێکخراوێکی وا سەرهەڵبدات و بەهێز بێت.

وەک ئەو شەپۆلەی کە ئێستا لە ئەوروپا خەریکە جێ پێی خۆی قایم دەکات؟!

ئەمە ئاماژەیەکی خراپە. بەداخەوە لەناو کۆمەڵگای ئێمەدا بنەمای بزووتنەوەیەکی رەگەزپەرستی هەیە، بۆ نموونە هێندێ هێزی ناسیونالیستی کوردی، یاخود باشترە بڵێم هەندێک تاکی کورد زۆر بە چاوێکی رەگەزپەرستانە باس لە عەرەب، ئیسلام، فارس، تورک دەکەن. رەنگە ئەمە کاردانەوە بێت بەرامبەر بە کردەوە و هەڵس و کەوتی ئەو نەتەوانە. زۆر جێگای ترسناکییە کە بزووتنەوەی کوردایەتی مۆری رەگەزپەرستی پێوە بنرێت. گوێم لە هەندێک قسە دەبێت، یاخود دەخوێنمەوە کە بە داخەوە زۆر رەگەزپەرستانە بیروڕایان دەخەنەڕوو.

مام جەلال بزێوە و زوو هەڵدەچێت

زۆر بە کورتی؛ خوێندنەوەت بۆ ئەندامانی دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانی کوردستان چییە؛ مام جەلال؟

کەسێکە پڕە لە ئێنەرگی "وزە"، بزێوە، بە وەفایە، عەفەوییە، زوو هەڵدەچێت، لە من گەشبینترە، دڵپاکە، دڵسافە، زوو توڕە دەبێت و زووش سارد دەبێتەوە، ئێستا خەریکە دەبێت بە پیاوی دەوڵەت و سیاسەتمەدارێکی جیهانی و بە وردی قسە دەکات. ئەگەرنا پێشتر زۆرجار لە ئەنجامی عەفەوییەت و گەشبینی خۆی کە قسەی دەکرد زیانی لە کەسایەتی و مێژووی خۆی دەدا. ئێستاش هەندێکجار ناتوانێت کۆنترۆڵی خۆی بکات! لە ئەنجامی دڵپاکی خۆی زۆرجار بە ئاسانی تەسلیم بە بەرامبەرەکەی بووە، وا دەزانێت هەموو کەسێک وەک خۆی دڵساف و دڵپاکە. وادەزانێت سیاسەتکردن قسەی خۆشە هەر بۆیە زۆرجار ئەو هەڵسوکەوتەی بە گران لەسەر شکاوەتەوە.

مام جەلال شۆڕشگێڕێکی پشوو درێژە. تا ئێستاش ناوە ناوە غەدری زۆر گەورە لەو پیاوە گەورەیە دەکرێت، ئەو غەدرەش لە ئەنجامی ئەو هەڵانەیە کە کردوویەتی. زمانزان و سەلیقەیەکی باشی زمانەوانی هەیە. دۆستێکی هەتا هەیایە. لە ساڵانی شەستەکانی سەدەی رابردوودا مامۆستا جەمال نەبەز لە یەکێک لە نووسینەکانی خۆیدا بەمجۆرە وەسفی مام جەلال دەکات: "قوي البنية- یە"

د. کەمال فوئاد زمانزان و پسپۆرە

د. کەمال فوئاد؟

کەسێکی بیرورا جێگیرە، خاوەنی بۆچوونی تایبەتە، هەر شتێک لەگەڵ ئاکار و کردەوە و بیروبۆچوونی نەگونجێت جێ بە جێ ی ناکات. تەنیا رەنگە هەندێکجار لە کۆبوونەوەکانی مەکتەبی سیاسی دا لەبەر بەرژەوەندی دەنگداندا تۆزێک نەرمی نواندبێت، ئەگەرنا زۆر سوورە لەسەر بۆچوونەکانی خۆی. ئەزموونێکی سیاسی و رێکخراوەیی زۆری هەیە لەو رووەوە یەکێتیی نیشمانیی کوردستانی دەوڵەمەند کردووە، چونکە پێشتر ئەو ئەندامی حزبی شیوعی عیراقی بووە، پاشان لەناو ریزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراقیشدا کاری کردووە. لە بواری ئەکادیمیشدا خاوەنی ئەزموونێکی دوورو درێژە. بەرامبەر بە بەعس و رژێمی سەددام حوسێن خاوەنی هەڵوێست بووە زۆر مەبدەئیانە بیری کردۆتەوە و بە هیچ شێوەیەک باوەڕی پێ نەکردوون. زمانزانە و پسپۆرە. قسە خۆشە و دۆستێکی بە وەفایە.

د. فوئاد مەعسووم دوورەپەرێزە!

د. فوئاد مەعسووم؟

کەسێکی تێگەیشتوو، نەرم، نیشکەر، پیاوێکی زۆر د، لەبەر ئەوەی زۆر حەز لە قسەکردن و دەرچوون ناکات هەست دەکرێت بە گوێرەی پێویست ناوبانگی دیار نیە، دوورەپەرێزە، رۆڵی هەبووە لە رۆژنامەگەریی یەکێتیی لە دەرەوە و ناوەوەی کوردستاندا. کەسێکی تەکنۆکراتە، لە زماندا بە تایبەتیش لە زمانی عەرەبیدا زیرەک و خاوەن سەلیقەیەکی وردە، لەناو ئێمەدا بە گاڵتە ناومان نابوو "مام خشکەیی". لە هەموو کارەکانیدا لێوەشاوەیە.

نەوشیروان مستەفا، ڕەقە، لە ڕووە!

نەوشیروان مستەفا؟

لێوەشاوە. شۆڕشگێڕ. نیشتمانپەروەرێکی کوردستانی، ڕەقە. لەڕووە. وەک تێرمۆمەترە. ڕەنگە ئێستا هەڵوێستێک وەربگرێت دوای ماوەیەک لەو هەڵوێستەی پەشیمان ببێتەوە. ئەمەش بۆ خۆی بە زیان تەواو بووە. لە بواری نووسین و ئەدەبیاتدا زیرەکە و بە توانایە، من بە رووناکبیرێکی گەورەی نەتەوەکەمانی دەزانم. ڕاستگۆیە. زۆرجار خەڵک لەخۆی دەتۆرێنێت لە هیچ و خۆرایی. لە کارکردندا ماشێنی یەکێتیی بووە لە شاخ، ڕۆژانە ١٨ کاتژمێر کاری دەکرد. خوێندەوارە. زانیاری سەربازی زۆرە. زمانزان و سەلیقەیەکی وردی زمان و ئەدەبی هەیە، لە مێژووی کورددا زانایێکی گەورەیە..

عەبدولڕەزاق فەیلی دەروێشی یەکێتیی یە

عەبدولڕەزاق فەیلی؟

زۆر دڵسۆزە. دەروێشی یەکێتیی یە، سەربازی هەرە ونی یەکێتیی یە. زۆر ماندووبووە و مافی خوراوە بەڵام کۆڵ نادات. بێ فیزە. لەناو یەکێتیی ناهەقی زۆر بەرامبەری کراوە کە ڕەنگە پەیوەندی بە تەمبەڵیەکەیەوە هەبووبێت. زۆر لێوەشاوەیە و فیداکارە. قسە خۆش و خۆش مەعشەرە. هەموو کاتێک دەتوانرێت پشتی پێ ببەسترێت.

عادل موراد کوڕێکی خۆشە!

عادل موراد؟

کەسێکی ئیجگار باشە. کوڕێکی خۆشە. دڵسۆزە. زۆر زاتی یە و زاتی بوونەکەی لە تام چۆتە دەرەوە. ئیشکەرە. ڕۆژنامەنووسێکی باشە و نیشتمانپەروەرێکی دیار و بەناوبانگە.

جیاوازی نێوانی هەر حەوتتان چی بوو؟

سەرەتا هیچ جیاوازی لە نێوانماندا نەبوو. تەنیا دوای ماوەیەک من و عادل موراد لە چەند

شتێک ناحاڵیبوونێک لە نێوانماندا روویدا، بەڵام بە هیچ شێوەیێک رۆژێک لە رۆژان پەیوەندیمان تێک نەچووە و هەردەم دۆست بووین.

ئەوە بەو مانایە نیە کە من لەگەڵ برادەرەکانی تر کێشە و بیرکردنەوەی جیاوازم نەبووە. بەڵام من لە ژیانمدا زۆر شانازی بەو برادەرە ناوبراوانە دەکەم، واتە دەستەی دامەزرێنەری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، هەروەها شانازی بە خەباتی یەکێتیی و تەواوی سەرکردە و کادر و ئەندام و لایەنگر و دۆستانی دەکەم.

ئایا دامەزرێنەرانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان خاڵی لێک نزیکبوونەوەیان بیروڕای چەپایەتی بووە؟

بیروڕای نیشتمانپەروەری و چەپێتی تێکەڵاو لە لای هەمووومان تێکەڵاو ببوو. خزمەتکردنی کورد و کوردستان لە کاتێکی پڕ لە کارەساتدا هەموومانی هاندا کە ئەو ڕێگایە بگرین و هەنگاوی ورد و بوێرانە بنێین.

زۆرجار لە دەرەوە باس لەوە دەکرێت کە حزب و هێزە کورد و کوردستانییەکان لە بەشەکانی کوردستاندا هاوکاری لە نێوان یەکتردا ناکەن و ناکۆکن، بۆیە بزووتنەوەی کوردایەتی رووبەرووی شکست دەبێتەوە، لەو رووەوە دەمەوێت بیروڕای جەنابت بزانم؟

ئەم بۆچوونە لە بنەڕەتدا راست نیە و هەردەم وەک ئارگومەنتێک "هۆیێک" بەکاردێت بۆ یارمەتی نەدانی بزووتنەوەی گەلی کوردستان بۆ سووک کردنی لە لایەن ناحەزان و دوژمنانی گەلی کوردستان، لەبەر ئەوەی ئەگەر سەیری بزووتنەوەی نەتەوایەتی گەلی کوردستان بکەین کە لە سەدەی نۆزدەوە سەریهەڵداوە تا بە ئەمڕۆ دەگات، رادەی هاوکاری و پەیوەندی و یارمەتیدانی یەکتر لەگەڵ ئەوەی لە ئاستی پێویستدا نەبووە زۆر زیاتر و بەهێزتر بووە لەو کاتانەی کە ناکۆکی لە نێوان هێندێ لایەنیان هەبووە.

هەر بۆ نموونە، لە کاتی شۆڕشی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهری، کوردی ناو دەوڵەتی عوسمانی و ئێران هاوکارییان کردووە بۆ سەرکەوتنی ئەو شۆڕشە. لە ئاستی رووناکبیریشدا دەبینین کە پەیوەندی نێوان رووناکبیرانی کورد لەناو دەوڵەتی عوسمانی و ئێران هاوکاری لەگەڵ یەک دەکەن چ لە بواری نووسیندا چ لە وەرگێڕانی کتێبدا.

ئەگەر تەماشای ناوەڕۆکی رۆژنامەی "کوردستان" بکەین کە لەلایەن بەدرخانییەکان لە قاهیرە و چەند شوێنێکی تر دەرچووە، دەبینین کە رووناکبیری ناوچەی جۆراوجۆری کوردستان بە زاراوەی جۆراوجۆری کوردی بەشداری تێدا دەکەن، حاجی قادری کۆیی دەبێت بە مامۆستای منداڵانی بەدرخانییەکان و دەوڵەمەندتریان دەکات بە رۆحی کوردایەتی عەلمانی.

پاش شەڕی جیهانی یەکەمیش کە دەوڵەتی عوسمانی دابەشکرا و دەوڵەتی تازەی عیراق و سوریا و تورکیا لەسەر لاشەکەی درووست کران و ئەو هاوکارییە هەر بەردەوام بووە، چ لە کاتی حکومەتی

شێخ مەحمود و سمکۆی ش لە نێوان کوردی عیراق و ئیران، هاوکاری کوردی تورکیا و سوریا و لوبنان لە نێو ریزەکانی "خۆیبوون" دا. لە هەمان کاتدا دەبینین کوردی عیراق و سوریا جموجۆڵێکی زۆر دەنوێنن بۆ دەربڕینی نارەزایی لە دژی دەوڵەتی تورکیا لە کاتی شۆڕشەکانی ئارارات "١٩٣٠" و شۆڕشی دەرسیم "١٩٣٧" چ بە نووسین چ بە خۆپیشاندان بە تایبەتی نورەدین زازا لە سوریا و نووسینی نامیلکەی "الاکراد و العرب" لە لایەن مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد لە عیراق. لە دوایدا کە پارتی هیوا لە کوردستانی عیراق دامەزرا لە ساڵی ١٩٣٧ دا هاوکاریی نزیکایەتی پەیدا کرد لەگەڵ "خۆیبوون" لە سوریا و لوبنان و لەگەڵ کۆمەڵەی ژیانەوەی کورد "ژ. ک" لە کوردستانی ئیران و ژمارەیێک لە کادرەکانی خۆی نارد بۆ یارمەتیدانیان.

هەروەها دەبینین کە "ژ. ک" لقی خۆی لە کوردستانی عیراق دادەمەزرێنێت و پاش دامەزراندنی حزبی دیموکراتی کوردستانی عیراق "ساڵی ١٩٤٥" نوێنەر بۆ کوردستانی عیراق دەنێرێت بۆ دامەزراندنی حزبێک بە هەمان ناو و هەمان شێوە لە ساڵی ١٩٤٦ دا. هەروەها پارتی هیوا ئەفسەرەکانی خۆی هاندا کە خۆیان بە ناوی کۆمیتەی ئازادیخواز رێکخست بوو بۆ چوونە ناو شۆڕشی بارزان لە ساڵی ١٩٤٣ دا کە بریتی بوون لە شەهیدان: "مستەفا خۆشناو، عیزەت عەبدولعەزیز، محەمەد مەحمود قودسی، خەیرولّلا عەبدولکەریم "و میرحاج ئەحمەد، نوری ئەحمەد تەها و سەید عەزیز شەمزینی، بۆ پشتیوانیکردن لە کۆماری کوردستان لە مەهاباد. لە ساڵی ١٩٤٥ دا کۆبوونەوەی سێ سنوور لە لایەن نوێنەرانی سێ بەشی کوردستان "ئیران، تورکیا، عیراق" کە تیایە کۆک دەبن لەسەر هاوکاریکردن و دانانی بەرنامەیێکی یەکگرتوو بۆ رزگارکردنی کوردستان، نوێنەرەکان بریتی بوون لە: عوسمان قادری نوێنەری کوردستانی ئیران، شێخ عەبدوڵڵای زینوی بە ناوی کوردی عیراق و قازی سید عەبدولوەهاب بە ناوی کوردی تورکیا. هەروەها پێویستە ئاماژە بە چوونی قەدری جەمیل پاشا بدەم بە ناوی "خۆیبوون" بۆ پەیوەندیکردن و یارمەتیدانی کۆماری کوردستان لە مەهاباد لە ساڵی ١٩٤٦ دا.

دوای تێکچوونی کۆماری کوردستان، لە کۆتایی چلەکاندا بە درێژایی ساڵانی ١٩٥٠ و نیوەی شەستەکان، پارتی دیموکراتی کوردی عیراق کە پاشان ناوەکەی بووە پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق بە هەموو شێوەیێک یارمەتی تێکۆشەرانی کوردستانی ئیرانیان داوە و بە تایبەتی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران.

لە ساڵانی پەنجاشدا بە تایبەتی لە ساڵانی ١٩٥٥ و ١٩٥٦ مام جەلال و دکتۆر کەمال فوئاد لەگەڵ عەبدولرەحمان زەبیحی لە لایەن پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق یارمەتی کوردەکانی سوریا دەدەن بۆ دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کورد لە سوریا لە ساڵی ١٩٥٦ دا کە بە شێوەیێکی رەسمی ساڵی ١٩٥٧ دامەزراندنی خۆی راگەیاند، هەروەها حەمید دەرویش لە بیرەوەرییەکانی خۆیدا باس لە عەبدوڵڵا ئیسحاقی "ئەحمەد تۆفیق"یش دەکات.

ئەمە و پارتی دیموکراتی کودستانی عیراق لە ساڵی ١٩٥٩ عومەر مستەفا "عومەر دەبابە" بۆ

کوردستانی تورکیا دەنێرێت بۆ پەیوەندیکردن بە تێکۆشەرانی کوردستانی تورکیا بە مەبەستی دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکیا، بەڵام زۆر بەداخەوە دوای ماوەیێکی زۆر کەم لە دامەزراندنی ئەو پارتە ٤٩ کەسیان لە لایەن حکومەتی تورکیا دەگیرێن و دادگایی دەکرێن. ئەمەو لە کۆتایی پەنجاکاندا پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق لەگەڵ پارتی دیموکراتی کورد لە سوریا رێک دەکەون، کە هەردوولایان هاوکاری یەکتر بکەن بۆ یارمەتیدانی بزووتنەوەی کوردایەتی لە کوردستانی تورکیادا.

بە دەستپێکردنی شۆڕشی ئەیلولیش لە ساڵی ١٩٦١ دا دەبینین کە چۆن تێکۆشەرانی هەموو بەشەکانی کوردستان یارمەتی شۆڕش دەدەن بە بوون بە پێشمەرگە یان ناردنی کەرەسە و یارمەتی و ناردنی رۆژنامەنووسی بێگانە بۆ ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی شۆڕش. یاخود یارمەتیدانی پەنابەران و تێکۆشەرانی کوردستانی عیراق لە کاتی برینداربوون و خۆشاردنەوەدا.

پاش ئاشبەتاڵی شۆڕشی ئەیلول ئەم پەیوەندییانە بەهێزتربوون، بە تایبەتیش دوای دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان کە پەیوەندی لەگەڵ ئەم حزب و لایەنانە هەبوو؛ حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران، کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشی کوردستانی ئیران، مامۆستا شێخ عیزەددین حوسێنی لە کوردستانی ئیران، لەگەڵ پارتەکانی کوردستانی سوریا، پارتی سۆسیالیستی کوردستانی تورکیا، د. د. ک. د، پارتی شۆڕشگێڕی میللی کوردستان، ئاڵای رزگاری، کاوا، لە کوردستانی تورکیا، ناردنی هێزی پشتیوان بۆ کوردستانی ئیران و کردنەوەی دەورەی سیاسی و عەسکەری بۆ پارت و لایەنەکانی کوردستانی تورکیا باشترین بەڵگەن بۆ هاوکاری و پشتیوانییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بۆ بەشەکانی تری کوردستان.

ئێستاش هاوکارییەکی باش لە نێوان رێکخستنەکانی کوردستانی عیراق و حکومەتی هەرێمی کوردستان لە لایەک و بزووتنەوەکانی کوردایەتی لە بەشەکانی تری کوردستاندا لەلایەکی تردا هەیە.

بەداخەوە کە هێندێ رووداوی لێکترازان و بەگژاچوونەوە لەناو ریزەکانی بزووتنەوەی گەلی کوردستان رووی داوە، بەڵام ئەمانە نەبوونەتە پێوەری لێکترازانی درێژخایەن و پاش ماوەیێکی کورت پەیوەندییەکان پەرەیان پێدراوەتەوە و هاوکاری بەردەوام بووە.

لێرەدا ئاماژە دەدەم بە چەند رووداوێکی لێکترازان لە مێژووی بزووتنەوەی کوردایەتیدا:

لە کاتی بزووتنەوەکانی شێخ عوبەیدوڵڵا، شێخ مەحمود، سمکۆ، شێخ سەعید، ئارارات، دەرسیم، بارزان و کۆماری کوردستان لە مەهاباد، کە بەشی زۆری ناوچەکانی ئەو هەرێمانەی کە ئەو بزاڤ و بزووتنەوانەیان لێ رووداوە پشتیوانیان لێ نەکردوون. تا بەوە گەیشتووە هەندێک لە سەرۆک هۆزەکان هاوکاری حکومەتە دەسەڵاتدارەکانیان کردووە دژی ئەو بزووتنەوانە.

لە کاتی سەرکردایەتی مەلا مستەفای بارزانی لە ناو شۆڕشی ئەیلولدا، ناکۆکی لەگەڵ مەکتەبی سیاسی هەبووە کە پاشان دووکەرتبوونی پارتی لێکەوتەوە، هەروەها هەر ئەو کاتە بارزانی ناکۆکی لەگەڵ باڵێکی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیرانیش هەبوو، ئەمانە ئەنجامی خراپی لێکەوتەوە.

پاش ساڵی ١٩٧٥ شەڕەکانی نێوان قیادەی موەقەتەی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. هەروەها شەڕەکانی نێوان قیادەی موەقەتە و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، شەڕەکانی نێوان کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشی کوردستانی ئێران و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، شەڕەکانی نێوان یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و حزبی سۆسیالیستی کوردستان و بەرەی جود، شەڕەکانی پارتی کرێکارانی کوردستان لەگەڵ زۆربەی هەرە زۆری حزب و لایەنە کورد و کوردستانییەکان لە زۆربەی بەشەکانی کوردستاندا بە تایبەتیش لەگەل پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق و یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان دا، ئەمانە هەر هەموویان لە نموونە خراپەکانی ناکۆکین لە نێو بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کوردستان دا.

لەم ساڵانەی دوایدا زۆربەی هەرەزۆری لایەنەکان، سیاسەتی "عاقڵبوون" پێڕەو دەکەن و تێگەیشتنێکی زۆریان لە لا درووست بووە کە ناکۆکییەکانیان چەند بە زیان بۆ خەباتی بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلی کوردستان گەڕاوەتەوە، بۆیە هەموویان لەسەر ئەوە کۆکن کە جارێکی تر پەنا بۆ شەڕ و "شەڕی ناوخۆ- شەڕی براکوژی- شەڕی خۆکوژی" نەبەن.

هەموو ئاواتی منیش ئەوەیە کە سیاسەتی عاقڵبوون تا سەر بێت و راست دەربچێت.

ئایا دەکرێت بە وتەیەک پرسیارەکانم قفڵ بدەیت؟

بە پێکەنینەوە گووتی؛ لەگەڵ هەموو رێز و خۆشەویستیم بۆ جەماوەر و تێکۆشەرانی کوردستانی عیراق، جار بە جار کە تووڕە دەبم، ئەو دێڕە شیعرەی شاعیری گەورەی کوردستان گۆران بە بیرم دێتەوە.

ئەی تریفەی مانگی سپی دەرکی دەلاقە

با پیس نەبێت خۆت مەدە لەم کوردی عیراقە

بەشی دووەم

دۆکیۆمێنتەکان

سەرنجێک

دانان و هەڵبژاردنی ئەم بەڵگەنامانە پەیوەستن بە وەڵامەکانی دوو توێ ی ئەم چاوپێکەوتنە و هیودارم هیچ کەس و لایەنێک بە مەبەستی خراپ لێکیان نەداوەتەوە. ئەمە هەردوو دیوەکەی مێژووی کورد و بزووتنەوەی کوردایەتییە. مێژووی بزووتنەوە چەکدارییەکانی جیهانیش لێوان لێواوە لە ئاکار و کردەوەی لەو شێوەیە و لە نەوەکانی خۆشیان نەشاردۆتەوە. با ئەو راستیەش بدرکێنم کە ئەگەر رەچاوی بارودۆخی ئەمڕۆی کوردستانم نەکردبووایە بە دەیان بەڵگەنامەی تر کتێبەکەم دەوڵەمەندتر دەکرد.

بەڵگەنامەکان لەبەر دانە ئەسڵییەکان سکانەر کراون و وەکو خۆیان داندراونەتەوە تەنیا سێ بەڵگەنامەم نووسیوەتەوە چونکە هەستم کرد لە کاتی خوێندنەوەدا خوێنەران ماندوو دەکەن.

نەوزاد

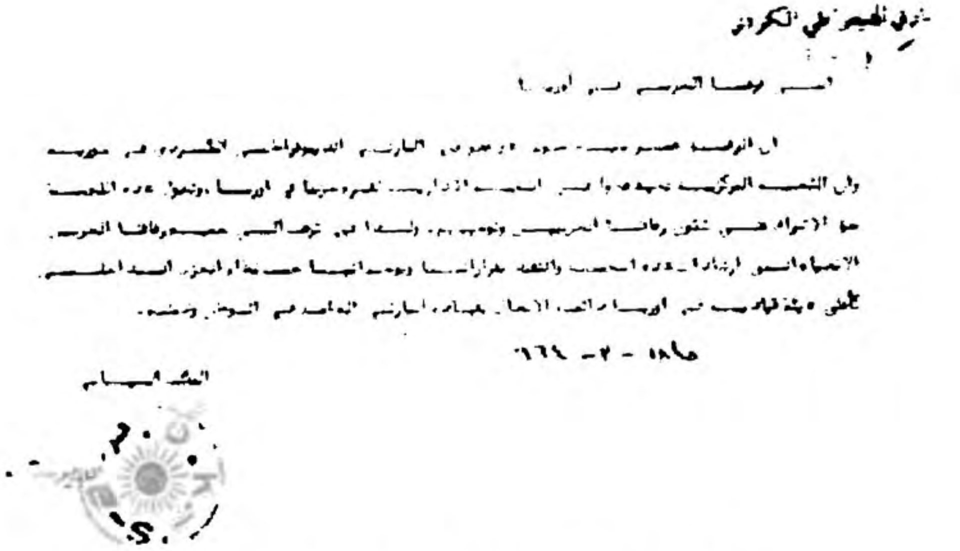

پشتگیرینامەیەکی پارتی دیموکراتی کورد لە سوریا بۆ هۆمەر شێخمووس

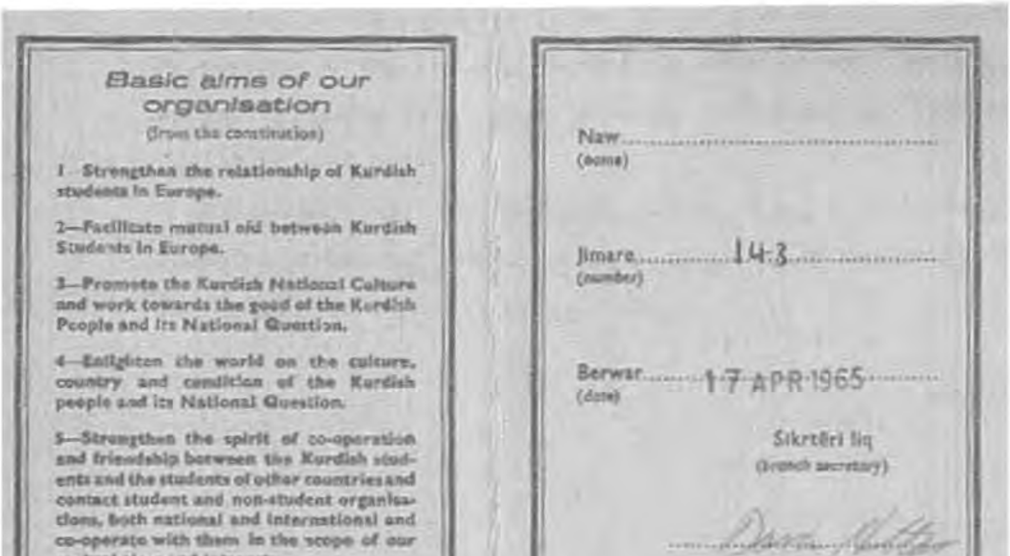

Basic aims of our organisation

(from the constitution)

1—Strengthen the relationship of Kurdish students in Europe.

2—Facilitate mutual aid between Kurdish Students in Europe.

3—Promote the Kurdish National Culture and work towards the good of the Kurdish People and its National Question.

4—Enlighten the world on the culture, country and condition of the Kurdish people and its National Question.

5—Strengthen the spirit of co-operation and friendship between the Kurdish students and the students of other countries and contact student and non-student organisations, both national and international and co-operate with them in the scope of our mutual aims and interests.

6—Support all peoples, including our Kurdish people in their struggle for world peace, democracy, national liberation and self-determination.

Naw.................................
(name)

Jimare............14-3...............
(number)

Berwar........17 APR 1965.........
(date)

Sikrtêri liq
(branch secretary)

ADDRESS
24 Cardigan Road, Leeds 6, Yorks.

کارتی ئەندامێتی هۆمەر شێخمووس لە کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا ١٩٦٥

أخي العزيز عمر :

تحياتي الحارة ..

وصلت أوربا من اللقاء بكم وشرح الأمور التي تهم الحركة الكردية بشكل عام والأوضاع في سورية بشكل خاص لكنه وللأسف الشديد . أقول وللأسف لأن ذلك حقاً مؤسف ولكن نظراً للظروف الطارئة أرجو المعذرة . وأملي قوي بلقاء قريب إن شاء الله . وعلى كل حال سيشرح لك الأخ [illegible] تفاصيل هذا الموضوع فيما إذا طلبت ذلك لا سيما هنا ورفاق [illegible] أوربا أي بعد يومين من كتابة هذه الرسالة . والآن سأكتب لك رأي البارتي في سورية وبعض المواضيع التي نرى من الضروري شرحها لكم ونرجو أن تأخذ لكم علماً فيما بعد ..

أ- تتلخص سياسة البارتي من الحكم البعثي في سورية : في أن البارتي يؤيد كل الخطوات التقدمية والاشتراكية التي خطاها الحكم في سورية ، وينتقد بنفس الوقت وبشكل "مرن" المواقف العنصرية التي يتخذها الحكم بالنسبة للأكراد في سورية . نقول الانتقاد المرن وليس الشديد على الرغم من موقف البعث الشوفينية بالنسبة للأكراد وللأسباب التالية :

آ- إن الأحزاب التقدمية تأخذ موقفاً مرناً من الحكم وتؤيده إلى حد ما . وهجومنا على الحكم سيجعلنا في صف القوى الرجعية شئنا أم أبينا خاصة في هذا "الظرف" . والقوى الرجعية لم تكن مواقفها أحسن من موقف البعثيين من القضية الكردية في يوم من الأيام .

ب- إن البارتي قوته نسبية في سورية أي أننا لا نستطيع أن نغير الحكم بالأساليب المضادة . ولذا سيكون من الصعب اتخاذ موقف منفرد من جانب حزبنا .

ج- إن المواقف الانتقادية الشديدة ستدفع البعثيين إلى تنفيذ بعض الخطط الخبيثة التي ينوون تطبيقها في الجزيرة مثل مشروع الحزام العربي أو مزارع الدولة كما سنرى فيما بعد . كرد فعل على تهجمنا عليهم وعلى حكمهم

د- ولذا من الأفضل وكما يفعل حزبنا انتقاد البعثيين من خلال الشعارات التي يطرحونها هم مثل الاشتراكية الديموقراطية . وفضحهم [illegible] من مواقفهم لأن الاشتراكية والديموقراطية لا تسمح باضطهاد القوميات الأخرى التي تشاركهم معاً قطراً واحداً .

هـ- وبما أن البعث لم يطبق عملياً المشروع حتى الآن وإن كان يصر على تطبيقه فموقفنا سيبقى هكذا إلا إذا أقدم البعث على التنفيذ من الطبيعي أن موقفنا سيكون هدفاً لتغيير لأن المسألة مسألة حياة أو موت

ب- سياسة الحكم من الأكراد : يتبع الحكم الحالي سياسة عنصرية جديدة . تجاهها مشروع الحزام العربي أو مزارع الدولة كما يسميه البعثيون حالياً يشمل (٣٣٢) قرية من الحدود العراقية السورية والحدود السورية التركية المشتركة بطول يبدأ من قرية السويدية على الحدود السورية العراقية وينتهي بقرية [illegible] في أسفل [illegible] من الجنوب بطول يبلغ (٢٨٠) كيلومتراً وعمق ١٠ كيلومترات . والاضطهاد والإرهاب يجري على قدم وساق خاصة بالنسبة للبارتي إذ أنهم يحاولون بشتى الوسائل الإرهابية والترغيبية عزله عن الجماهير .
ويتصورون أيضاً عملية الإحصاء [illegible] حرمت المواطنين إذ يوجد بموجبها حوالي ١٢٠ ألف كردي من جنسياتهم وأصبحوا أجانب إما أتراك أو عراقيين . وحرموا من عمليات الإصلاح الزراعي هذا الإصلاح الذي تحوله [illegible] إلى ستار للإرهاب وتشتيت المواطنين الأكراد [illegible]

فهو الجزيرة من الأكراد، كما قلنا نشهد مشروع الحزام العربي تحت اسم الإصلاح الزراعي طبعاً، وبحجة أنهم سيمنحون الأرض ولكن بعد تهجيرهم من مناطقهم وإسكانهم في مناطق صحراوية وبعيدة عن الحدود.

- سياستنا من البارتي: حاولنا كثيراً في بداية الأمر أن لا ينشق الحزب على نفسه، وطلبنا إليه التفاهم والتخلي عن الأعمال التخريبية والعنترية، وعدم إيذاء الحركة في سورية خاصة وأن البعثيين يقومون بتطبيق برنامج جهنمي في المناطق الكردية، إلا أن عثمان ركب رأسه ولم يخضع لنصائح جميع الجماعات الوطنية حزبية وغير حزبية، فتعاون مع بعض من ليس لهم هم سوى العيان بالتوابع والمتنفذين من الشعب من أمثال محمد عيسى ومحمد نيو وغيرهم، حيث أنه أثر إلى حد ما على البارتي ولكن عاد ذلك إلى وقته، ومنذ المدة الأخيرة وقبل مجيئي إلى أوربا طلبوا إلينا التفاهم ولكن رفضنا لأنهم لا يؤمنون بالاحتقار، وسلبهم طلاب زعامات وأفكار خاطئة في المفاهيم النضالية... حتى أنهم كانوا ينادون باليسارية ويتهموننا باليمينية في الوقت الذي تمثل الطبقة اليمينية بنظام الأكثرية الساحقة من الملاك والشيوخ والزعامات، فتكتيكهم ماركسي... وأنهم كانوا يتهموننا بالعمالة للبارزاني، وناروا بمناصرة الطالباني ورفاقه، والأكراد يهاجمون الطالباني ويؤيدون البارزاني حلافة لتذبذب على حساب الحركة الكردية يا باطا [illegible].

- موقفنا من الخلافات والكرد: إننا نشجب الخلافات في العراق كما نشجبها في سورية، لمساعي الاستعداد أن نهاجم طرف لحساب الطرف الآخر سواء رضوا أم لم يرضوا، ربطنا أيضاً هذا طبعاً بالطرف المصنعة ولكن هذا لا يعني أننا سنتخلى عن الثورة كلا إننا سنبذل كل جهودنا لتقوية الثورة وندفع إلى الأمام.

- إننا نرى من الضروري القيام بحملة إخبارية واسعة ضد أساليب حزب البعث المتبعة ضد الأكراد في سورية وخاصة الإحصاء، ومشروع الحزام العربي، والتركيز على نقطة عدم انسجام الاصطلاح الثورة مع الاشتراكية والتقدمية التي ينادون بها، وبهذا الصدد يمكنكم توحيد الخطة مع عصمت شريف ولديه معلومات أكثر عن الوضع، ثم مع منظمة الطلبة الأكراد في أوربا، إن الموضوع خطير جداً لأنه يمس كيان الأكراد في سورية ويتطلب عملاً سريعاً.

- يمكنكم المراسلة الدائمة معنا عن طريق عصمت شريف لضمان سلامة وصول الرسائل.

- سلم لي على الإخوان فيصل عبد الهادي، ولعصمت الغفاري لشرف عنة وطلبا إلي أن أقبلك بدلاً عنهما ولكن ولسوء الحظ التقصير لم يتمموا ذلك، كما سلم على جميع الإخوان من عندنا، وفي الختام تقبل تحياتي وتحيات الأخوية الحارة، وأرجو أن تواصل رسائلك وأن تتمتع بالصحة والسعادة والموفقية والنجاح.

أخوك المخلص

عبد الحميد درويش

[signature]

٢٧ - ٥ - ١٩٦٧

ملاحظة: يصعب علي التعبير عن مدى تأثري لعدم تمكني من زيارة مديرة وصديقة لقاء زوجها، رجاء أن لا تحرم محمد حسين أخذ صحة لاسيرة الكبر إلى أهله.

ملحق الرسالة

أخي عمر :

حامله هذا بأنه الأخ عصمت شريف وانلي ، هو الآن منظم في حزبنا وعضو
في قيادة الحزب ، ومسير شؤون الحزب في أوربا ...

وبعد دراستنا أوضاع منظمة الطلاب معاً توصلنا إلى النتيجة التالية :
- أنه من الضروري تنظيم الطلبة الحزبيين السوريين على غرار
ما هو في ألمانيا وذلك بإيجاد منظمة حزبية طلابية مستقلة
لحزبنا في أوربا ... ويمكن عن طريق ذلك تلافي الاصطدامات
التي تحدث بسبب الخلافات في العراق ... والعمل على خدمة القضية
الكردية ، لا تعميق التناقضات والخلافات ...
فها هم الأكراد في سوريا يعانون شتى أنواع الظلم والإرهاب .
ومن العبث الخوض في خلافات لا ندري حتى الآن ما هي
أسبابها ، اللهم سوى أنها شخصية بحتة ..

ولهذا من المفيد أن تتبادل مع الأخ عصمت الآراء حتى
تتوصلوا إلى نتائج مرضية بهذا الصدد ، وقد كلفنا على وسائل
إيصال الحزب للتقدم إلى الوزارة لتدريس الموضوع وتكليف الطرفين
كما حدث حالات رديئة لذلك ، وآمل أن أحضر مؤتمركم لهذه
السنة ، وبعد حتى ذلك الحين نرجو أن تكونوا قد أصلحتم دوركم
بين الطلبة ودمتم

مندوب للكتلة بألمانيا (سوريا)

المخلص

عبدالحميد درويش

الموافقة

٩٦٧ / ٥ - ٢٧

پاشکۆی نامەکەی عەبدولحەمید دەرویش بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٦٧

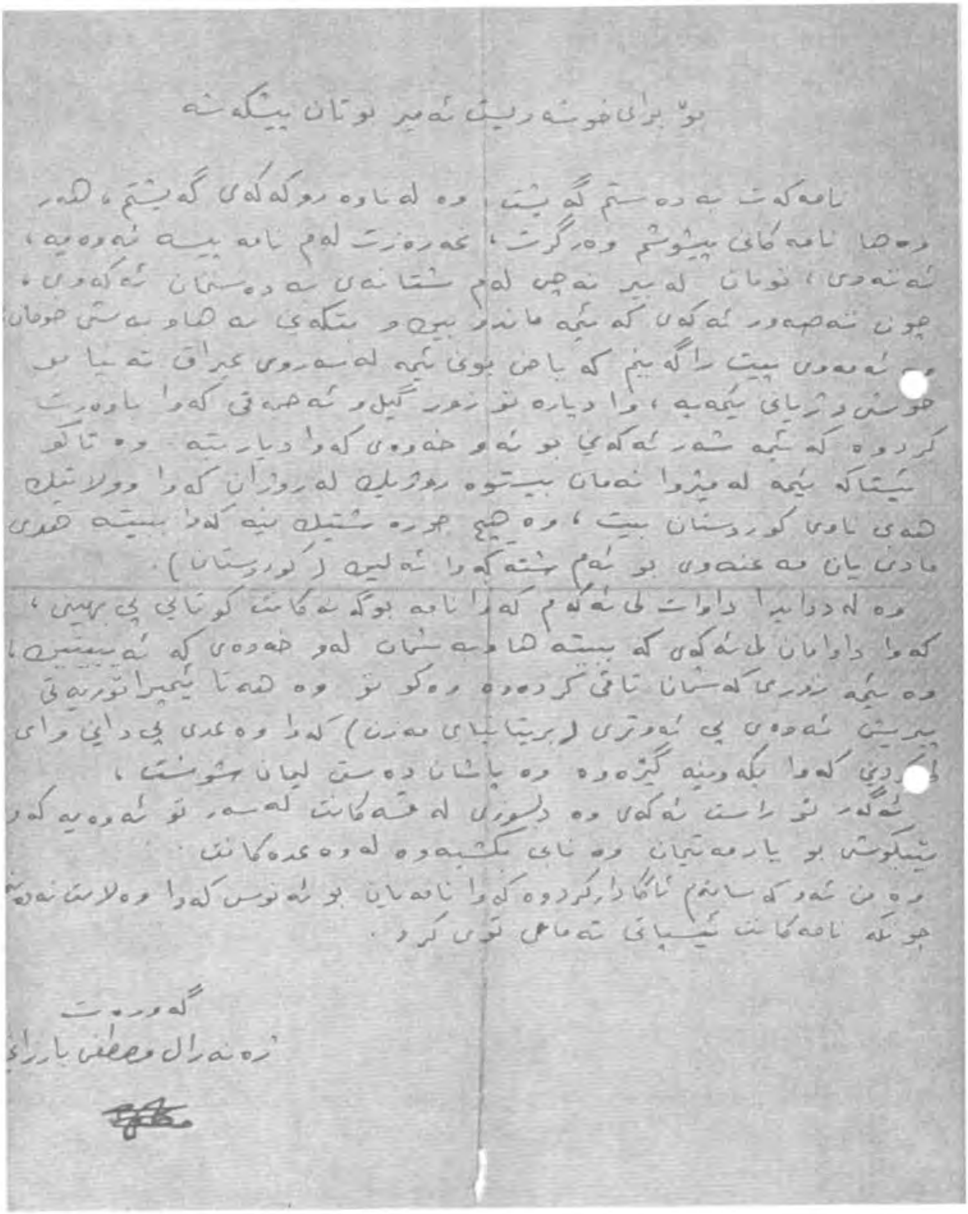
بۆ برای خۆشەویست ئەمیر بوتان پێشکەشە

نامەکەت بە دەستم گەیشت، وە لە ناوەڕۆکەکەی گەیشتم، هەروەها نامەکانی پێشووشم وەرگرت، مەبەست لەم نامە [illegible] ئەوەیە، ئەمەوێ، ئێوەمان لە بیر نەچێ لەم شتانەی بە دەستمان ئەکەوێ، چونکە ئەمەوێ ئەگەن کە ئێمە ماندوو بووین و [illegible] بە هاوبەشی خۆمان ئەمەوێ پێت ڕاگەیەنم کە باس بوونی ئێمە لە سەر ڕووی عێراق [illegible] خۆشی و ژیانی ئێمەیە، وا دیارە تۆ زۆر گیل و [illegible] کەوا باوەڕت کردووە کە ئێمە شەڕ ئەکەین بۆ ئەو هەموو[ی] کەوا دیارتە. وە تاکو ئێستاکە ئێمە لە مێژوا نەمان بیستووە ڕۆژێک لە ڕۆژان کەوا وڵاتێک هەی ناوی کوردستان بێت، وە هیچ جۆرە شتێک نیە کەوا بیسە[لمێنێ] هیچ مادی یان مەعنەوی بۆ ئەم شتە کەوا ئەڵێن (کوردستان).

وە لە دوایدا داوات لێ ئەکەم کەوا نامە بۆ گەنەکانت کوتایی پێ بهێنی، کەوا داوامان لێ ئەکەن کە بیستە هاوبەشیان لەو هەموو[ی] کە ئەیبینین، وە ئێمە زۆر[یان] کەسانا تاقی کردووە وەکو تۆ وە هەتا ئێستا تورەیی پێویشی ئەوەی پێ ئەوترێ (بریتانیای مەزن) کەوا وەعدی پێ دای وای لێ کردی کەوا [illegible] گێڕەوە وە پاشانا دەستی لێیان هەڵگرتی،

ئەگەر تۆ ڕاست ئەکەی وە دڵسۆزی لە [illegible] لەسەر تۆ ئەوەیە کەو[ا] تێبکۆشی بۆ یارمەتیان وە نای[؟] بکشێیەوە لەو وەعدەکانت.

وە من ئەوکەسانەم ئاگادار کردووە کەوا نامەیان بۆ ئەنووسی کەوا وەلامت نەدەنەوە چونکە نامەکانت [illegible] تۆی کرد.

گەورەت

ژەنەراڵ مستەفا بارزانی

[illegible]

نامەی مەلا مستەفا بارزانی بۆ کەسێکی ئینگلیزی کە ناوی لە خۆی ناوە ئەمیر بۆتان ۱۹٦۳

(١)

مآسي السياسة الكردية

اخواني واخواتي!

يسرني جداً أن تسنح لي الفرصة في أن اخاطب اخواتي المناضلات واخواني المناضلين الثوريين الاكراد في اوروپا بعد غياب يزيد عن الثلاث سنوات من الاشتراك العملي والفعلي في المنظمات الثورية والطلابية الكردستانية. خلال هذه السنوات لاحظت ظهور تيارات وتطورات عديدة طرأت على الحركة الكردية. البعض منها مشجعة وأخرى منها ذات طابع خطير ومهلك. سأركز في كلمتي هذه على التيارات ذات الطابع الثاني لأنها تحتوي على ما يمكن أن يؤدي الى نهاية الحركة الكردية وعرقلة مرحلة التطور نحو تحرير وتوحيد كردستان اذا ما سمح لها أن تنمو اكثر مما عليه الآن.

أول هذه التيارات هو روح العداءة وعدم الثقة الذي يشجع (اما بوعي أو بدون وعي) من قبل جماعات وكتل مختلفة في ظروف مختلفة ولاسباب مختلفة بين الاكراد القادمين من مختلف اجزاء كردستان أو بين الجماعات التي تتكلم لهجات مختلفة من اللغة الكردية. ان هذا التيار يستفحل ويظهر في المقدمة

/ (2)

اما بتصور لأغراض سياسية معينة أو نتيجة ضيق
لا متناهي في الأفق التفكيري أو لبدائية في التطور
السياسي أو لانعدام النشاط من قبل قيادة المنظمات
الكردية الحالية في اوربا فيما يخص كردستان تركيا،
ايران، وسوريا مما اجبر الطلبة من هذه الاجزاء لتشكيل
منظمات خاصة بأنفسهم داخل او خارج المنظمات المذكورة
اعلاه أو قد أدت الى حرب الدعوة للسيطرة على قيادة
هذه المنظمات فقط. ان هذا التيار قد اتخذ في بعض
الاحيان حداً متطرفاً يتطلب الشجب والاستنكار بحيث
يدعو الى عدم تدخل الاكراد من كوردستان ايران، تركيا، سوريا
في شئون كوردستان العراق أو العكس.

ان هذه الآراء والمواقف غير صحيحة ولا معقولة بطبيعتها
وبعيدة كل البعد عن الروح الثورية وخاصة لطلبة
ومنظمات تدعي طليعية الشعب الكردستاني ونضاله
الثوري ويجب اقتلاعها جذرياً من التفكير السياسي
الكردي لأنه لا حدود ~~[illegible]~~ لنطاق نشاط الفرد الثوري
الكردي، ان كل كردستان تدخل في نطاق نشاطه، ومن
ثم الشرق الاوسط بأجمعه ومن ثم العالم. ان
الثوري الكردي ~~[illegible]~~ يجب أن لا يتأثر بهذه الافكار
الضيقة والهزيلة التي تنتمي الى جماعات غير مسؤولة.

(٢)

وانما يجب عليه أن يتبنّى جميع الحركات الثورية في جميع اجزاء كوردستان . لأن النضال من اجل كوردستان (كوردستان موحدة واشتراكية) لا يتجزأ . لهذا يجب على الثوري الكردي من أي جزء كان أن ينتمي ويشترك بشكل فعال وبدون أي تردد أو عائق في نضال الشعب الكردي في باقي اجزاء كوردستان .

ان التيار الثاني أيضاً يتمخض من التيار الأول وكذلك من مشاكل وحالة المنظمات الحالية وازدياد عدد المنظمات الكردية في الخارج . ان هذا التيار قد يبرر بحق منهم ولكن لا يقل خطورة عن التيار الأول لتقسيم وتفسيخ العمل الكردي . لأنه اذا لم يستطع الأكراد أن يتوحدوا في منظمة سياسية كردستانية واحدة في اوربا كيف يمكن لهم أن يوحدوا كوردستان في المستقبل . ان الأكراد بتشكيلهم لمنظمات خاصة لكل جزء من كوردستان والتركيز على هذا التيار بدلاً من العمل على اضعافه يعترفون ضمنياً بالتقسيم المفروض حالياً وبذلك يشجعون روح الانعزالية والانفصال الموجود من قبل حاكمي كوردستان ومقسميها . وان هذا بدوره يؤدي الى عدم الثقة والتعاون ومحاربات تاريخية على

(٤)

عاتق قيادة المنظمات التي لا تزال تجمعهم في صفوفها.
كما أكدت سابقاً بأن النضال من أجل كوردستان
هو نضال موحد وغير مجزأ ولهذا لا أهمية مطلقاً
إذا كانت قيادة إحدى المنظمات الكردية تتألف
كلياً من أكراد أحد جزء معين من كوردستان سواء
العراق، سوريا، تركيا، إيران طالما أن أفراد
تلك القيادة هم أناس ثوريون مقتنعون يتمتعون
بمبادئ عالية لتحرير الشعب الكردي.

إن إحدى المتطلبات الأساسية لأي عمل ناجح في
المستقبل هو تشكيل منظمة ثورية سياسية موحدة لجميع أجزاء
كوردستان في أوربا والوطن، منظمة على نمط جبهة
التحرير الفيتنامية ثانياً وجبهة التحرير الجزائرية
سابقاً. ومن أهم ضروريات المستقبل القريب هو تشكيل
جبهة تحرير كوردستان ذات طابع جذري ثوري في المجالات
السياسية، الاقتصادية والاجتماعية.

إن التيار الثالث هو التقلص الملموس في دور
المنظمات الكردية في الخارج في النضال العام من
أجل تحرير كوردستان والذي يعود إلى الانقسامات
والاختلافات الداخلية، إلى الخطوط السياسية الغير مستقلة؛

(٥)

بحيث حتى أن ضرورة وجودية هذه المنظمات أصبح مشكوك
فيه [redacted] شرعي للطابع العميلي لهذه المنظمات . والذي يعود كذلك
الى الموقف اللامبالي وعدم الشعور بالمسؤولية لكثير من جماعات
اكراد اوربا الذين بدلاً من الاشتراك في نضال الشعب الكردستاني
الثوري عن طريق تشكيل كيان فنية وإختصاصية لمساعدة
وتخفيف وتأييد شعبهم أو عن طريق الانضمام الى صفوف الجيش
الثوري الكردستاني يختارون بدون أي حياء أو خجل خدمة
الحكومات التي تضطهد الشعب الكردي لقاء مصالح مادية
أو مكاتب سرية أو مناصب تافهة وبمعنى آخر كل ما يعكس
أنانية البرجوازية الصغيرة المتفسخة والبائسة .

أما التيار الرابع هو التأثير الذي لا يزال كتلة
ابراهيم أحمد وجلال الطالباني تمارسه بين عدد معين من الأكراد
في اوربا لسبب أو لآخر . وهنا أجد نفسي مجبراً في
التركيز على هذه النقطة بشكل أوسع من سابقاتها !

ان موقف هذه الجماعة قد يختصر فيما يلي !

" ان الحركة المسلحة في كردستان العراق بقيادة مصطفى
بارزاني ماهي إلا حركة مسلحة عميلة ذات طابع عشائري .
متخلفة ومؤيدة من قبل الاستعماريين وخاصة المقبور
شاه ايران ، اسرائيل ، المخابرات المركزية . وجميع الرجعيين
في العراق . انهم يعتبرون أنفسهم الطليعة الثورية

(11)

الحقيقية والوحيدة للشعب الكردي، انهم يعتبرون الحكم البعثي حكما تقدمياً وثوريا محلياً ودولياً والذي قد اعترف ببعض الحقوق للشعب الكردي ولهذا يجب تأييده بقوة. انهم يجزمون أن أحسن السبل وأوحدها لحل المسألة الكردية في كردستان العراق هو الحل السلمي في الظروف الراهنة.

المعترض

ولكن بما أن البارزاني وعصاباته تتحرش بالحكم الوطني وتخلق له المشاكل فانهم قد أخذوا على عاتقهم عبء القتال بمساعدة وتأييد وتعاون الحكومة والجيش العراقي لتحطيم حركة البارزاني لتطبيق الحل السلمي الذي يحلمونه".

يجب على الانسان أن لا يأخذ هذه النقطة بصورة جدية لأنها لا تمثل ولا تعكس موقفاً أيديولوجياً صحيحاً، وانما لا تعدو أكثر من شعارات براقة لتغطية انتهازيتهم السياسية. ان جماعة الطالباني وابراهيم أحمد لم تعد تمثل اليسار الكردي بأي شكل من الاشكال وطبقاً لأية مقاييس موضوعية عند تتبع التكتلية مع حزب يمين حزب البعث فانهم لا يعتبرون عملاء وآلة حقيرة في يد البعث. حتى أن مواقفهم وعلاقاتهم مع القوى السياسية الأخرى في العراق تعتمد على مواقف تلك القوى من حزب البعث. وعلى سبيل المثال

(٧)

[illegible]

نرى أنهم يحملون بشدة على حرب الانصار البطولية التي تنشط أنصار "القيادة المركزية" للحزب الشيوعي العراقي في جنوب العراق و يسخرون منهم "بثوريتهم جداً"!: انه ليس من الغريب ولا غير المتوقع أن تتهجم جماعة انتهازية على حرب انصار ثورية حقيقية والتي ترمز الى آمال الشعب العراقي الوحيدة للتخلص من العصابات العسكرية، والرجعية والانتهازية الاقطاعية.

وعلى النطاق العالمي نرى أن كتلة الطالباني تهجمت بدون أية تحفظات على قيادات الثورات الطلابية اليسارية في اوربا الغربية في السنة السابقة. وأيدت بشدة احتلال تشكوسلوفاكيا من قبل جنود حلف وارشو كما أنها هاجمت بشدة على شخصيات عالمية مثل جان بول سارتر والفيلسوف برتراند رسل لا لشيء الا لأنهم ضد الاحتلال السافر لتشكوسلوفاكيا. وبمعنى آخر أنهم يؤيدون كلياً ويطبلون ويزمرون لكل خط سياسي للاتحاد السوفيتي مهما كان خاطئاً ومشيناً ومضراً للحركة الاشتراكية العالمية والحركة اليسارية الثورية الدولية. انهم لم يتخذوا حتى موقفاً موازياً لموقف فيدل كاسترو على الاقل الذي استنكر الخطوة من حيث المبدأ ولكن أيدها بتحفظات عديدة واستفسارات حول الحوادث فيما اذا كانت جيوش

(٨)

حلف وارسو مستمرة لمساعدة كوبا في حالة هجوم عليها من قبل الاستعماريين الامريكان أو اذا كانت مستعدة في الاشتراك الفعلي في محاربة الامريكان اذا ما حاربت جمهورية فيتنام الديمقراطية.

ان جريدتهم اليومية "النور" بالكاد تذكر أي شيء حول الايديولوجية الثورية لشي كوفارا، فيدل كاسترو أو رجي دبري، أو افكار وستراتيجية ماوتسي تونغ ولنترك جانباً مسألة الانتماء والتأييد لهذه الايديولوجية. ان [redacted] موقفهم هذا أيضاً هو في الحقيقة انعكاس لسياسة اسيادهم البعث. لا شك الآن لدى القوى الثورية في العالم بأن الاتحاد السوفييتي لم يعد يمثل قوة سياسية تقدمية في مجال الحركة الاشتراكية العالمية وحركة التحرر الوطني ولا تتصرف كدولة عظمى منغلقة مهتمة بالدرجة الاولى بالحفاظ على مصالحها كدولة وعدم تغيير العلاقات والتوازن الدولي الحالي في مجال السياسة الدولية.

٢.١ كتلة ابراهيم أحمد وجلال الطالباني تبنوا خطاً يسارياً متطرفاً في عام ١٩٦٤ ضد البارزاني في الاصرار على تكملة الثورة الكردية، الاصرار على مفاوضات سلمية ومساومة مع الحكومة العراقية وعارضت بشدة امكانية الحل السلمي للمسألة

(٩)

الكردية مع أية حكومة دكتاتورية في العراق . بينما سياستهم الحالية مضادة كلياً لذلك الخط . أولاً انهم يتعاونون مع حكومة عسكرية بقيادة البعث اليميني ، ثانياً أن الحل الوحيد للمسألة الكردية في العراق هو الحل السلمي ، ثالثاً التخلي عن النضال المسلح ضد السلطة الحكومية وتكن ليس ضد ابناء شعبهم . ثم أن تعاونهم تجرى حكومة البعث اليميني لأن علاقاتهم التعاونية بدأت مع حكومة البزاز ، ناجي طالب ومن ثم طاهر يحيى .

انهم يلقبون الثورة الكردية بتسميات عجيبة ومتعددة بينما كانت حركة التحرر الوطني الكردستاني حينما كانوا هم في قيادة الثورة . هل من المعقول أن تتغير طبيعة حركة شعب بين ليلة وأخرى وخاصة أن التغيير الذي طرأ في صفوف الثورة كان تغييراً فوقياً محدوداً بعد حوادث ١٩٦٤ والجدير بالذكر أنهم لم يترددوا مطلقاً في
حتى الآن وحديثاً
التقرب الى الثورة لتسهيل عودتهم لها .

ان كل كتلة يسارية ثورية حقيقية لن تتهجم على حركة الانصار في جنوب العراق ، ولن تنكر جميع القوى والاحزاب الديمقراطية في العراق وقبل كل شيء لن تحمل السلاح ضد ابناء شعبهم وحركتهم النضالية ،

(١١)

ان نظرة بسيطة على تاريخ الثورات الاجتماعية في القرن العشرين تبين السلوك الصحيح للثوريين الحقيقيين وان المنطلقة الاساسية للانطلاق في الدفاع عن مصالح الطبقات المضطهدة لشعبهم وليس عن طريق التعاون مع اعداء شعبهم أو اعداء طبقتهم، لان لينين لم يتعاون مع المانيا لاسقاط الحكم القيصري في روسيا، وجيفارا لم يتعاون مع الولايات المتحدة الامريكية للتخلص من حكم باتيستا، وماو تسي تونغ لم يتعاون مع الحكومة اليابانية للتخلص من شاي كاي شيك وان هذا المثال الاخير ينطبق الى درجة كبيرة مع الوضع الكردي.

ان هذا كله يدفع الانسان الى الاستنتاج التالي بان طالباني وكتلته قد تطورت بحيث اصبحت لا تمثل لا كتلة ثورية أو يسارية كما تدعي بل كتلة قومية (كالبعث) همها الأول والاخير السيطرة على السلطة السياسية بكل وسيلة ممكنة.

اما التيار الخاص هو التعبير المبالغ البارزاني بمناسبة أو دون مناسبة وقد يكون رد فعل لتصرفات ما كان يسمى باليسار الكردي ولكن هذا التعبير لا يركز على تحليل علمي ولا ينطلق من عواطف ثورية حقة، لان القيادة البارزانية لا تستحق هذا المديح الذي لا أثر أيضاً. ان هذه القيادة بعد نضال يزيد على الثماني

١٠٧

سنوات من النضال المسلح لا تزال من أ[illegible] ضعف القيادات
مقارنة مع جميع الثورات التحررية في جميع المجالات
في العالم
العسكرية، والتنظيمية، والاجتماعية، والاقتصادية
والسياسية. ان اشتراك الجماهير الكردية وخاصة
الفلاحية لا يزال في حده الادنى. ان الخطوات
الاجتماعية الجديدة تبدو أنها معدومة إلا في السنة
الاخيرة وذلك في مجال التعليم والصحة فقط، ان
الاصلاحات الجذرية الاجتماعية التي ترافق كل حركة
ثورية لا تلقى أي انتباه مذكور من قبل قيادة
البارزاني. ان الحزب الموجود في صفوف الثورة
والمفروض فيه أن يكون حزباً جماهيرياً ومنظماً ذو
وطليعة الثورة في كوردستان العراق، لا يزال عملياً
تحت رحمة اهواء بارزاني الشخصية [redacted]
وان هذه القيادة قامت بعملاً مضحكاً وغير لائقاً فيما
يخص [redacted] كردستان ايران وذلك لكي لا تعكر [redacted] علاقتها
مع حكومة ايران أخذلت الثوريين الاكراد الذين حملوا
السلاح ضد حكومة الشاه الرجعية المتفسخة واما سلمتهم
للحكومة الايرانية!! و[redacted] لكي يدعوا لم تسمح لهم بالالتجاء
الى المناطق المحررة [redacted] من كردستان.

(١٢)

ان هذه القيادة بدلاً من أن تدرب كوادر عسكرية
وسياسية من جميع اجزاء كردستان وتجعل من
كردستان العراق قاعدة ثورية لتحرير كردستان
الكبرى قد ضيقوا مطاليبهم الى الحقوق القومية والديمقراطية
للشعب الكردي داخل العراق وتعتبر هذه المطاليب
كغاية بنضال بدلاً من وسيلة. ومن أهم
نقاط الضعف لدى جميع القوى السياسية في كوردستان
هو انعدام الخطط والسياسات البعيدة المدى لأن
جميع نشاطاتهم هي رد فعل للحوادث اليومية والقصيرة
المدى وهذا كله للانعدام الكلي للاستراتيجية. بالطبع
نرى قوة سياسية كردية تأخذ المبادرة في أي عمل
تكتيكي أو ستراتيجي.

انني بحثت وتطرقت حتى الآن الى التيارات التي
اعتبرتها ذات طابع خطير بالنسبة لتطور الحركة الكردية.
بالطبع هنالك تيارات خطرة أخرى عديدة ولكن
أفضل عدم التوغل كثيراً في الظروف الحالية.

واخيراً يقال عادة أنه من السهل جداً الانتقاد
وهذا ما فعلته حتى الآن. ولكن الى أين من هنا؟ وما العمل؟
وما هي الخطوط السياسية الرئيسية التي اعتبرها
معقولة؟ وهل يجب أن نؤيد ثورة كوردستان العراق

(١٢)

أم لا؟

في مجال انتقادي للتيارات التي ذكرتها تطرقت [illegible]
[illegible] الى بعض الجوانب السلبية لها التي افضلها، كما
انني أجد ضرورة ماسة الى انبثاق يسار جديد
داخل الحركة الكردية متمثلة في جبهة تحرير كوردستان
وقائمة على اتحاد جميع القوى الثورية الاجتماعية
لسد الطريق امام جميع التيارات المحافظة
والتقليدية داخل الحركة الكردية.

ثم من أهم الاسئلة التي تجابه كل كردي في السنوات
الاخيرة هو هل يؤيد ويساند الثورة في كوردستان
العراق أم لا؟ وهل يؤيد الثورة بقيادة البارزاني
أم يؤيد [illegible] كتلة ابراهيم احمد الطالباني؟.
لا شك أن طريق الكتلة الاخيرة يؤدي [illegible]
الى الانقسام السياسي، تفكك الحركة الكردية،
الانتهازية، الاعتماد على كل نوع وشكل من الحكومات
العراقية سواء في السابق أو المستقبل، وفوق كل شيء
موت الحركة المسلحة الثورية في كوردستان العراق، ولهذا
يجب استنكار وشجب هذا الطريق نهائياً وجذرياً،
فاذاً هل يجب أن يؤيد الفرد الثورة؟ بالطبع ان
الجواب على هذا السؤال هو بـ[illegible] بالنسبة
الجزم والايجابية

(١٩)

لكل ثوري صحيح يهتم ويعمل لتحرير كوردستان .
ولكن ماذا يجب على الفرد الكردي أن يؤيد الثورة؟
وماهو الذي يجب أن يؤيده؟ انها حتماً ليست
قيادة البارزاني الشخصية ولا سياسته الفردية
وانما النضال المسلح للشعب الكردي في كوردستان
العراق . ولماذا؟ لأن النضال المسلح لكل شعب
مضطهد يحوي في طياته ديناميكية خاصة تقودها
في تطورات [redacted] معينة بصورة مستمرة نحو يسار
العلاقات السابقة السائدة في ذلك المجتمع ومثال
على ذلك أن النضال المسلح [redacted] لشعب ناما في
الهند في سبيل الاستقلال تطور بنتيجة وطبيعية ذلك
من حركة قومية ضيقة الافق ومنعزلة الى حركة يسارية
اجتماعية ثورية مرتبطة بعلاقات وثيقة مع الحزب
الشيوعي الصيني . [redacted] وكذلك الأمر نتيجة للنضال المسلح تطورت الحركة
الكوبية بقيادة كاسترو [redacted] من حركة برجوازية
صغيرة [redacted] راديكالية الى تأسيس حكم شيوعي
في كوبا . ولا شك أنه كان هناك تيار نحو اليمين
في كوردستان العراق بعد حوادث ١٩٦٤ ولكن بعد
فترة وجيزة تسودها الفوضى والقلاقل عاد التيار اليساري

(١٥)

جراء مرة أخرى نتيجة نفس الديناميكية وطرأت
تغييرات دائمية مستمرة في القيادة التي تحيط بالبارزاني
وأجبرت من قبل الجماهير الكردية للقيام ببعض الإصلاحات
في المجالات الإدارية، القانونية، التعليمية والصحية.
ان النضال المسلح هو اعلى درجات النضال والعمل
السياسي وخير مدرسة للجماهير. وبالتأكيد ان
الجماهير في كوردستان ستجبر وقت وتضغط على
~~القيادة حول البار~~ القيادة حول البارزاني [redacted] بصورة مستمرة
في تيار دائمي نحو اليسار [redacted] وتبني خط أكثر جذرية
وتغيير مستمر في تركيب تلك القيادة في المستقبل.
ان القوى التقدمية والخطة المشتركة في النضال
المسلح لكردستان العراق لا تعلم أنها تحفر قبورها
بأنفسها باشتراكها في ذلك النضال.

وشكراً.

عمر شيخموس
برلين ١٤-١٠-١٩٦٩
مؤتمر جمعية الطلبة
الاكراد في اوروبا.

وتاری هۆمەر شێخمووس لە کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەوروپا ١٩٦٩

- ١ -

مذكرة من الرفيق عمر شيخموس إلى :
كتلة دنگى كرد : "الحزب الديموقراطي الكردي في سوريا - اليساري"
كتلة الديموقراطي : "الحزب الديموقراطي الكردي في سوريا"
كتلة الحياد : "القيادة المرحلية للحزب الديموقراطي الكردي في سوريا"

أيها الرفاق المناضلون :

بعد انعقاد المؤتمر الوطني الأول الذي توقعنا منه نتائج إيجابية وبنينا عليه آمالاً كبيرة في إنهاء فترة الانشقاقات والخلافات والتكتلات في تاريخ حزبنا المجيد، والبدء بمرحلة البناء والنضال الجدي مرة ثانية. ولكن مع الأسف الشديد خابت آمالنا مرة أخرى، لأنه بالكاد مرت سنة، شعرنا أن روح جراثيم الخلاف والانشقاق داخل صفوف الحزب ونخر تلك الأرضية الصحيحة لإعادة قوة الحزب وتنظيمه ودفع فعالياته إلى مستواه المعهود. وكانت أول كتلة انسحبت هي كتلة "الديموقراطي" ثم تلتها كتلة "دنگى كرد" وبقيت الكتلة الحيادية وما زال عدد منها أو بعض منها تتخبط يميناً وشمالاً بعض ما تشاء لإثبات نفسها كحزب ثالث أو ما يدعى كتلة ثالثة منظمة.

أيها الرفاق:

إنني أوجه هذه المذكرة إليكم جميعاً كنداء ومحاولة أخيرة لرفيق مخلص لكم يتمنى للحزب كل التقدم والنجاح في نضاله العسير ويطلب منكم توحيد صفوفكم بكل ما في إمكانياتكم، وإنهاء الانشقاقات التي لا فائدة منها قطعاً. وإنني لا أرى مبرراً للإنكار للوحدة سواء في زيادة قوة الحزب، أو تشديد تنظيمه، أو تركيز استقلاليته، أو جذب الجماهير إلى صفوفه حول شعاراته، أو جعل القوى المتسلطة في ترك سياستها العنصرية تجاه الشعب الكردي في سوريا. أو في الحفاظ على اسم وسمعة البارتي في سوريا سواء في علاقاته مع القوى الوطنية في الشرق الأوسط أو على نطاق كردستان أو داخل سوريا. كما وإنني لا أرى إلا النتائج السلبية للوضع الحالي للحزب في عدم إمكانه التأثير لا على الوضع الكردي ولا على الوضع السياسي العام في كردستان، أو في سوريا، أو في الشرق الأوسط. هذا إذا أخذنا الواقع الحقيقي مقياساً، وليس الادعاءات والتخيلات.

إنني أناديكم إيماناً مني في حرصكم الشديد على مصلحة الحزب ومصلحة

- ٢ -

الشعب الكردي العامة، وبعد التأكد من عدم نجاح المحاولة السابقة الذكر في رص صفوفهم. إنني لا أعتقد أبداً بأني سأستطيع التأثير عليهم أكثر من الشخصيات ورؤساء الأحزاب الوطنية التي أخذت المبادرة في المحاولة السابقة مثل الحزب الديموقراطي الكردستاني في العراق ورئيسه مصطفى البارزاني، ولكن اعتقادي أن أسباب فشل تلك المحاولة كانت:

أولاً: أنها كانت جهوية نوعاً ما، وفرضت على الاتجاهات المختلفة داخل الحزب.

ثانياً: أن المحاولة كانت خارجية، أي أنها لم تنطلق من داخل الحزب أو من العناصر الوطنية الكردية في سوريا والحريصة على الوحدة.

ثالثاً: عدم وجود الاستعداد أو النية لدى الكتل المختلفة في انهاء الخلاف والانشقاق.

ولعلي أنا وأمثالي في افساح المجال لهذه المحاولة بشكل جدي وايجاد الظروف الموضوعية والشروط المتطلبة لانجاح عملية التوحيد والنضال، لأنني في رأيي لا تزال هناك إمكانية كبيرة ومجال واسع في التوصل إلى اتفاقية عامة وشاملة للوحدة. لأنه حسب استنتاجاتي الشخصية وتحليلي للوضع لا أجد أية عوائق أساسية ومبدئية في عدم حل هذه المسألة، ولكن أكثر المشاكل التي تعترض هذه العملية هي أسباب وعوامل ثانوية، ومشاحنات شخصية، وتفاهات ومشاجرات ومناورات على سيطرة كيان وجهاز الحزب

ولنأتي الآن ونشخص حقيقة تلك الخلافات التي لا يمكن التغلب عليها هل هي مبدئية أم لا؟ وما هي؟ هل هي شخصية؟ هل هي سياسية، اقتصادية، اجتماعية، عقدية، استراتيجية، تكتيكية، وما هي بالضبط؟ ما مدى أهمية هذه الخلافات التي تبقي انشقاق الحزب على وضعه؟ هل سيطرة كتلة معينة على جهاز الحزب سبب كافٍ في تحطيم كيان الحزب ووحدة المناضلين؟.

إنني راقبت مطبوعات ومنشورات الكتل المختلفة لعدة سنوات، كما ودرست بدقة معظم مناشيرهم ولم أستطع أن أجد فرقاً جوهرياً مهماً إلا في حالتين:

الأولى: في المسائل حول تغيير طبيعة الحزب

- ٧ -

الثانية: حول تعريف اليمين الكردي في سورية "وطنية" أم "شعبية"
وحول هذه السنين الطويلة لم أجد أية مسألة مبدئية أعرف تدخل في مجال البحث أثناء المناقشة بين الشق المختلفة، ولم أجد منشوراً أو كتيباً أو تصريحاً لأي من هذه الشق يستطيع أن يذكر نقاط الخلاف مع الشق الأخرى وأن يشرح ذلك بأسلوب علمي وموضوعي. وهذا ما جعلني أعتقد أنهم أنفسهم لا يعرفون نقاط الخلاف، أو بالأحرى ليس هناك نقاط خلاف حول مسائل مبدئية هامة. بينما وجدت أنهم بالعكس يرفعون نفس الشعار ويستخدمون نفس الأساليب والخطوط العريضة للنضال، ولهم اتصالات في أكثر الأحيان مع نفس الحركات والهيئات السياسية في الوطن وفي الخارج كما وأنهم لا يزالون يحتفظون بنفس الاسم للحزب وربما بمنهاجه ونظامه الداخلي. فما هي الخلافات إذاً؟

وإذا انطلقنا من هذه النتيجة نجد أن الخلافات هي:

أ- ذات طابع شخصي.

ب- عدم استعداد قيادات هذه الشق التخلي عن مناصبها والتضحية من أجل المصلحة العامة للشعب الكردي، واستخدام الشق للاقناع بأنانيتهم الثقافية - (Intellectual egotism).

ج- الضياع في تفاصيل المشاحنات والمناورات لكسب المؤيدين، وما خلقته نتيجة لذلك من الخلافات والاتهامات ودعايات شتى لا تليق لكل أحد في أغلب الأحيان.

أما إذا أتينا الآن إلى مسألة اليسار واليمين والتيار في صفوف البارتي في سوريا. لا داعي للدخول في تفاصيل أو تعريف هذه الكلمات لأنها أشياء بديهية وتعتمد معانيها إلى المقاييس ومجال البحث الذي يراد تطبيق هذه التعابير عليها. ولكنه شيء طبيعي في تاريخ وتطور الحزب الديمقراطي الكردي في سوريا أن يتبلور ويظهر في صفوفه جناح يساري وجناح يميني، وجناح وسط وهذا عائد إلى طبيعة الحزب منذ تأسيسه كحزب ديمقراطي وطني ذات طابع قومي، ولكن حتى إذا أخذنا الأحزاب السياسية في العالم من أحزاب ماركسية إلى أحزاب اشتراكية ديمقراطية إلى أحزاب قومية، إلى أحزاب مختلفة الأشكال والأنواع نجد أن بعد وحدة الايديولوجية والوجهة والتركيز على الأهداف الأصلية

- ٤٠ -

أن الأزدواجية في الحركة تتبلور حين تتطور الحزب والحركة عدة اتجاهات داخل الحزب وتتكون في الكثير من الأحيان فئات متناقضة، وربما يؤدي في الكثير من الأحيان إلى تشكيل جناح داخل الحزب أو أجنحة خاصة داخل التنظيم وقد ينتهي ذلك إلى مرحلة على مستوى أعلى في المستقبل، أو الانشقاق كلياً، أو تبقى جناح دائماً داخل الحزب. ولو أخذنا جميع الأحزاب السياسية في العالم من أقصى اليمين إلى أقصى اليسار نرى بعد دراسة علمية لما حصل عن المعلومات داخل هذه الأحزاب أنه يوجد بصورة دائمة جناح يساري وجناح يميني وجناح وسطي وفي بعض الأحيان قد يتطور جناح أو اتجاهات تسمى يمين اليسار، أو يسار اليمين، أو يسار الوسط أو يمين الوسط ...... إلخ. هذه عملية تناقضية وديالكتيكية طبيعية ونعتبرها بدرجة إلى حالة مرتفعة فيما دامت هذه الأجنحة أو الكتل في المحافظة على وحدة الحزب أو الحركة لأسباب تكتيكية واستراتيجية.

ولهذا لا أرى أي مانع في توحيد هذه الاتجاهات المختلفة (هذا إذا حقيقة توجد هذه الاتجاهات أو الأجنحة) في تنظيم واحد في الظروف النضالية الحالية وجمهوريتنا للشعب الكردي. لماذا يمكن توحيد منظمات الحركة الفلسطينية والحركة الفيتنامية، وحركات الشعوب الأخرى ولا يمكن توحيد الحركة الكردية ضمن إطار العام للحزب الديمقراطي الكردي في سوريا كما يسمى باتجاهات التمردت. إنني متأكد بأن البعض (أو كل جناح أو كتلة) يدعي بأنهم هم الذين يمثلون الحزب وليس هناك أي أحد آخر يمثله. وإذا تعمقنا وإذا تجردنا إلى مستوى الادعاءات والاتهامات فإن كل كتلة تدعي بأن الكتلة الأخرى ما هي إلا كتلة بسيطة منشقة على نفسها وتخسر المؤيدين بين يوم وآخر. وما هي إلا مسألة وقت حتى تضمحل. ولكن الواقع كما نعلم جميعاً هو ليس على هذه الشاكلة أو الصورة التي يريدونها أن نتخيلها، وإنما لكل كتلة عدد من الأعضاء والمؤيدين.

أيها الرفاق المناضلين:

إن فترة الانشقاق والخلاف تزيد مدتها على العشر سنوات (١٩٦٥-١٩٧٦). وإن اليسار في سوريا أصيب بتكتلات كبيرة نتيجة تلك الخلافات. ولا ننتظر مدة طويلة كي تتعقل وتتحكم قيادات هذه الاتجاهات

- ٥ -

المختلفة وتتضح نظرية لهذا الوضع الشاذ والغير سليم، ولكن مع الأسف الشديد نلاحظ أنهم مصرين على استمرار هذه الحالة إلى اللانهاية. ولذا فإنني أدعوكم وأناديكم بأن تضعوا حداً لهذا الوضع الشاذ والمسيء إلى نضال الشعب الكردي بجميع أشكاله.

ولذا فإنني أعتقد في أننا أمام ثلاثة احتمالات في تشكيل الوحدة الحزبية المنشودة في جو سليم وبنية صادقة وخالصة النوايا والأسس الكافية لإنجاح هذه المحاولة.

أ - الاحتمال الأول:

عقد كونفرانس حزبي للاتجاهات الثلاث وانتخاب قيادة مؤقتة للحزب تضم عدداً متساوياً لجميع الاتجاهات، وتكون مهمتها توحيد منظمات الحزب وقواعده، وتعيين الطرق العريضة للقيادة المرحلية في تطبيق مهامها بشكل نزيه وصادق حتى انعقاد مؤتمر حزبي موحد تنتخب فيه قيادة جديدة للحزب. وإن هذا الرأي يتطلب تنفيذ الشروط التالية:

أ - أن ينعقد الكونفرانس في كوردستان سوريا.

ب - أن تضم القيادة المرحلية عدداً متساوياً للاتجاهات الثلاث.

ج - قيام القيادة المرحلية بواجباتها بشكل نزيه وبنية صادقة.

د - التخلص من الشعور بأن إخوتي أو أفراد هذه الكتلة هي كتلتي دائماً - يجب أن تصبح مصلحة الحزب والحركة فوق أي شيء آخر.

هـ - اشتراك أعضاء من المنفردين في المؤتمر الحزبي أيضاً مهما كان عدد أعضائهم، ليفسح المجال للتعاون والتخلص من التشاؤم وعدم شعور أية كتلة بالغبن وعدم المساواة. حتى انعقاد مؤتمر ثاني بعده.

ب - الاحتمال الثاني:

انطلاقاً من الوضع الحالي الشاذ الذي نرى فيه كل كتلة باسم الحزب الديمقراطي الكردي في سوريا وتحتفظ بالمنهاج والنظام الداخلي للحزب دون أي تغيير. فإذا كان هناك حقيقة خلافات فكرية بين الكتل المختلفة فعلى كل كتلة أن تبين بصراحة وبشكل علني خلافاتها للجميع لأعضاء الحزب والشعب وللأحزاب الوطنية الأخرى، والعالم سواء

- ٦ -

بل قدرات خاصة، في مناشير الحزب وبياناته أو في تغيير اسمه ومنهاجه الحزب والنظام الداخلي، وإن ظاهر الشكل والقالب والأهداف الذي تؤمن به ونود تطبيقه؛ لأنه من حق الأعضاء والجهات الوطنية والأحزاب التعرف على هذه الخلافات الجديدة واتخاذ موقف منها، وتقييم خطك في الانتماء والتأييد لنهج الخط الجديد أو ذاك. ويجب أن تنشر هذه الخلافات الجديدة بشكل علني وموضوعي وإظهار رهانها وأبعادها السياسية للعلن. وليس الانتماء إلى خصوصيات لا معنى لها، وإظهارها بشكل دعائي واتهامات تفصيلية. إنه من حق كل جهة سياسية التهجم وإعلان حرب دعائية على جهات سياسية أخرى، ولكن عليها أن تبين بشكل واضح وصريح أدلة خطها الجديد وأهدافها السياسية.

إذا كان هناك حقيقة خلافات جديدة بين الكتل المنبثقة للحزب الديمقراطي الكردي في سوريا فلا يمكن مطلقاً اتهام الوضع الحالي ترتيباً على هذه الكتل تغيير اسمها ومنهاجها ونظامها الداخلي؛ إذا كانت تؤمن حقيقة في خلافاتها الجديدة مع الكتل الأخرى وتؤمن بوجود خلافات ذات طبيعة جديدة (وليس ادعاءً). ولا تكمن بقاء الوضع الحالي في حالة وجود خلافات جديدة، لأنه إما الخلافات (في حالة إصرار الكتل المنبثقة الاحتفاظ باسم ومنهاج ونظام الحزب) هي ليست جديدة، وإما أن هذه الكتل تحتفظ وتتستر على الوضع الحالي بنية غير صادقة ولأسباب نفعية ومحاولة للاستفادة من الوضع الحالي، والتكتيك السياسي وعدم الجرأة في إظهار نفسها بشكل علني وصريح.

في هذه الحالة أي حالة وجود خلافات جديدة حقيقية فإنه يجب أن تظهر ثلاث تشكيلات حزبية في كوردستان سوريا، أو بالأحرى ثلاثة أحزاب سياسية كوردية لكل تنظيماته وأهدافه السياسية الخاصة، وخطه الأيديولوجي الخاص المتمثل في اسمه ومنهاجه السياسي ونظامه الداخلي. وإذا كان هذا واقع سياسي عملي وحقيقي فإنه تطور محتوم ولا أعتقد أن أحداً يستطيع إيقاف هذا التطور.

ج- الاحتمال الثالث:

في حالة انعكاس الاحتمال الثاني إلى حيز الوجود والواقع، وفي الظروف الحالية حتى في حالة وجود ثلاثة أحزاب كوردية في كوردستان سوريا فإنني لا أرى أي مانع في

- ٧ -

تشكيل جبهة سياسية بين هذه الأحزاب السياسية والتشاور مع بعضكم والدخول في مفاوضات معينة لهذا الغرض. مع العلم أنني عندما أجد تطور لهذا وستكون نتائجه خطيرة للشعب الكردي ونضاله. ولكن إذا كان هذا هو الواقع السياسي على الصعيد للحركة الكردية في كردستان سوريا فليس هناك أي اختيار لدينا سوى المحاولة والعمل لتشكيل حزب واحد متماسك في الحفاظ على وحدة النضال في مستوى أعلى ومجال أوسع أو تشكيل جبهة سياسية نضالية للأحزاب الثلاثة .

أيها الرفاق المناضلين :

هذه هي ملاحظاتي وتحليلاتي لتشخيص الوضع السياسي للحركة الكردية في كردستان سوريا، وأناديكم مرة أخرى بأن تعملوا للتحقيق وتركيز جميع إمكانياتكم في المحافظة على وحدة الحزب وكيانه، وإن الوضع العام الحالي والذي يسيء إلى الحركة الكردية بشكل عميق وإلى درجة لم يشهد تاريخ الشعب الكردي مثيلاً ولن يستمر طويلاً هذا الوضع السيء سيلحقه. واقترح من جانبي أن ترسلوا ممثلين عنكم إلى المؤتمر العام لجمعية الطلبة الأكراد في أوروبا، والذي سينعقد في ٣٠/٨ في مدينة بوخارست عاصمة جمهورية رومانيا الشعبية. هذا إذا لم يتم أي اجتماع ايجابي بين حزبكم المختلفة قبل ذلك الوقت. وإذا فضلتم فإنني مستعد لتحضير مكان اجتماع لقيادات الحركات المختلفة لمناقشة ذلك في أوروبا. ولكني شخصياً أعتقد وأؤمن بأنه من الأحسن لو عقد الاجتماع في كردستان سوريا وليس في الخارج ولكنكم أدرى بظروفكم المحلية ومن إمكانياتكم الموجودة .

أما المسألة الثانية التي أردت طرحها عليكم وطلب انتباهكم لها وأرجو أن أستلم منكم رداً ايجابياً لها وهي مسألة الوضع الحزبي للأعضاء البارتي من سوريا في أوروبا. وعدم حل هذه المسألة حتى الآن بشكل واضح وجذري. وقبل أن أذكر لكم اقتراحي والذي أؤمن بأنه الطريقة الحقة من أعضاء البارتي الديمقراطي الكردي (سوريا) في أوروبا نتيجة مناقشات عديدة منذ عدة سنوات داخل ومع منظمة منظمة الحزب الديمقراطي الكردستاني في أوروبا. أود أن أعرض عليكم

بصدد تاريخية حول هذا الموضوع، و تطور المسألة منذ أوائل الستينات حول أنه
إن منظمة الحزب الديمقراطي الكردستاني تشكلت في أوروبا ١٩٥٩ من أفراد
وبمبادرة من الحزب الديمقراطي الكردستاني (العراق) وكان البارتي في سوريا
يعلم بهذه المبادرة نتيجة الاتصالات مع الحزب في العراق في ذلك الوقت.
وكانت المنظمة مسؤولة للحزب في العراق وتعتبر فرعاً له بطبيعة الأمر، لأن جميع أفراد
كانوا من كردستان العراق. وتصاعد عدد من أعضاء البارتي في سوريا
إلى أوروبا سنة ١٩٥٩، ١٩٦٠، ١٩٦١، ١٩٦٤، ١٩٦٦ وكان
جميعهم يتلقون التعليمات من قيادة الحزب في سوريا في الانضمام إلى منظمة
الحزب في أوروبا كأفراد وليس كفرع للحزب (أي منظمة داخل منظمة).
مع العلم أن الحزب الديمقراطي الكردستاني في إيران رفض أن ينتمي أعضاء
إلى المنظمة بسبب رئيس حزبهم أنهم حزب مستقل ولا يستطيعون الانضمام إلا
أن تتغير طبيعة المنظمة وتكون عائدة ومسؤولة إلى الحزبين بدلاً من الحزب
الديمقراطي الكردستاني في العراق، مع أنه كان يوجد رفاق ينتمون
إلى المنظمة كأفراد من كردستان إيران وكان ذلك نتيجة الانشقاقات
والخلافات داخل الحزب في إيران وتعدد المنظمات الحزبية، والتي كانت تدعي
تمثيل البارتي والتكلم باسمه في كردستان. إن ظروف حزبنا كانت عسيرة
أيضاً في بعض الوقت وكانت الخلافات تشتد أحياناً، والتكتلات تظهر ولكن
لم تكن هناك انشقاقات رسمياً في صفوفه.

وكان الأمر بأن الرفاق من البارتي في سوريا استلموا التعليمات مباشرة
وصريحة في تشكيل منظمة خاصة لهم داخل منظمة الحزب في أوروبا في صيف
١٩٦٦ من قيادة الحزب في سوريا. ولكن الأمر حسم الرفاق من كردستان
سوريا في اجتماع موسع لهم في آب ١٩٦٦ أثناء انعقاد مؤتمر الجمعية
آنذاك، وأخذ قرار في البقاء داخل المنظمة، والاتصال مع قيادة الحزب
في اتخاذ رأيهم في الموضوع. فكان أن تم الاتفاق بين قيادتي الحزب الديمقراطي
الكردستاني (العراق) والحزب الديمقراطي الكردي في سوريا في الاعتراف بمنظمة
الحزب في أوروبا واعتبارها فرعاً للحزبين الشقيقين (لجنة مشتركة) وتكون
المنظمة مسؤولة إلى الحزبين وليس حزب واحد. وفي حالة نشوب خلافات أو
مشاكل بين القيادتين فتكون المسؤولية للأعضاء في تشكيل منظمة خاصة لكل
حزب على حدة والتعاون فيما بينهما ضمن الإمكان، وتم الاتفاق في أواخر ١٩٦٦

- ٩ -

وأصبح الأعضاء في أوروبا علناً يعملون في كردستان المنظمة في أوائل ١٩٦٥.

وكانت في هذه الفترة كانت الخلافات تدب في صفوف الحزب الديمقراطي الكردستاني في العراق، ولكن كانت لا تزال هناك محاولات في تسوية الأمر وتوحيد الصفوف ولم تكن الأزمة قد تطورت إلى درجة شديدة. ولكن ظروف حزبنا لم تكن بالأحسن وكان أن انشق الحزب في سوريا في صيف ١٩٦٥ إلى حزبين كاملين وكانت عضويتهم تقريباً قد تقلصت مع أوروبا بنسبة ٢٠٪ في الوقت. وأخذ تيار قوي بين أعضاء الحزب في سوريا في الدعوة إلى الانسحاب من منظمة أوروبا وعدم التدخل في الخلافات التي تشق وحدة الحزب الديمقراطي الكردستاني في العراق وخاصة ١٩٦٦. كما أن قيادة الحزبين الموجودين في سوريا آنذاك باسم البارتي اتصلوا بعدد من الرفاق في أوروبا، وطلبوا منهم الانسحاب من منظمة أوروبا للحزب، وعدم التدخل في الخلافات في العراق، والمحافظة على الوحدة بين الرفاق من البارتي في سوريا وفي أوروبا وذلك بتشكيل منظمة خاصة بهم، والاتصال مع القيادات في سوريا. ورفضنا الانسحاب أو استقال عدد من عضوية المنظمة في أوروبا آنذاك، كما أنه كان هناك عدد من الرفاق الآخرين الذين كانوا قد استقالوا أو انسحبوا من المنظمة قبل ذلك لعدم اتفاقهم مع سياسة المنظمة إزاء الخلافات والانشقاق في كوردستان العراق.

ولكن الظروف لم تسمح لتشكيل منظمة خاصة للبارتيين من سوريا في حينه لعدة أسباب:

أ- وضع الحزب في سوريا وانشقاقه.

ب- لتحرج الرفاق من كوردستان سوريا في خلافات كوردستان العراق وتأييدها لجهة أو لأخرى.

ونتيجة لهذا الوضع تفرق الرفاق في أوروبا، وصعب الأمر في جمعهم في منظمة واحدة. فكان أن بقي عدد منهم داخل صفوف منظمة الحزب في أوروبا - التي كانت تؤيد كتلة الطالباني - ابراهيم أحمد، وانسحب عدد منهم أو استقال لتأييدهم لقيادة الثورة بقيادة مصطفى البارزاني ومعارضتهم سياسة منظمة أوروبا آنذاك. كما استقال أو انسحب عدد آخر من صفوف المنظمة على دعوة من قيادة الحزب في سوريا. وبقي الحال على هذا الأمر حتى تشكلت منظمة أخرى للحزب تؤيد قيادة الثورة والحزب

- ١٠ -

الديمقراطي الكردستاني في صفوفهم في أيلول ١٩٦٤. وهذا أدى إلى انضمام عدد من الرفاق المستقلين والمنتمين إلى المنظمة الجديدة. وأصبح وضع الرفاق على الشكل التالي:

أ- قسم منهم بقي إلى المنظمة التي تؤيد الشرعية

ب- قسم آخر بقي إلى المنظمة التي تؤيد جلال الطالباني.

ج- قسم ثالث لم يبق إلى أي من المنظمتين.

بينما بقي وضع الحزب في سوريا مع الانقسام مستمراً على حاله طوال هذه السنين. وكان وضع الرفاق في أوروبا انعكاساً لوضع الحزب في الوطن لعدم توحيد الصفوف وحل مشكلة الخلافات والأزمة الداخلية في قواعده وعدم ظهور قيادة حازمة للعمل من أجل وضع حد نهائي لهذا الوضع المضطرب للحزب أولاً وللحركة بشكل عام.

وفي هذه الفترة تطور الوضع بحيث أصبحت المنظمة في أوروبا مسؤولة كلياً إلى تنظيمات وقيادات الحزب في كوردستان العراق بدلاً من أن تكون مسؤولة إلى الحزب في سوريا أيضاً. كما أن منظمة أوروبا أصبحت فرعاً تابعاً للحزب الديمقراطي الكردستاني في العراق ولا علاقة لها بالحزب في سوريا مما أدى إلى ظهور تيار قوي بين الرفاق في سوريا في تشكيل منظمة خاصة بهم تجمع جميع أفراد الحزب الموجودين في أوروبا، وعقد كونفرانس حزبي لتأسيس تلك المنظمة حتى لو لم ترضها القيادات في سوريا بذلك للوضع الذي يمر به الحزب آنذاك. وقد تم التعاون مع منظمة الحزب الديمقراطي الكوردستاني (العراق) ومنظمات الحزب الديمقراطي الكردستاني (إيران) أو منظمات أعضاء البارتي في كوردستان تركيا في تنظيم على شكل "كونفدراسيون" أو لجنة تنسيق تشرف على التنظيمات المختلفة بشكل يحفظ التمثيل. وكان هذا نتيجة الوضع الذي ظهر آنذاك داخل منظمة أوروبا من وجود بعض الشعور بالغبن، وعدم الاهتمام، وعدم إشراك المجال لرفاقنا. وكان هذا الشعور يستفحل في بعض الأحيان من قبل بعض العناصر من المتعصبين لعدم الاعتماد بين أعضاء البارتي في مختلف أجزاء كوردستان وإمكانية الاستفادة من تجاربهم الشخصية، ولا الاستفادة من الوضع لا طلاب أنفسهم.

إن الوضع الحالي هو مخالف لاتفاقية ١٩٦٩ بين الحزبين ومع أن

- ٥ -

منظمة الحزب في أوروبا بشكل رسمي في حينه وهي قبل سنة دعت قيادتكم في إنشاء منظمة "كردستان السورية" بأنهم لم يرحبوا بها.

وكلنا نعلم بأن معظم منظمات الحزب الديمقراطي الكردستاني (العراق) قد توحدت الآن وانهم في مجال توحيد منظماتهم في أوروبا دون أية مصاعب تذكر. بينما نرى مع الأسف الشديد أن منظمة الحزب في أوروبا وقيادة الحزب الديمقراطي الكردستاني (العراق) تمانع وتقف العائق في توحيد صفوف أعضاء البارتي في سوريا في منظمة خاصة بهم. وأن معظم أعضائنا لا يريدون أن ينضموا إلى منظمة أوروبا إذا بقي تنظيمكم على الشكل الحالي ومسؤولة ومرتبطة مع الحزب الديمقراطي الكردستاني (العراق) فقط؛ لأنهم عرفوا جيداً سياسة وشوفينية الحزب الكبير الذي يطبقه الحزب في العراق ضد الأحزاب الكردستانية الأخرى. والجدير بالذكر بأن أحد الأسباب الكبرى للخلافات بين الحزب الشيوعي الصيني والحزب الشيوعي السوفيتي كانت شوفينية الحزب السوفيتي تجاه الأحزاب الشيوعية الأخرى وعدم المساواة بينهم.

إن أحد الأسباب المتفاقمة أو الخلافات وتكرار ما يريده أعضاؤنا لمصلحة الوحدة الحزبية وجمع صفوف الأعضاء وتركيز استقلالية الحزب في سوريا فإنهم يدعون إلى تشكيل منظمة خاصة بهم تتعلق بأعضاء البارتي من أجزاء كوردستان الأخرى ومنظمتهم في "كوردستان السورية" أو "الجبهة الكردستانية" لتركيز مبدأ المساواة بين الأحزاب الكردستانية المختلفة. فإذا كان حزبنا في الوطن حزباً مستقلاً له برنامجه ونظامه الداخلي الخاص به مادام لا يخضع لنفسه، ويصح جداً أن يبدأ الوضع الذي يخالف من اتفاقيات سابقة بين الحزبين.

إن طبيعة الوضع والظروف والعلاقات الموجودة في أوروبا تحتم اتخاذ خط كهذا. ولذا فإننا ندعوكم للإجابة على الاقتراح التالي وعلى الأقل نرجوا أن تتفقوا على هذا الاقتراح وتخبرونا في رسالة ترسلونها:

أ- دعوة صريحة منكم في إنشاء منظمة خاصة بالحزب الديمقراطي الكردي (سوريا) في أوروبا.

ب- تحسين نوع العلاقات مع المنظمات والأحزاب الكردستانية الأخرى في أوروبا.

٦

- ١٢ -

أ- تعيين الهيئة القيادية (عددها - اسمها - مهمتها)
ب- نوع علاقتها مع تنظيمات الحزب في الوطن.

كما أود أن أصرح بأن هذا هو ليس اقتراحي الشخصي وإنما رأي معظم أعضاء البارتي في أوروبا. وليس لي أية مصلحة شخصية أو منفعة في تقديم هذا الاقتراح لأنه قد يتصور البعض بأنه لي غرض معين وكذلك إنني أؤكد لكم بأن هدفي الوحيد هو تصليح الوضع، وإنقاذ أعضاء البارتي في سوريا من التفسخ و التشتت و التمزق.

كما إنني أؤكد لجميع الجهات المختصة بجزم بأن هذا الاقتراح ليس موجهاً ضد أي حزب معين أو تنظيمات أخرى، وإنما أريد إعادة وتركيز مبدأ المساواة الأخوية والحقيقية بين الأحزاب الكوردستانية المختلفة، وليس سيطرة جهة على أخرى. كما أنه لا يعني أية محاولة انشقاقية (حتى لا يقلب أي أحد مضمون هذا الاقتراح)، لأن وحدة التنظيمات الحزبية في أوروبا ستحافظ على سمعة أعلى في الكفاح الوطني عند الكورد عامة سوية، أو لجنة تنسيق تشرف على المنظمات الحزبية المختلفة [illegible] تركيا، إيران، العراق وسوريا. ولكن تعني توعية من المركزية أو ما يسمى بـ "الديكتاتورية"، والذي جاهد من أجله شعبنا في كوردستان لأكثر من عشر سنوات.

وأخيراً أرجو لكم كل التوفيق في نضالكم العسير والشاق من أجل شعبنا، وإني أنتظر جداً بالرسائل (أو مذكرات هذه) في أقرب فرصة ممكنة.

عاشت وحدة الحزب الديمقراطي الكردي في سوريا.
عاش نضال شعبنا الحبيب.
عاش التعاون والتأييد بين الأحزاب الكوردستانية المختلفة.
عاش مبدأ المساواة الحقيقية بين الأحزاب الكوردستانية.

المخلص عمر شيخموس
استوكهولم ٦/١١/١٩٧١

پەیامی هۆمەر شێخمووس بۆ چەند لایەن و حزبێکی کوردی لە سوریا ١٩٧١

The Sino-Soviet Border Dispute (1963 – 1970)

" An Analysis "

M. A. Thesis
By: Omar Sheikhmous

Dept. Of Political Science
University of Stockholm

June - 1972

بەرگی پێشەوەی بابەتی ماجستێرەکەی هۆمەر شێخمووس کە سەبارەت بە سنووری یەکێتیی سۆڤیەت و چین- ە،
ساڵی ١٩٧٢ بڕوانامەکەی لە زانکۆی ستۆکهۆڵم وەرگرتووە

نووسینەوەی دەقی نامەیەکی د. عەبدولرەحمان قاسملو بۆ هۆمەر شێخمووس:

برای و خۆشەویست عومەر! سڵاوێکی گەرمت پێش کەش دەکەم و هیوادارم هەر بە خۆشی و سەربەرزی بژی!
لە پێش دا پێم خۆشە بە ناوی خۆم و هەموو برادەرانەوە سوپاست بکەم. چونکە بە راستی بە دڵسۆزیەوە بۆ پێش خستن و هەڵسوڕاندنی کارەکانی ئێمە لە سوئید یارمەتیت داوە. دیارە ئێمە تۆمان هەر بە برادەرێکی خۆمان داناوە و رەنگە پێویستیش نەبێ سوپاست لێ بکەین، بەڵام دیسانەکە هەر بە ئەرکی خۆمان دەزانین ئەوەندەت بۆ بنووسین.
برا گیان! ئەمیر باسی کاروباری ئێمە و وەزعی ئێرەت بۆ دەکا و پێویست نیە من هیچت بۆ بنووسم. لەسەر یەک وەزعمان باشە و هەر خەریکین. هیواداریـن رۆژەیک بێ کە تۆش لێرە لەناو خۆمان ببینین. رەنگە ئەو رۆژەش زۆر دوور نەبێ!
سڵاوێکی گەرم و برایانەم هەیە بۆ خوشکی ئاگنێتا و هیوام ئەوەیە منی هەر لە بیر مابێ! هیواشم ئەوەیە هەر بە خۆشی و کامەرانی بژین.
ئیتر دەستەکانت دەکوشم و داوای سەرکەوتنت بۆ دەکەم.

برات رەحمان
١٩٧٣/١٠/٢٧

حزبی دیموکراتی کوردستان (ئێران)
کومیتەی ناوەندی

Kurdistan Democratic Party (Iran)
Central Committee

ژمارە :
No:
رێکەوت :
Date:

برای بەڕێز و خۆشەویست کاک هۆمەر! سڵاوێکی گەرمت پێشکەش دەکەم و

هیوادارم هەر بەخۆشی و سەربەرزی بژی!

[illegible] بە ناوی خۆم و هەموو برادەرانەوە سوپاست دەکەم. چونکە

بەراستی بە دڵسۆزییەوە بە پێشخستن و هەڵسووڕاندنی کارەکانی ئێمە لە سوئێد یارمەتیت

داوە. دیارە ئێمە ئێستا هەر بە برادەرێکی خۆمان دانا [illegible]

[illegible] بەڵام دڵنیا بە کە هەر بەپەرەی خۆمان دەزانین [illegible]

بۆ بنووسین.

براگیان! کاک ئەمیر [illegible]

[illegible] هیوادارین

[illegible]

سڵاوێکی گەرم [illegible] Agneta [illegible]

[illegible] هیوادارم ئەوەیە هەر بەخۆشی و کامەرانی بژین.

[illegible]

برات رەحمان

۱۹۷۳/۱۰/۲۷

نامەی د. عەبدولرەحمان قاسملو بۆ هۆمەر شێخمووس ۱۹۷۳

UNITED NATIONS — NATIONS UNIE

ECONOMIC AND SOCIAL OFFICE IN BEIRUT

BUREAU DES AFFAIRES ECONOMIQUES E[illegible] SOCIALES DE L'ONU A BEYROUTH

File No. ____________

Ref. No. ____________

UNITED NATIONS [illegible]
P. O. Box [illegible]
BEIRUT – LEBANON

Telephone: [illegible]

Cable address: UNATIONS, [illegible]

عزيزي كاك عمر شيخ موس المحترم

تحياتي وأشواقي الحارة

ارجو ان تكونوا بخير وسلام وفي صحة جيدة. وأنا بخير.
منذ مدة وانا أحاول الحصول على عنوانكم للاتصال بكم والاستفسار عن
صحتكم واحوالكم واوضاعكم فلم أفلح حتى رجوع الاخ مصطفى الجاف
الذي زودني بعنوانكم مشكوراً. والواقع انني متلهف لسماع أخباركم و
معرفة اتجاهكم وعمقكم السياسي [illegible] والفكري والتحليلي ايضاً.
لقد سمعت نتفاً منه من احد اليساريين السويديين [illegible]
[illegible] للتحريفية المعاصرة ولكن المهم في نظري ان أعرف تحليلكم الماركسي
اللينيني لاوضاع شرقنا وكردستاننا اذ كما تعلمون ان دمج الحقيقة الماركسية
اللينينية بالاوضاع الخاصة والظروف المحيطة لبلادنا وتحديد
ومعرفة الخصائص المميزة لثورة شعبنا التحررية الديمقراطية [illegible]
[illegible] من الواجبات الملقاة على عاتق المناضلين الثوريين.
انني ارسلت لكم نسخة من كتابي وسأرسل لكم نسخة ثانية منه ولكني أود ان
انبهكم مسبقاً بان المقدمة والفصل الاخير هما المعبران عن افكاري وآرائي المتطورة
ان الفصل الخاص بالبارتي يحتاج الى اعادة نظر جذرية و الفصول الاخرى
يحتاجان الى اعادة تقييم طبقي علمي
تحياتي الى [illegible] لكم بالحياة الـ[illegible].
انني الآن اعيش في القاهرة في العنوان الذي اكتبه لكم. ويسرني
ان أسمع منكم واعرف عنوانكم الدائمي لضمان استمرار المراسلة بيننا

لقد فرحت بوجود علاقة لكم مع المنظمات الفلسطينية التي اتعاون انا بدوري معها. والمهم في الموضوع ان تياراً ماركسياً لينينياً صاعداً شرع في النمو داخل الفتح والجبهة الشعبية لتحرير فلسطين ومن بعض المنظمات الاخرى. ويتميز هذا التيار بالنضج والابتعاد عن الطفولة اليسارية والصبيانية وبالموضوعية والعلمية.

عنواني

القاهرة - الزمالك - ١٥/ شارع ابو الفدا

عمارة برج الفدا - الشقة ١٣٠

جلال الطالباني

وختاماً تقبل تحياتي الطيبة وسلم

اخوكم المخلص

جلال

١٩٧٤

نامەی مام جەلال بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٤

بیروت - صندوق البرید ١٦٩١
جلال نوری ...
نەم ئەدرەسەکە

بەیرووت.
١٤/٩/١٩٧٤

برای خۆشەویستم کاک عومەر شێخموسی بەڕێز
سڵاوێکی گەرم
شادی و خۆشیتان ئاواتە و منیش باشم.

چەند ڕۆژی لەمەوبەر چاوم بەو نامەیە کەوت کە بۆ کاک حەسەنی جافتان ناردبوو، دوای خوێندنەوەی هەولم داوە ڕۆژنامە بنووسم بلاوی بکەمەوە، بەڵام وتیان کەوتوتە ناو گێژاوی قبرسەوە و لەوێ بۆخۆی گلی خواردووەتەوە!

بەمەسەلەی خۆم خۆشحاڵ نیت، بەداخەوە من هیچ نامەیێکی تۆم وەرنەگرتووە کە چی من دوو نامەم بۆ ناردوویت. تۆ نامەت دوای جواب نەبووە، وام لێهات بڵێم ڕەنگە نەتەوێت نامە بۆ یەکتر بنووسین بۆیە وازم لە نامەنووسین بۆتان هێنا.

پیری و ئێمرۆ دکتۆر قاسملوم دیت باسی تۆشیان کرد.

من وا چاری لێرەم باش جارەیێکی تر ئەچمە شام ڕەنگە حاڵ لەوێ دانیم، قوم زۆرتر پێم بۆئێرە واتە بۆ بیروت.

پەیوەندیم لەگەڵ بارزانی ئێستە زۆر لە جاران باشترە. ئێستە من لەکاروباری عێراق پێدا بۆ شۆڕش تێشی ئەکەم. ڕاستی من ئەوەیە کە هەولدەدەین شۆڕشی کوردستان لەگەڵ هێزە عێراقیە پێشکەوتوو دیموکراتەکان هەرەپەیەک بکەن و پێکەوە خەبات بکەن بۆ: دیموکراسی بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی ڕاستەقینە بۆ کوردستان.

خۆشحاڵم عەلاقەم لەگەڵ هەمو هێزەکانی پێشکەوتووی عەرەب و پێشمەرگەکان لە سەتیل زۆر باشە.

ئیتر چاوەڕوانی جوابتم.
هەرگیز نامەکەم کوردیکی خوێندەوارە
شارەزایی ڕابوردووی نیم بەڵام باشم
ڕیشە بەرچاو، چەندی یارمەتی بەرایێت
لەگەڵ ئاگادارێ پێویست بەرکەکە.

برات جەلال

نامەی مام جەلال بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٤

دەقی نامەیەک بە ناوی دەستەی دامەزرێنەر بۆ هۆمەر شێخمووس ناردراوە، کە هەست دەکەم لە لایەن د. کەمال فوئاد نووسراوە و ناردراوە:

هەڤاڵی بەڕێز کاک عومەر
سڵاوێکی گەرمی تێکۆشان

بێ گومان ئێوەش هەستتان بەو بۆشایی یە گەورەیە کردووە کە لە ئەنجامی تێکچونی شۆڕش و بڵاوە لێ کردنی پارتی درووست بووە. ئەم بارە نوێ یە ئەرکێکی پیرۆز ئەخاتە سەرشانی هەموو کوردێکی دڵسۆز.. ئەرکی هەوڵ دان بۆ پڕکردنەوەی ئەو بۆشایی یە، پێش ئەوەی دوشمن سوودی لێ وەربگرێت. لەبەر ئەوە بە پێویستی ئەزانین کە بە زوترین کات هەوڵ بدرێت بۆ سازکردنی کۆبوونەوەیەک لە ئەندامە پاک و دڵسۆزەکانی پێشووی پارتی، بۆ لێ دووان لە بارەی ئەم بارە نوێ یەوە و بڕیاردان لەسەر شێوەی خۆرێکخستن و کارکردن و تێکۆشان لەسەر بناغەیەکی راست لە پێناوی هێنانەدی ئاواتەکانی گەلە چەوساوە و زۆرلێکراوەکەمان شان بە شانی هەڤاڵە دڵسۆزە شۆڕشگێڕ و کۆڵنەدەرەکانمان لە وڵات.
بۆ ئەم مەبەستە داواتان لێ ئەکەین کە بە زووترین کات وەڵامی ئەم نامەیەمان بدەنەوە و بیر و رای خۆتان دەرببڕن لەبارەی کات و شوێنی ئەو کۆبوونەوەیە، پێش ئەوەش لەگەڵ ئەو هەڤاڵانەدا کە لە بیروڕادا وەکو ئێوەن کۆببنەوە و پوختەی بیروڕا و پێشنیارەکانیان لەگەڵ خۆتان دابهێنن بۆ کۆبوونەوەکە، تا کەڵک و سوودیان لێ وەربگیرێ و لە دانی بڕیارەکان دا رەچاو بکرێن.
پێشەکی ئێمە لە رۆژانی ١٦-١٩٧٥/٥/١٩ بە کاتێکی باش ئەزانین بۆ ئەو کۆبوونەوەیە لە بەرلینی رۆژئاوا. تکایە هەر بیروڕایەکی کەتان هەیە لە بارەی کات و شوێنی کۆبوونەوەکەوە بە زووترین کات ئاگادارمان بکەن.

بۆ کۆبوونەوەی یەکەم وا بە لامانەوە پەسەندە کە لە هەر ولاتەوە ١- ٢ هەڤاڵ ئامادەبن. پارەی ڕێگا و مانەوە لە شوێنی کۆبوونەوە لەسەر بەشدارانی کۆبوونەوەکە خۆیانە. لە لایەن ئێمەوە تا ئێستا توانای هیچ یارمەتی یەکی مالی نی یە.
ئەم نامەیە نادرێت بە کەس و ئەهێنرێتەوە بۆ کۆبوونەوەکە و تەنیا بۆ ئەو هەڤالانە ئەخوێندرێتەوە کە لە بیروڕادا لەگەڵتان دان و جێگای بڕواتانن، ئەویش بۆ وەرگرتنی بیرو ڕاو پێشنیارەکانیان و هەڵبژاردنی نوێنەرەکانیان بۆ کۆبوونەوەکە.
ئیتر بۆ پێشەوە بەرەو دامەزراندنی پارتی پێشڕەوی ڕاستەقینە و شۆڕشگێڕ بۆ کوردستان، کە سەرکردایەتی ی خەباتی گەلەکەمان بکات لە پێناوی ئازادی و دیموکراسی و مافی نەتەوەیی دا.

(دەستەی دامەزرێنەر)
١٩٧٥/٤/١٦

نامەی "دەستەی دامەزرێنەر" بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٥

هومەر

هەڤاڵی بەڕێز کاک ....

سڵاوێکی گەرمی تێکۆشان –

بێ گومان ئێوەش هەستتان بەو بۆشاییە گەورەیە کردووە کە لە ئەنجامی تێکچوونی شۆڕش و بڵاوەلێکردنی پارتی دوورەوە بووە. ئەم بارە نوێیە ئەرکێکی پیرۆز ئەخاتە سەرشانی هەموو کوردێکی دڵسۆز – ئەرکی هەوڵدان بۆ پڕکردنەوەی ئەو بۆشاییە بەر لەوەی دوژمن سوودی لێ وەربگرێت. لەبەر ئەوە بە پێویستی ئەزانین کە بە زووترین کات هەوڵ بدرێت بۆ سازکردنی کۆبوونەوەیەک لە ئەندامە پاک و دڵسۆزەکانی پێشووی پارتی بۆ لێدوان لە بارەی ئەم بارە نوێیەوە و بڕیاردان لە سەر شێوەی خۆڕێکخستن و کارکردن و تێکۆشان لە سەر بناغەیەکی ڕاست لە پێناوی هێنانەدی ئاواتەکانی گەلە چەوساوە و زۆرلێکراوەکەمان و شەهیدانی هەڤاڵە دڵسۆزە شۆڕشگێڕ و کۆڵنەدەرەکانمان لە وڵات.

بۆ ئەم مەبەستە داواتان لێ ئەکەین کە بە زووترین کات وەڵامی ئەم نامەیەمان بدەنەوە بیروڕای خۆتان دەرببڕن لەبارەی کات و شوێنی ئەو کۆبوونەوەیە، پێشنیازەکانتان لەگەڵ ئەو هەڤاڵانەی تەوا لە بیروڕادا وەکو ئێوەن کۆببنەوە و بۆچوونی بیروڕا و پێشنیازەکانیان لەلایەن خۆتانەوە بهێنن بۆ کۆبوونەوەکە، تا کەڵک و سوودیان لێ وەربگیرێ و لە دانی بڕیارەکاندا ڕەچاو بکرێن.

پێشنیازی ئێمە ڕۆژانی ١٦ – ١٩ / ٥ / ١٩٧٥ بە ٣ ڕۆژی بانگهێشتی ئەزانین بۆ ئەو کۆبوونەوەیە لە ئەوروپای ڕۆژئاوا. ئەگەر هەر بیروڕایەکی کەتان هەیە لە بارەی کات و شوێنی کۆبوونەوەکەوە بە زووترین کات ئاگادارمان بکەن.

بۆ کۆبوونەوەیەکەمان بە لامانەوە پەسەندە کە لە هەر وڵاتێکەوە ١ – ٢ هەڤاڵ ئامادە بن.

پارەی ڕێگا و مانەوە لە شوێنی کۆبوونەوە لە سەر بەشدارانی کۆبوونەوەکە خۆیانە. لە لایەن ئێمەوە تا ئێستا توانای هیچ یارمەتییەکی مالی نییە.

ئەم نامەیە نادرێتە بە کەس و ئەنێردرێتەوە بۆ کۆبوونەوەکە و تەنیا بۆ ئەو هەڤاڵانە ئەنێردرێت کە لە بیروڕادا لەگەڵمان دان و جێگای بڕوامانن، ئەویش بۆ وەرگرتنی بیروڕا و پێشنیازەکانیان و هەڵبژاردنی نوێنەرەکانیان بۆ کۆبوونەوەکە.

ئیتر بۆ پێشەوە بەرەو دامەزراندنی پارتێکی پێشڕەوی ڕاستەقینە و شۆڕشگێڕ بۆ کوردستان، کە سەرکردایەتی خەباتی گەلەکەمان بکات لە پێناوی ئازادی و دیموکراسی و مافی نەتەوەییدا.

(دەستەی دامەزرێنەر)

١٦ / ٤ / ١٩٧٥

Till Statsminister Olof Palme
Stockholm

Stockholm 14/5-75

Den senaste tidens utveckling i irakiska Kurdistan har varit katastrofal för det kurdiska folket. Hundratusentals människor har tvingats lämna sina hem för att fly över gränsen till Iran, där de nu lever i flyktingläger. Rapporterna om deras oerhörda lidanden har på intet sätt överdrivna.

Vi vet att den svenska regeringen noggrant följt denna utveckling och visat beredvillighet att göra de humanitära insatser, som är möjliga, i samarbete med Röda korset. Vi vill med detta brev endast fästa uppmärksamheten på ett speciellt problem.

Bland de flyktingar, som nu sökt skydd i Iran, befinner sig ett stort antal studenter och universitetslärare. Vid krigsutbrottet för omkring ett år sedan sökte sig större delen av de kurdiska eleverna jämte sina lärare från de irakiska universiteten och anslöt sig till den kurdiska revolutionen. Det gällde bland annat hela det kurdiska universitetet i Sulaimania.

En del av dessa studenter och lärare har valt att fortsätta den väpnade kampen i irakiskt Kurdistan, men andra har funnit det nödvändigt att söka sig över till Iran. Deras framtid där är ytterst osäker. De flesta av studenterna önskar inget högre än att fullfölja sina studier i ett västeuropeiskt land. En långvarig vistelse i iranska flyktingläger kommer att vara ödesdiger, särskilt för de unga män och kvinnor, vilkas framtid slagits i spillror.

Sverige har vid tidigare tillfällen i liknande situationer beredvilligt tagit emot grupper av flyktingar. Vi anhåller nu om att den svenska regeringen snarast möjligt skall granska möjligheterna att ta emot så stor grupp kurdiska flyktingar som möjligt - flyktingar, som antingen kan ges tillfälle att fortsätta sina studier i Sverige, eller redan utbildade män och kvinnor, som efter en övergångsperiod kan göra sin insats i det svenska arbetslivet.

Högaktningsfullt

För KSFS,
Omar Sheikhmous
pipersgatan 11
112 24 Stockholm

Svenska -Kurd Kommitté
Folkpartiets Ungdomförbund
Svensk-Indiansk Förbundet
Kurdiska Studenternas För. i Sverige

نامەی هۆمەر شێخمووس بۆ ئۆلف پاڵمێ سەرۆک وەزیرانی سوید ١٩٧٥

بيان الاتحاد الوطني الكردستاني

جاءت اتفاقية ٦ آذار ١٩٧٥ الخيانية بين الحكومتين العراقية والايرانية دليلاً جديداً على عجز البورجوازية البيروقراطية العراقية - الشوفينية بطبيعتها - عن حل القضية الكردية حلاً ديموقراطياً عادلاً ، مثلما أكدت الاحداث التي المقترنة عجز القيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية المساومة وفشلها في قيادة الحركة القومية التحررية للشعب الكردي ، وأثبتت مجدداً ان الدوائر الاستعمارية وعلى رأسها الامبريالية الامريكية والرجعية الغاصبة لارض كردستان وفي مقدمتها الحكومة الايرانية ليست الا أعداء ألداء للشعب الكردي ولسائر شعوب المنطقة ، لا تريد لها الا الاستعباد والحرمان من جميع الحقوق القومية والديموقراطية ، ولا تضمر لها سوى الغدر والشر مهما تفننت في الخداع والتضليل ، وبرعت في حبك الدسائس وتدبير اللعب الدبلوماسية ومهما تسترت بالبراقع المزركشة.

لقد سطعت من جديد في سماء كردستان - كنجمة هادية - الحقيقة التاريخية التي طالما بشر بها التيار التقدمي الكردستاني ، حقيقة ان تحرير الشعب الكردي من المظالم الاستعمارية والاضطهاد القومي والاستغلال الطبقي لا يتم مطلقاً دون الاستناد الى النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع نضال الجماهير الشعبية العربية في جبهة وطنية متحدة ، ضد الاستعمار والصهيونية والدكتاتورية.
كما برزت من خلال الوقائع والاحداث انه لابد من أن تتكاتف القوى الثورية الكردستانية مع سائر القوى التقدمية والقومية اليسارية في العراق لانجاز مهام الثورة الوطنية الديموقراطية التي يواجهها شعبنا العراقي بقوميته العربية والكردية واقلياته ، هذه المهام التي يتصدرها :-

اولاً تحرير العراق الناجز من ربقة قيود الاستعمار الجديد الاقتصادية والسياسية.

ثانياً انهاء الحكم الدكتاتوري الدموي

ثالثاً ايجاد السلطة الوطنية الديموقراطية الائتلافية ، القادرة على توفير الديموقراطية للشعب العراقي بأسره و

رابعاً اقرار حق الشعب الكردي في الحكم الذاتي الحقيقي ضمن جمهورية عراقية ديموقراطية مستقلة.

خامساً اجراء الاصلاح الزراعي الجذري لصالح جماهير الفلاحين وتصنيع البلاد ، و استغلال ثرواتها النفطية والمعدنية لتطوير المجتمع العراقي ، ومن ثم تهيئة مستلزمات الانتقال الى البناء الاشتراكي .

~~[illegible]~~

وتحقيق هذه المهام الخمسة قادر على وضع العراق على درب النضال العراقي العادل ضد الامبريالية والصهيونية والرجعية ، وتعبئة طاقات العراق الهائلة وزجها في معركة المصير التي تخوضها الامة العربية ضد الصهيونية والامبريالية .

ان تنازل الدكتاتورية الحاكمة في بغداد عن حقوق العراق المشروعة في شط العرب ، وتسليمها باحتلال النظام الشاهنشاهي الرجعي المتحالف مع الامبريالية لعربستان والجزر العربية الخليجية ، وبعدوانه على الشعب العربي في الخليج ، وتآمره لاجهاض النظام التقدمي في اليمن الديموقراطية الشعبية ، وقبولها السير في موكب الدول الرجعية الضالعة في ركب الامبريالية واستعدادها لتوقيع معاهدة استعمارية عسكرية جديدة ، تحت ستار «أمن الخليج» خلافاً لارادة الشعب العراقي والمصالح الحيوية للامة العربية ان ذلك كله يثبت ان البورجوازية البيروقراطية العراقية العاجزة تاريخياً عن حماية الاستقلال الوطني ـ قد اختارت طريق نوري السعيد لقمع الحركة القومية الكردية وتنصلت نهائياً عن التزاماتها للشعب العراقي والقومية الكردية بايجاد الحل الديموقراطي للقضية الكردية .

وهذا الثمن الباهظ الذي دفعته دكتاتورية بغداد للرجعية والايرانية و حليفتها الامبريالية الاميركية ـ لقاء استحصال موافقتها على اخضاع القيادة العشائرية للمخطط الامبريالي الشاهنشاهي ـ الشوفيني ـ وانهاء الثورة الكردية ، كان : سيادة العراق والمصالح الحيوية للامة العربية . ولم يكن لحكام العراق هدف من وراء ذلك سوى البقاء على دست الحكم واستغلاله لمصالحهم مهما كلف غالياً .

لقد فضحت الوقائع التي أعقبت تحالف الحكم الثوري التقدمي جداً !! مع النظام الشاهنشاهي الرجعي طبيعة الدكتاتورية اليمينية المتسلطة في العراق وكشفت جوهر سياستها الشوفينية تجاه القضية الكردية

الذي يتمثل في تهجير مئات الالوف من العمال والفلاحين والمثقفين الاكراد من مناطق مندلي ، خانقين ، كركوك ، شيخان ، عين زاله وسنجار أولاً وتفريغ الحكم الذاتي من محتواه ومضمونه الحقيقي ثانياً ومنع الشعب الكردي عن المساهمة في الحكم المركزي والمحلي ثالثاً وتفتيت الحركة القومية الكردية وسحق قواتها المسلحة رابعاً.

ولم يكن الاعتراف اللفظي بالحكم الذاتي الذي جاء تحت ضغط الاحداث ونضالات شعبنا في آذار ١٩٧٠ الا ستاراً لتغطية الجوهر الرخيص للسياسة الشوفينية حيال القضية الكردية كما لم يكن اصدار قانون الحكم الذاتي الممسوخ في آذار ١٩٧٤ الا ستاراً لتغطية حرب الابادة الوحشية التي شنتها الطغمة الحاكمة ضد شعب كردستان العراق والتي ازيلت فيها المئات من القرى وأبيد الالوف من السكان الآمنين.

ان مواصلة الحكم الدكتاتوري في العراق لسياسة التحالف مع النظام الشاهنشاهي والتودد والتقرب من الامبريالية الامريكية ، والتعاون مع الرجعيات العربية ا و سكوته المطبق عن المؤامرات الاستعمارية والصهيونية التي تدبر ضد الخليج العربي والثورة الفلسطينية ، ومواصلة الارهاب والاغتيال ضد الحركة الوطنية والديموقراطية والقومية في العراق ومواصلة السياسة الشوفينية ضد القومية الكردية ---- ان ذلك كله يشكل المؤشرات الحقيقية على اتجاه سيره الحثيث نحو الارتماء التام في احضان المخطط الامبريالي - الرجعي المعادي للامة العربية وللشعب الكردي ولسائر شعوب المنطقة ، وهذا مما يكشف جوهره الحقيقي ويظهر هويته الحقيقية ويحدد نهجه الرجعي وبالتالي فان النضال ضد الدكتاتورية التي تحكم العراق الى عهد علنه بغداد ، متسترة خلف شعارات براقة ومتخفية وراء لافتات خداعة ، واجب وطني وقومي ، مفروض على جميع القوى المحبة للوطن والحريصة على تقدم الشعب العراقي واستقلاله الوطني وحقه في الديموقراطية ، وفي مقدمتها العناصر والتيارات التقدمية الكردستانية التي يتعرض شعبها الى سياسة شوفينية رعناء تهدد بالقضاء على القومية الكردية خاصة وان الدكتاتورية قد أعادت أحكام الطوق الاستعماري - السعدي المثلث ، القديم ، في اعناق الشعب الكردي بتحالفها مع الرجعيات المتناهية

والفاشيه الطورانية ضد حركته التحرريه والديمقراطية .

واذا كانت القيادة العشائرية والبورجوازيه اليمينية للحركة القوميه الكردية قد رضخت لمشيئة الامبرياليه والرجعية الشاهنشاهية في انهاء الثورة الكردية وفضلت عار الانهزاميه ومذلة الهروب من كردستان على شرف الاستبسال ومجد المقاومة في ارض الوطن الا ان شعبنا مصمم على مواصلة النضال الثوري حتى يتحقق الهدف الاساسي المتبلور في الشعار المعروف : « الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان » رغم الصعوبات والتعقيدات التي تواجه مناضليه البواسل ومهما كانت الظروف والاحوال سيئة .

واننا اذ نتشرف بالاعلان عن تصميم مناضلي شعبنا على مواصلة النضال الثوري المنظم في صفوف الجماهير الشعبية ضمن اتحاد وطني كردستاني نؤكد من جديد على النهج الجماهيري الثوري الذي نسير عليه في كفاحنا المشترك مع القوى القوميه والتقدميه العربية في العراق ضد الامبرياليه والصهيونية والدكتاتورية وعلى رفضنا القاطع للاتجاهات الانعزاليه القوميه واليمينية والاتكاليه مع شجبنا الشديد للاساليب العشائريه والبورجوازيه اليمينية والرجعيه في النضال الوطني ولدعوات التعاون والتودد من الاوساط الرجعيه والمشبوهة .

اننا عاقدون العزم على مواصلة النضال الثوري الطويل الامد بالاعتماد على قوى جماهير شعبنا الخلاقة أساساً وبالتعاون مع الوثيق والتلاحم الكفاحي الجادمع القوى التقدميه العربية ، وبرؤيا واضحة وادراك عميق لحقيقة أن الامبرياليه والصهيونية والرجعيات الشاهنشاهيه والطورانيه والعربيه الشوفينية والرجعيه الكرديه العميلة تعتبر العدوة الرئيسيه الاولى لحركة شعبنا الكردي التحرريه ، نشن ضدها النضال المتواصل والدؤوب دون مساومة أو تهاون أو تأجيل ... بينما تعتبر قوى الثورة العربية وحركات التحرر الوطني في العالم الثالث والقوى الاشتراكيه والعماليه والثوريه في العالم حليفتنا الرئيسيه لذلك نسعى لاقامة امتن علاقات التضامن والتعاون وتعزيز تلاحمنا الكفاحي معها .

اننا نؤكد تضامننا الكفاحي ودعمنا المطلق للامة العربية في نضالها المجيد الذي يمتاز باهمية تاريخية عظمى في الثورة العالمية المعاصرة، من أجل تحرير وتوحيد الامة العربية على أسس تقدمية وديموقراطية وفي نضالها المشروع لتحرير فلسطين من الاستعمار الاستيطاني الصهيوني واقامة الدولة الديموقراطية الفلسطينية.

ونؤكد تضامننا النضالي ومساندتنا التامة لنضال الشعب الكردي في كردستان تركيا وكردستان ايران ضد الطورانية والرجعية الشاهنشاهية ومن أجل تحقيق التحرر الوطني والديموقراطي الناجز في هذين البلدين واستعمال حق شعبنا الكردي في تقرير المصير بالشكل الذي ترغب فيه جماهيره.

ان الاتحاد الوطني الكردستاني الذي يسعى لتنظيم قوى الثورة الكردية الوطنية والديموقراطية بشكل اتحاد وطني ديموقراطي يسمح بتعايش التيارات التقدمية واتحادها النضالي المتين تحت قيادة الطليعة الثورية الكردستانية التي ستولد حتماً - يبعث بتحياته النضالية الحارة الى الثورة الفلسطينية المجيدة وليد من أزرها، والى الثورة الشعبية في ظفار واريتريا والى مناضلي شعبنا الكردي في كردستان تركيا وايران وسائر انحاء كردستان والى القوى التقدمية والثورية في ايران وتركيا للاعراب عن تضامننا النضالي معها.

ان الاتحاد الوطني الكردستاني المؤمن بان الحركة القومية للشعب الكردي حركة تاريخية موضوعية لا ينتهي نضالها التحرري الا بتحقيق جميع أهدافها القومية والديموقراطية سيواصل الكفاح لتنظيم جميع العناصر والهيئات التقدمية والثورية الكردستانية ولا يستثني أحداً في تعبئة جماهير شعبنا، لمواصلة المسيرة الثورية التي بدأتها جماهير شعبنا الكردي لتحقيق الديموقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان ولمساندة نضالات جماهير أمتنا الكردية في سائر انحاء كردستان من أجل استحصال حقوقها القومية والديموقراطية.

يا جماهير شعبنا الكردي : ايها المناضلون والتقدميون الواعون

ان التفافكم حول راية الاتحاد الوطني الكردستاني وانتظامكم في صفوفه لمواصلة النضال الثوري المنظم هو الرد الحاسم على المؤامرة الاستعمارية — الشاهنشاهية — الشوفينية العربية للقضاء على الثورة الكردية خصوصاً وحركة شعبنا الكردي التحررية عموماً ، كما هو التعبير المنطقي المطلوب عن غضبكم واستنكاركم لانهزامية القيادة العشائرية وافلاسها السياسي والعسكري والفكري ورضوخها لمشيئة الامبريالية والرجعية الايرانية في انهاء الثورة الكردية التي قدمت جماهير شعبنا في سبيل انتصارها بكرم وسخاء بالا يحصى ولا يعد من التضحيات والفداء .

الهيئة المؤسسة
للاتحاد الوطني الكردستاني

دەقی بەیاننامەی دامەزراندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ساڵی ١٩٧٥
ئەمە دەستخەتی مام جەلال- ە

عزيزي الأخ كاكه عمر شيخموس المحترم

تحية أخوية حارة .. أرجو أن تكونوا في كمال الصحة والعافية وأتمنى لكم دوام التوفيق ..

وأخيراً نتيجة لأخطاء قيادة الثورة (أخطائها الاستراتيجية الكبيرة) وبضربة غدر الشاه من ايران انتهت الثورة الكردية في العراق . ونتيجة لذلك عاد عشرات الالوف من الأكراد اللاجئين الى العراق وبقي عشرات الالوف بلاجئين في ايران ينتظر الكثير منهم الحصول على حق اللجوء السياسي الى احدى البلدان الاوربية ..

لقد تركت ايران منذ قرابة شهر وتوجهت الى لندن بعد المرور بزيارة قصيرة للبنان ولبخارست ، بغية الحصول على حق اللجوء السياسي في احدى البلدان الاوربية وبالاخص في (السويد) ، وقد قابلت الأخ صلاح الطالباني في بيروت وعلم برغبتي هذا وافهمني بأنه في استطاعتكم الحصول على حق اللجوء لي في السويد وقال بالحرف الواحد بانه سوف يكتب اليك رسالة ليسألك [illegible] بهذا الخصوص . ورجائي برسالتي هذه الطلب منكم راجياً التفضل بالسعي لاجلي كي احصل على الإذن باللجوء الى السويد .

كما انني استفيد من همتكم الكريمة وخشية ان تكونوا بحاجة الى بعض المعلومات لتقديمها الى السلطات السويدية المختصة . اكتب اليك ادناه وباختصار بعض المعلومات عن حياتي :-

الاسم الكامل - نوري صديق شاويس NOURI S.SHHWIS

تاريخ الولادة - (١٥) تشرين اول ١٩٢٢ .

محل الولادة - سليمانية - (كردستان العراق) أو العراق

الدراسة - أكملت الدراسة العالية وانني خريج كلية الهندسة - بغداد سنة ١٩٤٦ وحصلت على شهادة دبلوم في الهندسة المدنية

ممارسة المهنة - مارست المهنة كمهندس في دوائر الاشغال العامة (وزارة الاشغال)
واشغلت وظائف عديدة كمهندس مشرف على مشاريع بناء وطرق وجسور
ثم كمدير منطقة او مناطق في مختلف انحاء العراق ، ثم وظيفة
مفتش (مديرية تفتيش فني) في وزارة الاشغال والاسكان ثم مديراً عاماً لمديرية
الاسكان العامة في نفس الوزارة الى سنة ١٩٦١ حيث التحقت بعد ذلك بالثورة .

النشاط السياسي - (ما نشاطي و) كنت من مؤسسي عدة جمعيات واحزاب كردية (في العراق) منذ ١٩٢٧ و أهم
الجمعيات والاحزاب هي كانت جمعية آزادي كورد ١٩٢٧ الى ١٩٢٨ و ثم
حزب هيوا من ١٩٢٩ الى ١٩٤٤ ثم (رەواست) في (١٩٤٤ - ١٩٤٥)
ثم في حزب شورش و رزگاري وكنت عضواً في اللجنة المركزية لحزب رزگاري منذ
تأسيسه في ١٩٤٥ الى ان حل نفسه الى البارتي (الديمقراطي الكردي في العراق)
بعد مبادرة من الجنرال مصطفى البارزاني واشتراك بعض الكتل والجمعيات الأخرى
والشخصيات الاجتماعية والسياسية المستقلة ، وانتخبت بذلك من مؤسسي البارتي
بالانضمام الى ... وقد شغلت مراكز قيادية كاملة
وحضرت المؤتمر الأول في ١٦/آب/١٩٤٦ (١٩٤٩) ثم كعضو في المكتب السياسي (حيث انتخبت عضواً
منذ تأسيس الحزب في اللجنة المركزية ، وقد شاركت في كافة مؤتمرات الحزب ، وكذلك
بمكتب السياسي الى الآن) .
وتعرضت بسبب نشاطي في جميع مجالات نشاط الحزب السياسية السرية والعلنية
الى السجن والنفي احياناً الى جنوب العراق
لتعرض الى اضطهاد مختلف العهود في العراق

— وقد التحقت بالثورة الكردية المعاصرة منذ بداية الثورة في ١١/ايلول/١٩٦١
وكنت في القيادة طيلة أيام الثورة ونضالها تبعاً لقيادة الحزب للثورة
المسلحة الى يومنا هذا بالذات.

— لقد كنت احد اعضاء الوفود الكردية التي توصلت نتيجة لمباحثات طويلة وصعبة مع حزب
البعث وسلطته الحاكمة الى اتفاقية ١١ - آذار - ١٩٧٠ .

— لقد اشتركت تسلمت منصب وزارة الاشغال والاسكان نتيجة لاتفاقية آذار
منذ ٢٨/٢/١٩٧٠ الى ١٤/آب/١٩٧٢ و وزارة الدولة منذ ١٥/١٢/١٩٧٢
الى ١٥/آذار/١٩٧٤ حيث قدمنا استقالتنا مع بقية زملائي الوزراء الاكراد

٣

وذلك لتجدد القتال بسبب تنافي الوضع مع البعث والحكومة وتبني لا يعطون
صيغة الحكم الذاتي من طرف واحد ودون التوصل الى الاتفاق معنا .

الوضع العائلي - متزوج وزوجتي على قيد الحياة ولي ثمانية اولاد اكبرهم
سنا ٢٧ سنة واصغرهم (٩) سنين . وما عدى ولدي
الكبير (روژ الذي يحاول الحصول على الدكتوراه في الهندسة الكهربائية في المانيا
الغربية) وابني الثاني (رزگار) الذي [illegible] في لندن
حيث حصل على [illegible] البقاء في انكلترا للاقامة فيها لكونه
(دكتورا) طبيبا فان بقية افراد العائلة عادوا الى الوطن وهم الآن
في مدينة السليمانية ، الولد الرابع والثالث رجعوا الى الجامعة وهم
في الصف الأخير حيث من المتوقع تخرج احدهم مهندسا والآخر زراعيا من
كلية الزراعة - واما الخامس والسادس منهما في الصف المنتهي للاعدادية
والسابع في الصف الثالث الثانوي والثامن في الصف الثالث
الابتدائي . لقد كانت العائلة وجميع افرادها ما عدى (روژ طبعا)
ملتحقين بالثورة وقد التجأوا الى ايران في المرحلة الأولى لعد انتهاء
القتال ومن ثم رجعوا الى الوطن مستفيدين من فترة العفو العام المعلن من قبلهم

- اما انا شخصيا فلا استطيع الرجوع الى الوطن ولا ارغب في ذلك لعدم
ثقتي بحزب البعث وسياسته المعادية الى الشعب الكردي بصورة خاصة والشعب
العراقي بصورة عامة - لذا قصدت طلب اللجوء السياسي الى السويد .

أرجو ان تستفيدوا من المعلومات اعلاه عند مراجعة السلطات المختصة لقضية
اللجوء السياسي في السويد .

وختاما أرجو لكم السعادة والتوفيق وانتظر جوابكم وتتبع مساعيكم
تبارك الله . مع العلم لقد طلبت نفس الشيء من السيد [illegible]
غير انني اعتمد على جهودكم الأخوية الصادقة ودمتم

اخوكم المخلص
نوري شاويس
١٠/٦/٩٧٥

عنواني :-
NOURI S. SHAWIS.
14 Alma Square
off Abbey Road
London NW8
ENGLAND.

نامەی نوری شاوێس بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٥

- ١ -

لندن في ١٦ تموز ١٩٧٥

أخي العزيز [illegible] محمد :

تحياتي وأشواقي القلبية وشكراً جزيلاً على رسالتك المؤرخة في ٦/٧ وما فيها من أخبار.

(١) كنت استلمت بيان (الاتحاد الوطني الكردستاني) وكذلك بياناً من الاتحاد (اتحاد طلبة كردستان) من صديق الاستاذ Vienna [illegible] العزيز أي نفس المبنى(!) ولم اسمع شيئاً عن المصدر من [illegible]. ان اسم (الاتحاد الوطني الكردستاني) هذا هو في الواقع اسم طنان فارغ أي ليس بذي محتوى اذ لا يوجد كما تعلم أي اتحاد وطني في كردستان العراق - المبعثرة قواه - ولا من باب أولى على نطاق مجموع الحركة الكردية. والاتحاد لا يستطيع التكلم باسم أكراد تركيا وايران وسوريا، وخصوصاً انه مؤلف من الاستاذ ابراهيم أحمد وكاك جلال وأصدقائهم. وليس ما أقوله هذا انتقاداً عليهم، إنما مجرد facts. وكنت أتمنى عليهم ان يصدروا نداءات باسم [illegible] كردستانية (وهمية) [illegible] لقيادات مع ذوي الفكر او [illegible] المختلفة [illegible] منتقية. أي ان كل جماعة تكفي [illegible]. ومن الممكن ان كاك جلال وأصدقاءه قد فعلوا [illegible] في [illegible] وبعض أنفسهم [illegible] المزهرة.

وبيان (الاتحاد الوطني الكردستاني) [illegible] [illegible] ان [illegible] في [illegible] (ولا أعتقد بأن كاك جلال سيناقش [illegible] الحزب البعثي السوري)

ولقد [illegible] البارحة بياناً من منظمة طلابية كردية جديدة اسمها (الجبهة التقدمية [illegible] في أوروبا) [illegible] ونشرة [illegible] (نداء الشعب) وهذا الاسم الجديد لجريدة (دنگ [illegible]) التي تصدرها جماعة [illegible] في سوريا ؛ وهذان البيانان - بعكس بيان (الاتحاد الوطني الكردستاني) - يهاجمان البعث السوري [illegible] سوريا ؟ ومنطقة [illegible] [illegible] قيادة الثورة المنهارة.

نعم [illegible] يعني [illegible] على كيفه [illegible] على [illegible] كما يقول المثل الشعبي في سوريا. وهذا يجعلني اتردد في الدعوة [illegible] [illegible] (ولهذا لن اشترك [illegible]).

اما [illegible] عبد الرحمن [illegible] فلقد [illegible] اتصلت به تلفونياً قبل مدة وكان غائباً وتكلمت مع زوجته ثم أرسلت له رسالة ولم يأتني أي جواب منه.

أما لقائي بكاك جلال فانت تعلم كم كنت أرغب به [illegible] [illegible]

2

سوريا واجتمع بـ[illegible] معروف اهتمامه ثم أعلن تأسيس
(الاتحاد الوطني الكردستاني) وبعدها اتصل بي هاتفياً من باب المجاملة
قبيل عودته إلى سوريا. وانا الآن أشتغل ولا أعيش على حساب
قيادة البارتي في المهاجرة وذلك منذ أيار ١٩٧٥، وفي تحملي (وتحمل
ترجمتي) وليس بالامكان تركه العمل هكذا بسهولة وعن رضاها. واستقالتي
يجب أن أعرضها وأوقتها بصورة تنسجم مع مطلب (الذي لا استطيع التوقف
بوقتي به لوحدها).

(٢) ان الاتصالات مقطوعة تماماً منذ أكثر من عام بيني وبين مختلف
الاتجاهات البارتية في سوريا : واتقدم [illegible] بمقطوعة [illegible]
القطيعة (Rupture) بل مجرد عدم وجود مراسلة. اذا
كنت على اتصال مع "[illegible]" [illegible] "[illegible]"
[illegible] أن تطلب منهم أن يتصلوا بي من جديد. واذا
[illegible] بيانات من سوريا فعليه أن ترسل نسخة زيراكس (دلو
فوتوكوبي).

(3) ان Amnesty International في لندن يتابعون قضية
عدد المعتقلين [illegible] في سوريا - ويعرفون أخطارهم [illegible]
[illegible] ( ). وقرروا
[illegible] عبد الحميد درويش [illegible]
في [illegible] التي نشرتها جريدة [illegible]
[illegible].

(4) عقد مؤتمر الجمعية : من الضروري عقده وانتخاب قيادة
جديدة تستطيع المحافظة على وحدة الجمعية (الذي يجب
في نظري أن تكون بقدر الامكان قيادة انتقالية " تجمع
بقدر الامكان بين مختلف الاتجاهات بالقدر الذي تستطيع هذه
الاتجاهات الاتفاق فيما بينها على خط معين [illegible]
[illegible] مشترك.

أما موعد المؤتمر فبالنسبة لي شخصياً أود أن يحدث في شهر أيلول
إذا أمكن September (أي يوافق [illegible] مع مواعيد الاعتيادية
بحيث يبدأ في [illegible] ١٠ او ١٥ أيلول) : والمؤتمر فرصة سانحة
[illegible] مختلف الاتجاهات. أرسل لك أيضاً ضمن رسالة
أخرى [illegible] [illegible]
[illegible] :

أخوك : عصمت

نامەی عیسمەت شەریف وانلی بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٥

١٩٢

Komela Xwendekaren kurd li Ewrûpa
Komita Amadekirina kongra 17-a

The Preparatory Committee
of the 17th Congress of KSSE:

هەواڵی بەڕێز کاک عمر شیخ موس

کۆمیتەی ئامادەکردنی کۆنگرەی ١٧ هەمی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئوروپا ڕۆژی یەک شەممەی ٢ / ٥ / ١٩٧٦
بڕیاری دا لە سەر دەرکردنی گۆڤارێک بە ناوی ک . پ . گ هەم .

پاش لە بەرچاو گرتنی پێویستی لیژنەیەک بۆ دەرکردنی ئەو گۆڤارە بە باشمان زانی کە ئەرکی دەرکردنی ئەو گۆڤارە بخەینە سەر شانی ئەم برادەرانی خوارەوە .

١ ـ کاک محەمەد موهتەدی
٢ ـ کاک هومەر شێخ موس
٣ ـ کاک ئەمیر قازی
٤ ـ کاک محەمەد بکیت
٥ ـ سەلیم بابان

هەواڵانی ناوبراو کە لیژنەی دەرکردنی ئەو گۆڤارەن لە لایەن ک . پ . گ وە هەموو مافێکیان دراوەتێ بۆ دەرکردنی ئەو گۆڤارە / بە مەرجێک کە لە ڕێبازی سیاسی ک . پ . گ دەرنەچێت .

کۆمیتەی ئامادەکردنی کۆنگرەی ١٧ هەمی کۆمەڵەی
خوێندکارانی کورد لە ئوروپا

نامەی کۆمیتەی ئامادەکردنی کۆنگرەی ١٧ هەمی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد
لە ئەوروپا بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٦

THE SPARK

ORGAN OF THE PATRIOTIC UNION OF KURDISTAN - PUK

VOLUME ONE FEBRUARY, 1977 NUMBER ONE

MILITARY OPERATIONS BY THE FORCES OF THE POPULAR REVOLUTION IN IRAQ

Since May 1976, the guerrilla and revolutionary units of the Iraqi popular revolution, headed by the " Iraqi Patriotic Gathering : Al-Tajamu' Al-Watani Al-Iraqi" in all Iraq and headed by the " Patriotic Union of Kurdistan -PUK" in Iraqi Kurdistan, have carried numerous military operations and sabotage missions against the regime of the fascist Takriti clique in Baghdad. The following are some examples of such operations:

- In June, 1976, A tank farm, near the big southern oilfield of Rumailah, was set on fire by one of the suicide units of the revolution. The fire lasted for four days despite feverish attempts by fire squads from Iraq, Iran and Kuwait. The authorities, in Baghdad, estimated the loss at about (34) million Iraqi Dinars.

- Another unit of revolutionary partisans, simultaneously, in June 1976, sabotaged the Bawenour oil wells near Kirkuk. The blaze lasted for three weeks despite the attempts of fire squads from Baghdad, Kirkuk, Arbil, Mosul and Sulaimania. The fire was finally put down by the American fire-fighter " Red Adair ", who was summoned to help the desperate authorities in Baghdad.

- An ammunition depot, in Kirkuk, relating to the Second Division of the Iraqi Army, was sabotaged and completely destroyed, in July 1976. The explosion was heard as far away as 15 Kms, according to Eyewittness reports.

- In July, 1976, an assembly station and garage for Russian military lorries, belonging to Iraqi Army, in Boosh, Qanat Al-Jaish in Bagh[...] was completely destroy[...] by fire, set ablaze by another unit of partis[...] of the popular revolut[...]

- The number of partis[...] and guerrilla units, o[...] anised and headed by P[...] roaming the kurdish mo[...] tains and conducting v[...] ious types of military operations against the fascist aggressors of Baghdad, has been cont[...] uously on the increase especially after the s[...] essive escapes from co[...] ntration camps, in the South of Iraq, under t[...] leadership of the belo[...] son of the Kurdish pe[...] Ali Askari, to join th[...]

لاپەڕەی ١ ی ژمارە ١ ی ساڵی ١٩٧٧ لە ڕۆژنامەی "ژ سپارک" کە
هۆمەر شێخمووس بە زمانی ئینگلیزی وەک ئۆرگانی یەکێتیی دەریکردووە

من اجل تحقيق التعاون العملي في ميدان العمليات العسكرية واتخاذ الخطوات الكفيلة بتنسيق جهود المقاتلين الثائرين على الحكم الفاشي في العراق و ايصال الاسلحة والاعتدة والمساعدات المالية اليهم وتوفير سائر مستلزمات ديمومة وانتصار الثورة المندلعة في كردستان العراق بأعتبارها جزءا هاما من الثورة العراقية الديمقراطية المناضلة من اجل تحقيق اهداف الشعب العراقي التي يشكل برنامج التجمع الوطني العراقي ارضية جيدة لها اتفقت الاطراف الثلاثة على اقرار وتنفيذ الخطوات التالية :

اولا ـ اعتبار جميع المقاتلين الثائرين على الفاشية في كردستان العراق بصرف النظر عن انتماءاتهم الحزبية و السياسية جنودا لجيش الثورة العراقية الديمقراطية ومعاملتهم على قدم المساواة من حيث التسليح والتموين والاعتدة وتوفير سائر مستلزمات مواصلة القتال .

ثانيا ـ تأليف لجان تنسيق ميدانية من ممثلي الاطراف الثلاثة في مناطق القتال المختلفة لتوحيد جهود الانصار وزجها ضد الفاشية كقوى متحدة و متضامنة في القتال وكذلك لحل الخلافات و الاشكالات التي تنجم بروح الاخوة الكفاحية و رفقة السلاح في الجيش الواحد .

ثالثا ـ الشروع فورا بتأليف لجان التنسيق في المناطق الضرورية و الممرات الهامة حسب ما يتفق عليه لتأمين ايصال الاسلحة و الاعتدة على ارض الوطن وكذلك لاعادة المقاتلين الموجودين في الخارج مع بعضهم لينضموا الى اخوتهم المقاتلين في الوطن .

رابعا ـ بذل الجهود المشتركة والانفرادية المنسقة بين الاطراف المشتركة للحصول على الاسلحة المتطورة والاسلحة اللازمة لادامة الثورة بما فيها تشكيل لجنة مشتركة للتفتيش عن الاسلحة وشرائها وتوحيد الجهود لامداد المقاتلين بها بالسرعة القصوى .

خامسا ـ وقف الحملات الاعلامية والكلامية وتوجيه القواعد بروح التعاون و الاخوة .

سادسا ـ يقوم كل طرف من الاطراف الثلاثة بأبلاغ قياداته وجهازه المسؤول بمضمون هذا الاتفاق و الزامهم بتنفيذه و بذل كل الجهود اللازمة لوضع هذا الاتفاق موضع التطبيق العملي .

عن	عن	عن
حزب البعث العربي الاشتراكي	الحزب الديمقراطي الكردستاني	الاتحاد الوطني الكردستاني
	القيادة المؤقتة	١ / ٣ / ١٩٧٧

دەقی ڕێککەوتنامەیەک ١٩٧٧

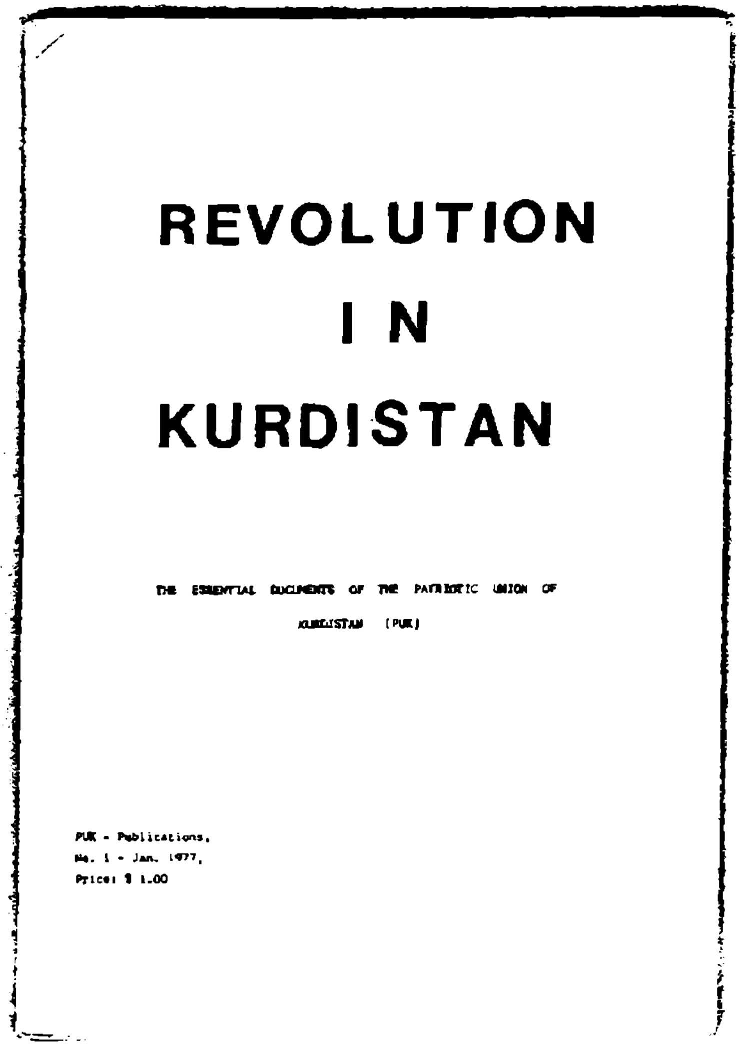

REVOLUTION

IN

KURDISTAN

THE ESSENTIAL DOCUMENTS OF THE PATRIOTIC UNION OF KURDISTAN (PUK)

PUK - Publications,
No. 1 - Jan. 1977,
Price: $ 1.00

بەرگی نامیلکەی "شۆڕش لە کوردستان" ساڵی ١٩٧٧ هۆمەر شێخمووس وەریگێڕاوە و ئامادەیکردووە.
لە ئەمریکا چاپی کردووە و تایبەتە بە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

-١-

عزيزي عمر..

تحية واشواق قلبية

أستلمت رسالتكم الشخصية المكتوبة بتاريخ ٢٩/٤ وقد استلمتها متأخراً بسبب
تأخرها في الرقابة كالعادة..

أشكركم على شعوركم.. أن موقفي من القيادة المؤقتة هو كما أعتقد بأنه موقف
كل وطني غيور على شعبه.. موقف كل من يعرف حقيقة الثورة الكردية وأسباب
الانهيار الذي حصل نتيجة هروب القيادة الرجعية التقليدية للحركة الكردية.
لقد تحليت بموقفي منذ اليوم الأول أي بعد خروجنا من الاجتماع ليقيم
وذي يعتقد في فينا، إذ لما لاحظت بأن القيادة المؤقتة يكنون لنا الحقد
الدفين ومشحونين بحزازات عدائية لنا..

فعندما قرر (مام) السفر الى لندن لمقابلة مسعود ألغي سحبت
موقفي من تلك الكلمة وكل تنبؤاتي جاءت صحيحة. الا سحبت
موقف آخر من مسألة دخولنا الى التجمع الوطني العراقي الضعيف!
لقد اتهمني البعض بالتطرف واليسارية المغامرة.. ولكن الايام
أثبتت حقائق الامور وأن قناعات الصابون قد تغيرت ولكن لم تكن
أي دوي يُسمع. وهناك مسائل كثيرة سأكتبها لكم من بيروت بعد
سفري الى هناك.. حيث سأمكث هناك وقررنا فتح مكتب (طبعاً صغير جداً)
للاعلام والخارجية وسوف أتصل بكم لتبادل المسائل الاعلامية والاخبارية
وسوف أرسل لكم رقم ص.ب والتلفون والعنوان الكامل مع المقاومة
سوف تساعدنا..

١) عزيزي.. كل المسائل المرسلة منكم تم استلامها لكن المهم أن يتم ترجمة المسائل
المهمة لدى الاخوان (ع.ف وخوشناو ودبابه) لا يعرفون اللغة الانكليزية
وتبقى هذه المسائل عرضة للاهمال.. وفي المستقبل القريب سوف
تنظم هذه المسائل بشكل جيد..

٢) يرجى ارسال نسخة أخرى من رسائل ملاحظتنا الى كارتر والى حزب
لأذا تم الاجابة على الرسائل فيرجى ارسالها رأساً لاننا بحاجة ماسة
الى هذه الامور بغية تعرية القيادة المؤقتة المتواجدين في دمشق..

-٢-

٣- صدر في الحدود بيان بأسم الاتحاد العام للطلبة الديمقراطيين في العراق وهو اتحاد طلابي جديد تأسس على انشقاق اتحاد الطلبة العام (جماعة اللجنة المركزية) الذي يتم حله من قبل السلطة الفاشية العراقية. وهذا الاتحاد هو تنظيم مستقل لا يرتبط بأي تنظيم حزبي وبعثوا لنا بيانهم من بغداد وطالبونا بإعادة طبعها في اوربا وتوزيعها على العراقيين ولا يحبذون نشره في الجرائد الحزبية للتنظيمات العراقية لذا يرجوا إعادة طبعها وتوزيعها مع رسالة (١٠) نسخ منها إلينا.. ولهذا الاتحاد علاقة باتحاد طلبة كردستان وسوف أزودكم بالمناشير الاخرى في المستقبل.

٤- اما بصدد المجزرة التي استشهدت على يد عملاء الزمرة القيادة المرتدة في كردستان تركيا.. فان لجنة ثلاثية (ق.م، اتحاد ، البعث السيارية) وسافرت اللجنة الى هناك لتقصي الحقائق.. والنتيجة واضحة وضوح الشمس وسوف تصدر نشرة خاصة بالموضوع وعندنا كان الرفيق عبد الرزاق عزيز وعندنا غير متفائل من الموضوع لان القيادة المرتدة تحاول التملص ولفلفت القضية والذين استشهدوا [redacted] على يد القيادة المرتدة كانوا (٤٢ منا فقط) ما عدا الاخرين أعدمتهم السلطات العراقية نتيجة وشايات القيادة المرتدة.. وبهذا صار أصبح عدد الذين استشهدوا [redacted] ثمانية وعشرون منا فقط صلبا، ولكن المسؤولين الذين أمروا باعدام رفاقنا هم كريم سنجاري المجرم وجوهر نامق وهاشم رمضان (الملقب ابو عنتر) وعبد الله رمضان (الملقب ابو [redacted] نزال) ومحمود عبد الرحيم گوري وعبد الرحيم گوري ومحمود گوري ومحمد خالد وحميد شريف.. هؤلاء قد نفذوا الجريمة تنفيذاً للاوامر اسيادهم (صفتوسا ثالث..) انني ازودكم هذه المعلومات الدقيقة لكي تستندوا عليها ودم رفاقنا سوف لن تذهب هدراً.. فالمدعو كريم سنجاري سبق وان عذب وقتل عشرات في الشيوعيين العراقيين في معتقلات البارزاني في كردستان وهو معروف بين العراقيين..

عزيزي.. صور جميع الرفاق موجودة بحوزة الرفيق أحلعي.. واذا كنت بحاجة الى صور شهدائنا فاني مستعد بان ارسلها لكم شرط ان تصدروا عنهم بوستر (ملصق جيد)..

-٣-

واما أسماء الذين استشهدوا فهم : ١- المهندس النقيب ابراهيم عزو (قائد الوحدة ٥)
اعتقل من قبل القيادة المؤقتة في ١٧/٧/١٩٧٦ واستشهد في ١٩/١٠/١٩٧٧
مع رفاقه - ٢- فؤاد مصلح صالح ٣- عبد الجبار عبد الغني ٤- رشيد محمد
عبد الرحمن ٥- نوري مراد علي ٦- محمد علي محمد ٧- جاسم محمد أحمد
٨- علي حسين خالد ٩- حسين احمد احمد ١٠- عمر ابراهيم [redacted] رشيد
١١- احمد جعفر خالد ١٢- علي احمد محمد امين ١٣- صابر عبدي
١٤- نوري محمد امين حداد ١٥- أحمد عبو حاجي ١٦- أحمد محمد عمر
١٧- مصطفى محسن عمر ١٨- يونس زكر عبدال ١٩- عبد الرحمن حسن حسين
٢٠- عزت اسماعيل هبي (معاون قائد الوحدة ٥) ٢١- طه عمر سعيد
٢٢- قاسم محمد علي (طالب الصف الثالث كلية الهندسة) ٢٣- حميد تعلو
٢٤- بدل سيدو سينو ٢٥- عز الدين صديق خوراني ٢٦- رمضان أحمد حسن
٢٧- ياسين حامد يوسف ٢٨- حسين محمد قاسم ..

لقد تم اعدامهم على ثلاث وجبات داخل السجون الرهيبة (كهوف نائية في منطقة كردستان تركيا ...) واما اذا لم تتمكنوا من اصدار ملصق كبير فيمكن اصدار ملصق خاص بالشهيد ابراهيم عزو .

ولمعلوماتكم فان الرفاق الشهداء [ابراهيم عزو و عزت اسماعيل هبي وقاسم محمد علي كانوا اعضاء في عصبة الماركسيين اللينينين الكردستانيين (كومەڵەی مارکسی لینینی کوردستان) العصبة التي نظمت من قبل الشهيد شهاب شيخ نوري ويمكن نشر هذه المعلومات في الـ The SPARK

٥- أما مجلة SPARK فانها مجلة جيدة ولا يمكنني افشاء اعجابي واعجاب كل الرفاق بنشاطاتكم الاعلامية.. في السويد ومن امريكا.. ومن البديهي بان SPARK جيدة والمهم بانه تطرح مسائل جيدة وخط تقدمي.. وسوف تصدر النشرة لعدة أيام ومنها سوا صنيع جيدة .. ...

٦- هل الذين (تەدریب دەکەن لە شاری نیشادا هیچ ئاگاداری ئیمەت نەگرد...) لدنا هذه المسائل مهمة جداً ...

٧- الاتفاق الذي تم مع القيادة المؤقتة هو اتفاق مرحلي وسوف نعلمكم بالتفاصيل الكاملة عند أول لقاء او من بيروت .. واما الحملات الاعلامية فلم تتوقف

-٤-

بينما فهم مستمرين على نهجهم ونحن سائرون وسيروا على بركة الله !

٨- أما عن تصيد الرفاق نوشيروان فان الرفاق قد غادروا ! وهم في كردستان ..

وهم نوشيروان ، دكتور كمال فؤاد ، الملازم كريم برزنجي وملازم عبد الله هوشنار وملازم حسن هوشنار و شيخ حسين بابا شيخ وهداي (٧٦ پيشمرگه -) ومعظمهم من الكوادر الجيدة للاتحاد

٩- القيادة المؤقتة أحدثت في الآونة الاخيرة تشن حملة اعلامية سرية (بشكل شفوي) عندنا [redacted] عبر إصدار الشائعات الغريبة والتشكيكية فالدعاية الاخيرة مفادها بان علي عسكري قد التحق بالقيادة المؤقتة ! علماً بان القيادة المؤقتة غير متواجدين في منطقة السليمانية وأربيل !.. ودعاية أخرى تقول بان (مام جلال) قتل في قرية تركية ! وبالفعل قامت الصحف التركية بنشر هذا الخبر ... وتنشر اخبار كاذبة في بياناتهم الصفراء كالادعاء بان العشرة الذين اعدموا في السليمانية هم من جماعة القيادة المؤقتة .. وان المعارك الاخيرة على جبهة السليمانية قد صدت من قبل رفاقهم ..!! الخ أكاذيبهم تدعمها هنا تقتنا ..

١٠- سوف يتصل بكم أحد الرفاق واسمه فرهاد شاكلي وكان من جمعيتنا والآن يعمل مع (سازمان انقلاب حزب توده ايران) واعطيته عنوان منظمتكم ولحسب عنوانكم الشخصي بغية مراسلتكم وتزويدكم ببعض المواد المترجمة من الفارسية الى العربية ..

١١- أما حول أ. عثمان الكريم فهو لم يتصل بنا لحد الآن واذا اتصل بنا فمن الممكن مساعدته من قبل الاخوان هنا (لجنة الاخوان العرب)

١٢- سيجرا ارسال ثلاث نسخ من كراس حول الحركة الثورية الكردية لكي لا تبقى بحاجة لهذا الكراس الجديد وكذلك ارسال نسخ من الجماهير لنا

١٣- وصل الى السويد الاخ سردار رضا (مسؤولنا السابق في بولغاريا) ومعه زوجته روناك رشيد .. [redacted] ومعهم طفلين وسردار عضو في تجاربه جيد وملتزم وقد استوعب خطنا السياسي [redacted] ويعتبر نفسه ماركسي لينيني ملاحظ ناجح ... ومعرفة جيدة .. واخيراً ارق التحيات الى أكنيستا العزيزة

المخلص

٢٠/٥/٧٧

ع.م

نامەی عادل موراد بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٧

الاتحاد الوطني الكردستاني

الهيئة المؤسسة

٢٨ - ٦ - ٩٧٧

كاك هومر

تحية واشتياق وبعد:

١) خلال هذا الأسبوع توالت علينا رسائلك الواحدة تلو الأخرى كالمطر المنهمر، من جملتها الرسالة المؤرخة في ٢١/٢ ثم أخرى بتاريخ ٢٨/٤ وثانية بتاريخ ١٨/٥ والأخيرة بتاريخ ٦/٦ مع مظروف به مجموعة من النشرات. عجيب أمر هذه الرسائل وكذلك الرسائل الأخرى التي تأتي على عنوان صندوق البريد. فمثلا: أنت في كل رسائلك تسأل عن رأينا في موضوع الأخ شاكر.. وكتبت لك رسالة استفهام من موضوع وكذلك أرسلت رسالة الى الدكتور استفهم من الموضوع أيضا... وكان الحوار بيننا وبينك حوار طرشان بسبب أننا لم نطلع على المطلوب لأن الرسالة تأخرت وعندما وصلت في ٢٩/٦ تنفسنا الصعداء.. نتصور أن هذه الرسالة تأخرت أو أخرت ما يقرب من ثلاثة أشهر.. والسبب الحقيقي وراء كل هذا التأخير الرقابة البريدية، يبدو أن المترجم من الكردية الى العربية غير متمكن في الترجمة كما أن المظروف الواحد من الفارسية والانكليزية والكردية فلابد من الرقابة أن تترجم كل ذلك.. وقبل عشرة أيام تقريبا قدمنا شكوى الى المسؤولين عن هذا التأخير ويبدو أنه كان لها نتيجة إيجابية بدليل أن رسائلك الأخيرة وصلت خلال أسبوعين.. وهذا كل المنى. ولكن لا بأس أنت جعلت السلحفاة شعارا لرسائلك.. فالسلحفاة وإن كانت مشيتها تمتاز بالبطء والرتابة إلا أن القدرة على الاستمرارية وبالتالي فإنها تصل الهدف، وهذا ما كان من أمر رسائلك تبطئ وتتأخر ولكنها تصل في الأخير.

٢) موضوع الأخ شاكر نرحب به بكل الترحيب.. ولكن هناك بعض القضايا لابد أن نكون على علم بها.. عندما يقدم هل يعمل معنا في الاتحاد - وهو العربي - أو يرغب أن ينتظم في حزب عربي؟ وإذا كان يريد الانضمام الى حزب عربي

الاتحاد الوطني الكردستاني — ٢ —

الهيئة المؤسسة

فهناك الحركة الاشتراكية العربية وأحزاب أخرى .. لأننا نخاف أن يأتي ونلتزم تجاههم ثم ينجرف الى الصراعات الموجودة بين الأحزاب العربية، فالاهم متمسك بحياد الاتحاد في هذه الصراعات ولاهم سنقف طرف منها .. والنتيجة مشكلة جديدة للاتحاد .. ولنا في ذلك تجارب مرة . فنحن مستعدون ونرحب بقدوم عندما يجد موقف .. وأما بالنسبة للأسرة الموجودة في الموصل فنعده ببذل الجهد لاستقدامهم الى سوريا ولكن لانستطيع أن نقول ان هذا الجهد يكون ناجحاً فهناك الكثير من عوائل رفاقنا المسؤولين في منطقة الموصل لم نتمكن من تهريبهم الى سوريا . وهناك المثل الشعبي : الذي أوله شرط آخره نور .

فنحن بانتظار جوابك . أخبرونا فيما يتعلق بالمعلومات كما نلحب منكم اساعة جمع المعلومات حول فقد كان مساعداً [illegible]

٣ - أما الأخ [illegible] للاطلاع العسكري العراق في [illegible] من جهة [illegible] ومطالع الجواب سيعدنا خلال اسبوع . [illegible] إخبارنا .

٤ - لاشك أن نشاط الأخ العزيز موضع الاعتزاز .. وهذا ما جعل البارزاني يسميك : شيخ عمر ..... وكان من المعروف أن تكون هذه الرسالة موجهة الى الشيخ عمر ولكنه لم تذكرت ذلك .

٥ - الوضع هنا ومع القيادة الموقتة شرحتها في رسالة لكاك فريدون سيبعث لك بنسخة منه . وأما وضع المؤقتة في الوطن فكالتالي : —

في سوران كان لهم ثلاث مفارز احداها بزعامة حق سماييل وأخرى بقيادة ضابط الشرطة عبدالملك والثالثة برئاسة كمال زدهر طالب طب فاشل في طهران) أما حق سماييل فقد سلم نفسه مع أتباعه البالغ عددهم حوال خمسين نفراً الى الحكومة بمناسبة نوروز ، وقد سمعت أن عدد المؤقتة بذلك في حينه اذ وعدوه من قبله ما دعوه بأن البارزاني يأتي الى منطقته وأن سعدوا يلتحق .. كما هم شأن المؤقتة في رعي الله كاذبين والوعود .. وعندما لم تحضر المؤقتة أيام وعوده سلم الرجل نفسه ...

الاتحاد الوطني الكردستاني

الهيئة المؤسسة - ٦ -

ثم تلاه عبدالملك . وقصة عبدالملك أن الرفاق عندما خرجوا من المدن والتحقوا بالجبال كان هو من جملة من خرجوا من المدن الا أن الرفاق لم يقبلوه بين صفوفهم لرأيهم فيه أنه عنصر غير صالح لهذه المهمات كما أن مستواه الفكري غير مستعد لتقبل المفاهيم الجديدة .. فانضم الى الموقتة .. والآن سمعنا أنه التجأ الى الحاكم العسكري أن يقبله وانه اشترط عليه أن يصدر بياناً يشرح فيه موقفه وموقف الموقتة وأنه أصدر البيان .. لم نتأكد بعد من ذلك ، وعلى كل حال فهو لم يعد مع الموقتة .. وأما ثالثهم كمال فهو الآن مسجون مع عبدالرحمن صالح في سجن أنقرة حيث ألقت مفرزة للجندرمة القبض عليه بتهمة التسلل . وفي أنقرة انكشف أمره وأنه عراقي وليس سوري كما كان يدعي .. وتركيا تريد إرجاعه للعراق .. وبالتالي لم يعد لهم في منطقة سوران لا مفرزة ولا حزبيون .
ولكن في منطقة بهدينان لديهم بعض القوة والتي هي عبارة عن ٢-٤ [illegible] مفارز ، قاعدة انطلاقها كردستان تركيا مهمتهم مراقبة [illegible] ووضع الكمائن لرفاقنا وما عدا ذلك فلا شيء آخر . وقبل ثلاثة أسابيع تقريباً كان لدى ثلاثة من مفارزهم لقاء في احدى القرى على الحدود التركية وان احد أفرادهم اتصل بالسلطة واخبرها بوجودهم . فهاجمت عليهم أربع طائرات هليكوبتر وهم على موائد الطعام .. فقتل منهم ٤٠ رجلاً منهم حاجي حيدر مسؤولهم العسكري في تركيا (وهو من كردستان تركيا) وجرح ~~البا~~ الباقون .

فهم بالاختصار . لا يشكلون في الوقت الحالي القوة التي يحسب لها الحساب دائماً كل قوتهم في تركيا حيث هناك بعض العشائر تعتبر امتداداً لنفوذهم ثم لقاءاتهم مع [illegible] ... وأخيراً أن للموقتة صداقات وعلاقات وصلات منذ أوائل بدء الثورة في كردستان تركيا وأما الاتحاد فليس له الا بعض العلاقات مع الأحزاب التقدمية الكردية هناك وهذه العلاقات لا تزال في مراحلها الأولى .

الاتحاد الوطني الكردستاني — ٤ —

الهيئة المؤسسة

فمثلا في أيام الانتخابات الأخيرة في تركيا كان مندوبو المؤقتة يتجولون في القرى الكردية ■ لكسب الأصوات لديميريل والوقوف ضد أجاويد لأنه الأحزاب التقدمية تميل اليه.

ونأمل أن تجد جهود أصدقائنا التقدميين في كردستان تركيا صدى بأن لا يكون للمؤقتة نفوذ وتأثير عليها .. وعند ذلك سيكون وضعنا أحسن بكثير.

وأما الاتفاقية الثلاثية العسكرية فلم نستفد منها من الوجهة العملية. لكن ما استفدنا منه هو كشف المؤقتة على حقيقتها عند بعض الأحزاب العربية والكردية .. لقد كانت كتابات سامي رحماني ذات تأثير في حينه لدى بعض الأحزاب ولكن المؤقتة سقطت الآن في تركيا والبارزانيون سقطوا ورسائله في أوربا ساعدتنا على كشف النقاب عن هذه الزمرة وفضحهم أمام كل الأصدقاء

٦- إن وضع الاتحاد المالي أكثر من سيئ في الداخل وفي الخارج كما تتصورون: خلال سنة كاملة لم نتمكن من إرسال أكثر من ١٥ الف دينار الى الداخل وتعطيل ... في تركيا كلفنا حوالي ٦ الاف دينار. هذا الوضع أثر دون شك على نشاطاتنا في الخارج

وقد ارسلنا للكاك ... ٧ الاف مارك نرجو أن يصلك لك ومن ما يكفي لمطاليبكم خلال هذه الفترة وسنرسل اليه مبلغاً مماثلاً خلال أوائل الشهر القادم. فنرجو أن تقدر الظروف.

وللمعلومات لا توجد جهة واحدة تساعدنا في الوقت الحاضر سوى أصدقائنا هنا وهي مساعدة للأنفس ولا تغني من جوع.

٧- تعاتب في أحد رسائلك على عدم نشر الأخبار العسكرية في حينها أسبوعاً بأسبوع .. أخي العزيز منذ بدء الثورة ولحد الآن وصلتنا تقارير ثلاثة الأولى نشرناها والثانية نشرتها "الجبهة" والثالثة هي طي الرسالة ... إن البريد ليس بالسهولة المتصورة كما أن الرفاق في الداخل - رغم تأكيداتنا المتكررة - لا يهتمون بها الاهتمام الكافي.

الاتحاد الوطني الكردستاني

الهيئة المؤسسة — ٥ —

والا فمن من المعقول أن يكون هناك أخبار نخجل من نشرها أو نتكاسل ولكن ليس من المعقول أن نختلقها في مصنع خاص كما تفعل القيادة المؤقتة.

٨ - خلال التطورات الأخيرة في علاقاتنا مع المؤقتة اقترح حزب البعث عقد لقاء ثلاثي بين أطراف الاتفاقية الثلاثية فوافقنا على ذلك وكانت السفارة ٦ - تدور لكن ... فاجتمع مندوبا المؤقتة عارف طيفور ... ساعات حزب البعث انها غير مستعدين للقاء الاتحاد لأنه يهاجم المؤقتة ظلماً ويهاجم البارزاني. وقال لهم أحد أعضاء القيادة القطرية لماذا انتم كشباب واعية لا تحددون موقفكم من ملا مصطفى الذي كشف نفسه برسالته الى كارتر.. فكان جوابهما: أن البارزاني جاء الى رئاسة الحزب بمؤتمر ولا يمكن تنحيته الا بمؤتمر وعندما قال البعثي: ولكن لماذا لم يكن للمؤتمر هذا التقدير والاحترام عندما أقلتم الكثيرين من أعضاء اللجنة المركزية الذين ... المؤتمر وعينتم انتم بعد المؤتمر ... لماذا؟.. قطعاً لم يكن لديهما الجواب.

وسمعنا أن المؤقتة في صدد كتابة مقال على الاتحاد ... يا ريت يكتبونه..

٩ - عادل الآن في بيروت وعنوانه الذي هو حريص على الاحتفاظ بسريته:

سلام عبدالله ص.ب (١٦/٥٤٥٦) المزرعة - بيروت

"بۆ ضفيه ئيش دە ..."

تحيات الرفاق كافة اليكم جميعاً ودمتم لأخيكم المخلص

(توقيع)

نامەی د.فوئاد مەعسووم بۆ هۆمەر شێخمووس ۱۹۷۷

حسابات هوّمەر المالية خلال سنة في اميركا

١٤/٧/٧٧

١- الواردات

	دولار	سنت
أ- تبرعات وبيع المطبوعات	779	00
ب- مساعدة من الهيئة المؤسسة (في آذار)	2000	00
جـ- مساعدة من الهيئة المؤسسة (في تموز)	1000	00
د- المجموع	3779	00

٢- المصاريف

	دولار	سنت
أ- مصاريف اعتماداً على قائمة مفصلة أرسلت بتاريخ ٢٢/٦/٧٧	248	00
ب- فوتوكوبي (ان هذا يشمل بعض مصاريف الطبع)	164	73
جـ- بريد (توزيع المطبوعات والرسائل الخاصة بالتنظيم).	878	63
د- ظرف (للتوزيع والرسائل)	118	87
هـ- طبع جميع المواد الصادرة منا	1416	70
و- مصاريف تلفون	248	57
ز- مصاريف سلايدات للفرع	74	85
ح- مساعدة للتنظيم في تكساس	110	00
ط- مصاريف سفر متعلقة بالتنظيم	281	23
ي- المجموع	3541	58

٣- الباقي لدي (بتاريخ ١٤/٧)

3779:00
- 3541:58
= 237:42

حیساباتی هۆمەر شێخمووس لە ساڵی ١٩٧٧ کە لە ئەمریکا بووە

الاخ العزيز عمر (مجزرة جديدة)

تحية ثورية

الاخ دكتور حسن لم يكتب رسالة مفصلة الى محمد مبارز ايرجو الاطلاع عليها

في صبيحة ١٧/١٠/١٩٧٧ قامت قوة من المرتزقة بجماعة البارزاني ومساعدة

السافاك (ضباط الجيش الى الحدود العراقية الايرانية) بحزب رفاقنا في الاحرار

العراقية واستشهد: ١- الملازم حسن ابو بكر خوشناو مواليد ١٩٤٥ - من

٢- باهر احمد = ١٩٥٧ - من اربيل

٣- نجاة نوري = ١٩٥٦ - من كركوك

٤- كمال محمد حسين - مواليد ١٩٤٨ / عامل / من حلبجة

(ساوه ت) قرية (كوكي)

٥- كاكي كويخا عمر مواليد ١٩٥٤ - من قرية (بامرزه)

من منطقة دزه - وهو فلاح كادح

٦- خدر احمد جه كولان مواليد ١٩٥٧ عامل / من اهل

منطقة دزه....

مع اسر ٣ من الرفاق الابطال اكراد سوريا

وتم اسر الآخرين عشرين منا حيث وهم رهن الاعتقال وربما اخذوا

الى ايران للتحقيق معهم

والمهاجمين كانوا كل من الخونة المرتزقة: ١) كريم حبارى الكادر المعروف

٢) جوهر نامق (عميل ساواك) ٣) الملازم يونس محمد سليم ٤) حميد حسن

٥) الاقطاعي الرجعي غازي حاج ملو ٦) الدوريش ياسين الدوسكي

٧) مصطفى بيروه ... ٨) عمر ميرگه سوري (من خدم وحاشية ...)

هذه هي المعلومات الدقيقة الاخيرة حسب رسالة امام

الاخيرة.. ثم اعملوا كل شيء من اجل اطلاق سراح الاسرى ..

اعملوا كل شيء من اجل فضح المخطط الامريكي - الايراني

تحياتي

سلام عبدالله

٢٧/١٠ ل ل ح

نامەی عادل موراد بۆ هۆمەر شێخمووس

سەلام عەبدوڵڵا "عادل موراد"ە ١٩٧

SOCIALDEMOKRATISKA RIKSDAGSGRUPPEN SEKRETARIATET

RIKSDAGEN · FACK · 100 12 STOCKHOLM 46 · TEL. 08/14 20 20 · POSTGIRO 35 57 65 — 9

1977-12-22

Utrikesminister Karin Söder
Utrikesdepartementet
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Representanter för irakiska kurder i Sverige har vid samtal med den socialdemokratiska gruppledningen vädjat om vår medverkan i en internationell aktion till förmån för den kurdiska minoriteten i Irak. Vi har förklarat att vi delar kurdernas oro inför utvecklingen i Irak, men att vi har svårt för att underteckna en skrivelse med detaljuppgifter som vi saknar möjlighet att kontrollera. Vi har i stället valt att hemställa till utrikesdepartementet om en kartläggning av förhållandena och om erforderliga initiativ genom FN eller på annat sätt från departementets sida. Kopior av det material vi erhållit bifogas.

Socialdemokratiska Riksdagsgruppen

Olof Palme
ordförande

نامەی ئۆلف پالمێ بۆ کارین سویدەر وەزیری دەرەوەی سوید سەبارەت بە رەوشی کوردستانی عیراق.
کۆپییەک لە نامەکە لەلایەن ئۆلف پالمێ بۆ هۆمەر شێخمووس ناردراوە. ١٩٧٧

لەندەن
٢/٢/٩٦٨

برای بەڕێز و خۆشەویستم کاک عومەر

هەموو کاتێکتان باش

زۆر بە گەرمی هەواڵتان دەپرسم و لە بیرای خۆشی و سەرکەوتنتانم هەیە،
چەند رۆژێکە بۆ سەردانی منداڵەکانم لێرە ئەوەندەی تر ئێرە و ماڵەکەم
خوێندمەوە نووسراوەکەت و ژمارەیەکی (الشرارة)ی نوێت بۆ ناردبووم وا لەگەڵ نووسراوەکە
خۆشحاڵ بووم ناردتیت، ئەوجا بە تەوارەکەمان عەرەبی چاپ کردوون ئەوا بە خۆشحاڵیم کە خۆتانە
لە وەکاتەدا لە وەی نەبووبێ کە ئەوانەکانی راستیکردنەوە، جا ئەوا وێنەیەکی راستکراوە
بۆتان سەلەک تکایە ئێوەش لە چاپکردنەوەیدا راستی بکەنەوە. نازانم لەو نووسراوەکەیدا
چی بۆ نووسیبوو لە بەر ئەوە ئەویش بپرسم نازانم چی دەکرێ باسێکی نوێ هەبێت
بۆتانی بنووسم لەگەڵ پرسینی هەواڵتانە:

١- بێگومان ئەزانن کە ئەمساڵەوە مام جەلال و ئەوان کە لە هەرێمی بادینانە لە
بارەوەستن) بۆیە لەبەر ئەمانە ئەمستانەوە بە زۆر و سەرما و پێویستی سەردانی هەرێمە
کانی هەولێر و کەرکوک و سلێمانی، هەروەها ئەو ناوە و بە سەرکردەیی … وا
خۆڵێکی ڕێکخستنەوەی پێشمەرگەکانی ئەو ناوانەیە. گومانیشم لەوەدا نییە هەرچی کارێکی
مەولوودی لەو ناوانە بووبێت دەگەڕێنەوە کە دوورکەوتووانن.

٢- ئەو گفتوگۆیەی لەو دەمەدا یەوا ئەمساڵە لەو ولاتە لەگەڵ حکومەت لە کرد بوو
تاسیرێکی خراپی کردەوە سەر لایەنەکانی (تجمع)ی عێراقی و ئەو ولاتە عێراقییانە
کە لە تجمع دا نییە لە رووەوە کە پرسیار بەلێ ئەگەر ئەو دەگوتیا ئێستا … کە
ئەوان لە (استقلال حوکم) هێنا بێت. بەڵام کاربەدەستانی ئەو ولاتانی کەمێ
لێیان دەترسیم ئەو هەنگاوەمانیا بە … بوو و … بکردنی
ئەگەرچی ڕەنگە ئەوانیش لە دڵی خۆیاندا پێیان خۆش نەبووبێت.

٣- کاربەدەستەکانی ئەو ولاتەی کە منی لێ دەژیم ئامادە نییە بکرێنە و ئەوەنیا بە
لایەنی ولاتەکانی عەرەبی و … لە … سەرە بۆتانیشت
ببنەوە لەگەڵ … رژێمی عێراقی و … دڵنیا … کە … ببێت

لەم رووەوە تەئسیر لە سەر پەیوەندی ئێمە و شێوە و ئاکامی جولانەوەکە پەیوەندی بە کەمانەوە لەگەڵ
شێوەی ستراتیجی و جیهانی سیاسیش تەئسیری لە ئاکامات و جیهانیش بە بونیێ تامانەوەیە و لەعەرەبدا
عیراقە جێی باوەڕ نییە و لەبەر رێگای وتەسلیمی لەگەڵیا ببێتە دەقیقیە . دیارە ناوبژیکەرە-
کەشی لە لایەن عیراقەوە زۆر لەعەرەش لەسیا بچە سەر ئێمە بەڵام ئەوان بڕیاریان
داوە تەوە کە عیراق بە ڕاستی ئاکامات و ئومانەتیان ئەستەمانە بە رووەوان و ئێمە باشیانە
دەنا سەحیحە و باوەڕمان بە برایەتی کورد و عەرەب زۆرە .
٤- حکومەتی سیاسی بەریزە دەفعەکی دووستکردبوو لە لای سالار دوولاتی عادل و
سە و ئاکات کەمال خوشناو دێشانە لەگەڵ خۆمان بردە لە ئێوەی بجێیە بۆ بیروت دەچار و ئا
بە ئەم سولایانەکانی بەرگری فەلەستین و جبولادا دەرەی نیشتمانی بیشمەرگە و تورنی عەرەبی لە
لوبنان بە یەکەوە و دەزنی شۆڕشمان . لە یەکیەتی نیشتمانی کوردستانی بەرامبەر ئەمانە
ئاشنا نەکردی سەرتاتێ فەلەستینانە بەرامبەر بە بەرەی (صمود والتصدی) عەرەبی لە
لە دیمەشق بووند ئیە و لەم رووەدا تەحەموتی حکومەتی عیراق بەرامبەر بە مەسلەحەتی کورد و
زۆر شتی ترمان بۆ روون کردەوە . لەماوەی ئەم چەند نووسراوێکی بە لەعەندی
بە مەسئولانی فەلەستین و دەولەتەکانی عەرەبی بیشمەرگە و تورنی لەسەر . ئێمەش چووینە
بۆ بیروت و بەشی زۆری سەرکردەکانی ئەو ولاتانەمان دیت و بە دووری
دەزنی کورد و فراوی حکومەتی عیراقمان لەوبا باسکردن و لەم رووەدا بۆمان باسکردن
کە چۆن سەربازی ئەوە دەزعەنا رەحمەتی کە ئێمە لەبەر ئەوە حکومەتی ئاشتی
عیراقەوە و چۆن کە سالادەش ئامادەی خۆمان بیشاندا کە دەچینە لێپرسینی شێرانی
وقدس و برایەتی لە سەرەوە ئەو لەعەرەب خراپی بوون حکومەت ئامادەیی خۆیان پیشانداوە
کە گفتوگۆ لەگەڵ حکومەت بکەن لە لایە لاکردنی ئەو بەشەی برا کوژییە و شەڕ بەرابەرانە
دەوەستێنن عەرەبی زۆر باشیان لێ سەبرو بیشە شی حکومەتیان کرد و ئاکامەکانی
ئەمجارەشە لەرووەی کرد و چووینە بەغدا و هاوڕێ سەلام کووت و جواب حکومەت گوتی
ئامادەیە ئەو لەعەنگاوە بیروەندی ئیمە و ئەو دابزانی بە سەرەوە کیانەوەی کە بیوە ئێمە بە سیری
مەسلەحەتی کورد دەوە لەعەرەب رەفز کرد و گوتی ئامادەیە گفتوگۆ بکەین لیسانە و چوونە

عێراقە لەماوەیەکی وا لەگەڵ ئێران دەهات لەژێر کۆنترۆڵی عەرەب و جولەکە جیهانی موڵکی نە
عێراقە بەراستی لەگەڵ ئەمەشی بیت بیستەوە و لەژێر ئیسرائیل و سادات شتێک لەهات.
لە سوریا بە ئەو [illegible] ئەمریکا بە زۆری لە مەسەلە و [illegible]
[illegible] حکومەتیان بە زۆری لە ناو مەسەلە بوو [illegible]
[illegible] بیت بە [illegible] کە لە هەر [illegible]
ئەمە بیت ئامادە بە [illegible] بە ئەوروپا [illegible]
کە [illegible] لە حکومەتی عێراقە بکەن . ئەمەش بوو بە [illegible]
لە [illegible] حکومەتی عێراقە ئامادە بوو [illegible]
[illegible] حکومەتی عێراقە لەگەڵ [illegible]
[illegible] عێراق و [illegible]
[illegible] عێراقیش لە [illegible]

٥ـ کاک (عادل) [illegible]
[illegible] .

٦ـ [illegible]
بە [illegible] (قصة) [illegible]
[illegible] حکومەتی عێراقە [illegible] لە حکومەتی
عێراقە بکەن [illegible] .
[illegible]
[illegible] .

٧ـ کاک [illegible] (نجم الدین [illegible]) کە [illegible]
لە [illegible] دەکرد .

٨ ـ [illegible] لە ئیتاڵیا [illegible] ([illegible]) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] لە ئیتاڵیا [illegible]

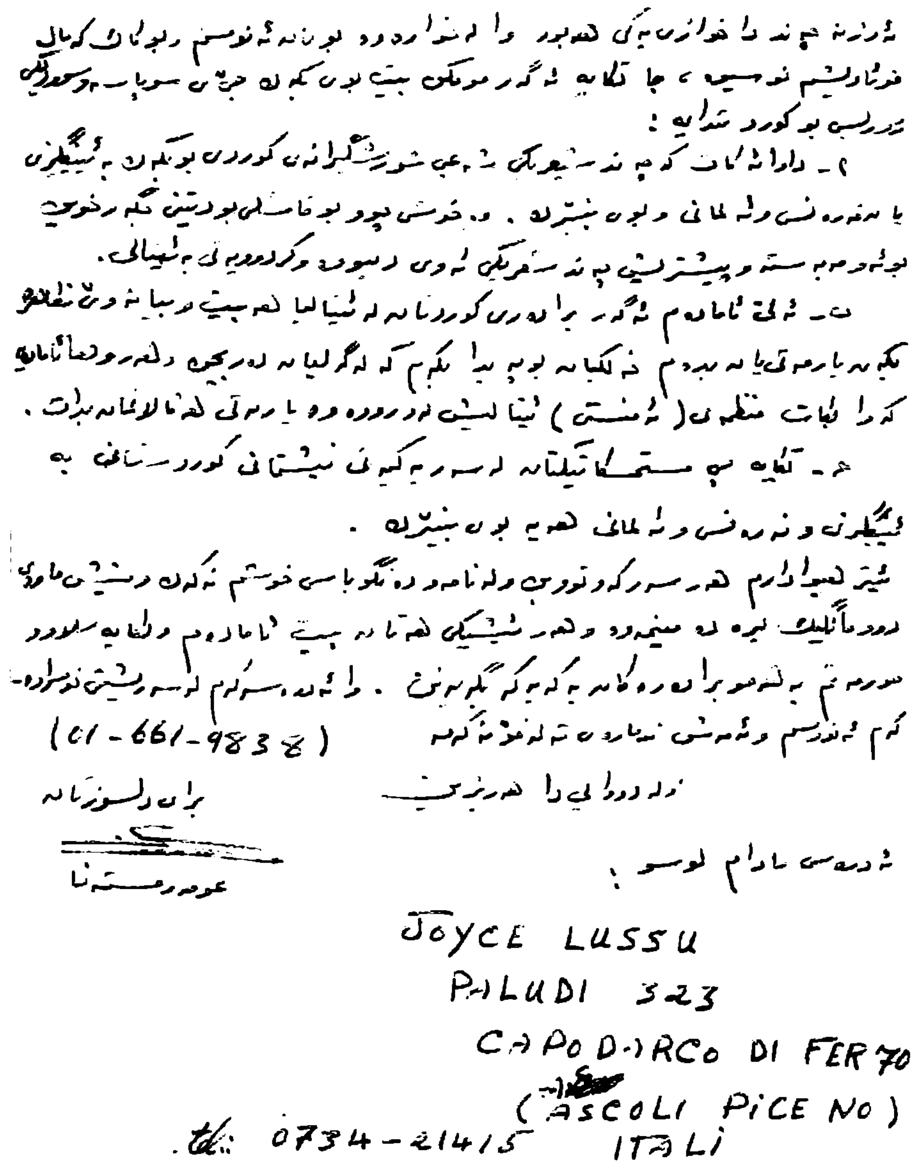
JOYCE LUSSU
PALUDI 323
CAPODARCO DI FERMO
(ASCOLI PICENO)
Tel: 0734-21415 ITALI

نامەی عومەر مستەفا "دەبابە" بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٨

١٩٧٨/٤/٢٠

هەڤاڵانی تێکۆشەری کۆمیتەی سەرکردایەتی ـ دەرەوەی وڵات

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەی گەرم

لەم ماوەیەدا چەند نامەیەکمان بۆناردن بەلام لە ترسی نەگەیشتن، یان دواکەوتن ناچارم هەندێ شتی گرنگ هەر دووپات بکەمەوە:

① ئەمەی راست بێت سەبارەت بە نەگەیشتنی ئەو هەڤاڵانەی لە دەرەوەن و داوامان کرد بۆ [illegible] (ك.س) ی (ی.ن.ك) [illegible] دا [illegible] چونکە زۆر مەسەلەی گرنگ یەکێ لە سەر هاتنیان کەوتبوو. بۆیە لەو [illegible] کە کردمان هەر کاروباری عەسکەرییەکانمان باش چارەسەر کرد. هەموو هێزی پێشمەرگەی کوردستانمان سەرلەنوێ رێکخستەوە و (١٥) هەرێمیان دروست کرد. لەم مەیدانەدا وەزعمان زۆر لە باشیدایە هەم لەڕووی چەندایەتی و هەم لەڕووی چۆنایەتییەوە. خەڵکێکی [illegible] تەوە زۆر کەس رووی لە پێشمەرگایەتی کردووە. بەتایبەتی لەو ناوچانەی [illegible] بە [illegible] چەند بەرەو پیرۆزیان دیت. کاروباری سیاسیشی هەر بەو گرنگییەوە چارەسەر کرد. [illegible] هەڵبژاردنەوە لە هەڤاڵان مام جەلال، عەلی عەسکەری، نەوشیروان، [illegible] سالار، [illegible] مەسئول [illegible] کۆمیتەی گەورەی شۆڕشی کوردی (م.س) لا چوو. شیعاری (ئیسقاط) و [illegible] کوردی شۆڕش (تثبیت) کرانەوە. [illegible] یەکێتی نیشتمانی کوردستان [illegible] پێویستە ئێوەش بیر لە هاتن بکەنەوە بەتایبەتی هەڤاڵان [illegible] دەبێت دکتۆر فوئاد، [illegible] دکتۆر کەمال و هەر رابیطەیەکی ترتیش کە بتوانێ [illegible] تورکیە کوردی [illegible] داهاتووی [illegible] دکتۆر کەمال فوئاد و دکتۆر [illegible] هەر [illegible]. بۆیە [illegible] ئاگادارمان بکەن [illegible] تورکی [illegible] (٨ [illegible] ١٩٧٨/٤/٢٦)

② چاپەمەنی کە [illegible] بەتایبەتی [illegible] بڵاو بکەینەوە. تائێستە [illegible] ی.ن.ك [illegible] بۆچی؟ و باری ئێستەی خەباتمان و ئەمەی [illegible] کوردستان ـ ـ ـ (وەزعی [illegible] و [illegible]) و [illegible] (وەك [illegible]) [illegible] زۆر لە وتارەکانی [illegible] چاپ کراونەتەوە و بڵاو کراونەتەوە [illegible] لە سەر [illegible] بە کوردی و [illegible] [illegible] بڵاو کراونەتەوە. و [illegible] چاپ [illegible].

③ ـ [illegible] داوامان کرد بوو [illegible] بە کوردی و بە عارەبی (بەتایبەتی) [illegible] بە چاپکراوی [illegible] تاکو لە وڵاتدا بڵاوی بکەینەوە.

④ مەسەلەی ئێستەی [illegible] زۆر گرنگە: ئێمە پێویستمان بە مهندس هەیە [illegible] لەگەڵ [illegible] باشترە [illegible] بۆمان بخوێن.

⑤ لە [illegible] مارت و نیسان دا [illegible] لە دوژمن وەشێنراوە. پاش [illegible] کە لە [illegible] حاجی [illegible] لەگەڵ دوژمن و بە [illegible] حکومەت [illegible] ٣/٨ [illegible] چونکە [illegible] دوژمن زۆر [illegible]. بە درێژایی [illegible] ناوچەکانی [illegible] دوژمن شکێندراوە و بە سەر [illegible] شەڕەکانی [illegible] مارت [illegible] زۆر گرنگ بوون. [illegible] چاشە [illegible] (١٥) چاش و (٤١) [illegible] و [illegible] زۆر [illegible] کردەوە و ناوچەکەشی [illegible] لەگەڵ ناوچەی [illegible] زۆر [illegible]

نامەی مام جەلال بۆ ئەندامانی کۆمیتەی سەرکردایەتی- دەرەوەی وڵات ۱۹۷۸

ناوچەی جورجان
٩٧٨/٥/١٤

هەڤاڵانی ک. س. دەرەوەی وڵاتی
سڵاوێکی شۆڕشگێڕانە
هیوامان سەرکەوتنتانە.

١- ڕۆژی ١٩٧٨/٥/١٣ وەجبەی دووەم لەو هێزەی کە بۆ هێرشی ق. م و پاککردنەوەی ناوچەی بادینان و ڕێکردنەوە هاتووە گەیشت و دوای ١٠ شەڕ و مقاومەتی حکومەتی عراق و ئیران و دوای چەند شەڕێکی قورس لەگەڵ هەردولا نزیکەی ٦ پ. م شەهید و ١٥ پ. م بریندار و چەند پێشمەرگەیەکیشمان بزرن، زیانی دوژمنیش زۆرە، تەیارەی میراج و هیلیکۆپتەر و .... ئیران و تەیارەی عراق پێکەوە پەلاماری پێشمەرگەیان ئەدا و گەمارۆیان دابون، بەوە بە تەواوەتی رویان لەسەر دۆستایەتی و تەنسیقی نێوان خۆیان لاداو دەستیان کەوتەڕوو، ئەم هێزە زۆرتر بە زەحمەتێکی زۆرەوە گەیشتن جگە لە هێرشی هەردو دەوڵەت لەبەر بەفر و سەرما و کوێستان و بێ نانی بە درێژایی دوو هەفتە هەر پ. م قارەمانەکان توانیان تحدای هەمو لایەکیان بکەن و بگەنە هێزی یەکەم کە زیاتر لە ١٥ ڕۆژ لە پێش ..... دەرباز بوبو، ملازم طاهر بریندارە دەینێرین بۆ لاتان.

٢- کۆبونەوەکانی ک. س دواخرا لە رووی سیاسی و ڕێکخستن و خارجی یە و هەتا ئێوە ئامادە ئەبن، خۆمان ئاگادارتان ئەکەینەوە، تەنها بەشی عسکەری یەکەی کرا لەگەڵ هێرشی بادینان ئەویش بەم شێوەیە:

١- چەندی توانرا هەر گەیشتینە ناوچەی برادۆست و بارزان بۆ پاککردنەوەی ناوچەکە لە ق. م و ڕێگاکردنەوەی هێنانی و دامەزراندنی بناغەیەکی باش بۆ ناوچەی بادینان. ئێستا نزیکەی ٧٠٠ پێشمەرگەمان هێناوە ...... چەکەکانەوە.

٢- مەکتەبی عسکەری پێک هاتووە لە چوار کەس لە ئەندامانی سەرکردایەتی خالد، ملازم طاهر، عمر ئیداری و مالی یەک و فەرماندەی هێزی پ. م علی عسکری.

٣- پێڕەو بۆ پ. م دانراوە ئەوا نوسخەیەکمان بۆ ناردن تکایە لە کەموکوڕیان ئاگادارمان بکەنەوە.

٤- جگە لە بادینان ناوچەی سۆران کراوە بە ٩ هەرێم و هەوڵ دراوە بە پێ ی توانا فەرماندەی بۆ دیاری کراوە. یەک لەسەر ئەساسی تەیارەکان- هەر چەندە ئەم جارەش بە باشی سەرکەوتونەبوین لەم ڕووەوە.

٥- فەرماندەکان خۆیان لێپرسراوی سیاسیشن و رابەر نەما لەبەر هۆی خلافات و ناکۆکی نێوانیان.

٣- عیلاقاتمان لەگەڵ هەندێ گروپی سیاسی کوردی ئیران زۆر باشە و لەم ڕۆژانەدا ٥ هەزار دیناریان بۆ ناردین و زۆر ..... تعاونن لەگەڵمان.

٤- تکایە بە پەلە دکتۆر کمال بێت بۆ لامان تاوەکو بتوانین بە باشی تنسیق بکەین، و ئەو رئیس عشیرەت و خەڵکەی ئەم ناوچەیە هەموویانمان پێ بناسێنێ و خەڵکەکەی خۆشمان بۆ ئامادە بکەن و بۆمانی بنێرن بۆ لامان.

لەسەر مؤامرەکانی......... برا سەر سوورەکە ببینن کە زۆر پێویستە......... زیاد بکەن، وەضعی ژیانمان باش نیە وە بە عجلە هەندێ سلاحی باشتر بۆمان بنێرن.

٥- تکایە بە پەلە صلاح مان بۆ بنێرن و نەخشەو جێگای چەکو کەلوپەلی خۆمان و چۆنێتی هاتن و گەیشتن چەکەکانمان بۆ بنێرن و ئاگادارمان بکەن هەروەها هی پارتیش.
٦- هەر چەندی ئەتوانن و ئیمکانە پارە و پول چی هەیە و پەیدا ئەکرێ بە زوویی و پەلە بۆمان بنێرن و لەمەولا پارە لە رێگای ئێمەوە ئەنێرن، نەک ناوشارەوە و زۆر زۆر بێ پارەین.
٧- بە پەلە مەتارە و قوماش و حەقیبەی کۆڵ مان بۆ بنێرن.
٨- ئاگاداری هەمو ئەو کەس و جهەتانە بکەن کە چەکو کەلوپەلی ئێمەیان لایە بۆمان ئامادە بکەن و تەسلیمانی بکەن و جێگاش بۆ ئێمە دیاری بکەن و بتوانین لە کوێ بە دەستمان ئەگات و چۆن و بۆ وەری بگرین.
٩- بە هەرحاڵ دەبێ ٥ جهازی لاسلکی رەقم ٩ مان بۆ بنێرن بە راستی ...... پەیوەندیمان زۆر نارەحەتی کردووین، هەروەها جهازی هۆکی تۆکیش چی هەیە لەگەڵ دووربین و شتی ووردەمان بۆ بنێرن.
١٠- چەند فیشەکی رووسیمان هەیە و لە کوێ یە؟ وا بکەن کە بە زوویی بۆمان بێت زۆر پێویستمان پێ هەیە، یەک شەڕمان پێ ناکرێ بێ فیشەکی و ئەوەی هەشمان بوو تەقی و تەواومان کرد.
١١- بەیانێک دەربکەن لەسەر تحرکاتی استعماری امریکی سیا و بۆ یەک گەیاندنی عراق- ایران- ماڵی بارزانی. بۆ احتواکردنی شۆڕش و لەناوبردنی شۆڕشەکەمان کە بە جیشێکی زۆری ایران- عراق و جموجۆڵی ادریس پەلاماری هێزی پ. م یان داوە لە اطرافی چیای قەندیل وە منطقەی لۆلان.
١٢- طاهری علی والی بریندارە کسری جمجمەی هەیە ممکنە ساچمە چوبێتە ناوەوە وەضعی خراپ بو بەلام بەرەو باشی ئەڕوات ئەینێرین بۆ دیاربەکر ئێوەش شارەزایەک بنێرن بۆ دیاربەکر کە بیبەن بۆ شام ئەگەر زانرا عملیاتی جراحی ئەوێت بنێردرێت بۆ لندن بۆ علاجی وە زۆر زۆر مراعاتی بکەن لە هەمو رویەکەوە خزمەتی بکرێت، بەڵکو یەکێکیش لەگەڵی بچێت بۆ لندن.
١٣- ئەو نوسراوەش کە پێشو ناردبومان پێش گەیشتنی علی عسکری وا دوبارە بۆمان ناردنەوە هەندێ معلوماتی تێدایە.
١٤- لەمەو دوا کاغەز و پارە و پوول لەو رێگایەوە ئەنێرن زۆر پەلەی تێدا بکەن لە ناردنی علی عسکری پارەی کەم هێناوە بەو امەل کە مام جەلال لە دوایە بەلام دوای مؤامرەکەی ایران- عراق- ادریس ئەو دوا ئەکەوێت لە ناوچەی قەندیل.

ئیمزا ئیمزا ئیمزا ئیمزا
ملازم عمر ملازم طاهر دکتۆر خالد علی عسکری

سەرنج: ئەو خاڵانەی دانراون ئەوە بەو مانایە دێت کە نامەکە باش ناخوێندرێتەوە.. ئەم نامەیە جارێکی تر نووسراوەتەوە، ئۆرجیناڵەکەشی داندراوە.
نەوزاد

— ٧ —

[illegible]

١٤ / ٥ / ٩٧٨

[illegible]

(٣) [illegible] ٩٧٨ / ٥ / ١٣ [illegible]

[illegible] (١٥) [illegible]

[illegible]

[illegible]

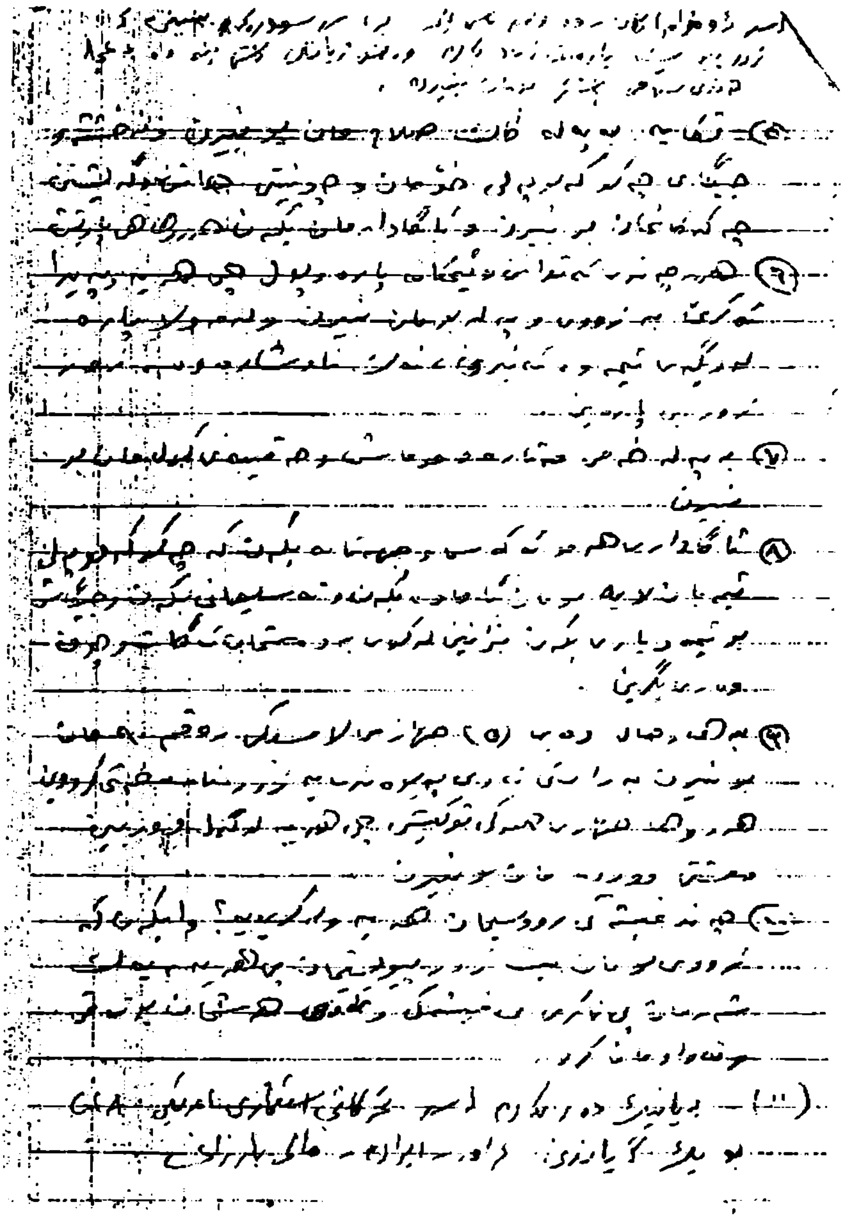

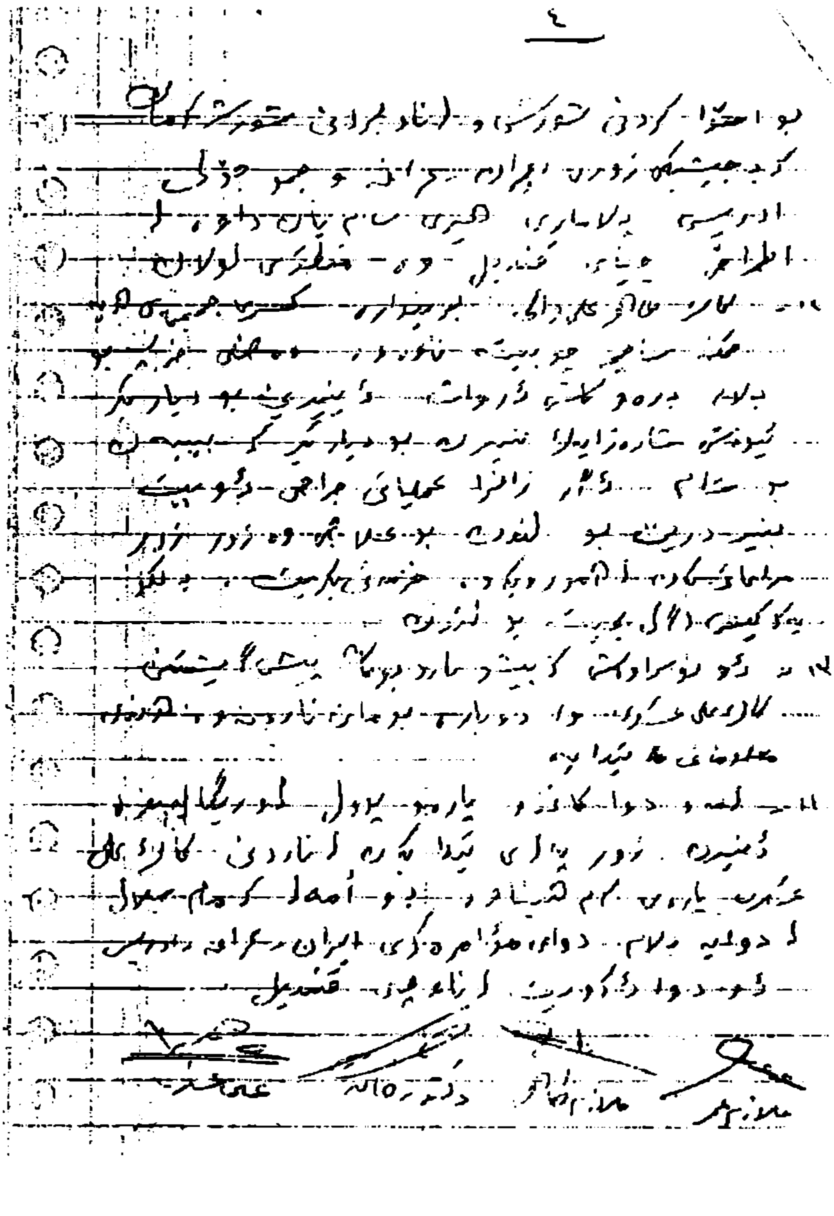

نامەی چەند سەرکردەیەکی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان
لە کوردستان بۆ کۆمیتەی سەرکردایەتی- دەرەوە وڵات ١٩٧٨

[illegible]

٣٠/٦/١٩٧٨

بۆ برای خۆشەویستم کاک [illegible]

سڵاوێکی گەرم، هیوام خۆشی و بەختیاریتانە. زۆر بە پەرۆشەوە

پرسیاری خۆشی و بەختیاریتان دەکەم و هیوادارم [illegible]

[illegible]

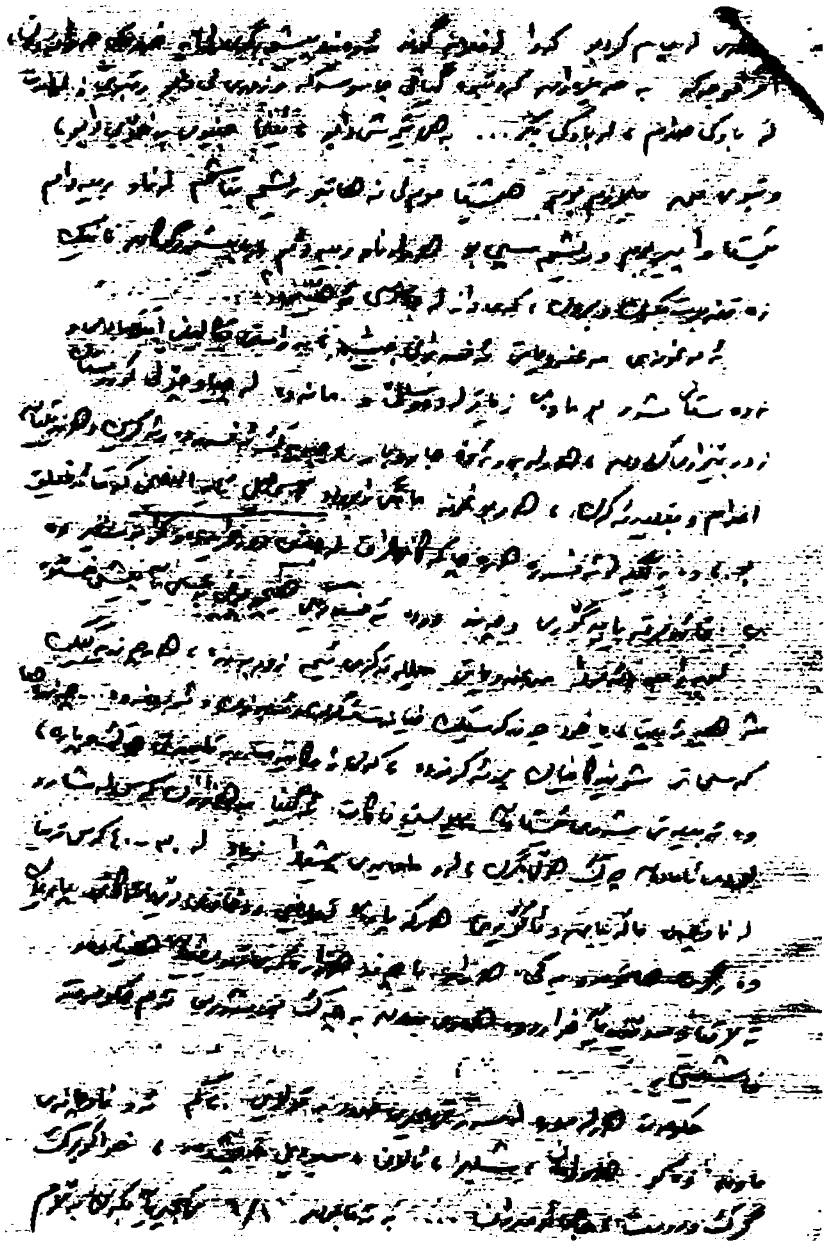

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

-١٠-

[illegible]

[illegible] ... [illegible]

[illegible]

٦ / ئابی [illegible]

[illegible]

٩ / ئابی [illegible] (ئەسکەری خانە-
چۆمان

١١ / ئابی [illegible] (ئەسکەری
خانە- چۆمان)

[illegible]

[illegible]

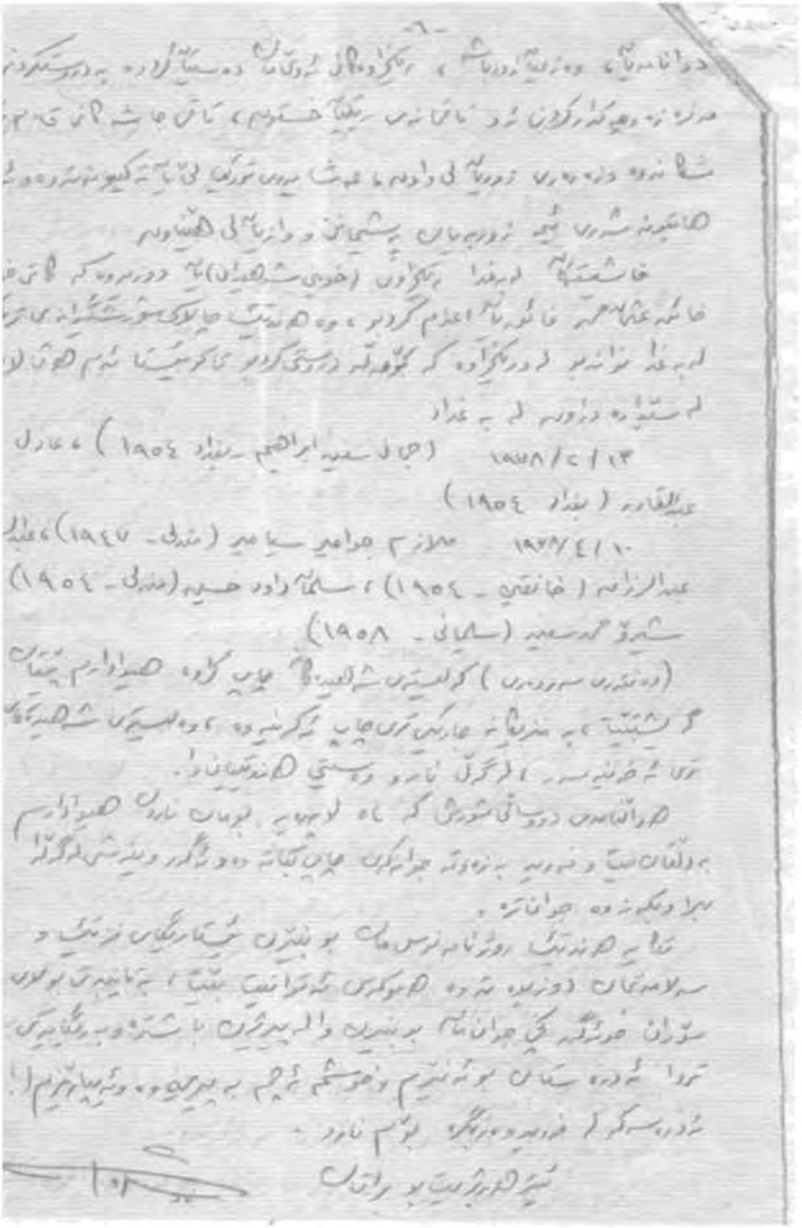

نامەی نەوشیروان مستەفا بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٧٨

٦/
تورکیا

بۆ/ برای تێکۆشەر کاک هومەر پێشمەرگە
سڵاوێکی شۆڕشگێرانە

زۆر پێش ماوەیەک نامەیەکم بۆ ناردیت دەربارەی
ڕادەرانەکان (هیوادارم) بە دەستت گەیشتبێت وە
لەو نامەیەدا بۆم نووسیبوویت کە وا ئەم هێزەی کە
لەگەڵ د. خالید و شێخ حسێن و ملازم عمر لە منطقەی
بانزی مابوونەوە خەڵکی ئەم ناوچەیە حەزیان نەدەکرد
ڕادەرانی زیاتر لەم ناوچەیە بمێننەوە وە داوایان
لێکردبوو کە وا بچن بۆ جێگایەکی تر چونکە هێزی گومانەوە
هێنابوو (هەکاری) وە ئەم ناوچەیە لە شەڕ لەگەڵ هێزی
دەترسان بۆیە ڕادەرانە باش بیرەوەری کردە لەگەڵ
چەند کەسێکی خەڵکی تورکیا وایان بڕیار دابوو کە وا
بچن بۆ ناوچەی گوێیان وە بەم جۆرەی خوارەوە ئەم
کارەساتە ڕووی دا.

١- لە ڕۆژی ١٣/٦ پێنج کەس لە عەشیرەتی گوێیان چوونە
بەرەو هێزی د. خالید ئامادەی خۆیان دەربڕیو
کە وا ئەتوانن هەموو یارمەتیکیان بدەن وە پێشنیاریان
کردووە کە وا بچن بۆ ناوچەی گەڕیان وە منافقەکانی
ئەم موضوعیان لەگەڵ ڕادەرێکی خۆماندا باسکردووە
وە ئێستا ڕادەرەکەی خۆمان ئەڵێت کە وا

- ٢ -

ئەمە رەئیی ئەوە بوە کەوا ئێمە بڕۆینەوە دواوە بۆ ناوچەی
(شەمدینان) بە ڵام برادەرانی سوور بوونە لەسەر
چوون بۆ ناوچەی گویان .

٢- لە رۆژی ١٤/٦ ی ئەو ساڵەدا هەرچاوە رۆژی
ئەوەمان ئەکرد کەوا برادەرانی تورکیا رێگای چوونمان
بۆلای برادەران چی بە چی بکەن ئاگاداریانە کردین
کەوا ئەم مەلا یاسینی گوێی لە لای برادەرانی هاتووە وە
ئەمی هەرەوەها چاوی بە ئێمە بکەوێت وە کە پێشتر
ئاگاداری کردبوین کەوا برادەرانی بڕیاریان داوە کەوا
بچین بۆ ناوچەی گویان وە ئێمەش لەگەڵ برادەرانی تورکیا
تەماشای خەریتەی ئەم ناوچەیەمان کرد بۆمان دەرکەوت
کەوا رێگای یەک رۆژ رۆیشتنە شەو وە رۆژ وە
عەشیرەتی زۆریان لە سەر رێگایە وە لە لای مەلا یاسینیش مانە
دیسان ئایا ئەم عەشیرەتە رێگا لە برادەرانە ناگرن وە لەوێ
چوار برادەری گویان لەگەڵ وە عەشیرەکە بڕا ناشێتە ئەوێتە
بە شەڕی عەشایرەتە ئاشنان وە لە سەر ئەم حاڵەتە
کاک سالار داوای لە برادەرانی تورکیا کرد کەوا رێگای
تر بدۆزنەوە بۆ دەرباز بوونیان بە ڵام برادەرانی
تورکیا ئاگاداریانە کردین کەوا هیچ رێگای تر نیە
وە ئێمەش کە زانیمان چارە نیە لەگەڵ کاک سالار

وامان بەپێ سەندەرانی کەوا پێویستە ئاگاتان هەروەها
بجێن بولای برادەرانی چونکە سوودی ئەوەیە بۆ بۆیە
وامان بڕیاردا کەوا منی بچم بولای برادەرانی پێش
چەکەکردنیان وەکالەت سالاریشی لەگەل مەلا یاسین
بچینە بو ناوچەی گویان وە ترتیباتی خوارەوەیان بو دابنا
وە بەپێ کەم کەوتینە ری وە هەر لە رۆژی ١٤/٦ من لەگەل
مطولی ناوچەی هەکاری کەوتینە رێگا وە کالەت سالاریش
لەگەل مەلا یاسین چوو بو ئولوردەرە .

٢- ئیوارەی ١٤/٦ گەیشتینە شاری هەکاری
وە پێش ئەوەی بگەینە ناو شار برادەرانی پارتی
لە سەر رێگا چاوەروانیان دەکردین وە ئاگاداریان
کردین کەوا هەموو رێگایان گرتووە وە نایانهێشت
بە شەو بچین بولایان وە ئیمەش ناچار بووین بچینە
ناو شار وە هەر چونێک بێت نامە یەک بو برادەر
رەوانە بکەین بزانین رۆژی دوایە چین وە کە گەیشتینە
مالی برادەرێک منیش بەو برادەرەم راگەیاند کەوا
مەلا یحیی گوی ئەنسانێکی خراپە وە سیخوری عێراقە
هەروەها پیاوی (میت) وە پاش هەنا قەشێکی زۆر
خەویشی هاتە سەر ئەم رەئیە کەوا نامە بێتە لە
لە برادەران رەوانە بکەین وە خوو پێشانیانە

- ٤ -

بخەینە بەر چاو ؟ ئەگەر ئەوە بیانە بو منطقة شەمدینان
وە بعوانە کوردستان ئەگەر ئەم ریگایە هەڵ بژیرن حکومە
لە ١٠ کەس زیاتر شەهید نەبێت.
ب- ریگای جوینە بوگوینە بەسەر جبلی ئەبیتە ئەم
جوار کەسەی گوێیان پێکەوە ئەبێ وە پیادەکان
هەموویان پێکەوە نەبێ وە عفرە نەبێ بجولێ
لە پێشەوە بروات وە پاشان نە وەی ئەم عفرە نەیە ئەزانیت
ریگا بەمە بو هەتا پاشماوان ئەوان حرکەت کەن بە برێ
وادەر ئەکەوێت پیادە لەبەر هیلاکی وە برسیەتی
ناچار بونیە هەر جوێنیک بیتە ریگا بڕەن ٥
پاش ناردنی نامە بە چەند سەعاتیک ئاگادار یان
کردنیەوە ئەوا بەری کەوتونە وە ناچاریانە بو ناردبوم
ئەوا چەلە هەتا رە وە ئەخشیلە پیویستی تریان
بو ئەوان ئەگەر وە ئەبیتە حکوم بجم بو لایانە.
ج- لە روژی ٦/١٦ هێ لەگەل پیادەکانی پارتی گەیشتینە
ئەم نقطەی کە دیاری کرابو بو چاو پێکەوتنیان
وە سەعات ١ بەیانی ٦/١٦ ئیمە گەیشتین وە پاش
سەعاتیک پیادەکانیش گەیشتن وە پاشی دانیشتن
لەگەل پیادەکان وە لەگەل جوار گوریەکانە ریکار
دیا ئەوا شەو وە روژ ڕاوەستن وە بە زووترین

کاتێک لە ناوچەی گۆیان وە چوار هەزار دیار لە ساڵی
٨٠ کۆمەڵ شێلۆک وە پێنج هەزار خێزانیان بەربەدبوونە لە
خواردنەوە و بوونیوارەی ٦/٨٦ هێرشەکراوە ناوچەی
هەکاری بوونەوە پەیوەندی بە هێزەکانی تالەعی وە
مکەم وە بارە وە چەکیانە بۆ روانی کیە) وە بڕیاریان
دا کەوا هیچ جۆرێکی پەیوەندی بکەن لەگەڵ ئەم دوو هێزە
وە ئەوانە هیچ پێویستیکی تریان نییە وە بەم جۆرە
لە یەک جیا بوونەوە .

٥- لە رۆژی ١٧/٦ کە گەیشتنەوە شاری وانە ئاگادار
کرایەوە بڕادەرانە تووشی شەر بوونە وە لێیەشتن
بڕادەرێکیانە ئارد بڕانێی ئەم دەگەڵ باسە زار بەستیا خو
نا وە پێشی لەوەی ئەم بڕادەرە بگەڕێنەوە بڕادەرێ
ترهات وە هاوڕێ ئەمەی بەم جۆرە خوارەوە بوباس
کردنی .

٦- بڕادەرانە کەرهاتیانە ١٧٥ چەک) بوو لە
ناوچەی (بیتە الشباب) ئەم عشیرانە دەوروبەرانە
داوە - ١- عشیرەتی زیکی (بانە لگ) ٢- جام خورا
یەسە روونکایەتی معروف بەگ وە جمیل ٣- وە عشیرەتی
کوچەر تیرەی (سیسیرتی) وە (لاگی تیە)) وە
بڕادەرانیانە آگر بارانە کردوە گرایا هەربەدەستە

-٦-

پێ کردنی شەرێکی برادەرمانە شەهید بونە بەلام ؟
ناوەکانیان نازانین وە پاشی شەرێکی زور رئیسی
عشیرەتی ترکی کە ناوی (شێخموس) داوای لێ کردونە
کەوا تسلیم ببێ ئەگەر نا پادە ئەکرێ وە وەعدی
داوە کەوا هیچیان لێ نەکات وە ئەوانیش چەکەکانیان
فرێ داوە وە پاشی تسلیم بونە گوایا شێخموس
بە برادەری هەڵبژاردوە وە دەست ریزیان
لێ کردوە وە کوشتویانن لەوە مقابل بەوە کەوا
پێ لە کەس لە عشیرەتی ئەو مجرمە کوژراوە وە
١١ کەس لەوانە د. خالد و شێخ حسین تسلیم بە
وە. م هۆقەتە کراوە گوایا لە سەر داوای حمیش
بوە وە ئیستا لە ناو عشائری قەدەریان هەپس
کراونە وە چەند کەسێکیش دەستی حکومەتی ترکی
کەوتونە وە ئەوانیشەوا سجن کراونە وە ئێمە ئێش
وا لیرە خەریکین بزانین دەنگ و باسی هێزەکانی تر چیە،
هەرچەندە ئەمەر بەریگای عشائر و احزاب ، وە
هەر جورە خەبەرێك ببیستە برادەرانە ئاگادار ئەکەینی
وە معنەویاتی خەلك بەرز ئەکەینەوە .
٦- پارەمان نیە لە چەند برادەرێکی ناو پارتی
زیاتر هیچ کەسێك لە ترکیا دوستمان نیە وە ئەو

جیلی و خۆرو حزبەكانی لە ناوانەی ناوبانە لە خۆیانە ناوە
بارتیی دیموكراتی دەری ئیمە ئەڵێن وە بەكرد وەش
... رحانە ئەكەن وە ئەم تاقمانە ئەهانن .
١ - پ. د. ك. توركیا لەوانە بەشێكن لە دەوام
٢ - آپوجی (داوییەكانە) یەكاوە .جی
٣ - رزگاری ٥ - آزادی .
٤ - لیدانی ئەم حزبە لە سەر بڕیاری حیكمەتی توركی بووە
وە بە رێگای (م.ی.م) وە عەسكەر تنفیذ كرا چونكە میری
لیرە ناوی حەوسە خۆی تووشی مشكلەبات وە ئەمەش
هەر بەشێكە لەو موئامەرەی كەوا سالانە ... وە حكومەتی
عیراق ئەیانە حەوسە تنفیذی كرد بۆ لە ناوبردنی شۆرشگێڕانی
وە پێشمەرگانە ... لە هەر ئەم حزبە بووتووش ئەبێ لەگەڵ
حكومەتی ئیران و عیراق .
٥ - ... ئەڵێن دە گلوباسی كەوا بە لیە تە قیشرە ... تاكو
ئیستا وە یا ستم بەم جۆرەیە ٣ - لە شەری ٦/١١
٧ شەهیدەكانە حزب لەگەڵ چوار برینداروە ٨٨ ...)
كە بێ چارەن وە ئەمووش برینە كە وتونە دەست دەوام
٨ - لە شەری ٦/١٧ ئەوەی تائیستا ئەزانین ١١٠ كەس
عەسكەر تیایی ... كوژراوە وە ١٤ بریندار دەست حكومەتی
توركیا كەوتووە .

ئیتر بە تەواوی ناوی شەهیدەكانە نازانین وە هەركاتێك
دەنگوباس هاتن بۆتانە بۆ دەنێرین ئاگادارتانە ئەكەین .
٤/١٠ ... ئیتر بۆ پێشەوە
هوشیار

نامەی "هوشیار" واتە "د. كەمال خۆشناو" بۆ هۆمەر شێخمووس ۱۹۷۸

الحزب الديمقراطي الكردستاني
- القيادة المؤقتة -
محكمة الثورة

التاريخ ١٥/٦/١٩٧٨
العدد بلا

قرار ادانة المتهم علي عسكري

رفعت الينا اللجنة التحقيقية المكلفة بالتحقيق مع المتهم الاسير علي عسكري الاوراق التحقيقية بتاريخ ١٢/٦/١٩٧٨ العدد بلا . وبعد تدقيق الافادات ومناقشات المتهم والاستماع الى افادته بخصوص قرار الاتحاد الوطني الكردستاني في ٢١/٣/١٩٧٨ القاضي بابادة حزبنا الديمقراطي الكردستاني - القيادة المؤقتة ووجودها العسكري وبخصوص اتصالات (ا. وك) بالسلطة التكريتية عبر ممثلهم الذي هو المتهم علي عسكري نفسه ، والتحقيق في جوانب اخرى ، قررت محكمة الثورة ادانة المتهم علي عسكري طبقاً للتهم الموجهة اليه في ١٥/٦/١٩٧٨ وفيمايلي قرار الادانة :-

ايماناً منا بقضية شعبنا وتجسيداً لمبادئ حزبنا الديمقراطي الكردستاني - القيادة المؤقتة - الذي يقود ثورة شعبنا " ثورة ٢٦ ايار " وحق الثورة المشروع في قطع ايادي العملاء والخونة اعداء شعبنا وثورتنا وطبقاً للصلاحيات المخولة لمحكمة الثورة من قبل القيادة المؤقتة لحزبنا الديمقراطي الكردستاني واستناداً الى افادة المتهم علي عسكري نفسه وشهادة الشاهد طاهر علي والي عضو المكتب السياسي للاتحاد الوطني الكردستاني قررنا ادانته واعتباره مجرماً بحق الشعب الكردي وثورته ثورة ايار المجيدة طبقاً للتهم الموجهة اليه وادانته بالجرائم التالية :

١- مما لاشك فيه ان المتهم علي عسكري كان المسؤول العسكري الاول في قيادة "اوك" او مايسمى بـ (القائد العام للقوات المسلحة في كردستان) وكما جاء في اعترافاته بانه كان من بين الذين قرروا في ٢١/٣/١٩٧٨ في نوكان - ايران وقبل ذلك التحق ثانيه في الشهر الحادي عشر ١٩٧٧ بعد عودته من زيارته لصدام، ذكر

- ٢ -

بتصفية الوجود العسكري للحزب الديمقراطي الكردستاني ـ القيادة المؤقتة ، وتم تنفيذ القرار في مناطق اربيل والسليمانية وكركوك . وطبقاً لهذا القرار توجه على رأس قوة قوامها ١٠٠٠ الف مسلح مغيرمسلح لتصفية قواتنا في منطقة بهدينان ، وهذه خيانة كبرى بحق الامة الكردية لا فقط بحق الشعب الكردي في كردستان العراق وثورته ثورة ايار . ولا مجال هنا لكي نسرد الجرائم التي ارتكبتها زمرة الجلاليين بحق الحركة التحررية الكردية حيث ان تاريخهم حافل بابشع الجرائم التي تقشعر لها الابدان وتشمئز منها النفوس . ماذا يعني هذا القرار ؟ قرار نوكان ؟ انه يعني في الحقيقة ضرب الثورة ... عن طريق ابادة حزبنا الذي يقود هذه الثورة ، ثورة ايار . هذا حسب اعترافات المتهم علي عسكري ، اذ انه لم يساهم في صنع هذا القرار الذي يعبر عن حقيقتهم الاجرامية الخيانية وحسب بل نفذ القرار وبكل تطرف وطبقاً للاوامر ؟ ؟ صحيح هذا القرار ناوغلين كثرين . ان صنع هذا القرار جاء على يد جحوش ٦٦ ذوي الماضي الخياني المعروف والمهيمنين على قيادة "اوك" وهم كل من جلال طالباني ، علي عسكري ، نوشيروان مصطفى ، خالد سعيد وذلك حسب شهادة الشاهد طاهر علي والي عضو المكتب السياسي "اوك" .

لذا قررت هيئة المحكمة ادانة المتهم علي عسكري طبقاً لهذه التهمة وهي الادانة بالخيانة العظمى بحق الشعب الكردي وثورته .

٢ـ طبقاً لتهمة تعاون المتهم وتعاون قيادة تنظيمه (اوك) مع السلطة التكريتية لضرب الثورة الكردية والتي وضحها للهيئة التحقيقية وامام هيئة المحكمة باعترافه حسب ما ذكر في افادته ما يلي "... وەکو نوسیبوم ئەگەر پێک بۆ ناردایە هەر لایەکمان ملزم بو لە جێبەجێکردنی ئیشەکانی خۆی کە تصفیەی ئێوەشی لەگەڵ بێت وە . وترجمتها "... وكما ذكرت فانّنا فيما لو توصلنا الى اتفاق فان كل طرف منا ملزم بتنفيذ التزاماته ، وتصفيتكم من ضمنها ."

احمد

سليمان

كانت مسألة ضرب الثورة وكيفية تصفية الحزب الديمقراطي الكردستاني - القيادة المؤقتة -
احدى المسائل الرئيسية في الاتصالات التي اجراها المتهم علي عسكري مع الفاشي
صدام التكريتي، يعني هذا ان الطرفين كانا متفقين على ضرب الثورة مبدئياً.
وهل يحتاج الامر الى تعريف السلطة التكريتية! ومن سيتعاون معها؟ ان من
ينوي حمل سلاح النظام التكريتي الشوفيني لضرب الثورة ولقتل المناضلين
كما فعلوا في سنين ٦٦ - ١٩٧٠.. نقول ان من ينوي القيام بهذا العمل
لا يكون في عرف الشعب والثورة الا "جاش" بل في عرف كل الثوريين. ولا
يغير من الامر شيئاً عدم اتفاق المومأ اليه مع صدام التكريتي حسب ادعائه لانه استمر
في تنفيذ المخطط الاجرامي القاضي بتصفية الحزب الديمقراطي الكردستاني - القيادة المؤقتة -
ووجوده العسكري وبكل السبل.

لذا قررت هيئة المحكمة ادانة المتهم علي عسكري بالعمالة لصالح الحكم الشوفيني التكريتي
والتنسيق معه لضرب الثورة في كردستان العراق.

٢- وجهت الى المتهم علي عسكري تهمة الاتصال مع الاجهزة القمعية والمشبوهة لنظام
الشاه العميل كجهاز الشعبة الثانية للاستخبارات العسكرية الايرانية والساواك
السيئ الصيت. وبعد الاستماع الى افادة المتهم ظهر جلياً لهيئة المحكمة حقيقة اتصالاته
على النحو التالي:-

أ- جاء في افادة المتهم علي عسكري ان المكتب التابع للشعبة الثانية للاستخبارات
العسكرية الايرانية قد اتصل بقيادة "اوك" المنشقين خلال وجودهم
في نوكان - ايران في منتصف الشهر الثاني سنة ١٩٧٨ وان هذا المكتب
قد طلب الالتقاء مع جلال طالباني وان المتهم وعدداً اخر من قيادة "اوك"

[illegible] عضو [illegible]

قد رفضوا لقاء المكتب مع جلال طالباني فقط وانهم وافقوا على لقاء المكتب مع عضو احد من قيادة اوك " وهذا يعني موافقتهم المبدئية على طلب المكتب الثاني .

ت- اعترف المتهم علي عسكري بان احد مسؤولي "اوك" في منطقة الحدود الايرانية العراقية في منطقة "هه لشو" ويدعى فقي قادر حاجي قد سلم مناضلان كرديان من كردستان ايران يدعيان كريم ستاني و احمد ستاني الى الـ "ساواك" الايرانية اذ كانا هاربان من مطاردة هذا الجهاز في ايران وهربهما الى كردستان العراق . وقد تم تسليم هذان الشخصان مقابل ٥٦٠٠٠ ستة وخمسون الف تومان ايراني .

من خلال المفردتين الاخيرتين يظهر للمحكمة جليا اتصالات هذه الجماعة المشتركة مع اعداء الشعب الكردي ، وقد وصلت هيئة المحكمة الى قناعة تامة بخصوص قضية اتصالاتهم المشبوهة استنادا الى اعترافات المتهم نفسه .

لذا قررت هيئة المحكمة ادانة المتهم علي عسكري بالخيانة لصالح دولة معادية للثورة الكردية وللقضية العادلة .

١٠- تسببالته قتل العديد من المواطنين منهم قتل المناضل خالد شواني في قرية كليشو وقتل [illegible] ورفاقه في [illegible] كاني سور وبالامر بقتل الشيخ جلال سەرگەڵوو وزوجته وابنته [illegible] اداته بالعمل الاجرامي .

رئيس المحكمة عضو عضو

دادگایی کردنی عەلی عەسکەری لە لایەن پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە، بە گوێرەی زانیارییەکانی هۆمەر شێخمووس، سەرۆک و ئەندامانی دادگایی کردنەکە بریتین لە: سەربەست "ئازاد بەرواری" یە، ئەحمەد "دڵشاد میران"، سلیمان "غازی زێباری" یە. ١٩٧٨

الحزب الديمقراطي الكوردستاني
القيادة المؤقتة

التاريخ :

محكمة الثورة

الموضوع / قرار ادانة المتهمين خالد سعيد وحسين باباشيخ وتجريمها

رفعت الينا اللجنة التحقيقية الاوراق التحقيقية الخاصة بقضية المتهمين خالد سعيد وحسين باباشيخ ، ولاجل باشرة محكمة الثورة النظر في هذه القضية بجلستها المنعقدة في ٤/٧/١٩٧٧ وبعد تدقيق الاوراق التحقيقية والمداولة قررت محكمة الثورة ادانتها بالتهم الموجهة اليهما من قبل اللجنة التحقيقية ، واعتبارهما مجرمين بحق شعبنا الكردي ، وفيما يلي نص القرار !-

قرار ادانة المتهمين خالد سعيد وحسين باباشيخ !-

باسم الثورة الكوردية ، ثورة ٢٦ آيار ، التي يقودها حزبنا الديمقراطي الكوردستاني - القيادة المؤقتة ، التي تمثل مصالح شعبنا الكردي ، واستناداً الى الصلاحيات المخولة الينا من قيادة الحزب والثورة قررت محكمة الثورة ادانة كل من المتهمين خالد سعيد وحسين باباشيخ بالتهم الموجهة اليهما من قبل اللجنة التحقيقية واعتبارهما مجرمين بحق الثورة وبحق شعبنا الكردي وفيما يلي الجرائم التي ارتكبها والتي ادانتهما محكمة الثورة بموجبها !-

اولاً !- تآمرهما المكشوف على ثورة شعبنا ، وهذا ما ظهر جلياً للمحكمة وبادلة قاطعة ، حيث جاء في اعترافهما بانهما كانا من ضمن الذين خرجوا بقضية منطقة سوران من وجود القيادة المؤقتة لحزبنا رسمياً في الشهر العاشر من سنة ١٩٧٧ ، وقاما بتنفيذ القرار حسب امكانياتهما حيث توجها على رأس قوة الى منطقة گرك ورووست ومنها الى منطقة خوشناو وبه ردي كوميا ثم عبرا الى منطقة سليمانية لهذا الغرض . ثم جاء في اعترافاتهما ايضا بانهما كانا من ضمن لجنة شكلوا في ١/١١/١٩٧٧ بتصفية كوردستان العراق من وجود القيادة

[illegible]

المؤقتة بأنه قد تم ... وذلك في ... الابراهيمية، وتنفيذاً
لهذا القرار أيضاً تورط على رأس قوة لتصفية منطقة بادينان من
حزبنا الديمقراطي الكردستاني - القيادة المؤقتة - وكما نأمر المكلفين
بتهيأة مثل هذه القوة من جميع النواحي. والقرارين الجديدين
يشكلان جريمة بحق شعبنا وتطلعاته، وان تصفية كردستان
من وجود القيادة المؤقتة للحزب الديمقراطي الكردستاني - انما يعني
تصفية الثورة الكوردية، وبالتالي ضرب الحركة التحررية الكوردية
وهذا يعني تآمركما على الثورة، انهما قررا تصفية حزبنا الذي
يقود الثورة «ثورة شعبنا» وخططا وعملا على تنفيذ مخططهما، لذا
قررت محكمة الثورة ادانتهما بالتآمر على الثورة واعتبارهما مجرمين
بحق شعبنا الكردي. حيث كانا من الذين خططا هذه المؤامرة القذرة
ومن الرؤساء الذين قاموا بتنفيذها.

ثانياً: - اشتراكهما ضمناً في جميع ما جرى من اتفاقات سرية مع السلطة
العراقية والتي تمت في زيارة علي عسكري الى بغداد ولقائه بالمجرمين صدام
حسين وسعدون شاكر واتفاقه الجانبي المبدئية لضرب الثورة، من خلال
تعاونهم لا اي زمرة الجحوش «كقوة الثورة المضادة، وبالتنسيق مع السلطة
التكريتية الفاشية لضرب الثورة، بدليل ان قيادة زمرة الجلاليين قررا
تصفية منطقة سوران من وجود القيادة المؤقتة في وقت جاءت فيه
اتصالاتهم مع السلطة العراقية، ثم قاما بتنفيذ القرار بعد عودة علي العسكري
من بغداد مباشرة هذا من جانب، ومن جانب اخر جاء تنفيذ قرار ١٠/٢/١٩٧٨
الجلاليين بتصفية كردستان من وجود القيادة المؤقتة، وارسال قوة حول
ذلك الى جانب، الى بادينان لهذا الغرض توقيتاً مع قرار السلطة الفاشية
الشوفينية بتعريب المناطق الحدودية الا قرناً عابثة في الشهر السادس
اي ان تنفيذ السلطة الفاشية لقرارها وتنفيذ زمرة الجلاليين لقرارها
في ١٠/٢/١٩٧٨ جاءا في وقت واحد ولتنفيذ خطط تآمري واحد
ولتحقيق هدف واحد الا وهو ضرب الثورة.

لذا قررت المحكمة ادانتهما واعتبارهما مجرمين ...

[signatures]

-٢-

الشعب الكردي واشتركا في عملية ضرب الثورة تنفيذاً لاتفاقات
مشبوهة مع اعداء الثورة الكردية.

ثالثاً:- اشتراكهما ضمنا في جميع ما تم من لقاءات واتفاقات بين قادة
زمرة (أ.و.ك) الجلالية والساقاك والمكتب الثاني في الجيش الايراني
التابعين للحكم الشاهنشاهي العميل عدو الامة الكردية بهدف التآمر على
الثورة الكوردية، وتحملهما مسؤولية ما يترتب على ذلك سواء ارادوا ام لم يريدوا،
ولهذا قررت محكمة الثورة اعدامهما بتهمة التعاون مع اعداء الشعب الكردي.

رابعاً:- كونهما كانا من الذين قادوا حملة تضم (١٠٠٠) شخص لضرب الثورة
من الوراء حسبما جاء في اعترافاتهما واعترافات قادتهم (اي قادة الحملة
[illegible]) الاخرين وهذا ما سبب قتال كانت الثورة في غنى عنه وبالتالي
ادى هذا القتال الى ان راح ضحية هذه المؤامرة عدد من رفاقنا ومنهم ملا ابيه
بارزاني وشقيقه رشيد بارزاني وعمر رحيم واحمد هركي وعرداه وعبدالله خورشيد
ورفاقهم، وقتل عدد آخر من جانبهم رغم تحذير ممثلي حزبنا الديمقراطي الكوردستاني
القيادة المؤقتة لقادة حملة (أ.و.ك) الرسمية وتوجيههم [illegible]
في القيادة المؤقتة لحزبنا، لهذا قررت محكمة الثورة اعدامهما وكونهما المسؤولين
عن هذه الضحايا. هذا بالاضافة الى كون المجرم خالد سعيد مسؤول مع باقي
قيادتهم عن قتولات اخرى من رفاقنا مثل خالد سواني وعمر زيوه يي ومجيد
حسيب ورفاقه الاخرين.

رئيس محكمة الثورة
١٩٧٨/٧/٤

عضو
سعيد

عضو
سليمان

دادگایی کردنی خالید سەعید و حوسێن بابەشێخ لە لایەن پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە بە گوێرەی زانیارییەکانی هۆمەر شێخمووس سەرۆک و ئەندامانی دادگایی کردنەکە بریتین لە: کەمال "د. کەمال کەرکوکی"، سەعید "حەمە رەزا"، سلیمان "غازی زێباری" یە. ١٩٧٨

التأريخ ١٧/٦/١٩٧٨

العدد: بلا

الحزب الديمقراطي الكردستاني

- القيادة المؤقتة -

من/ محكمة الثورة

الى/ القيادة المؤقتة لحزبنا الديمقراطي الكردستاني المناضل.

تحية ثورية

م/ احالة قرار حكم الاعدام الصادر من محكمة الثورة بحق المجرم علي شيخ عبدالله عسكري مع المرفقات.

نرفق الى سيادتكم قرار الحكم الصادر بحق المجرم علي شيخ عبدالله عسكري، والقاضي باعدامه. مع المرفقات التي هي قرار ادانته من قبل محكمة الثورة والاوراق التحقيقية المرفوعة الى محكمة الثورة من قبل الهيئة التحقيقية. لذا فالامر متروك لسيادتكم في المصادقة على حكم الاعدام وتنفيذه او نقض الحكم او العفو عنه.

نرجو اعلامنا عن قراركم رشيداً.

رئيس محكمة الثورة

سربست

١٧/٦/١٩٧٨

بڕیاری لە سێدارەدانی عەلی عەسکەری لە لایەن پارتی دیموکراتی کوردستان-
قیادەی موەققەتە. بە گوێرەی زانیارییەکانی هۆمەر شێخمووس سەرۆکی دادگاکە:
" ئازاد بەرواری" یە. کە ناوی لە خۆی ناوە " سەربەست"۔ ١٩٧٨

التاريخ [illegible]

الحزب الديموقراطي الكردستاني
- القيادة المؤقتة.

الموضوع / المصادقة على قرار محكمة الثورة القاضي باعدام
كل من المجرمين خالد سعيد وحسين باباشيخ.

بناءً على أمر الحزب، ومصلحة الثورة وشعبنا الكردي، قررت القيادة المؤقتة
الحزب الديموقراطي الكردستاني في اجتماعها المنعقد في [illegible] المصادقة
على قرار محكمة الثورة. العدد (٢) والمؤرخ في [illegible] والقاضي
باعدام كل من المجرمين الخائنين لثورة شعبنا (خالد سعيد وحسين
باباشيخ) وقررت تنفيذ حكم الاعدام بحقهما.
صدر هذا القرار بالاجماع في [illegible].

القيادة المؤقتة
الحزب الديموقراطي الكردستاني

بڕیاری لە سێدارەدانی هەریەکێک لە خالید سەعید و حوسێن بابەشێخ لە لایەن پارتی دیموکراتی کوردستان- قیادەی موەقەتە. بە گوێرەی زانیارییەکانی هۆمەر شێخمووس ئەو کەسەی بە ناوی " دارا" کە ئیمزای لەسەر بڕیارەکە کردووە ئەوە سامی عەبدولرەحمان-ە. ١٩٧٨

PATRIOTIC UNION OF KURDISTAN

Yekêtî Nîştimanîy Kurdistan–
Derewey Wilat

الاتحاد الوطني الكردستاني

یەکێتی نیشتمانی کوردستان ـ دەرەوەی وڵات

کورتەی کۆبوونەوەی کۆمیتەی سەرکردایەتی (دەرەوەی وڵات)

لە ١١ ــ ١٠ / ٢ / ١٩٧٨ کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بە ئامادەبوونی هەڤاڵان : هێمن ، هاوار ، هۆشیار ، هومەر ، شێرۆ ، فەرهەد کۆبووەوە . باشرباسکردن و هەڵسەنگاندنی باری ئێستای وڵات و لێکۆڵینەوە لە رووداوەکانی ئەم دواییە بە کۆ بوونەوە ئەم بڕیارانەی خوارەوەی پەسەند کرد :

یەکەم ــ دەرکردنی بەیانێک لە بارەی هێرشەکانی ئەم دواییەی "سەرکردایەتی ناوەخت" بۆ سەر پێشمەرگەکانی کوردستان لە سەرتاو ناوەراستی مانگی رابردودا ، کە دەوری خیانەتکاری ئەم سەرکردایەتییەی تیا روون بکرێتەوە کە چۆن بە بەرد مرای بەرەبەرەکانێی شۆرشە دیموکراتییەکەی کوردستانی عیراق ئەکەن بە هاوکاری لەگەڵ هێزە ئیمپریالی و شۆڤێنیست و کۆنەپەرستەکانی ناوچە .

دووەم ــ نەکردنی گفت وگۆو پەیوەندیی راستەوخۆ لەگەڵ سەرکردایەتی ناوەخت و ماڵی بەرزانی .
(لەم بارەیەوە هەڤاڵ هێمن بیروایەکی تری هەبوو کە بە جیا ئەینووسێت) .

سێیەم ــ لە پێناوی رزگارکردنی هەڤاڵە گیراوەکانماندا پێویستە بە زوویی ئەم هەنگاوانە بنرێت :

ا ــ پەیوەندی لەگەڵ (التجمع) و هێزە فەلەستینییەکان و عەشایەرە دۆستەکانی کوردستانی تورکیا بکرێت بۆ ئەوەی ئەوانیش هێزی خۆیان بخەنە کار و زۆر بۆ سەرکردایەتی ناوەخت بهێنن بۆ بەرەڵلا کردنی گیراوەکان .

ب ــ داوا لە رێکخراوە کوردستانییە دۆستەکان بکرێت کە ئەوانیش لەم بارەیەوە دەوری خۆیان ببینن .

ج ــ وەفدێکی (التجمع) رەوانە بکرێت بۆ تورکیا بۆ پەیوەندی کردن بە پارتی و رۆژنامەکانەوە بۆ گۆرینی هەڵوێستی حکومەتی تورکیا و ماوە نەدان بە سەرکردایەتی ناوەخت کە لەسەر خاکی ئەوان ئەو پلانانە بگێرن دژی شۆرش لە کوردستانی عیراق و دژی یەکێتیمان . ئەم سەفەرە لەلایەن هەڤاڵانی یەکێتییەوە ئامادە ئەکرێت و پاشان وەفدێکی (التجمع) پەیوەندییەکان ئەکات .

د ــ بانگ کردنی وەفدێکی رۆژنامەنووسانی تورکیا بۆ بینینی نوێنەرانی یەکێتی و هێزە عیراقییە پێشکەوتووەکان وە گفت وگۆ کردن لەگەڵیان بۆ روونکردنەوەی راستی مەسەلەکان و رووداوەکان کە بە جۆرێکی زۆر شێواو لە رۆژنامەکانی تورکیادا ئەخرێنە روو .

و ــ داوا لە هەموو لایەنێکی دۆست بکرێت کە زۆر بۆ سەرکردایەتی ناوەخت بهێنن بۆ بەرەڵلاکردنی هەڤاڵە گیراوەکانمان .

ز ــ ئەگەر هاتو لایەنێکی سێیەم کەوتە بەینەوە بۆ چارەسەرکردنێکی ئاشتییانەی مەسەلەکە ، ئەبێ رێگایان لێ نەگرین و ئاگاداریان ئەکەین کە هەنگاوی یەکەم بۆ هەر پەیوەندییەکی ئاینده بۆ گفت وگۆ کردنی یەکێتی لەگەڵ

- ٢ -

سەرکردایەتی ناوەختبەندە بە بەرەڵلا کردنی هەڤاڵە گیراوەکانمان لەلایان وە ئەگەر هاتو ئەوان هەڤاڵەکانی ئێمەیان بەردا ئەوکاتە ئێمە ئامادەین لاپەڕەیەکی نوێ هەڵ بدەینەوە و لەسەر ئەم مەسەلانە گفت وگو بکەین و ڕێک بکەوین : ١ ـ دووبارەنەکردنەوەی شەڕی ناوخۆیی و واز هێنان لە ڕێگا گرتن بە هێزەکانی یەکتر .
٢ ـ ڕێگا نەگرتن لە هیچ هێزێک لە هەرناوچەیەکی کوردستان کە ئامادەبێت بۆ شەڕکردن دژی ڕژێمی فاشیستی بەغدا . ٣ ـ ئەگەر ئەم هەنگاوانە بە سەرکەوتوویی نران ، ئەوکاتە ماوە ئەکرێتەوە بۆ هەنگاوی تریش لە ڕێگای هاوکاریی مەیدانی دا .

٤ ـ هەڕەشە لێ کردنیان بەوەی ئەگەر دەست درێژ بکەن بۆ گیانی هەڤاڵە گیراوەکانمان ئەوکاتە ئێمەش بە هەموو هێزمانەوە ئەکەوینە کار بۆ تۆڵە سەندنەوەیان .

سێیەم ـ بۆ ڕوونکردنەوەی ڕاستی لە بارەی یەکێتی و باری ئێستای شۆڕشەوە پێویستە بە زۆرترین گات ئەمانە بکرێن :

١ ـ وەرگێڕانی بەیانەکانی یەکێتی بۆ سەر زمانی تورکی .
ب ـ خستنەکاری ئێستگەیەک لە هەر شوێنێک بێت .

چوارەم ـ بۆ کوردستانی یەکە ئەو پرۆژەیەی لەبەردەم دایە لە لایەن ئێمەوە بگوترێت و بدرێت بە لایەنەکانی تر بۆ باسکردن و لێکۆڵینەوەو بڕیار دان لەسەری .

پێنجەم ـ لە بارەی کۆمەڵەی خوێندکارانەوە بڕیار درا کە لەگەڵ ڕێکخراوە دەستەکان دا پەیوەندی بەهێز بکرێت تا ماوە نەدرێت بە کیرە شێوێنان بۆ تێکدانی ڕیزەکانی کۆمەڵە وە سوود لە تاقیکردنەوەکانی دوو سێ ساڵی ڕابوردوو لەم ڕووەوە وەربگیرێت .

شەشەم ـ ناردنی وەفدێک بۆ ماڵی قادر لەگەڵ پێشکەشکردنی یاداشتێک لە بارەی ئەو مەسەلانەوە کە پەیوەندییان بە باری ئێستاو باری گشتیی شۆڕش و یەکێتییەوە هەیە .
(ئەم وەفدە پێک دێت لە هەڤاڵان هاوار و ئاشتی) .

حەوتەم ـ یاداشتێک بدرێت بە پارتی کومونیستی سۆڤیەت لە بارەی یەکێتی و شۆڕشەوە و بۆ داواکردنی یارمەتی و پشتگیرییان لە پێناوی بەرەوەکانیی پیلانەکانی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستیی ناوچە بە تایبەتی دژی شۆڕشە دیموکراتی یەکەی کوردستانی عێراق .
(ئەم یاداشتە لە ڕۆژهەڵات ئەنووسرێت و پێشکەش ئەکرێت . لە هەر وڵاتێکیش ڕێکخراومان هەبێت لەو بارەیەوە یادا... ئەنووسرێت و بە هۆی سەفارەتەکانی سۆڤیەتەوە بۆ پارتی کومونیست و حکومەتی سۆڤیەت ڕەوانە ئەکرێت)

هەشتەم ـ هەموو هەڤاڵانی سەرکردایەتی لە دەرەوە هەر یەک لە شوێنی خۆی هەوڵ ئەدات بۆ پەیدا کردنی پەیوەندی بە زۆرترین گات لەگەڵ هەڤاڵانی ناوەوەی وڵات (م . س) وپاشان هەڤاڵانی تر لە ئەنجام ئاگادار ئەکات .

نۆیەم ـ هەڤاڵ هۆمەر هەوڵ ئەدات تا مانگی ئەیلول کاروبارەکانی لە ئەوروپا جێ بە جێ بکات و پاشان بۆ ماوەیەک بچێت بۆ ڕۆژهەڵات بۆ یارمەتی دانی هەڤاڵ ئاشتی لە کاروبارەکانی مەسەلەی ڕاگەیاندن دا .

دەیەم ـ هەڤال شێرۆ هەتا مەسەلەی پەنابەرییەکەی ساغ ئەبێتەوە هەر لە لەندەن ئەمێنێتەوە . تا ئەو کاتەش پێویستە ئەو کارانەی بەرەو رووی کراونەتەوە بە باشی جێ بە جێ یان بکات . ئەگەر مەسەلەی پەنابەرییەکەی جێ بە جێ نەبوو یان کارەکانی بە باشی جێ بە جێ نەکرد ئەو کاتە ئەگەڕێتەوە بۆ رۆژهەلات .

پانزەهەم ـ پاش جێ بە جێ کردنی پەیوەندی لەگەڵ هەڤالانی ولات پێویستە بە زووترین کات ئەوەندەی ئەکرێت یارمەتی یان لە چەك و لە پارە بۆ رەوانە بکرێت و داوایان لێ بکرێت کە لە وەزعی خۆیان و پێویستی یەکانیان ئاگادارمان بکەن وە چی بە پێویست ئەزانن تا بۆیان جێ بە جێ بکەین و ئێمەش هەوڵ بدەین کە سەرچاوەی یارمەتی یەکانیان زیاد بکەین .

هێمن　　　هاوار　　　هوشیار　　　هۆمەر　　　شێرۆ

فەرید　　　١٦ / ٧ / ١٩٧٨

کۆبوونەوەی کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان- دەرەوەی وڵات. ناوەکان بریتین لە: هێمن: عومەر دەبابە. هاوار: د. فوئاد مەعسووم. هوشیار: د. کەمال خۆشناو. هۆمەر: هۆمەر شێخمووس. شێرۆ: عەبدولرەزاق فەیلی. فەرید: د. کەمال فوئاد. ١٩٧٨

سيادة المهيب احمد حسن البكر رئيس الجمهورية العراقية المحترم
سيادة الاستاذ صدام حسين نائب رئيس مجلس قيادة الثورة المحترم

بعد التحية و الاحترام

لقد اكد الاتحاد الوطني الكردستاني و سائر القوى التقدمية الكردية على الدوام ، اسناد و دعم الشعب الكردي لنضال شقيقه الشعب العربي ضد الاستعمار والصهيونية و من اجل تحرير فلسطين واستحصال حق شعبها في تقرير المصير . و دعونا مرارا الى مشاركة العراق الفعلية في معارك الامة العربية ضد العدوان الصهيوني الامبريالي و الى ارسال الجيش العراقي الى الجبهة الشمالية و الشرقية بدلا من دفعه لحرق وتدمير قرى ومزارع ومساكن كردستان العراق في حرب ابادة ظالمة ضد الشعب الكردي المؤمن بالاخوة العربية الكردية و بالتلاحم الكفاحي العربي الكردي . و تاكيدا لمواقفنا النضالية المعروفة نرى من الضروري الاعلان عن :

اولا- تاييدنا لقرار مجلس قيادة الثورة لارسال الجيش العراقي الى الخطوط الامامية للجبهة الشمالية ولقرار اسهام العراق في جهد حربي مشترك ضد المؤامرة الاستعمارية - الصهيونية- الساداتية الرامية الى تركيع الامة العربية وفرض الحلول الاستسلامية على دولها التي وصلت الى ذروتها في اتفاقيتي كامب ديفيد الخيانيتين .

ثانيا- اعتقادنا بان الاسهام الجدي والفعال يتطلب جبهة داخلية متماسكة متينة ، ووحدة وطنية راسخة جناحاها الاخوة العربية الكردية وجسمها اتحاد القوى التقدمية العراقية مما يحتم اطلاق الحريات الديمقراطية للشعب العراقي و ازالة اثار الارهاب والاعتقالات والاغتيالات وانهاء حرب الابادة ضد الشعب الكردي وتنفيذ الحل الديمقراطي للقضية الكردية العادلة مع ممثلي الشعب الكردي الحقيقيين .

ثالثا- موقفنا المبدئي الثابت حول استعداد الثورة الديمقراطية المقاتلة في كردستان العراق تسهيل مهمة الجيش العراقي القومية في الدفاع عن الامة العربية والثورة الفلسطينية ، واداء دورنا الوطني كاملا في حماية حدود الجمهورية العراقية جمهورية العرب والاكراد وضد المؤامرات الاستعمارية- الصهيونية- الفاشستية ضد استقلال وطننا ومكتسبات شعبنا العراقي . اننا سنكون عونا وابدا عون مساندة فعالة للثورة الفلسطينية وللجيوش العربية المدافعة عن حقوق و حرمة الامة العربية ، كعهدنا دوما وفاء لتقاليدنا القومية المعروفة من عهد القائد الكردي الشهير صلاح الدين الايوبي حتى تقاليد المناضلين التقدميين الاكراد في عهدنا الراهن .

و تفضلوا بقبول احتراماتنا وتمنياتنا الطيبة

١٩٧٨/١٠/٣

جلال الطالباني
الامين العام للاتحاد الوطني الكردستاني

نامەی سکرتێری یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان
بۆ ئەحمەد حەسەن بەکر و سەددام حوسێن ١٩٧٨

الاتحاد الوطني الكردستاني
المكتب السياسي

١٥/٦/١٩٧٩

الى الاخوة المناضلين في قيادات
الاحزاب الاشتراكية والعمالية والشيوعية
في اوروبا

تحية النضال والتضامن

الاخ الاستاذ عمر شيخموس عضو اللجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني هو مندوبنا الدائم لديكم يرجى الاعتماد عليه واعتبار هذا التخويل وثيقة رسمية معتبرة .

ودمتم

المكتب السياسي
للاتحاد الوطني الكردستاني

نامەی مام جەلال ١٩٧٩

١ ـــ

بەیاننامەی کۆمیتەی ناوەندی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران

لەسەر ئاکارو کردەوەی ((قیادەی موەقت))

هاونیشتمانانی خۆشەویست!

کۆمەلانی بەشەرەفی کوردستان!

حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە ماوەی سی و چوار ساڵ رابردووی خۆیدا خەباتێکی نیشتمانی و دیموکراتی بەرێوە بردوە . لەم رێگایەدا کاری و گیانبازی ئەندامان و لایەنگرانی، لە هەموو هەوراز و نشێوێکی سیاسی شۆڕشگێرانە سەربەرز هاتوتە دەر . حزب هەر لەو رێگایەدا کە بۆ دیموکراسی لە ئێران و خودموختاری بۆ کوردستان خەباتی کردوە لە هەموو ئیمکانی خۆی بۆ یارمەتیدانی گەلی کورد لە پارچەکانی دیکەی کوردستان کەلکی وەرگرتوە .

هەر لە سەرەتای جووڵانەوەی کوردستانی عیراق کە لە ساڵی ١٣٤٠ دەستی پێ کرد، گەلی زەحمەتکێشی کوردستانی ئێران یارمەتی ئەم جووڵانەوەیان داوە، بەداخەوە بەرێوەبەرانی جووڵانەوە بە سەرۆکایەتی بارزانی کە چارەنووسی جووڵانەوەکەیان بە رژیمی شاوە بەستبووەوە لە بەرامبەر ئەو هەلوێستە ئینسانی و نیشتمانپەروەرانەی خەلکی کوردستانی ئێران خەباتکەرانی کوردستانی ئێرانیان خستە ژێر فشار و تەنانەت وەزعیان گەیاندە ئەو رادەیە کە چەند یەک لەوانە وەک سولەیمانی موعینی، مەلا شەریفی، ئیسماعیلی شەریفزادە ، ئازەر و ماشی حق تلب و چەند یەکی دیکە لە خەباتکەرانی کوردی ئێرانیان کوشت و چەند کەسێکیشیان تەسلیمی رژیمی شا کرد کە لە پاشان ئیعدام کران .

راستی ئەوەیە کە لە ساڵەکانی دوایی جووڵانەوەی کوردستانی عیراق دا، سەرۆکایەتی ئەم جووڵانەوە بە هەموو هێزیەوە تێکۆشا، دەستەی سەرۆکایەتی پێی وابوو نەهێڵێ بزووتنەوەی نەتەوایەتی و دیموکراتی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران دا .

هەموو ئەم ئاکارو کردەوانە وەک مۆری خەیانەت لە نێو چاوانی سەرۆکایەتی پارتی دا دیار بوو . پاش تێکچوونی جووڵانەوەی کوردستانی عیراق، کە هەزاران کەس و هەزاران خێزان ئاوارە بوون و زۆربەیان پەنایان بۆ ئێران هێنا و پاشماوەی پارتی بەناوی ((قیادەی موەقت)) هاتە مەیدانی جووڵانەوە، حزبی ئێمە هەوڵی دا بە مودارا و رێنوێنی، رێگای راستی خەبات بە تایبەتی بە کۆمەلانی خەلکی ئاوارە پیشان بدا . پاش سەرکەوتنی راپەرینی گەلانی ئێران حزبی ئێمە ئەم سیاسەتی مودارا و رێنوێنییەی درێژە پێدا . تەنانەت لە زۆر جێگا کە پەلاماریان دەبردە سەر قیادەی موەقت، حزبی ئێمە و لایەنگرانی ئێمە دیفاعیان لێ دەکرد . مەبەستی حزبی ئێمە ئەوە بوو کە ئەگەر نەتوانی سەرۆکایەتی قیادەی موەقت بهێنێتە سەر رێگای راستی خەبات دژی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی بۆ ئازادی و مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد، هەرنەبێ هێندێ لە سەرۆکەکان و بەشی زۆری ئەندامان و لایەنگرانی قیادە بۆ ئەم رێگا راستە بکێشێ .

بەرێوەبەرانی قیادەی موەقت لەم چەند مانگەی دوایی دا زۆرجار بە نووسین و بە قسە سوێندیان خواردوە و بەڵێنیان داوە کە لە داهاتوودا دژی گەلی کورد و حزبە دیموکراتییەکان ناجووڵێنەوە و بە تایبەتی دوژمنایەتی حزبی دیموکرات ناکەن و هەرگیز دژی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران بەرهەلستکاری ناکەن .

بەڵام پاش پەلاماری دڕندانەی رژیمی خومەینی بۆ سەر خەلکی کوردستان، هێندێ لە سەرۆکەکانی قیادەی

...یەت کە هەتا ئەمڕۆ دەم بەدەم بەرەی خۆیان دەنارد و وتیان دەیانپاراست کە ئەو ڕێگای خزمەتی ئیمپریالیزم و
سەهیونیزم و کۆنەپەرستی لا یان داوە و ڕێگای گەلی کورد یان گرتوتەبەر ، ماهیەتی ڕاستەقینەی خۆیان دەرخست و پیشانیان دا کە هەروەک جاران دوژمنی دژی گەلی کورد و داخوازەکانی ، ئەمجارەش لە کوردستانی ئێران بجووڵێنەوە .

شێد ڕەسی بارزانی لەو کاتەدا کە ئەرتەش پەلاماری هێنابوو بۆسەر شاری قارەمانی مەهاباد ، چووبوو بەتی سەرۆک عەشیرەتەکانی شکاک و هەرکی و نەیهێشت ئەوان بجووڵێنەوە و پەلاماری بەرەنگەر ... بەم جۆرە یارمەتی مەهاباد بدەن .

ە ناوچەی خانی پاش ئەوەکە پێشمەرگەکانی ئێمە هێندێ لە پاسگاکانیان بەجێ هێشت ، چەکدارەکانی قیادەی موقت پرونە جێگایان و تەنانەت ئازووقەی پێشمەرگەکانیان بە تالان برد .

لە شاری شنۆ لە کاتێکدا خەلک دژی ڕژیمی خومەینی خۆپیشاندانێکی گەورەیان سازکردبوو ، چەکدارانی قیادەی موقت تەقەیان لە خەلکی بێ دیفاع کرد و شەش کەسیان لێ کوشتن و یازدە کەسیان لێ بریندار کردن .

بەم جۆرە جارێکی دیکە سەرۆکەکانی قیادەی موقت کەوتنەوە باوەشی ڕژیمی کۆنەپەرستی ئێران و هەر لە کاتێکدا ە شەڕی لە نێو بردنی گەلی کورد لەلایەن دەزگای خومەینییەوە دەستی پێ کراوە . لە کاتێکدا کە فانتۆم و هەلیکۆپتەر و تانک و تۆپ ، شار و گوندەکانی کوردستان دەکوتن و قیادەی موقت لە پشتەوە خەنجەریان لێ دەدا .

بۆیە حیزبی دێموکراتی کوردستان بە ئەرکی خۆی دەزانێ لە هەموو بە ڕێز و ئەندامانی پێشمەرگەی قیادەی موقت کە ئامادە نەبوون ناموس و کەرامەت و ئازادایەتی خۆیان بفرۆشن و ببن بە جاشی ڕژیمی کۆنەپەرستی خومەینی ، داوا بکا کە هەتا وەخت ماوە بگەڕێنەوە باوەشی گەلی خۆیان و هێز و توانایی خۆیان دەخزمەت ئەرکەکەیان بنێن و حیسابی خۆیان لە حیسابی خائینانەی داروودەستەی شێد ڕەسی بارزانی جودا بکەنەوە .

هەر وەها حیزبی ئێمە لە هەموو خەلکی کوردستانی ئێران ، لە هەموو ئەندامان و لایەنگرانی حیزب داوا دەکا کە بۆ ڕیسواکردنی بەکرێگیراوەکانی ئەو سەرۆکایەتییەی قیادەی موقت و کۆمەلانی خەلک لە کار و کردەوەی قیادە ئاگادار بکەن . قیادەی موقت ئەندامان و لایەنگرە دلسۆزەکانی قیادە بەلای خۆیان ڕابکێشن و هەرلەو کاتەشدا بە هەموو هێزێ یانەوە دژی بەکرێگیراوان خەبات بکەن .

بەکرێگیراوانی ئەو سەرۆکایەتی قیادەی موقت دەبێ بزانن کە خەیانەت بە گەلی کورد سزای هەیە و گومانی تێدا نییە کە بە توندی لەلایەن گەلی کوردەوە سزا دەدرێن .

کومیتەی ناوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

١٣٥٨/٧/١٥

١٩٧٩/١٠/٧

بەياننامەی حزبی ديموكراتی كوردستانی ئيران
سەبارەت بە ئاكار و كردەوەكانی پارتی ديموكراتی كوردستان- قيادەی موەقەتە. ١٩٧٩

(1) 27/8 - 1980

Kära Elin o. Mahmat,

Varmaste hälsningar och önskar det bästa för er båda. Jag tackar fruktansvärt mycket för allt material ni har skickat till oss och allt ni gör för Kurderna och Kurdistan i form av artiklar, demonstrationer, och annat. Jag var glad att se solidaritet kommitténs bulletin som till sist blev av.

I början av september, ni kommer att se en fransk TV-film om vår kamp, för de franska journalisterna nämnde för mig att Sveriges Radio har köpt filmen. De var här dagen innan en fruktansvärt bomb anfall var riktat mot vår högkvarter under en hel dag. (8) bombflyg kom fyra gånger under den dan. Men Agneta var faktiskt modig och var inte rädd. Alla beundrade hennes modighet.

Vår situation annars är mycket bra. Vi blir starkare för varje dag. Ni kanske hörde idag på radion att AZIZ Akrawi (den förutvarande minister) har lämnat Irak i protest och anslutit sig till oss. Det blir kanske fler sådana händelser snart. Men, tyvärr front förhandlingarna går

(2)

inte bra. Det finns för många konflikter
mellan kommunisterna och vänster baathisterna
men vi försöker fortfarande att spela en
medlar roll för att samla hela oppositionen.
Men, tyvärr, Soviet vänner går mycket
långsamt, annars situationen i hela
Mellan-östern kan bli annorlunda.

Situationen i Iranska Kurdistan är
samma och fortfarande (Inget krig
och inget riktig fred). KDP är mycket
stark nu. Våra relationer är normala
med dem och är på förbättringsvägen.
De håller på att bilda en front med
Fedayon och mujahedin som en
alternativ mot Khomeini. De har
en radio nu och det hörs bra. Vi
också har en mycket bra radio
sändning och det hörs över hela
Irakiska och Iranska Kurdistan (Vi
har inte fått nyheter om det hörs i
Turkiet).

~~vänn~~ Hälsningar till alla vänner.

Er vän

Omar

نامەی هۆمەر شێخمووس لە ناوزەنگەوە بۆ مەحموود باکسی و ئێلین—ی
هاوسەری لە ستۆکهۆڵم. نامەکە بە زمانی سویدی نووسراوە. ١٩٨٠

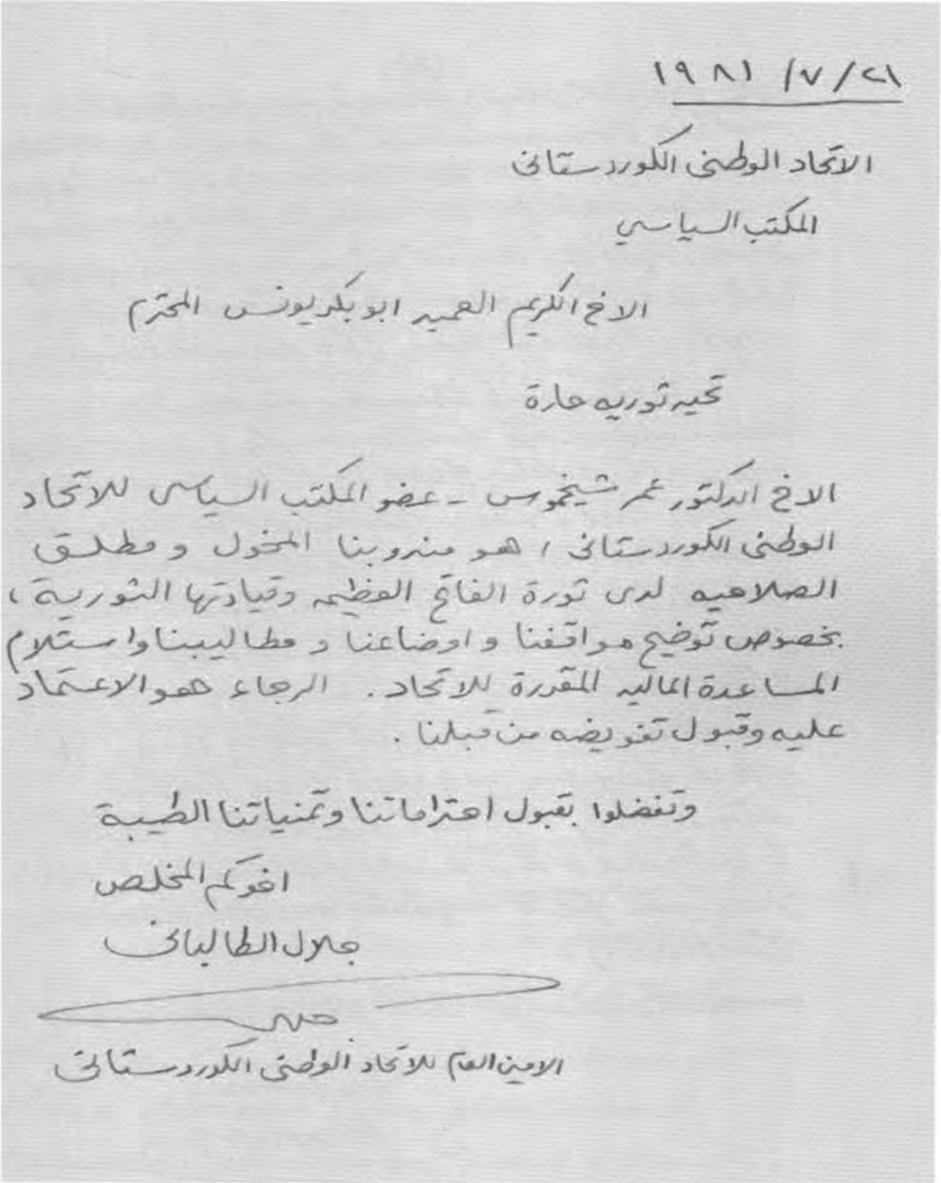

٢١/٧/١٩٨١

الاتحاد الوطني الكوردستاني

المكتب السياسي

الاخ الكريم العميد ابو بكر يونس المحترم

تحية ثورية حارة

الاخ الدكتور عمر شيخموس - عضو المكتب السياسي للاتحاد الوطني الكوردستاني ، هو مندوبنا المخول و مطلق الصلاحية لدى ثورة الفاتح العظيمة وقيادتها الثورية ، بخصوص توضيح مواقفنا و اوضاعنا و مطاليبنا واستلام المساعدة المالية المقررة للاتحاد. الرجاء هو الاعتماد عليه وقبول تفويضه من قبلنا.

وتفضلوا بقبول احتراماتنا وتمنياتنا الطيبة

اخوكم المخلص

جلال الطالباني

الامين العام للاتحاد الوطني الكوردستاني

نامەی مام جەلال ١٩٨١

١٩٨٢/٨/٢

برای بەڕێزو خۆشەویستم [illegible]

سڵاوی گەرمی پڕ سۆزو ڕێزم

هیوادارم هەمیشە ساغ و تەندروست بیت.

برای بەڕێزم ئێمە [illegible] پەیوەندی [illegible] لەگەڵ

برادەرانی [illegible] بێت پاشان.

[illegible] عێراقیش

[illegible] گۆڕانی [illegible] دەوات.

٢ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] بێت.

٣ [illegible]

[illegible]

بێت.

[illegible] سڵاوی [illegible]

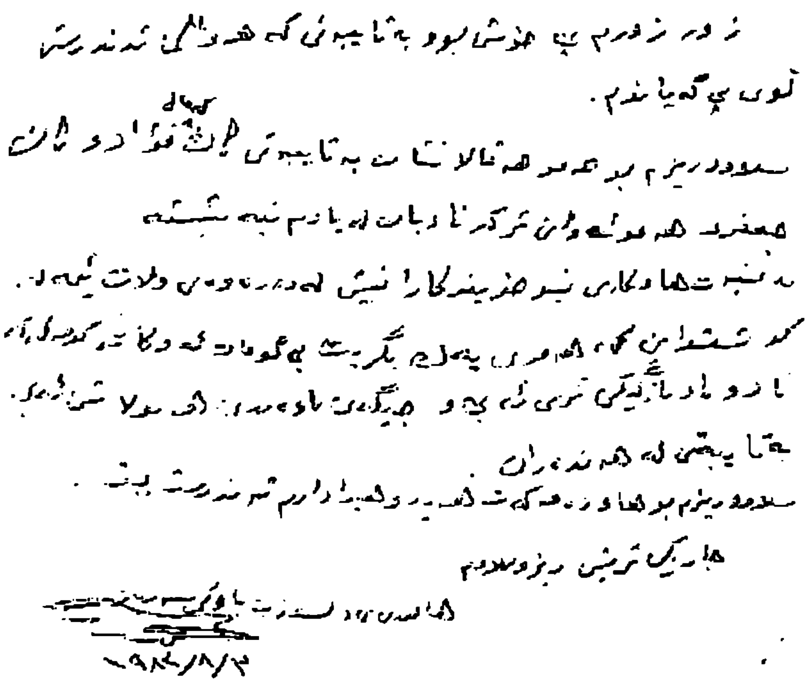

نامەی ئەحمەد بانیخێلانی "ئەبو سەرباز" لە حزبی شیوعی عیراقی بۆ
هۆمەر شێخمووس ١٩٨٢

Mitt i EXPRESSEN
MITT I EXPRESSEN — torsdagen den 6 januari

Film-hjälten som blivit legend

Svenska Agneta bakom kulsprutan i de kurdiska bergen. Hon ingår i den kurdiska befrielsearmén. Sekreteraren på advokatbyrå i Stockholm bröt upp och följde maken Omar till gerillalägren i Asien.

AGNETA från Stockholm blev GERILLA KRIGARE i de kurdiska bergen

Attackerade

Kvinnosynen

دیدار و راپۆرتێک لە رۆژنامەی ئێکسپرێسن- ی سویدی لەگەڵ ئەگنێتای هاوسەری هومەر شێخمووس. لە ژێر ئەم ناونیشانە دایە: ئەگنێتا لە ستۆکهۆڵمەوە. لە شاخەکانی کوردستان بووە بە پێشمەرگە. ساڵی ۱۹۸۲ بڵاوبۆتەوە.

1

بۆ زۆر بەڕێز و خۆشەویستم کاکە هاوسەر شێخ مەعروف

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەی گەرم

بەبۆنەی خۆشییانمە هەرچەندە نەزانی لە خۆشییەکانو سەرتاختتان لە کاترە .

ئێرە بەڕێز وەرزی یەکێتیمان زۆر باشە ژمارەی پێشمەرگەمان زۆر زۆر زیادی کردووە ، هیچ هێزێک نیە بەرامبەرمان بوەستێ ئەمسەرو دوومانگە زیاترە لەشەڕی ئینتیانین جا سنوورپارێزی زۆرمان کوشتووە زۆرمان بەدیل گرتووە لەناو دێیەکان هەندێکیان قیادەی موەققەتە ، ئەمسەرو زۆربەی بژەرە ئاغاکان ئێستا لەناو تێکرانەوە ناوچەکانی تەنیا هەزار پێشمەرگەیان ماوە بۆ شەڕی پارێزان لەناو شێخانن .

ئێستا وەرزی کوردستان زۆر لە جاران خۆشترە زۆربەی هێزەکان لە ناوچەکانی خۆیان بنکەیان کردووەتەوە . تەوزیع بوون لە گوندەکان کەم بۆتەوە ، ناوچەی ئازاد کراو زۆرن ، زۆربەی دێهاتەکان ئاگادارن بەرامبەر پێک گەڕاونەوە دێهاتەکانیان ئاوەدان کردووەتەوە .

پاشگەی صەدام زۆر لاوازە توانای هێرشی بەلاماری زۆر کەم بۆتەوە جاروبار شەڕی پێشمەرگەی کەمی لێ بە هێزی دێنێ ، دەسکەوتی زۆرە لە شارەکان بەمەنعی کراوە شەریکی دەسکەوتی بکرێت لە مە و دوا لە ئێستا ناخۆشییەوە .

پارێکی زۆر حەز بە صفەتێکی وەکو هاوڕێ جیاوا .

چەند نووسینتان شەکرێ سەرو گوتەیەک خۆ بکوژن بەراستی ئیسپاتیان کرد حاشی دەوڵەتانی ئەنازانی ئەکەم خەڵکی سەرگیاکانە بۆچی دوایان ئەکەون .

تێزەکەی خۆمان دەستی بە هێرش کردووەتەوە ڕەنگە

بە زەحمەتی گوێ لە گەزەی شەڕ ئێستا بەدوایەوە بێ .

بۆ هەموو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دەرکەوت کەوا هێزی یەکێتیان هێزێکی کوردستانییە و فەرقی تەمەری تەواو ناکا .

نزیکەی ١٦ شەهیدمان داوە لەم شەڕانە و برینداریشمان زۆرن بەڵام هەر یەکێک بە سەر دانەی بەرامبەرەوە بکا حەوادسی خوڵەتمان زۆر بریندارە و ڕەنگە بخاتی شۆڕشی جیهانی و زیاتر دەرەوەشیان نیە و ناتوانی مصاریفی چارەی بە ڕاستی فەرشناوەتی بوونەوە و هەر ئێستە ڕێگای زۆریان کز کردووەتەوە .

هەموو لادەوارانی سەلامەتی لێ ئەکەن و زۆرمان پێخۆشە بگەینەوە ناوچەمان بە ڕاستی ئەوێندەیەکەتا چۆتی .

زۆر سڵاوم بۆ تەگلیشاخانی .

هەر بژیت بۆ .

لەگەڵ ...

برای دڵسۆزت

سەید کەریم

٩٨٢/١١/١٠

نامەی سەید کەریم بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٢

١١

(١)

١٩٨٤/١١/٢٨

بۆ کومیتەی لقی ئەورووپای ی.ن.ک. تێکۆشەر
سڵاوێکی گەرمی شۆڕشگێڕانە و داوای خۆشی و سەرکەوتنتان دەکەم.

- زۆر بە پێویستم زانی کە بەم نامەیە ئاگادارتان بکەم لە سەر وەزعی ی.ن.ک. لە ناوەوەی وڵات بەجۆرەی ئەو ئامانەی کە لەم دواییە لە عەددیەک حەقائقی م.س. و کومیتەی سەرکردایەتی لە ناوەوەی وڵات بۆمان رەوانە کراون. پێویستە کومیتەی تێکۆشەرتان بە جۆرەی پێویست هەموو رێکخراوەکان ئاگادار بکات لە هەڵوێست و زانیاریی ئێمە، بەتایبەتی دەربارەی رووداوەکانی ئەم دواییە،

- وەزعی یەکێتیمان زۆر باشە. ژمارەی پێشمەرگەی ی.ن.ک. زۆر زیادی کردووە. زۆربەی هێزەکان لە ناوچەکانی خۆیان بنکەیان داناوە، و تەوزیع بوون لە ناو دێهاتەکان کەم بووە، ناوچەی رزگارکراوەکان زۆرتر بووە. زۆربەی دێهاتە راگوێزراوەکان بە پرس و بێ پرس گەڕاونەوە دێهاتەکانیان وە ئاوەدانیان کردووەتەوە.

رژێمی صەدامی فاشیست زۆر لەدوا بووە. توانای هێرش و پەلاماردانی زۆر کەم بۆتەوە. جار و بار ئەگەر بزانن ژمارەی پێشمەرگە لە ناوچەیێک کەمە هێرش دێنن. دەسکەوتی پێشمەرگە زۆر زیاترە لە جاران. و بڕیار دراوە کە نابێ شەڕی بێ دەسکەوت بکرێت، ~~هەروەها~~ ئەو شەڕانەی کە دەسکەوتی تیا نیە لەسەر ئێستگە ناخوێنرێن (ئەمە بۆ هاندانی هێزی پێشمەرگەیە بۆ پەلاماردان نەک تەنها دیفاع کردن).

- نیشتی و تایبەتی ؛

وەکوو بە گشتی بیستووتانە، ئەمە نزیکەی دوو مانگە، دوو هەزار و پێنج سەد پێشمەرگەی ی.ن.ک. لە سەر داخوازی هێزەکانی کوردستانی ئێران، بەشدارییان کرد لە شەڕەکانی کوردستانی ئێران بۆ راگرتنی پەلاماردانی رژێمی خومەینی لە دژی گەلی کورد. بە هەموو هێزەکان توانرا کە ناوچەکانی رزگارکراوی کوردستانی ئێران بپارێزن و پەلاماردانەکە بەرەو شکست ببەن. بە چەندین بە نگەی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و کومەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان هێزەکانی حەقیدەی حەمەتەدیان وەکوو جاش بەشدارییان کرد

وەچینی لە چەکدارەکانیان لەلایەن هێزی پێشمەرگەی کوردستان
بەدیل گیراون (بەجێی پاسدارەوە).
ئێستاکەی ی.ن.ک. دەستی کردووە بە پەلامارداني ئیتعلاعی
لە دژی ق.م. (هەروەها ئێستاکەی کۆمەڵەی زەحمەتکێشان و حیزبی
دیموکرات یش). هەتا ئێستا هیچ شەڕ لە نێوان هێزەکانی ی.ن.ک.
و ق.م.، لە کوردستانی عێراق ڕووی نەداوە (بە عەکسی دعایەی
کە بڵاو بووە)، بەڵام لەو شەڕانەی کە لە کوردستانی ئێران
ڕووی داوە شەڕی گەرم لە نێوانی ئێمە و ق.م. ڕووی داوە
وچینی دیلمان دەستکەوتووە (بە تایبەتی ئەوەی کە لە
گەڵ هێزی پاسدار وجەیشی ئێرانی پەلاماری شەنگی کوردیان
داوە). بەڵام دوور نییە لە کوردستانی عێراقیش شەڕ
لە نێوان هێزەکانی ئێمە و ق.م. ڕوو بدات، لە ئەنجامی تێکدانی
اتفاقیەی هەیدانی لەلایەن ق.م.، بەڵام سیاسەتی گشتی
ئێمە ئەوەیە کە خۆمان لەو شەڕە بپارێزین.
ئێستا هەموو هێزەکانی کوردستان خەریکن بیانیەکی مشترک
دەردەکەن بۆ ئیدانە کردنی ق.م.،
لە شەڕەکانی کوردستانی ئێران (١٦) شەهیدمان هەبووە.
وە (١٥٠٠) پێشمەرگەی ی.ن.ک. گەڕاون بۆ ناوچەکانی
خۆیان لە کوردستانی عێراق، بەڵام (١٠٠٠) هەزار پێشمەرگە
ماون بۆ یارمەتیدانی هێزە شۆڕشگێڕەکانی کوردستانی ئێران.

٤- حفاوەزات!
وەکوو پێشتر بۆمان تاکید کردن، ئەو دەنگ و باس ودعایاتانە
ی کە باس بووە، کە لەلایەن پیاوەکانی میری و هێزە ناحەزە
کانمان بڵاو دەکران. وا ئێستا دەقی تصریحی ناطق رەسمی
ی.ن.ک.، لەسەر ئەم مەسەلەیە (کە لە سەر رادیۆی
ی.ن.ک.، لە دەوڵەت بڵاو کراوە) بۆتان دەنێرین. پێویستە
ئێوەش زۆر بە توندی ئەو جۆرە دەنگ و باسانە بە درۆ
بخەن.
٥- بەشداربوونمان لە یارمەتیدانی هێزە شۆڕشگێڕەکانی
کوردستانی ئێران شتێکی شاراوە نییە و بە راستی تقلیدێکی
نوێی داهێنراوە لە نێوان هێزە کوردستانییەکان.
٦- زۆر پێویستە ئێوەش (جیا لە مەرکەز) لەگەڵ رێکخراوی
ئەورووپای هەموو رێکخراوە کوردستانییەکان بیاننێک بۆ

(٣)

ریسوا کردنی ق.م. و جاشەکانیان لە ئێران دەر بکەن، بەڵام
بە بەیانێکی کورت و هەوزوون و مەعقوول بێت (دوور لە
عەنترات).

٦- لە بەدایەتی شەڕەکانی کوردستانی ئێران هەتا ئێستادا
کە لە ق.م. ڕازی نین، بەڵام لە دوایە هەڵوێستیان
هەر وەکوو جاران بووە. بۆیە ی.ن.ک. و حدکا موزەکرەیەکی
مشترەکیان بۆیشیان ناردووە کە هەڵوێستی خۆیان لە
ق.م. بگۆڕن.

ئیتر بۆ پێشەوە لەژێر ئاڵای ی.ن.ک. دا

هەڤاڵتان
هۆمەر شێخمووس

نامەی هۆمەر شێخمووس بۆ کۆمیتەی ئەورووپای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ١٩٨٢

THE DEMOCRATIC NATIONAL PATRIOTIC FRONT
IN IRAQ

الجبهة الوطنية القومية الديمقراطية
في العراق

NO.

DATE :

الرقـم : [illegible]

التاريخ : ١٩٨٢/١٢/١٢

الرفيق رئيس مكتب الجبهة في لندن

تحية نضالية :

ناقشت القيادة السياسية نشاط الجبهة على الساحة الأوربية و بريطانيا ، و قررت أنْ يتولى الرفيق الدكتور عمر الشيخ موس مسؤولية المكتب الذي سيكون مقره في لندن ، يرجى العلم و التعاون مع الرفيق عمر لتطوير عمل المكتب ليكون مركزا لأوربا .

و دمتم مناضلين مخلصين للشعب و الوطن .

من القيادة السياسية
للجبهة الوطنية القومية الديمقراطية
في العراق

- نسخة منه الى :
الرفيق عمر الشيخ موس

بریاری دانانی هۆمەر شێخمووس
وەک بەرپرسی بیرۆی بەرەی نیشتمانیی نەتەوەیی دیموکراتی لە عیراق "جوقد" ١٩٨٢

سەرنێخ
١٢/٢/٩٨٢

هاوڵانی لێژنەی ڕێکخستنی یەکێتی شۆڕشگێڕانی کوردستانی تێکۆشەر

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەی گەرم

زۆر بەگەرمی هەواڵەکانتان ئەپرسین و پیرۆزبایی گەرمتان لێ ئەکەین بەبۆنەی یەکبوونەوەی بزووتنەوەی سۆشیالیستی کوردستان و خەتی گشتی و دامەزراندنی یەکێتی شۆڕشگێڕانی کوردستان وەهیوادارین سەرکەوتوو بن لە پێناوی بەهێزکردنی شۆڕشە پیرۆزەکەمان و یەکێتی نیشتمانی کوردستان و هێنانەدی ئامانجە پیرۆزەکانیان

هاوڵانی بەڕێز ئەمانەوێ بەم نووسراوەمان ئاگادارتان بکەین کەوا ئێمە هەرچوارمان کە ناوەکانمان لە خوارەوە نووسراوە بەتوندی پشتیوانی لەو هەنگاوە پیرۆزەتان ئەکەین و خۆمان بە ئەندامێکی دڵسۆزی ئەم ڕێکخراوە نوێیە ئەزانین و ئامادەین بۆ جێبەجێ کردنی هەموو فەرمانێکتان، هەروەها داواتان لێ ئەکەین کە هەرچی مەعلوماتێکتان هەیە لەبارەی ئەم ڕێکخراوە نوێیەوە لەهەموو ڕوویەکەوە بەپەلە بۆمان بنێرن و پێشتریش هەمان داوامان لە هەڤاڵ مام جەلال کردبوو، هەروەها بەپێویستی ئەزانین لەمەودوا بە ڕێگەیەک پەیوەندیمان لەگەڵ یەکتری هەبێت و لە کاروباری خۆتانە ئاگادارمان بکەن وەک گومان ئێمەش لەم ڕووەوە درێغی ناکەین و هەندێ ئەکەین بزانین کەوا هەڤاڵ سکرتێری گشتی کەجاران [redacted] لە خەتی گشتی [redacted] ئایا شێوەی لەگەڵ ئەم ڕێکخراوە نوێیەمان ئێستا ئاگادار یان نا؟ هەروەها [redacted] ئەو ڕێکخراوە مەسئولانەی کە پێشانە لەگەڵ هەر [illegible] ڕێکخراوی کۆنە کاتەبوون ئایا شێوەی لەگەڵ ئێوە یان نا؟ و وەزعیان لە ڕووی ژمارەی پێشمەرگە و کادر و چەکداریەوە چۆنە؟ ئێمەش باشی ئەوەی کەوا ماوەیەکی باش هیوا و ڕیمان کرد هیچ مەعلومات و تەعلیماتێک و ئامۆژگاریەکانتان لە شێوەی پێ نەگەیشتووە ناچار خۆمان بڕیارمان دا لە دەرەوەی وڵاتیش خەریکی دامەزراندنی ڕێکخستنی تایبەتی خۆمان ببین و لەئێستادا کەس ئاگادارتان ئەکەینەوە.

بۆیەش هیچ دەنگە باسی وەزعی یەکێتیان لە دەرەوەی وڵات و کاروباری ڕێکخستنەکانەوە ڕوو و دەرەوە [illegible] بەلامان بوونە نووسینێک چونکە لە نووسراوی تری گشتییاندا بۆ سەرکردایەتی یەکێتیمان نووسیوە کە لەگومان ئێوەش لەوە بیێن و ئەوان خوێندووەتەوە و لێی ئاگادارن.

[illegible] بۆ پێشەوە

هەڤاڵتانە	هەڤاڵتانە	هەڤاڵتان	هەڤاڵتانە
هۆمەر شێخموس	عومەر مستەفا	فوئاد مەعسوم	کەمال فوئاد

نامەی هۆمەر شێخمووس، عومەر مستەفا "دەبابە"، فوئاد مەعسووم، کەمال فوئاد بۆ ڕێکخستنەکانی یەکێتیی شۆڕشگێڕانی کوردستان لە دەرەوە ١٩٨٣

برای بەڕێزو خۆشەویستم
کاک هۆمەر شێخ موس

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەی گەرم

هیوام خۆشی و سەرکەوتنتانە ، سڵاو لە هەڤاڵانی خۆشەویست کاک کاکان و کاک د. کەمال مەزهەر و د. فوئاد و کاک دارەو و ئەگەر کرا لە سەرپەڵ هۆمەر ، و باقی برادەران .. ئەوە سڵاوی برایانە و ڕێزم بۆ خۆشکی هەژیر ئەگەیەنێ .

برام بەڕاستی چەند ڕۆژێ لەمەوبەر نامەیەک دەستم بردوو بۆ ناردنی ئاگادارم کردبوو کە مام دەوڵەتی ئیمە بۆ مەسەلەی (بۆق) ڕازین بەڵام هەر خۆت بزانی ولامی کەسی تر باسی ئەکەین .

براگیان : خۆت ئەزانی وەزعی دەزگا بێ مسیبەکان ئەزانی ، سەبارەت بە نەشارەزایی ، هەندی جاریش هەست نەکردن بە مسئولیەت هەندێ لە دەزگا بێ تەلەکان هێشتنی زۆر کاڵ خراپ بوون هەندێ هێشتنی نایاب و دوور بووڕد . بۆیە لیستەیەکی ساز کردوە بە پیویستیەکانی وا لەگەڵ ئەم نامەیەدا بۆت ڕەوانە ئەکەم تکایە هیمەتێکی زۆر بە خەرج بدە بۆ پەیداکردن و هەوڵ بدە زوو بۆمان ڕەوانە بکەی تا بتوانین ئەو دەزگا خراپانە چاک بکەینەوە .

کاکە برا .. ئەوەی ناردبووتان هەندێ گەیشتن بەڵام نازانم تایا بۆ مەسەلەی ئەشتەکە لەوێ لەگەڵ هیچ جێگەیەک ڕێک بکەوتوون بۆ پەیوەندی گرتن ئەگەر وایە جەدوەلی ژمارەکانی بنێرن تا بتوانین پەیوەندی بگرین .

دەنگوباسی لای ئیمە باشە ، بە نیازا بووین کە بە ڕێگەیەکی لیژنەکان سەرپەڕێکی دەرکەین لە لای ئێوە لە ئەوروپا کۆبونەوەیەک بکەین دەربارەی دەوزعی گشتی کوردستان ، ئەشەڕی ئێران - عێراق وەشوێنەوارێ لە کوردستان دا و هەڵوێستی شیعەکان و ناسیونالیستەکان پەیکەوی قسە لێ بکەین . وە هەوڵ تەدبیر کردنی هەڵوێ گەڕانەوەی حیکایەت و دکتۆر فوئاد بدەین بەڵام تا ئێستا ئەو ڕێگەیە کە دەرزمانەوە بە دڵنیایی جێ بەجێ نەبوە ، دوور نیە جێ بە جێ بکرێ و بە تەلەفۆنێک جارجار قسەتان لەگەڵ بکەین ئەم قسەیە هەر بۆ ئاگاداری بوو برام هاوڕێ با هەر خۆت بزانی .

دەستت دەگوشم و
هەر بژین

فەرهادی وا
۲۹ / ۱۱ /۱۹۸۳

	ناو name of part	Description	ژمارەی شرکە Racal part No.
1	Fuse	.7A	910699
2	1SR1	power Swich	711216
3	1SB1	Mode Swich	711215
4	1R140	1K Varible	919516
5	1R142	L1 - 7K4	9195H
6	1R163	2 - 2K 5	919974
7	1 D3	Zener Diode BSY93C33R	921436
8	1 D5	" " BZY88C13	916328
9	1 D13	" " BZY886V8	914064
10	1TR30	Transistor ZTX212 pnp	923172
11	2TR1 (push جووت -pull	2 2N5070	920568
12	2TR3	Transistor 2N3866	917219
13	2 RLA (Relay ریلی)	24 V	909880
14	RLA (Relay)	12 V	914898

نامەی فەرەیدوون عەبدولقادر بۆ هۆمەر شێخمووس
داوای چەند کەلوپەلێک ئەکات بۆ هێزی پێشمەرگەی کوردستان ۱۹۸۳

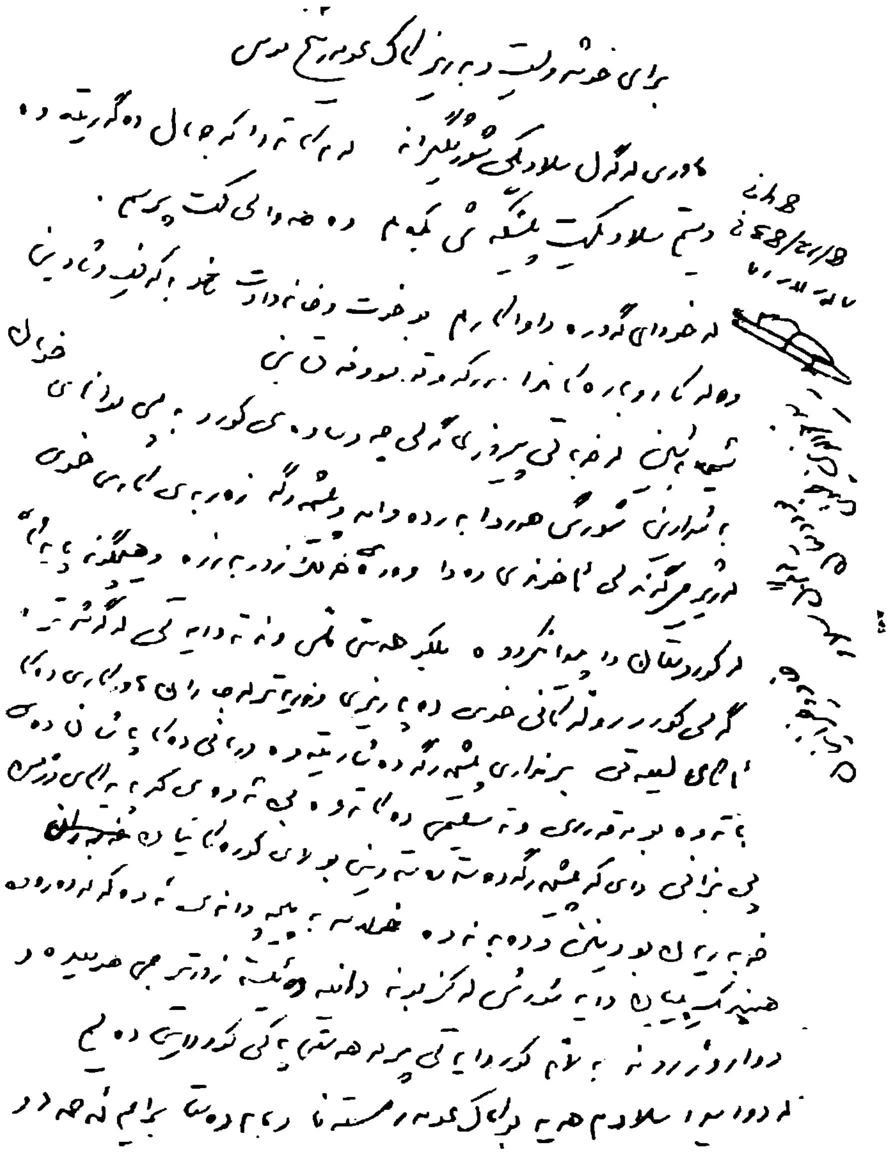

نامەی شێخ عیزەدین حوسێنی بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٤

Dr. med. Wiriya RAWENDUZY
Facharzt für Innere Medizin
1223 Wien, Schüttaustraße 32-40/10/6
Telefon: 23 53 31

Ordination: Montag bis Donnerstag
von 14.30 - 17.30 Uhr
Nach ANMELDUNG

ڤیانە ٢٥/١/٨٤

برای خۆشەویستم کاک هەژار

سڵاوێکی گەرم

هیوادارم خۆش بیتانم . ئێمەش بە جۆرێکی گشتی باشین ،
سەرەتای پێشی دوو هەفتە ئامادەم کرد کە چەند برینداریک لە سەر !!
سەفەرێ بو ئێرە بو علاج . هەر ئەو ڕۆژە نامەکەم بو د. فیشەر
(وەزیری علم) ناردو تکام لێ کرد کە یارمەتیان بدات . پاشان دو هەفتە
شەڕتیدەلەی تلفونی لەگەڵ کردم . ئامادەن کە نزیکەی (١٠) کەسێک
لەسەر حسابی خۆیان (حکومەت نەمسا) لە مستشفی وەرگرن
بەڵام !!!! دەبێ پێشتر وە هەفتە تقریری طبی دکتۆرەکان
اختصاصی بەغدا وە یا خود دکتۆری کورد لەسەر ئەو نەخۆشانە
بگاتە ئێرە بەناوی وەزیر وە بیرو باوەڕی دکتۆرەکان
خۆمانی بەغدا کە چی بکرێت وە چ جورە عملیات دە
یا خود عملی جیاوازی بکرێت وەک دیلستە . ئنجا لێرە
بە کنی پاش گەیشتنی تقریری طبی دەیوەندیان
لەگەڵ ئەکەم وە ئەوانیش دەبێ موافقەتی وەزارەتی
صحە وە مسئولی سەرەوەی صحەی ڤێنا و... و...

٤

وەرگرن وە جێگایان بۆ حجز بکرێت لەو فندقەی کە ئێوە جیان
وە یا خۆت کەلیا تیا نەکەن، وە ئەم ایشە یەک دوو هەفتەی
پێی کەمێ دەوێت، چونکە خەرجمان ئەوەندە کە هەتا خۆشیا
ئەم دووکتانەش ماوەی یەک دوو هەفتەیان ئەوێت تا جێگایەک
لە مستشفی یە یا ئەکەن. بە کورتی ئەوە بە بێ تێبینیا
ئەم مەسەلەیە کە برادەران لە دەرەوە دەبێ بزانن
وە لەم بابەتەوە ئێوارە نامەیەکم بۆ برادەرانی نووسی بۆ
د. فەخری وە یا خۆت مام جەلال بۆ بزانن، ئەوە توخوا لێ
نامەکەم (کە لەگەڵ هەیە سیاری پاش ٥ روژ)
ئەنێرم، بۆم ناردی لەگەڵ ئەم نامەیە. هەروا بۆ
کاک (کمال) پێش فوتوکۆپیم نارد بۆ بزانن.
وە بۆ بزانن ئێوە چارەی تۆ یەک نەفەر لێرە کەمە ١٠٠ - ١٥٠
هەزار شلن دەوێت، وە دەبێ پێش وەخت موافقەتی جهاتی
مسئولی ئێرە لە سەر هەر نەخۆشێک بکرێت.
وە ئەوەی کە لە خۆیەوە دێتە ئێرە مسئولیەتی لە سەر خۆیەتی
دواییش نەلێن کە بە ئایە نەگوت، منە بە کاک سعدیش ئەو
شتانەم گوت وە ئەمینا روژ ئاگادارم ئیوەم کرد پێش
دوو هەفتە بە تەلەفون وەگوایە بە نامەش بێ.
دوێنێ مام جەلال بۆ تەلەفون بکەم سەعات ٥ پاش نیوەڕۆ بە گوێرەی
قسەی کاک سعدی تا سەعات ٦.٠٠ چاوەڕێم کردن.

نامەی د. وریا رواندزی بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٤

بۆ مەرجی اتفاقەکردن لەگەڵ حکومەتی بەغدا کاتێ خۆی بە دوورو درێژ
لەگەڵ سەعدی باسم کرد، بەکورتی:

- برادەرانی دەوڵەت کە شەڕی یەکلایی حکومەتیان کرد لەو باشتر ئەیزانن کە بۆچی ئەم جۆرە اتفاقەیان کرد، وە لەسەر چی ئەساسێک وە ضمانی ئەم اتفاقە چییە؟ وە تا کەی بەردەوام ئەبێت. ئەگەر پێشی وەخت بیرو باوەڕی خۆیان بە دڵ وەیست ئەزانی، دەبوایە آگادارمان بکەن، بۆ ئەوەی لەگەڵ ئێمەش باسمان بکردایە. بەڵام پاش ئەوەی اتفاقە کرا ئەبێ مە بڵێم "No comment".
- ئێستاش سەید وەفای بۆ دۆستەکەی خۆی نەبو، وەفای بۆ ئێمە ئەبێت؟، نیوەی مجلسی وەزیرانی خۆی اعدام کرد، کوڕی مامی مە خاڵی خۆی اعدام کرد، هەزارانی کادیرە تیا چوون بە دەستی خۆی ویرایەوە کانی خۆی ... الخ، خۆتان دیارە لەسەر ئەم شتانە باشتر ئەیزانن.
- هەرچی اتفاقێک کرا بۆ لەگەڵ سەرۆکەکانی کورد لە مێژوودا دیارە هەنێ کە دوو جۆرە. یەکێک علنی ئەوەی باس ئەکرێت، یەکێک نهێنی (سری) ئەویش خلف الکوالیس (وەک بە ئەوروپی لە قەڵەم ئەدرێت). وە بەشی دووهەم نازانم لەبەر ئەوە ئەڵێم No comment.

ئیتر ئەوە بوو چەند ملاحظەیەک لەسەر ئەو اتفاقەی لەگەڵ کرا، سەرۆکی نعمە پر بڕاترین آگنیا، بە لای گروەوەکی (رهان) دووراندە وەتا ئێستا هیچ نیاتێکی تیارەم بۆ ئەنێردم بۆ لەندەن، بۆ چەند ڕۆژ دە هاتمە، ئەوەش وەک اتفاقیان حکومەت یەدا لەگەڵ

ئیتر خوداتان لەگەڵ بێت

[illegible signature]

کومیتەی یارمەتی دانی خویندکارانی کورد لە بەریتانیا

KSAC

KURDISH STUDENTS AID COMMITTEE

P. O. BOX 292 , LONDON W2 2XY

١٩٨٤/٧/١٦

بەریز کاك عمر شیخموس

سلاویکی گەرمی کوردانە

وا دەچیت بو زیاتر لە دوو سال و نیو کە (کومیتەی یارمەتی دانی خویندکارانی کورد) لە بەریتانیا دامەزرا بە نیازی کوکردنەوەی پارە بو یارمەتی دان و کومەك کردن بەو خویندکارە کوردە نیشتمان پەروەرانەی لە ولاتە بیگانەکان دوچاری تەنگە و چلەمەی بی پارەیی و گرفتی نەبوونی دەبن و بەمەش پشتگیری کردنیان بو سەرکەوتن بەسەر ئەو کوسپانەدا و هاندانیان بەرەو کوشش کردن و سەرکەوتنی ئەکادیمی بەو هیوایەی ئەو زانستەی فیری دەبن لە دوا روژدا بخریتە خزمەتی پیشخستنی گەلەکەمان و شاد کردنی بە ژیانیکی پیشکەوتوو و بەختەوەر .

مایەی شانازیمانە کە توانرا لە ماوەی ئەو دوو سال و نیوەدا یارمەتیەکی باش کو بکریتەوە و کومەك بە ژمارەیەك بکریت و لە چەند حالەتیکدا رزگار بکرین لە ترسی پچرانەدن لە خویندن .

پاچوونەوەیەك بە چالاکیەکانی پیشوومانداو لیکدانەوەیەکی ئامانجە دیاریکراوەکانمان گەیاندینیە هەندی بوچوونی تازە سەبارەت بە کاری کومیتە وە بە شیوەیەکی وەها کە لەمەولا پشتگیری کردنی لیکولینەوە (RESEARCH) دەربارەی میژوو وئەدەبی کوردی بکریتە کاری سەرەکیمان . ئەم بوارە تازەیە گرنگیەکی تایبەتی هەیە بە تایبەتی کە دەبینین نە دەولەتیك وە تا رادەیەکیش دەزگا ئینسانیەکانیش ئەوەندە پەروشی باسی کورد نین ، وە با ئیمە بەم کارە هەول دەین هەر نەبی لایەکی ئەم کەلینە پر بکەینەوە .

لەوانەیە بتوانریت سالی پارەیەك تەرخان بکریت وەکو زەمالەیەك لە چەند زانکویەکی بەناوبانگ بو ئەو مەبەستەی سەرەوە و وا بیت کە کەسانی لی هاتوو و شارەزای پی خەلات بکریت .

بە پیویستمان زانی کە رای بەریزتان بزانین لەو بارەیەوە ، وە تکاتان وایە لە پیشنیار و تیبینیکانتان بی بەشمان نەکەن .

چاوەروانی وەلامتانین . سوپاس .

نووسراوی کۆمیتەی یارمەتی دانی خوێندکارانی کورد لە بەریتانیا بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٤

برای خۆشەویست و بەڕێز کاک عومەر شێخمووس

سەرلەنوێ سڵاوت لێدەکەم و سڵامەتی و سەربەرزیت بە ئاوات دەخوازم ، هیوادارم ئەو کاتەی ئەم نامەیە دەگاتە دەستت کاری کۆنگرەکەتان سەرکەوتووانە کۆتایی پێهاتبێ و لە پێناو بەرەوپێشچوونی شۆڕشی ڕزگاریخوازانەی گەلی کورددا هەنگاوی گرنگ وەگەڵکەوتن هەڵگرتبێ .

کاکە گیان! جگە لەو ئەرکانەی کە ئێوە لە فورمی ئاقسیان لێکرد، مام جەلال چەند ڕاسپاردەیەکی زارەکیشی هەبوو کە من وا بە نووسین پێتانی ڕادەگەیەنم

١- هەر دەوڵەتێکی دەرەوە کە وەعدە ئەدات بۆ دوارۆژ و پشتیوانی یارمەتی داهاتوو، ئێمە ئامادەین لەگەڵی بکەوینە گفتوگۆ بەڵام بەشەرتێک هەر قسەی دوورە و نزیک ، جا بۆیە پێویستە ئێوە کە ئەکەونە وتووێژەوە و بەڵێنی یارمەتیتان پێدەدەن ، دەرێ هەر دەست بەجێ وەربگرن و لای خۆتان دایبنێن ، نەک قەول و قەراری دوارۆژی دوور و نادیار . خولاسە هەر دەوڵەتێک دەیەوێ زووتر یارمەتی و پشتیوانی خۆی ئیسبات بکا ، دەبێ هەر ئێستا بە کردەوە بیکا ، نەک ڕای بگرێ بۆ دوای ڕێککەوتنی ئێمە لەگەڵ عێراق و نەمانی دەرەتانمان

٢- پێویستە پەیوەند و عەلاقاتی ئێمە لەگەڵ جیهانی دەرەوە ، هەمە لایەنە بێ . نەک هەر بە یەک لایەنەوە ببەسترێتەوە . سەرەتای سەربەخۆ بوونی خۆمان دەبێ بپارێزین و لەگەڵ هەر دەوڵەتێک لە شەرق و غەربی عالەم کە بیەوێ یارمەتی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی گەلی کورد بدا و پشتیوانی لە شۆڕشی کوردستان و یەکیەتی نیشتمانی بکا ، پەیوەندی سیاسی و مەعقوول بەرقەرار بکەین .

٣- بۆ ئەم مەبەستەش بەرژەوەندی ڕاستەقینەی شۆڕشی کوردستان دەبێ لەبەرچاو بگیرێت نەک پێخۆش بوون و پێدا هەڵکوتنی ئەم و ئەو . بە تایبەتی نابێ ئێمە خۆمان لەو چوارچێوەدا کە لە لایەن حزبی شیوعی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بۆ دیاری کردنی دۆستان و دوژمنانی گەلان دیاری کراوە . ببەستینەوە یا بترسێین

ص /

ئەوە کە لە بەرامبەر ئەو هەموو نووسراوەی ئێمەدا فلان حیزبی سیاسی چی دەڵێ، مادام کە خۆمان هەموو نووسراوەکانمان پێ شۆڕشگێڕانە و لە مەسەلەی واقیعی شۆڕشەکەمان دەبێ.
دەوڵەتە گەورەکانی جیهان یانی ئامریکا و سۆڤیەت وا ئەکەن، ئیتر گەلەکانمان چۆن ئەتوانن رێ بەو شتانەی دیکە بۆ ئێمە داری بکەن؟ ئێمەش مەسەلەی گەلی کوردمان دەبێ لە سەر وەزعی هەموو ئەو عیبارەتانەی دیکەدا لە بەر چاو بێ و لە هەم دۆستایەتی و دوژمنایەتیەکی ئەوترینی مادام کە مەسەلەی واقیعی تێدایە.

٤ - حیزبی شیوعی (لە کتێبی سیاسی) بە هۆی عەلا ئەحمەدی بانی فەیلانی بووە داوای چوونە پێش کردووە لەگەڵ سەرکردایەتی یەکێتی، یەکێتیش جوابی ئیجابی داوەتەوە بەڵام جارێ شوێنی وەکاتە کەس داوای نەکردووە.

٥ - یەکێتی ئامادەیە لەگەڵ هەر حزب و رێکخراوێکی عیراقی قسە و موناقەشەیان و ئەگەر نوقتە نەزەرەکانی لە یەک نزیک بوون ئامادەی ئەکاری دەوروبەری لیش دەبێ، بەڵام بادینی بۆچی لەو بارە سازکردن و چیتی مجبور لێنان! ئەوە دەرکەوت کە تەجروبەیەک نا سەرکەوتوانەیە. ئێوەش هەرئاوا وەلام دەنەوە لە بەرامبەر هەر داخوازیێکی کاری بکە.

٦ - بۆ کردنی ازاعە پێویستە لەگەڵ ٣ ورێ یانی کۆمەڵەی ئێران کاری بکەن چونکە ئەوان شارەزای دەزگای رادیۆ هەن و پارە و کات و زەحمەتەکەمان بە خۆڕایی نابێ. ئازە گەورەکانی کۆمەڵە بۆیان نەکرن و هەروەک وەعدەیان داوە بۆمان بێننەوە. بەڵام بەو شەرتە کۆمەڵە ئامادەیە ئەو کارە بکا کە دوو بەری تەنهی وش روودراوەی دابێ، غەیری خۆت هیچ کەس لەو بارەیە هیچ شتێک نەزانی و تەنیا و کۆمەڵەش دا تەنیا لەگەڵ مەسئوولی کارەکە و یەکێتی و تە تەنیا ئەو بزانێ.
(تا ئێرە راسپاردەی مام جەلال بوو. بەڵام من دوای ئەوەکان بە دەستی کۆمەڵەم دیت دەنگوت ئەگەر یەکێتی رادیۆی گەورەی پێنج کیلۆواتی بوێ، پێویستی بە کەسێکی لێزانی هەیە. ئێمەش ئێستا موهەندیسەکەمان لە ئورووپا نیە. دەبێ بۆ هەڵبژاردن

وکرێن، ئەم موهەندیسە لەگەڵ بێ، بەڵام ئەگەر رادیۆی چکۆلەی یەک کیلۆواتمان
هەبوو - لەجیاتی رادیۆ چکۆلەکەی خۆتان - ئەوە ٣ وەرەقەیانی ئەورووپامان پێش دەزانن
وە دەتوانین عەینی مارکە بکڕین وهێندە ئەوەش ئیشکالی نییە) هەروەها ئاگادار بووم
کە کۆمەڵە لە هەوڵی ئەوە دایە کە رێگایەک بدۆزێتەوە ئەم موهەندیسە بنێرێ بۆ ئەورووپا

ئەوەشتانەی کە گەیشتە لە بیرمە هەر ئەوەندە کە عەرزم کردی، خۆشت دەزانی من
زۆر فەرامۆشکارم و زۆرم شت لە بیر دەچێ جا ئیتر لا یکلف الله نفساً الا وسعها !

ریاران سەلام و ئیحترامم هەیە بەتایبەت لە خزمەت برای گەورەی خۆشەویستمان
کاک [illegible] و هیوادارم هەمیشە لەشی ساغ و دڵی خۆش و سەری بەرز بێت
نامەیەکی ئەودیش کە سام جەلال بۆی نووسیوە لە ناو ئەم بەستەیەدا هەیە
بیرت خۆشت
برات صلاح الدین

84/7/30

٧- هەروەها نامەدەنگوت. پاش هەموو تێکۆشانێک بۆ ئاشتی، کاتێک هیچ رێگایەک
غەیری شەڕ نەما، ئێمە نامانەوێ لە سەرەتای چکۆلە و کێشەی لابەلا شەڕ هەڵگیرسێنینەوە
بەڵکوو بەتەمای کاتێک وتوێژ و شێوەی شەڕ، کە خۆیان داوای بکەن و دەکرێ زەرەرێکی لێ [illegible]
بوون شتێکیان کە هەموو تۆڵەی ئەو ماوە دانیشتنە بکاتەوە، هەم دەبێ کە وشکی یەکی زۆری
چەک و تەقەمەنیان هەبێ و هەم ناوچەیەکی فراوانی بێ ڕزگاریکراوبێت.

نامەی سەلاحەددینی موهتەدی بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٤

بەغدا

١٩٨٤/٩/٢٧

برایانی خۆشەویستم کاکی کاکان وکاک هۆمەر د

کاک کەمال فوئاد

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەتان ئەکەم

شادی و خۆشییانم داوایە و ئێمەش باشین.

لە دوای تێکچوونمان لەگەڵ میری، شەهیدی زیبوار و جێگری سەرۆکی عێراق (کاک عزت الدوری) و ئامۆژگاری سەرۆک کاک خلیل حسن المجید هاتن بۆ سەرداشت. دوای ئەوە چەند نامەیەکمان ئاڵوگۆڕ کرد لەگەڵیانا و تیێدا داوای لێبوردنی خۆمان لە جاشان و بەشداریان لە حوکم و مەجلیسەکاندا ڕوون کردەوە، کاکانی پ.ک.ی و بەیاننامە دەستیانەوە!

دیتنەکەی سەرداشت بە دڵی هەموو لایەکی سەرکردایەتی بوو. بۆیە منیش داوای سەرۆکم قبووڵ کرد و هاتم بۆ بەغدا ئێستە هێندەکەمت د.فوئاد + کاک فەرەیدوون + کاک ئازاد + سلام عمر و سەرپەرشتیاری شیش لێرەن.

من لەوەتەی هاتووم سەرۆک و جێگرەکەیم دیوە، وتووفتار و گفتوگۆیان باش بووە، واڵی دەچێت لە هەفتەی داهاتوودا ڕێککەوتنەکان مۆر بکەین و بەیان دەربچێت.

بێگومان ئێمە هەموو داخوازی و داواکانمان وەرنەگرتووە، بەڵام شەونەدەی وەرمان گرتووە زۆربەی زۆری فەلەک و سیاسی باشووری ماوەتەوە و لەلایان واپێ بوو ڕێگاکان دەکات لە دەربەدەری و هەڵوەستاندن م

جگە لەوەی کە شتی باشمان تریشمان تۆمار کردووە: ئەو ناوچانەی
ئێمە ناوی بینەینە سەر ئۆتۆنۆمی مانا ناچار بینەینە کوردستان 2
پاشان دادیان ناکەینەوە.
لە سەرکردایەتی میری (ر) هۆی ئارەزوو هەیە و بەهێزە. سەرۆکی
عێراق هۆی قورسایی هۆی فشتوتە سەر پێکهاتن
هەر بۆیە تێش دەبێت.
بۆ المجلس الوطني، لیستەیەکی باشمان هاوکردووە، کە زۆربەی
پیاوماقوڵی سەربەخۆن، زۆر لە شخصیاتی کوردی
پشتیوانیان لێ دەکەن: بۆ وێنە لە بەغدا کەسانی
وەک خوێشاو عارف + جلال مسعود محمد + د. عبدالرحمن + کونە ژیتەک
کمال یزدن + علی + د. کمال مظهر + د. نوشاد جلال + و زۆری
تریش پشتیوانی پێکهاتنەکەن
بۆ وەزارەت هەوڵ دەدەین ئەگەر لیبرال نەبوو کە بن لەسەرخ
هۆمان زۆر نەبێ، ئەبێ پیاوی بە توانا رابنێین.
هەروەها بە تەمایین قورسایی بخەینە سەر مجلس تشریعی
تنفیذی و ارادان.
ئاڵای خۆشەویست: پاشی هاوڕێیەکی تر کاکە ئەوە ئەمەی
تفصیلاتتان بۆ باس دەکات.
تکایە ئێوەش لە هەوڵی شێوەی خۆتان هەیکەوە و ئاوارە
پێکەنەوە کە چۆن ئێمە یەک شکەوە لە گەڵ کەماڵ ئەمەمان کردوو.

هەر بژین بۆ برای دڵسۆزتان

مام جەلال

ئەگەر شتی هەیە لێ نگریمانە
دەتوانی بۆتان بڵرێ و بۆمان بنێرن

نامەی مام جەلال بۆ عومەر دەبابە، د. کەمال فوئاد و هۆمەر شێخمووس ١٩٠١٤

بەغدا

١٤/١٠/١٩٨٤

برایانی خۆشەویستم کاکی کاکان و کاک هۆمەر و
کاک د. کەمالی بەڕێز

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەی گەرم

شادی و سەرکەوتنتان دەخوازم و ئێمەش هەموو باشین.
دوێنێ چاوم بە «السید النائب» و الاستاذ نعیم حداد و الاستاذ سعدون حمادی
و الاستاذ علی حسن المجید کەوت لە «المجلس الوطنی»دا. لەسەر دوو مەسەلەی
گرنگ پێیان ڕاگەیاندین ١- الجوقة ٢- بە مەشرووعی دەزانرێت
بۆ یەکەمیان [illegible] ڕەشیدەکەیان ئەمەیە کە دەڵێ لەگەڵ کارتۆنە
کانیش داخلی جبهەکە ببێت. بۆ دووەمیشیان دەڵێن دوو وەزیری تر
دەدەینێ و بەس. ئێمەش پێمان ڕاگەیاندن کە مەسەلەکانی ئەمە
لە دەسەڵاتی ئێمەدا نییە. بۆیە ئێمە و برایانی زوو د. خۆشناو و
کمال [illegible] دەنێرینەوە بۆ لای برایان و (میثاق العمل الوطنی)
یشمان پێدا ناردن کە پێشنیاری بەعس و هەموو شتێ [illegible]
و بڕیارەکانی ئەوانە دەدەنێ پەسندیشی بکەین.
برایان ئێمە و ئێوە دادێ کە ئەوانە هەندێکیان کردوە بۆ
کۆبوونەوەیەکی فراوان: جا تکایە ئێوە شارەزای خۆتان
بە پەلە بنێرن بۆمان، هەم خۆتان و هەم برایانی کۆمەڵە و شۆڕشگێڕان

دوو تێبینییەکانی ئەم
(١) دادیارە جاری دەفتی ڕێکەوتن نەهاتووە
لەگەڵیان مەگەر بە هەموو مەرجەکانی ئەوان نەبێت
کە ئەمەش دیارە سەرکردایەتی کۆمەڵە و شۆڕشگێڕان قبووڵیان نییە

[illegible] دولی تحجیم کردنی (ی.ن.ك) زۆر دیارو ئاشکرایە.

(ج) - سەرەکی ئەم دوژمنە [illegible] پێکهاتنەکی بەلام معارضە

کولی [illegible] دژی ی.ن.ك لەناویاندا: ئێستە هەم (حزبێک

وەهم ئەجبهەیە لەکوردستان) دژی [illegible]

(د) - هێشتا ماوەی [illegible] عادل [illegible]

تەواوبوونی هەڵبژاردنی ([illegible]).

بڕیاری خۆشەویست: بەهەموو زستان دەچین

[illegible] بۆ جلوبەرگ و کەلوپەل و [illegible] و

[illegible] و پارەو داودەرمان: دەزانن [illegible]

بە[illegible] هەیە ئەمانە ڕەنگە دکتۆر [illegible] پێویستی

بە [illegible] هەبێ، بۆیە دەبێ [illegible] لەبیر بێ.

[illegible] ڕەنگە نەتوانین پارەتان بۆ بنێرین. بەڵکو

چاوەڕوان لە دەستتو هەیە و هەوڵو کۆششی [illegible]

بۆیە پێویستە زۆر هەوڵو تەقەلا بدەن.

لەدوایدا بۆ کاک عومەر و کاک کەمال دەڵێم:

[illegible] لەکۆنفرانسی [illegible] هەردوولا [illegible] بەشدار بوون)

چونکە لەسەر پێشنیاری خۆیان و پەسەندکردنی [illegible] گیرا

[illegible] (ی.ن.ك) [illegible]

لە هەڵبژاردنی سەرکردایەتی و [illegible]

[illegible] بەنامە نانوسم، تا ڕۆژی [illegible] با [illegible]

[illegible] بێت؟ [illegible] بێگومان [illegible]

[illegible] دەزانێت و [illegible] بۆ [illegible]

[illegible] دەبێت! [illegible]

مام جەلال

نامەی مام جەلال بۆ عومەر دەبابە، هۆمەر شێخمووس و د. کەمال فوئاد ١٩٨٤

برای بەڕێز و خۆشەویستم کاک عومەر شێخموس

سڵاوێکی شۆڕشگێڕانەی گەرم، هیواداری خۆشی و سەرکەوتنتانم

ئەیش بەشتی. هاوڕێیان ئەحواڵتان دەپرسن.

نامەیەکیان بۆ ناردم کە بۆ ئێوەی بەڕێ کەم و ئەوا

دەیگاتە دەستتان. بەڵام بە دەرفەتم زانی ڕێز و ئیحترامی

خۆشتان پێشکەش بکەم و خۆم بناسێنمەوە پێتان.

کاک عومەر گیان وایان بۆ من نووسیوە کە ئەم نامە

زۆر نهێنییە دیارە ئێمەش هەر وامان کردوە کە

بێجگە لە هەڵگری نامە کەس نازانێ کە بەڕێمان کردوە

وە بەکێدا بەڕێ کراوە. تکایە ئێوەش ئەوە لەبەرچاو

بگرن. گەر جوابی هەبێ یان کارێکی لەو بابەتە بوو

کە بە ئێمە بکرێ تکایە بە هەڵگری نامە بفەرموو. بەڕێ

شێکان بۆتان جێبەجێ دەکات. بەتایبەت

هێنانەوەی نامە کارێکی هاسانە. گەر [illegible] کارتان

بە ئێمە بێ بە هەڵگری نامە بفەرموو پێمان ڕادەگەیێنێ.

شتی عەرزت کەم نیە و دیسانەوە ڕێز و ئیحترامتان

پێشکەش دەکەم.

هەر بژیت بۆ

برای دڵسۆزتان

برایم

١٩٨٤/١١/٢٠

نامەی ساعدی وەتەندۆست " برایم" بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٤

24 SEPT 84

هاوڕێی بەڕێز کاک هومەر :

سڵاوێکی گەرم و شۆڕشگێڕانە، هیوام خۆشی و سلامەتیتە.

ئەوە لەگەڵ ئەو نامەیە کوپی لێکۆڵینەوەکەت بۆ دەنێرم.

خەبەراتی لای ئێمە هەر وەکوو ئاگاداری لە هەموو شوێنێک
شەڕی گەورە و هێرشی حکومەت بەردەوامە لە دە ڕۆژی
ڕابردوودا زیاتر لە ١٥ چالاکی باشمان بوە کە لەناوچوونی
بنکان بارەگایەک بە تەواوی گیراوە و هەندێک چەک و تەقەمەنی
و ٢٨ دیل دەستکەوت بوە، بەڵام بەداخەوە لە ناوچەی
کرماشان بەلیکان لە موحاسرەی دوژمن کەوت و پاش
شەڕێکی ١٨ سەعاتە ٥٠ هاوڕێمان شەهید بوون،
ئیعترازی جەماوەری هەر بەرچاوە. لە دێی (...) لە تەنیشتی
شاری مەریوان کە مەقەری پاسداریشی لێیە پاسدارەکان ویستویانە
چەک بەسەر خەڵکدا بەشن و بۆ پێشگابانی دەشتیان وا چەکداریان بکەن
کە خەڵک قبوڵی نەکردوە، پاسدارەکانیان بردووەتە مزگەوت و
دەرگایان لەسەریان داخستەوە. ئەوجار ئەوانیش لە نێو مزگەوتەکەوە
بە بڵیندگۆ هاواریان کردوە لە باقی خەڵکی دێ، ئیتر بە
گەورە و بچووک، ژن و پیاو چوونەتە هاواریانەوە و
دەرگای مزگەوتیان شکاندوە و پاسدارەکانیان دەربازکردوە کە
لەو کارەشدا بە تەقەی پاسدارەکان ژنێک خەڵکی ئاوای

وە بەر گوللەکە و قڕەو کوژرادە خەڵک [illegible] کەیان

بە سەر دەستەوە گرتووە و بەرەو مەریوان وەڕێ کەوتوون

لە نزیکی مەریوان پاسدار و ئەرتەش گەمارۆیان داون و خەڵک

نەیانتوانیوە بڕۆنە بۆ مەریوان بەڵام لە گەڕانەوەدا زەحمەتیان

هێناوەتە سەر مەقەڕی میری و داواکاری ئەوەیان کە ئەو مەقەڕە

لە دێ وە دەر بنێردرێ.

[illegible] دەربارەی کۆچ دانی خەڵکی ناوچەی ئاڵان هێشتا

حکومەت دەستی نەداوەتە کارێکی عەمەلییەوە بەڵام پایگاکانی

لەو ناوچەیە بەهێزتر کردووە بەڵام خەڵکیش خۆیان ئامادە کردووە کە

مل نەدەن بە حوکمی دەوڵەت و لەو بارەیەوە وەعدەیان زۆر بەرزە.

خەبەرات لای خۆتان کاک ئەحمەد باسی کرد و بە داخەوە شەهید بوونی

[illegible] ملازم [illegible] زۆر خەبەرێکی ناخۆش بوو. بە ڕاستی پیاوی سەری سوور

ئەسپێن لەم دوو ڕووی و فیروفێڵە هەرچەندە لەم جۆرە حکومەتانە

ئینتزاری هەموو چەشنە پیلانێ دەکرێ.

ئیتر نامەکەم وە درێژ دەبینم چوونکی دیارە بەو فەتە نامەوزەو

ئەو کوردییە نالەبارەی منە هەر ئەو چەند فەتەش ماندووی کردووی.

ئیتر داوای شادی و سلامەتی بۆ تۆ ئەکەم و سەرکەوتنی شۆڕشگەڕانی ناوخۆ

برای براتان یوسف

٢٤/٨/٨٤

نامەی یوسف ئەردەڵان بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٤

زۆر بەڕێز و خۆشەویست کاک هۆمەر
سڵاوێکی گەرم

برا: هەواڵی لای خۆمان زۆر باشە و بەرەو باشتر دەڕوات، [illegible]
[illegible] لە نامەکەت [illegible]
[illegible] .. [illegible]
[illegible] ٩٠ [illegible] کوژران، [illegible]
[illegible].

[illegible] لای خۆمان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

[illegible]
[illegible].

ئەم نامەیە بە پەلە دەنووسم چونکە [illegible]
[illegible]
[illegible] دەکرێ.

[illegible]
[illegible] لای خۆمان [illegible]
[illegible]
لای خۆتان.

[illegible]
[illegible].

[illegible]

برات

[illegible] ١٩٨٥/١١/٢٩

نامەی د. فوئاد مەعسووم بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٥

نسخة :

الأخ قائد ثورة الفاتح الخالدة معمر القذافي
تحيات النضال والثورة

ان الأمة الكردستانية بأجمعها والشعب الكردي في العراق بشكل خاص يشكرون قيادتكم الجاهرة والحكيمة على التصريحات الجديدة حول عدالة القضية الكردية وتأييدكم وصداقتكم لها، التي تعبّر عن موقف مبدئي لا مثيل له منذ عقود عديدة. وانّنا نؤيد بشدة موقف النظام الفاشي في العراق في قطع العلاقات الدبلوماسية مع شعب الجماهيرية الليبية الذي يعتبر عداءً سافراً بحق حركة التحرر العربية وقيادته الثورية.

وانني أوجه هذه الرسالة لقيادتكم المناضلة على طلب خاص من الأخ جلال الطالباني (نظراً لظروفه الشاقة والصعبة) لابلاغكم بأن السلطة الحاكمة في العراق، منذ قطع المفاوضات بين الاتحاد الوطني الكردستاني والحكومة العراقية في كانون الثاني - ٨٥، والضربات الموجعة والحاسمة التي توجهها خصماً كل انصارنا منذ ذلك الحين، ضد قوات النظام الفاشي والمستبد، والتي تفوق بجمل فعاليات انصار جميع القوى المعارضة العراقية الأخرى خلال سنة كاملة أضعافاً، قد حاولت مراراً وتكراراً مع قيادة الاتحاد الوطني الكردستاني في قبول هدنة عسكرية أو وقف اطلاق نار وتجديد المفاوضات. ولكن قيادتنا رفضت كل هذه المحاولات و نستمر في توجيه ضربات قاصمة لقوى السلطة الفاشية وتحرير المزيد من المناطق واقامة السلطة الثورية فيها.

ولكن امكانياتنا العسكرية والتموينية وخاصة المالية تستنزف يومياً، ولا يمكننا الاستمرار على هذه الحال الى الأبد. واننا بحاجة ماسة الى دعم واسناد وارشادات قيادتكم الجاهرة والحكيمة في هذا الأمر المصيري. ان امكانياتنا الحالية توفي لعدة اشهر معدودة واذا لم ننقذ من قبل حلفائنا الحقيقيين بصورة فورية، فقد نجبر الى اتخاذ خطوة تكتيكية أخرى والموافقة على وقف اطلاق النار، وذلك لجمع صفوفنا ومحاولة تخلص شعبنا من الفناء، مع تفانيهم اللامتناهي وتضحياتهم الخالدة.

ولذا نرجوكم بالسماح لنا في ارسال وفد يمثل المكتب السياسي للاتحاد الوطني الكردستاني للتوجه لطرفكم لشرح هذه الاوضاع الملحة والمصيرية.

وتقبلوا فائق احترامنا وشكرنا.

عن المكتب السياسي
الاتحاد الوطني الكردستاني
عمر شيخموس
ستوكهولم - السويد ١٩٨٥/٧/١

دەستنووسی یەکێک لەو نامانەی کە هۆمەر شێخمووس بە ناوی مەکتەبی سیاسی نووسیویەتی، ١٩٨٥

مسودة:
نسبيكي:
لەلایەن
علاء/ بحوث
ئاماده‌كراوه:

ن

نداء

نداء مشترك لشعب كردستان الى الجلسة الاربعين
للجمعية العامة للأمم المتحدة

يتقدم شعب كردستان بتهانيهم الحارة وتقديرهم العميق الى [redacted] الدول الاعضاء ومندوبيهم الدائمين لدى الامم المتحدة، بهذه المناسبة التاريخية، ومن اجل خدماتهم الثمينة للانسانية والخطيرة الدولية للأمم، خلال أربعين عاماً، في الحقول الاجتماعية، والاقتصادية، والثقافية، وحقوق الانسان.

لا شك فيه بان المبادئ السامية للمنظمة الدولية، المتقومة في ميثاقه، قد عملت، خلال هذه الاعوام، دليلاً اساسياً لسلوك معظم الدول الاعضاء. كما وعملت رادعاً جدياً لجميع محاولات خرق القانون الدولي، والعدوان، واخلال السلام والامن العالميين.

خلال هذه العقود الاربعة، ان الامم المتحدة قد نمت وتطورت لتصبح قوة فعالة في النظام السياسي العالمي. ان ميثاقها ولجانها ووكالاتها الخاصة المتعددة قد أقرت لوائح ومعاهدات هامة لمختلف اوجه الحياة، وبشكل خاص المواثيق الهامة المتعلقة بالحقوق السياسية والاقتصادية والاجتماعية وحق جميع الشعوب في تقرير مصيرهم بنفسهم.

ان اهم انجازات الامم المتحدة كانت في حقل نمو وتطوير وتعجيل عملية استقلال الأمم المستعبدة من نير الاستعمار والحكم الاجنبي والاستيطان والتي أدت الى تحرير دول وشعوب محكومة عديدة، ونالت استقلالها وحريتها وانضمت الى حظيرة الأمم العالمية. وأفضل اثبات لهذا التطور هو الزيادة الملموسة في عدد الدول الاعضاء للمنظمة الدولية.

ولكن رغم هذه المنجزات الايجابية للأمم المتحدة، فاننا نود ان نجلب انتباهكم الى حالة غير طبيعية وغير منطقية من الاهمال، فيما يتعلق بالاهمال الشبه شامل وتجنب المنظمة لمأساة الشعب الكردي وحقوقه العادلة في جميع اجزاء كردستان.

ان المنظمة الدولية ودولها الاعضاء القيّمين، خلال هذه العقود الاربعة الطويلة، لم يجدوا الضرورة لتوطين واحدة على الاقل، في تدوين القضية في جدول اعمال الجمعية العامة أو مجلس الأمن وهما قشرتها، باستثناء بعض اللجان المختصة، في بعض الاحيان، وذلك نتيجة للكمية الهائلة من الكتابات والمذكرات وادلة وسائل الاعلام العالمية حول خروقات صارخة لحقوق الانسان وممارسات للابادة

(٢)

الشعب الكردي، من قبل الحكومات المتعلقة بالامر، او نتيجة للجهود القيمة للمنظمات الدولية الغير حكومية.

ان هذه الخروقات القاسية والعنيفة هي من قبل بعض الدول الاعضاء للمنظمة الدولية الموقعة على لائحة حقوق الانسان، والمعاهدة الدولية لايقاف جريمة الابادة العنصرية (الجينوسايد)، والاتفاقيات الدولية حول الحقوق الاجتماعية والثقافية والاقتصادية للانسان، ووثيقة محو جميع اشكال التمييز العنصري، وكذلك قبول القرار التاريخي في حق جميع شعوب العالم في تقرير المصير.

ان للامم المتحدة ودولها الاعضاء جماعة مسؤولية والتزامات روحية وخلقية جدية تجاه نضال الشعب الكردي ومطاليبه العادلة، في جميع اجزاء كردستان، وذلك بمحاسبة حكومات الدول التي تحكم كردستان، وتعيين مسؤوليتهم تجاه الوعود والالتزامات والضمانات التي وقعت أو أعطيت من قبل وفودهم في معاهدة لوزان (في حالة تركيا) والى عصبة الامم (في حالة العراق) والى الامم المتحدة (في حالة ايران).

ان امتنا تشعر بمرارة وخيبة أمل كبيرة تجاه مظيرة الدول العالمية ولا تستطيع الاستمرار في تحمل كابوس الاضطهاد الشامل الذي يمارس من قبل الحكومات المتعاقبة والتي تحكم اجزاء كردستان المختلفة.

ولا حاجة من الانغماس في سرد تفاصيل ممارسات التهجير الجماعي، الاعتقال والاعدام الجماعي، انكار الوجود، حالات الطوارئ والقوانين الاستثنائية، القوانين الخاصة التي تتناقض مع جميع القوانين واللوائح الدولية، التمييز بجميع اشكاله، الابادة الثقافية والبدنية، قصف الاهداف المدنية، استعمال الغازات السامة والاسلحة الكيماوية الاخرى، اعدام غير المحاربين، اعدام اسرى الحرب، تطبيق سياسة الارض المحروقة، حملات تهويل وارهاب جماعية متتابعة ودورية، حملات جماعية متكررة لاعتقال الكثير من العوائل الابرياء للمحاصرين والمناضلين، اساليب وحشية في تعذيب السجناء، الاعتقال اللاشرعي للمعتقلين السياسيين، انكار الحقوق القانونية الاجتماعية والديمقراطية والسياسية للمؤسسات والافراد الكرد، انكار الحقوق الاساسية في التنظيم والنشر والتعبير، انكار حق الاستيطان في مناطق اباءهم واجدادهم، وانكار الحق

الاساسي في التمتع بالحقوق الاخرى .... الخ.

منذ تقسيم كردستان، كوحدة جغرافية، الى اربعة اجزاء ملحقة بتركيا وايران والعراق وسورية، في اتفاقيات السلم بعد الحرب العالمية الاولى، فان الشعب الكردي يُضطهد به ويتعرض لحملات قاسية من الاضطهاد. ان الوعود الدولية التي منحته باعتراف كيان شبه مستقل خاص به، من قبل منظمة الامم الدولية، في معاهدة سيفر، والاعلان المشترك لعام ١٩٢٢ من قبل الحكومة البريطانية والدولة المتشكلة حديثاً في العراق، خذلت وأهملت فيما بعد.

ان جوهر المشكلة الكردية يكمن في الحقيقة التالية: ان شعباً يبلغون حوالي العشرين مليون نسمة يُدعون الاكراد، ذو خصائص ثقافية واثنية متميزة وذو وعي قومي عالي الدرجة، يُنكر له جميع انواع الاعتراف الدولي، بصورة غير طبيعية وغير منطقية، وحقوقه الشرعية تُداس وتُهدر. نفس الاعتراف والحقوق التي مُنحت لمجموعات بشرية صغيرة لا تربو بضعة آلاف في بعض الاحيان.

ولذا، فان تاريخ الشعب الكردي يتسم بحالة مستمرة من المقاومة السياسية والمسلحة لهذه الاوضاع الغير عادلة، قبل وبعد العشرينيات وحتى يومنا هذا. ومن خلال هذه العملية، فان شعبنا تمكن من انجاز ثلاثة كيانات اوتونومية قصيرة المدى، وهي: حكومة الشيخ محمود الملكية (١٩١٨ - ١٩٢٢م)، واتفاقية ١١ اذار للحكم الذاتي (١٩٧٠ - ١٩٧٤) في كردستان العراق، وكذلك جمهورية كردستان الديمقراطية (١٩٤٦) في مهاباد في كردستان ايران. ولكن للأسف فان هذه المحاولات اضطهدت بقوة شديدة. وفي كردستان تركيا فان الشعب الكردي نظم انتفاضات جماعية للحصول على كيان مستقل في اعوام ١٩٢٥، ١٩٣٠، ١٩٣٧، ولكنها أخمدت بوحشية بالغة من قبل الدولة الكمالية.

ان وضع كردستان الآن يتميز بوجود ثورتين قويتين مسلحتين في كردستان ايران (منذ اذار ١٩٧٩) وكردستان العراق (منذ حزيران ١٩٧٦)، وان الحركة السياسية والتنظيمية في كردستان تركيا واسعة وشديدة النفوذ.

ان الاسباب الرئيسية في عدم الرضى وتنظيم الثورات، ضمن حدود هذه الدول، من قبل الشعب الكردي، تكمن في فشل انظمة هذه الدول في الاستجابة بشكل كافٍ وعادل

(٤)

والاساليب الديمقراطية لا مقياسات ومطاليب الشعب الكردي الاجتماعية والثقافية والسياسية والقومية . ان الانتفاضات الثورية من قبل الشعب الكردي تعود الى التوزيع الغير عادل والمميز للقيم الاساسية من قبل انظمة الدول التي تسيطر على كردستان.

ولقد حان الوقت لمعظم المهتمين بالمسألة الكردية بابعاد انفسهم من المنطلقات الخاطئة للعقل والحكمة والمفرطة في رؤية الاتحاد السوفيياتي والشيوعية ، من طرف ، والولايات المتحدة والمخابرات المركزية الامريكية ، من طرف اخر ، خلف كل حركة في كردستان . ويمكن التوصل الى تحليل اكثر توازناً وموضوعية من خلال التركيز على العوامل الداخلية والذاتية بتفحص ممارسات وسياسات الانظمة المتعلقة بالامر ، والامعان في المسألة الكردية كظاهرة مستقلة بدلاً من البحث عن ايد اجنبية وراء الاحداث.

وفي مناسبات عديدة لقد واجهنا مشكلة عدم امكانية المنظمة الدولية ودول الاعضاء في بحث وادراج المسألة الكردية في جدول اعمال المنظمة وذلك لتجنبهم قضية التدخل في الشؤون الداخلية لهذه الدول . ولكن هذه المناقشة لم تمنع المنظمة الدولية أو اعضاؤها ، في قضايا ومناسبات جمة ، في التدخل عندما ، عندما تقتضي الضرورة ذلك ، ونذكر منها الحالات التالية فقط : كوريا ، الكونغو ، قبرص ، فلسطين ، اسبانيا ، ايرلندا ، جنوب افريقيا ، الصحراء الغربية ، وكمبوديا . واننا لا نستوعب أو نجد أي مبرر لمعاملة القضية الكردية بنفس المنوال في المستقبل من قبل المنظمة الدولية واعضائها.

ولذا وفي هذه المناسبة التاريخية كممثلين للشعب الكردي نناديكم جميعاً ، كراعي الاهداف السامية للأمم المتحدة وميثاقها بتطبيق المعاني الحقيقية لهذه الاهداف وروح الميثاق ، وذلك برفع المظالم التاريخية والمستجدة المرتكبة ضد شعبنا المضطهد والمقسم ، واتخاذ خطوات أكثر جرأة في الدفاع عنه ، وفتح القنوات والامكانيات لممثليه في الاشتراك في اعمال هذه المنظمة الدولية وفروعها المختلفة ، وطرح قضيته العادلة لجميع دول الاعضاء بشكل دوري ومنتظم ، اسوة ببقية حركات التحرر العالمية التي تمتاز بهذا الحق.

التوقيع : الحزب الاشتراكي لكردستان تركيا - السكرتير العام كمال بورقاي

[illegible]

الاتحاد الوطني الكردستاني - العراق - السكرتير العام جلال الطالباني

اوكتوبر - ١٩٨٥

دەستنووسی یەکێک لەو بانگەوازانەی کە هۆمەر شێخمووس بە ناوی مام جەلال نووسیوەتی، وەک دیارە ئیمزای کەمال بورقا و د. عەبدولڕەحمان قاسملوی بەسەرەوەیە، بەڵام دوایی ناوی د.قاسملو سڕاوەتەوە.
هۆمەر شێخمووس پێ ی ڕاگەیاندم د. قاسملو پەشیمان بووەوە کە ئیمزا بکات. ١٩٨٥

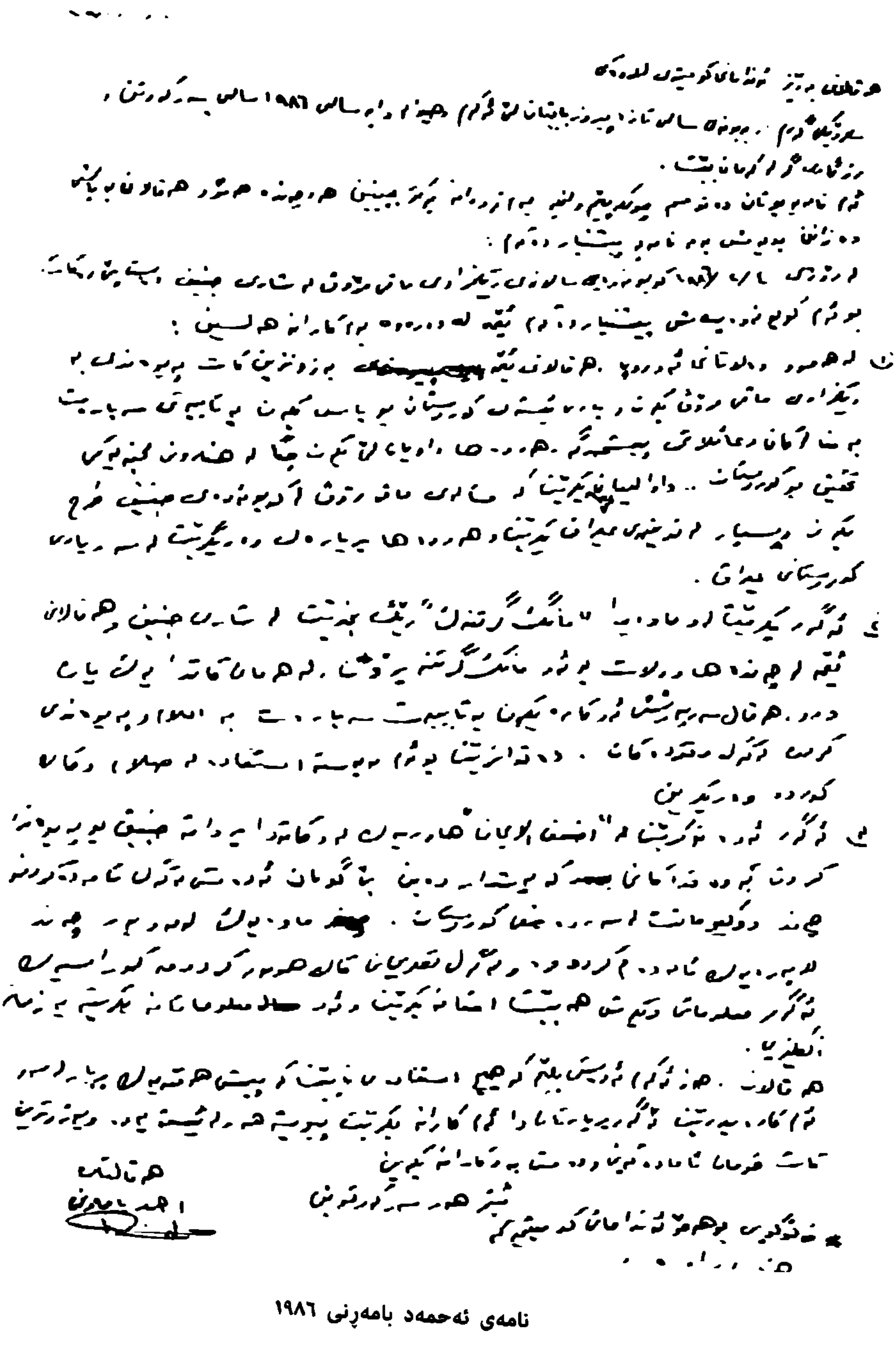

نامەی ئەحمەد بامەڕنی ١٩٨٦

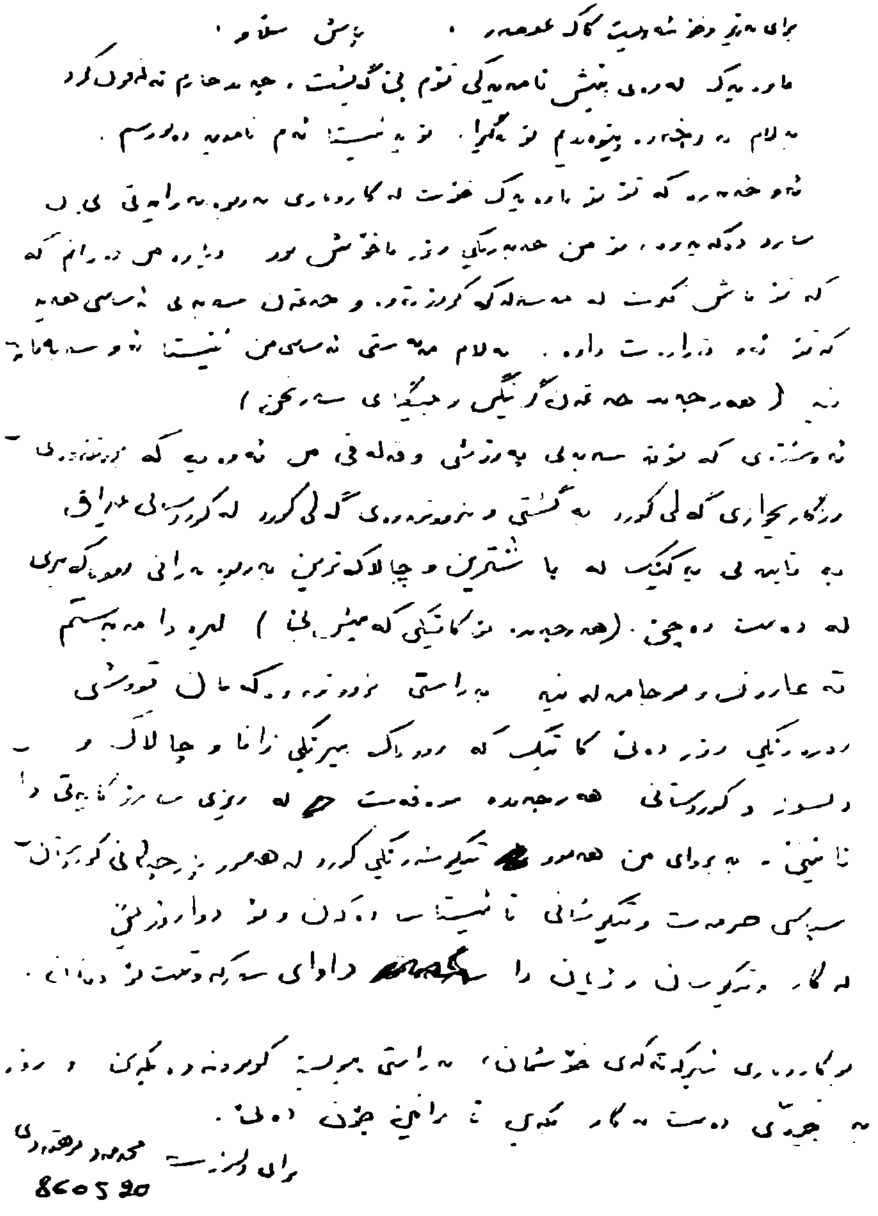

برای بەڕێز و خۆشەویست کاک عومەر ، پاش سڵاو ،

ماوەیەک لەمەوبەر بێشی نامەیەکی تۆم پێ گەیشت ، [illegible]

بەڵام بە داخەوە پێوەندیم بۆ نەگیرا. بۆیە [illegible] ئەم نامەیە دەنێرم .

ئەو خەبەرە کە تۆ بۆ بارەیەک خۆت لە کاروباری بەڕێوەبەرایەتی ی.ب [illegible]

سارد دەکەیتەوە ، بۆ من خەبەرێکی زۆر ناخۆش بوو [illegible] دیارە من دەزانم کە

کە تۆ ناچار کراویت لە مەسەلەکە دوور بکەویتەوە. و [illegible]

کە تۆ ئەو بڕیارەت داوە . بەڵام بە ڕاستی [illegible]

نیە ([illegible])

ئەو شتەی کە بۆتە سەبەبی بەرزتری و [illegible] من ئەوەیە کە [illegible]

[illegible] لە کوردستانی عێراق

بە ناوی [illegible] بەشترین و چالاکترین [illegible]

لە دەست دەچێ . ([illegible]) [illegible]

[illegible]

[illegible] چالاک و

دڵسۆز و کوردستانی [illegible]

[illegible]

[illegible]

لە کار [illegible]

[illegible] بە ڕاستی [illegible]

بە [illegible] دەست بەکار [illegible] .

[illegible]

برای دڵسۆزت — محەمەد [illegible]

86 5 20

نامەی محەمەد موهتەدی بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٦

٤

٢١/٢/١٩٨٦

براياني بەڕێزی کۆمیتەی کاری دەرەوەی
دەولەت ی.ن.ك.

سڵاوێکی گەرمی شۆڕشگێڕانە و داوای سەرکەوتنتان دەکەم.

١- وا ئێستا ئەم فیرقا تحەیی حساباتان بۆ دەنێرم، وەکوو لە دیمەنی بانکەوە ئاگادار کراوم ئێستا (٣٨٣٣) دۆلار ماوە + ٨٤٦ مارك لە هەردوو حسابەکە. وا دیارە هێندێ مەسارێفی بانکە لە خستوومە ناو حساباتم (مەسارێفی تحویل وشتی وا).

٢- بۆ ئاگاداریتان ڕێکخراوێکی ئەڵمانی سەر بە مجلسی کنائسی عالمی (کە بۆتان باس کرا لە کۆبوونەوەکە) بڕیاری دا کە دە هەزار دۆلار (١٠٠٠٠) پارەی بدەنە بە ی.ن.ك. بۆ مشروعێکی ئەڵمانی لە وڵات یان بۆ پارەتێدانی عوائلی شەهیدای لە سوریا. بەو مەرجەی کە ڕاپۆرتێکی وورد بنووسرێت کە ئەو پارەیە چۆن سەرف کراوە بۆ ئەوەی پارەی تر بدەن. هەروەها داوا دەکەن کە وەزعی مسیحیەکانی لای ئێمە چۆنە ئەوە ئێمە هەڵوێستمان چیە لە مسیحی و ئاشوریەکان. نامەیێک تەئلیف دەکەم و نوسخەتان بۆ دەنێرم.

لەگەڵ برادەرانی سڵام قسەم کردووە بۆ ئەوەی پارەکە بگۆڕن بنێرم، وە ئەوە بەشی پارەتێیەکانیان دەکات هەتا

(٢)

شەش مانگی تەواو بێنی هەتا ١/١٠/١٩٨٦ .

٣- وا نووسینەی ئەو نامەیە بۆتان دەنێرم کە بۆ ئەو ڕێکخراوە نووسراوە (پێشتر باسم کرد) لەگەڵ نامەی کە بۆ کۆمیتەی مافی خاچی سوور لە جنێڤ (بۆ هەمووی دیکەکان) لەسەر ڕۆشنایی نامەکانی ئێوە نووسیوم. هەردوو نامەکان بە تاریخی ١٥/٤/٨٦ ڕەوانە کراون. کاک محەمەد سابیر حەول بوو نووسینەکان بۆ بنێرێت (بۆ ئاگاداری) بەڵام وا دیارە لە بیری چووە.

٤- هەروەها وا نووسینەی تەنخەی حسابی هاوپیەکانیش بۆتان دەنێرم. بۆ ئاگاداریتان ئەو پارەیە (٣٥) سی هەزار پێنج سەد نەبێ (٣٥) هەزار. چونکە (٥٠٠) پێنج سەد پێشتر لەلایەن دانراوە (هەوڵی ڕابردووی لە کاتی کۆبوونەوەکەی سوید). هەروەها مەبلەغی (١٧٥٤) پاوەن بۆیان ڕەوانە کراوە بۆ هەسارێنی کۆمەکە کە نەگەیشتووە ناوەکەیە (چونکە ئەمە تەنخەی هاوپیەکانە).

٥- هاوپیەکانی میری ئاگادار کراون بە نووسین کە ئامادەنیت بۆ ڕێکەوتن. بەڵام هەتا ئێستا وەڵامیان نەداوە. هاوپیەکان لە هەوڵی خۆیەتی هەندێ کەمتر. بەڵام زۆر وێرانی زۆرم بین.

ئیتر هەر سەرکەوتوو بن،

دۆستتان
هۆمەر

یەکێک لە نامەکانی هۆمەر شێخمووس دوای وازهێنانی لە یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ١٩٨٦

٨٧/١/٢٣

براى بەڕێز کاک عومەر،

سڵاوێکى گەرم،

زۆر بە داخەوە هێشتا وەڵامەکەم نەهێناوەتەوە، وە زۆر خەجاڵەتم.

بە ڕاستى نووسینەکە ئێستە ٢-٣ ڕۆژە هاتووە بە تۆوا. ١٠ ڕۆژێک نەخۆش بووم، وا ئەمڕۆیش سەفەرێکى ناکاوم کەوتە بەر، کە تا ١٤/٢ نایەمەوە شوێنەکانى، بە تۆ بەڵێن ئەدەم کە لەوە زیاتر دوا ناکەوێت و هەر کە هاتمەوە خەریکى ئەوە ئەبم، وە هەوڵ ئەدەم ڕێگایەکیتر بۆت بنێرم.

وا هەندێک لاپەڕەى دراسەیەکیترم لەسەر عەلاقاتى سۆڤیەت ـ ئێران کە بەشێکى دەربارەى کوردە، بۆت دەنێرم، کە ئەمیش نزیکە لەو دراسەیەى بۆتى ئەنێرم. ئەم تەرجومەیە کابرایەکى ئەمسالە لە ~~[illegible]~~ ئەڵمانییەوە کردوویەتى بە ئینگلیزى و بە دڵم نییە. ئەصڵى دراسەکە لە گەڵ دوکتۆراکەمدا وەکو کتێبێک سەربەخۆ لە ئەوروپیش لە ... دەرچوو.

ئەم چەند لاپەڕەیە هەر بۆ نموونە دەنێرم، تا بزانیت تقریباً کارەکەم چۆن دەبێت. هیوام وایە لێم ببوورى و چارەیەکم بۆ بکەیت.

کاوەى برام لە مەرزى ئێرانەوە گەیشتە ئێرە و ئێستە لەوێندەیە. ١٠ ڕۆژ لە معسکراتى ئێران دابوو.

ئیتر سڵاوم بۆ ئەگینتا و بە هیواى دیدارێکتان

براى دڵسۆزت

نامەی فازیلی مەلا مەحمود بۆ هۆمەر شێخمووس- ١٩٨٧
فازیلی مەلا مەحمود لەگەڵ د.عەبدولرەحمان قاسملو لە ڤیەننا
رۆژی ١٩٨٩/٧/١٣ شەهید کرا.

ڤێنسیا
٢٥/٥/٩٨٧

برای بەڕێزو خۆشەویست
کاکە هۆمەر

بە هیوای سەرفرازی و چاوڕوونی ڕوونیتانم لەگەڵ هەموانی دڵسۆزدا.

کاکە گیان: ماوەی ئۆتۆی ڕابردووم هەر لە ئیتالیا هەڵداوەو بەڵام ئەمجارەیان لەوەتەی تۆم بینیوەو سوێدو لای ئێوەی خۆشەویست نزیک بوومەتەوە. هەڵبەتە لە دڵەوە سوپاسی هەوڵ و تەقەلای برایانەتان ئەکەم و ئەزانم بە ڕاستی ئەم کارەی منەوە ماندوو بوون. بەڵام قسەی خۆشتان لێ ئەمجا نەخایاندووە ئەویشیان ئەگەر ئەم سەفەرە وەک هات هاتەکەی ڕۆمی لێ هاتووە؟ بەڵام لە سەرەتاکەیەوە بۆ لێ شام و حج لە شارەکانی فلۆرەنسا و ڤێنیسیا و تۆرینۆ دا گەشتی [illegible] بەڕێ و ڕەنگین بوو. لەم ڕووەوە تابلۆی ویژدان و دڵ و دەروون ئاسوودەیە چونکە هەست ئەکەم ئێستەیش بە جۆرێکی تر کاری نیشتمانیەکەم بەڕێوە ئەبەم.

کاکە گیان: دوای بە بیانووی [illegible] لاتان هەڵگرابوێت لە شیعرەکانی خۆتان بۆ بنێرم چونکە بەشی زۆریان ئەو شیعرانەن کە پێشتر وەرگێڕدراونەتە سەر زمانی ئیتالی و بەشی ئەوانیش کورتە شیعرەکانی، بۆ ئەوەی هەر لێرەوە هەر بە هۆی خۆتەوە بیان نێرم لە بەرەوە ڕاستە ئەم شیعرانە کوردییان نەکرێ و لە دوا ڕۆژێکی نزیکدا دوای گەڕانەوەم ئەوەمیش کۆیان بکەمەوە. لەو شەوانەشدا کاری (تەنها بارانی) ئەدۆنیس دەرکەوت کردم و هەروەها نووسینی کورد [illegible] هەڵبژاردن و خوێندنەوەی وەرگێڕان و کتێبی ئیتالی و ئیسپانی بۆ خۆتان ئەگەڕێنمەوە، ئەوەی من زۆرم مەبەستە بە کوردی لە ئەوروپا کوردستانیدا بێت، دواتر لە هاتنی خۆم ئەزانم نارد. هەروەها ئەگەر ئەم نامەیەدا خۆشەویستیی هەموو لەو نووسینانەتان بۆ بنێرم کە هێنراوەتە ناو ئیتالی بەڕێوەیان کردبووە لەگەڵ کورتەیەکی ژیانمدا هەر بە زمانی ئیتالی بە هیوام دوای گەیشتنیان مشووری چاپ کردنیان بخوری.

کاکە گیان: نازانم ئەم پۆستەیە پێش خۆم ئەگات یان نا؟ چونکە چاوەڕێ ئەبێ لەم ماوە دوور و درێژەدا چاوەڕێم مەکەن بالیۆزخانەی سوێدی کە ڕەزامەندی [illegible] نازانم ئەم ڕێگایە چی لێ دێت هەرچۆنێک بێت ئێستە بە هیوای بە دڵ گەیشتنم بەم زووانە دڵ و یادتانە دا. سڵاوی زۆرو گەرم و دڵگرم بۆ کاک [illegible] ساییرو ئەوانی برادەران و بەڕێزیشم هەیە بۆ ماڵەوەتان.

هەر بژی.

شێرکۆ بێکەس

٢٥/٥/٩٨٧

نامەی شێرکۆ بێکەس بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٨٧

Stockholm 15.9.1989

The Editor,
New Left Review,
15 Greek Street,
LONDON W1E 6QZ
United Kingdom

Dear Sir,

In your issue 175/1989 (pp.79-94), an article by Mohammed Malek "Kurdistan & the Iran-Iraq War" was included. The article in question is generally sound and objective.

On page 88, however, the author refers to a meeting "in Paris between the Iraqi Ambassador, Mohammed Sadiq-al-Mashad, and the PUK executive committee members Fuad Kamal and Omar Sheikh Mousa".

For historical records and scientific objectivity, I would like to point-out that such a meeting has never taken place. No negotiations or talks were conducted outside the country, neither by me or Dr. Kamal Fuad. Not with Ambassador al-Mashad or any other Iraqi representative. All negotiations were conducted inside the country.

Both Dr. Fuad and I were members of the leadership committee and among the founders of the PUK in 1975, and I was a member of the political-Bureau of the PUK from 1980 and the main representative abroad after the autumn of 1981. If any such contacts had taken place, I would have been informed about them.

I would like to clarify again that the above statement is not correct and I sincerely hope that you will kindly remedy this error. Whatever the source of this piece of information, it is false.

I have been an enthusiastic reader of your periodical since its very early modest beginnings in the 1960:s, during my student years in the United Kingdom, and I would like to thank you for your interest and coverage of the kurdish struggle. It is long due. I hope that you will continue with that.

With best wishes and comradely greetings

Yours sincerely

Omar Sheikhmous
Box 8160
104 20 STOCKHOLM
Sweden

نامەی هۆمەر شێخمووس بۆ گۆڤاری" نیو لیفت ریڤمیو" لەسەر بەدرۆخستنەوەی هەواڵی کۆبوونەوەیەک
لە نێوان باڵیۆزی عیراق لە فەرەنسا و د. کەمال فوئاد و هۆمەر شێخمووس، سەبارەت بە گفتوگۆ. ١٩٨٩

گۆڤاری مێژووی کوردستان

Govarî Mêžûy Kurdistan
Journal of Kurdish History

١٧-٣-١٩٩٠

Editor: A. Hassanpour

برای خۆشەویست وو زۆر دەلال کاک هۆمەر ،

هیوادارم ساغ و سلامەت بی و سەرکەوتوو بی . گەلێک سلاوی ئێلیزا ئەگەیێنم . شەهرزادیش زۆرترین سلاوی دەکا
و سلاویش دەستان ماچ دەکا ، وێکڕا ئارەزووی دیداری ئێوەمان هەیە . سلاویش ئێستە گەورە بوە و فێرگەی کلاسی ٣ تەواو
دەکا .

کاک هۆمەر ، شتێ وا سەیر نییە ، لە ماوەی یەک مانگدا سێ جار نامەت بۆ نووسیوم و سێ جار کتێبت بۆ ناردووم ! گەلێ
سپاسم وو بەڕاستی دڵخۆش بووم بەو کارەت بۆ ئەم خوانە ! کتێبەکان تا ڕادەیەکی زۆر جوانن لە ڕووی (book binding) ـ
تەکنیکەوە ـ بەتایبەتی چاپەمەنی سوێد . چەند دانەیەک لە کتێبەکانم لە پێشدا دەستکەوتبوو بەڵام زۆربەیانم نەدیتبوو . خۆت
دەزانی بۆ ئەو لێکۆڵینەوانەی من دەیکەم هەرچی چاپەمەنی کوردی بێ ـ بە هەر لەهجەیەک و لە هەر جێیەک چاپ بووبێ
زۆر بەکارم دێ . بە داخەوە هێشتا نەمتوانیوە دەستم ڕابگات بە هەموو چاپەمەنی ئوروپا بەتایبەتی گۆڤارەکان نابووت بێم .
ئەگەر لە یەک دوو ساڵی داهاتوودا لە ئەوروپا دەرفەتێکم بۆ بڕەخسێ . با بێمە سەر ئەو باسانەی لە نامەکانتدا بوو :

* چاپکردنی تێزەکە : زۆر سپاسم لە پێکری چاپکردنی تێزەکەم و زۆرم پێخۆشە هەرچی زووتر چاپ بێ . بەڵام
  - وەک دەڵێی ٣ حەفتە کارکردن هەیە بۆ ڕاستکردنەوەی هەڵەکان و کورتکردنەوە و زیادکردن (بەتایبەتی
    کەم کردنەوەی بەشی [illegible])
  - ئێستە من تەنی دڵنیا دەبم ، لەبەر وەرگێڕانی تێزەکەم و لەبەر هەندێ گرفتاریی دیکە ئەمتوانیوە زۆرتر
    بڵاوی بکەمەوە . خۆت دەزانی تێزە کاری ئاکادیمیک (کە زوریشم پێخۆشە ـ بەڵام چارە نییە) publish or perish
    و پێویستە من کتێب چاپ بکەم وو لە referred journals دا نووسراوە چاپ بکەم . بۆ چاپی کتێبیش خۆت
    دەزانی ئەوانە ناشرە ناسراوەکان دەدەن . با بۆیە من لە مانگی فێبروەری ڕابردوودا ئامادەم بۆ Utas
    نووسی و داوام لێ کرد ئەگەر دەیەوێ تێزەکە لەو زنجیرەدا چاپ بکا :

Acta Universitats Upsaliensis
Studia Iranica Upsaliensia

ئەو زنجیرە تازە دەستی پێکردوە و Utas خۆی ئێدیتۆری زنجیرەکەیە . تەنیا یەک کتێب تا ئێستە چاپ بوە
ئەویش تێزی دکتۆرای کاریناجانیە کە خۆی لە ئیپسالا نووسی . ئوتاس لەو سەروەکێ و تێزەکەی سەبارەت
بە ستاندارد بوونی زمانی بەلوچی . ئوتاس تا ئێستە وەڵامی نامەکەی نەداوەتەوە نازانم گەیشتووەتە دەستی یان نا ؟
جا لێرە خۆت ئەگەر پێوەندی لەگەڵ ئوتاس بگرە بزانە چی لێ هاتوە . دەکرێ ئەویش پێوەندی لەگەڵ بکە
بزانم بڕیاری داوە ئەو دەیگا ئاگای لێ بێ . وادیارە زۆر زووتر ئوتاس بە خەفەری کوشتیە بۆیە ئەمریکی کوردی
چاپی تێزەکە چاپ نەکا . جا ئەگەر ئوتاس حازر نەبوو چاپی بکا ئەوە من ئیتر کات بۆ دەنێرم خۆت
لە هەر کوێیەک پێت خۆشە بوو چاپی بکە . هەرکەسیش چاپی بکا من چاوەڕوانی پارەوەرگرتن نیم .

* لە بابەت نووسراوەکەت (ئاکتوری تازە لە باری جیۆپۆلیتیک ...) بۆ ژمارەی دووەمی گۆڤارەکە کە باسی مێژووی کوردی ئێستە
  زۆر باشە . خۆم دەمەوێ چاپی بکەم . بەڵام دوو مەسەلە هەیە کە دەبێ ئاگادارت بکەم :
  ١ ـ ژمارەی دووەمی گۆڤارەکە ڕەنگە ساڵێکی تر (پاییزی ١٩٩١) ئامادە بێ و هەروەک ئەو وەختە دەزانی
  فرسەت دەدێ هەر ئاڵوگۆڕێکی دەتەوێ لە نووسراوەکەدا بیدەی و مەتنی تازەم بۆ بنێری

A. Hassanpour, Dpt. of Communication Studies, University of Windsor, Windsor, Ontario, CANADA N9B 3P4

٢- دەقی نووسراوەکان ([illegible]) بە شێوەی گۆڤاری Current Anthropology بڵاوبکرێنەوە.
واتە لەوێدا نووسراوەکە بۆ ئەوەی ناوی نووسەر دیار بکرێ بۆ چەند کەسی شارەزا لە باسەکە دا دەنێردرێ بۆ
ئەوەی بیروڕای خۆیان بنووسن (comments) . دوایە ئەو هەڵسەنگاندنە یا comment دەنێردرێش
بۆ نووسەر بۆ ئەوەی وەڵامیان بداتەوە. نووسراوەکە و commentەکان و وەڵامی نووسەر پێکەوە
لە یەک ژمارەدا چاپ دەکرێن. پێم وایە ئەو شێوەیە بۆ گۆڤارێکی علمی - بەتایبەتی گۆڤارێکی کوردی
بێ - زۆر دەگونجێ. بەداخەوە زۆربەی گۆڤارەکانی دەرەوەی وڵات فەرێکی شێوە جنێو و هێرش بردنە
سەر ئەم و ئەو. با لەو گۆڤارەدا شێوەیەکی دروستی گفتوگۆی علمی رەچاو بکەین.

کە ماتنی تازەت بۆ ناردم من خۆم وەریدەگێڕم. دەیگێڕمەوە کە بۆ خۆت دەینێرم دوایە
ئەگەر [illegible] تەرجومەکەت پێ باش بوو بۆ چەند کەسی شارەزا لە باسەکە دەینێرم (ئەگەر پێت وا بێ !) و
دوایش وەڵامەکانی وان بۆ خۆت دەنێرم بۆ ئەوەی وەڵامیان بدەیەوە. ئەگەر نووسراوەکەت
لە مانگی مەی ١٩٩١ دا بۆم بنێری زۆر باش دەبێ. لە مارەی هەفتەیەک دا وەریدەگێڕم و بۆت
دەنێرم.

* زۆر سپاستان بۆ ناردنی KCB (Kurdish Cultural Bul.) . نووسراوەکانی شێوە زۆر باش بوو بەداخەوە هەڵەی زۆرە. بە
ڕاگەیێنە لە ژمارەی ٣ دا هەڵەکان ڕاست بکەنەوە. من لە کاتی خۆی دا زۆرم هەوڵ دا ئامارەی پێنووسەکانم دەڕێکرد
بەڵام فایدەی نەبوو. شێوەکە بەجۆرە هەڵەیەک لە ئامارەی پەنابەرانت سازکردوە بەداخەوە هەڵەی چاپی لێ کەوتوە.
ئەگەر بیتوو هەوڵت بدەن هەندێ بەشی میژوودی پەنابەری و بڵاوبوونەوەی کوردان لە دەرێ لێکبدەنەوە ئەم نووسراوەت بۆ
چاپکردن لە گۆڤاری میژووی کوردستان دا زۆر باشە. من ئامادەم بۆ پەرەپێدانی (بۆ میژووی کۆچکردنەوەی عەشیرەتی
کورد لە قەرنی ١٦ دا بەولاوە).
* زۆر سپاستانم بۆ ناردنی مێرالوار. ئەو ژمارەیە زیاتر لەوەی نووسراوەی تر بۆ منی ڕوون کردەوە کە کاک فازل ڕەسوڵ
بۆچی لەم دەتوو وێژەیەدا بەشدار بوو.
* لە بابەت چاپکردنی گۆڤاری کوردستان بۆ کاک ئەحمەد بە چاوان ئەوە هەرچی هەس و نیمە بۆ تۆ و بۆ کاک محمودی
هەڵدەبژێرم. هەرچی بیەوێ بۆی دەنێرم.

دیسان گەلێک سپاسم بۆ نامەکانت و بۆ ناردنی نووسراوەکەت و کتێبەکان. تکایە بەردەوام بە
لە نامە نووسین دا و وەڵامی ئەو نامەشم بدەوە.

هەر سەرکەوتوو بی
برات ئەمیر

* کاک هۆمەر : تکایەکم هەیە - من کاری wordprocessing ی گۆڤاری میژووی کوردستان خۆم دەیکەم بەڵام پێویستە ناشرێک
(publisher) هەبێ کە [illegible] بەهەرحاڵ (چاپکردن بە laserprinter خۆم دەیکەم). ئەگەر
پێتوو ناشرێکم بۆ پەیدا بکەی زۆر سپاستان دەبم. هەر ژمارە نزیکەی ١٠٠ لاپەڕە دەبێ. قەبارەکەی
یان ئەندازەی ئەو کاغەزەیە کە لە بەردەستت دایە (28 X 21½ cm) یان 25 X 17 cm. تکایە لەگەڵ
Publishing House of Kurdistan یان چەند دەزگایەکی تر پێوەندی بگرە بزانە بۆیان هەڵدەسووڕێ ئەو کارە بکەن
یان نا؟ خەرجی ساڵی ٣ ژمارەیەکی زیاتر تێچوونی نیە. بەڵام ئەگەر ناشرێک بێ و بتوانن دوو ژمارە لەساڵدا
چاپ بکا دیارە نووسراوە و مەتڵەب بەشی دوو ژمارە هەیە.

نامەی د. ئەمیری حەسەنپوور بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٠

Gottfried Müller
8652 Stadtsteinach, Salem-Siedlung 17. Mai 1990

Dear Mr. Omar Sheikmous!

Thank you for your letter and the literature about Kurdistan.

Never I forget the kurdish problems and I am always ready to help. May be in the near future, the kurdish people get a chance for an independence, but the way to that goal should be in a quite new way, as I understand and teach: a peaceful demonstration as we in Salem (Salem is an arabic word and means peace) did it successfully in Europe, America, Africa and Asia.

I think, that it would not be bad, if you would come in the near future to see me here in the Salem-Headquaters Stadtsteinach.

Before your coming, I give you an idea, how kurdish people outside of Kurdistan and allover the world, and inside the kurdish are could succeed: To create all over the world circles with a teaching not about political problems but about health, bio-organic-farming and gardening, research in alternatives to the usual medicine etc.

The new millennium is certainly a peaceful one, quite different to the situation of today. We, with our Salem-Villages, are able to influence spiritually millions of peoples and to bring them to action ....

I know millions of persons, as you, dear Mr. Omar Sheikmous and your compatriots and know, how to succeed to bring independence to Kurdistan by that peaceful way of action and with our experience and spiritually power and ability to show the sucees. It

would support strongly such a movement but there must be one person to start it and to lead it, maybe it is you, Mr. Omar, maybe somebody else. Often and often I tried to influence kurdish people to start such a Salem-Kurdistan-Work, but their was no reflection. As long as they do not go the Salem-Way, there **never** would be a free Kurdistan!

Think about, dear Omar, and come for a meeting and discussion.

Sincerely

Gottfried Müller

Gottfried Müller

نامەی مولەر بۆ هۆمەر شێخمووس
مولەر خاوەنی ئەم کتێبەیە: وڵاتێکی گڕ گرتوو ١٩٩٠

دمشق ١٥-١١-١٩٩٠

الاخ الاستاذ عمر

تحية ومحبة وبعد

استلمت رسالتكم باعتزاز لما فاضت به من عبارات المودة، ولقد سررت اذ علمت بانكم من ابناء سوريا بلدنا ووطننا المشترك. كما ان اسرتكم معروفة لدي. اما عن موضوع ملاحقته اواخر الخمسينات فتلك قصة طريفة فعلا ولقد صادفت كثيرين كانوا يذكرونني بهذه المرحلة وهي التي لفتت اهتمامي الى القضية الكردية، فجعلتني اتابع الابحاث حولها حتى توصلت الى ان وصول الاكراد لحقوقهم القومية فيه سند للامة العربية واستعادة لحليف تاريخي لم يتخالف العرب من آخر سواء في ذلك الشكل الكثير من التشابك في العلاقات وفي ظروف الحياة وفي ربط المصائر.. لان التركيز عليها، فان عملية تآخي لمئات السنين من دون انقطاع، واقد قدمت امثلة عليها في كتابي. ولدي كبير ان يركز الكردي المثقف على هذه النواحي حتى لا تتسع الهوة بين الجانبين وينفذ منها اعداؤنا الينا. وقد يجب لدى بان الاكراد كانوا يواجهون العسف والاضطهاد طوال تاريخهم الطويل على ان العرب والعرب وحدهم والعرب [illegible] الذين تآخوا معهم وتعايشوا لاسباب عديدة ذكرتها في كتابي [illegible] للاكراد قبل العرب من الظلم عليها. ان ما جرى وما يجري في العراق وغير العراق يبقى محصورا بين حاكم [illegible] الاكراد وبين الظلمة [illegible] لكنه ليس بين العرب وبين الاكراد ككل. فما زال الى الان معا في الريف وفي المدن وفي جميع مجالات الحياة لا يحس احدهما بالغربة عن الآخر... وانت مثال [illegible] هذا الشعور؟ هل اذا التقيت باي عربي تحس بانه غريب او خصم؟ ابدا.. وهذا نتيجة تراكمات من الحب والالفة على مدى التاريخ لا يمكن فصمها جراء بعض الخلاف السياسي. واذا تمنع بعض الدول عن منح الاكراد مكاسب قومية اكثر فليس معنى ذلك انه نتيجة موقف معادي كما يفعل الفرس والترك بل هو نتيجة ظروف محددة طارئة ستزول ذات يوم فانها لن تترك حالة من العداء.

انا اطمح لو ان ذات يوم وقد ترجم كتابي الى اللغة الكردية، وهنا لو يتكرم احد طرف كردي للقيام بهذا المجهود وانا على استعداد للمساهمة معه بلا مقابل. واتمنى لو اتمكن من زيارة السويد ذات يوم. هناك اخوان كثيرون كتبوا لي من السويد ومن المانيا ومن الدانمرك بشأن الكتاب [illegible]. وتعد ما تقوم في سوريا على طبع الكتاب لذلك سأطبع طبعة ثانية منه قريبا. احاول ان اسدد بها حاجة السوق السوري لانه هناك كثيرين من الاكراد في اوروبا يطلبون الكتاب. وعندي كتب اخرى احدها سيصدر في لندن خلال مدة قريبة جدا ويبحث في الحياة السياسية والحزبية في العشرينات والاوسط الكردي. وسأرسل لك [illegible] من جهة [illegible] ان اهنئك بالدكتوراه قريبا.

اكرر الشكر مع اطيب التحية لجميع الاخوان عندكم وسأنزل لندن قريبا [illegible] امل ان نتصل معا من هناك بالهاتف [illegible] للقاء

منذر الموصلي ابو عصام

نامەی مونزر موسڵی خاوەنی کتێبی "عرب و اكراد" بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٠

(١)

ستۆکهۆلم

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ——— ١١ نۆڤەمبر ١٩٩٢

سەرۆکایەتی کۆنگرەی نۆهەم

سڵاوی گەرمی تێکۆشان و شۆڕشگێڕانە

زۆر سوپاسی گەرمی خۆمتان پێشکەش دەکەم بۆ ناردنی نامەی بانگهێشتن لە لایەن کۆمیتەی بەڕێوەبەری کۆنگرەی نۆهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وە ئۆپەری بەڕێزتان لە سوێد کاک ئیبراهیم چۆرەبیبی، وە داوای سەرکەوتنی گەورەتان بۆ دەکەم بۆ بەجێ کردنی کارە گرنگەکانی کۆنگرەکەتان لە پێناوی فراوانکردن و بەرەوپێشبردنی خەباتی خوێرسن وە نەتەوەیی کە لە کەمان لە کوردستانی ئێران دایە.

کۆنگرەی نۆهەمتان لە کاتێکی مێژوویی دەبەسترێت وە یەکەم کۆنگرەیە پاشە شەهید بوونی هەڤاڵی خۆشەویست و تێکۆشەری ماندوونەناس و ئێوەشاوە کاک دکتۆر عبدالرحمن قاسملو یە. زۆر گرنگە بە شێوەیەکی عیلمی وە عەینی میراتی فیکری و سیاسی ئەو هەڤاڵە شۆڕشگێڕە بەرفێنرێت وە دەرسی ڕاستی لە تاقیکردنەوەکانی وەربگیرێت.

هەڤاڵانی بەڕێز

وەکوو دۆستێکی کۆنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وە لایەنگرێکی بەهێزی خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران، تکاتان لێ دەکەم رێگام بدەن سەرنجتان بۆ هێندێ گۆڕان و ڕاستی و ڕاپسی ئەم سەردەمە ڕابکێشم، بە ئومێدی ئەوەی سوودی هەبێت بۆ باس و لێدوان لە کۆنگرە گرنگەکەتان. زۆر بە کورتی ئەم خاڵانەی خوارەوەن:

(ج)

آ- سیستمی سیاسی و فیکری لە جیهانی ئەمڕۆدا
گۆڕانی گەورەی بەسەردا هاتووە، بەتایبەتی
پاش ساڵی ١٩٨٩. چوارچێوە فیکرییەکانی
هیچ سوودیان نەماوە. تەنها بەشی ناکۆکییەکان
گۆڕاون. ناکۆکی سەرەکی لە جیهانی ئەمڕۆدا
لە نێوان دیموکراسیەت و دیکتاتۆریەتە، لە
نێوان ئازادی و چەوسانەوە، لە نێوان وڵاتی
هەژاری جیهانی سێیەمە و وڵاتانی دەوڵەمەندی
صناعی جیهانە. تا ئێستا ئەوە کاتی هەوڵدانی
تەتبیق کردنی کۆمۆنیزم و سۆسیالیزم بە چەندین
مۆدێل بووە لەگەڵ ئەوەشیدا لە چەندین بەشی
جیهاندا بۆ ماوەی دوور و درێژ سەرکەوتوو
نەبوونە وە بە شێوەیەکی سەیر لە ڕووی سیاسی
و ئیقتصادی و فیکرییەوە ڕووخان. بەڵام سۆسیال
دیموکراسی هەر ماوە و لە زۆربەی وڵاتیش
بەرەو پێشەوە دەچێت وەکوو ئینگلستان وە
ئەڵمانیا ئەوە نیشان دەدات کە ناکۆکی لە نێوان کار و سەرمایەشدا هەر دەمێنێت
ج- مەبادی ئێمە لە هەموو بەشەکانی کوردستان
بەڕووبەڕووی دوژمنی جیاواز وە لە کاتی جیاوازی
پاش پێشدا کە ئەو وڵاتانەی کە بە
"دۆستی سەرانسەری" بزووتنەوەی ڕزگاریخواز
کە لە کەمان دەزانی، وا ئەو وڵاتانی سۆسیالیست
وە بزووتنەوەی کرێکاری وڵاتانی سەرمایەداری
وە بزووتنەوە ڕزگاریخوازی گەلان، دۆستی
سەرانسەری کە لە کەمان دەرکەوتوون. بە پێچەوانەوە
لە زۆربەی کاتدا دوژمنایەتی بزووتنەوەی
ڕزگاریخوازی گەلی ئێمەیان کردووە. تاقیکردنەوە
کانی شەڕی فەلەستین باشترین نموونەیە.

(٣)

٣- مەسەلەی میللی لە جیهانی ئەمڕۆدا لە هەموو
مەسەلەیێک گرنگترە. پێوانەی سەرەکی بۆ
هەڵوێست وەرگرتن قازانجی گەلەکەیە وە
هیچی تر.

٤- پاراستنی مافی مرۆڤ و ڕێز لێگرتنی لە نێو وڵاتاندا
وە لە بەرانبەری جیهاندا بۆتە مەسەلەی ڕۆژ،
هەروەها مەسەلەی دیموکراسی وە قەبووڵکردنی
بیروڕای جیاواز، هەمووی وەکوو فەرد یان وەکوو
ڕێکخراو. زۆر گرنگە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی
گەلی کوردیش وە ڕێکخراوە سیاسیەکانی هەمووی لە
بەینی خۆیاندا وە یان لە نێو ڕیزەکانی هەر ڕێکخراوە
لە هەموو بەشەکانی کوردستان وە هەمووی لەگەڵ
دوژمندا مافی (مرۆڤ) وە ئوسوڵەکانی بپارێزن وە ڕێزی
لێ بگرن. معقول نیە داوا لە دنیا بکەین کە مافی
مرۆڤی گەلی کورد دەبێ بپارێزێت وە لە دوایە
بە خۆمان ڕێزی لێ نەگرین. بۆ نموونە کوشتنی
ئەو شەش سەت (٦٠٠) عەسکەرەی عیراق لە سلێمانی کە
ئەسیری جەنگ بوون بەو شێوە ناشیرینە وە
ناقانونیە وە لە دژی ڕێککەوتنەکانی جنێڤ
زەرەری گەورەی بە بزووتنەوەی گەلی کورد
لە هەموو بەشەکانی کوردستان وە ناو بانگی لە
نێو جیهاندا گەیاند.

بە ڕای من بۆ هەر هێزێک بێت، نابێ پێشمەرگەی
جوڵانەوەی کورد یان هەر تاکێکی ڕێکخراوی تر بە
فیزی بکوژرێت یان بگیرێت وە ئەشکەنجە بکرێت
هەر لەبەر ئەوەی ئەندامی ڕێکخراوێکی ترە
یان بیروباوەڕی جیاوازە وە یان لەبەر هێزی

(٤)

مەسەلەی سیمبولیک (ڕەمزی) کە لە ڕێکخراوێکی جیا
جیا بۆ ئەوە جەوین نوێی ڕێکخراوەکەی وەکو تەکتیکی من
بوایە. ئاشتیکردنەوەکانی کوردستانی عێراق و شۆڕشی
چەندین ساڵە لە نێوان حزبی دیموکرات وە کۆمەڵە
(یان حزبی کۆمۆنیست) زۆر باشی نیشانی دا کە ئەو
شەڕە براکوژییە چەندێ زەرەرمەندن جگە لە سوودە،
بزووتنەوەکە لاواز دەکات، تەنها دوژمن سوودی
لێ وەردەگرێت، جەماوەری خەڵکی کوردستان سارد
دەکات لە بەشداربوون لە خەبات، ڕوحیەی حیزبی
پێشمەرگە دەشکێنێ چونکە باوەڕی بەو شەڕە نییە،
وە لە بەرەوەی هەموویان ئەوە هیچ گیروگرفتێک چارە
سەر ناکات.

ئێستا ئاشتیکردنەوەکانی ئێوە، جەبهەی کوردستانی عێراق،
ڕێکخراوەکانی کوردستانی تورکیا وەکو تەنها کوردانەی
لە دەرەوەی وڵات، چالاکن، بە درێژایی چەندین
ساڵ لە پەیوەندی دەرەوە، زۆر باشی نیشانی دەدات
بۆ ئەوەی کە بزووتنەوەی دەنگی گەلی کورد لە پەیوەندییەکانی
دەرەوە. هەموو ڕێکخراو و دەوڵەت و حکومەتێ وە
ڕۆژنامەنووسێکی دۆست دەستنیشانی ئەو ڕاستییە
دەکەن.

بۆیە پێویستە ڕێکخراوە سیاسییەکانی کوردستان چەند
هەوڵ و تەقەلایێک بدەن بۆ یەکێتی کوردی
ئەم ئەرکە. پێویست ناکات ڕێکخراوێکی یەکگرتوو بێت
یان بەشێکەکان و داخوازییەکانی بەشی جیاوازی
بزووتنەوەی گەلی کورد بلاوردرێت. بەلام زۆر گرنگە
دەزگایێکی یەکگرتوو یان کۆمیسیۆنێکی یەکگرتوو
بێتە کایەوە وە ئێش و کاری ئەوە بێت دیفاع
لە خەبات و داخوازییەکانی گەلی کورد لە بەشە

6

جیاوازەکانی کوردستان بکات دەبێ بۆ ئۆتۆنۆمی یان
فیدرالی و یان ئاشتی فەرهەنگی و سیاسی بێت و
هەروەها دەزگاکانی یاسا و دەسەڵات بێت
بۆ نوێنەرایەتی و پەیوەندی دەرەوەی بزووتنەوەی
رزگاریخوازی گەلی کورد لە هەموو بەشەکانی کوردستان
بە رەزامەندی ڕێکخراوەکانی ئەو بەشانە وە بە جۆرەی
ئامانج و شعارەکانیان.

یەکەمین هەنگاویش بۆ جێبەجێ کردنی ئەم کارە
بە رای من ئەوەیە کە کۆنگرەیەکی میللی بانگ بکرێت
و هەموو ڕێکخراوەکان و شەخسیاتی سیاسی و فەرهەنگی
تێیدا بەشداری بکەن بۆ لێکۆڵین و لێدوان لەم مەسەلەیە
دا. بێگومان ڕێکەوتن لەسەر دامەزراندنی و
هەڵبژاردنی شورایەکی میللی بۆ کوردستان و لە
ناو ئەودا چەند دەزگایەک هەڵقوڵێت باشترین
ئەنجامە. لە کاتی ئێستاشدا بەستنی کۆنگرەیەکی
وا هەر لە کوردستانی عێراق دەکرێت.

ئێستا بۆ پێشەوە بەرەو سەرکەوتن

برای دڵسۆزتان
هۆمەر شێخموس

پەیامی هۆمەر شێخمووس بۆ کۆنگرەی نۆیەمی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران ١٩٩١

02-01-1992 22:44 FROM TO 0104687508068 P.01

P.U.K.

Patriotic Union of Kurdistan

BM Box 5576
London WC1N 3XX

کاک عمر شیخ موس

بۆ بەڕێز ....

١٩٩١/١٢/٣٠

سڵاوێکی گەرم

بە بۆنەی گرتنی یەکەم کۆنگرەی یەکگرتووی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ڕۆژانی ٢٧ تا ١٩٩٢/١/٣١ لە کوردستانی ئازاد دا زۆر پێخۆشحاڵین بە دەعوەت کردنتان بۆ کۆنگرەکەمان و بەشداریتان تیادا.
ڕێگای هاتنتان بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێت :
بە نیسبەت ئەو وەفدانەی کە ئەیانەوێت لە ڕێگای تورکیاوە بێن ئەوا پێویستە ڕۆژانی ٢٤/٢٥ـ ١ بگەنە فڕۆکەخانەی دیاربەکر لەوێ چاوەڕوانیان دەکرێت. پاشان بە ئوتومبیل بەڕێ ئەکرێن بۆ کوردستانی عیراق و شوێنی کۆنگرە. بەنیسبەت ئەو وەفدانەی کە ڕێگای سوریا هەڵ ئەبژێرن بۆ هاتنیان بۆ کوردستان ئەوا دەبێ لە هەمان ڕۆژانی ناوبراودا بگەنە سەر سنوری سوریا (قامیشلی) . لەوبەر سنورەوە چاوەڕوان دەکرێن و پاشان ئەگوێزرێنەوە بۆ شوێنی کۆنگرە. وەیان کارێکی وا بکەن تا ڕۆژی ١/٢٦ بگەنە شەقڵاوە بارەگای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. ماوەی کۆنگرە میوانی یەکێتیی دەبن بەڵام بەداخەوە ناتوانین مەسرەفی ڕێگەوبانتان بۆ بگێڕینەوە. تکا لە بانگکراوە بەڕێزەکان دەکەین پێش ١/٢٠ وەڵامان لێبگێڕنەوە بە هاتن و نەهاتنتان بەم ناونیشانەی خوارەوە :
کۆمیتەی ئامادەکردنی کۆنگرەی یەکگرتووی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان.

P.U.K
BM BOX 5576, LONDON, WCIN3XX
یان بە هۆی فاکسی ژمارە: 8731121345 فاکسی کوردستان
یان 44 - 81 - 6424514
46 - 8 -7508068

وە لە کاتی ئامادەبوونتاندا تکایە ناوی وەفدەکەتان و پلەیان لە ڕێکخراوەکەتاندا دیاری بکەن، لەگەڵ ئەو ڕێگایەی کە لێوەی دێن و ڕۆژ و کاتی گەیشتنتانیش دیاری بکەن. وەهەر گیروگرفتێکتان هەبوو تکایە پەیوەندی بکەن بە یەکێک لەم تەلەفونانەی خوارەوە:
46-8-7508068
44-81-6424518

لە کۆتاییدا هیوام وایە کە پێشوازیتان بکەین لە کۆنگرەکەماندا و چاوەڕێی هاتنتانین بۆ کوردستانی ئازاد بەشداریتان لە کۆنگرەکەماندا مایەی شانازیمان دەبێت و ئەبێتە هۆی دەوڵەمەندکردن و گەشە پێدانی کاری گرنگی ئەوێ لەسەر بڕیارەکانی و پاشە ڕۆژی کوردستان و عیراق و ناوچەکە.
لەگەڵ ڕێز و تەقدیرماندا

براتان
جەلال تالەبانی
سکرتێری گشتی
یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

نامەی مام جەلال بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩١

The Chair Committee of the Congress of the Patriotic Union of Kurdistan (PUK)

Dear Friends,

I received with deep appreciation and honour your General Secretary's, Mr. Jelal Talabani, invitation to your Congress. It touched me deeply and I sincerely wished to be with to participate in your finest as well as your most difficult hours, as in the past. But I am very sorry to inform you that it is extremely difficult for me, at this time, to leave Sweden and come to join you in this important event.

I would like to tell you that I will always cherish the beautiful memories of Iraqi and Iranian Kurdístan during the ten mouths that I spent with your people in Zalē, Nawzang and Tóozhala. I shall always remember the warmth, generosity, friendliness and humour of the Kurdish people. Their heroic deeds and determination.

I still laugh at the memory of some of the outstanding profiles of the time, like Qadir Khebat who always talked with me in Kurdish and I in English, although we did not understand each other we still had a perfect conversation ! Mam Ahmad Wanēk who is still waiting for the swedish wife that Omar had promised him to take back with him, and Poora Kaskē of Zalē who symbolized in a perfect way the oddities of strange phenomena in Kurdish society.

Finally, I thank you again for your kind invitation and wish you and your people every success in fulfilling your just historical aspirations and a very successful Congress.

Yours Sincerely

Your Swedish Sister " Tara "

Agneta Sheikhmous

Stóckholm 21.1.1992

پەیامی ئەگنێتا شێخمووس بۆ کۆنگرەی یەکەمینی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ١٩٩٢

①

بەڕێزان سەرۆکایەتی یەکەم کۆنگرەی یەکگرتوی ی. ن. ک،
بەڕێز جەلال تالەبانی سکرتێری گشتی ی. ن. ک،
بەڕێزان بەشداری کۆنگرە و هەڤالانی خۆشەویست لەخوشک و برایان،
میوانە بەڕێزەکان.

سڵاوی گەرمی تێکۆشان و شۆڕشگێڕانە

زۆر سوپاسی گەرمی خۆمتان پێشکەش دەکەم بۆ ناردنی نامەی بانگهێشتن بۆ یەکەم کۆنگرەی یەکگرتوی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، وە داوای سەرکەوتنی گەورەتان بۆ دەکەم بۆ بەستنی وە جێ بەجێ کردنی کارە گرنگەکانی ئەم کۆنگرە مێژوویە، لە پێناوی بە هێز کردنی هێزی گەل وە دەزگا دیموکراتیەکانی (بەبیروباوەڕ وکردەوە) بەرامبەر بە یەکێتی لەڕژێمە هەرە بۆگەنەکانی جیران. وە بۆ بەرەو پێشەوە بردنی خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی باشووردا وە هەمیشە لە ڕەواکەی.

زۆر بەداخەوە، لەبەر چەند هۆیەکی تایبەتی خۆم (کە لەلای زوربەتان ڕوونە) وە لەبەر درەنگ گەیشتنی نامەی بانگ هێشتنەکە، پێم ناکرێت بەشداری بکەم لە کۆنگرە پیرۆزەکەتان، لەگەڵ ئەوەی کە زۆر ئارەزووم دەکرد وە بەشانازیکی گەورەم دەزانی. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا داوای سەرکەوتنی گەورەتان بۆ دەکەم.

هەڤالانی بەڕێز و تێکۆشەر

کۆنگرەکان لە چەندین ڕووەوە مێژوویی یە. وە ئومێدەوارم هەنگاوی گەورە بنێن وە بڕیاری گرنگ وەربگرن بۆ چارە سەرکردنی گیروگرفتەکانی ئەمڕۆی ناو کۆمەڵ وە پەیوەندیەکانی نێوان هێزە سیاسیەکانی کوردستان وە دارشتنی پلانی بە کەڵک لە ماوەی کورت و درێژخایەندا بۆ خستنی مەسەلەی میللی مان وە داخوازیە ڕەواکانی گەلەکەمان بۆ سەر ڕۆژنامەی (ئەجندای) جیهانی بۆ دۆزینەوەی چارەسەرێکی سیاسی وە ڕاستەقینە بوی.

(٢)

کۆنگرەکەتان بۆیە مێژوویی بە چونکە:

١- ئەمە یەکەم کۆنگرەی یەکگرتووی ی.ن.ک.ە پاش نزیکەی
١٧ ساڵ لە دامەزراندنی ی.ن.ک و خەبات و تێکۆشانی
هەزاران شەهید و قوربانی. ئومێدەوارم کۆنگرەی یەکگرتووی
تریشی لە ئایندەی نزیکدا لەگەڵ لایەنی تری سەرتاسەری
کوردستاندا پێکەوە کابەوە.

٢- لە سەرەتای ئازادی کوردستاندا دەبەسترێت وە بە
پشتوانی رای گشتی جیهانەوە لە دژی ئارەزووی ڕژێمی
فاشستی بەغدایە.

٣- لە کاتێکدا دەبەسترێت کە ئاسۆی سەرکەوتنی خەباتی
گەلی کورد و بەشەکانی کوردستان لە هەموو کاتێکی
تری هێز و وردا روونا کترە، لەگەڵ هەموو گیروگرفت و
ئالۆزیەکانی لەبەردەمیانن.

٤- پشتوانی کردنی رای گشتی جیهانی بە حکومەت و احزاب
و رێکخراوە گشتیەکان و میدیا (وسائلی اعلام) بۆ مەسەلەی
کوردی و بە تایبەتی بۆ خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی عێراقدا
لە هەموو کاتێکی تردا بەهێزتر و بەتینترە. پێویستە ئەم
پشتوانیە بپارێزرێت و بەهێزتر بکرێت. ئەویش بە پاراستنی
یەکێتی ریزەکانتانە وە بە ڕێک و پێک کردنی کارەکانتانە
(چی لە ناوەوە و چی لە دەرەوە) وە بە وەرگرتنی هەڵوێستی
روون و ئاشکرا وە پاراستنی دیموکراتیەت و ماڤی مرۆڤ لە
کوردستاندا وە لە ناو ریزەکانی خۆتاندا.

٥- ئەمە یەکەمین کۆنگرەیە کە ی.ن.ک. خۆی بە رەسمی وەکوو
رێکخراوێکی سۆسیال دیموکرات بە دنیا بناسێنێ (وەکوو
لە نامەی بانگهێشتنە ئینگلیزیەکەدا نووسراوە) لە جیاتی
بۆچوونەکانی ئایدیولوجی پێشوو ...... (با هیچی کە
نەنووسم !!).

هەڤاڵانی خۆشەویست،

وەکوو شەهید د. خالید سەعید گوتەنی!

«لە هەر ناوچەیێکیدا خۆم بە مەجهول وەکو بێگانە دەزانم»!
بۆیە ئێوە تکاتان لێ دەکەم ڕێگام بدەن چەند پێشنیارێک بە
کۆنگرەی بەڕێزتان پێشکەش بکەم:

أ- لە کاتی ڕووخانی ڕژێمی سەدام حسین (وە بە تەضمینی ئەمنی لە ماوەی ئەم سالەدا هەر لە ناو دەچێت) پێویست ناکات بە هەڵە داوان و پەلە و پەگەرمی پێشەوانی لە ڕێژیمی تازە بکەن هەتا هەلوێستی لە مافی گەلی کورد وە مەسەلەی دیموکراسیەت لە هەموو عێراقدا دیار نەبێت بە شێوەیێکی ڕوون وە ئاشکرا وە بە هەنگاو نەک بە قسەی گشتی و عەمی بەتاڵ. هەتا ئەگەر ئەو حکومەتەش پەیوەندی نهێنی لەگەڵ بەرەی کوردستانیش هەبووبێ، پێویستە هەلوێستێکی مەوزوعی عقاڵی بە هەنگاوەکانی وەرگرن.

ب- بە هێز کردنی دەزگاکانی بەرەی کوردستان وە ڕێکی مێژوویی بەی هەر وەها بە کۆمەکی هێزی پێشمەرگەی کوردستان وە دەزگاکانی نوێنەرایەتی دەرەوەی وڵات. بە کۆمەکی ئەوا را و بۆچوونەکانتان لە دەرەوەی وڵات پرستیژ (PRESTIGE) و حورمەتیان بە هێز دەکات.

ج- پێویستە زۆر زیاتر لە جاران گرنگی بە خەباتی سیاسی و ڕێکخستنی لە ناو جەماوەردا بدەن وە نەک تەنها پەنا بۆ خەباتی چەکدار بەرن. چونکە تاقیکردنەوەی هەموومان باشی نیشانی دەدات کە ئەو جۆرەی خەباتە دینامیزمەکی تایبەتی خۆی هەیە وە ڕێگا بۆ دروستبوونی لۆردانی جەنگ خۆش دەکات، بەتایبەتی ئەگەر سەرکردایەتی سیاسی بزووتنەوەکە بە تەواوی نەتوانێت کۆنترۆلی وەزعەکە بکات. بە هێز بوونی خەباتی سیاسی لە ناو جەماوەری شارەکاندا زەمینێکی زۆر دەداتە بزووتنەوەکە، وە پاڵپشتی بە پارەی دەرەوە وە وڵاتە دراوسێکان کەم دەکات (ئەو وڵاتانەی کە هەموو ڕۆژ ئیمکانی ئەوەیان هەیە سیاسەتی خۆیان بگۆڕن و بە دوای مازاجیەکانی

(٤)

تایبەتی خۆیاندا بچن، بەتایبەتی ئەگەر حکومەتێکی دۆستی ئەوان
بێتە سەرکار لە عیراق). دوژمنیش ناتوانێت وا بە ئاسانی
بەلاماری چەم و جۆکی ٣-٤ ملیون انسان بدات و لە ناوی
ببات. هەروەها پێشکەوتنی تەکنولوجیای عەسکەری و بەکار
هێنانی چەکی کیمیاوی و بایولوجی (یان هەرەشەی بەکار
هێنانیان) بە تەواوی تەرازووی هێزەکانی تێکداوە ئەویش
بە زەرەری خەباتی چەکداری. بۆیە دەبێ بە جدی بیر لە
تاکتیک و ستراتیجی تازە بکەن بۆ بەڕێوەبردنی خەباتی
سیاسی لە ولاتدا لە ناو ئەم هەرەمە تازانەدا.

د- کۆتایی هێنان بە بەرەلایی و راووڕووت و دزی لە
کوردستاندا. هەروەها کوششی بێ سەر و بەر نیشانی
دنیا دەدات کە میللەتی ئێمە و هێزە سیاسیەکانی لێوەشاوەن
وە دەتوانن باشتر لە رژێمە عەسکەریەکان و دیکتاتۆر
حوکم و ئیدارەی ولاتێک و میللەتێک بکەن، وە ئەوان
باشترین بدیلن بۆ ئەو حکومەتە ناشەرعیانە.

هـ- لە کاتی بەڕێوەچوونی هەلبژاردن لە کوردستان دا پێویستە
نوێنەرانی پارلەمانەکانی چەندین ولاتی جیاواز
دەعوەت بکرێن بۆ سەرپەرشتی و یارمەتیدان لە
هەلبژاردنەکە، هەروەها کومیسیونی جیهانی حقوقناسان
لە جنێڤ (I C J) لەگەل مەرکەزی جیمی کارتەر (سەرۆکی پێشووی
ئەمریکا) لە ئەتلانتا. بە رای من داوا لە "الامم المتحدة"
و سکرتێری گشتی ئەو ریکخراوە بکرێت کە نوێنەر بنێرن بۆ
سەرپەرشتی هەلبژاردنەکە هەروەها بۆ یارمەتیدانی
دامەزراندنی هەلبەندی دەنگدان لەو ناوچانەی کە
لەژێر سەیتەرەی عێراق دان بۆ ئەوەی جەماوەری
گەلی کورد لەو ناوچانەش بتوانن بەشداری لە هەلبژاردنەکە
دا بکەن.

و- میللەتی ئێمە درێغی نەکردووە لە خستنەگەڕی امکانات
وطاقاتی محدودی خۆی بۆ ئاوادانکردنی کوردستان،

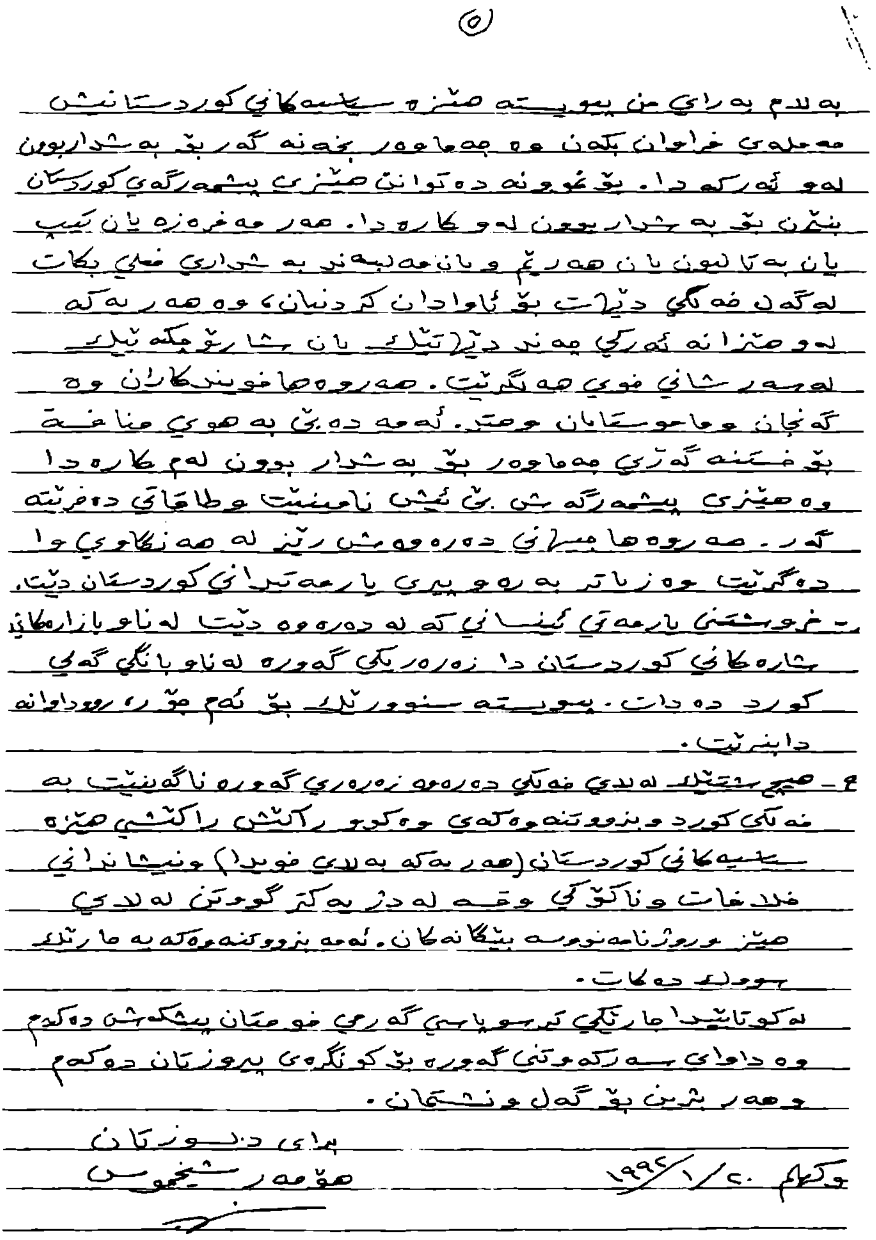

٥

بەڵام بەڕای من پێویستە هێزە سیاسییەکانی کوردستانیش
حەملەی فراوان بکەن وە جەماوەر بخەنە گەڕ بۆ بەشداربوون
لەو ئەرکەدا. بۆ نموونە دەتوانن هێزی پێشمەرگەی کوردستان
بنێرن بۆ بەشداربوون لەو کارەدا. هەر مەفرەزە یان تیپ
یان بەتالیۆن یان هەرێم و یان مەلبەندێ بە شواری فعلی بکات
لەگەڵ خەڵکی دێهات بۆ ئاوادان کردنیانی وە هەر یەکە
لەو هێزانە ئەرکی چەند دێ (تێلێک یان شارۆچکەیێک
لەسەر شانی خۆی هەڵگرێت. هەروەها خوێندکاران وە
گەنجان و مامۆستایان وەهتد. ئەمە دەبێ بە هۆی مناخەیە
بۆ خستنە گەڕی جەماوەر بۆ بەشداربوون لەم کارەدا
وە هێزی پێشمەرگەش بێ ئیش نامێنێت و طاقای دەخرێتە
گەڕ. هەروەها میراڵی دەرەوەش ڕێز لە هەنگاوی وا
دەگرێت وە زیاتر بەرەو پیری یارمەتیدانی کوردستان دێت.
٥- فرۆشتنی یارمەتی ئینسانی کە لە دەرەوە دێت لەناو بازارەکانی
شارەکانی کوردستاندا زەرەرێکی گەورە لە ئابووری گەلی
کورد دەدات. پێویستە سنوورێک بۆ ئەم جۆرە ڕووداوانە
دابنرێت.
٦- هێرشێک لەلایەن خەڵکی دەرەوە زەرەری گەورە ناگەیێنێت بە
خەڵکی کورد و بزووتنەوەکەی وەکو ڕاکێشان ڕاکێشی هێزە
سیاسییەکانی کوردستان (هەریەکە بەلای خۆیدا) و نیشاندانی
خیلافات و ناکۆکی و قسە لە دژ یەکتر گوتن لەلایەن
هێز و ڕۆژنامەنووسە بێگانەکان. ئەمە بزووتنەوەکە بە جارێک
سووک دەکات.
لە کۆتاییدا جارێکی تر سوپاسی گەرمی خۆمتان پێشکەش دەکەم
وە داوای سەرکەوتنی گەورە بۆ کۆنگرەی پیرۆزتان دەکەم
و هەر بژین بۆ گەل و نیشتمان.
برای دڵسۆزتان
هۆمەر شێخموس
ستۆکهۆڵم ٢٠/١/١٩٩٢

پەیامی هۆمەر شێخموس

بۆ کۆنگرەی یەکەمینی "یەکگرتوو"ی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ١٩٩٢

Di jiyana Kurdewarî de rûpeleke nuh

Umer Şêxmûs

Dibêjin ku "bi tenê Xwedê bemû tiştî dizane ?!"

Newroza 1992'an

وتارێکی هۆمەر شێخمووس لە رۆژنامەی "ئارمانج"

مانگی شوباتی ساڵی ١٩٩٢

Amb. Rolf Ekéus,
United Nations,
New York,
Fax: 0091-212-963 39 22

Stockholm 7.7.1992

Dear Mr. Ambassador,
I have been asked by the leadership of the Kurdish opposition movement in Iraqi Kurdistan to pass on the following information to your excellency.

They cannot judge the 100% accuracy of the information. It was received from some of their underground organisations within the Iraqi Army.

The report alleges that the Iraqi Government has hidden a number of their forbidden weaponry and installations in a tunnel in " Jabal Mansoor " along the railway line between Kirkuk and Baghdad. This railway line has been out of use since the Gulf War.

The report claims that both ends of the Jabal Mansoor railway tunnel have been sealed after the placement of the forbidden weaponry and installations inside the tunnel.

I. found it necessary to pass on the information to your excellency without being able to judge the degree of accuracy of the report. These sources, however, have proved to be reliable, earlier.

I am a researcher in international relations at Stockholm University and used to be one of the leaders of the Patriotic Union of Kurdistan (PUK) in Iraq. Deputy Gen. Sec. Jan Eliasson knows me.

With best wishes and good hunting !

Yours Faithfully,
Omar Sheikhmous
Omar Sheikhmous

Tel.(H):+46-8-6000206
(W):+46-8-162827

نامەی هۆمەر شێخمووس

بۆ رۆلف ئەکیوس سەرۆکی پشکنینی چەکە کۆمەڵکوژەکانی سەددام حوسێن ١٩٩٢

7-30 .ني

أخي العزيز الاستاذ عمر

اسعد الله اوقاتك.

وصلتني الصور الفوتوغرافية - الست عن دمشق وشكراً لك.

أود ان اعلق بشيء على عبارتك "بتحمسي للهجوم الذي شنه الصديق محسن دزدي - نيابة عن سامي وغيره كما افترضت وجزمت ولست أول من افترض وجزم فالرد كان مبيتاً مقصوداً". وتكليف الاستاذ محسن بهذا كان نتيجة تأمل وتدقيق و... "دراسة" كما يعبر عنه السيد سامي عبدالرحمن وصحبه. ولا صاحب القول ... والتصنيف

اني اخذت كلمتك بأخذ الجد جدياً ولو قصدت منه مجرد (التفكه). فقد اعتبرت التعليق عن الكتاب ورقة يانصيب رابحة. ومطاً عظيماً" اذ فتح أمامي ابواباً لقول المزيد من الحقائق ومجابهة الآخرين بالمزيد من المآخذ والأخطاء.

وصلني الجزء الثاني من المقال قبل عشرين يوماً من تاريخ هذه الرسالة. واول امس وصلني الجزء الأول. وكلاهما لم يصلاني عن طريق الجريدة او أي شخص آخر ذي صلة بالحزب سوى ان الاستاذ محسن كان قد وعدني قبل مجيئ بيوم واحد بأنه سيقوم بارسال تعليقاته عند نشرها فاخلف وعده وربما كان ذلك مقصوداً.

الى الآن اكتب الرد وسأرسله الى الصحف بات لنشره.

لا اكتمك اني وانا الآن انقل الفقرات والملاحظات

التي كتبتها لتصبح بحثاً كاملاً - أشعر بالإشفاق على الصديق
العزيز محسن. وعلى أولئك الذين ورطوه وأدخلوه في
اللغز القاتل. وأحاول بكل جهدي أن أخفف عنه وقع ما أكتبه
لأنه كما تعلم مريض وقد أجريت له عملية جراحية في القلب.

أعود لأعلق على ما ذكرت لي من تصريحات لنيرفان.
الأخلاقية منصفة، وتصريحاته حيادية. إن نيرفان
لم يفعل أكثر مما فعل السيد جلال الطالباني في آخر تصريح
له. بل ربما كان ابن إدريس أكثر تحركاً وتقرباً من حاكم بغداد
- كما هو في تصريح جلال. وقد أطلقت عليه وأطلع عليه غيرنا
كثيرون. في هذا الظرف بالذات يجب أن يكون الموقف هكذا
وعلينا أن نتأنى كثيراً في إطلاق أحكامنا. نحن مسؤولون
أكثر من غيرنا عن أقوالنا إزاء الرأي العام الكردي بسبب
ما حبانا "الله" من معرفة.

هذا ولنكن على اتصال. وحبذا لو اتصلت بي
تلفونياً بين آن وآخر فأنا شخصياً موجود دائماً أما
أنت فللأسف حتى لو كنت موجوداً فقد لا تكون وقد تكون
مشغولاً وقد لا تكون.

وشكراً "لابنة" و"عائشة" ورابعة.

جرجيس فتح الله

نامەی جەرجیس فەتحوڵڵا بۆ هۆمەر شێخمووس

وتارێکی هۆمەر شێخمووس لە رۆژنامەی "ئەلحەیات"ی لەندەنی ١٩٩٢/١٠/٢٤

THE DEMOKRACY MAGAZINE
IRAQI KURDISTAN

گۆڤاری دیموکراسی
کوردستانی عێراق

برای بەڕێزم کاک عومەر

پاش ڕێز و سڵاوی گەرم

بە هیوام تەندروستیتان باش بێ . ئێمەش خاپ نین، بەڵام
وەزعەکە ناڕوونە ـ لە شێوەی گرانی بێ ئەندازە و بێکاری تێدا وە و نیشتمانی ناسۆر
بە سوودتە ئەی کەموەوە بەرەڵایی و پاشاگەردانی ... ئەمەش جگە لە
هاتنەوەی بەردەوام و هەڕەشەی بێ هەڵپەستەی .
لە سلێمانی دا نیشتووم ، گۆڤارێکی بچکۆلە دەردەکەم ، بیلاوی نییە ، لەگەڵ ئەوانی تر
نیم ، ئەگەر بکرێ بڕێک لە بەرەکی دیموکراتی دادەمەزرێنین ،
کاکە گیان ! (مذکرات) ی شەخصی خۆم نووسیوە ، ئامادەیە بۆ چاپ کردنە .
بەڵام لێرە چاپخانە نییە و بڕوام ناکرێ ، خۆم لە سوید ئیقامەم هەیە . جا دەکرێ
داوای یارمەتی بکەم (وەکو کتێبی ورانە) ؟ و نسخەیەکی لەگەڵ کاک عومەریش
دەنێرم بۆ ئەوەی بیبینێت ، حەز دەکەم بیخوێنێتەوە ، پێم وایە پاش خوێندنەوەی
بە پێی توانا یارمەتیم دەدەن ...
خۆشم لە مانگی نەورۆزدا دێم بۆ سوید و بە هیوام تا ئەو کاتە کتێبەکە
بە یارمەتی چاپ بکرێ .

جارێکی تریش سڵاو
بە هیوای خۆشی و سەرکەوتنتان

براتان
بەهادین نوری
٩٩٢/١/٨

نامەی بەهادین نوری بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٣

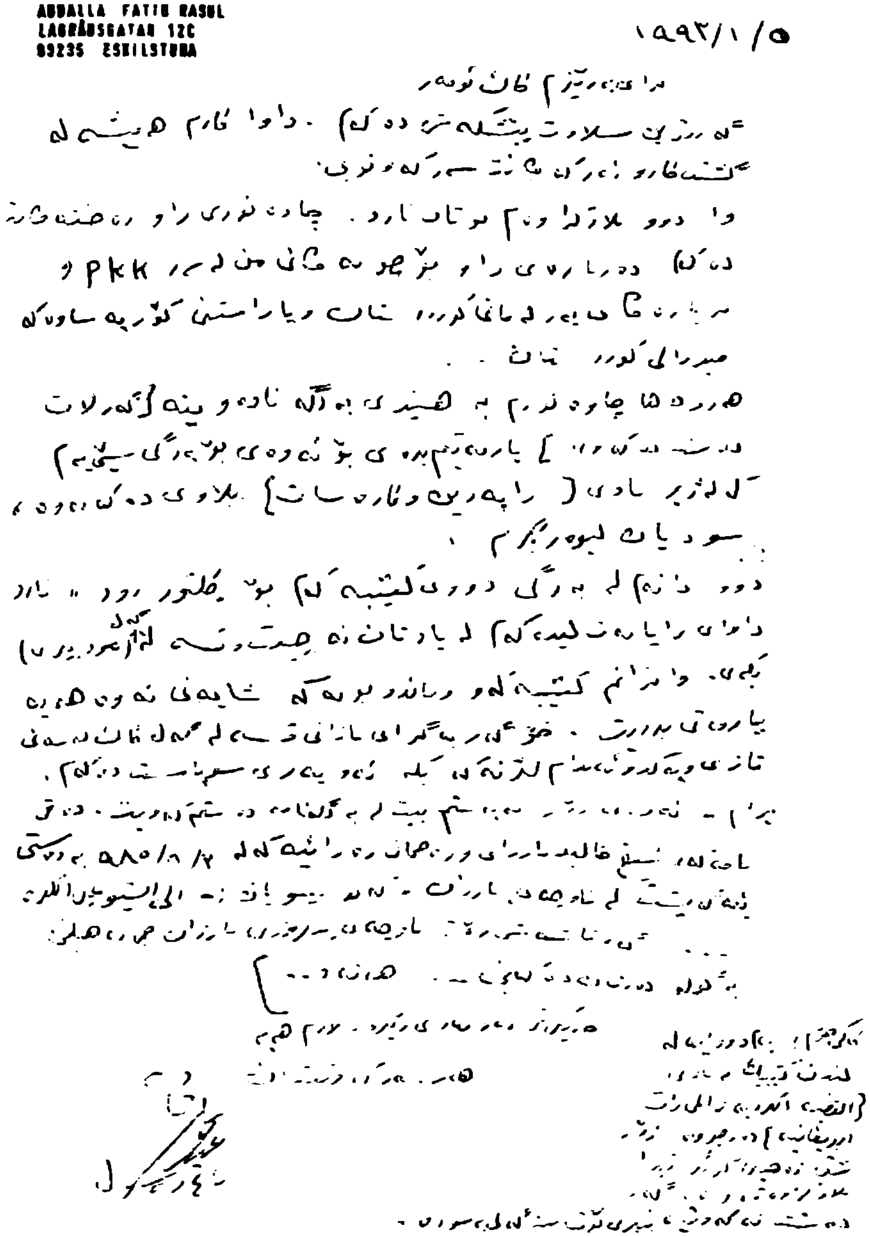

ABDALLA FATIH RASUL
LAGRÅDSGATAN 12C
63235 ESKILSTUNA

١٥٩٢/١/٥

برای بەڕێزم کاک ئۆمەر

نامەی فاتح ڕەسول "ئەبو ئاسۆس" بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٣

یەکیتی‌ی نیشتمانی‌ی کوردستان

سکرتیری گشتی

١٩٩٢\٥\١٧

برای بەریز و خوشەویستم کاک عمر شیخ موس

سلاویکی گەرم

هیوام خوشی و سەلامەتیتانە

برا گیان: لە پاش رەنج و ماندووبونیکی زور و بی ووچانی گەلەکەمان و هەزاران تیکوشەری وەکو ئیوە، پیکەوە هەموو توانیمان لە دەرفەتی لەبار سوود وەرگرین و جولانەوەی رزگاریخوازانە و دیمکراتی گەلەکەمان بەم روژە بگەیەنین، کە وولات و گەلەکەمان لە دەسەلاتی داگیرکەر و حوکمی دیکتاتوری دەرباز بوە و بە ئازادی حوکمی خوی ئەکا و لە هەل و مەرجیکی دیمکراتی حوکمی خوی دامەزراندوە و رویەروی چارەسەرکردنی کیشەکانی چەسپاندنی ئەو بارە سازگارە و گەشەکردنی ژیانی سیاسی و ئابوری و کومەلایەتی بوتەوە. ئەرکەکان زور سەختن و جی‌بەجیکردن و سەرخستنیان پیویستی بە کوششی هەموو کوردیکی دلسوز هەیە. تیکوشەری وەکو ئیوەش بەر لە هەموو کەسیک ئەرکی بەشداری کاریگەر ئەکەویتە ئەستوتان. گەرچی ئەبو زووتر داوا لە ئیوە بکرایە بو ئەوە بەلام ئیستاش هەر سەرەتایە و داواتان لی ئەکەم کە وەزعی خوتان وا ریک بخەن کە بە زووترین کات بینەوە کوردستان و لە ریزەکانی ی.ن.ک. و حکومەتی کوردستاندا دەوری خوتان بنوینن.

ئیمەش کاریکی وا دەکەین کە هەمیشە کوری برایەتی و تیکوشان بو سوودی گەلەکەمان زیاتر هەمومان خوشحال و بە تیکوشان دلخوشمان بکا.

براتان،

جەلال تالەبانی

نامەی مام جەلال بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٣

برای هێژا و خۆشەویست کاکە هۆمەر

سڵاو و ڕێزێکی گەرم

بە بەدڵ هەواڵتان دەپرسم و هیوای خۆشی و بەختەوەریتان بۆ دەخوازم وە ڕێزم بۆ ئینیاخانیش هەیە.

بەداخەوە بۆم ڕێک نەکەوت نە لە کۆبوونەکان و نە لە هامبۆرگ بەشداری دانیشتن و کۆبوونەوەکان بکەم و بەخزمەتیشتان بگەم. ڕاستییەکەی ماوەیەکە خۆم دابووە کارێکەوە سابەت و نەمدەتوانی بەشداری هیچ چالاکییەکی کولتووری بکەم..

ئێستا بە تەمام سەبارەت هەلومەرجی کۆمەڵایەتی حکومەتی ئەمڕۆی کوردستان، لێکۆڵینەوەیەک بۆ زانکۆی گۆتینگن ئامادە بکەم، بەو ئامانجەی وەک نامەی دکتۆرا لێم وەربگرن. هیوادارم ئەگەر بە ڕێکەوت چاوت بە هەر لێکۆڵینەوەیەکی زانستی لەم بوارەدا کەوت ئاگادارم بکەیتەوە، ئەگەر زەحمەت نەبێ.

لەو کاتی خۆی لەگەڵ بەسام تیبی " B.Tibi " کەوتینە مناقەشە وە سەبارەت وشەی " Ethnie و ناسیۆن nation و Völkerschaft، هەتا ئەو دەمە قسەیەکی تۆم بیر کەوتەوە کە ئێستا دراسەیەکت هەیە لەسەر Ethnie-nation تکایە ئەگەر نسخەی نووسراو و کتێبەکەت پێماوە بۆ بنووسە..

نازانم هیچ سوود لە نووسینی ئەڵمانی دەکەیت کە جارێ بارێ لێرە دەردەچێ، وەنگە سوودی بۆ ئەو بەشەی تۆ هەبێ.

دووبارە ئەوپەڕی ڕێزم هەیە

فازل

گۆتینگن ٩٤/٢/١٤

Fadil Ahmad
Lange Geismarstr. 41
37073 Göttingen
Germany
Tel: 0551/45850

ئەم ئەدرێسە تا حوزەیران ١٩٩٤ دەخوا. پاشان ئەدرێسی نوێتان بۆ دەنێرم.

نامەی فازیل ئەحمەد کەریم "مامۆستا جەعفەر" بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٤

مانگی ٤/١٩٩٤

برای زۆر بەڕێز و خۆشەویستم کاک عومەر شێخموس

خۆتان ئەزانن کەوا بزووتنەوەی ئازادیخوازی نەتەوەکەمان، لە پارچەکانی وولاتە لەت لەت کراوەکەمانا لە چ بارودۆخێک دایە، بێگومان هەروەها ئاگادارن لە چالاکی و کاری دڕندانە و گەلەکۆمەکێی ئاشکرای دوژمنە داگیرکەرەکانی کوردستانیش. جا گرنگی ئەم حاڵە بەلای زۆربەی پسپۆڕ و شارەزایانی سیاسی کاروباری رۆژهەڵاتی ناوەڕاستەوە گەیشتۆتە ئەندازەیەک کەوا ساڵانی ١٩٩٤-٩٥، بەتایبەتی ٩٦یا بە گرنگترین ساڵی دائەنێن لە مێژووی ٥٠-٦٠ ساڵی رابوردووی خەباتی نەتەوەی کورددا بووە. بەلایمەوە ئەم رەوتی و بۆچوونە پێویستە لای کەسێکەوە هۆشیارکردنەوەیەک تەماشای بکرێت لەلایەن هەموو کوردێکی دڵسۆزەوە، چونکە لە هەر رووێکەوە سەرنجی بدرێتێ هەڵەی تیا نابینرێت؛ ئەوەتە بە ئاشکرا بەرچاوی هەموانەوە دوژمنەکانمان بە قسە و بە کردەوە رق و نارەزایی خۆیان دەرئەبڕن بەرامبەر بەم حاڵە و خۆیان کۆئەکەنەوە کە بە هەر جۆرێک و هەر نرخێک؟ بوە بە زووترین کات نەی هێڵن و خۆیان لە مەترسی کوردایەتی رزگار بکەن، جگە لەوانیش هەندێ لە دەوڵەتە گەورەکانی دنیاش ئەم حاڵە بە مەترسی دائەنێن بۆ دەسکەوتی خۆیان و گوایا بۆ ئاسایشی ناوچەکەش. جا لەبەر ئەم هۆیانە زۆر ڕێی تێ ئەچێ کەوا ئەمساڵمان یا ساڵی سەرکەوتن و خۆشی بێت بۆ نەتەوەکەمان بەوەی کە بەشێ لە بەرهەمی فیداکاری و قوربانی دەیان ساڵەی خەباتی دلێرانەی رۆڵەکانی دەستکەوێت و وە نزیک لە ئاواتە نەتەوەیی و سیاسی یەرە والاکانی بهێنێتەدی. وەیا دوژمنە خوێنمژەکانمان بتوانن بە کوشت و کوشتار و فێڵ و فەرەج و تەفرەدان و گەلەکۆمەکێ کردن و بەکارهێنانی هەموو جۆرە چەک و پیلان و تەگبیرێک ئەمجارەش ڕاپەڕین و شۆڕشی نەتەوەکەمان لە گشت پارچەکانی نیشتمانەکەیا پەکی بخەن و دیسانەوە بە دڕندانەترین جۆر بکەونەوە تەقەلای تواندنەوە و لەناوبردنمان و بمانگێڕنەوە بۆ سەردەمێکی گەنیک لەوەش ناخۆشتر کە شاعیری گەورەی نەوەی کورد پیرەمێرد تیا وتوویە:

لە هەرسێ لاوە شاییە بەزێوە   خەنەبەندانیان خوێنی ئازیزە

ئینجا ئەم بۆچوونە ئەمساڵیش نەیەتە دی هیچ گومان دوەدانیە کە دنیا هەروا

١

نامێنێ و ئەوەندەی پێ ناچێت کە گەل و نیشتمانەکەمان خۆی لە یەکێ لەو دوو حاڵەتەدا
ئەبینێ: واتە (یا سەرکەوتن و سەربەرزی و یا ژێرکەوتن و سەرشۆڕی) و لەبەر ئەوەی کەوا
سەبارەت بە دڕندەیی و نائینسانیی دوژمنەکانمان ژێرکەوتنەکەمان جگە لە سەرشۆڕی
ئەوەندە زیاندار و پڕدەرد و ئازار و خوێن ڕژان و ماڵ ویرانی ئەبێ، پێویستە لەسەر
هەموو کوردێکی دڵسۆز هەر لە ئێستەوە بکەوێتە خۆی و بە سەر و ماڵ و ژیانی
و بە هەموو جۆرێک خەبات بکات بۆ بەرگری و بەرهەڵستی کردنی ئەو کارەساتە کەوا
هەڕەشە لە ژیان و مانی خۆمان و گەل و نیشتمانەکەمان ئەکات، و بۆ چاوترووکانێک
ئەوەی لەبیر نەچێ کە ئەمڕۆ خەباتی نەتەوەکەمان بە ڕاستی گەیشتۆتە قۆناغی:
(یا کوردستان، یا نەمان). چونکە ئەگەر ئەم هەلمان لە دەست دەرچێ لەوانەیە پاش
دەیان ساڵ خەباتی خوێنین و سەدان هەزار شەهید و لە بار و دۆخێکی وەک ئێستەی دنیاشا
ئەوجا هەلێکی ترمان بۆ هەڵکەوێتەوە.

ئەگەرچی هیچ گومان لەوەدا نیە کە بەشی هەرە گرنگ و گرانی ئەرکی بەرگری و
بەرهەڵستی کردنی قەومانی ئەم جۆرە کارەساتە و دەستخستنەوەی مافە ڕەواکانی
نەتەوەکەمان لە ئەستۆی دانیشتوانی کوردستان و پێشمەرگە و هێزە چارەمانەکان
و سەرکردەکانیاندایە کە وا لە جەرگەی مەیداندان، بەلام وەکو ئەزانن ئەم واقیعە فرمان و ئەرکی سەرشانی
کوردی دەرەوەی وڵات گرانتر ئەکات نەک سووکتر، بە تایبەتی لەم ماوەیەدا کە
بزووتنەوەی ئازادیخوازی نەتەوەکەمان لە دنیادا دەنگی داوەتەوە و تا ئەندازەیەک
لە کێشەیەکی ناوخۆیی دەرچووە و خەریکە گرنگییەکی نێودەوڵەتی پەیا ئەکات بە بێنی
گۆڕانی سیاسەتی جیهانی نێودەوڵەتی، لە تاڵا پاش هەرەس هێنانی یەکێتی سۆڤییەت و پەیمانی
وارشۆ. لەبەر ئەم هۆیانە خەباتی کوردی دەرەوەی وڵاتیش گرنگییەکی زۆرتری
پەیدا کردووە و بووە بە بەشێکی تەواوکەری لە جیا نەکردنەوەی ئەلقوی خەباتی ناوەوەی نەتەوەکەمان.

کە باسی گرنگی دەوری کوردی دەرەوەی وڵات ئەکەین لە خەباتی ئازادیخوازی
نەتەوەکەیا بە پێویستی ئەزانین ئەوەش بڵێین کە بەشی هەرە گەورە و گرنگی ئەرکی
ڕێکخستن و جێ بەجێ کردنی ئەم دەورەی کوردی دەرەوەی وڵاتیش بەر لە هەموو کەسی
ئەکەوێتە ئەستۆی کوردە شارەزا و لێزان و ناودار و ناسراوەکانیان، لە هەر
شوێنێکی دنیادا بن.

٢

ئێمەش لەم بارەوە سەرنجەوە، بە ئەرکی سەرشانی خۆمان زانی کە بەم نامەیە پەیوەندی بکەین
بە ئێوە و چەند برایەکی دڵسۆز و شارەزا و کوردستانییە ڕووەوە ی تری دەرەوەی وڵاتەوە، بۆ ئەوەی
پەلبکەین لە پێکهێنانی کۆبوونەوەیەکی ١٥–٢٠ کەسی، کوردی وەک خۆتان، لە ناوەڕەکانی گشت
پارچەکانی کوردستان، بۆ تێوەردبوونەوە و لێکۆڵینەوەیەکی قووڵ و فراوانی ئەو مەترسی و هیوایانەی
کە وان لە بەردەم بزووتنەوەی ئازادیخوازی نەتەوەکەماندا لەباری سەرنجی کوردستانی و هەرێمی و
جیهانی یەوە بۆ دادەزراندنی کۆمیتەیەکی کاتی – (تا بەستنی کۆنگرەیەکی فراوان) – بۆ دانانی پیلان و
ڕێ و شوێن و جۆری چالاکییەکان بۆ بەرهەڵستی کردنی ئەو مەترسیانەی لە ڕێی بزووتنەوەکەی نەتەوەکەماندان
و پەیوەندی کردن بۆ یەکگرتن و ڕێکخستن و دۆزینەوەی پشتیوان و یارمەتیدەری بێگانە لە هەموو مەیدانێکدا
لە سەرانسەری دنیادا، بەرگ بێ پشتی بە هیوا کانمان. وتەقەلادان بۆ ئەوەی بزووتنەوەکەمان بایەخ و گرنگی یەکی
جیهانی تەواو وەربگرێت و هەوڵیش بدرێ کە وا لێ بکەین بەجۆرێکی کیشەکی لە ڕێی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە
بە ئاشتی و دانیشتنە یەکیدا چارە بکرێت کە ببێ بە هۆی پاراستنی ئاسایش و ئاشتی و سەر-
هەستی دیموکراتی و مافی مرۆڤ و پێشکەوتن و برایەتی بۆ گەلانی هەرێمەکە بەتایبەتی و دنیا بە گشتی،
شان بەشانی ئەم چالاکیانەی دەرەوەش هەوڵێکی باش بدرێ بۆ پاراستنی تەبایی و یەکێتی و برایەتی
لە نێوان هێزە و حزبەکانی سەرانسەری کوردستاندا لە ڕێی پەیوەندی پتەو کردنەوە لەگەڵ بەڕێوەبەرە-
کانیا بە بێ جیاوازی و لایەنگری بە گیانێکی کوردستانیی یەوە، و ناوبژی کردن لە نێوان هێز و پارتیەکانا
لە کاتی ناکۆکی دا، و هەوڵدان بۆ چارەکردنی بە شێوەیەکی برایانە و هاوکاری دانە و لەدژی دانیان لە دژی گشت
پیلان و دەوو دەڵەسەی بیروباڵانە یەکە داگیرکەران و نۆکەرەکانیان و خەڵکی گێرەشێوێن و هەندە تەکاسە بڵاوی
ئەکەنەوە بەنیازی تێکدانی ڕیزەکانی حزبانی کورد و ئاژاوە و شەڕانانەوەیان بەیەکیانا .
بێگومانە ئەم جۆرە چالاکی ناوخۆیی یانە، وەکو ئەزانن چاکترین ڕێ خۆشکەر ئەبێ بۆ
پێکهێنانی بەرەیەکی یەکگرتووی کوردستانی کە ئاواتی هەموو کوردێکی دڵسۆز و چەکی هەرە کاریگەری
نەتەوەکەمان ئەبێ لەم شەڕی "کوردستان یا نەمان"ەی دا .
ئێمە هەرتین بەسەربەرزی و خۆشی بۆ خزمەتی کورد و کوردستان .

ابراهیم احمد   محمد رەسول هاوار

تێبینی:
١- لەم نامەیەدا تەنیا باوەڕ کردن بە گرنگی کات و شوێنی کۆبوونەوەکە بەسە بۆ هاوکاری کردن. چونکە
هەموو نوختەکانی تەوەرە باس و خواستێکی ترکە پەیوەندیان بە چۆنێتی چالاکی و جۆری ڕێکخستنەوە هەبێ ئەبێ لە لایەن ئەندامانی
کۆبوونەوەکەوە بڕیاری لەسەر بدرێ. ٢- تکایە ڕەئی خۆتان و ناو و ناونیشانی ئەو برادەرانە و ناسیاوانەتانمان بۆ بنێرن کە
کە بوونیان لە کۆبوونەوەکەدا بە باش ئەزانن . ٣- لە بارەی کات و شوێن و ژمارەی ئەندامانیشەوە ڕەئی خۆتانمان بۆ بنووسن
زۆر سپاس ورن .

نامەی ئیبراهیم ئەحمەد و محەمەد رەسول هاوار بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٤

بانگەواز)   ١٩٩٤/٥/١٢

بێگومان هەموو کوردێکی دڵسۆز لە گشت پارچەکانی کوردستان وە لە دەرەوەی وڵات زۆر بە ناخۆشییەوە هەواڵی ڕووداوەکانی ڕۆژانی دوایی لە کوردستانی باشوورەوە دەبیستێ.
گومان لەوەدا نییە کەوا ئەم بەرەوڕووبوونەوە چەکدارییە زیانێکی نەتەوەییە بۆ مەسەلە ڕەواکەی گەلی کوردمان بە تایبەتی لە کوردستانی باشوور. زیانی ڕاستەوخۆی ئەم ململانێیە تەنها هەر بە زیانی گیانی تەواو دەبێ کە تیایدا چەندەها کەس هەر لە پێشمەرگەو کادری سیاسی و خەڵکانی تر دەبنە قوربانی ، بەڵکو زیانەکانی ئەم بەرەوڕووی یەکتر بوونەوەیە مێژووین وەزیانەکە چەند لایەنییە بۆ مەسەلەی نەتەوەکەمان. ئێمە لەم بوارەدا پەنجە بۆ ئەم ڕاستییە ڕادەکێشین کەئەم ململانێیە دەبێتە هۆی زیانێکی کوشندە :

١) تاقیکردنەوەی دیموکراسی لەهەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان و دامەزراندنی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەوێتە مەترسییەوە. خەڵکانێکی زۆر لەجەماوەری کوردستان ئەمڕۆ نیشانەی پرسیار دەخەنە سەر ماهیەت و جەدوای ئەم تاقیکردنەوەیە، ترس لەوەدەکرێ ئەم ڕووداوە چەکدارییانەی ئەم دواییە ئەو بۆچوونەی کە تا ئێستا بەرگوێمان دەکەوت کەوا حکومەت و پەرلەمانی کوردستان تەنها ڕوکەش و دەربڕی ویست و خواستی حیزبە خاوەن دەسەڵاتەکانن بسەلمێنن. گومان لەوەدا نییە بەگژیەکتردا چوونەوەی پارتی دیموکراتی کوردستان یەکگرتن و یەکیەتی نیشتمانی کوردستان دەبێتە هۆی کەم بوونەوەی باوەڕی، هەرنەبێ، بەشێک لەجەماوەر بە تاقیکردنەوەی دیموکراسی لە کوردستان.

٢) ئەم تێهەڵچوونە دەبێتە هۆی کەم بوونەوەی کاریگەری پۆسە تیڤانەی مەسەلەی کوردەوە بە تایبەتی تەئسیری تاقیکردنەوەی دیموکراسی لەسەر ڕای جیهانی، ڕەسمی و ناڕەسمی. هەروەها هۆی کوژاندنەوە و لە ناوبردنی ئاوات و ئومێدی جەماوەری گەلەکەمان.

٣) ئەم ململانێیە دەبێ بەهۆی ڕەوایی بەخشین بە گەڕانەوەی دەسەڵاتی ڕژێمی بەعسی بۆ کوردستان. ئەم ڕووداوانە کارتێکی یاری کردنی سیاسی و دبلۆماسی دەدات بە ڕژێمی سەدام. کە لە ڕاستیدا هەمووکاتێ هەوڵی بۆ دەست هێنانی دەدات.

٤) مەترسی دەکرێ کەواهێزە ئەقلیمییەکان بە تایبەتی تورکیا و ئێران ئەم ڕووداوانەی ڕۆژانی دوایی بکەن بە بەهانەیەک بۆ وەرگرتنی هەڵوێستێکی دوژمنانەتر دژ بەدەسەڵاتی حکومەتی هەرێمی کوردستان، کە ئامانجیش لەناوبردنی ئەم حکومەتەیە. ئیمڕۆ ئەم هێزە ناوبراوانە بە ئاسانی دەتوانن بە جیهان ڕابگەیەنن کەوا "ئەوبارودۆخەی لە کوردستانی عێراق هەیە فەوزایە نەوەک دەسەڵاتێکی کاریگەر".

٥) دەبێ ئەم ڕاستییە لەبەرچاومان بێت کە ململانێی چەکداری لەکوردستان دەبێتە هۆی ئەوەی هاوپەیمانانی جیهانی ڕۆژئاوامان بکەنەوە لەپشتگیری کردنی میللەتی کورد لە کوردستانی باشوور.

ئێمە لەکاتێکدا ئەم ڕاستیانە دەخەینە بەرچاوی جەماوەری کوردستان و هێزە سیاسیەکان پ.د.ک. - یەکگرتن وە یەکیەتی نیشتمانی کوردستان، دەمانەوێ پەنجە بۆ چەند خاڵێک ڕابکێشین :

(أ) دەبێ ئەم ڕاستیە لەبەرچاوبێت کە تێزی حیزبی ڕێبەر و حیزبی سەرکردە شتێکی گونجاونیە لەگەڵ هەڵسوکەوتی دیموکراسیانە. بە تایبەتی لە ڕۆشنایی پێداویستەکانی تاقیکردنەوەی دیموکراسی کوردستانی باشووردا. هەموو هێزو تەوژمە کۆمەڵایەتیەکانی میللەتەکەمان دەبێ بە یەکسان ڕێگەیان بدرێ کە ڕۆڵی خۆیان ببینن لە تاقیکردنەوەکەدا. دەبێ هەر هەموو ڕۆڵەکانی گەل جێگایان ببێتە لە ناو پرۆسەی خەباتی کوردایەتی و دیموکراسیدا.

(ب) بەرژەوەندی گەل و تاقیکردنەوەکەی بخرێتە سەرهەموو بەرژەوەندی حیزبایەتی یا هەر بەرژەوەندیەکی تری تەسک بێ.

(ج) پشتگیری کردن و ڕێزلێگرتنی هەموو بڕیارەکانی پەرلەمان و حکومەتی کوردستان. کاتی ئەوە هاتوە ئیتر واز بهێنرێ لەو تێزەی کە دەڵێت "حیزب لەسەرەوەی دەوڵەتە یا حیزب دەوڵەتە" ئەمڕۆ لەتاقیکردنەوەی دیموکراسیدا سیاسەت دەبێ دەربڕی جەماوەر و ویستەکانی بێت نەوەک مۆنۆپۆڵی ئەو حیزب یان ئەم حیزب.

(د) ئەم ڕودوانەی دوایی دەریدەخەن کە چەندگرنگە هێزەکانی پێشمەرگە بکرێن بە هێزی حکومەتی هەرێم. باحیزبەکان کاری خۆیان بە سیاسی و مەدەنی تر بکەن و گفت وگۆ بکرێ بە بنچینە بۆ چارەسەرکردنی هەر کێشەو گیر و گرفتێک.

ئیتر بە هیوای ئەوەین کە بەزووترین کات ململانێی چەکدارانە و پاشماوەکانی کۆتایی پێ بهێنرێ وە دەسەڵاتی یاسایی بخرێتە سەر هەموو دەسەڵاتێکەوە.
بەسەرکەوتوو بێت تاقی کردنەوە دیموکراسیەکەمان لە کوردستانی باشوور.

دەستەیەک لەڕووناکبیرانی کورد لەدەرەوەی وڵات
ستۆکهۆلم ١٩٩٤/٥/١٢
ئەم بانگەوازە لە پتر هەزار ڕووناک بیری کوردەوە لە دەرەوەی وڵات ئیمزاکراوە.

بانگەوازی دەستەیەک لە ڕووناکبیرانی کورد لە دەرەوەی وڵات

هۆمەر شێخمووس یەکێک بووە لە ئەندامانی ئەو دەستەیە- ١٩٩٤

STOCKHOLMS UNIVERSITET

گۆڕینەوەی نامە لە نێوان هۆمەر شێخمووس و ئەمیری حەسەنپوور و
شەهرەزادی هاوسەری ئەمیری حەسەنپوور ١٩٩٤

(١)

ستۆکهۆڵم ٣/٧/١٩٩٥

برای بەڕێز [illegible]

سڵاوێکی گەرمی برایانە و داوای خۆشی و سەرکەوتنتان بۆ دەکەم.

دەربارەی "کۆنگرەی میللی" یان "کۆنگرەی نەتەوەیی" گەلی کورد زۆر نووسراوە و دەنگۆی جۆراوجۆر هەیە. ئەم بیرە لە ساڵی ١٩٢٠ وە هەیە تا ئێستاش هەیە، بەڵام لە ساڵی ١٩٥٠ وە زیاتر باسی وشەی لێوەکراوە. بەداخەوە لەبەر پەرەسەندن و بەهێزبوونی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی میللی گەلی کورد لەو ساوە هەتا ئێستا. هۆی دووەم ئەوەیە: چی لە ناوەوە و چی لە دەرەوەی وڵات پێداویستییەک هاتووەتە گۆڕێ بۆ یەکخستنەوەی هێز و تواناکانی گەلی کورد لە هەیاتی جۆربەجۆری و دوورکەوتن لە یەک، دنیای دەرەوەش هەموو کاتێک باسی ئەوە دەکات بۆ پێویستبوونی تەنکردنی گەلی کورد بە "یەک دەنگ" وەکوو مەرجێک بۆ پشتوانی و یارمەتیدان.

نموونەی مێژوویی ئەم جۆرە ڕێکخستنە ئەمانەن:

آ- شورای (ئەنجومەنی) جیهانی جوولەکەکان (World Jewish Council)

ب- کۆنگرەی میللی ئەفریقایی (African National Congress - ANC) لە خوارووی ئەفریقا.

ج- کۆنگرەی میللی هندوستان لە کاتی "غاندی" یە کە لە دواییدا بووە بە "حیزبی کۆنگرسی هندوستان".

ع- ئەنجومەنی میللی فەلەستین.

پیاو دەتوانێت ئەمانە وەکوو بەرەیەکی فراوانی ئەو میللەتانە باس بکات. ڕەوشی گەلی کورد لەگەڵ ئەوان جیاوازە. ئەوان هەموو لە یەک وڵات ژیاون یان بە دەرەوەی وڵات، بەڵام داوای یەک وڵاتیان کردووە بە یەک خاکیان کردووە. ئێمە بە داخەوە وڵاتی ئێمە ٤-٥ پارچە کراوە و بزووتنەوەکەشمان لە هەر پارچەیە داوای مافی چارەنووس یان ئیداری یان خودموختاری لە بەشی خۆی دەکات.

ئێستا کە باس لە پێویستی دامەزراندنی "کۆنگرەی نەتەوەیی گەلی کورد" دەکرێت، مەبەستمان بۆ هەموو کوردستانە (وەکوو ئەو سێ دەوڵەتانە)، ئەوجا مەرج نییە داوای کوردستانێکی سەربەخۆ بێت. مەبەستم: هاوکاری و دۆزینەوەی یەک ڕێگا بۆ خەبات و یەک بۆچوون لە بۆ چارەسەری کێشەی گەلی کوردستان.

ئێستا چەند خاڵێک بۆ دەنووسم وەکوو پێشنیار بۆ ناوەرۆکی کۆنگرەیەکی ئەوها:

أ- پێویستی کۆنگرەیەکی وا لە نوێنەرانی هەموو بەشەکانی کوردستان بێت

ب- نوێنەری هەموو حیزب و ڕێکخراو و بزووتنەوە و شەخسیاتی میللی سەربەخۆ بانگهێشت بکرێن بۆ کۆنگرەکە.

ج- شەخسیاتی میللی سەربەخۆ دەبێ لە هەموو بەشەکانی کوردستان نوێنەر بکەوتن بێت، لە دەرەوەی ڕێکخراوەکان، وەکوو شاعیر، نووسەر یان

ئەبێت لە ناو جەماوەردا یان زۆر بە توانا بن (توانای زانستی، دیپلۆماسی،
رۆژنامەگەری، هونەری ... هتد) بۆ سوود وەرگرتن لێیان.

د- پێویستی دامەزراندنی کومیتەیەکی ئامادەکردن بۆ کونگرەکە لە
نوێنەرانی هەموو بەشەکانی کوردستان، وە دیاریکردنی ئەرکیان
بە وردی و دانانی ماوەی ئیشەکەیان هەتا کاتی بەستنی کونگرەکە.

هـ- ئامادەکردنی بەرنامەیەکی رێک و پێک و تێروتەسەل بۆ کونگرەکە
لەلایەن کومیتەی ئامادەکردن وە بە مەشوەرەت لەگەل نوێنەرانی
حزب و رێکخراو و بزوتنەوەکانی کوردستان.

و- کونگرەکە بەجۆرەی پێویستە لە ناوەوە یان لە دەرەوەی وولات
ببەسترێت. ژمارەی بەشداران نابێ سنووردار بێ، نابێ ئینتمو
لە سەر حیسابی رێکخراو، بزوتنەوە یان حزبی کوردستانی دابنرێت، بە
بەرپرسیارێک نیشتمانپەروەر بن (پیاوی داگیرکەران نەبن).

ز- کونگرەکە دەبێ دۆکیومێنتێکی (وثیقة) سیاسی بۆ ئامانجەکانی گەلی
کورد بە گشتی وەرگرێت و دەزگای جۆراوجۆر هەڵبژێرێت وە
دامەزرێنێت (ئەنجومەن یان شورای میللی، دەزگای نوێنەرایەتی،
دەزگای بەڕێوەبردن، دەزگای مالی، سکرتاریەت ... هتد).

ح- پێویستە کونگرەکە ئەنجومەنێک لە (١٠٠ - ١٥٠) هەڵبژێرێت
وەکوو پەرلەمانێکی هەمیشەیی کە سالی ٢-٣ جار کۆبێتەوە
وە هەر ٣-٤ سال بگۆردرێت یان ئەندامانی دیسان هەڵبژێردرێن.

ط- پێویستە کونگرەکە سەرۆکێک بۆخۆی هەڵبژێرێت وە دەزگایەکی
سەرۆکایەتی لەگەلی دابنرێت کە لێپرسراو بێت بەرامبەر
مجلس یان پەرلەمانی گشتی.

ئەمانە بە کورتی بیروڕاو پێشنیارەکانی من بوون.

⊛ دەربارەی تیزانی کلاهاشم ئێستا دیسان لەگەل ئەو هوشکەی پێزوی N بۆ
تەمەم کرد، گوایە خاکسم ناردووە بۆ جنیڤ هیچیانی وەلامیان نەداوەتەوە.
کەینێ وەلام هات نامەی بۆ دەنووسێت بۆ مالەوە. مامەتا N/٨ لە تەعتیلم،
ئیتر هەر خۆشبن.

برای دڵسۆزت
هۆمەر شێخموس

HERR NABIH QADIRI
Fax: 00945-36-777760

نامەی هۆمەر شێخمووس بۆ نەبیە قادری ١٩٩٥

PATRIOTIC UNION OF KURDISTAN — یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

لەندەن — 1998/11/3

هەڤاڵی خۆشەویستم کاک هۆمەر شێخموس بەڕێز

سڵاوێکی گەرم

شادی و خۆشیتانم داوایە .

پێم وایە خۆتان باش لە گرنگیەتی خەباتی دەرەوەی وڵات و گرێدانی بە خەباتی ناوەوەی وڵات گەیشتوون. باشیش دەزانن کە نووسین و ڕوون کردنەوەی ڕاستییەکان و بیر هۆشیار کردنەوەی هەڤاڵان و خەڵکی ئاوارەی کوردستان لە دەرەوەی وڵات ، زۆر پێویست و بەکەڵکن .

ئێوەش وەک ڕۆڵەی ژیر و هۆشیار هەقە قەڵەمەکانتان تیژ بکەنەوە و دەست بکەن بە نووسین و ووتار ناردن هەم بۆ (کوردستانی نوێ) و (المنار الکردی) لە دەرەوەی وڵات و هەم بۆ ناوەوەی وڵاتیش: دەکرێ لەسەر دەمەکوتاسی کوردستان هەر لە ڕۆژنامە و گۆڤار و ڕادیۆ و تەلەفزیۆنەکانەوە تا سەر لێکدانەوە و شی کردنەوەی پسپۆر و خۆتان بنووسن یان وەرگێڕن بۆ کوردی .

جا من وەک هەڤاڵێکتان و وەک سکرتێری گشتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ئەو داوایەتان ئاراستە دەکەم و دڵنیام کەلەمەودوا هەمووتانە قەڵەمە تیژ و بیر و هۆشی ژیرانەتان دەخەنە کار .

هەر شاد و سەرکەوتوو بن

برای دڵسۆزتان

مام جەلال

کاک هۆمەر سڵاو

ئەگەر داواکەم جیا بە جیا بکرێت!

[illegible] !

سڵاو بۆ خوشکە [illegible]

First Floor, 5 Glasshouse Walk, Vauxhall, London, SE11 5ES, UK.
Telephone: 0044171 840 0640 Fax: 0044171 840 0630

نامەی مام جەلال بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٨

وەرگێڕانی چەند شیعرێک لە لایەن هۆمەر شێخمووس

حیزبی زه حمه تکێشانی کوردستان

به ڕێز/ کاك عومەر شێخ موس

سلاوێکی گه رم
حزبمان له ڕۆژه کانی کۆتایی مانگی حه وتدا، چواره مین کۆنگره ی خۆی له شاری سلێمانی ده به ستێ. داوا له به ڕێزتان ده که ین، به ناردنی په یامێك کۆنگره که مان ده وڵه مه ند بکه ن.

دووباره ڕێز و سلاو

مه کته بی سیاسی
حزبی زه حمه تکێشانی کوردستان
١١ / ٧ / ١٩٩٩

تێبینی / ـ وا باشه په یامه که تان تا ڕۆژی ٢٢/ ٧ بگاته ده ستمان.
ده توانن په یامه که تان به م ژماره فاکسانه به ڕێ بکه ن :

سلێمانی / 00873385051212

00441628477660

ئه گه ر به م دوو ژماره یه نه کرا ده توانن به م ژماره ی خواره وه فاکسی بکه ن بۆ ئه لمانیا

0049521882657

له گه ڵ ڕێز و سوپاس

نامەی مەکتەبی سیاسی حزبی زەحمەتکێشانی کوردستان بۆ هۆمەر شێخمووس ١٩٩٩

حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان - مەکتەبی سیاسی
کۆنگرەی چوارەمین
سلێمانی - کوردستانی باشوور

Fax: 00987385051212
Fax: 009441628477660
Fax: 00949-521882657

برایانی بەڕێز و خۆشەویست!
بەشداربووانی تێکۆشەری کۆنگرەی چوارەمینی حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان.
- دروودی گەرمی شۆڕشگێڕانە بۆ هەموو ئەندامان و لایەنگران وە سەرکردایەتی حیزبی بەڕێزتان. زۆر سوپاسی بانگهێشتنەکەتان دەکەم بۆ بەشداربوون لە کۆنگرەی چوارەمینتان. زۆر بە داخەوە نامەکەتان درەنگ بە دەستم گەیشت، بۆیە پەیامەکەم چەند ڕۆژێک دوواکەوت.

برایان!
خەبات و تێکۆشان و هەڵوێستی شۆڕشگێڕانە و نیشتمانپەروەرانە و پاکانە و دڵسۆزانەی حیزبی زەحمەتکێشانی کوردستان بۆ گەل و نیشتمانەکەمان لە ئاستی هەموو بەشەکانی کوردستانا جێگای شانازی و سەربەرزییە بۆ سەرکردایەتی وە هەموو ئەندامان و کادران و لایەنگرانی حیزبە تێکۆشەرەکەتانە.
ڕێبازی دڵسۆزانەتان بۆتە دژی چاوتۆقاندنی دەوڵەت و حکومەتە داگیرکەرانی وڵاتەکەمان. وە هەروەها بۆتە هۆی ڕیسوا کردنی هەموو هێزە چەکدارەکانی هاوکار لەگەڵ دوژمنانی نەتەوەکەمان و ڕووناکبیرانی بە ناو نیشتمانپەروەری لایەنگریان لە سەر سامەی سیاسی کوردستانا.
بەردەوامبوون لە سەر ئەم ڕێبازە نیشتمانپەروەرانەی حیزبە تێکۆشەرەکەتان و هەروەها گەلی کوردی خەباتگێڕمان بەرەو ئایندەیێکی ڕووناک و سەرکەوتوو دەبات.
داوای سەرکەوتنی گەورە و هەنگاوی ئیجگار پیرۆز بۆ کۆنگرەی چوارەمینتان دەکەم.
هەر بژین بۆ گەل و نیشتمان.

برای دڵسۆزتان
(هۆمەر شێخموس)
ستۆکهۆلم ٢٣/٧/١٩٩٩

پەیامی هۆمەر شێخمووس بۆ کۆنگرەی حزبی زەحمەتکێشانی کوردستان ١٩٩٩

٢٠٠٠/٤/١٤ ستۆکهۆڵم

Fax: 00441628477660
Saphire Comm. - Sulaimany

برای بەڕێز وزۆر خۆشەویستم کاک شێرکۆ بێکەس
سڵاوی گەرمی برایانە وداوای خۆشیتان بۆ دەکەم

برای گیان
لە دەرسی کولبرگ لە ڕێکخراوی سوسیال دیموکراتە کریستیانەکان وەرگرتووە پاش ئەم ئیوارەیە تەلەفۆنی بۆ کردم وە ئاگاداری کردم کە موافەقەت کراوە لەسەر پارەکەی کە داوامان کردبوو بۆ دەزگای سەردەم بۆ کڕینی کۆمپیوتەرێک (سێ هەزار دۆلار ٣٠٠٠).
ئەنجا ئێمە لەم ڕۆژانە ئەو پارەیە بە ڕێگای بانکێ وە بە ڕێگای حسابی ڕێکخراوی منداڵپارێزی کوردستان لە لەندەن بۆتان تحویل دەکەین. ئێوەش دەتوانن لە وێ لە منداڵپارێزی وەربگرن. لە کاتی تحویل کردنی بۆ لەندەن فاکسێکت بۆ دەنێرم. تکایە تۆش بە ناوی ڕێکخراوی سەردەم نامەیەکی سوپاس بۆیان بنێرە لە کاتی وەرگرتنی پارەکە. تکایە نامەکە بە ئینگلیزی بنێرن لەسەر ناونیشانی من.
هەرچەندە زۆری خایاند، بەڵام هەر چۆنێک بێت جێ بە جێ کرا.
ئیتر هەر شاد وسەرکەوتوو بن وە وەکیلی سڵاو بە بۆ هەموو لایەک.

برای دڵسۆزت
هۆمەر شێخموس

نامەی هۆمەر شێخمووس بۆ شێرکۆ بێکەس ۲۰۰۰

KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT	**هەرێمی کوردستانی عێراق**
COUNCIL OF MINISTERS	**سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران**
SPECIAL DFFICE	**نوسینگەی تایبەت**

NO: ژمارە:

Date: رۆژ:

بۆ/ بەڕێز زۆر زۆر خۆشەویستم کاک عومەر

بابەت/

سڵاوێکی گەرم...

زۆر هەواڵتان ئەپرسین ئومێدەوارم
هەمیشە سەرکەوتوو بن
سڵاومان هەیە لەگەڵ ماڵ و برادەران
و زۆر سوپاس لای ئێمە هەروەکو جاران
ئومێدەکەین باش بێ بارودۆخی ئاشتی
مان [illegible] [illegible]
[illegible] باشە

کۆسرەت رەسول عەلی
سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران
٢٠/٥/٢٠٠٠

[illegible] ناردم ئومێدەوارم
سڵاوی ماڵ و منداڵ [illegible]

نامەی کۆسرەت رەسول عەلی بۆ هۆمەر شێخمووس ٢٠٠٠

PATRIOTIC UNION OF KURDISTAN
POLITBURO

یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان
مەکتەبی سیاسی / المكتب السياسي

№:
Day:

ژمارە:
رۆژ:

منی کە لە خوارەوە ئیمزام کردووە ئیقرار و ئیعتراف ئەکەم
لە چەند ساڵی رابوردوودا بە رابەری [illegible]
[illegible] کاکی عومەر
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ٢٥/٩/٢٠٠٠ تا ٢٥/٩/٢٠٠١
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

عمر عبدالله محمد
٢٥/٩/٢٠٠٠
[illegible]

پەیماننامەی عومەر عەبدوڵڵا محەمەد "ملازم عومەر" ٢٠٠٠

ڕۆژنامەی "خەبات"ی ئۆرگانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق
وتارێکی دژی هۆمەر شێخمووس بڵاوکردۆتەوە، ٢٠٠٠

جرجيس فتح الله
المحامي

G.F. Shammas
Vyhemsgatan 48
S-641 51 Katrineholm

عزيزي كاك عمر
تحية واشتياقاً.

صلاح الدين: ١٩-١٢-٢٠٠٠

قبل سفري سويسرا حاولتُ الاتصال بك هاتفياً لتوديعك، ففشلتُ. وقبل تركي كاترينهولم جربت خطك ثانيةً فلم أفلح. يعلم الله أني جهدت تقريباً من ناحية البريد عن الأفق. وكان عندي انه ينتظر صديقاً يسافر لأكتب لأصدقائي. وقد لتعرفني الخط بسفر الصديق الدكتور محمد صالح جمعة. فخطرتَ ببالي فوراً. وها أنا أكتب لك.

يؤسفني جداً أن أترك خلفي أصدقائي من أمثالك. الإقامة في الوطن عزيز. وهناك أمور كثيرة يمكنني ربما أن أفيد منها وهو قليل - أن أفيد. أما موضوع الراحة والاستجمام فهذا أمر لم يعد المنال وقد كتب علي أمثالي العمل حتى آخر ساعة من عمري. ومما يبهج الخاطر انه يكفيني باحترة ورفاق ما يستطيع العيش وحوّل المصاعب والحياة الشاقة. ومن المبهج أيضاً أن أجد أمامي باب النشر والكتابة مفتوحاً على مصراعيه لي. والآن أمامي ثلاثة كتب كل طبعها وتشكل بقية الزهايا لدفعها الى المطبعة. اني اوجه انتباهك أيضاً الى حوار تجريه معي جريدة (خه بات) وقد ظهر منه أربع حلقات كل حلقة تستغرق صفحتين كاملتين من الجريدة. واليوم الجمعة صدرت الحلقة الخامسة. وربما تقرأونها بالانترنت. الى أنني وأكتب ما يحلو لي وبكامل حريتي وسترى ذلك جلياً عند مطالعتك اياها لو شئت ذلك.

اني الآن في دار الضيافة والعمل يجري على قدم وساق لتأثيث وتنظيم منزلي الذي خصص لي. محاطاً بالرعاية والاحترام فوق ما أتوقع في الحقيقة. الذاكرة المتعبة تأخذ كثيراً صور الحي. قبل يومين فقط تسلمت رسالة من الصديق الواسطة مؤرخة في ١١-١١-٢٠٠٠ وصلتني عن طريق عنوانه وكتب له أني في ديار بكر. وأرجو أن تعلمه على عنوانها.

Arif Appartment.
Daire 15. 5 Kat.
I Kinciler Cad. Offis
Diyarbakir. Turkey.

ولا مانع ان تستخدم هذا العنوان أيضاً
Gorgis Fet-hullah
C/o: Kaplan Pacha Sokak 57
06700 GOP
Ankara. Turkey.

وجه الغرابة : إن الإخوان في السليمانية بادروا مرة أخرى فسطوا على حقوق النشر لكتابي "محاضرة الكويت" فأعادوا طبعه مرة دون أخذ إجازة لا مني ولا من الناشر. إلى هذه الدرجة من الجرأة والاستهتار وصلنا؟. الصورة رأيت في مكتبات أربيل واشتريت نسخة منه!! هذا طبق ما يفعله الناشرون في إيران بالسطو على الكتب المطبوعة في لبنان ومصر.

على العموم صحتي جيدة. والطقس هنا لطيف. وقد زودت بسيارة وسائق خاص وأنا لا أخرج كثيراً. ارتاد المكتبات ومحلات بيع الكتب المستعملة. هنا كنز من الكتب الرخيصة جداً وبسعر التراب كما يقولون. وقد جمعت لحد الآن من المعاجم والمراجع والكتب الأخرى ما يربو على المائة. مثلاً معجم انكليزي-انكليزي من الحجم الكبير يقع في زهاء 2000 صفحة جديد يكاد لم تمسه يد. اشتريته بستة دولارات وخمسين سنتاً!!

بعد أسبوع ستصدر الطبعة الثانية من كتاب "محاورات مع هاشم ... " بشكل أنيق جداً وليس بالشكل الذي أصدره أخونا (زهاد).

إني مستعد لكل خدمة أستطيعها. تحياتي إلى عائلتكم. وإلى اللقاء (سأعود بعد انقضاء فصل الربيع لأسباب علاجية).

المخلص

نامەی جەرجیس فەتحوڵڵا بۆ هۆمەر شێخمووس ٢٠٠٠

①

نامە بۆ کۆنگرەی دووەمی ی.ن.ک

هەڤاڵی زۆر بەڕێز و خۆشەویستم مام جەلال
هەڤاڵانی سەرکردایەتی و بەڕێوەبردنی کۆنگرەی دووەم
بەشدارانی تێکۆشەری کۆنگرەی دووەمی ی.ن.ک

سڵاوی گەرمی خەبات و تێکۆشان و پیرۆزبایی و سەرکەوتن، جێگای
داخێکی زۆرە کە ئیش و کارەکانم لە هەوێن ڕێگای لە من وەرگرتووە
لە بەشداریکردن لە کۆنگرە گرنگەکەتان وەکو پێلانمان
دانابوو، بەڵام بە هەموو هەست و هۆش و بیر و خواستمانەوە
لەگەڵتان دەبین، ئەوە بە هەموو شێوەیێکی دەروونیەوە بەشداری
لە کارەکانتان دەکەین، ئەوە داوای سەرکەوتنێکی ئیجگار گەورەتان
بۆ دەخوازین لە ئیش و ئەرکەکانتان دا.

کۆنگرەی دووەمتان پێویستە هەنگاوی مێژوویی تر بنێت لەگەڵ
هەنگاوە گەورەکانی ترتان کە هەتا ئێستا بە سەرکەوتوویی هەڵتان
ناوە. لە ناو ئەم جۆرە هەنگاو و بۆچوونانە بە رای من ئەمانەن:

١- باوەڕ پێکردن، تێرکردن، چەسپاندن و بڵاوکردنی فەرهەنگی
ئاشتیخوازانە و دیموکراتیانە لە ناو ریزەکانی ی.ن.ک،
و جەماوەری نەتەوەی کوردستانە. ئەوەی هەڤاڵ مام
جەلال ناوی ناوە "فەرهەنگی چەپکە گوڵ" نەک فەرهەنگی
چەقۆ. ئەمەش بە رای من دەبێ بە کردەوەی عەمەلی
بێت، نەک تەنها بە قسە و نووسین بێت.

٢- کارکردنی جدی بۆ بڵاوکردنی بیر و ئایدیۆلۆجی سۆسیال
دیموکراسی ڕاستەقینە لە ناو ریزەکانی ی.ن.ک، وە
جەماوەرەکەی، بە تایبەتی چەسپاندنی پرنسیپە هەرە
بنچینەکانی کە لە یەکسانی، ریفۆرمی کۆمەڵایەتی
و دیموکراسی دا کۆ کراونەتەوە. یەکسانی لە نێوان
ژن و پیاو دا، منداڵ و گەورە ساڵان دا، هەروەها
لە نێوان تاقمە جۆراوجۆرەکانی ناو کۆمەڵ دا.

٣- دامەزراندنی دەوڵەتی یاسا، کراوەیی ئیداری و شەفافییەت
لە هەموو کارەکانتاندا و کۆتایی هێنان بە هەرەمەکی
و واسیتە و واسیتەکاری لەگەڵ چەسپاندنی پرنسیپی
لێوەشاوەیی و شارەزایی لە هەموو ئیش و کارەکانی
ڕێکخستن و ئیدارەدا بەڕاستی زۆر گرنگن بۆ کۆنگرەکەتان.

(٤)

- ئاشکرا کردنەوەکانی هەموو جیهان بە دەولەتی گەورە و بچکۆلەوە
ئەوە نیشان دەدەن، کە دەزگاکانی ئەمنی هەموو دەولەت
پێویستە هەموو کاتێک لە ژێر کونترۆلی راستەوخۆی
حکومەتی سیڤیل (مەدەنی)، سەرکردایەتی سیاسی، وە دەزگا
دیموکراتیەکانی ناوکۆمەڵدا بن. یانا دەبنە بنکەکانی
مەترسیەکی گەورە وە رێگای تایبەتی بۆ خۆیان دروست
دەکەن کە بە تەواوی لە دژی دیموکراسی و دەولەتی
یاسا و مافی مرۆڤ دەبێت. پێویستە کونگرەی ی.ن.ک
وە سەرکردایەتی تازەی لەم راستییانە بکۆڵێتەوە وە
چوارچێوەیەکی یاسایی رێکوپێک بۆ ئەم جۆرە دەزگایانە
دابنێت.

٥- پاراستنی مافی مرۆڤ و دیموکراسی بە کردەوە نموونەی
هەرە باشە بۆ ئایندەی یەکێتی نیشتمانی وە حکومەتی هەرێمی
کوردستان (ئەم ناوچەیەی بەڕێوە ئەیبات یان لە حکومەتێکی یەکگرتوو
لەگەڵ پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق دا) هەروەها بۆ
ئایندەی گەلی کوردستانیش ئەگەر بمانەوێت پشتوانی
وە یارمەتی رای گشتی جیهان بۆ گەلی خۆمان بپارێزین.

٦- پاراستنی یەکێتی ریزەکانی ناو ی.ن.ک وە گەلی کورد بە
گشتی لە هەموو ئەرکێک گرنگترە بۆ سەرکەوتنی خەباتی
گەلەکەمان وە گەیشتن بە ئامانجە دێرینەکانی، هەروەها
بۆ تێکشکاندن و پووچەڵکردنی پیلانەکانی دوژمنانی گەلەکەمان

لە کۆتاییدا دیسان داوای سەرکەوتنی گەورە بۆ کونگرەی
پیرۆزتان دەکەین وە داوای لێبوردنتان لێ دەکەین کە
نەمانتوانی بەشداریتان لەگەڵ بکەین.
ئیتر هەر دەم بۆ پێشەوە لە خزمەتی گەل و نیشتماندا.

برای دلسۆزتان
هۆمەر شێخموس

ستۆکهۆلم ٢٥/١/٢٠٠١

پەیامی هۆمەر شێخمووس بۆ کۆنگرەی دووەمینی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ٢٠٠١

ستۆکهۆڵم ١٤/٦/٢٠٠١

CEIFO
Centre for Research
in International Migration and Ethnic Relations

Fax: +44-208-4927916
6347722

برای بەڕێز خالد جەمال حەکیم کرکوکلیزادە (جەمال ئاغا)
ئەندامی ڕێکخستنی ی.ن.ک. لە سلێمانی

سڵاوی گەرمی برایانە و داوای خۆشی و سەرکەوتنتان بۆ دەکەم.

دوێنێ بروسکەی جەنابتم بۆ گەنجانی بادینان لە ڕۆژنامەی کوردستانی نوێدا بینی. ئەو بروسکەی کە بە ناوی حەڤاڵ مام جەلالت ناردبوو.

ا- پێش هەموو شتێک:

١- بە خوا ئەگەر بە ئەلعەلیوون بروسکەی کردی و ئیشی بنێریت کەس باوەڕت پێ ناکات، چونکە هەموومان دەزانین کە چەند ڕقتان لە ژن و ماموستا و خەڵکی بادینی دەبێت. ئەوە چۆتە حۆکمی ئیستاتی جەنابتا، بۆیە هیچ فائیدەی نییە.

٢- ئەم بروسکەیە هیچ حسابی نییە، چونکە بە خەتی مام جەلال کراوەتەوە لە دڵی جەنابتەوە نەهاتووە.

٣- ناردنی بروسکە کە خۆی لە خۆیدا گەورەکردنی ئەهانەیە بۆ خەڵکەکە گەنجانی بادینان. ئەمە مەعنای ئەوەیە کە: "ئێوە دەعوا کەوتوون وە نەخاعن وە پێم سەیرە کە ئەنتیجەی وا تان بە دەست هێناوە. بۆیە دەڵێت: پیرۆزبایتان لێبکەم کە گەیشتوونەتە ڕادەی خەڵکی کۆر لە تێگەیشتن".

یانا بۆچی بە پیرۆزی ... نەزانی بروسکەی وا بۆ گەنجانی سلێمانی و کەرکوک و هەولێریش بنێریت.

ب- کاکە! ئەوا چۆن ڕێگات دا خێڵی وا بە سەرتدا بێنە ڕێت؟!

گیتر هەر شاد و سەرکەوتوو بن.

برای دڵسۆزت
هۆمەر شێخموس "بلا تانی"

تێبینی: تکایە بە دەستی کاک جەمال ئاغا بگات.

Postal address
Stockholm University
Centre for Research
in International Migration and Ethnic Relations
S-106 91 Stockholm
Sweden

Street address
Universitetsvägen 10 B
Frescati

Exchange +46 8 16 20 00
Direct +46 8 16
Telefax +46 8 15 67 20

نامەی هۆمەر شێخمووس بۆ جەمال ئاغا ٢٠٠١

حکومەتی هەرێمی کوردستان
وەزارەتی شارەوانی وگەشت وگوزار
سەرۆکایەتی شارەوانی سلێمانی
(ئەنجومەنی شارەوانی)

ژمارە :
بەروار : / / ٢٠٠١
/ / ٢٧٠٠

بۆ/ بەڕێز کاک هۆمەر شێخ موس .

بابەت/ نارەزایی نامە

ئێمە وەکو دەستەی خوشکانی بەشداربوو لەم پرۆسەی
هەڵبژاردنی شارەوانییەکان نارەزایی خۆمان دەربڕین
سەبارەت بەو نامەیەی کە بۆمانی ناردووە بەڕێزمان
(هاوڕێ جەمال) هاتووە لەلایەن ئێوە نابێتە وە سەبارەت بەوەی
کە (هاوڕێ جەمال) ڕقی لە ژنە ئێمە (هاوڕێ جەمال) بە پێشنیار
بە نای خۆمانی دادەنێین. ئێتر هیوای
خۆشیت بۆ دەخوازین.

[illegible]
هەڵبژاردنی [illegible] (٧/ل)

ل. دەستەی خوشکانی شارەوانی
ئەنجومەنی شارەوانی سلێمانی
فوزیە عمر قزاز ١٠

نامەی فەوزیە عومەر قەزاز بۆ هۆمەر شێخمووس ٢٠٠١

برای دلسۆز کاک هۆمەر بۆتانی

سڵاوتان لێ بێ لەگەڵ رێزدا

مامۆستای مەزن نامە پڕ لە ئامۆژگاری و . پڕ لە بۆنو و بەرامەی خۆشەویستیتان بەبروسکە گەیشتە دەستمان . دیارە ئەو جۆرە نامانە هەر لەخامە و دەست و پەنجەی مامۆستای وەك خۆتان ئەوە شێتەوە کە ئاوێنەیەکی ساف و بێگەردە . لەم روانەوە:-

یەکەم : بۆ هەڤاڵانی بادینان

دووەم :بۆ دۆستێکی وەکو من موخلیس .

ئەلحەق نامەکە زۆر بەگەشی دروشمی دۆستانەی بادینان و عەشیرەتی (دەهۆکی) پێوە دیارە.

بەنیسبەت منیشەوە ئەوە شتێکی چاوەڕوانکراوە گەوا لەگەڵ دۆستێکی زۆر نزیکی خۆت ئەوەها بدوێی تا ناچارییم بەهۆنراوەی داڕێژراو وەڵامت بدەمەوە بەم شێوەیە :-

نێرگە لە (سوید) موزیع لە (بۆتان) (١)

(سویچ و کۆنترۆڵ) لە (قەلاچوالان)

(بەرنامە) کاتێ پێشکەش ئەکری

(موزیع) لە دژی تەبایی ئەدوێ

دووبەرەکیێتی بادینی و بۆتان

بوە بەگرۆکانی دەوری ئاگرمان

زمانی جنێوت ببڕێ لەبندا

(دەستە چەوەرەکەت ئەسووی بەمندا؟)

لەسەر بدینی شینکەی یاخود شەر

گریانی گورگە بۆ مەغدووری مەڕ

واز لەم کردارە بۆ چی ناهێنی؟

تۆ مامۆستای یان گێرە شێوێنی؟

تەقدیر بۆ گەشەی عیلم و زانیاری

سەرو ماڵ دێنێ بیبەی بەدیاری

مامۆستا و ژن ـمان لەلا بەرێزە

توانج و پلار لامان بێ پێزە

چی وای لێکردی بەم پەلە پەلە

ئەسەلی ناو کەوتیتە هەڵە

لەکۆتاییدا : وێرای دەربڕینی سۆز و خۆشەویستی هیوا خوازم نوکی خامەکەت لەرووی هاندانی دووربەرێکیەوە کول بێت بەڵام لەرووی خۆشەویستی خۆتەوە تەمەن درێژ بێت و هەمیشە سەلامەت و هەردەم دەم بەخەندە بێت

(بۆتینە و (دەهۆکینە)

چەکی وانە هەستینە

هەر سەد مێر بەیەکینە

برای دلسۆزت

جەمال گەرگوکلی زادە

سلێمانی (٢٠/٦/٢٠٠١)

شیعرێکی جەمال ئاغا لە وەڵامی نامەیەکی هۆمەر شێخمووس ٢٠٠١

بۆ/ برای بەڕێزمان کاك عومەری شێخ موس

سڵاوی گەرممان.. هیوامان سەرکەوتن و ساغی و سەلامەتیتانە.

برای بەڕێزمان ئێمەی ~~کادیرانی (ی.ن.ک)~~ کە لە مەڵبەندی ڕێکخستنی سلێمانی و لەگەڵ مامە جەمال کارمان کردووە، زانیمان کە بەڕێزتان نامەیەکتان بۆ مامی گەورەو بەڕێزمان مامە جەمال نوسیوەو تیایدا نیشانەتان بەوە داوە کە مامە جەمال دژی ژنان بێت. ئێمە ئەو ڕایەمان پێ سەیرەو هەرگیز هەستمان نەکردووە مامە جەمال دژی ئێمەی ژنان بووبێت، بەپێچەوانەوە هەموو کات هاوکارو پشت و پەنامان بووە، بۆ زۆرێك لە کێشەو گرفتەکانمان پەنامان بۆ بردووەو ئەویش دڵسۆزانە پشتگیری کردووین، لە هەموو بۆنەو یادەکانی ژنانیشدا لە ڕیزی پێشەوەی ئەو هەڤاڵانە بوو کە پیرۆزبایی لێکردووین و شعریشی بۆ نوسیوین. بۆیە پێمان خۆش بوو بەم نامەیە بەڕێزتان ئاگادار بکەینەوە کە مامە جەمال دژی ژنان نیەو بەپێچەوانەوە هەموو کات مامەو هەڤاڵ و هاوکاری دڵسۆزمان بووە.

جارێکی تر هیوای سەرکەوتنت بۆ دەخوازین...

نەسرین جەمال | گێلاس محێدین | کوێستان محەمەد عەبدوڵڵا

٢٠٠١/٦/٢١

[illegible]

بۆ هەڤاڵی هێژاو بەڕێز (مام جەلال)

نامەی نەسرین جەمال، گێلاس محێدین و کوێستان محەمەد بۆ هۆمەر شێخمووس ٢٠٠١

برای هەرە ئازیزم

کاک هۆمەر شێخموس

یادی ئەزیزم بۆ خۆتان و ئەنیتا خان، هیوام

هەمیشە تەندروستی زۆر و باشتر بڕوات.

برام!

کاتێ خۆم بیستم کە نەخۆشی رووی تێ کردووی،

باوەڕ بکە دڵم نەدەهات هەستی لە گەڵتان بۆ نەخۆشیەکە

بکەم. شوکر بیستم کە چاک بوویتەوە.

ئێستاش.. باشە، زۆر و باشتریش دەڕوا. کاتە

سەفەرەکەت هاتووە. هەتوانی ئەنیتاش ئەوجارە

بێنێت. خۆ ئەو هەر کاتێ بڕوا نییە. کارێشی

زۆر دەکەوێت

جەنابت.. زۆرت بیر لێدەم هەیە. هەمیشە

بە خۆشتان و ئازیزت دەزانم. ئەمڕۆژانە هەر ماوەی،

هەر ئیشێکیشت هەبێ.. لە خزمەتدام،

سڵاوی زۆر و خۆشەویستی

کۆن و نوێ...

مەلا بەختیار

١١/١٢/٢٠٠٢

نامەی مەلا بەختیار بۆ هۆمەر شێخمووس ٢٠٠٢

تکایە: تایبەت و بۆ بڵاوکردنەوە نیە

بەڕێز مام جەلال،
بەڕێز کاک نەوشیروان،
بەڕێز کاک کۆسرەت،
بەڕێز کاک کمال فوئاد،
بەڕێز کاک عومەری سەید عەلی،
بەڕێزان ئەندامانی مەکتەبی سیاسی و
سەرکردایەتی یەکێتی نیشتمانی کوردستان.

برایان و هاوڕێیانی ڕێگای خەبات،

من وەك یەکێك لە ئەندامەکانی دەستەی دامەزرێنەری ی.ن.ك و هەروەکو کوردێکی کە خەڵکی کوردستان عێراق نیم و لە کاتی خۆیدا و لە ڕۆژە سەخت و ساتە هەرە گرانەکانتاندا بۆ یارمەتیدانتان هاتمە لاتان و ئێستاکەش سەربەخۆم و لە ناو ڕیزەکانتاندا نەماوم. بە بیستنی هەواڵی بوونی ناکۆکی لە نێو ڕیزەکانتاندا بە شێوەیەکی کراوە و ئاشکرا، زۆر نیگەران و غەمبار بووم.

دەتوانم لە هەندێ لە مەرج و فاکتەرەکانی ئەو نا ڕازی بوون و ڕەخنانەتان تێبگەم و هەندێکشیان لە جێگای خۆیانن، بەڵام من وای بۆ دەچم کە کات و شێوەی ڕەخنە گرتنەکە باش نەبوون. بەو شێوەیەش کە من ی.ن.ك و مام جەلال و زۆربەتان دەناسم، دەکرا ئەو مەسەلەیەی کە بووە مایەی نیگەرانی بە دایەلۆگ و ووتوێژکردن چارەسەر بکرایە و بە شێوەیەکی فراوان ئاشکرا نەکرابە.

من هەستم بەوە کردووە کەوا کەم و کوڕی لە نێو ڕیزەکانی ی.ن.ك و ئەندامانی سەرکردایەتی و ڕێبەرەکانیدا هەیە، بەڵام هێشتا دەتوانرا جۆرە میکانیزمێکی نوێ پێك بهێنرێت تاوەکو بە شیوەیەکی دیموکراسیانە و پێکەوە و ئاشکرایانە و بە فەرماندەیەتیەکی باشەوە چارەسەر بکرایە.

ئەگەر هەوڵی جدی و پێویستیش بۆ مامەڵە کردن لەگەڵ ئەم کەم وکوڕیانە بدرێت و لە ناویاندا دیاردەی خزم خزمێنە، ئەوا من دڵنیام لەوەی کە ی.ن.ك لەم کێشەیە بە شێوەیەکی باش و زۆر بەهێزتر لە پێش ئەنجامدانی هەڵبژاردنە گشتیەکانی مانگی یەکی ساڵی 2005 لە عێراق و کوردستان، ڕزگاری دەبێت (هەروەکو چۆن پێشتریش گەلێ کێشەی تر بەم شێوەیە چارەسەر کراون)

هەروەها دابونەریتێکی دیموکراتی زۆر بەهێزیش بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ دید و بۆچوونە جیاوازەکان و شێوەی بیرکردنەوە لە مەسەلەکان دادەمەزرێت و بە شێوەیەکی بەرچاو ی.ن.ك وەك پارتێکی دیموکرات و مۆدرن و بزوتنەوەیەکی شارستانی لە نێو ڕای گشتی ناوەوە و دەرەوەی وڵات ناوبانگ دەداتەوە. هەروەها مایەی شانازی دەبێت کەوا ئێوە دابونەریتی ڕێکەوتنی دیموکراسی دابمەزرێنن و بەم پێیەش ی.ن.ك بە ڕادەیەکی زۆر گەورە لە نێو ڕیزەکانی گەلی کورد دا بەهێز دەبێت و ڕەکەبەرەکانی لاواز دەکات.

بۆ مامەڵە کردنیش لەگەڵ ئەم بارودۆخەی ئێستادا، پێویستە بەشی زۆرتان ڕەفتارەکانی خۆشتان شی بکەنەوە و بە سەر خۆتان و کەم و کوڕییەکانتاندا بچنەوە و لە هەمان کاتدا جێبەجێکردنی کارەکانتان و نەك هەر ڕەخنە لە مام جەلال بگرن. هەرچەندێکیشە "هاوڕێکەم" زۆر باش دەناسم و دەزانم لەوانەیە هەندێ جار ڕێگەی خۆی وون بکات و تاك ڕەوی بکات، بەڵام ئەویش هەمیشە یەکەم کەسە لەوەی کە دان بە هەڵەکانیدا دەنێت و ئامادەیە بۆ چاکردنەوەیان.

لە هەمان کاتیشدا، حەز دەکەم باس لە خاڵێکی زۆر گرنگی ڕاستی ژیان بکەم ئەویش: کاتی بوونی دەسەڵاتی یەك سەرکردە، یەك پارتی، یەك گروپی نەژادی، یەك ئاین، یەك نیشتمان و یەك دەوڵەت و هەروەها دەسەڵاتی بنەماڵە نەماوە و بۆ هەتا هەتایە بەسەر چووە. لە ئایندەدا تەنها مۆدی باوەڕبوون بە چەندێتی و فرە کەلتوری و لێك تێگەیشتن و سنگ فراوانی و دیموکراسی و فرە لایەنی لە هەموو بوارێکدا دەبێت. لەوەش زیاتر، بڕی ئەو دەسەڵات و سەرچاوانەش کە لە کوردستانی عێراق و کۆمەڵگاکەتاندا هەیە زۆر دیاریکراو بچوکە ئەگەر هاتو بە وڵات و حکومەتەکانی تری ناوچەکە و جیهان بەراورد بکرێت.

لە لایەکیشەوە، لەوانەیە ئەم کێشە و ناکۆکیەی ئێستا هاتۆتە ئاراوە بەرژەوەندی هەبێت چونکە هێشتا کات و ئەگەری چارەسەرکردن بە شێوەیەکی تێگەیشتوانە و ڕێك و پێکانە هەیە. ئەگەر نا، ئەوا لەوانەیە شێوازێکی ناشرین و دڕندانە و زۆر جدی لە داهاتودا بگرێتە خۆی.

لەبەر ئەوە، داوا لە هەمووتان دەکەم بەوپەڕی تواناتانەوە ی.ن.ك ڕزگار بکەن و ناوبانگ و نەریتە باشەکانی بپارێزن بەوەی چارەسەری بەسود و بەجێ بۆ چارەسەرکردنی کێشەکە بخنە بەردەم. من باوەڕ دەکەم ئەوە دەتوانرێت بە دەست بهێنرێت چونکە من هەمووتان دەناسم و دەزانم چۆن بەرپرسانە ڕەنجتان داوە و خەڵکانێکی چەند بەوەفا و تێگەیشتوو و باش و ڕاستگۆن بۆ گەل و نیشتمان.

برای دڵسۆزتان/ هۆمەری شێخ موس
واشنتن- ئەمەریکا
2004-10-28

نامەیەکی هۆمەر شێخمووس بۆ پاراستنی تەبایی ریزەکانی
یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ٢٠٠٤

To Mam Jelal　　　　Page 1 of 1

Reminder: AOL will never ask you to send us your password or credit card number in an email.　　This message has been scanned for known viruses.

From: [illegible]
To: [illegible]
Cc: [illegible], [illegible]
Subject: To Mam Jelal
Date: Sun, 23 Apr 2006 10:58:20 AM Eastern Daylight Time

Bray Khoshewistim Mam Jelal,

My heartiest and warmest regards on your re-election as President of Iraq. Both you and Iraq really deserve that post. I am very sure that in the coming four years, as in the last year, you will achieve great things and leave your historical mark on the future of Iraq, much better than the mess that Gertrude Bell and Sir Percy Cox left, for coming generations to be grateful to you and President Bush. I am sure that Brother Adil (Abu Amal) will be a great support to you and please congratulate him on my behalf as well. It is ironic that the Kurds were called separatists and destroyers of Iraqi national and territorial integrity, yet now the ones that are saving Iraq as a united national state and holding it together are the Kurds. I hope that the Arabs will have the honesty and courage to acknowledge this fact in the future.

Agai le Moqtada beet. Meezerbeserkan deyanweest weko Hizbullay Lubnan le Iraq be kary biheenin we zor jeegay metirsiye. Eestash heezy nardoote Kirkuk bo ajawe nanewe. Oomedewarim be derdy Jafari berit (belam le ser khwe!). Eni be rasty, bo ew kabrayet wa rezili u riswa kird, her chende mustahiqqish boo.

Be rasty, Hama Saeed le katy khwey rasty got: " Em Shere sege be Mam Jalal nebee, be keseky ke nakreet".!!!

Congratulations again and the best of luck in the World.

Bray dilsozit: Homar Sheikhmous.

http://r02.webmail.aol.com/17385/aol/en-us/mail/display-message.aspx　　5/9/2006

نامەی پیرۆزبایی هۆمەر شێخمووس

بۆ مام جەلال لە کاتی هەڵبژاردنەوەی بە سەرۆک کۆماری عیراق لە رۆژی ٢٠٠٦/٤/٣

Resignation Notice

Subject: Resignation Notice
From: Omar Sheikhmous <osheik@VOANews.Com>
Date: Thu, 14 Jun 2007 16:29:43 -0400
To: "Ismail M. Dahiyat" <idahiyat@VOANews.COM>

Dear Dr. Ismail Dahiyat,
Division Chief of Near East and Central Asia Division of VOA,

With this letter and with a very heavy heart, I would like to inform you that I have decided to formally resign from my post as Chief of the Kurdish Service of VOA as of September 1, 2007.
The six years that we have worked together have been very interesting, stimulating and useful years. Together and with a lot of hard work, we achieved many positive steps and progress for the Kurdish Service. I deeply appreciate this very productive cooperation between us.
I am certain that the Kurdish Service will develop even more, achieve greater strides and will be in very good hands in the future as well.

Thank you and wish you all the best.

Omar Sheikhmous - Chief of the Kurdish Service.

نامەی وازهێنانی هۆمەر شێخمووس لە بەشی کوردی رادیۆی دەنگی ئەمریکا لە رۆژی ٢٠٠٧/٦/١٤

هەندێ پێشنیازی کورت دەربارەی چارەسەرکردنی کێشەکانی ناو یەکێتی نیشتمانی کوردستان

- دەربارەی رێکخستن:

١. بەهێزکردن و دەستنیشانکردنی دەسەڵاتەکانی م.س.

٢. کارکردنی م.س. وەك دەزگایەکی یەکگرتوو وە بە شێوەیەکی کۆلیکتیڤ (جماعی).

٣. دانانی جێگرێك بۆ هەر ئەندامێکی م.س.

٤. بەستنی کۆبونەوەی هەفتانەی م.س. و باسکردنی راپۆرتی دەستەی کارگێر.

٥. کارو چالاکی کارگێر پێویستە وەك گروپێك بێت و هەریەکە ئاگاداری ئەوەی تربێت و بەیەکەوە بریارەکان بدەن.

٦. بەستنی کۆنگرە هەتا ٢٠٠٩/٠٣/٣١

٧. چاوخشانەوە بە ژمارەی و پێویستی مەکتەبەکاندا و دانانی لێپرسراوی شیاو بۆ ئەو کارە و دانانی ئەندامێکی م.س. یان سەرکردایەتی وەك سەرپەرشتیار.

٨. دانانی بیرۆیەك بۆ نەهێشتنی (گەندەڵی) لە کەسانی یەکێتی و دەرەوەی یەکێتی.

٩. رەچاوکردنی پرنسیپی شەفافیەت و کراوەیی لە هەموو کارێکی یەکێتی و بە تایبەتی لە بواری داراییدا.

١٠. قەدەغەکردنی کاری بازرگانی راستەوخۆ و ناراستەوخۆ بۆ ئەندامانی م.س. و سەرکردایەتی.

١١. دابەشکردنی کارەکان بەسەر هەموو ئەندامی م.س. و سەرکردایەتی دا و هیچ لێپرسراوێك زیاتر لە دوو کاری بەرەو روو نەکرێتەوە.

١٢. قەدەغەكردنی دەزگاكانی یەكێتی بۆ دەستخستنە ناو كاروباری حكومەتەوە بە گشتی و زانكۆ و پەیمانگا و قوتابخانە و دامەزراندن و دانان و دەركردنی هاوڵاتیان لە دەزگا حكومیەكان دا بە تایبەتی.

١٣. بیركردنەوە لە گۆڕینی ژمارەیەكی زۆر لە ئەندامانی م.س و كۆمیتەی سەركردایەتی و هێنانە پێشەوەی ژن و گەنج و دەموچاوی گونجا و خۆشەویست.

١٤. دانانی ئەنجومەنێكی راوێژكاری بۆ بەشێ لە ئەندامانی كۆنی م.س. و سەركردایەتی و خەڵكانی بە ئەزمون و شارەزا وەك ئەنجومەنی پیران لە زۆر وڵات.

١٥. رێگا دانان بۆ كاركردنی پلاتفۆرمێكی فكری لەناو ریزەكانی یەكێتی دا.

١٦. بەستنی زنجیرەیەك كۆبونەوە لەناو هەموو ریزەكانی یەكێتی، بۆ باسكردن و دۆزینەوەی میكانیزمی گونجاو بۆ كاركردنی بۆچونە جیاوازەكان لەناو یەكێتی دا.

١٧. كۆبونەوە لەگەڵ چەند گروپێكی جیاوازی كۆمەڵگا و گوێگرتن لێیان دەربارەی چارەسەری كێشەكانی ناوە و دەرەوەی یەكێتی. هەروەها داوا لە چەند كەسانێكی بێلایەن و شارەزا لە دەرەوە و ناوەوەی كوردستان بكرێت كە راو بۆچون و پێشنیازی خۆیان بۆ چارەسەری گیروگرفتەكانی یەكێتی بنوسن.

١٨. گەرانەوەی ماف و ئیعتیبار و بۆ ئەو ئەندامانەی كە لەسەر بیرو بۆچونی جیاواز كە سزا دراون یان دورخراونەتەوە یان وازیان هێناوە و كردنەوەی لاپەرەیەكی نوێ بۆ كاری نوێ.

١٩. بیركردنەوە لە دانانی سەرۆك بۆ یەكێتی لەگەڵ مانەوەی پۆستی سكرتێری گشتی.

٢٠. گۆڕینی ناوی هەندێ ئۆرگانی یەكێتی كە لەگەڵ سەردەمی نوێ و بۆچونەكانی سۆسیال دیموكراتدا بگونجێ.

هەندێ پێشنیاز بۆ ڕیفۆرمی حکومەتی هەرێمی کوردستان

١. کۆبونەوەی هەفتانەی کابینەی حکومەت
٢. دانانی وەزیر و لێپرسراوی شارەزا و پسپۆر بۆ وەزارەتەکان، کە مەرج نیە حیزبی بن.
٣. دانانی پسپۆری کورد و بێگانە وەك ڕاوێژکار بۆ بوارە جیاوازەکانی دەزگاکانی حکومەت.
٤. شەفافیەت لە کاری حکومەت و نەشاردنەوەی کارەکان.
٥. بەهێزکردنی ڕۆڵی پەرلەمان، وەك چاودێرێك لەسەر حکومەت
٦. هەوڵدان بۆ جیاکردنەوەی کاری حیزبی و حکومی .
٧. شەفافیەت لە بواری بوجە و شێوەی سەرفکردنی.
٨. شەفافیەتی ڕوون دەربارەی سەروەت و سامانی هەرێم و بە تایبەتی لە بواری پرۆژە ئیستراتیجیەکاندا، وەك نەوت و گاز.
٩. کەمکردنەوەی ڕێژەی نوێنەرایەتی لە پەرلەمان بۆ ٤٪، بۆ ڕەخساندنی بواری دەرچونی نوێنەری پارت و ڕێکخراوی بچوك.
١٠. نەهێشتنی زیندانی نەهێنی لە کوردستان و ڕەچاوکردنی تەواوی پێشێلکارەکانی مافی مرۆڤ .

هۆمەر شێخموس – ٢٠٠٨/١١/٠٧

لەم نامەیەدا هۆمەر شێخمووس کۆمەڵێک پێشنیاری پێشکەش بە
یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان و حکومەتی هەرێمی کوردستان کردووە ٢٠٠٨

سلێمانی ١٤/١١/٢٠٠٨

برای زۆر بەڕێز و خۆشەویستمان مام جەلال

سڵاوی گەرمی برایانە و داوای خۆشی و سەرکەوتنتان بۆ دەکەین.

١- ئەمڕۆ بیستمان کە هاتنتان بۆ سلێمانی دووا کەوتووە، وە هەتا سەری مانگ ناتوانن بەرەو ئێرە بێن.

٢- ئێستا لەگەڵ کاک ملازم عومەر دانیشتووین وە وا بەسندمان زانی ئەم پرووسکە یە ئاراستەی جەنابت بکەین؛

أ- ئایە هەر بەلای جەنابتا پەسندە لەسەر هەوڵی خۆمان بەردەوام بین؟

ب- لەگەڵ کاک نەوشیروان قسەمان کرد، کە وتی باش بوو لەسەر کاری خۆمان بەردەوام بین.

ج- حەز دەکەم بزانم ڕای جەنابت چییە؟ ئایا لێرە بمێنم هەتا جەنابت دێی بۆ سلێمانی ئەگەر وایە، ئەوا ئەگینا ئێستا ڕەوانە دەکەم و بە خۆم دەمێنم.

ئیتر هەر شاد و سەرکەوتوو بن.

برای دڵسۆزت   برای دڵسۆزت

نامەی عومەر عەبدوڵڵا "ملازم عومەر" و هۆمەر شێخمووس

بۆ مام جەلال کە ئەوسا ڕۆڵی ناوبژیکاریان دەبینی لە نێوان مام جەلال و نەوشیروان مستەفادا ٢٠٠٨

بەشی سێیەم

وێنەکان

سەرنجێک

هۆمەر شێخمووس ئەرشیفێکی دەوڵەمەندی لە وێنە و بەڵگەنامە هەیە. هەڵبژاردنی ئەم چەند وێنەیە لە نێو چەند هەزار وێنەیەکدا، بەو واتایە دێت کە وێنەکانیش رووداوەکانی ئەم کتێبە بگێڕنەوە، یاخود بەشێک بن لە راستی و هەقیقەتی وەڵامەکان.

نەوزاد

له راستەوه: باوکی هۆمەر شێخمووس، حەسەن حاجۆ ئاغا، مەمدوح سەلیم، قەدری جان

له راستەوه ئەوانەی دەناسرێنەوه؛ عیسمەت شەریف وانلی، د. نورەدین زازا، جەمشید جەلادەت بەدرخان، قەدری جان،
عەبدولرەحمان زەبیحی، رەمۆ حسۆ، د. عیزەدین مستەفا رەسول، قەدری جەمیل پاشا، هۆمەر دزەیی، عوسمان سەبری. دیمەشق، ساڵی ١٩٥٧

ئەگنێتا لە کاتی گەنجیدا

هۆمەر شێخمووس لە کاتی گەنجی

خۆپیشاندانی کوردەکانی ستۆکهۆڵم بە بۆنەی رۆژی کرێکارانی جیهان ١ ی ئایاری ساڵی ١٩٦٨

هۆمەر شێخمووس و ئەگنێتا دوای گەڕانەوەیان لە کوردستان لە کاتی پێشمەرگایەتیدا،
ستۆکهۆڵم، کانوونی دووەمی ساڵی ١٩٨٢

د. سەلاح حەفید، د. نەجیب خەفاف، هۆمەر شێخمووس، کۆنگرەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد، بەرلین ساڵی ١٩٦٥

لە راستەوە: هۆمەر شێخمووس، سوزان مەیسلاس، کەیا ئیزۆل، سێهۆ هێرمانسۆن، ستۆکهۆڵم، نەوەدەکان

خۆپیشاندانێکی کوردەکانی ستۆکهۆڵم، بەردەم باڵیۆزخانەی عیراق ١٩٧٤

لە راستەوە: د. فوئاد مەعسووم، د. کەمال فوئاد، هۆمەر شێخمووس. فرانکفۆرت، ئەڵمانیا ١٩٧٦

هۆمەر شێخمووس و مام جەلال، ناوزەنگ ۱۹۷۹

د. جەعفەری شەفیعی، مام جەلال، هۆمەر شێخمووس، د. فوئاد مەعسووم ناوزەنگ ۱۹۷۹

له راستەوە: سەعید دارایی، د. جەعفەری شەفیعی، هۆمەر شێخمووس، ناوزەنگ ١٩٧٩

له راستەوە: هۆمەر شێخمووس، خەجۆی سکرتێری ئاڵای رزگاری، ناوزەنگ ١٩٨٠

له راستەوە: هۆمەر شێخمووس، نەجۆ_سەلاح "نەجمەدین بیوکەکایا "و ئازاد هەکاری، ناوزەنگ ١٩٨٠

له راستەوە: پێشمەرگەیەک، حاکم عومەر، پێشمەرگەیەک، ئەگنێتا، هۆمەر شێخمووس، توژەڵە، ساڵی ١٩٨٠

لە راستەوە: ملازم سەید کەریم، هۆمەر شێخمووس، ئەحمەد خدر
ئەو کەسەی کە ویستی هۆمەر شێخمووس تیرۆر بکات، ناوزەنگ ١٩٨٠

ئەگنێتای هاوسەری هۆمەر شێخمووس و پێشمەرگەیەک بەرەو کانی کنێر- ١٩٨١

لە راستەوە: تەلعەت گلی، سالار عەزیز، د. کەمال خۆشناو، هۆمەر شێخمووس، مامۆستا جەعفەر، نەوشیروان مستەفا، کەپرەکەی مەکتەبی سیاسی- توژەڵە ١٩٨٠

لە راستەوە کە وەستاون: سالار عەزیز، ملازم عومەر، بەکری حاجی سەفەر، هۆمەر شێخمووس، نەجۆ، د. کەمال خۆشناو، پێشمەرگەیەک. ئەوانەی دانیشتوون: کەمال شاکر، مەلا بەختیار، دلێری سەید مەجید، شازا دسائیب. شێنێ ١٩٧٩

لە ڕاستەوە: ملازم عومەر، د. فوئاد مەعسووم، عومەر دەبابە، نەجۆ، عەزیز بەگ، هۆمەر شێخمووس، شێنێ ١٩٨٠

بارەگا سەرەتاییەکانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ناوزەنگ ١٩٧٩

مام جەلال و هۆمەر شێخمووس لەگەڵ مەفرەزەکەی مام جەلال، ناوزەنگ ١٩٧٩

لە راستەوە: جەمال ئاغا، ئەگنێتا، هۆمەر شێخمووس، نەوشیروان مستەفا، جەبار، محەمەدی مەلا حەسەن، شازاد سائیب، بێوران ساڵی ١٩٨٠، چوون بەرەو کۆنفرانسی چواری حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران·

هۆمەر شێخمووس لەسەربانی بارەگای مەکتەبی سیاسی، ناوزەنگ ۱۹۷۹

لە راستەوە: عەلی حەمە ساڵح، نەوشیروان مستەفا، عومەر شێخمووس، جەمال ئاغا. توژەڵە ۱۹۸۰

هۆمەر شێخمووس لەگەڵ چەند رۆژنامەنووسێکدا کە بەداخەوە وێنەکە بڕاوە ناوزەنگ ١٩٧٩

هۆمەر شێخمووس و ملازم عومەر و مامۆستا جەعفەر لەگەڵ کۆمەڵێک پێشمەرگە کە لە دەورەی کادراندا بەشدار ببوون، ناوزەنگ، ساڵی ١٩٧٩، کە چەند هەفتەیەک بوو هۆمەر شێخمووس گەیشتبووە کوردستان.

لە ڕاستەوە: د. کەمال خۆشناو، هۆمەر شێخمووس، مام جەلال،
د. فوئاد مەعسووم، عادل موراد. ناوزەنگ ۱۹۷۹

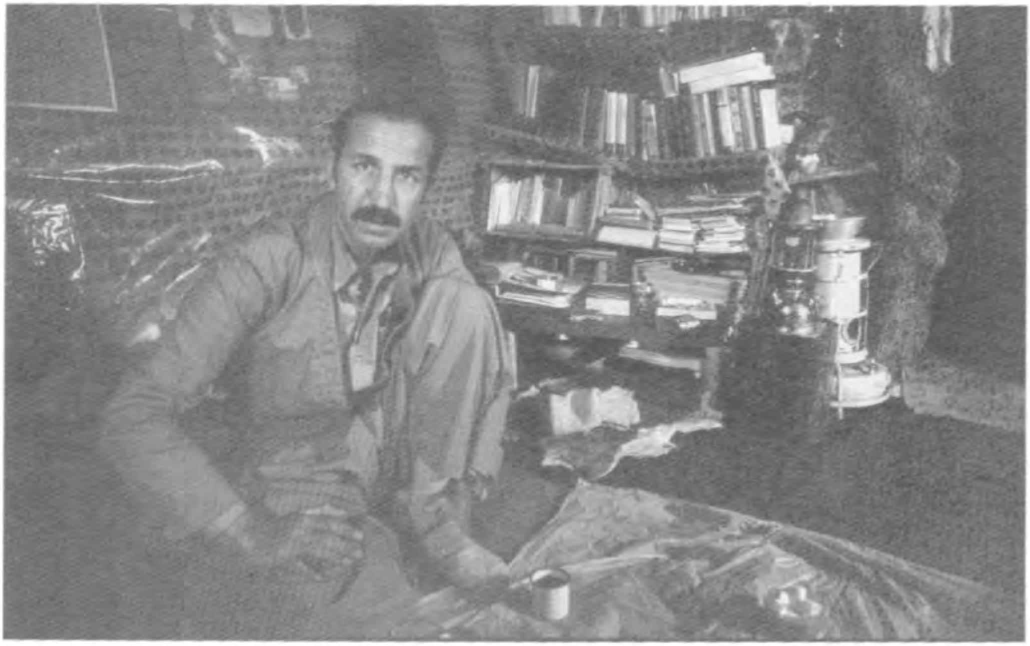

هۆمەر شێخمووس لە بارەگای مام جەلال. ناوزەنگ ۱۹۷۹

ئەوانەی دەناسرێنەوە: مامۆستا جەعفەر، شەهاب عوسمان، ئیبراهیم جەلال،
د. خدر هەورامی، حەمە تۆفیق رەحیم، فەرید ئەسەسەرد. زەڵێ ١٩٧٩

لە راستەوە: ئەگنێتا، ئەبو جەمال سەرکردەی یەکێک لە حزبە عەرەبییەکانی عیراق بوو. هۆمەر شێخمووس. زەڵێ ١٩٨٠

ئەگنێتا لەسەردەمی پێشمەرگایەتی لە شاخەکانی کوردستاندا، ١٩٨٠

ئەگنێتا و هێرۆ ئیبراهیم ئەحمەد لە خانووەکەی مام جەلال ناوزەنگ ١٩٨٠

لە راستەوە: نەناسراوەتەوە، مامۆستا شەریف، هۆمەر شێخمووس، ئەگنێتا،
د. کەمال خۆشناو، جەمال ئاغا، حاکم عومەر، توژەڵە ١٩٨٠

لە راستەوە: هۆمەر شێخمووس، جگەرخوێن، حەسەنی قازی،
لە خۆپیشاندانێکدا لە ستۆکهۆڵم دژی لە سێدارەدانی چەند کوردێکی کوردستانی رۆژهەڵات، ١٩٧٩

لە راستەوە: هۆمەر شێخمووس، د. کەمال فوئاد، تەرابلووس- لیبیا ١٩٨١

لە راستەوە: د.بەرهەم ئەحمەد ساڵح، هۆمەر شێخمووس، کۆنگرەی لێبەرپارتی، بەریتانیا ١٩٨٢

محەمەد ئۆزۆن و هۆمەر شێخمووس، ستۆکهۆڵم، ١٩٨٩

سەنتەری لێکۆڵینەوە لە زانکۆی ستۆکهۆڵم، هۆمەر شێخمووس و کۆمەڵێک لێکۆڵەری تر. ساڵی ١٩٨٧

ئەگنێتای هاوسەری هۆمەر شێخمووس لەبەردەم خانووەکەی باپیری
لە خوارووی سوید- ساڵی ١٩٩٦

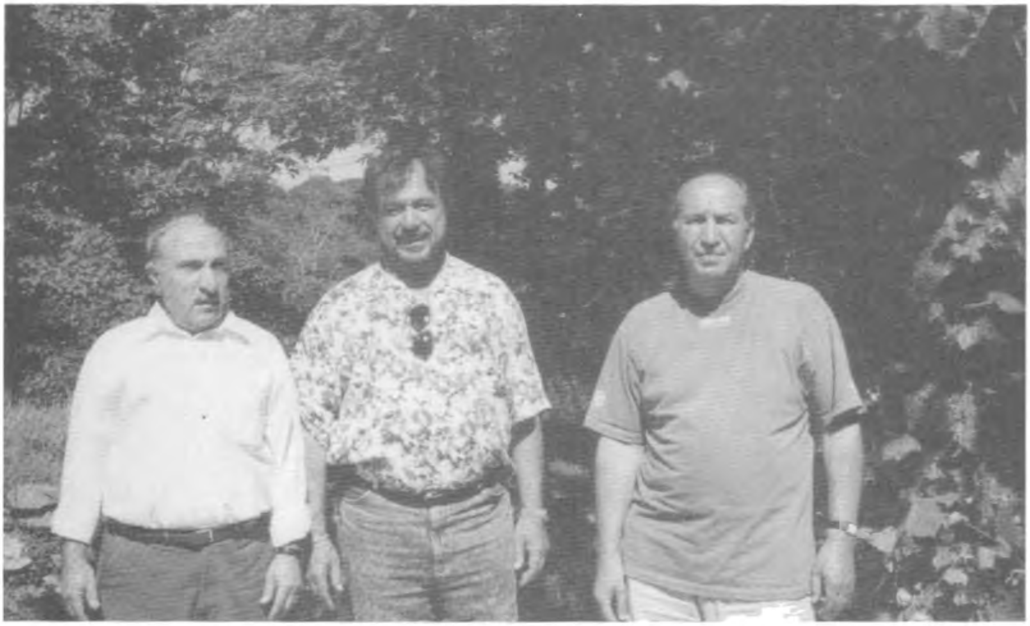

لە راستەوە: هۆمەر شێخمووس، عومەر هەڵمەت، د. مەحموود عوسمان، ئەمریکا ساڵی ١٩٩٨

ئەگنێتا لەگەڵ هەردوو براکەیدا، ستۆکهۆڵم ١٩٨٨

هۆمەر شێخمووس لە کۆڕێکدا، یۆتۆبۆری- سوید کۆتایی هەشتاکان

هۆمەر شێخمووس، شێرکۆ بێکەس، ئینگڤار کارلسۆن سەرۆک وەزیرانی سوید، ستۆکهۆڵم
شێرکۆ بێکەس لە کاتی وەرگرتنی خەڵاتی تۆخۆلسکی، ١٩٨٧

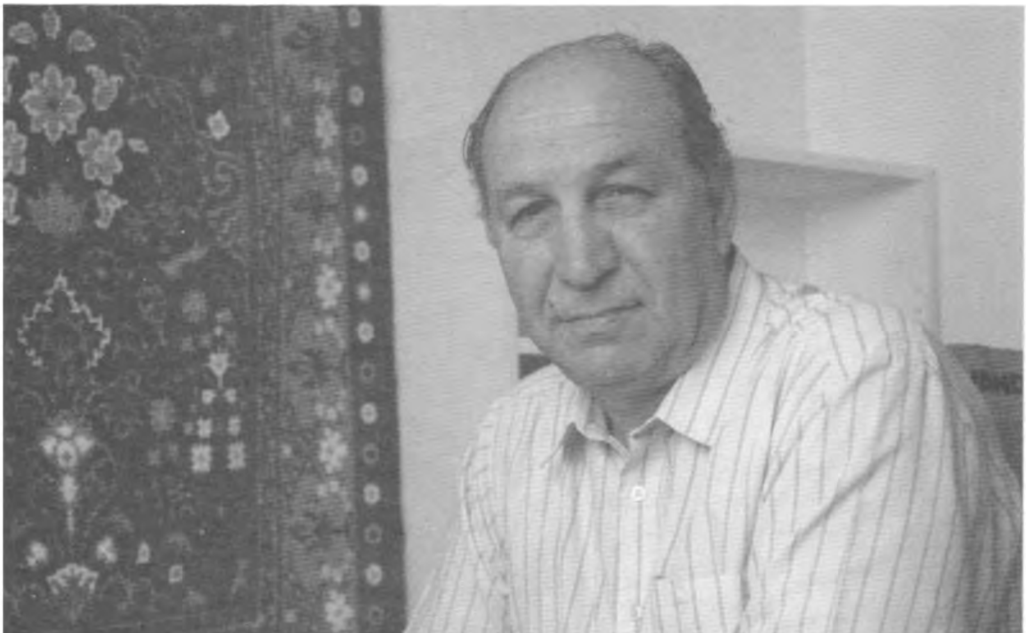

هۆمەر شێخمووس، لە ماڵەکەی خۆی لە ستۆکهۆڵم، ساڵی ٢٠٠١

هۆمەر شێخمووس، ئەگنێتا، بەردەم باڵەخانەی نەتەوەیەکگرتووەکان، نیۆریۆک، ساڵی ١٩٩٨

هۆمەر شێخمووس، ئەگنێتا، هیرۆشیما-یابان، ساڵی ١٩٩٢

لە ڕاستەوە: هۆمەر شێخمووس، مامۆستا عیزەدین حوسینی، ئەحمەد ئەسکەندەری،
ئوپسالا-سوید ماڵی مامۆستا عیزەدین، ساڵی ٢٠٠١

ماڵی جەرجیس فەتحوڵڵا لە شاری کاترینەهۆڵم لە سوید
لە ڕاستەوە کە بە پێوە وەستاون: عەبدولڕەزاق فەیلی، فاتح ڕەسوڵ، نەناسراوە، نەناسراوە، هۆمەر شێخمووس، سامان گەرمیانی. ئەوانەی دانیشتوون لە ڕاستەوە: شێخ ساڵحی گڵەزەردە، جەرجیس فەتحوڵڵا، کەریمی حیسامی. ئەوەدەکان

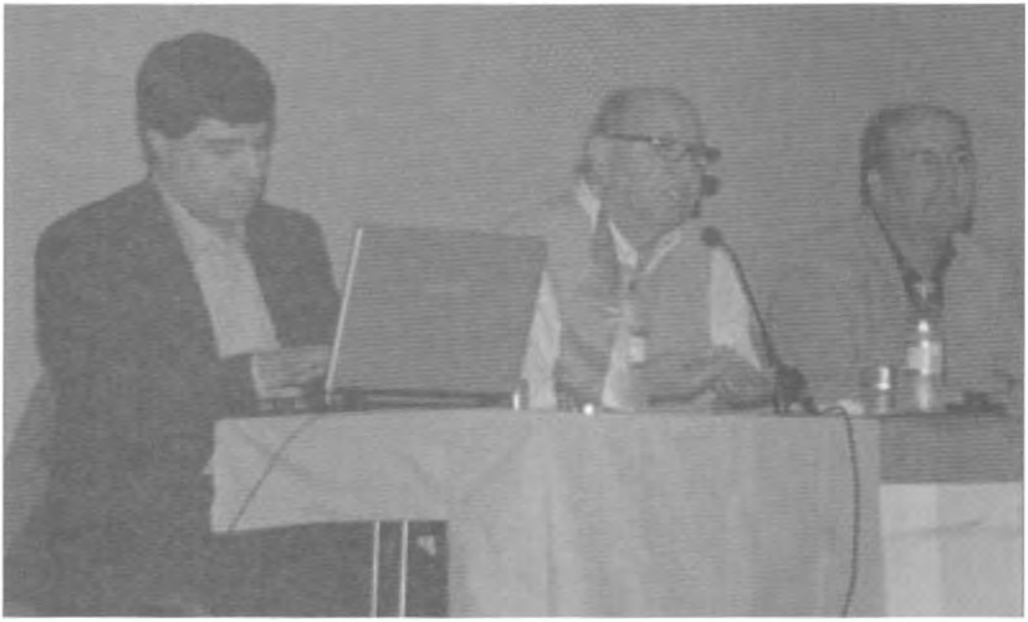

هۆمەر شێخمووس لە کۆڕێکدا لە ستۆکهۆڵم

لە راستەوە: کوردۆ باکسی، هۆمەر شێخمووس، نەوزاد عەلی ئەحمەد ساڵی ٢٠٠٨

ئەگنێتا و هۆمەر شێخمووس لە کوردستانی خواروو ٢٠٠٨

هۆمەر شێخمووس سەردانی گوندی شێنێ ی مەڵبەندی پێشمەرگایەتی خۆی دەکات و
وێنەیەک لەگەڵ پوورە کەسکێ ی تێکۆشەر دەگرێت ١٩٩٩

لە سەردانی گۆڕی عومەر دەبابە لە شاری کۆیە- کوردستانی خواروو ١٩٩٩
لە راستەوە: عەلی حەویز، هۆمەر شێخمووس، شاخەوان عەباس، رابەری سەید برایم

له کاتی سەردانی هۆمەر شێخمووس بۆ بارەگاکانی پارتی کرێکارانی کوردستان
له قەندیل. عوسمان ئۆجەلان و هۆمەر شێخمووس ١٩٩٩

له راستەوە: ئیسماعیل کامل. مام جەلال. هۆمەر شێخمووس - قەڵاچواڵان.-سلێمانی ٢٠٠٠

لە ڕاستەوە ئەوانەی دانیشتوون: نەناسراوە، د. ئەرجومەند سدیق، ملازم عومەر، هۆمەر شێخمووس. ئەوانەی وەستاون لە ڕاستەوە سێ پێشمەرگە، عادل موراد، محەمەد حەبوبی. پەرویزخان خاڵی سنوور لەگەڵ ئیران ١٩٩٩

لە ڕاستەوە: سەلاحەددین موهتەدی، هۆمەر شێخمووس، یوسف زۆزانی یۆتۆبۆری، سوید ٢٠٠٠

لە راستەوە: نەناسراوە، ژیان شوێش خوشکەزای هۆمەر شێخمووس، حەمید دەروێش، ئەگنێتا، هۆمەر شێخمووس، د. مستەفا، لەسەر گۆڕی جگەرخوێن، قامیشلو ٢٠٠٠

هۆمەر شێخمووس لەسەر گۆڕی سەلاحەددین ئەیوبی، دیمەشق ٢٠٠٠

لە راستەوە: ئەگنێتا، ئامۆژنی هۆمەر شێخمووس. هۆمەر شێخمووس لەسەر گۆڕی باوکی عامموودە ٢٠٠٠

ئەگنێتا و هۆمەر شێخمووس لەگەڵ هەندێک لە کەس و کاری هۆمەر شێخمووس عامموودە ٢٠٠٠

هۆمەر شێخمووس لە کۆنگرەی جیهانی سەبارەت بە پەنابەران لە ئەوروپا بە سەرپەرشتی میر حەسەن، عەممان،-ئەردەن ١٩٩٩

هۆمەر شێخمووس لە دەنگی ئەمریکا ٢٠٠١

هۆمەر شێخمووس لە ژوورەکەی خۆی لە بەشی کوردی رادیۆی دەنگی ئەمریکا واشنتۆن ٢٠٠٧

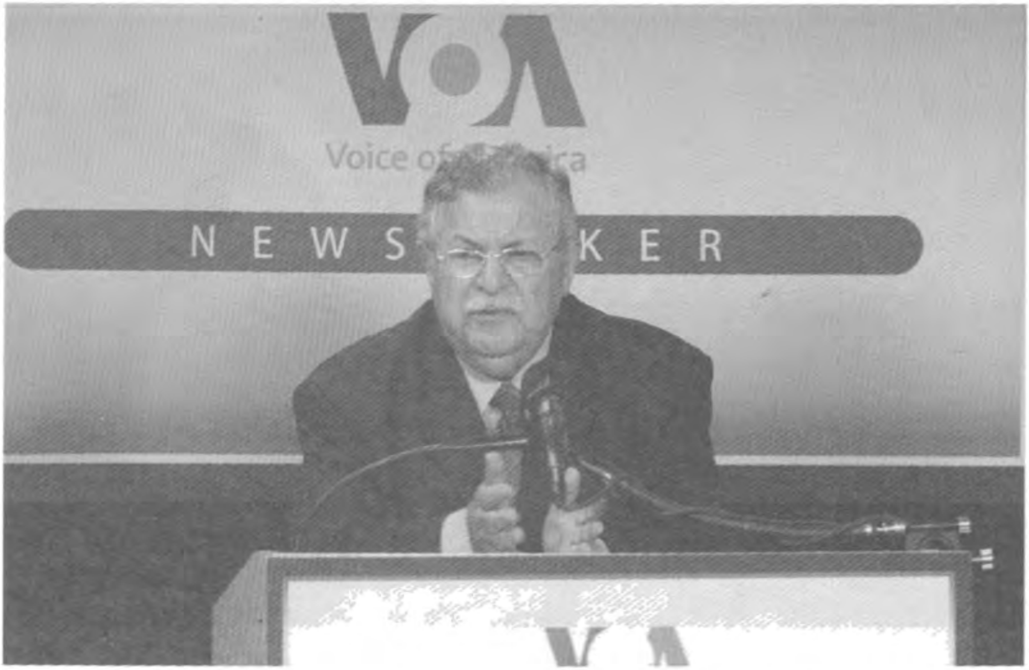

مام جەلال لەسەردانی رادیۆی دەنگی ئەمریکا واشنتۆن. ئەیلولی ٢٠٠٥

لە راستەوە: هۆمەر شێخمووس، مام جەلال، د. ئیسماعیل داحیات سەرۆکی بەشی رۆژهەڵاتی ناوین
لە رادیۆی دەنگی ئەمریکا، واشنتۆن، ئەیلولی ٢٠٠٥

مەسعود بارزانی لەگەڵ چەند کارمەندێکی بەشی کوردی رادیۆی دەنگی ئەمریکا. واشنتۆن ٢٠٠٦

ناسری ڕەزازی لە بەشی کوردی ڕادیۆی دەنگی ئەمریکا واشنتۆن ٢٠٠٥

لە چەپەوە: مامۆستا عەلی، هۆمەر شێخمووس، مام ڕۆستەم،
مستەفا چاوڕەش، مستەفا جاف، جەلال شێخ کەریم، عەلی شامار. قەڵای شێروانە ١٩٩٣

ستافی بەشی کوردی رادیۆی دەنگی ئەمریکا لە نزیک کۆنگرێسی ئەمریکا. واشنتۆن ٢٠٠

هۆمەر شێخمووس بە جلی رەسمی بۆ بەشداریکردن لە بانگهێشتی کۆشکی سپی بۆ رۆژنامەنووسان. واشنتۆن ٢٠٠٦

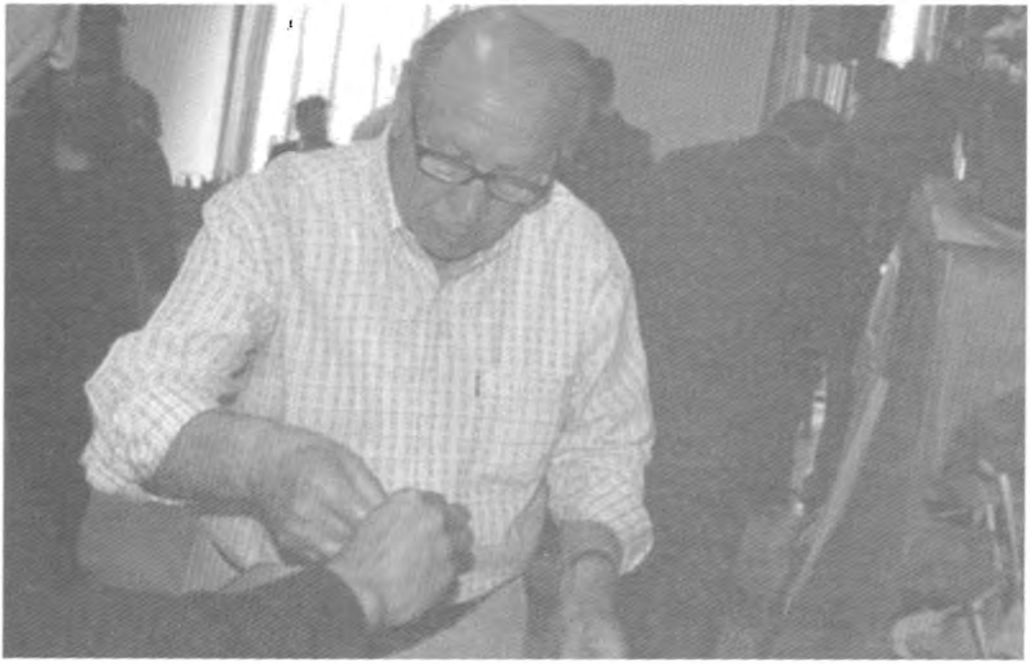

هۆمەر شێخمووس لە یادی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان. ستۆکهۆڵم ٢٠٠٩

لە راستەوە: جەمال عەلەمدار، ئولف گێتانباری، هۆمەر شێخمووس لە کتێبخانەی کوردی لە ستۆکهۆڵم ٢٠٠٨

هۆمەر شێخمووس وتاری کۆمیتەی یادکردنەوەی ۲۵ساڵەی شەهید کردنی نەجۆ_سەڵاح " نەجمەددین بیوکەکایا
پێشکەش دەکات. ستۆکهۆڵم ۲۰۰۹/۱/۲٤

لە راستەوە: ملازم عومەر, مام جەلال, هۆمەر شێخمووس بەغدا, کۆشکی کۆماری ۲۰۰۸

لە راستەوە: د. خەسرەو گوڵ محەمەد, شەمام شەوقی, مام جەلال, ملازم عومەر,
هۆمەر شێخمووس, سەعدی ئەحمەد پیرە. بەغدا, کۆشکی کۆماری ٢٠٠٨

هۆمەر شێخمووس لە کاتی ئەم دیدارەدا زانکۆی ستۆکهۆڵم ٢٠٠٩

هۆمەر شێخمووس لە کاتی ئەم دیدارەدا ستۆکهۆڵم، گەڕەکی هاممبەربی هۆیدن، ماڵی خۆیان ٢٠٠٩

هۆمەر شێخمووس و نەوزاد عەلی ئەحمەد ماڵی هۆمەر شێخمووس، ستۆکهۆڵم ٢٠٠٩/١٢/٢٣

کتێبە چاپکراوەکانی؛ نەوزاد عەلی ئەحمەد
٢٠١٨-١٩٨٥

١- پۆلووی ژووری نووتەک، شیعر، بەغدا- ١٩٨٥.
٢- ساکەدەشت، شیعر، بە یارمەتی ئەمینداریتی گشتی رۆشنبیری و لاوان، بەغدا- ١٩٨٨.
٣- مرۆڤـو تابووت، شیعر، هەولێر- ١٩٩١.
٤- یەکێتی نووسەرانی کورد یان یەکێتی نووسەرانی کوردستان، لێکۆڵینەوە، هەولێر- ١٩٩١.
٥- بازنەکانی مردن، شیعرێکی درێژ، هەولێر- ١٩٩٣.
٦- پاڵتۆی حزب، شیعر، هەولێر- ١٩٩٥.
٧- بەرەو سەرەتا، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی پرۆژەی زاموا، سلێمانی- ١٩٩٨.
٨- بیبلیۆگرافیای هەردوو گۆڤاری نووسەری کوردو نووسەری کوردستان، بە هاوکاری یاسین قادر بەرزنجی، لە بڵاوکراوەکانی وەزارەتی رۆشنبیری، سلێمانی- ١٩٩٨.
٩- کێشەی ئاو لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، لێکۆڵینەوە- ئامادەکردن، لە بڵاوکراوەکانی بەشی رووناکبیری، سلێمانی- ١٩٩٨.
١٠- منداڵ و ئەدەب، لێکۆڵینەوە، چاپی یەکەم، سلێمانی- ١٩٩٨. چاپی دووەم، سلێمانی- ٢٠٠٦.
١١- شەبەک (مێژوو، ئاین، سەرژمێر) لێکۆڵینەوە- وەرگێران، لە بڵاوکراوەکانی بەشی رووناکبیری، سلێمانی- ١٩٩٩.
١٢- گۆڤاری گزنگ- لێکۆڵینەوەو بیبلیۆگرافیا، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم، سلێمانی- ١٩٩٩.
١٣- مامۆستا ئیبراهیم ئەحمەد و رۆژنامەی خەبات، لێکۆڵینەوە، سلێمانی- ٢٠٠٠.
١٤- کوردستانی نوێ- یەکەمین رۆژنامەی رۆژانەی راپەڕین، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی رۆژنامەی کوردستانی نوێ، سلێمانی- ٢٠٠١.
١٥ شۆڕشی رۆژنامە- رۆژنامەی شۆڕش، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی کۆمەڵەی خوێندکارانی کوردستان، سلێمانی- ٢٠٠١.
١٦- رابەری رۆژنامەگەریی نهێنی کوردی١٩٦١-١٩٩١، بیبلیۆگرافیا، لە بڵاوکراوەکانی وەزارەتی رۆشنبیری، سلێمانی- ٢٠٠١.
١٧- رۆژنامەی کورد- رۆژنامەی سێپتەمبەر، لێکۆڵینەوە، سلێمانی- ٢٠٠٢.
١٨- رۆژنامە و جەنگ، وتار، لە بڵاوکراوەکانی بەشی رووناکبیری، سلێمانی- ٢٠٠٣.
١٩- رۆژنامەگەریی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە دەرەوەی کوردستان، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی رۆژنامەی کوردستانی نوێ، سلێمانی- ٢٠٠٤.
٢٠- رابەری رۆژنامەگەریی نهێنی کوردی ١٩٢٣-١٩٦٠، لە بڵاوکراوەکانی بەڕێوەبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوە، سلێمانی- ٢٠٠٤.
٢١- کێشەی ویلایەتی موسڵ لە دوو رۆژنامەی سلێمانیدا، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی شارەوانی سلێمانی، سلێمانی- ٢٠٠٤.
٢٢- هونەرەکانی ئەدەب لە رۆژنامەگەریی نهێنی کوردیدا ١٩٦١-١٩٩١، لە بڵاوکراوەکانی کتێبی رووناکبیری، سلێمانی- ٢٠٠٥.
٢٣- رۆژنامە لە کتێبدا، بەرگی یەکەم، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی بەڕێوەبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوە، سلێمانی- ٢٠٠٨.

٢٤- ڕۆژنامەگەریی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا و ئەمریکادا ١٩٤٩- ١٩٩٠، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی سەنتەری کوردۆلۆجی، سلێمانی- ٢٠٠٨.

٢٥- ئەرشیفکردنی وێنە لە بواری ڕاگەیاندن و ڕۆژنامەگەریی، عامر ئیبراهیم قەندیلچی، وەرگێڕان، لە بڵاوکراوەکانی خانەی وەرگێڕان، سلێمانی- ٢٠٠٨.

٢٦- خەبات، ئۆرگانی پارتی دیموکراتی کوردستان، لە بڵاوکراوەکانی بنکەی ژین، سلێمانی ٢٠٠٨.

٢٧- ئەستێرە.. یەکەمین گۆڤاری نهێنی بۆ منداڵانی کورد، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای ناوەندی ڕاگەیاندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کەرکوک ٢٠٠٨.

٢٨- پارتی دیموکراتی کوردستان لە دوو بەڵگەنامەی ساڵی ١٩٦٢ دا، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای چاپی بەدرخان، هەولێر ٢٠٠٩.

٢٩- الصحافة الاتحاد الوطني الكردستاني في اوروپا ١٩٧٦- ١٩٨٣، من منشورات مركز ژين، سليمانية ٢٠٠٩.

٣٠- کۆمەڵێک بەڵگەنامەی کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە ئەورووپا ١٩٦٣- ١٩٧٣، لە بڵاوکراوەکانی بنکەی ژین، سلێمانی ٢٠٠٩.

٣١- ڕۆژنامە لە کتێبدا، بەرگی دووەم، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی بەڕێوەبەرایەتی چاپ و بڵاوکردنەوە، سلێمانی ٢٠٠٩.

٣٢- صحافة الحزب الديمقراطي الكردستاني، خارج الوطن "في الاشهر الأخيرة من ثورة ايلول" من منشورات مركز ژين، السليمانية ٢٠١٠

٣٣- پشکۆیەک لە خۆڵەمێشدا- بەشێکی گرنگ لە ژیاننامەی هۆمەر شێخمووس، سوید ٢٠١٠.

٣٤- سەرەتای کاروانەکە، لە بڵاوکراوەکانی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، سلێمانی ٢٠١١.

٣٥- مافی چارەی خۆنووسین لە ئەدەبیاتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای هۆشیاری و پێگەیاندنی کادران، سلێمانی ٢٠١١.

٣٦- هەواڵنامەی کوردستانی عیراق، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای هۆشیاری و پێگەیاندنی کادران، سلێمانی ٢٠١١.

٣٧- خەبات، لسان الحزب الديمقراطي الكردستاني، السويد ٢٠١١.

٣٨- کوردستان، گۆڤاری کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد ١٩٥٨-١٩٧٤، لە بڵاوکراوەکانی؛ پرۆژەی هاوبەشی: ئەکادیمیای هۆشیاری و پێگەیاندنی کادران- بنکەی ژین، سلێمانی ٢٠١١.

٣٩- ئاڵا، بڵاوکراوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان/ ئەمریکای باکوور، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای هۆشیاری و پێگەیاندنی کادران، سلێمانی ٢٠١١.

٤٠- کتێبێکی تر بۆ کوردستانی نوێ، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، سلێمانی ٢٠١٢

٤١- کۆمەڵە؛ ئۆرگانی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای هۆشیاری و پێگەیاندنی کادران و بنکەی ژین، سلێمانی ٢٠١٢.

٤٢- بیبلیۆگرافیای کتێبی نهێنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی ڕاگەیاندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، سلێمانی ٢٠١٢.

٤٣- چوار ڕۆژنامە لە چوار مەڵبەند، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی ڕاگەیاندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، سلێمانی ٢٠١٢.

٤٤- نووسەری نوێ؛ گۆڤاری یەکێتی نووسەرانی کوردستان/ لقی هەولێر "شاخ"، لە بڵاوکراوەکانی یەکێتی نووسەرانی کورد/ لقی هەولێر، هەولێر ٢٠١٢.

٤٥- ڕاپەڕین، ئۆرگانی کۆمەڵەی مارکسی-لینینی کوردستان/ ئەورووپا، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی ڕاگەیاندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کەرکوک ٢٠١٣.

٤٦- ئەرکی نوێ، بڵاوکراوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان لە ئەورووپا، لە بڵاوکراوەکانی مەکتەبی ڕاگەیاندنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، کەرکوک ٢٠١٣.

٤٧- هەواڵنامەی کوردستان لە ئەوروپا، لە بڵاوکراوەکانی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، کەرکوک ٢٠١٣.

٤٨- ئینسکلۆپیدیای یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، چاپی یەکەم، بەرهەمی هاوبەشە لەگەڵ چەند کەسی تر، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای هوشیاری و پێگەیاندنی کادیران-ی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، سلێمانی ٢٠١٣.

٤٩- کتێبی سەردەریا، شیعر، لە بڵاوکراوەکانی یەکێتی نووسەرانی کورد- مەڵبەندی گشتی، هەولێر ٢٠١٣.

٥٠- بەشێک لە بەرهەمەکانی د.کەمال فوئاد، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی، هەولێر ٢٠١٣.

٥١- ذ سپارک "THE SPARK"، ئۆرگانی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان بە زمانی ئینگلیزی، لە بلاوکراوەکانی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، کەرکوک ٢٠١٣.

٥٢- ڕۆژنامە لە کتێبدا، بەرگی سێیەم، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی نما، هەولێر ٢٠١٣.

٥٣- وەرەوە برادەر وەرەوە، نامەکانی عومەر شێخمووس بۆ شێرکۆ بێکەس، هەولێر ٢٠١٣.

٥٤- بیبلیۆگرافیای ڕۆژنامەگەریی نهێنی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان ١٩٧٥-١٩٩١، لە بڵاوکراوەکانی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، کەرکوک ٢٠١٤.

٥٥- ڕۆژنامە لە کتێبدا، بەرگی چوارەم، لەسەر ئەرکی بەڕێوبەرایەتی چاپخانەی ڕۆشنبیری ی سەر بە وەزارەتی ڕۆشنبیری و لاوان چاپکراوە، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆشنبیری، هەولێر ٢٠١٤.

٥٦- دەنگی یەکێتی، بڵاوکراوەی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان — لقی ئەوروپا، هەولێر ٢٠١٥.

٥٧- الكادر، مجلة الحزب الديمقراطي الكردستاني، اربيل ٢٠١٥.

٥٨- دەنگدان لە دەرەوە، لێکۆڵینەوە، لە بڵاوکراوەکانی سەنتەری توێژینەوەی پەرلەمانی کوردستان، هەولێر، ٢٠١٥.

٥٩- کەمال، ڕێزلێنان لە شەست ساڵی خەباتی هەڤاڵ د. کەمال فوئاد، بە هاوبەشی لەگەڵ ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، لە بڵاوکراوەکانی لیژنەی ساڵڕۆژ، سلێمانی ٢٠١٥.

٦٠- ڕۆشنبیری، بڵاوکراوەی یەکێتیی شۆڕشگێڕانی کوردستان، هەولێر ٢٠١٦.

٦١- کتێبخانە، نووسینی: ئیبراهیم ئەمین باڵدار، ئامادەکردنەوە، هەولێر ٢٠١٦.

٦٢- مجلة صرخة كردستان، المجلد الاول، من منشورات جريدة كوردستاني نوى، سليمانية ٢٠١٧.

٦٢- مجلة صرخة كردستان، المجلد الثاني، من منشورات جريدة كوردستاني نوى، سليمانية ٢٠١٧.

٦٣- ڕۆژنامە لە کتێبدا، بەرگی پێنجەم، لە بڵاوکراوەکانی سەندیکای ڕۆژنامەنووسانی کوردستان- لقی سلێمانی، بە کۆمەکی بۆردی سلێمانی پایتەختی ڕۆشنبیری، سلێمانی ٢٠١٧.

٦٤- دایە شیعر قەدەغەیە، شیعری شاعیری شەهید بارزان عوسمان، سلێمانی ٢٠١٧.

٦٥- بڵاوکراوەی ناوخۆی کۆمەڵەی ڕەنجدەرانی کوردستان، لە بڵاوکراوەکانی سەنتەری ئایدیا، سلێمانی ٢٠١٧.

٦٦- بەشێکی تر لە بەرهەمەکانی د. کەمال فوئاد، کتێبی دووەم، لە بڵاوکراوەکانی ئەکادیمیای کوردی، هەولێر ٢٠١٧.

٦٧- جمرة تحت الرماد، مذكرات عمر شيخموس، ترجمة: ياسين حسين، السليمانية ٢٠١٧.

٦٨- گۆڤاری چریکەی کوردستان، ئامادەکردنەوەی بەرگی سێیەم، لەبڵاوکراوەکانی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ، سلێمانی ٢٠١٨.